T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

AHMET ÜMİT'İN ROMANLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

Hacer GÜLCAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Dr. Öğretim Üyesi Serap ASLAN COBUTOĞLU

Çankırı - 2019

T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

AHMET ÜMİT'İN ROMANLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

Hacer GÜLCAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Dr. Öğretim Üyesi Serap ASLAN COBUTOĞLU

Çankırı – 2019

İÇİNDEKİLER

Sayfa

Bilimsel Etik Bildirimi ..... **vi**
Ön Söz ..... **viii**
Özet ..... **xi**
Summary ..... **xii**
Kısaltmalar ..... **xiii**
Tablo Listesi ..... **xiv**

GİRİŞ **1**

BÖLÜM 1: AHMET ÜMİT'İN HAYATI VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ **12**

BÖLÜM 2: AHMET ÜMİT'İN ROMANLARI ÜZERİNE YAPISAL İNCELEME **23**
2.1. Sis ve Gece 23
2.1.1. Romanın Kimliği 23
2.1.2. Romanın Konusu ve Özeti 23
2.1.3. Olay Örgüsü 32
2.1.4. Anlatıcı ve Bakış Açısı 38
2.1.5. Şahıs Kadrosu 40
2.1.6. Mekân 53
2.1.7. Zaman 57
2.1.8. Dil ve Üslup 60
2.2. Kar Kokusu 61
2.2.1. Romanın Kimliği 61
2.2.2. Romanın Konusu ve Özeti 62
2.2.3. Olay Örgüsü 66
2.2.4. Anlatıcı ve Bakış Açısı 72
2.2.5. Şahıs Kadrosu 75
2.2.6. Mekân 84
2.2.7. Zaman 86
2.2.8. Dil ve Üslup 90
2.3. Patasana 91

2.3.1. Romanın Kimliği 91
2.3.2. Romanın Konusu ve Özeti 92
2.3.3. Olay Örgüsü 98
2.3.4. Anlatıcı ve Bakış Açısı 109
2.3.5. Şahıs Kadrosu 110
2.3.6. Mekân 122
2.3.7. Zaman 126
2.3.8. Dil ve Üslup 129
2.4. Kukla 132
2.4.1. Romanın Kimliği 132
2.4.2. Romanın Konusu ve Özeti 132
2.4.3. Olay Örgüsü 140
2.4.4. Anlatıcı ve Bakış Açısı 147
2.4.5. Şahıs Kadrosu 148
2.4.6. Mekân 155
2.4.7. Zaman 158
2.4.8. Dil ve Üslup 159
2.5. Beyoğlu Rapsodisi 161
2.5.1. Romanın Kimliği 161
2.5.2. Romanın Konusu ve Özeti 162
2.5.3. Olay Örgüsü 167
2.5.4. Anlatıcı ve Bakış Açısı 172
2.5.5. Şahıs Kadrosu 174
2.5.6. Mekân 183
2.5.7. Zaman 188
2.5.8. Dil ve Üslup 189
2.6. Kavim 190
2.6.1. Romanın Kimliği 190
2.6.2. Romanın Konusu ve Özeti 191
2.6.3. Olay Örgüsü 197
2.6.4. Anlatıcı ve Bakış Açısı 203
2.6.5. Şahıs Kadrosu 204
2.6.6. Mekân 210

2.6.7. Zaman 213
2.6.8. Dil ve Üslup 215
2.7. Ninatta'nın Bileziği 216
2.7.1. Romanın Kimliği 216
2.7.2. Romanın Konusu ve Özeti 217
2.7.3. Olay Örgüsü 221
2.7.4. Anlatıcı ve Bakış Açısı 224
2.7.5. Şahıs Kadrosu 225
2.7.6. Mekân 232
2.7.7. Zaman 234
2.7.8. Dil Ve Üslup 236
2.8. Bab-ı Esrar 237
2.8.1. Romanın Kimliği 237
2.8.2. Romanın Konusu ve Özeti 238
2.8.3. Olay Örgüsü 248
2.8.4. Anlatıcı ve Bakış Açısı 256
2.8.5. Şahıs Kadrosu 257
2.8.6. Mekân 266
2.8.7. Zaman 268
2.8.8. Dil ve Üslup 269
2.9. İstanbul Hatırası 271
2.9.1. Romanın Kimliği 271
2.9.2. Romanın Konusu ve Özeti 271
2.9.3. Olay Örgüsü 279
2.9.4. Anlatıcı ve Bakış Açısı 290
2.9.5. Şahıs Kadrosu 291
2.9.6. Mekân 298
2.9.7. Zaman 302
2.9.8. Dil ve Üslup 304
2.10. Sultanı Öldürmek 306
2.10.1. Romanın Kimliği 306
2.10.2. Romanın Konusu ve Özeti 307
2.10.3. Olay Örgüsü 312

2.10.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı 320
2.10.5. Şahıs Kadrosu 322
2.10.6. Mekân 329
2.10.7. Zaman 331
2.10.8. Dil ve Üslup 333
2.11. Beyoğlu'nun En Güzel Abisi 336
2.11.1. Romanın Kimliği 336
2.11.2. Romanın Konusu ve Özeti 336
2.11.3. Olay Örgüsü 341
2.11.4. Anlatıcı ve Bakış Açısı 352
2.11.5. Şahıs Kadrosu 353
2.11.6. Mekân 364
2.11.7. Zaman 368
2.11.8. Dil ve Üslup 370
2.12. Elveda Güzel Vatanım 372
2.12.1. Romanın Kimliği 372
2.12.2. Romanın Konusu ve Özeti 373
2.12.3. Olay Örgüsü 381
2.12.4. Anlatıcı ve Bakış Açısı 391
2.12.5. Şahıs Kadrosu 393
2.12.6. Mekân 403
2.12.7. Zaman 407
2.12.8. Dil ve Üslup 408
2.13. Kırlangıç Çığlığı 411
2.13.1. Romanın Kimliği 411
2.13.2. Romanın Konusu ve Özeti 411
2.13.3. Olay Örgüsü 418
2.13.4. Anlatıcı ve Bakış Açısı 428
2.13.5. Şahıs Kadrosu 428
2.13.6. Mekân 441
2.13.7. Zaman 445
2.13.8. Dil ve Üslup 448

BÖLÜM 3: ROMANLARIN YAPI VE ANLATIM ÖZELLİKLERİNİN MUKAYESELİ OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ 451

3.1. Romanların Tertibi 451

3.2. Konu 453

3.3. Anlatıcı ve Bakış Akışı 456

3.4. Şahıs Kadrosu 459

3.5. Mekân 461

3.6. Zaman 466

3.7. Dil ve Üslup 470

SONUÇ 473

KAYNAKÇA 478

ÖZGEÇMİŞ 486

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım *Ahmet Ümit'in Romanları Üzerine Bir İnceleme* adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

22/07/2019

Hacer GÜLCAN

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Hacer GÜLCAN tarafından hazırlanan *Ahmet Ümit'in Romanları Üzerine Bir İnceleme* başlıklı bu çalışma, ……. tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda *[oybirliği/oy çokluğuyla]* başarılı bulunarak jürimiz tarafından *Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı*'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Danışman	: Dr. Öğr. Üyesi Seap ASLAN COBUTOĞLU	İmza: ……..
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Betül ÖZTOPRAK	İmza: ……..
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Tuba DALAR	İmza: ……..

ONAY

Bu Tez, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun ...../..../ 201.. tarih ve ..... sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Unvanı Adı Soyadı
Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Türk edebiyatına Tanzimat Dönemi ile giriş yapan roman, edebî türler içerisinde en hacimli ve kapsamlı olanıdır. Kendi içerisinde farklı türlere ayrılan roman, içerik bağlamında farklılıklar gösterse de aynı tahkiye unsurlarının birleşimiyle meydana gelir. Bu unsurlar romanın iskeletini oluşturur ve konu, olay örgüsü, şahıs kadrosu, mekân, zaman, anlatıcı, bakış açısı olmadan meydana getirilen bir roman yapısı düşünülemez. Nitekim edebî eserler üzerine yapılan bu denli yapı incelemeleri, edebiyat alanında önemli bir yere sahiptir.

Habibe Gezer tarafından 2006 yılında hazırlanan *Türk Edebiyatında Polisiye Roman ve Ahmet Ümit'in Polisiye Roman Kurguları* adlı yüksek lisans tezi mevcuttur. Bahsi geçen bu çalışmada Ahmet Ümit'in altı romanı ele alınmıştır ve romanlar yalnızca kurgu bakımından incelenmiştir.

Tarafımızca hazırlanan *Ahmet Ümit'in Romanları Üzerine Bir İnceleme* adlı bu çalışmada, Ahmet Ümit'in 1996-2018 yılları arasında yayınlanan romanlarının; konu, olay örgüsü, anlatıcı ve bakış açısı, şahıs kadrosu, mekân, zaman, dil ve üslup unsurları açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Romanlardaki anlatım teknikleri için ayrı bir başlık açılmayıp anlatıcı ve bakış açısı başlığı altında anlatım tekniklerine yer verilmiştir. Bu hâliyle çalışmamız yedi alt başlık altında ele alınmıştır.

Çalışmada, yayınlanma sırasına göre; *Sis ve Gece* (1996), *Kar Kokusu* (1998), *Patasana* (2000), *Kukla* (2002), *Beyoğlu Rapsodisi* (2003), *Kavim* (2006), *Ninatta'nın Bileziği* (2006), *Bab-ı Esrar* (2008), *İstanbul Hatırası* (2010), *Sultanı Öldürmek* (2012), *Beyoğlu'nun En Güzel Abisi* (2013), *Elveda Güzel Vatanım* (2015) ve *Kırlangıç Çığlığı* (2018) romanları aslî kaynaklar olarak kullanılmıştır. Çalışmada *Beyoğlu'nun En Güzel Abisi* adlı romanın cep boy baskısından diğer on iki romanın ise normal boyutlardaki baskılarından yararlanılmıştır. Romanların bu çalışmada yararlanılan baskıları hakkındaki bilgilere kaynakça kısmında yer verilmiştir.

Ayrıca roman türü ile ilgili teorik kaynaklara da roman incelemesi için gerekli olan bilgi birikiminin kazanılması maksadıyla başvurulmuştur.

Özet, ön söz, giriş ve sonuç bölümlerinin haricinde üç bölümden meydana gelen bu çalışmanın birinci bölümünde, Ahmet Ümit'in hayatı hakkındaki bilgilere ve edebî yönüne yer verilmiştir. Yazarın hayatı hakkındaki bilgilere yer verilirken dergilerden, gazetelerin kitap eklerinden ve yazara ait olan video platformunda birincil ağızdan aktardığı bilgilerden yararlanılmıştır. İkinci bölümde, çalışmanın esas konusunu teşkil eden on üç roman; kimlik, konu/özet, olay örgüsü, anlatıcı ve bakış açısı, şahıs kadrosu, mekân, zaman, dil ve üslup gibi unsurlar bakımından kendi içlerinde ayrı başlıklar açılarak değerlendirilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünü meydana getiren değerlendirme bölümünde ise ikinci bölümde tek tek ele alınarak incelenen romanlar, toplu bir bakış açısıyla yeniden ele alınarak kendi içlerinde mukayese edilmiştir.

Polisiye romanları çoğunlukta olmakla beraber polisiye özelliği taşımayan iki romanı da bulunan yazarın, oldukça çeşitli konu yelpazesine sahip olduğu çalışmamız neticesinde aşikârdır. Ahmet Ümit romanlarındaki konuları daha çok sosyal ve tarihî temalardan seçerken polisiye romanlarında konuya birbirinden farklı cinayetleri de dâhil eder. Bu bağlamda romanlar incelenirken tematik bir tasnif yapmak yerine yeri geldikçe konu içerisindeki mevcut temalara değinilmesi uygun görülmüştür. Konu ile birlikte romanlar hakkında bilgi sağlaması amacıyla romanların özetlerine de yer verilmiştir.

Türk edebiyatında 1980 sonrasında yansımaları görülen postmodern edebiyat, Türk romanı üzerindeki etkilerini artırarak yayılmaya devam etmektedir. Bu bağlamda Ahmet Ümit'in romanlarında postmodern edebiyatın unsurları olan metinlerarasılık, üstkurmaca tekniği ve yenitarihselciliğin izlerine rastlanmaktadır. Çalışmamızda ayrı bir başlık açılarak kuramlar ve akımlar şeklinde bir değerlendirmeye gidilmediği için Ahmet Ümit'in romanlarındaki postmodern ögelere, çalışmanın giriş bölümünde kısaca değinilmiştir.

Romanı oluşturan metin halkaları romandaki bölüm başlıkları esas alınarak tespit edilmiştir. Yazarın polisiye konulu romanlarında metin halkalarının cinayeti/cinayetleri tespit edebilmek amacıyla önemli olmasından ötürü metin halkaları ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir.

Romanlarda, vakanın anlatılmasında bir aracı görevi üstlenen anlatıcı ve bu anlatıcının kullandığı bakış açıları incelenirken romanın oluşum safhasındaki

katkıları da saptanmıştır. Yazarın özellikle polisiye türünde değerlendirilen romanlarında şahıs kadrosu kalabalık bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Şahıs kadrosu, önem sıraları esas alınarak değerlendirilirken şahısların her biri için ise ayrı alt başlıklar açılmıştır.

Ahmet Ümit'in romanlarındaki mekân, oldukça renkli izleklere sahiptir. Bu bağlamda romanlarda yer alan mekânlar romanlardan yapılan alıntılarla desteklenerek mercek altına alınmıştır. Bunun akabinde romanlardaki zaman konusu ise nesnel zaman, vaka zamanı ve anlatma zamanı olmak üzere değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Çalışmayı meydana getiren sekiz alt başlıktan bir diğeri dil ve üsluptur. Bu başlık altında romanlarda yoğun bir şekilde yer alan ikilemelere, deyimlere, atasözlerine, yabancı kelimelere yer verilmektedir. Romanlarda yer alan argo ve küfürlerin ise yalnızca bir kısmının verilmesi tarafımızca uygun görülmüştür. Bununla birlikte romanlarda hâkim olan üslup özellikleri de ele alınmıştır.

Son olarak çalışmanın sonuç bölümünde, çalışma boyunca elde edilen bulgular ve hedeflenen amaçların ne yönde gerçekleştiğine dair bilgiler paylaşılmıştır.

Bu çalışma, Ahmet Ümit'in 1996 yılından 2018 yılına kadar yayınlanan toplam on üç romanını bütüncül bir incelemeye tabi tutarak tahkiye unsurlarının ele alınışına ve değerlendirilişine örnek teşkil etmektedir. Bu incelemelerle birlikte Ahmet Ümit'in edebiyat tarihindeki yerinin ve sanat anlayışının saptanması da bu hususta önemli bir noktadır.

Bu çalışmanın meydana gelmesinde bilgi ve tecrübesiyle bana yol gösteren danışman hocam, Sayın Dr. Öğretim Üyesi Serap ASLAN COBUTOĞLU'na teşekkürü bir borç bilirim. Bu süreçte maddi ve manevi yardımlarını esirgemeyen kıymetli aileme de sonsuz sevgi, saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

15/02/2019

Hacer GÜLCAN

Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı : Ahmet Ümit'in Romanları Üzerine Bir İnceleme
Tezin Yazarı : Hacer GÜLCAN
Danışman : Dr. Öğretim Üyesi Serap ASLAN COBUTOĞLU
Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı
Bilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı
Kabul Tarihi : 22/07/2019
Sayfa Sayısı : 14 (ön kısım) + 485 (tez)
Roman, tahkiye unsurlarının bir araya gelmesiyle oluşan edebî bir türdür. Bu unsurlar romanın iskeletini oluşturur ve konu, olay örgüsü, şahıs kadrosu, mekân, zaman, anlatıcı, bakış açısı olmadan meydana getirilen bir roman yapısı düşünülemez. Nitekim edebî eserler üzerine yapılan bu denli yapı incelemeleri, edebiyat alanında önemli bir yere sahiptir. Edebî hayatına 1980'lerde başlayan Ahmet Ümit, günümüzde çok okunan bir yazar olarak karşımıza çıkar. Bu bağlamda yayınlanan her romanının binlerce baskı sayısına sahip olması, farklı ülkelerde yirmiye kadar yabancı dile çevrilmesi, yazarın romanları hakkında bir çalışma yapmanın merakını ve gerekliliğini ortaya koymuştur. Ahmet Ümit'in romanları üzerine bütüncül bir inceleme çalışmasının yapılmamış olması bu boşluğun doldurulması için gereken çalışmanın tarafımızca yapılmasını gerekli kılmıştır. Yüksek Lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışmada, Ahmet Ümit'in on üç romanı tahkiye unsurları bakımından incelenmeye çalışıldı ve Ahmet Ümit'in edebiyat tarihindeki yerinin saptanması amaçlandı. Yapılan bu çalışma, sonradan yapılacak olan eser incelemelerine, gerek kaynakça gerek yöntem bakımından kılavuzluk edecektir.
Anahtar Kelimeler: Ahmet Ümit, roman, yapı

Çankırı Karatekin Üniversity Institute of Social Sciences Abstract of Master's Thesis

Title of the Thesis: A study on Ahmet Ümit's Novels	
Author	**:** Hacer GÜLCAN
Supervisor	**:** Asst. Prof. Dr. Serap ASLAN COBUTOĞLU
Department	**:** Turkish Language and Literature
Sub-field	**:** Turkish Language and Literature
Date	**:** 22/07/2019

Novel is a literary genre composed of the elements of a narrative. A novel structure created without the subject, plot, characters, space, time, narrator and a perspective is not thinkable. Therefore, such structure studies on literary Works have an important place in literature.

Ahmet Ümit, who started his literary life in the 1980's, is a widely read writer today. The fact that each of his novels published in this context has thousands of editions, translated into twenty foreign languages in different countries revealed the curiosity and necessity of doing a study about the novels of the author.

The absence of a holistic study of Ahmet Ümit's novels made it necessary for us to carry out the required work to fill this gap.

In this study which was prepared as a master thesis, thirteen novels of Ahmet Ümit is tried to be examined in terms of the elements of a narrative and it is aimed to determine Ahmet Ümit's place in the history of literature.

This study will guide the future reviews of the literary works in terms of bibliography and method.

Keywords: Ahmet Ümit, novel, structure

KISALTMALAR

a.g.e. :Adı geçen eser

a.g.m. :Adı geçen makale

a.g.y. :Adı geçen yayın

Bkz. :Bakınız

C. :Cilt

Çev. :Çeviren

Ed. :Editör

s. :Sayfa

S. :Sayı

M.Ö. :Milattan Önce

MİT :Milli İstihbarat Teşkilatı

TSA :Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi

vb. :Ve benzeri

Yay. :Yayıncılık

Y. :Yıl

YKY :Yapı Kredi Yayınları

TABLO LİSTESİ

Sayfa

Tablo 3. 1. Romanların tertibi 453

Tablo 3. 2. Anlatıcı ve bakış açısı 457

Tablo 3. 3. Mekân..... 466

Tablo 3. 4. Zaman..... 467

GİRİŞ

Roman, birçok tahkiye unsurunun bir araya gelmesiyle oluşan, anlatmaya dayalı edebî bir türdür. İsmail Çetişli, romanın tanımı şu ifadeler ile yapar:

> *"'Roman' kelimesi, Batı dillerinde IX. yüzyıldan beri 'Roman dili' ibaresi içinde kullanılmaktadır. Roman dili, Orta Çağ Avrupası'nda kilise ve mekteplerin dışında halk arasında konuşulan Lâtincenin bozulmuş şekli; okuma-yazma bilmeyen halkın konuştuğu (klasik Latinceden farklı) Lâtincenin adıdır."*[1]

Roman; hikâye, şiir, tiyatro türlerine nazaran daha hacimli ve kapsamlı bir anlatıma sahiptir. Bu açıdan; konu, olay örgüsü, şahıs kadrosu, mekân, dil ve üslup gibi tahkiye unsurları açısından da zengindir. Aynı zamanda, *"Günümüzde yayınlanan edebî eserler arasında roman diğer türlere göre ilk sıralardadır."*[2] Yine Fatih Tepebaşılı'ya göre *"(...) roman, okura göre diğer türlere oranla daha fazla bağımlıdır."*[3]

İsmail Çetişli "roman" kelimesinin Türkçeye girişinin 19. yüzyılın ikinci yarısından sonra olduğunu ve bu döneme kadar mevcut olan anlatılara; hikâye, kıssa, mesel, masal denildiğinin altını çizer.[4] Bu bağlamda Türk edebiyatında romanın gelişimi 19. yüzyılın ikinci yarısından sonra başlar. Romandan önce destan, halk hikâyesi ve mesnevi, romanın yerini tutan türler olarak karşımıza çıkarken roman, batı edebiyatında Türk edebiyatına göre daha önce gelişme imkânı bulur. Bunda Avrupa'nın içerisinde bulunduğu siyasi ve sosyal ortamın etkisi yadsınamaz bir gerçektir. Fethi Naci'nin ifadesiyle batı edebiyatında gerçek roman yani 18. ve 19. yüzyılın romanı burjuva yaşamın etkisiyle ortaya çıkar ve gelişir.[5]

Osmanlı Devleti Dönemi'nde Arap ve Fars kültürünün etkisi yadsınamaz bir gerçektir. Bu nedenle dönemin edebiyatı da bu ulusların kültürleri ve edebiyatları ile hemhal olur. Divan edebiyatının etkisi uzun yıllar boyunca devam eder ve daha çok

---

[1] İsmail Çetişli, *Metin Tahlillerine Giriş/2*, Akçağ Yayınları, Ankara 2016, s. 39.
[2] Fatih Tepebaşılı, *Roman İncelemesine Giriş*, Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya 2012, s. 18.
[3] *a.g.e*., s. 19.
[4] Çetişli, *a.g.e*., s. 39.
[5] Fethi Naci, *Yüzyılın 100 Romanı*, Adam Yayınları, İstanbul 1999, s. 7.

manzum ürünler verilir. Cafer Gariper'e göre insanın destanlarla başlayan yazım sürecinde manzum yapının etkisi büyüktür.

> *"Bu destanların da akılda kalması kolay olduğu için manzum olarak vücut bulduğu söylenir. (...) Destanı masal, efsane, menkıbe, halk hikâyesi gibi türler takip eder. Saydığımız türlerin hepsi de anlatma esasına dayalı edebi türlerdir. Bu nedenle modern hikâye ve romanın başlangıcını destana kadar götürmek mümkündür."*[6]

Türk edebiyatında roman, Tanzimat Dönemi'nde yapılan roman çevirileri ile başlar. Fethi Naci'nin bu konu hakkındaki tespiti dikkate değerdir:

> *"Bir yarı sömürge olmaya doğru giden ülkeye, böylece, Batı edebiyatı da girmeye başladı: Önce çeviri eserler, ardından Batı romanına öykünen yerli romanlar... Kısaca, İngiliz Ticaret Antlaşması ve Tanzimat Fermanı olmasaydı roman Türkiye'ye herhalde daha yıllarca giremezdi."*[7]

Bu bağlamda Türk edebiyatının romanla tanışması çeviri yoluyla gerçekleşir ve ilk çeviri olarak Yusuf Kamil Paşa'nın *Fenolon*'dan çevirdiği *Telemak* adlı eseri kabul edilir.

Lale Devri, II. Mahmut Dönemi'nde yapılan birtakım yenilik girişimleri gibi hadiselerle Osmanlı coğrafyasında batılılaşmanın izleri yavaş yavaş görülmeye başlar. Tanzimat Fermanı'nın yayınlamasıyla da bu süreç hızlanır. Türk edebiyatının ilk romanı, Şemsettin Sami tarafından kaleme alınan *Taaşuk-ı Talât ve Fitnat* olarak kabul edilir. Bu eserden sonra Türk edebiyatında roman türü hızlı bir gelişim süreci yaşar. Günümüze kadar da bu gelişimini devam ettiren roman, önceleri klasik tarzda kaleme alınırken ardından modernizm ve postmodernizm gibi akımların etkisiyle birtakım değişimlere uğrar.

> *"Postmodern düşünceye göre, Dünya ve evreni, hiçbir zaman hiçbir kuralla anlatmak ve anlamak mümkün görünmemektedir. Çünkü, tüm*

[6] Cafer Gariper, *Yeni Türk Edebiyatı (1839-2000)*, (Ed. Ramazan Korkmaz), Akçağ Yayınları, Ankara 2009, s. 60.
[7] Naci, *a.g.e.*, s. 11.

kurumlar, sistem, kavram ve doğrular, insan yapısı ve dil birer kurmacadır."[8]

Bu kuramın ölçütlerinden hareketle meydana gelen postmodern roman, romanda kuralsızlığın bir yansıması olarak tecelli eder. Tarihî metinler de dâhil olmak üzere gerçekliği doğrudan anlatma gibi bir yolu seçmezler.

"Postmodernizm, modernizmin tekçi, ötekileştirici yaklaşımının karşısına çoğulcuğu koymuştur. Bunu yapmak için de, modernizm için önemli olan bazı kavramları sorunsallaştırmıştır. Tarihi bir anlatı olarak kabul edip, tarihsel ilerleme ve değişim fikrini reddetmek ve işlevsizleştirmek, bu bağlamda akla gelen yaklaşımlardan biridir." [9]

Postmodernizm, değer algılarını yıkarak tarihî metinleri, roman kurgusu içerisinde yeniden ele alır ve eserleri bir nevi yapısökümüne uğratır. Bunu yaparken de metinlerin aslına bağlı kalmak gibi bir amaç taşımaz. Metinler, söz konusu edilen eserin yazarı tarafından yeniden kurgulanıp aktarılır. Mustafa Apaydın'ın deyimiyle, metinler ciddiye alınacak bir tezden mahrum bırakılır.[10] Çalışmamıza konu edilen Ahmet Ümit'in romanları, bu bağlamda postmodern edebiyatın izlerini taşır.

Ahmet Ümit, *Elveda Güzel Vatanım* adlı romanında 1906-1926 yılları arasında gelişen tarihî olayları, roman kahramanı Şehsuvar'ın kimliğinde yorumlar. Romanda, İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin ülkede etkin olduğu yıllar, II. Meşrutiyet'in ilanı, Bab-ı Âli Baskını, II. Abdülhamit'in devrilişi gibi pek çok siyasi ve tarihî mesele yeniden kurgulanır. Enver Paşa, Mustafa Kemal, II. Abdülhamit gibi tarihî gerçekliği olan kişilerin yer almasının yanı sıra Şehsuvar, Ester, Leon Dayı gibi kurgusal karakterler de romana dâhil edilerek gerçeklik algısı kırılır.

Postmodern romanlarda, klasik romanların aksine eserlerde anlatıların gerçekte var olmadığı algısına vurgu yapılır. Nurullah Çetin'in de ifade ettiği üzere postmodern roman anlayışı, romanlardaki gerçeklik algısını kırarak yazılanların gerçekle bağını

[8] S. Dilek Yalçın-Çelik, *Yeni Tarihselcilik Kuramı ve Türk Edebiyatında Postmodern Tarih Romanları*, Akçağ Yayınları, Ankara 2005, s. 41.
[9] Mustafa Apaydın, "Postmodernizmin Değeri Dışlayan 'Çoğulcu Estetik'i ve Bunun 1980 Sonrası Türk Romanına Yansımaları", *1980 Sonrası Türk Romanı Sempozyumu: Bildiriler*, Erciyes Üniversitesi Yayınları, No: 170, Kayseri 2009, s. 29.
[10] *a.g.e.*, s. 30.

koparıp kurmaca olduklarını okuyucuya hatırlatır.[11] Yazar, hayatla kurmaca arasına belirgin bir mesafe koyar.

Bu anlayışla yazılan romanların birçoğunda ise romanların sonu kesin bir ifade ile tamamlanmaz. Bazen romanın sonunda, okuduğumuz eserdeki olayların roman kurgusu içerisinde gerçekten yaşanıp yaşanmadığını anlamak müşkül bir hâl alır:

> *"20.yüzyılın avangardist metinlerinde son sözü söyleyen yazar değildir artık. Yazar metnini çoğulcu bir yaklaşımla çokkatmanlı dokur; onu çeşitli anlam alanlarıyla donatır; ama son sözü söylemez. Son söz, metni, yazarın yerleştirdiği ipuçlarından yola çıkarak, kendi düzleminde yeniden üretecek olan okura aittir. Bu nedenle yüzyılın son çeyreğindeki romancının üstkurmaca düzlemden okuruna seslenmesi, postmodernist estetiğin gereğidir; estetik düzlemde bir oyun olarak görülen romanda, yazarın, oyun arkadaşı olan okura seslenmesi anlamına gelir."*[12]

Ahmet Ümit'in romanlarından *Bab-ı Esrar* bu duruma güzel bir örnektir. *Bab-ı Esrar* romanının başkarakteri ve anlatıcısı olan Karen Kimya'nın, Konya'da geçirdiği günler, hayal ile gerçeklik arasında gidip gelir. Romanın sonunda ise Karen Kimya'nın yaşadıklarının gerçekliği okuyucu tarafından sorgulanır. Okuyucuyu bu duruma iten en büyük etken, Karen Kimya'nın uçakta yaşadıklarının gerçekliğini sorgulamaya başlamasıdır. Nerden gelip nereye gittiğini, uçaktan inip inmediğinin farkına varamaması durumu, romanın bir bilinmezlikle sona ermesine neden olur.

Okuyucu rüya motifleriyle mistik ve bilinmez bir havanın hâkim kılındığı romanda, anlatılanların Karen Kimya tarafından yaşanıp yaşanmadığını sorgulamaya başlar.

Yine *Bab-ı Esrar* romanında, Şems ile Mevlana'nın yüzyıllar boyunca anlatılan hikâyesi Ahmet Ümit tarafından yeniden kurgulanır. Bu var olan bir anlatının yeniden yazılması durumudur ve postmodern romanla ilintilidir. Yazar bunu Karen Kimya karakterinden hareketle yaparken karakterini 13.yy.a kadar götürür.

> *"Böyle bir anlayışın ürünü olan postmodern roman, kendinden önceki klasik ve dramatik romanın gerçeklik anlayışından çok uzaktır. Onda*

[11] Nurullah Çetin, *Roman Çözümleme Yöntemi*, Akçağ Yayınları, Ankara 2015, s. 94.
[12] Yıldız Ecevit, *Türk Romanında Postmodernist Açılımlar*, İletişim Yayınları, İstanbul 2009, s. 159.

gerçekle-kurmaca, gerçekle-hayal yan yana veya iç içedir. Bu tavır, öncelikle okuyucunun zihnindeki kabul edilmiş gerçeği ve gerçek anlayışını yıkmaya hizmet eder."[13]

Ahmet Ümit'in romanlarında dikkat çeken bir diğer unsur ise romanlarında üstkurmacaya dair örneklere yer vermesidir. *Beyoğlu'nun En Güzel Abisi* romanının anlatıcısı ve romanın başkarakteri olan Selim, iki arkadaşı ile birlikte başından geçen olayları anlatır. Bu durum romanda klasik bir anlatım hâli iken romanın sonunda Selim, tüm bu yaşananları bir roman olarak yazdığının ifade eder:

"Ben bu romanı Kenan'ı neden öldürdüğümü bulabilmek için yazdım."[14]

Böylece *Beyoğlu Rapsodisi*, roman içinde roman şeklinde yazılarak üstkurmaca bir özellik gösterir. Selim, çocukluk, gençlik ve ileri yetişkinlik dönemleri etrafında kendi hayatından kesitleri anlatırken anılarını bir roman formatına dönüştürür.

"Postmodern metinlerde metnin yazılış süreci, metnin ana izleklerinden biridir. Böylelikle metnin yazılış sürecinin içinde yer alır ve anlatılan olayların tanığı olur. Anlatıda yazar sürekli okuyucusu ile diyalog içerisindedir. Bu tür bir uygulama klasik ve modernist romanlarda da yer alır ama postmodernist yazarın gayesi diğer romanlarda olduğu gibi okuyucuyu bilgilendirmek, ona yararlı olmak düşüncesi değil yaratmaya çalıştığı oyuna okuyucuyu da dâhil ederek yeniden üretilirliği sağlamaktır. Anlatının tam içinde yer alan postmodernist yazar bütün bu faaliyetini oyuna hizmet için yapar."[15]

Bu durum *Elveda Güzel Vatanım* romanında da okuyucunun karşısına çıkar. Romanın anlatıcısı ve kahramanı olan Şehsuvar Sami, yirmi yıllık süreç içerisinde hem ülkedeki siyasal atmosferi hem de bu atmosfer içerisinde kendi başından geçenleri mektup şeklinde kaleme alır. Şehsuvar bu mektupları Paris'te yaşayan eski sevgilisi Ester'e göndermek üzere yazar. Son mektubunu tamamladıktan sonra da otel odasında intihar eder. Şehsuvar'ın ölümünün ardından gönderilemeyen bu

[13] Çetişli, *a.g.e.,* s. 56.
[14] Ahmet Ümit, *Beyoğlu Rapsodisi*, Everest Yayınları, İstanbul 2017, s. 407.
[15] Oğuzhan Karaburgu, "Arayışın Postmodernist Anlatısı: Bin Hüzünlü Haz", *1980 Sonrası Türk Romanı Sempozyumu: Bildiriler*, Erciyes Üniversitesi Yayınları, No: 170, Kayseri 2009, s. 192-193.

mektuplar Ester'e ulaşır ve Ester tarafından kitap olarak yayınlanır. Şehsuvar Sami'nin yazdıkları üstkurmaca örneği olarak karşımıza çıkar.

> *"Bu romanlar kendilerinden bahsederler. Yer yer kendi yazılma süreçlerine bakarlar ve romanın sonunda bu süreci değerlendirirler. Yani bu romanların çoğu ele aldıkları konular dışında, aynı zamanda, yazma eylemi hakkındadırlar da. Yazma eyleminin bilincinde olarak hikâyeler anlatmanın zevkini, edebiyat keyfini yaşatır bu romanlar."*[16]

Beyoğlu'nun En Güzel Abisi romanında Başkomiser Nevzat'ın komşusu bir yazardır ve bu yazar romanda verilen ipuçlarına göre Ahmet Ümit'ten başkası değildir. Ahmet Ümit bu romanında, kendisini bir karakter gibi kurguya dâhil ederek bir gölge gibi Başkomiser Nevzat'ı takip eder ve yürüttüğü cinayet soruşturmalarını ele alarak bir roman yazar. Beyoğlu eşrafı tarafından "Beyoğlu'nun En Güzel Abisi" olarak tanınan Başkomiser Nevzat'ı ve cinayetlerin aydınlatılmasını konu edinen bu romana yazar, *Beyoğlu'nun En Güzel Abisi* adını verir. Bu bağlamda Ahmet Ümit üstkurmaca açısından başarılı bir roman meydana getirir.

Ninatta'nın Bileziği ve *Patasana*'nın iç hikâye kısmında yer alan metin tablet formunda yazılmıştır. Her iki olayda da M.Ö. ye ait yıllar aktarıldığı için eserlerin tablet şeklinde kurgulanması anlatıya gerçeklik kazandırır. Böylesi bir durum ise postmodern romanın gerçeklik anlayışına ters bir noktada yer alır.

Klasik ve modern romanda anlatıcı kendini olabildiğince soyutlamaya çalışırken postmodern romanlarda anlatıcı kendini belli etmekten çekince duymaz. Ahmet Ümit'in romanlarında da anlatıcı kimi zaman okuyucuyla konuşarak kendini belli etmeyi seçer.

> *"Postmodern romanın bir başka temel özelliği, metinlerarasılık (inter-textuality)'tır. Klasik ve modern romanda da yer yer kullanılan farklı metinlerden faydalanma (montaj) ile postmodern romandaki metinlerarasılık, hem amaç hem nitelik hem de hacim bakımından tamamen farklı ve başka şeylerdir. Farklı metinlerin postmodern*

[16] Nüket Esen, "Orhan Pamuk Anlatısının Özellikleri", *1980 Sonrası Türk Romanı Sempozyumu: Bildiriler*, Erciyes Üniversitesi Yayınları, No: 170, Kayseri 2009, s. 119.

romanda bir araya getirilmesindeki amaç, üstkurmaca olan romanda oyunun parçalarından biri olmasıdır."[17]

Sultanı Öldürmek romanında, Müştak, gördüğü bir rüya neticesinde Fatih Sultan Mehmet ile karşı karşıya gelir. Kurgu, rüya motifi ile bambaşka bir tarih olan 1400'lü yıllara taşınır ve Fatih Sultan Mehmet'in ağzından Hz. Muhammed'in İstanbul'un fethi hakkındaki hadis-i şerifi aktarılır:

"'Kostantiniyye elbet fetholunacaktır. Onu fetheden kumandan ne güzel kumandan, onu fetheden asker, ne güzel askerdir.'"[18]

Ahmet Ümit'in romanlarında başka metinlerden yapılan alıntılamalar dikkat çeker. Romanlarda çokça örneğine rastlanılan montaj tekniği ile romanlar zengin bir içeriğe kavuşur. Bu kimi zaman Müzeyyen Senar'a ait bir şarkı sözüyken kimi zaman Yahya Kemal'in bir dizesi olarak karşımıza çıkar. Montajlar bazen romanın kurgusuyla bütünleşerek metinlerarasılığa örnek teşkil eder.

Hem yazarın hayatından bazı siyasi kesitler sunması bakımından hem de Sovyetler Birliği'nde hâkim olan o siyasi havayı hissettirmesi bakımından *Kar Kokusu* romanı, Nâzım Hikmet'in *Seni Düşünüyorum* şiiriyle anlamsal ve kurgusal olarak zenginleşir:

Türkiye Komünist Partisi,

T.K.P.'m benim,

seni düşünüyorum.

Sen dünümüz, bugünümüz, yarınımızsın,

en büyük ustalığımız,

en ince hünerimizsin.

Sen aklımız, yüreğimiz ve yumruğumuzsun.

[17] *a.g.e.*, s. 56.
[18] Ahmet Ümit, *Sultanı Öldürmek*, Everest Yayınları, İstanbul 2018, s. 234.

Dünyada bir anılır şanlı soyun var:

sen küçük kardeşisin V.K.P(B)'nin

Sen bana bugün

mübarek alnındaki yara yerinle

ve işçi bileklerinde zincir izleriyle göründün,

yürüyorsun dimdik, pırıl pırıl.

Ömrümde yalnız seninle

ve senin safında olmakla övündüm.[19]

Yenitarihselcilik kuramı ile tarihin romanlarda yeniden kurgulanması, üstkurmaca, metinlerarasılık gibi ögelerin yer aldığı Ahmet Ümit'in romanları, ikilemelerin sık sık kullanılması açısından da postmodern roman özelliğini barındırır.

> *"Postmodern roman okuyucu hususunda seçkinci, tekçi değil, çoğulcudur. Bu sebeple içeriğinde popüler kültüre geniş ölçüde kollarını açar. Sık sık basit macera, fantezi veya polisiye hikâyelerinden faydalanır."*[20]

Bu bağlamda Ahmet Ümit'in birkaç eseri dışında polisiye eser yazması dikkate değer bir unsurdur. Polisiye edebiyat Batı edebiyatında daha yoğun bir gelişim süreci yaşamıştır:

> *"Polisiye romanın 19. yüzyılda Edgar Allen Poe, Gaston Leroux, Conan Doyle, Emile Gaboriau, Maurice Leblanc gibi yazarlarla başladığı söylenir. Yine genellikle kabul edilir ki bu türün konvansiyonlarının temelini atan E.A. Poe olmuştur."*[21]

[19] Ahmet Ümit, *Kar Kokusu*, Everest Yayınları, İstanbul 2017, s. 45.
[20] Çetişli, *a.g.e.*, s. 57.
[21] Berna Moran, *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış 3*, İletişim Yayınları, İstanbul 2010, s. 110.

Türk edebiyatında polisiye ise diğer roman türlerine göre oldukça geç gelişen bir tür olmuştur. Türk edebiyatında polisiye roman batı edebiyatından çok daha sonra, 1883 yılında Ahmet Mithat Efendi'nin *Esrâr-ı Cinâyât* romanı ile başlar.

Türk edebiyatında polisiye, uzun bir süre edebî bir tür olarak değerlendirilmez. Yazarlar tarafından ikinci sınıf edebiyat olarak görülen polisiye roman, yazarların bu yaklaşımına rağmen edebiyat okurunun büyük ilgisiyle karşılaşır. Peyami Safa gibi yazarlar kimliklerini gizlemek için takma isimler kullanarak para kazanmak maksadıyla polisiye türde eserler kaleme alırlar.

Polisiye romanlar edebî bir tür olarak değerlendirilmekten ziyade popüler roman kategorisinde yer alırlar. Oysa tıpkı psikolojik roman gibi polisiye roman da insanı konu edinir. İnsanın en çaresiz anlarını, ruhsal çöküşlerini, işlenen cinayetler vasıtasıyla ele alır. Bu bağlamda Ahmet Ümit, polisiye romanlarında da insanı ele alır ve insanı insana anlatır. Onun polisiye romanlarında yer alan katiller ve maktuller çevremizde yaşayan sıradan insanlardır. Bu noktada işlenen suça göre toplumun kültürel değerleri konusunda da bir çıkarım yapmak mümkündür. Çünkü bu suçları işleyen yine çevremizde yer alan, bizden olandan başkası değildir. Erol Üyepazarcı bu noktada şu yorumunu dile getirir:

> *"Polisiye roman suçu işler, suç da toplumun DNA'sında olan bir husustur. Polisiye romanı incelemek, bir yerde toplumu incelemek demektir. Bu önemine rağmen bizde dediğim gibi hiçbir şey yoktu. Hele Osmanlı dönemi adeta yok sayılıyordu."*[22]

Polisiye romanın olmazsa olmazlarında biri çözülmesi gereken herhangi bir suç faktörünün olmasıdır. Roman, işlenen suç ya da suçlar etrafında gelişerek verilmek istenen temalarla birlikte kurgulanır. Suçun aydınlatılması genellikle romanın sonlarında gerçekleşir. Bu da polisiye roman okuyucusu için romanı sürükleyici ve gizemli kılar. Bu bağlamda polisiye romanlar için suçun var oluşu kadar gizemin romana yayılması da önemlidir. Erol Üyepazarcı, cinayeti konu edinen her eserin polisiye olmayacağına vurgu yapar:

[22] Erol Üyepazarcı, "Polisiye İnsana Kaçış Zevki Verir", *Türk Edebiyatı Dergisi*, S. 473, Mart 2013, s. 4.

"Suç olmayan eser polisiye kapsamına girmez. Ama önemli bir nokta var: Suçla beraber bir muamma da olması lazım. Bir suçu düz olarak anlatırsınız, iyi de anlatırsınız ama eser polisiye roman kategorisine girmez. (...) Mühim olan suç ve muammadır. Suçun illa cinayet olması gerekmez."[23]

Alenen suçun bahsedildiği bu romanlarda insanlar tüm vahşetiyle tüm bencillikleriyle ele alınır. Antik Yunan döneminde sahnelenen tragedyalara oldukça ters bir yerden bakan polisiye edebiyat, her türlü suçu ve kanlı sahneyi gözler önüne serer. Bu noktada sadece Yunan edebiyatından ayrılmakla kalmayıp Divan edebiyatındaki aşk, güzellik, tabiat, yiğitlik gibi temalara da zıtlık gösterir. Bu denli sanat anlayışlarına hâkim olan yazarlar tarafından polisiye edebiyat bir edebî tür olarak kabul görmekte zorlanır.

Fakat polisiye edebiyat II. Abdülhamit tarafından oldukça sevilen edebî bir tür olur. Bu nedenle padişah tarafından pek çok yabancı polisiye eser, Türkçeye çevriltilir. Dünya edebiyatında ünlü polisiye yazarları olarak; Edgar Allan Poe, Agatha Christie, Mayk Hammer, Arthur Conan Doyle gibi isimler sayılabilir. Türk edebiyatında polisiye edebiyatın ikinci sınıf bir edebiyat ürünü olarak görülmesine rağmen; Ahmet Mithat Efendi, Fazlı Necip, Süreyya Sami, Peyami Safa, Kemal Tahir, Nazım Hikmet, Halide Edip ve Hüseyin Rahmi gibi yazarlar tarafından da polisiye eserler kaleme alınmıştır.[24]

Erol Üyepazarcıya göre, polisiye edebiyatta asıl patlama 1990'lardan sonra gerçekleşir. Bu yılların en önemli isimleri şüphesiz Ahmet Ümit ve Osman Aysu olur*: "Günümüzde bu olayın başını çeken Ahmet Ümit'tir. Son dönemlerde tarihe merak sardı. Suç ve muammanın yanında bilgi de veriyor ama yine de ilgiyle okunuyor."*[25]

Ahmet Ümit, tarihî temaları polisiye eserlerinde harmanlayarak okuyucusunun ilgisine sunar. Bunu yaparken şehir tarihine, özellikle de İstanbul'un mimarisine ve tarihî güzelliklerine değinmeden geçmez. Bu bağlamda özellikle polisiye

[23] Üyepazarcı, *a.g.y.*, s. 5.
[24] *a.g.y.*, s. 7.
[25] *a.g.y.*, s. 9.

romanlarında suçun ve gizemin aydınlatılmasında önem arz eden cinayet ve suç mahallerinin varlığı romanlardaki mekânları önemli kılar. Romanı meydana getiren şahıs kadrosu, anlatıcı ve bakış açısı, zaman, dil ve üslup gibi diğer unsurların da seçilen konu etrafında bütünleşmesiyle de Ahmet Ümit'in romanları, son yıllarda hem Türkiye'de hem de pek çok ülkede geniş okuyucu kitlelerinin dikkatini çeker.

BÖLÜM 1
AHMET ÜMİT'İN HAYATI VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ

1960 yılında Gaziantep'te, kalabalık bir ailede dünyaya gelen Ahmet Ümit, henüz televizyonun olmadığı bir dönemde çocukluk yıllarını geçirir. Televizyonun olmayışı onu büyük bir okuma faaliyeti içerisine sürükler. Lise çağına kadar pek çok klasik eseri okuduğunu belirten yazar bu okumalar haricinde radyo programlarında Agatha Christie'nin hikâyelerini dinleme fırsatını yakalar.

Henüz on beş yaşındayken, abilerinin de etkisiyle kendini bir anda sol görüşün içinde bulur. On beş yaşından otuz yaşına kadar aktif olarak siyasetin içinde yer alır. Anti-faşist bir grubun bünyesinde, gerek yeraltında gerekse sokaklarda mensubu olduğu siyasi grupta çalışmalar yapar. Küçükken yazar olmak gibi bir hayalinin olmadığını söyleyen Ahmet Ümit, çok iyi bir okur olduğunun altını çizer. Bu bölümde Ahmet Ümit hakkındaki bilgiler, kendi hayatını anlattığı video söyleşilerinden alıntılanacaktır.[26]

> *"Büyüyünce yazar olacağım, diye bir fikrim yoktu.(...) Kurtulmak yok tek başına, ya hep beraber ya hiçbirimiz düsturu vardı. Dolayısıyla ben de genç, namuslu, ülkesini düşünen, fedakâr bir çocuk olarak birden bire kendimi devrimci saflarda buldum ve o fırtınanın içerisine düştüm."*

Ahmet Ümit'in hayatına dair bu ayrıntı akıllara 2015 yılında çıkarmış olduğu *Elveda Güzel Vatanım* romanını getirir. Romanın başkahramanı Şehsuvar da tıpkı Ahmet Ümit gibi, yaşadığı dönemin siyasi şartlarının getirdiği mecburiyetlerden ötürü yazınsal hayata başlamayı, oturduğu yerden ülkenin halini seyrederek yazılar yazmayı istemez. Bu noktada Şehsuvar karakteri ile Ahmet Ümit arasında bir benzerlik ortaya çıkar.

Siyasi hayatıyla ilgili sözlerine şu şekilde devam ederek düşüncelerinin dününe ve bugününe ait anekdotları da okuyucuları ve sevenleri ile paylaşır:

[26] Bkz. https://www.youtube.com/user/kopekbaligicalisiyor/videos, İnsan Ruhunun Haritası 1. ve 3. Bölümler, (Erişim Tarihi: 01.01.2019 ve 14.01.2019).

"Şikâyet ettiğimi zannetmeyin gerçekten olağanüstü bir yaşam tecrübesiydi ve birden bire çatışmalar, kavgalar, sert bir dönemdi. Bugün baktığım zaman pek çok açıdan yanlış olduğunu düşünüyorum ama pek çok açıdan da doğru olduğunu da düşünüyorum. Elbette terör, şiddet, benim gibi düşünmeyenleri yok etmeye çalışmak, düşman saymak… Bugün bunları çok doğru bulmuyorum. Meseleleri tartışarak halletmek daha doğru olurdu. O zamanlar bu kafada değildim, çok değiştim."

Yazarlık hayatında, kendinden önceki yazarların yazma süreçlerini okumasının da etkisi olduğunu söyleyen yazar özellikle; Dostoyevski, Tolstoy, Çehov, Nazım Hikmet, Yaşar Kemal, Aziz Nesin ve Kemal Tahir gibi yazarları severek okur ve onları en yakın dostu olarak görür.

Ahmet Ümit, İstanbul'a ilk olarak 1978 yılında gelir ve on sekiz yaşında anti-faşist örgütüne katılır. Örgüt çalışmaları gereğince bildiriler yazar, sokaklarda konuşmalar yapar. Afiş yapıştırırken arkadaşının yakalanması üzerine yazdığı bildiri aynı zamanda onun ilk hikâyesi olur. O zamanlar Nazım Hikmet'in de partisi olan eski Türkiye Komünist Partisi'ne üyedir. Yazdığı bu ilk hikâye, Prag'da yayımlanan "Barış ve Sosyalizm Sorunları" adlı dergide yayınlanır. Ahmet Ümit, bu derginin o yıllarda çok ses getiren ve birçok dile çevrilen bir dergi olduğundan da bahseder. Böyle bir dergide yazısının yayımlanması onu cesaretlendirir. İlk kez çekine çekine *"Benden yazar olur mu?"* diye kendine sormaya başlar.

"Ama matrak olan şu ki altında Ahmet Ümit yazmıyordu. K. Yalçın yazıyordu. Kendi ismimi kullanamıyordum, çok tehlikeliydi çünkü."

Yazarlık hayatına 1982 yılında başlayan Ahmet Ümit, o yıllarda ülkede hüküm süren siyasi çalkantılarının içinde ilk gençlik yıllarını yaşar. Henüz 22 yaşındadır, anti-faşist bir gençlik örgütünün üyesidir ve pek çok zorlu ana şahitlik eder. O yıllarda arkadaşlarının ölümüne tanık olur, işkenceyle ve hapis hayatıyla tanışır. Sahte pasaportla yurtdışına çıkar ve Moskova'da Leninizm Enstitüsü'ne katılır. Bu anlamda Moskova kentinin Ahmet Ümit'in yazarlık hayatında büyük katkısı olur:

"Nazım Hikmet'in de söylediği gibi 'Şarkıların boyu kilometrelerceydi, ölümün boyu bir karıştı,' ben de o rüzgâr içerisinde, o şarkıları söyleyerek ölüme karşı duran insanlardan biriydim."

Sanılanın aksine Ahmet Ümit, yazarlık hayatına hikâyeleri ile başlar. Fakat bu hikâyelerinin edebî yanlarının zayıf olduğunu vurgulayan yazar, ilk hikâyelerinin politik ve didaktik yönünün ağır bastığını ifade eder. Bunun farkına varışı 1985 yılında Moskova'ya gidişi vasıtasıyla gerçekleşir. Moskova'da Leninizm Enstitüsü'nde geçirdiği günler boyunca bol bol okuma fırsatı olur. Yazdıklarını cesur fakat edebilikten uzak bulur:

"Moskova'dayken dedim ki: 'Ahmet, sen yazar ol.' (...) Dostoyevski, Tolstoy, Puşkin, Çehov, Nazım Hikmet, Sabahattin Ali, Aziz Nesin, Yaşar Kemal, bütün bu büyük insanlar dedi ki; 'Ahmet sen artık yazmaya başla, sen yazar olabilirsin, bu yolu bir dene.' İşte efendim ben de o yolu denedim."

Büyük bir ülkü ile savunduğu düşünceleriyle Moskova'ya gittiğinde Sovyetler Birliği'nde gördükleri onu hayal kırıklığına uğratır. Sosyalizmin ciddi sıkıntılarının olduğunu görür. Siyasi hayattaki bu eksiklikleri görünce yazar olmaya karar verir. Bu kararla birlikte çocukluğuna geri döndüğünü belirtir. Annesi o çocukken terzilik yapmaktadır ve yanındaki genç kızlara da hem terziliği hem de hayatın her alanındaki tecrübelerini, bilgi birikimlerini aktarır. Bu vakitlerden arta kalan zamanlarda ise annesi, bildiği hikâyeleri ve izlediği filmleri anlatır. Ahmet Ümit, on sekiz yaşına kadar böyle bir ortamda büyür ve yazmaya karar verdiğinde kendi köklerine yeniden döndüğünü ifade eder:

"Yaşamı yoğun, dolu dolu, aşırı bir şekilde yaşamıştım. Bu bir yazar için inanılmaz bir şey ama daha önemlisi şuydu: Sovyetler Birliği'ne gittiğim zaman orada aslında bir tabu olan TPK'nin kendi realitesini gördüm. Fark ettim ki ben artık yazarak kendimi daha iyi ifade edebiliyorum. Siyasetin kendisi, politikanın kendisi benim için çok da uygun bir yer değildi. Onun yerine insanlarla doğrudan ilişki kurmak, yazarak insanlara ulaşmak, yazarak aklımdakileri anlatmak, bana çok daha uygun çünkü öteki türlüsü bir siyasi partinin görüşlerini insanlara

anlatıyorsun, bir yerlerde parti yöneticileri kararlar alıyorlar ve siz bu kararları uygulamaya çalışıyorsunuz. Ne kadar demokratik olursa olsun, benim yapıma uygun değildi bu. Benim yapıma uygun olan yazmaktı."

Yazdığı hikâyeler ile yazın hayatının temelini oluşturan Ahmet Ümit, 1989 yılında ilk kitabı olan *Sokağın Zulası* adındaki şiir kitabını çıkarır. Şiir kitabının ardından bu süreci bir hikâye kitabı ile devam ettirir. Basılan ilk hikâye kitabı *Çıplak Ayaklıydı Gece* adlı eseridir. Bu hikâye kitabında Ahmet Ümit, 1982 yılı öncesinde yaşadıklarını anlatır. Kitabın içinde yer alan *Pezevenk* adlı öyküyü okuyan çok sevdiği arkadaşı Ali Taygun, Ahmet Ümit'e polisiye türünde yazdığını söyler:

"Polisye yazmak aklımın ucundan geçmiyordu. Ben bilmeden polisiye yazdım. Bilmiyordum. (...) Çıplak Ayaklıydı Gece kitabımı çıkardım. O sırada Ali Taygun vardı; rahmetli, Şehir Tiyatroları'nda yönetmendi. O, Çıplak Ayaklıydı Gece kitabını okudu ve bana dedi ki; 'Burada bir öykü var," öykünün ismi de affedersiniz Pezevenk, 'Ya! Bu polisiye,' dedi. Öyle deyince bir zoruma gitti bir zoruma gitti. Nasıl polisiye? (...) Bir zoruma gitti, bir zoruma gitti, inan küfretse daha iyiydi."

Polisiyenin geçmişten günümüze, Türk edebiyatındaki önemi düşünüldüğünde Ahmet Ümit'in verdiği tepki bir nebze anlaşılmaktadır. Bazı yazarlarımız polisiye türünü daha çok para kazanmak için yazmayı tercih etmiştir hatta Peyami Safa gibi isimler bu eserlerini kaleme alırken gerçek isimlerini gizlemişlerdir. Erol Üyepazarcı, geçmişte Türk edebiyatında polisiyeye olan bu bakış açısını şu cümlelerle özetler:

"Peyami Safa, 'Server Bedi', Kemal Tahir, 'F.M. İkinci' takma adlarıyla yazıyorlar. Ama kendi adını kullananlar da var. Mesela Hüseyin Rahmi, Kesik Baş adıyla bir roman yazar. Üzerinde, 'Bu bir zabıta romanıdır,' diye yazar. O, zabıta romanı yazmaktan çekinmez. Ama diğer yazarlarda kendini gizleme duygusu var. 'Benim edebî eserlerimle polisiye eserlerim aynı kategoride değerlendirilmesin,' diye bir düşünce var."[27]

Politik hikâyeler yazdığını düşünen Ahmet Ümit, Ali Taygun'un yorumuyla ve polisiyeye olan bakış açısıyla bir anlık şaşkınlık yaşar. Fakat daha sonra polisiye

[27] Üyepazarcı, *a.g.y.*, s. 4.

edebiyat hakkında okumalar ve araştırmalar yapan Ahmet Ümit, okudukça ufkunun açılmaya başladığını belirtir. İlk önce Amerikalı yazar Edgar Allan Poe'yu okur, ardından *Kral Oidipus*'u okur, yeryüzünün ilk cinayeti olan "Habil ve Kabil" kardeşlerin hikâyesini öğrenir. Tüm bunları okuyunca polisiyenin basit bir tür olmadığını belirtir ve ilk polisiye romanı olan *Sis ve Gece*'yi 1996 yılında yayınlar. Bunu yaparken de *"İyi edebiyat, iyi polisiyedir,"* sözünden yola çıktığını belirtir:

> *"Polisiye basit bir tür değil, edebiyatın ana damarı. Ta mitolojiye kadar, ta kadim kitaplara kadar uzanan… Sonra biraz daha eşelemeye başladım, biraz daha kitap okumaya başladım ve o zaman benim için hala yeryüzünün en büyük iki yazarı olan Shakespeare ve Dostoyevski'nin de polisiye yazdığını keşfettim."*

1994'te yayınlanan *Bir Ses Böler Geceyi* adlı uzun hikâye ya da diğer adıyla novella olarak nitelendirilen eserini saymazsak *Sis ve Gece* romanı, Ahmet Ümit'in ilk romanıdır. Annesinden dinlediği masalları derleyerek yazdığı 1995 yılında yayınlanan *Masal Masal İçinde* adlı eseri Ahmet Ümit'in en sevdiği kitabıdır fakat bunun haricinde roman olarak bir seçenek sunulduğunda en sevdiği kitabı, ilk göz ağrım diye nitelendirdiği *Sis ve Gece* romanıdır.

> *"1995'te Ahmet Ümit, çeşitli gazete ve dergilerde Franz Kafka, Dostoyevski, Patricia Highsmith, Edgar Allan Poe ve polisiye roman yazarları üzerine inceleme ve tanıtım yazıları kaleme aldı."*[28]

Ardından ikinci romanı olan *Kar Kokusu*'nu kaleme alan yazar, bu romanını 1998 yılında yayınlar. Roman, Ahmet Ümit'in 1985 yılında gittiği Moskova günlerinin izlerini taşır ve kitabın arka kapağında bu romanın yarı otobiyografik bir roman olduğunu belirtir. Ardından *Agatha'nın Anahtarı* isimli polisiye hikâyesini kaleme alır ve bu eser de 1999 yılında yayınlanır. 2000 yılında *Patasana* romanını yayınlayan yazar, ardından *Şeytan Ayrıntıda Gizlidir, Kukla, Beyoğlu Rapsodisi, Aşk Köpekliktir, Kavim, Ninatta'nın Bileziği, İnsan Ruhunun Haritası, Olmayan Ülke, Bab-ı Esrar, İstanbul Hatırası, Sultan'ı Öldürmek, Beyoğlu'nun En Güzel Abisi, Elveda Güzel Vatanım*, *Kırlangıç Çığlığı* adlı eserlerini yayınlar.

[28] Buket Aydın ile 40, http://www.milliyet.com.tr/ahmet-umit-kimdir-ahmet-umit-in-gundem-2834328/,(Erişim Tarihi: 27.02.2019).

On beş yaşından otuz yaşına kadar hayatının çok hareketli ve dolu dolu geçtiğini ifade eden yazar polisiye roman yazarak o yılların heyecanını ve gerilimini yeniden fakat bu kez yazarak yaşar. Polisiye romanlarının yanı sıra polisiye kategorisine girmeyen masal, efsane ve şiir kitapları da olan yazarın, *Elveda Güzel Vatanım* adlı romanı daha çok tarihî temaya sahiptir ve İttihat ve Terakki yıllarını anlatan dönemi kapsar.

Ahmet Ümit, kitaplarını yazmadan önce uzun bir hazırlık aşamasından geçtiğini ifade eder. Romanlarının sonunda yer alan bibliyografya kısmı oldukça hacimli eserleri barındırır. Bu da Ahmet Ümit'in yazmadan evvel ne derece yoğun bir çalışma ve araştırma süreci geçirdiğinin kanıtıdır. Romanlarda, bibliyografya kısmının var oluşu çok karşılaşılan bir durum değildir, Ahmet Ümit de bunun farkındadır. Eserlerinde bibliyografyaya yer vermesinin nedenini şu şekilde izah eder:

> *"Kaynakça vermemin sebebi de şu: Aslında insanlar "Bu kaynakça neden?" diye soruyorlar. Sonuçta bir roman okuyorlar. Ben bu durumu hiç yadırgamıyorum. Romanda kaynakça olur mu olmaz mı diye soralım. Bence olur. Çünkü roman enteresan bir türdür. Yaşamak ve ayakta kalmak için her şeyi alıyor. Yani isterseniz mektuplarla bir roman yazabilirsiniz. Roman içerisine bir tiyatro oyunu koyabilirsiniz. Bir şiir, bir deneme, bir günlük hatta borsa raporlarını dahi romana koyabilirsiniz. Romanın diğer türlere nazaran daha rağbet görmesinin ve yaşamasının sebebi de bence bu."*[29]

Romanlarının hazırlık aşamasında sadece yazılı kaynaklardan yararlanmakla kalmayıp aynı zamanda saha araştırması yapan Ahmet Ümit, romanlarının konusu gereği kazı çalışmalarına katıldığını, müzelere gittiğini ve günün farklı saatlerinde romanında kullanacağı mekânları analiz ettiğini ifade eder.

Romanlarında insanı insana anlatan yazar, cinayet konusunun haricinde pek çok sosyal, tarihî ve siyasi temaya da yer verirken bunların arasına aşk ve sevgi temalarını da ekler. *Patasana* ve *Ninatta'nın Bileziği* romanları Hititleri konu edinir.

[29] Ahmet Ümit, "Edebiyat Benim İçin Bir Mutlu Olma Aracı ve Biçimidir", *Türk Edebiyatı Dergisi*, S. 473, Mart 2013, s. 29.

Biri roman biri destan roman olan bu eserlerinde Tanrı ve Tanrıça isimleriyle sıklıkla karşılaşılır.

Ahmet Ümit, *Elveda Güzel Vatanım*, *Sultanı Öldürmek* ve *İstanbul Hatırası*'nda tarihî konulara eğilir. Tarih ve polisiye roman arasında bir benzerliğin olduğunu belirten yazar bu konu hakkında şunları söyler:

> *"Tarih ve polisiye arasında bir benzerlik var. Polisiye roman faili meçhul cinayeti anlatıyor. Katil kim? Neden cinayet işler? Bütün bunlar ve bu süreci takip ederiz. Tarih de böyledir. Geçmişte ne olmuştur, yazılan şeyler doğru mudur? Yoksa zafer kazananlar, iktidar olanlar bilerek, kendilerini övmek için tarihi çarpıtmışlar mıdır? İşte bu ikisini birleştirdim. Bir yanda katil kim, diğer yanda tarihte gerçekte ne oldu? Bu iki soruyu romanlarımda birleştirmeye başladım. Sonuç mükemmel oldu."*

Tarih temasının haricinde; *Bab-ı Esrar* romanında Mevlana ve Şems'e, *Kukla* romanında sağ-sol olaylarına ve Susurluk'a, *Kavim* romanında dinsel ögelere, *Beyoğlu Rapsodisi* ve *Beyoğlu'nun En Güzel Abisi*'nde İstanbul'a ve bilhassa Beyoğlu ve Tarlabaşı'na, *Kar Kokusu* ile *Sis ve Gece*'de siyasi temalara değinir. 2018 yılının Mart ayında çıkarmış olduğu *Kırlangıç Çığlığı* romanında ise yazar, çocuk istismarı ve mültecilerin sorunları gibi toplumsal meselelere dokunur. *Beyoğlu'nun En Güzel Abisi* romanını değerlendiren Onur Bilge Kula şunları ifade eder:

> *"Beyoğlu'nun En Güzel Abisi'nde figürlerin fiziksel ve entelektüel fizyonomisini ve mekânları büyük bir ustalıkla belirginleştiren, tarihsel ile günceli, polisiye öğelerle sosyal eleştiriyi başarıyla harmanlayan, Gezi Direnişi'nde özgür ve özerk birey uğraşını yetkinlikle yazınsallaştıran Ahmet Ümit, roman sanatının doruklarında dolaşmaktadır. Böylece, hem Türkiye edebiyatına boyutlandırmakta, hem de dünya klasikleri arasına girmeye aday romanlar yaratmaktadır."*[30]

[30] Onur Bilge Kula, *Yazınsal Yapıt ve Ahmet Ümit Nasıl Okunabilir?*, Everest Yayınları, İstanbul 2016, s. 326.

Ahmet Ümit yazarlıktaki başarısını evrensel olabilmek için yerel, yerel olabilmek için evrensel olmaya bağlar. Seçtiği konular ve romanlarında seçtiği insanların hayattan olması, bize ait olması hiç kuşkusuz onu çok okunan bir yazar haline getirir. Bu konuda kendisi şunları söyler:

> *"Daha çok yaşadığımız olayların içinden seçiyorum diyebilirim. Ama benim tüm eserlerimde öne çıkacak şey özetle bu toprakların kültürü. Evet, bu toprakların kültürü roman yazmak için çok iyi bir malzeme sunuyor bana. Ayrıca yazar kimliğimin ötesinde bir insan olarak çok heyecanlandırıyor. Bir süreden sonra insan olarak fazla heyecan duyamıyoruz bazı şeylere. Ben bu kültüre ulaşmak ve yazmak için araştırıyorum, çok geziyorum. Sadece yazarak roman olmuyor bence."*[31]

Şair ya da romancı olarak nitelenmekten kaçınan Ahmet Ümit, kendini böyle bir sınıflandırmanın içine sokmak istemez. Hangi tür, yazmak istediği konuya yatkınsa o türü tercih ettiğini belirten Ümit, polisiye yazar olarak adlandırılmaktan yana da bir sıkıntı yaşamadığını dile getirir ve ömrü yeterse yetmiş yaşından sonra tamamen şiire dönebileceğini de ekler. [32]

Yaşayan bir yazar olması sebebiyle dönemin zihniyetini yansıtma imkânına sahip olan Ahmet Ümit, eserlerinin yanı sıra sosyal medya platformlarında da sık sık okuyucu ile buluşma imkânını yakalar.

"Ümit, 1994 yılında ATV için çekilen "Çakalların İzinde" adlı polisiye dizinin hikâye ve senaryosunun yazımına katılır."[33] Bunun yanı sıra *Karanlıkta Koşanlar, Komiser Nevzat Kanun Namına* gibi dizi senaryolarında da emeği geçer. *Sis ve Gece* romanı ve *Bir Ses Böler Geceyi* isimli uzun hikâyesi sinema filmine aktarılır. 2019 yılı itibariyle *"Merhaba Güzel Vatanım"* adındaki film çekimleri İstanbul ve Moskova'da devam etmektedir.

Erol Üyepazarcı, Ahmet Ümit'in sadece Türk romanında değil aynı zamanda dünya polisiye romanında da çok değerli bir yerinin olduğunu ifade eder. Ahmet Ümit'in

---

[31] Ümit, *a.g.y.*, s. 28.
[32] *a.g.y.*, s. 29-30.
[33] Habibe Gezer, *Türk Edebiyatında Polisiye Roman ve Ahmet Ümit'in Polisiye Roman Kurguları*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta 2006, s. 56.

tıpkı Dashiell Hammett ya da daha çok Raymond Chandler gibi polisiye roman yazdığını ve bunu yaparken okuyucusuna karşı saygısını yitirmeyen bir yazar olduğunu belirtir. Polisiye türüne girmeyen eserlerinin de olmasına karşın Erol Üyepazarcı, Ahmet Ümit'i *"halis bir polisiye roman yazarı"* olarak tanımlar.[34]

İki yılda bir roman yazdığını belirten Ahmet Ümit, bunun bir yılını araştırma, diğer yılını ise yazma süreci olarak değerlendirmektedir. Eğer yazdığı romanı yeterli görmezse ya da beğenmezse yayınlamayacağını da açık yüreklilikle ifade eder.[35]

Romanları geniş bir konu yelpazesinde yer veren Ahmet Ümit, birbirinden farklı yaşamları ve kültürleri harmanlayarak eserlerine yansıtır. Bunu yaparken de konuların içine bir ya da birkaç cinai durum ekler ve bu da romanı gizemli ve sürükleyici bir hâle getirir. Yazar, ele aldığı temaların birer kurgu olduğunu ve romanlarında bu şekilde yer aldıklarını belirterek konular hakkında merak duyan ve bilgi sahibi olmak isteyen okuyucuları için kaynakça kısımlarında ilgili kitapların tam künyesini vermeyi de ihmal etmez. Erol Üyepazarcı, Ahmet Ümit, Sevin Okyay ve Esmahan Aykol ile birlikte katılmış olduğu "Günümüzde Polisiye" konulu panelde Ahmet Ümit'in sanatçı kimliği ve eserlerinin arkasında bibliyografya kısmına yer vermesi hakkında şu yorumu yapar:

> *"Türkiye'de ben biliyorsunuz polisiye roman çok severiyim, severi değil çok severiyim ve Ahmet Ümit benim bu severliğimi tatmin eden yazarların başında geliyor, kendisiyle her zaman iftihar ediyorum. Öyle enteresan ki Ahmet Ümit, hiçbir polisiye roman yazarında olmayan şeyi yapıyor; kitabının arkasında bibliyografyalar koyuyor. Onun eserlerini "iyi polisiye, iyi edebiyattır" diye hep tekrarladığım sözümün bir misali olarak görüyorum."*[36]

Cinayet konusunun romanların bir parçası hâline geldiğini belirten yazar, bunu günümüz dünyasında yaşanan acılara ve vahşete bağlar. Edebiyatın dönemin zihniyetinden etkilenmemesi mümkün değildir. Bu nedenle romanlarda bu tür

[34] Erol Üyepazarcı, "İstanbul'un Başrolde Olduğu Polisiye", *Radikal Kitap*, Y. 9, S. 481, Haziran 2010, s. 22-23.
[35] Ümit, *a.g.y.*, s. 33.
[36] Erol Üyepazarcı, "Panel: Günümüzde Polisiye", *Polisiye Edebiyat*, Bağlam Yayıncılık, İstanbul 2013, s. 207.

konuların yer alması normaldir. Savaş, göç, doğal afetler gibi cinayetler de toplumu ilgilendiren konulardandır:

> *"Suç, tepeden tırnağa toplumun her yanını sararken bireysel ve toplumsal cinayetler de gitgide artıyor. Böylesi bir ortamda, cinayetin ve suçun edebiyata yansımasını düşünmek kaçınılmaz. Çünkü insanoğlu varoluşundan beri suç ve cinayetle içiçe yaşıyor. Ve hayatı kesintiye uğratan cinayet ve suç, edebiyatı ve sanatı da etkiliyor."*[37]

Cinai konuların ekseninde pek çok temaya yer veren Ahmet Ümit bunu bazen İstanbul'un bir mekânıyla, bazen tarihimizle, kültürel miraslarımızla, bazen Mevlana ile Şems ile yapar. Çok kültürlü yaşam mozaiğine sahip olan coğrafyamızın yankıları edebî eserlere de yansır. Serpil Durak Tuncer'in şu ifadeleri bu görüşü destekler niteliktedir:

> *"Ahmet Ümit son yıllarda Anadolu'daki eski uygarlıkların unutulmuş izlerinin peşinde geziniyor. (...) Bir Ses Böler Geceyi adlı novellasından bu yana Anadolu'daki uygarlıklar, kavimler, halklar ve onların çok sesli, çok renkli, çok farklı kültürleri yazarın metinlerine konu oluyor. Patasana ve Kavim adlı romanlarında bu anlayışın kendini tümüyle dışa vurduğunu söyleyebiliriz."*[38]

Seçtiği karakterler bakımından çok sesli bir şahıs kadrosu oluşturan Ahmet Ümit'in eserlerinde, birbirinden farklı kültürde ve meslekte pek çok insana rastlamak mümkündür. Bu bağlamda yıllardır ülkemizde yaşayan ve bizden biri olan Rum ve Ermeni vatandaşlara da romanlarında bilakis yer verir. Bunun en güzel örneği Başkomiser Nevzat karakterinin sevgilisi Evgenia'dır. Evgenia, yıllar önce zorunlu göçe tabii tutulan ailesini temsil etmektedir. Bu anlamda çok geniş bir yaşam mozaiğine yer verilir. Dolayısıyla romanda yer alan suçlular da suçu araştıranlar da bizden biridir. Ahmet Ümit'in yarattığı Başkomiser Nevzat karakteri, yazarın oldukça sevilen bir karakteridir ve okuyucular tarafından bir hayli benimsenir. Kimi okurlar bu karakteri Ahmet Ümit ile özdeştirmeye kadar götürürler.

---

[37] Ahmet Ümit, "Yaşadığımız Acı Günlerden Bir Edebiyat İzleği Olarak Cinayete", *Notos*, S. 46, Haziran-Temmuz 2014, s. 2.
[38] Serpil Durak Tuncer, "Bir Lanet Böler Barışı", *Radikal Kitap*, Y. 5, S. 292, Ekim 2006, s. 22.

Mekânsal anlamda da büyük bir zenginliğe sahip olan romanlarında, İstanbul'un yeri Ahmet Ümit için bambaşkadır. İstanbul'un birbirinden farklı mekânlarında okuyucuyu sürükleyici bir yolculuğa çıkarır. *Beyoğlu Rapsodisi* romanında, Selim ile birlikte Beyoğlu sokaklarındaki pek çok tarihî mekâna tanık olurken *Beyoğlu'nun En Güzel Abisi* romanında kendimizi Tarlabaşı'nın sokaklarında buluruz. *İstanbul Hatırası* romanında İstanbul'un yedi ayrı mekânına yedi ayrı hükümdarın gözüyle bakma fırsatını elde ederiz. *Patasana* ve *Ninatta'nın Bileziği* romanında yüzyıllar öncesinin Gaziantep ve Hattuşa'sına konuk olurken *Bab-ı Esrar* romanında Konya'yı, Mevlana Türbesini ve Şems Tebrizi Camisi'ni dolaşma imkânını yakalarız. Romanlardaki mekânlar yurt içiyle de sınırlı kalmaz. *Kar Kokusu* romanında Moskova'nın soğuk iklimini hissederken simgesi olan Aziz Vasil Katedrali'nin o renkli ve görkemli yapısı da okuyucunun gözleri önüne serilir.

Bu anlamda değerlendirildiğinde Ahmet Ümit'in romanlarındaki mekânsal düzlem tıpkı şahıs kadrosu gibi oldukça çok çeşitlidir. Mekân tasvirlerinin yanı sıra mekânların tarihçelerine de yer verilen romanlarda şehirlerin ve semtlerin eski adlarına dair bilgiler de yer alır. Örneğin İstanbul'un Kurtuluş semtinin eski adı Tatavla'dır, Gaziantep'in eski adı Ayıntap'tır. Yazar bu gibi bilgileri romanın kurgusuna nakşeder.

Ahmet Ümit'in romanları hayata dair nüansları barındırması bakımından dikkat çekicidir. Habibe Gezer, Ahmet Ümit'in polisiye romanlarını hem thriller hem de kara roman kategorisinde değerlendirerek yazarın polisiye edebiyat türündeki yerini belirler.[39]

1983'te Marmara Üniversitesi, Kamu Yönetimi bölümünü bitiren Ahmet Ümit, bir kız çocuğu babasıdır. İstanbul'u çok seven ve İstanbul'u hayatındaki üç önemli büyükşehirden biri olarak sayan Ümit, günümüzde aktif olarak yazarlık hayatına devam etmektedir.

[39] Gezer, *a.g.e.*, s. 67.

BÖLÜM 2
AHMET ÜMİT'İN ROMANLARI ÜZERİNE YAPISAL İNCELEME

Ahmet Ümit'in on biri polisiye roman türünde olmak üzere yayınlanmış on üç romanı bulunmaktadır. Bu bölümde romanları tür ayrımı yapılmadan bütünsel anlamda yapısal bir incelemeye tabi tutulacaktır. Bu bağlamda yazarın on üç romanı, yayınlanma tarihleri temel alınarak kronolojik bir sıra ile tahkiye unsurlarından; konu, olay örgüsü, anlatıcı ve bakış açısı, şahıs kadrosu, mekân, zaman ve dil üslup başlıkları açısından mercek altına alınacaktır.

2.1. Sis ve Gece

2.1.1. Romanın Kimliği

Ahmet Ümit, *Sis ve Gece*, 1-2. Basım, Cem Yayınevi, İstanbul 1996.

Ahmet Ümit, *Sis ve Gece*, 3. Basım, Can Yayınları, İstanbul 1998.

Ahmet Ümit, *Sis ve Gece*, 4-5. Basım, OM Yayınları, İstanbul 2000.

Ahmet Ümit, *Sis ve Gece*, 6-27. Basım, Doğan Kitap, İstanbul 2002-2010.

Ahmet Ümit, *Sis ve Gece*, 28-55. Basım, Everest Yayınları, İstanbul 2010-2017.

Ahmet Ümit, *Sis ve Gece*, 56-57. Basım: Everest Yayınları, İstanbul Şubat 2018, 271 s.

2.1.2. Romanın Konusu ve Özeti

Ahmet Ümit'in ilk romanı olan *Sis ve Gece*'de, Milli İstihbarat Teşkilatı'nda görevli olan Sedat'ın şahsında, hem teşkilatın işleyişi hem de Mine ve Sedat arasında yaşanan aşk çerçevesinde gelişen olaylar anlatılır. Romanda, Mine'nin bir anda ortadan kayboluşu, Sedat ve ailesinin onu günlerce araması konu edinilir. Aynı zamanda teşkilat bünyesinde yer alan siviller ve askerler arasındaki anlaşmazlıklar da aktarılır.

Yazarın Youtube platformunda yer alan *"İnsan Ruhunun Haritası"* adlı kanalında, *Sis ve Gece* romanını yazarken Sophokles'in *Kral Oidipus* eserini örnek aldığını belirtir. Tıpkı bu eserde olduğu gibi Ahmet Ümit de romanında bir felaket yaratıp kahramanı o felaketin izinden götürür.[40] Mine ortadan kaybolur ve Sedat onu birbirinden farklı ihtimaller arasında arar fakat romanın sonunda Mine'nin ortadan kayboluşunun sebebinin kendisi olduğunu anlar.

Roman, Sedat'ın rüya hâli ile başlar ve bu rüya hâli hastanede yatarken arka arkaya üç kez tekrar eder. Önce bir konakta bir başına, kan ter içinde, bir cenaze töreninin içindedir, ikincisinde gençlik yıllarına dair bir anının içinde, üçüncüsünde ise Yıldırım ile vurulma anını yaşamaktadır. Bu rüyaların bitiminde aradan geçen zamanla birlikte Sedat bir yandan kendisini vuran adamı bir yandan da sevgilisi Mine'yi arar ve olaylar bu seyir halinde ilerler.

Sedat, çatışmada ölen adamı teşhis etmek için morga gider. Morgdan ayrıldıktan sonra Madam Eleni'nin evine misafir olur. Mekânı ve fotoğrafları inceleyen Sedat, geçmişe giderek Mösyö Koço ve genç sevgilisinin ilişkisine de değinir. Sedat da tıpkı Koço gibi karısını, genç bir kız olan Mine ile aldatmaktadır. Sedat, Madam Eleni'nin kocasının ihanetine göz yummasından bahsederken kendi karısının da aynı durum içinde olduğunu fark edip kullanılan iç diyalog tekniği ile kendi içinde bir muhasebe yapar. Kadınların göz göre göre ihaneti neden kabul ettiklerini sorgulayan Sedat, burada aynı zamanda sosyal bir temaya da yer verir:

> *"Madam bu işin farkında mıydı acaba? Farkındaysa nasıl dayandı? Melike nasıl dayandıysa o da öyle dayanmıştır. Hayır canım, Melike farklı. Neden farklı olsun, onun da kocası başka birine âşık olmadı mı? O da tıpkı Madam gibi olanları sezip bilmezlikten gelmedi mi? Neden? Yıldırım, 'Başka çareleri yok da ondan,' derdi. 'Elinde bir mesleği, bir geliri yok, ayrılıp ne yapacak?' Doğrusu bunu ben de düşünmedim değil." (s. 34)*

Mine'nin evine uğrayan Sedat burada amcası İsmet ile karşılaşır. Aralarında yaşanan ufak çaplı tartışmadan sonra İsmet, Sedat'ı bir istihbaratçı gibi davranmamakla

[40] https://www.youtube.com/watch?v=HEsIij28Gvk, İnsan Ruhunun Haritası 12. Bölüm, Ahmet Ümit "*Sis ve Gece*" adlı romanının yazılış öyküsünü anlatıyor", (Erişim Tarihi: 18.03.2019).

suçlar. İsmet, Mine'nin ortadan kaybolmasını istihbarata yönelik bir komplo teorisi olarak düşünür. Fahri ile Sedat'ı birbirine düşürüp asıl amacının istihbarat örgütünü tasfiye etmek olduğu ihtimalini Sedat ile paylaşır fakat Sedat, Mine'nin böyle bir işin içinde olacağına inanmamaktadır.

Sedat o akşam evine gider ve yardımcısı Mustafa'nın getirmiş olduğu raporları inceler. Sinan ve Fahri hakkında geniş bir bilgiye sahip olur. Fahri öldüğü için Mine'nin bulunması için işe yarar bir bilgi edinebileceğini düşünerek Sinan ile iletişim kurmaya karar verir ve bunun için de Komiser Naci'den yardım ister.

Ardından Mine'nin babası Metin Bey ile otelde buluşurlar ve Metin Bey, kendi geçmişi hakkında olup bitenleri, karısıyla niçin boşandıklarını anlatır. Tüm bunları Mine'nin bulunmasında bir faydası olabileceğini düşündüğünü için anlatır. Sedat'ın karşısında her şeyden önce çaresiz ve acılı bir baba vardır. Kendi geçmişini anlatan Metin Bey, bir gün bir arkadaşına evlenme isteğinden bahsedince arkadaşı ona *"'Türkiye'de millet kızını Almancıya vermek için yanıp tutuşuyor,'" (s. 65)* diyerek dönemin sosyokültürel yapısına da ışık tutar.

Metin, Sevim'le teyzesinin evinde, tam da evlenme hayallerini yitirmek üzereyken karşılaşır. Sevim, lise yıllarında bir çocukla birlikte olur ve Sevim, bu çocuktan hamile kalır fakat bebeğinin babası onları terk edince Sevim, çocuğunu aldırmak zorunda kalır ve bu sebepten dolayı Sevim ile evlenmeyi kimse istemez.

Sevim'i görünce güzelliğine vurulan Metin, tüm bu olan biteni duyduktan sonra içini bilinmeyen bir öfke kaplar çünkü ilk görüşte Sevim'den etkilenir ama onunla evlenemeyeceğinin de farkındadır. Teyzesinin girişimleriyle yüreklenen Metin, bu işin olabileceğini düşünmeye başlar.

Burada yine sosyal bir tema karşımıza çıkar. Geleneksel Türk aile yapısı ve göreneklere göre erkekler her zaman bekâr bir kızla evlenmek mecburiyetindedir. Zaten evlilik dışı bir ilişki de bu törelere uygun düşmez. Metin her ne kadar Sevim'i beğense de Sevim'in içinde bulunduğu yüz kızartıcı durum yüzünden onu hiç tanımamış olmasına rağmen içini bir öfke bulutuyla doldurmasına neden olur. Çünkü Sevim'in böyle bir hatayı yapmış olması, onunla evlenme şansının ortadan kalkması demektir.

Aradan geçen on dört yılın sonrasında Sevim'in Mine'yi de yanına alıp Türkiye'ye gitmesiyle aralarındaki çok da sıkı temellere dayanmayan bağ çözülüverir. Bunun sebebi Sevim'in yıllar önceki lise aşkıyla yeniden karşılaşmasıdır. Sevim, Almanya'ya döndükten sonra, ondaki değişikliği fark eden Metin, karşı komşuya gelen mektupla birlikte tüm gerçekle yüzleşir. Durumu öğrenir öğrenmez Sevim'den ayrılmaya karar verir ve Mine'yi de annesine bırakır. Bunun nedenini o zamanlar bir kız çocuğunun annesinin yanında büyümesi gerektiği şeklinde açıklasa da Sedat'a asıl nedeninin Mine'nin annesine çok benzemesi olduğunu söyler. Ama Mine'nin kayboluşuyla birlikte bu düşüncenin ne kadar yanlış olduğunun farkına varır ve kızından hiç ayrılmamış olması gerektiğini dile getirir.

Sevim ise boşandıktan sonra Türkiye'ye dönmeye karar verir ve Mine'nin bu duruma tepkisi çok sert olur. Babasından yardım bekler fakat babası da onun annesiyle gitmesi gerektiğini, üniversite zamanında tekrar Almanya'da taşınabileceğini söyler. Mine bu durumu istemeye istemeye kabul eder. Ardından da annesi, lise arkadaşı Ceyhun'la evlenir ve çocukları olur. Mine o evde daha fazla kalmak istemez, kendini fazlalık olarak görür, üstelik Ceyhun'u da birkaç kez kapı aralığından bakarken yakalar. Babasına bu durumu açar ve babası da daha fazla para göndererek onun ayrı bir eve taşınmasını sağlar. Tüm bunları Sedat'a anlatan Metin Bey, Almanya'ya döneceğini fakat tekrar geleceğini belirtir ve geçmişini anlatmaya son verir.

Sedat, teşkilat binasına gelince, Mustafa ona daha önce alamadıkları bir dosyayı verir, bu dosyada örgüte bağlı olan kişilerin bilgileri ve fotoğrafları yer almaktadır. Fotoğraflardaki insanlar hep genceciktir.

İsmet birkaç hafta önce yapılan ev baskınından bahseder. İçişleri Bakanlığı bu baskın hakkında soruşturma açmıştır ve teşkilattan da konu ile ilgili bir rapor istemektedir. Bu operasyonun yöneticisi Komiser Naci'dir, Sedat ve Mustafa ise orada gözlemci olarak bulunmuştur. Sedat, kaçan teröristlerden birini vurmuş ve yaralamıştır, fakat bu teröristin ölüsüne ya da yaralısına bir daha ulaşan olmamıştır.

Bu esnada teşkilat binasını arayan Madam Eleni, Sedat'ı acilen gelmesi için çağırır. Maria'yı kim oldukları belli olmayan üç adam, güpegündüz sokak ortasında kaçırmaya çalışmışlardır. Onu mahallenin bakkalı Şeref adındaki genç adam kurtarır. Eve gelen Sedat, tüm olan bitenleri dinler ve Mine'nin de bu adamlar tarafından

kaçırılmış olabileceğini düşünür ve Şeref'in aldığı plaka numarasını emniyete bildirir, sokağa da bir devriye aracı göndermelerini ister. Konu itibariyle burada okuyucu iki farklı olasılık üzerine yoğunlaştırılır. Mine ya bu adamlar tarafından kaçırılmıştır ya da Sedat'ın o sisli gecede vurulmuştur.

Maria gibi hasta bir kızdan ne istediklerine kimse anlam veremez. Ama Şeref'e göre bunlar çocukları kaçırıp dilendirmektedir. Sosyal bir tema olan çocuk kaçırma ve dilendirme olayına da bu şekilde vurgu yapılır.

O akşam Mine'nin annesi Sevim Hanım, Sedatların evine gelir ve Mine'yle ilgili bir gelişmenin olup olmadığını sorar ve eski kocası Metin'in anlattıklarının bir benzerini, kendi açısından bir de o anlatır.

Bir sonraki gün Naci'nin bürosuna giden Sedat, burada polisleri gözlemler ve polis olmayı hiçbir zaman istemediğini, polislerin ne kadar iyi iş yaparlarsa yapsınlar yine de başkalarının piyonu olmaktan öteye geçemediklerini ama istihbaratçıların bu konuda daha rahat olduklarını belirterek mesleki bir değerlendirme yapar. Fakat artık kendilerinin de küçük memurlardan bir farkları kalmadığını anımsar.

Sedat, Naci'nin odasına girdiğinde Naci soruşturmanın haberini almış üzgün bir şekilde masasında oturmaktadır. Üstelik bu soruşturma gazetelerde de haber olarak yer alır. Naci, kendisini hapse atacaklarını düşünmektedir. Tüm oklar onların üzerindedir ve yargısız infaz yapıp o üç kişiyi kurşuna dizdikleri düşünülmektedir. Bu soruşturma Sedat'ın o sisli gecede yaşananların üzerinde düşünmesini sağlar.

Sedat ve Naci operasyon gününü tekrar gözden geçirerek haklarında yapılan suçlamaların asılsız olduğunu ispat etmek için birtakım deliller aramaya koyulurlar. O gün alt kattan diğer eve açılmış olan geçitle iki kişi kaçmıştır. Bunlardan birini Balmumcu civarında vururlar fakat yanındaki diğer arkadaşı kayıptır. Naci, Sedat'ın yanlış görmüş olabileceğini, belki de kaçanların iki kişi olmadıklarını söyler.

Sedat, o gece kayıp olan o kişiyi vurduğundan emindir. Fakat ortalık da ne bir yaralı ne de bir ölü haberi vardır. Naci, eğer vurulan kişi öldüyse örgütün gizlice gömdüğünü düşünse de Sedat bu fikre katılmaz ve teröristlerin her zaman, ölümleri bir propaganda amacı ile kendi çıkarları için kullandıklarını söyler.

Naci kötü polisi Sedat ise iyi polisi oynayarak Fahri'nin arkadaşı Sinan'ı kıskaca almaya çalışırlar, nitekim başarılı da olurlar. Sedat, Sinan'a yakınlaşmak için onu kitabevinde ziyaret etme ve sorgulama fırsatını yakalar.

Diğer yandan da dilekçeye imza atan teşkilat üyeleri ve en başta da Orhan tedirgin bir vaziyettedirler. Tüm bu gerginliğin aksine İsmet Amir'in keyfi Sedat'ı şaşırtacak cinste yerindedir. İsmet, Sedat'ın attığı her adımdan haberdardır ve bu Sedat'ın canını çok sıkar.

Diğer yandan Mustafa, Maria'yı kaçırmaya çalışan adamın kimliğini tespit eder. İsmet, Maria'nın kaçırılmaya çalışılması ve Mine'nin ortadan kaybolması olayları arasında bir bağlantı olmadığı kanaatindedir. O günün gecesinde; Sedat, Mustafa, Meral ve Ayşin, Necmettin'in mekânına baskına giderler. Necmettin, kimsesiz sokak çocuklarını zenginlere pazarlayan, sicili türlü suçlarla kabarık olan bir sabıkalıdır.

Sedat ve Mustafa, Neco'yu burada sorgular. Neco'nun hayat hikâyesi içler acısıdır fakat kendisinin de anlattığı gibi Maria'yı kaçırmaya teşebbüs edenlerle bir bağlantısı yoktur. Kaçırma işine karışan araba ona aittir fakat üç gün önce bu arabayla bir kaza yapmıştır ve araba kaportacıda tamirdedir. Sedat, Şeref'in bir işler karıştırdığından şüphelenerek Neco'ya Şeref'i tanıyıp tanımadığını sorar. Neco, Şeref'i tanımaktadır ve onun sağlam bir insan olmadığını, ev sahibi olan Rumları önce tedirgin edip sonra onlara yardım ediyormuşçasına yanlarında olup en sonunda da evlerini yok pahasına satın aldığını, yerine apartmanlar diktirdiğini anlatır. Neco'nun bu anlattıklarından sonra işin aslı ortaya çıkar.

Geceyi Mine'nin evinde geçiren Sedat, sabah olunca Madam'ın evine uğrar. Maria'yı rahatsız eden adamların yakalandıklarını söyler. Bu haberle birlikte Madam derin bir nefes alır. Maria, yine zemin kattan gelir ve Sedat'ı görünce annesine eğilip "tavşan" der. Annesi, avcılık yapan babasının Maria korkmasın diye avladığı o hayvanların uyuyor olduklarını ve en iyi de buzdolabında uyudukları hikâyesini uydurmak zorunda kaldığından bahseder.

Madam'ın evinden ayrılan Sedat, Sinan'ın kitabevine gider. Sinan, Sedat'ın ona iyi davranmasının ardında bir çıkar gözettiğinin farkındadır. Nitekim konu Fahri'ye gelir. Sinan ölen arkadaşı için derin bir üzüntü içindedir. Panoda yer alan fotoğraflara

göz atan Sedat, Fahri ve Sinan'ın haricinde, kasketli ve tespihli bir adamı fark eder, fotoğraftaki bu adamın kim olduğunu sorar. Bu adam Fahri ve Sinan'ın cezaevi yıllarından tanıdıkları Cuma adında bir mahkûmdur. Sedat, bu adamın ona ateş açan simitçi olduğunu anlar fakat adamın müebbet hapse mahkûm olduğunu öğrenir, üstelik hâlen Gökçeada Cezaevi'nde yatmaktadır. Sedat, Sinan'ı şüphelendirmemek için Cuma hakkında başka soru sormaz ama aklı bu adamın hapisten çıkıp geri nasıl içeri girdiğinde kalır.

Fahri ve Sinan, örgüte bağlı oldukları yıllarda, silahlı mücadeleye karşı çıkar. Bu tarz saldırıların devletin daha fazla polise ve silaha gereksinim duymasına ve her geçen gün bunların sayılarının artırılmasına neden olduğunu izah ederler fakat örgüt bu fikre şiddetle karşı çıkar ve onları örgütten ihraç ederler.

> *"Örgütten ayrıldıktan sonra tümüyle edebiyata yöneldik. İçerde insanlar daha duygusal oluyor. Politik tutukluların arasında şiir yazmayan kişi yok denecek kadar azdı." (s. 186)*

Yazarın değindiği bu konu aslında Türk edebiyatında örneklerine bolca rastlanılan bir durumdur. Türk edebiyatında, hapisteyken kâğıt, kaleme sığınan pek çok yazarımız vardır. Bunlardan bazıları; Refik Halit Karay, Sabahattin Ali, Kemal Tahir ve Nazım Hikmet Ran'dır.

Fahri ve Mine okuldaki bir konferansta tanışırlar ve kısa süre sonra da birlikte olurlar. Bir zaman sonra Fahri, Mine'nin bir sevgilisi olduğunu öğrenir fakat Mine ondan ayrılacağını söyleyerek Fahri ile görüşmeye devam eder. Bu kez de aradan bir ay geçtikten sonra Mine hamile olduğunu öğrenir. Fahri, bu çocuğun kendinden olabileceğini düşünür ve çocuğun doğmasını ister oysa Mine, çocuğu sanat hayatının önünde bir engel olarak görür ve Almanya'ya giderek kürtaj olmaya karar verir. Bu karar üzerine Fahri ve Mine'nin arası bozulur, Fahri Antalya'ya gider, Mine'den ise bir daha haber alınamaz.

Mine'den haber alamayan Fahri, onu polis sevgilisinin öldürmüş olabileceğinden şüphelenir hatta öyle bir paranoya haline bürünür ki adamın kendisini de öldürmek istediğine içten içe inanır. Bu nedenle ondan önce davranıp eski sevgiliyi öldürmeye karar verir.

Roman sosyal eleştiri bakımından bir hayli zengin içerikle donatılır. Sedat, Sinan'a, *"Ama Fahri'ye yardım ettiğinizi gösteren hiçbir kanıt yok ki. Kimse sizi suçlayamaz." (s. 193)* dediğinde Sinan'dan şu cevabı alır: *"'Bu ülkede kanıtsız, tanıksız insanlar asıldı,' diyor umarsız bir ses tonuyla." (s. 193)* Yazar bu sözlerle 1980'li yıllarda insanların birçoğunun yargısız infaza kurban gitmesine ve bir o kadarının da ortadan kaybolmasına vurgu yapar.

Sabaha karşı çalan telefonla uyanan Sedat, apar topar Çatalca'ya gitmek üzere evden çıkar. Çanakkale'den beklediği adamlar Cuma ile birlikte gelirler. Sedat, Cuma'yı görünce onun kendisine ateş açan simitçi olduğunu anlar. Cuma, Sedat'ı görür görmez tanır. Artık yüzünde korkudan çok keder vardır.

Cuma, Fahri'yi Albay Nazmi'den ötürü çocukluğundan beri tanır. Fahri o zamanlar sekiz-on yaşlarındadır. Aynı hapishanede, görüş gününde, Nazmi Albay ile Fahri'yi birlikte görene kadar hiç karşılaşmazlar. Cuma, karısını ve babasını öldürme suçuyla müebbet hapis cezasına çarptırılır. Burada konu içinde konu karşımıza çıkar ve Cuma'nın acı dolu hayat hikâyesi aktarılır.

İçerdeyken, Nazmi Albay, Fahri ve Sinan'a göz kulak olmasını öğütler. Fahri, tahliye olduktan sonra da sık sık Cuma'yı ziyarete gelir. Fahri Cuma'yı son ziyaretinde, Mine'nin eski sevgilisi tarafından bir kötülüğe uğradığını ve suçu da kendi üzerine yıkacaklarını anlatır. Cuma da kızın sevgilisini yani Sedat'ı öldürmeyi teklif eder ve Fahri ile birlikte planı yaparlar. Bu nedenle Cuma ve Fahri, Sedat'a karşı ateş açar.

Teşkilat binasına gelen Sedat, yapılan toplantının her iki taraf için de ılımlı geçtiğini öğrenir. Ardından Metin ile buluşur ve Metin ona Selin'le irtibat kurduğunu, Mine'nin hamile olduğunu söylediğini söyler. Bebeğin babası, bir ay önceki sevgilisindedir fakat Metin, bu adamın karşısında oturup konuştuğu Sedat olduğunu bilmemektedir. Sedat da bebeğin kendisinden olduğunu o anda öğrenir fakat hislerini Metin'e belli edemez. Mine ile olan ilişkilerini sır gibi saklar. Ayrıca Metin, kızının böyle bir hatayı nasıl yaptığını sorgular, önce Sevim'i iyi bir anne olmamakla suçlar sonra da kendisinde de hata olduğunu kabul eder:

> *"Almanları kınardık, Türkiye'nin de hiç farkı kalmamış Almanya'dan." (s. 239)*

Selin'in İtalya'ya döneceği gün Mine'nin kanaması olur ve Mine, Fahri'nin Gülizar adındaki hemşire arkadaşına gider. Muayene olduktan sonra her şeyin normal olduğunu telefon edip Selin'e de anlatır. Bu bilgileri Metin'den edinen Sedat, hastanedeki doktorla görüşmek için oradan ayrılır.

Mine'nin babası Metin, bir hafta sonra Mine'nin eşyalarını Ataköy'deki evlerine taşımaya karar verir. Aradan bir hafta geçtikten sonra Mine'nin evini taşımaya başlarlar. Eşyalar kamyonete yüklenir ve yola çıkar. Tam o sırada Maria, Mine'yi unuttuklarını söyler. Sedat, Maria'nın bu söylediklerini onun özel durumundan ötürü ciddiye almaz fakat Maria ısrarlıdır. Sedat, Maria'nın peşi sıra giriş katına ilerler. Maria, Mine'nin içeride tıpkı tavşanlar gibi uyuduğunu söyleyince Sedat'ın kafasında eksik olan tüm parçalar birleşir ve bir an evvel kapının anahtarını bulup daireye girer. Maria, el işaretiyle ona büyük buzdolabını gösterir. Sedat, beyin fırtınası yaparak eksik parçaları birleştirmeye başlar. Mine'nin kaybolduğu o gece, Şeref onu arabayla geldiğini görür fakat bir daha Mine'nin apartmandan çıktığını gören olmaz.

Sedat, Maria'nın Mine'yi apartmanda bulup onu buzdolabına koymuş olabileceğini düşünür. Sedat, tam bunları düşünürken Maria dolabın kapağını açar ve Mine'nin cansız bedeniyle karşılaşırlar. Sedat buzdolabının önünde öylece kalır, Maria ise Sedat'tan bir aferin beklemektedir. Sedat, haftalardır aradığı sevgilisini o sisli gecedeki çatışmada vurmuş olduğunu anlar. Bu noktada romanın adı ve içeriği örtüşür.

Mine'nin cesedinin bulunmasıyla roman, sürpriz bir sonla biter. Kurgu açısından okuyucuyu şaşırtmayı başaran roman için Erol Üyepazarcı şu yorumda bulunur: *"Kitabın finalinde bütün varsayımları yok eden gerçek ise, ancak has yazarlara özgü bir alegorik buluştur."*[41]

1996 yılında yayımlanan Ahmet Ümit'in, *"ilk aşkım, ilk göz ağrım,"* dediği *Sis ve Gece* romanı, 2007 yılında Turgut Yasalar tarafından filme aktarılıp izleyiciyle buluşturulur.

[41] Erol Üyepazarcı, *Korkmayınız Mister Sherlock Holmes, Türkiye'de Polisiye Romanın 125 Yıllık Öyküsü (1881-2006)*, C. 1, Oğlak Yayıncılık, İstanbul 2008, s. 401.

2.1.3. Olay Örgüsü

İsmail Çetişli, edebiyat eserinin üç ana unsur olan muhteva, yapı ve dilden meydana geldiğini ifade eder.[42] Bu bağlamda eserin yapısını oluşturan unsurların kıymeti şüphesiz çok büyüktür. Olay örgüsü, metin halkalarının bir araya gelmesiyle romanı var eder. Fakat metin halkalarının olay örgüsü oluşturması noktasında belli bir kıstas vardır:

> *"Olay örgüsü, birbiriyle hiç ilgisi olmayan olayların rast gele veya peş peşe sırlanması değil, birden fazla olayın sebep-sonuç bağlantısı içinde organik bir bütün oluşturmasıdır."*[43]

Olay örgüsü üç grupta ele alınmaktadır. Bunlar tek zincirli olay örgüsü, çok zincirli olay örgüsü ve üçüncü olarak olay örgüsünün içerisinde ilki ile bağlantılı olarak başka bir olay örgüsünün yer alması durumudur. Üçüncü olay örgüsü türünde iç hikâye ve çerçeve hikâye durumları ortaya çıkar.[4445]

Sis ve Gece romanında olay örgüsü, birbirinden farklı roman şahıslarının hayatları etrafında kurgulanıp tek bir noktada birleşir. Mine'nin kayboluşu ve aile ilişkilerine yer verilirken bir yandan da teşkilat içindeki sorunlara değinilerek Sedat'ın içinde bulunduğu duruma mercek tutulur. Tüm bu metin halkaları Mine'nin kayboluşunda bir araya gelir.[46] Bu nedenle *Sis ve Gece* romanında çok zincirli olay örgüsü etkindir.

Birinci Bölüm:

Romanın başkahramanı Sedat'ın gördüğü rüya ile başlar. Önce içinde bulunduğu, ne zaman ve nereden geldiğini bilmediği mekânı tasvir eder ardından da mekânla Mine arasında bir özdeşlik kurarak Mine'den beş gündür haber alamadığını ifade eder.

---

[42] Çetişli, *a.g.e.*, s. 79.
[43] *a.g.e.*, s. 83.
[44] Bkz., Şerif Aktaş, *Roman İncelemesine Giriş*, Akçağ Yayınları, Ankara 2005. s. 73-74.
[45] Bkz., Çetişli, *a.g.e.*, s. 85-85.
[46] Gezer, *a.g.e.,* s. 100.

İkinci Bölüm:

Bu bölümde de bir başka rüya hali söz konusudur. Sedat, bu kez dedesinin köşkündedir ve içinden burayı satıp satmadıklarını sorgulamaktadır. Bir ara rüya hâli kesintiye uğrar ve Sedat hastane odasında gözlerini açar.

Sedat bir çatışmada vurulur ve onu vuran adamın arkadaşı Fahri'yi de Sedat vurur ve Fahri ölür, diğer adam ise kaçar. Olay halkası boyunca Sedat hem Mine'yi hem de bu kayıp adamı arar.

Üçüncü Bölüm:

Sedat, hastaneden iki gün önce taburcu olur ve morga onu vuran adamı teşhis etmeye gider. Morgdan ayrıldıktan sonra Mustafa ve Sedat arabaya binerek yola koyulur. Yolculuk esnasında Sedat, Mine ile nasıl tanıştıklarını Mustafa'ya anlatır.

Dördüncü Bölüm:

Sedat, Mine'nin evine gelir. Madam Eleni, Sedat'ı görünce içeriye davet eder ve yardımcılarının memleketine yirmi gün kadar önce gittiğini, apartmanların merdivenlerini Maria'ya sildirdiği gibi birtakım bilgiler verir.

Sedat burada birkaç saat geçirdikten sonra Madam Eleni'nin üst katında bulunan Mine'nin evine çıkar. Sedat, evin salonuna girdiğinde amcası İsmet ile karşılaşır. Sedat, Fahri'nin kıskançlık yüzünden Mine'yi kaçırdığını düşünmektedir.

Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölüm:

Sedat, Mine'nin babası Metin'in kaldığı otele gider. Metin, Mine'nin bulunmasında bir faydası olur diye de eski eşi Sevim Hanım ile nasıl tanışıp evlendiklerini ve niçin boşandıklarını anlatır.

Bu bölüm daha çok vaka zamanı öncesine, yani geçmiş zamana aittir ve olay örgüsü burada durağan hâldedir. Polisiye romanlarda, olayların sonrasından çok öncesi daha büyük bir önem teşkil eder.

Sekizinci Bölüm:

Sedat, teşkilat binasına gelir. İsmet, odaya gelerek birkaç hafta önceki hücre evi baskınıyla ilgili soruşturma açıldığını ve onlardan da bir rapor istendiğini söyleyip gider. Bu esnada, odadaki telefon çalar, arayan Madam Eleni'dir. Çok önemli bir durumun olduğunu söyleyerek Sedat'ı yanına çağırır.

Dokuzuncu Bölüm:

Sedat, Madam Eleni'nin evine gider. Mahalleye gelen adamlar Maria'ya kaçırmaya çalışmış, Şeref adındaki bu genç adam da Maria'yı onlardan kurtarmıştır. Öğleyin Şahin marka bir otomobilin buradan üst üste birkaç kez geçtiğini ve köşe başına arabayı park ettiklerini görür.

Onuncu ve On Birinci Bölüm:

Sedat, eve gelir kısa bir süre sonra da Mine'nin annesi Sevim Hanım gelir. Metin'in Sedat'a tüm anlattıklarını öğrendiğini, onun tüm hatayı kendisine mal ettiğini, sitemkâr bir şekilde ifade eder. Sevim, kendini savunma gereksinimi içerisine girerek geçmişe dair tüm olup bitenleri Sedat'a bir de kendisi anlatır.

Sedat, 1.Şube'ye Naci'nin yanına gider. Sedat ve Naci, Fahri'nin arkadaşı Sinan'a bir oyun oynayıp ağzından bilgi almaya çalışırlar.

On İkinci Bölüm:

Sedat, Sinan'la yeterli yakınlık kurduğundan emin olduktan sonra teşkilat binasına geçer. Bahçede Orhan ile karşılaşır, Orhan, İsmet'in teşkilatla ilgili düşüncelerini içeren bir rapor yazmasını istediğini Sedat'a anlatır ve bu durum Orhan'ı iyiden iyiye tedirgin etmektedir.

On Üçüncü ve On Dördüncü Bölüm:

Teşkilat binasından ayrılan Sedat ve Mustafa, yanlarına iki kadın polis memurunu alarak Neco'nun mekânına baskına giderler. Yapılan baskın sonucunda, otelde bulunanları asayişe sorguya alırlar. Sorgu sonrasında Maria'nın kaçırılma olayında

Şeref'in parmağı olduğunu anlayan Sedat ve Mustafa, emniyetten ayrılıp Şeref'in evine giderler.

On Beşinci Bölüm:

Sedat ve Mustafa, Şeref'i evinden alarak çevre yoluna çıkarırlar. Şeref, bir şeylerin ters gittiğini anlar. Sedat ve Mustafa ona bir oyun oynayıp gözünü korkuturlar ve bir daha insanların evlerini ellerinden almayacağına dair söz aldıktan sonra onu yolun ortasında tek başına bırakırlar. Sedat, Mustafa'yı da evine bıraktıktan sonra eve gitmeyi istemez, onun yerine Kurtuluş'a, Mine'nin evine gitmeye karar verir.

On Altıncı Bölüm:

Sedat Mine'nin evine gelir. Apartmandan garip sesler duyar, bu seslerin Madam'ın iki aylık erzak doldurdukları buzdolabından geldiğini düşünür. Sedat, Mine'nin dairesine doğru merdivenlerden çıkarken yerlerin ne kadar temiz olduğunun farkına varır. Bu olay halkaları, ilerleyen bölümlerde Mine'nin kayboluşuyla ilgili ipucu değerindedir.

Sabah olunca ilk iş olarak Madam'a giden Sedat, Maria'yı rahatsız eden adamların yakalandığı haberini verir, bu duruma çok sevinen Madam, Sedat'a ıhlamur ikram etmek için mutfağa gider fakat buzdolabının üzerindeki şekeri almak için Sedat'tan yardım ister. Tam bu esnada evdeki buzdolapları hakkında şu ayrıntıya yer verilir:

> *"'Koço böyle büyük buzdolaplarını severdi,' diye açıklıyor Madam." (s. 171)*

Polisiye romanlarda ortada gizemli bir kayıp ya da faili meçhul bir cinayet olduğunda bu genellikle romanın son sayfalarında ortaya çıkar ve onun öncesinde yer alan tüm sayfalar küçük ya da büyük çaplı birer ipucu niteliği taşırlar. Bu nedenle polisiye romanlarda kurgu çok büyük bir önem arz etmektedir. Okuma zamanında en ufak bir ayrıntıyı kaçırmak demek romanın büyüsünün bozulması demektir ve böyle bir durumda okuyucu için romanda birtakım kopukluklar meydana gelir. Bu nedenle metin halkaları arasındaki bağa dikkat edilmelidir.

Maria'nın babasının sağken avlanan hayvanları uyuduklarını sanıp dolaba koyması, yardımcının tam da Mine'nin kayıp olduğu gün izne ayrılması, Maria'nın merdivenleri tek başına silebilmesi ve hemcinsi olmayan kişilere karşı kendini koruyabilmesi gibi pek çok önemsiz gibi görülen olay halkası/vaka zinciri, aslında üzerinde iz sürülen bir olay için önemli ayrıntılardır.

On Yedinci Bölüm:

Sedat, Sinan'ın kitap kafesine gider. Buradaki panoda gördüğü, fotoğraftaki adam onu vuran adam yani simitçiden başkası değildir. Aynı zamanda Sinan'dan Fahri ve Mine arasındaki ilişkinin ayrıntılarını, Mine'nin hamile olduğunu, Sedat bu bölümde öğrenir.

On Sekizinci Bölüm:

Müsteşar olağanüstü toplantısından dolayı İsmet çok tedirgindir. Mine'nin kaybolmasının ise teşkilata yönelik bir oyun olduğundan emindir. Yıldırım'ın teşkilattan ayrılmasının nedenleri ve öldürülmesi konusundaki bilgi eksiklikleri bu bölümde giderilir. Bu bölümde düğümler yavaş yavaş çözülmeye başlar.

Sedat, Cuma ile yüzleşmek için amcası İsmet'ten yardım ister ve İsmet, Cuma'yı Çanakkale'den İstanbul'a getirtebileceğini söyler. Bu sırada Orhan, Sedat'ın odasındadır ve olağanüstü toplantıdan onların tasfiyesi hakkında bir karar çıkabileceğine yönelik korkularını dile getirmektedir.

On Dokuzuncu Bölüm:

Cuma, Çatalca'ya getirilir. Sedat vakit kaybetmeden Çatalca'ya ulaşır ve Cuma'yı sorgulamaya başlar.

Yirminci Bölüm:

Cuma'nın hayat hikâyesi üzerinde durulur. Cuma önce Fahri ile nasıl tanıştıklarından bahseder. Ardından askerdeyken başına gelenleri, babası ve karısını niçin öldürdüğünü anlatır. Tüm bunlar onun şu anki Cuma olmasının gerekçeleri olarak sunulur.

Yirmi Birinci Bölüm:

Sorgu sonrasında Mine hakkında istediği bilgilere ulaşamayan Sedat sabaha karşı sorgu odasından ayrılır ve yola çıkar. Bu sırada Melike, Yıldırım'ın karısı Gülseren'in ona ulaşmaya çalıştığını söyler ve Sedat bu kez de Gülseren'i arar. Gülseren görüşmek istediğini söyler. Ardından Sedat, Çatalca'dan Yeşilyurt'a geçer.

Yirmi İkinci Bölüm:

Sedat teşkilat binasına geçer. Sabah saatlerinde İsmet'in bahsettiği toplantı gerçekleşir. Herkes sonuçtan memnun kalır. İsmet, Sedat'tan Mine olayını kapatmasını yeni bir sayfa açmasını ister, tartışırlar ve Sedat odayı terk eder.

Yirmi Üçüncü Bölüm:

Sedat, Metin ile buluşmaya gider. Mine'nin ufak bir kanama geçirip hastaneye gittiğini öğrenir.

Yirmi Dördüncü Bölüm:

Sedat, Mine'nin gittiği hastaneye gider. Mine'nin muayene olduğu Doktor Salih Kemer'i bulur. Mine'nin, Üsküdar'daki ev baskınının yapıldığı yani Gülizar hemşirenin öldürüldüğü gün, hastaneye tekrar kanama şikâyetiyle geldiğini öğrenir. Sedat, karanlıkta vurduğu kişinin Mine olabileceğini düşünür.

Yirmi Beşinci Bölüm:

Sedat, Naci'nin yanına gider. Naci'ye Mine ile olan ilişkisini anlatmadan başına gelenleri anlatır ve kızın nerede olabileceği üzerine birlikte kafa yorarlar. Naci, kızın ölmüş olabileceği ihtimali üzerinde dursa da emin olamazlar.

Yirmi Altıncı Bölüm:

Sedat, Sevim ve Metin ile bir kafede buluşur. Mine'nin bulunacağına dair onlara ümit verir. Metin kızının evini, yanına taşıma kararı alır.

Yirmi Yedinci Bölüm:

Sedat günlerce yaralı ve ölü olarak bulunan kızların eşkâllerini araştırır. Mine'yi günler geçmesine rağmen bulamadıkça da onu öldürmüş olma olasılığı içini acıtır.

Ertesi gün Mine'nin evinin taşınması sırasında Maria, Mine'yi unuttuklarını söyler. Sedat, Maria ile birlikte giriş katına gider. Maria buzdolabının kapısını açar ve Mine'nin cansız bedeni ile karşılaşırlar.

2.1.4. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Anlatmaya bağlı edebî metinlerde anlatıcının varlığından söz etmek önemlidir. Bir sinema ya da oyun metninde anlatıcının varlığı görülmezken roman ve hikâye gibi türlerde anlatıcının rolü büyüktür. Bu nedenle Ahmet Ümit'in romanlarının hepsinde anlatıcının varlığı okuyucu tarafından hissedilir.

> *"Anlatıcı, hem yazar ile anlatı (eser) arasında hem de anlatı ile okur arasında aracıdır. O, eserin yaratıcısı olarak yazarın gerçek kimliğinin dışında sorumluluk yüklenmiş, anlatımla görevli temsilcisi veya aracısıdır. Onun kendine özgü kimliği, eserden esere değilen kurmaca bir şahsiyeti söz konusudur."*[47]

Nurullah Çetin anlatıcı tiplerini gözlemci anlatıcı, özne anlatıcı ve çoğul anlatıcı olmak üzere üç bölüme ayırır ve gözlemci anlatıcıyı kendi içerisinde üç bakış açısı başlığı altında değerlendirir.[48] Fatih Tepebaşılı anlatım konumunu; ben anlatım konumu, kişisel anlatım konumu ve tanrısal anlatım konumu şeklinde ele alır.[49] Mehmet Tekin ise anlatım konumu yani bakış açısını dört başlık altında inceler. Bunlar; tanrısal bakış açısı ya da diğer adıyla hâkim bakış açısı, gözlemci figürün bakış açısı, tekil ve çoğul bakış açısıdır.[50]

[47] Fatih Tepebaşılı, *Roman İncelemesine Giriş*, s. 157.
[48] Bkz., Çetin, *a.g.e.*, s. 106-116.
[49] Bkz., Tepebaşılı, *a.g.e.*, s. 167-181.
[50] Bkz., Mehmet Tekin, *Roman Sanat 1: Romanın Unsurları*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2018, s. 54-65.

Sis ve Gece romanına hâkim olan anlatıcı türü "özne anlatıcı", kullanılan bakış açısı ise tekil bakış açısıdır. Özne anlatıcı konumundaki anlatıcı, sadece kendi yaşadıklarını ve çevresinde yaşandığına şahit olduğu yahut duyduğu olayları ve durumları aktarmak yetkisi ve gücüne sahiptir.[51] Anlatıcı diğer şahıslarda da olduğu gibi kendi duygu ve fiziksel durumunu da yine kendisi aktarır.

Özne anlatıcı içinde bulunduğu durumları daha iyi kavramak ve aktarabilmek için iç diyalog yöntemine başvurarak düşüncelerini ve düşüncelerine yönelik tepkilerini ortaya koyar:

> *"Baksana beni öldürmeye cesaret ettiğine göre, öyle pek de yabana atılacak biri değilmiş. Mine boşuna hayran olmamış ona. Hayran mı? Âşık desene şuna?" (s. 25)*

Anlatıcı, iç konuşma ve iç diyaloglara roman boyunca sık sık yer verir. *Sis ve Gece* özne anlatıcı ve tekil bakış açısıyla kurgulanmış bir roman olması dolayısıyla anlatıcı kahramanın dışındaki karakterlerin iç konuşmalarının bir örneğine rastlanmamaktadır. Ayrıca anlatıcı, roman boyunca öznelliğini hissettirmektedir. Şahıslar hakkındaki yorumları ve düşünceleri özneldir.

Özne anlatıcı olması dolayısıyla iç konuşmalar ve anlatıma ait cümleler birbirine paralel olarak ilerlemektedir, bunun ayrımını yapabilmek için dikkatli okumalar yapmak gerekir:

> *"Ama Fahri'nin beni öldürmeye çalışmasıyla her şey ortaya çıktı… Yine de anlayamadığım bir şey var. Örgüt böyle kişisel bir meseleye taraf olmak ister mi?(…) Sıkıntıyla dönüyorum yatakta." (s. 167)*

Özne anlatıcı, önce vaka anındaki iç konuşmalarına olayın kahramanı olarak yer verirken son cümlede özne anlatıcı olarak vaka zamanındaki halini, anlatım zamanında ifade eder.

[51] Çetin, *a.g.e.*, s. 112.

2.1.5. Şahıs Kadrosu

Şahıs kadrosunun incelenmesi hususunda çeşitli kaynaklarda çeşitli yöntemler ve görüşler yer almaktadır. Şerif Aktaş şahıs kadrosunu; vakanın zuhurunda rol alan şahıslar, yazarın sözünü emanet ettiği şahıslar ve dekoratif unsur olarak şahıslar olmak üzere üç ana kısımda ele alırken; Nurullah Çetin bu başlığı çoğaltır ve şahıs kadrosunu yedi başlık altında değerlendirir. Mehmet Tekin bu değerlendirmede karakterizasyon, kişilerin tasnif ve tanıtımı ve tip olmak üzere üç başlıktan söz eder. Teorik kaynaklarda şahıs kadrosu farklı başlıklar altında ele alınsa da amaçları aynıdır. Amaç; Şerif Aktaş'ın itibarî eser olarak naklettiği romana katkı sağlayan şahısların mahiyetlerini ortaya koymaktır.[52]

Ahmet Ümit, *Sis ve Gece* romanında, birbirinden farklı görüşlere ve karakterlere sahip şahıs kadrosu yaratır. İnsanı anlatmaya büyük bir önem veren yazar, şahıs kadrosunu oluştururken de kendi kişiliğinden uzak bir karakter seçerek başka birinin hayatından yola çıkmak ister. Nitekim romanın başkahramanı olan Sedat, Milli İstihbarat Teşkilatının bir üyesidir. 1980'lerdeki siyasi olaylar düşünüldüğünde Ahmet Ümit'in ve oluşturduğu Sedat karakterinin ne kadar farklı noktada yer aldıkları aşikârdır.

Romanda hem MİT'in işleyişindeki problemler üzerinde durulurken hem de bir aşk hikâyesine yer verilmesi, şahıs kadrosunu da farklı boyutlara taşır. Bir yanda siyasetle ilişkili karakterler, MİT mensupları, öte yandan da sivil halk ve Rum vatandaşları yer alır. Özellikle polisiye roman türünde şahıs kadrosunun zenginliği önem teşkil eder. Bu noktada roman, hikâye ve tiyatroda insan varlığının önemine İsmail Çetişli, şu ifadeleriyle değinir:

> *"İnsanı alâkadar eden hiçbir konu yoktur ki, edebî eserlerde işlenmemiş olsun veya hiçbir edebî eser yoktur ki, herhangi bir insanî meseleyi kendine konu seçmemiş olsun."*[53]

[52] Aktaş, *a.g.e.*, s. 134-136.
[53] Çetişli, *a.g.e.*, s. 88.

- **Merkezî Şahıslar:**

Bu şahısların roman üzerindeki etkisi diğer şahıslara nazaran daha kuvvetlidir. Roman onların varlığı noktasında devam eder ve diğer kişiler de onun etrafında teşekkül ederler.[54] *Sis ve Gece* romanındaki şahıs kadrosu oldukça kalabalıktır ve şahısların geneli romanın ilerleyişinde rol sahibidir.

Sedat:

Milli İstihbarat Teşkilatı'nda yer alan Sedat, orta yaşlarda, evli ve iki çocuk babasıdır. Teşkilatta yaşanan bazı fikir ayrılıkları ve vazifelerin artık çok yüzeysel olması onu mesleğinden uzaklaştırır. Genç sevgilisi Mine'nin kaybolmasıyla birlikte de mesleğine olan tüm ilgisi kaybolur ve günlerini Mine'yi aramakla geçirir. Sedat romanda karakter olarak karısı ve sevgilisi arasında kalmış meslek hayatında mutsuz bir adamı temsil eder.

Bu çelişkilerin tam ortasında karısını seven ve çocuklarına karşı ilgili bir baba olan Sedat, aradığı heyecanı Mine'de bulur. Sedat, sıkıcı hayatından ve monotonlaşan teşkilat görevinden kaçıp sığınmak için Mine'yi bir liman olarak görür, onun yanında her şeyden herkesten uzaklaşır. En nihayetinde de ona âşık olur. Mine'ye âşıktır fakat karısını da sevmektedir. Bu çarpık ilişki Sedat'ı hiç rahatsız etmez. Bilakis evliliğinin monotonluktan kurtulduğunu düşünür. Sedat için hayatındaki iki kadının yeri de bambaşkadır. Onun için karısı Melike lavanta kokusuyken Mine de yasemin kokusu demektir ve Sedat bu iki kokuya da hayrandır.

Mine:

Romanın kilit isimlerinden biri olan Mine, üniversitede, resim bölümü öğrencisidir. Küçük yaşta anne ve babasının boşanmasıyla manevi anlamda boşluğa düşünen Mine, tek başına ayakta kalmaya çalışır ve bu da onu ailesinden kopuk bir kız olarak yaşamasına neden olur. Başına buyruk bir yaşam süren Mine, Almanya'daki babasının yardımıyla annesi ve üvey babasıyla yaşadığı evden ayrılır. Annesinin, Sedatların komşusu olması sebebiyle de Sedat ile yolları tesadüfen kesişir.

[54] Çetin, *a.g.e.*, s. 148-149.

Kendinden yaşça büyük, üstelik evli ve iki çocuk babası olan Sedat ile ilişki yaşamaktan rahatsızlık duymaz. Kendi yaşıtları yerine kendinden yaşça büyük bir adamla birlikte olmasının altında, Mine'nin ilk ergenlik zamanlarında babasından ayrılıp annesiyle Türkiye'ye gelmesinin ve üvey baba ile aynı evde yaşamasının etkisi yadsınamaz bir gerçektir.

Fakat bu yasak ilişki, Mine'nin Sedat'tan sıkılmasıyla sona erer. Bunda, üniversitede tanıştığı Fahri'nin etkisi büyüktür. Sedat'tan hamile olması dahi Mine'yi bu yoldan döndürmez çünkü bu bebeği istememektedir. Bu bebeği kariyerinin önünde bir engel olarak görür ve ondan kurtulmak ister. Bu noktada Mine ve annesi Sevim Hanım'ın arasındaki benzerlik dikkat çeker. Mine de tıpkı annesi gibi evlilik dışı bir ilişkiden hamile kalır ve bebeği doğurmak istemez. Bu bağlamda anne-kız kaderi ortak bir paydada örtüşür.

Mine, roman boyunca sadece hakkında anlatılanlarla var olur. Vaka zamanı onun ortadan kaybolmasından çok sonra başlar. Romanın kayıp kişisi olması sebebiyle de olaylar onun etrafında şekillenir ve romanda hatırlanmış kişi olarak yer alır. Hakkındaki bilgiler, en çok özne anlatıcı tarafından aktarılmakla birlikte annesi, babası, arkadaşları tarafından da aktarılır.

Romanda, Mine'nin solculara sempati duyan bir öğrenci olduğundan da bahsedilir. Bu bağlamda birlikte olduğu Sedat'ın, sol görüşün tam zıddında yer alan emniyet gücünü temsil etmesi ironiktir. Yine de anlatıcı durumunda olan Sedat, Mine hakkında iyimser düşünceler taşır:

> *"'İyi niyetliydi aslında. Haksızlıkları, aksayan şeyleri görünce tepki göstermiş. Bilirsin, böyle gençler terörist gruplar için iyi malzeme olur.'" (s. 27)*

Mine, klasik bir anlayış olan ev sahibi-kiracı ilişkisinin tersine, ev sahibesi ve kızı tarafından çok sevilen bir karakter olarak karşımıza çıkar. Ev sahibi Madam Eleni, onu tıpkı kendi kızı gibi sever. Mine de Madam Eleni'ye ve kızı Maria'ya karşı oldukça ilgili ve sıcak yaklaşır. Mine'nin fiziksel özellikleri ise Sedat tarafından şu şekilde tasvir edilir:

"...yanağında belli belirsiz çukurlaşan gamzeyi, sol kaşının bittiği yerdeki küçük yara izini, açık kahverengi gözlerini, gözbebeğinin derinliklerinde birden karşıma çıkıveren yeşil benekleri, yer yer altın sarısı tellerin parladığı uzun kumral saçlarını.." (s. 40)

Yalnız ve başına buyruk bir hayat yaşayan Mine'nin kayboluşu ailesi tarafından da sonradan fark edilir. Hamileliğinden ise yakın arkadaşı Selin haricinde kimsenin haberi olmaz. Kanamasının başlaması ve sol örgüt grubunda yer alan hemşire Gülizar ile bu sebeple aynı yerde bulunması üzerine, o gece çıkan çatışmada Sedat'ın kurşununun hedefi olur ve yaralı hâlde gittiği apartmanda ölü olarak bir buzdolabının içinde bulunur. Mine'nin Maria tarafından buzdolabına konulmadan önce hayatta olup olmadığı ise muammadır.

Fahri Ertürk:

Mine'nin okuldan arkadaşı ve aynı zamanda sevgilisi olan Fahri, iki yıl kadar önce afla birlikte hapisten çıkar. Hapse girdiği dönemde bağlı olduğu siyasi örgütle anlaşamaz ve terörizmin mantıklı bir yol olmadığını söyleyince de örgütle ilişiği kesilir.

Hapisden çıktıktan sonra yarım kalan üniversite hayatına devam eder. Mine'yle de bu vasıta ile tanışır. Kısa sürede bu tanışıklık yakın bir ilişkiye dönüşür.

Emekli albay olan babasını bir önceki sene kaybeden Fahri, aslında Antalyalıdır fakat İstanbul'da ikamet etmektedir. Romanda, tıpkı Mine gibi hatırlanan kişi olarak yer alır. Sedat ile girdiği çatışmada vurularak öldürülür. Romanda, yaşayan karakter olmamasına rağmen Fahri hakkındaki bilgiler, Sedat'a gelen ayrıntılı rapor vasıtasıyla okura iletilir:

"1958 yılında, İzmir'de askeri bir hastanenin doğum kliniğinde dünyaya gelmiş Fahri, İlkokulu İzmir'de okumuş. (...) İstanbul'da St. Joseph Lisesi'ne girmiş. Oldukça başarılı bir öğrenciymiş, notları ortalamanın üstünde." (s. 52)

Fahri, lise yıllarında şiir yazmaya başlar ve sol görüşlü siyaset ile de bu şekilde tanışır. Üniversite eğitimini, Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı

Bölümü'nde sürdürür fakat bir yıl devam ettikten sonra siyasi faaliyetlere daha fazla zaman ayırmak için eğitimine ara verir. Birkaç kez gözaltına alınması ve hapse girmesi sebebiyle de eğitimini tamamlayamaz. Örgütün polis karakoluna yaptığı baskınla birlikte Fahri ve arkadaşı Sinan yaralı olarak ele geçirilir ardından da idam cezası ile yargılanarak hapse gönderilirler.

Fahri, hapisten çıktıktan sonra üniversite sınavına girerek Mimar Sinan Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ni kazanmasıyla eğitim hayatına geri döner fakat kısa zamanda okuldaki bilgilerin birbirinin tekrarı olduğunu görür. Sınıf arkadaşlarından ondan yaşça küçük olması sebebiyle de okuldan soğur fakat yüksek lisans yapmak gibi bir hedefi vardır. Okuldaki adaletsizlikleri görür ve okuldan soğumaya başlar ta ki Mine ile tanışa kadar bu durum böyle devam eder. Kısa sürede Mine'ye âşık olan Fahri aralarında çıkan türlü engellere rağmen ondan vazgeçmez fakat yaşadıkları son tartışmadan sonra birbirlerinden sonsuza dek koparlar. Mine'nin ortadan kaybolmasından eski sevgilisi Sedat'ı sorumlu tutan Fahri, hapiste tanıştığı Cuma ile birlikte Sedat'ı öldürmeye teşebbüs ederler fakat çıkan çatışmada ölen kişi Fahri olur. Romandaki olaylarla doğrudan bağlantısı olan Fahri, vaka zamanından hemen önce öldüğü için romanda hatırlanmış kişi statüsünde değerlendirilmelidir.

Sinan Dalya:

Fahri'nin St. Joseph Lisesi'nden ve Boğaziçi Üniversitesi Edebiyat Kulübünden arkadaşıdır. Felsefe bölümü öğrencisi olan Sinan siyasi faaliyetlerinden ötürü okul hayatını yarıda bırakır. Bir polis karakolu baskını sonrası hapse girer ve idam cezasına çarptırılır.

Sedat'ın okuduğu rapor vasıtasıyla Sinan'ın özgeçmişi hakkında birtakım bilgiler verilir. Sinan, zengin bir aileden gelir. Soyu Osmanlı zamanlarına kadar dayanmaktadır. Dedesi Revnak Efendi tüccardır fakat dedesinin ticari kabiliyetine rağmen Sinan'ın babası Azmi Bey, ekonomik alanda aynı başarıyı gösteremez, daha Avrupai bir yaşam tarzını seçer, dönemin sanatkârları ile türlü toplantılara katılır. Sinan da gittiği bu toplantılarla şiirle, sanatla alakadar olur.

Üniversite yıllarında tüm vaktini, örgütün işleriyle meşgul olarak geçirir. Solcu görüşe sahip bir dergide yazılar yazar, çeviriler yapar ve en sonunda da karakol

baskınıyla görevlendirilir. Baskın sonrasındaki hapis sürecinde, o da Fahri gibi insanların öldürülmesi taraftarı olmayıp farklı boyuttaki bir sosyalizmi savunduğu için örgütten atılır.

On iki yılını hapiste geçiren Sinan, edebî hayata olan alakasını içerden çıktıktan sonra da Hurufat adlı bir kitabevi ve aynı adla bir dergi çıkararak devam ettirir. Aynı zamanda kitabevinin üst katını kafe olarak işletir. Başarılı bir yazar değildir fakat babasından kalan miras sayesinde yazarlık hayatını sürdürür. Sinan, Sedat'a göre solcunun sanatçıya dönüşmüş halidir.

Cuma Dağlı:

Fahri'yle hapishanede tanışan Cuma, müebbet cezası almış adli bir suçludur. Askere gittiği yıllarda babası ve karısının arasındaki münasebetin kulağına gelmesiyle, Fahri'nin babası Albay Nazmi'den izin alarak köyüne gidip olan biteni öğrenir. Nazmi Albay'ın ona karşı babacan bir tavır sergiler ve köyüne gitmesine müsaade eder.

Cuma, Fahri ve Sinan gibi siyasi suçlu değildir onun içeri girme nedeni babası ve karısını öldürmektir. Fahri ve Sinan'a duyduğu yakınlık ise Cuma'nın Fahri'nin albay olan babası Nazmi'nin emrinde askerlik yapmış olması ve onun çok iyiliğini görmesinden kaynaklanır. Bu bir çeşit vefa borcudur ve bu nedenle Cuma, bir tip olarak karşımıza çıkar. Bu borcun altında kalmak istemeyen Cuma, Fahri'nin Sedat'ı öldürme istediğine hiç düşünmeden dâhil olur ve ona gözü kapalı bir şekilde yardım etmek ister.

Madam Eleni:

Mine'nin ev sahibesi olan Madam Eleni, yaşlı ve tekerlekli sandalyeye mahkûm bir kadındır. Rum asıllı olan Eleni, kocasından kalan apartmanda zekâ engelli kızı Maria ile birlikte yaşar. Kocasını iki yıl önce kaybeder. Maria'nın haricinde Selanik'te yaşayan bir de oğlu vardır. Oğlunun tüm ısrarlarına rağmen kocasından kalan bu evi ve anılarını bırakıp Selanik'e gidemez. Madam Eleni'nin vatanı artık Rum toprakları değil kocasının anılarıyla dolu olan bu apartman ve bu İstanbul şehridir.

Yaşlı ve hasta olmasından dolayı yanında ona ve hasta Maria'ya yardımcı olan, ev işlerini düzenleyen bir de yardımcısı vardır. Hayatını bu şekilde idam ettirirken Mine ile tanışır ve ona üst kattaki dairesini kiralar.

Kocasının hatırasına bağlı olan Eleni'nin hikâyesi ile Sedat'ın eşi Melike'nin hikâyesi birbiriyle benzerlik gösterir. Seneler önce kocası Mösyö Koço tarafından genç bir kadınla aldatılır. Bu ihanetten haberi olduğu hâlde Madam Eleni susmayı seçer.

> *"Tip; kendine has bireysel nitelikleri ile değil, herhangi bir sınıfın, grubun veya meslek mensuplarının ortak değer ve niteliklerini şahsında taşıyıp yaşayan kahramandır."*[55]

Bu yönüyle Madam, "kocasını her kusuruna rağmen seven ev kadını" olarak karşımıza çıkar ve bu anlamda karakterden çok tip özelliği gösterir:

Maria:

Maria, Mine'nin ev sahibesi Madam Eleni'nin zekâ engelli olan kızıdır. Yirmi beş yaşında olan Maria, Mine'yi çok sever. Hatta Mine'nin giydiği mavi montu çok beğendiği için Mine, aynı monttan Maria'ya da alır. Bu mont, Mine kaybolduğunda Sedat'ın Maria'yı, Mine sanmasına neden olur.

Zekâ engelinin yanı sıra Maria, aynı zamanda unutkanlık problemi de yaşamaktadır. Maria'nın bu hali doğuştandır ve tıpta bir tedavisi bulunmamaktadır. Zekâ engelli olması nedeniyle çocukça hareketleri olan Maria'nın elinden düşürmediği, Floris adında oyuncak bebeği vardır. Gün boyu elinden düşürmediği bu bebekle sanki gerçekmiş gibi konuşur. Tüm bu çocuksu hallerinin aksine Maria, uzun ve iri bir vücut yapısına sahiptir. Sedat, Maria'nın bu fiziksel özelliğini şöyle tasvir eder:

> *"Maria'ya bakıyorum, kalın kaşlarının altındaki iki iri zeytin tanesi gibi kara gözleri anlamsızca ışıldıyor. Dikkatle bakınca onun Mine'den daha uzun, daha iri yapılı olduğunu fark ediyorum." (s. 32)*

[55] *a.g.e.*, s. 91.

Güçlü, kuvvetli biri olan Maria, onun kaçırmak için arabanın içinden uzanan adamı çekmesiyle yarı beline kadar dışarı çıkarır ve adamın elinden kurtulmayı başarır. Maria'nın güçlü oluşu, unutkan oluşu Mine'nin kaybolmasıyla doğrudan ilintili olarak kurgulanır. Fakat zekâ engelli olması Mine'nin kaybolmasıyla bir bağlantı kurdurmaz.

Bu bağlamda Maria'nın güçlü oluşu roman için önemli bir ibaredir. Mantıksal açıdan apartmanın önünde bulduğu Mine'yi alt dairedeki buzdolabına koyacak güçte olması gerekir. Aksi takdirde, kurguda anlamsızlık oluşur ve yazar, Maria'nın fiziksel ve ruhsal durumuna önceden açıklık getirerek konu ile ilgili gerekli ön bilgiyi sağlar.

İsmet:

Sedat'ın öz amcası ve Milli İstihbarat Teşkilatının amiri olan İsmet, görev sorumluluğunun bilincinde olan, her durumu kontrol altında tutmaya çabalayan, teşkilatın eski istihbaratçılarındandır. Görüşleri kendi yeğeni Sedat da olmak üzere, teşkilattaki çoğu genç istihbaratçı tarafından desteklenmemektedir.

Başından beri Sedat'ın Mine ile olan ilişkisini onaylamaz. Evli ve çocuk sahibi olan bir adamın kendinden yaşça küçük bir kızla böyle bir maceraya girerek hem evliliğini hem de mesleğini tehlikeye atmasını son derece mantıksız bulur ve bu uğurda yeğeni Sedat ile defalarca tartışma yaşar. Üstelik Sedat'ın Mine tarafından kandırıldığı, tüm ilişkinin bir tezgâh olduğu kanaatindedir. Ona göre Mine, sırf operasyon için Sedat'a yakınlaşmıştır ve işi bittikten sonra da ortadan kaybolmuştur. İsmet kuşkularının dozunu o kadar artırır ki Almanya'dan gelen Mine'nin babası Metin'in de bu işin içinde olabileceğini düşünür. Bu mesleğe yıllarını vermiş bir istihbaratçı olan İsmet'in roman sonunda tüm kuşkuları boşa çıkar.

Sedat'ın bir aşk meselesi yüzünden mesleğini ve teşkilatı böyle bir riske sokmasına anlam veremez. Aslında daha çok kendi meslek hayatının tehlikeye girmesinden endişe duyar. Onun için görev her şeydir, bu onun babası için de böyle olmuştur, Sedat için de böyle olmalıdır. Fakat İsmet'e göre Sedat bunu başaramamıştır:

> *"Senin için önemli olmayabilir ama benim babam, yani senin deden bu ülkenin yetiştirdiği en iyi, en dürüst istihbaratçılardan biriydi. Ömrü*

boyunca bu vatan için, bu devletin ayakta kalabilmesi için çalıştı. (...) Ben meslek yaşamım boyunca ona layık olmaya çalıştım. Aynı şeyi senden de bekledim." (s. 44)

Romanda, İsmet'in istihbaratçı kimliğinin yanı sıra psikolojik tahliline de yer verilir. Bu görüşler özne anlatıcı olan Sedat'a aittir. Sedat'a göre aslında İsmet babacan adamdır. Hatta yemekhanedeki garsonlara kadar tüm personeli kendi evladı gibi görmektedir. Fakat bu kimliğini gizlemeyi yetkisi açısından daha doğru bulur. Öyle ki yeğeni ile aynı birimde çalışıyor olmalarına rağmen Sedat'ı diğer personelden ayırmaz ve iltimas göstermez.

- **Yardımcı Şahıslar:**

Roman kurgusunda yer alıp merkezi şahıslara göre daha az önem arz eden ve olayları tamamlayan şahıslara yardımcı şahıslar adı verilmektedir. Bu şahıslar daha çok, diğer şahısları tamamlamak ya da konuya zenginlik katmak amacıyla kullanılırlar.

Metin:

Romanda kızını arayan çaresiz bir baba olarak karşımıza çıkan Metin katrakteri Mine'nin öz babasıdır. Gençlik yıllarından beri Almanya'da maden işçisi olarak çalışan Metin, Mine kaybolduktan sonra İstanbul'a gelir ve her yerde kızını arar.

Metin, romanda çirkin ve yaşlı bir adam olarak tasvir edilir. Hatta Sedat, bu adamın Mine'nin babası olmasına ihtimal vermez. Altmışlı yaşlarında olmasına rağmen hayatın getirileriyle olduğundan yaşlı gösterir.

Gençlik yıllarında Almanya'ya gitmeden önce sebze halinde memurluk yapar. Yaşlı annesi ile birlikte kıt kanaat geçinen Metin, annesinin ölümünden sonra Almanya'ya işçi olarak gider. Burada kömür madeninde beş yıl kadar çalışır ve o sıralarda otuz beş yaşında olmasına rağmen çalışma şartları onu erken yaşlandırır ve birçok hastalık baş gösterir. Yalnız kalmaktan ve yalnız ölmekten korktuğu için evlenmeye karar verir.

Bir gün teyzesini ziyarete gittiğinde Sevim ile karşılaşır. Görür görmez Sevim'den etkilenir. Fakat Sevim'in başından geçenleri öğrenince genç kıza karşı büyük bir

öfke duyar. Bu öfkenin nedeni Sevim'in daha önce bir ilişkisinin olması ve bu ilişkiden evlilik dışı hamile kalmış olmasıdır. Araya teyzesinin girmesiyle Metin, Sevim ile evlenmeye karar verir. Zaten pek fazla seçeneği olmayan Sevim de Metin'in evlenme isteğini kabul eder.

Kısa süre içinde evlenip birlikte Almanya'ya giderler ve çok geçmeden Mine dünyaya gelir. Çirkin bir adam olması nedeniyle Sevim'in onu gerçek anlamda sevmediğinin farkındadır. Yine de karısını çok sever fakat bu evlilik uzun sürmez. Sevim'in onu terk eden lise aşkıyla İstanbul'da yeniden karşılaşmasıyla evlilikleri sona erer. Mine'yi de sırf annesine benziyor diye annesiyle birlikte İstanbul'a gönderir. Boşanırken karısının onu aldatmasına rağmen oldukça vakur bir duruş sergiler. Bir zaman Almanya'nın istihbarat örgütü için çalışan Metin, Doğu Almanya yıkıldıktan sonra da bu işten ayrılıp özel bir sektöre yönelir.

Sevim:

Mine'nin babasından kopmasına ve başına buyruk bir kız olarak yaşamasında en etkili olan faktör, Sevim'dir. Kırk beş yaşlarında, oldukça güzel olan Sevim, Mine'nin annesidir:

> *"Alın yapısı, kalkık burnu, kalın dudakları tıpkı kızı. Ama Mine ondan daha farklı, daha güzel değil de, nasıl söylesem, yüzü, mimikleri daha anlamlı." (s. 100)*

Lise yıllarında Ceyhun adında bir gençle birlikte olur ve bu birliktelikten hamile kalır. Ceyhun'un onu terk etmesiyle Sevim, bebeğini aldırmak zorunda kalır. Tüm bu yaşananlardan sonra onun için hem evde hem de mahallede zor günler başlar. Komşularının yeğeni olan Metin'le, çirkin olmasına rağmen evlenmeyi kabul eder ve evlendikten sonra onunla Almanya'ya gider.

Aradan zaman geçtikten sonra bir kızları olur. Evlenip namusunu temizlediğini düşünen ailesi ise onu yeniden bağrına basar. Sevim her yaz Türkiye'ye ailesini ziyarete gider ve evliliğinin on dördüncü senesinde eski aşkı Ceyhun ile karşılaşınca tüm dengeler alt üst olur. Hâlâ Ceyhun'a karşı bir şeyler hissettiğini anlayan Sevim, Ceyhun'un da özür dilemesiyle ona bir şans daha vermeyi seçer ve kocası Metin'i

aldatır. Metin'in ondan boşanmasıyla Mine'yi de yanına alarak Türkiye'ye dönüş yapar. Çok geçmeden Ceyhun ile evlenir ve ondan da çocuğu olur. Evlendikten sonra Mine ile yeterince ilgilenemeyen Sevim Hanım, kızının serbest yetişmesine sebep olur.

Melike:

Sedat'ın karısı olan Melike, ev hanımı ve iki çocuklu bir kadındır. Sedat'a göre Melike'nin Mine'den haberi vardır ve o, her şeye rağmen bunun bir tür hastalık olduğunu düşünerek zamanla atlatacaklarına inandığını düşünmektedir. Anlatıcının romanın başkahramanı Sedat olması dolayısıyla Melike hakkındaki bilgilere Sedat'ın iç konuşmaları ile ulaşılmaktadır:

> *"Yok canım, Melike'nin gözünde ben hep güçlü erkek olmuşumdur. Ama belki de bu güçsüz, bitkin halimi seviyordur. Böylece, bana daha yakın oluyor, yardım etme fırsatı buluyor. (...) Belki de onun silahı bu, iyiliğiyle, özverisiyle karşısındakini baskı altında tutmak. (...) Belki de kurnazca davranıyor. (...) Yok canım, bu kadın beni seviyor. Hep de sevdi." (s. 49)*

İsmet'in karısı Neriman'ın akrabası olan Melike oldukça güzel bir kadındır. Fakat güzel bir kadın olması, iyi bir eş ve anne olması onun Sedat tarafından aldatılmasına mani olamaz. Sedat ve Melike tanıştıklarında, Melike o yıllarda öğretmen okulunda okumaktadır ve kimsesi yoktur. Sedat ile üç ay görüşmenin ardından nişanlanırlar ve aynı yıl Melike okulunu bitirince evlenirler. Melike her zaman Sedat'ın en büyük destekçisi olur. Romanda aldatılan kadın kimliğiyle yer alarak daha çok tip özellikleri gösterir.

Mustafa:

Milli İstihbarat Teşkilatında, Sedat'ın yanında görev alan Mustafa ast-üst ilişkisine bağlı bir tip olarak karşımıza çıkar. Verilen emirlere karşı sorgusuz bir bağlılığı vardır ve çoğu zaman onun bu tutumu amirleri arasında kalmasına neden olmaktadır.

Mustafa, Sedat'ın yardımcıdır ve henüz meslekte yenidir. Kurallara bağlılığı, amirine olan bağlılığından daha fazla olduğu için bu yönü Sedat tarafından pek de sıcak

karşılanmamaktadır. Zira Yıldırım'dan sonra bu çalışma arkadaşı Sedat için bir hayli büyük bir değişiklik arz etmektedir:

> *"Önce yetenekleri sınırlı diye Mustafa'yı suçladım, sonra anladım ki ben de Yıldırım değilim. Şimdi saygılı ama soğuk bir amir-memur ilişkisi var aramızda." (s. 24)*

Mustafa, Neco'nun sorgusunda kendine hâkim olmakta zorluk çeker. Daha bu meslekte toydur ve Sedat'a göre onun bu öfkesinin nedeni ne Neco'nun ayaklı bir suç makinesi olması ne de küçük çocukları zengin adamlara pazarlamasıdır. Onu öfkelendiren şey kaçırma olayında baş şüpheli halindeki Neco'nun masum çıkması ve tüm emeklerin boşa gitmiş olmasıdır. Mustafa, olayları tek seferde çözmeye odaklı ve başarısızlığı kabul etmeyen, halk arasında yeni yetme olarak tabir edilen bir tip olarak karşımıza çıkar.

Mustafa, yaşlı annesiyle birlikte yaşamaktadır. Babası, eski banka müdürüdür ve vefat etmiştir. İstanbul Erkek Lisesi ve hukuk fakültesini bitiren Mustafa, teşkilata gazete ilanına başvurarak katılır. Sedat'ın deyimiyle Mustafa alaylı değil mektepli takımındandır.

Naci'nin düzenlediği operasyonda gözcülük yapan Mustafa, onu temize çıkarmak için Sedat tarafından hazırlanan rapora imza atmaz. İçerde yaşananları görmediği için bu raporu imzalamaktan çekinir ve kendisi ayrı bir rapor hazırlar. Sedat, onun bu davranışından dolayı ekip ruhundan yoksun ve korkak olarak tanımlar ve onun istihbaratçı ruhuna sahip olmadığını düşünür.

Mustafa'nın romandaki rolü genel olarak Sedat'ın dâhilinde yer almaktadır. Onun haricinde özel hayatıyla ilgili durumlara yer verilmemektedir. İtibari olmayan hayatta da karşılaşabileceğimiz kuralcı bir tip olarak karşımıza çıkar.

Yıldırım:

Yıldırım, MİT'te görevli, başarılı bir binbaşıdır. Aynı zamanda da Sedat'ın çok yakın arkadaşıdır. Yıldırım, teşkilatta askeri gücün yerine sivilleşmenin gerekliliğini ve birtakım köklü yeniliklere gidilmesi gerektiğini savunan idealist bir tiptir. Fakat düşünceleri teşkilatın amirleri tarafından reddedilince kendi isteğiyle görevinden

ayrılır ve savunmasız kalan Yıldırım, bir gün evinin önünde teröristler tarafından vurularak öldürülür.

Yıldırım, romanda hatırlanan kişi konumdadır. Vaka zamanı başladığında Yıldırım hayatta değildir, dolayısıyla da roman boyunca yalnızca Sedat'ın rüyasında ve anılar vasıtasıyla karşımıza çıkar.

Komiser Naci:

Üsküdar'daki operasyonun başında yer alan ve aynı zamanda 1.Şube'de görev yapan emniyet amiridir. Sedat'la da yıllardır süren bir hukukları vardır. İçişleri Bakanlığının operasyon için soruşturma açmaya karar vermesiyle tüm dünyası bir anda kararır fakat Sedat'ın telkinleri ve yazdığı raporun desteği ile kötü günlerini kısa zamanda atlatır. Romandaki diğer yenilikçi teşkilat üyelerine nazaran Naci, ailesini düşünen, geçim derdinde olan bir karakterdir.

Orhan:

Milli İstihbarat Teşkilatında görevli olan Orhan, teşkilatta yaşanan birtakım değişikliklerden, Yıldırım'ın öldürülmesinden sonra engel olamadığı bir korku haline bürünmüştür. Sedat'a göre Orhan; "*Biraz korkaktır ama çok zeki bir arkadaştır." (s. 80)*

Müsteşarın olağanüstü bir toplantı tertip edeceğini duyan Orhan, sakinliğini koruyamayacak duruma gelir ve üzerlerindeki bu suçlamalardan kurtulmak için tüm sorumluluğu ölen meslektaşları Yıldırım'ın üzerine atmayı teklif eder ve Sedat'ın tepkisi ile karşılaşınca durumu kurtarmaya çalışır. Aslında Orhan, İsmet'in daha da yetkili bir hale gelmesinden korkmaktadır.

Necmettin Karanfil:

Türlü suça bulaşan Necmettin, hırsızlık, eroin bulundurma, içerde adam şişleme, sahte dolar basma, tecavüz, hırsızlık, çocuk dilendirmek ve en son olarak da çocuk pazarlama suçlarından sabıkalı bir suç makinesidir. Bir dönem yaptıklarından pişman olup, tövbe edip, kurbanlar kestirir fakat tövbesi uzun sürmez. En son içeriye

girdiğinde diğer mahkûmlar tarafından feci şekilde dayak yer ve ağır yaralı olarak ellerinden zor kurtulur.

Necmettin'in davranışlarında bir tür kadınsılık sezilmektedir. İçerdeyken, koğuş kabadayılarından birinin kapatması olur. İstanbul'da doğar ve yine İstanbul'da büyür. Babası, gazinolarda Gırnatacı Raif olarak bilinir. Annesi ise babasıyla evlendikten sonra kötü hayatını bir kenara bırakır fakat annesi, bir gün kimliği bilinmeyen kişiler tarafından kaçırılır ve beş yıl sonra Maraş kerhanesinde öldürülür.

2.1.6. Mekân

Mekân, bir roman kurgusu için olmazsa olmaz unsurlardan biridir. Eski Türk metinlerinde mekân daha az bir öneme sahipken modernleşme ve akabinde postmodern romanla birlikte mekâna çeşitli aidiyetler yüklenir. Özellikle polisiye romanlarda, mekâna ayrı bir önem verilirken katilin ve maktulün bulunduğu yerler yine bir mekân vasıtasıyla gözler önüne serilir.

> *"Arapça 'kevn' kökünden türemiş olan mekân kelimesi yer, mahal, ev, oturulan yer anlamlarına gelir. Bu sözcük ayrıca, çevre, ortam, yaşanılan dünya ve kâinat anlamlarını da içerir. Mekân, insanın ihtiyaçlarını giderdiği, barındığı, maddi kazanç sağladığı, manevi haz duyduğu vb. yerdir."*[56]

Edebî eserlerde kurgunun bir sahne olarak ortaya konulması için mekânsal düzleme ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda mekânlar, çevresel ve algısal olmak üzere iki ana başlık altında incelenebilir. Çevresel mekân, kurgu içerisinde daha yüzeysel kalan, kişilere ve olaylara sadece zemin hazırlamakla yetinip karakteristik açıdan bir önem atfetmeyen mekân türüdür.

> Yani çevresel mekânda, "*kişi-yer özdeşikliği henüz tam olarak sağlanamamıştır. Çevre; işlenmemiş, anılaştırılmamış, dönüştürülmemiş bir yer'dir; üzerinden yalnızca geçilir ama derinliğine görülmez, kişi veya olayı derinden etkilemez. Olay örgüsünün üzerine asıldığı bir*

[56] Ramazan Korkmaz, Veysel Şahin, *Romanda Mekân: Romanda Mekân Poetiği ve Çözümlemeler*, Akçağ Yayınları, Ankara 20117, s. 7.

vestiyer işlevi üstlenen bu tür mekânlar, coğrafi nitelikte bir güzergâh olmaktan öteye geçemezler. Anlatımın veya olayın akışındaki hız, mekânın veya karakterlerin görülmelerine pek imkân tanınmaz."[57]

Algısal mekânlar kendi içinde kapalı ve açık mekân olmak üzere ikiye ayrılır. Kişi, bir ormanda kendini sıkışmış ve yalnız hissedebileceği gibi bir göz odada dünyanın en özgür, en rahat insanı olarak hissedebilir. Bu noktada ortaya mekânın insan psikolojisi üzerindeki etkisi ortaya çıkar.

"Algısal mekânlar, kişi-yer ilişkisini sorunsal açıdan yansıtan, dönüştürülmüş, anılaştırılmış yerlerdir; yalnızca topografik bir yer değil, anlam üreten, anıları barındıran, kişinin iç dünyasını yansıtan bir değerdir."[58]

Sedat, demir kilitli, kapısında silahlı bir amblem olan mekânı, çatışmada vurulduktan sonra hastanede yatarken rüyasında görür. Bu, psikolojik durumun ve bilinçaltının bir tür dışavurumudur ve bu mekân başkahraman için hem çevresel hem de psikolojik anlamda kapalı bir mekân olarak karşımıza çıkar:

"Mimariden hiç anlamam ama uzun kuleleri, soğuk duvarları ve küçük pencereleriyle bu yapının bizim konaklara hiç mi hiç benzemediğini rahatlıkla söyleyebilirim. Almanya'da gördüğüm şatoları andırıyor." (s.7)

Sedat, bu mekânda önce kendini yaralı olarak görür, sonra yine aynı konakta Yıldırım için düzenlenen cenaze törenini ve İsmet'in Mine'yi hapis ettiğini görür. Tüm bu olaylar aslında romanın genel hatlarını oluşturan olay zincirleridir ve hepsi de teşkilat binasıyla alakalıdır. Sedat'ın gördüğü o eski konak, yıllardır hizmet veren Milli İstihbarat Teşkilatı binasından başka bir yer değildir. Sedat, rüyasında bu binayı eski bir konak olarak tanımlarken aslında teşkilat binasının ruhuna da gönderme yapmaktadır. Bu binanın artık eskiyen bir düşünce sistemine ve yönetime sahip olduğunun vurgusunu okuyucuların algısına sunar.

[57] *a.g.e.*, s. 13.
[58] *a.g.e.*, s. 13

Mine'nin yaşadığı apartmanın bulunduğu Kurtuluş semti, Sedat'ın sevdiği ve istemsizce ayaklarının gittiği bir mekândır. Mine kaybolmadan önce sık sık burada buluşup, görüşen Sedat için burası açık bir mekân olarak değerlendirilebilecekken, Mine kaybolduktan sonra Sedat için bu apartman dairesi onu sıkan bir mekân olarak karşımıza çıkar.

Mine'nin ev sahibesi, yaşlı Rum kadının evi ise tıpkı onun gibi yaşlı ve anılarla yüklüdür. Burada anlatıcı, yaşlı insanların evlerine büyük bir aidiyet duygusuyla sahip çıktıklarının ve onlara sanki vücutlarından bir parçaymışçasına bağlı olduklarının altını çizer:

> *"Salona girdiğimde, her zamanki gibi, müzeye gelmiş duygusuna kapılıyorum yine. Sanki bu kâgir evde zaman durmuş, içindeki insanlar yıllar öncesini yaşamaktalar. (...) Yaşlı insanlar genellikle böyle davranır. Bütün eşyaların bir anısı vardır. Atmaya kıyamazlar." (s. 32)*

Yaşlı insanlar, mekânlara her zaman için daha fazla önem atfederler. Zira artık onların sığınacakları ve vakitlerini geçirebilecekleri tek yer evleridir ve bu evler onların tüm gençliğini de barındırmaktadır. Bu yüzden bu mekânlar artık onlardan bir parçadır, her baktıkları yerde nasıl sevip sevildikleri gözlerinde canlanarak onlara yoldaşlık eder.

Sedat, Mine kaybolmadan önce bu apartmana sık sık geldiği halde binanın bu kadar yaşlı olduğuna ilk kez Mine kaybolduktan sonra dikkat eder. Bu bağlamda mekân çoğu zaman sevdiklerimizle birlikte anlamlıdır ve onlar varken mekânın fiziksel özelliklerinin hiçbir önemi yoktur. *"İki gönül bir olunca samanlık seyran olur,"* atasözü de bu durumu özetler niteliktedir:

Sedat, Mine'nin ortadan kaybolmasından sonra ardında bıraktığı tüm eşyaları kişileştirmeye başlar. Eşyaların varlığı Mine'nin yokluğuyla anlam kazanır. Sedat kendi terk edilmişliğini bu apartman dairesi ile daha da yakından hisseder.

Sedat teşkilat bahçesine girdiğinde kendini daha iyi hisseder. Burası mekân olarak hem çevresel hem de psikolojik açıdan kahramanımız için açık bir mekândır. Bu

bahçeyi, *"(...) İstanbul'un göbeğinde adeta gizli bir bahçe" (s. 78)* olarak tanımlayan Sedat, mekânın tarihçesine de kısaca değinir:

> *"Nevzat Paşa zamanında taşınmış teşkilat buraya. Polisiye roman okumaya meraklı olan II. Abdülhamit, dil oğlanlarına çevirttiği Fransız, İngiliz polisiye yazarlarının kitaplarını bu bahçede okurmuş. Kendisi de sıkı bir polisiye okuru olan Nevzat Paşa, Abdülhamit'in polisiye romanlarını bu bahçede okuduğunu öğrenince, teşkilatı buraya taşımaya taşıyalım, diye önermiş." (s. 78)*

Neco'nun Pandorosa Otel'i *"Tarlabaşı'nın yıpranmış binalarının arasına sıkışmış, pek de aydınlık olmayan caddelerden birinde (...)" (s. 127)* yer alır. Yazar, diğer romanlarında da olduğu gibi kanundışı işlerin yürütüldüğü mekân olarak yine Tarlabaşı'nı seçer. Tarlabaşı, Ahmet Ümit'in eserlerinde sıklıkla yer verdiği bir mekân olarak karşımıza çıkar.

Pandorosa Oteli'nin kabul yeri kısmında "Bismillahirrrahmanirrahim" yazısı gözlerine çarpar. Böyle bir fuhuş batağında böyle bir tablonun yer alması çok manidardır ve anlatıcı da bu duruma özellikle dikkat çeker. Bu bir nevi işletmenin sığındığı, yaptıkları kanundışı işlere uydurulmuş bir kılıftır.

Sedat, Sinan'ın kitapçı dükkânına gitmek için İstiklal Cadddesi'nden geçer. Tarlabaşı nasıl ki İstanbul'un suç yuvasını temsil ediyorsa İstiklal Caddesi de bu tarz -anlatıcının deyimiyle entel dantel- durumlara ev sahipliği yapan bir mekândır. İstiklal Caddesi'nde her türlü insana rastlamak mümkün olduğu vurgusunu yapan anlatıcı; çoluk, çocuk, yaşlı, genç, sokak çocukları, kısacası bu caddede her türlü insana rastlamanın mümkün olduğunu belirtir. Ayrıca burada çiçekçilere, yabancı turistlere, çığırtkanlık yapan esnafa, Lale Sineması civarlarındaki parıltılı mağazalara, mendil satan çocuklara da rastlanır ve bu Beyoğlu'nun yaşam mozaiğine verilebilecek güzel bir kanıttır.

Sinan, Sedat'la birlikte kitabevinin kafe kısmının bulunduğu üst kata çıktığında birçok boş masa olmasına rağmen pencere önündeki masayı tercih eder ve her zaman burada oturduğunu ifade eder ve Sinan şu yorumu yapar:

"'Uzun yıllar içerde kalan insanlar, önü kapalı mekânları sevmezler.'" (s. 178)

Mine'nin babası Metin Bey'in kaldığı otelin manzarası ise İstanbul'un giderek beton yığınlarıyla dolmasına binaen yapılan bir eleştiri örneğidir: Ahmet Ümit romanlarında yer alan İstanbul'a genel olarak yozlaşmış, ihanete uğramış bir şehir olarak bakar ve şehir adına üzüntü duyar. Bu üzüntüsünü de sık sık romanlarında dile getirir:

"Şöyle bir bakıyor pencereden, 'Denizden çok göle benziyor,' diyor. Söyledikleri doğru, üst üste yığılmış binalar yüzünden Haliç'in alt ve üst yanlarını göremiyoruz; deniz olamayacak kadar küçük bir su kitlesi var karşımızda." (s. 237-238)

Son olarak Mine'nin cesedinin bulunduğu mekân ise yaşadığı apartmanın bodrum katıdır. Madam Eleni'nin ölen kocası Mösyö Koço, meyhanecilikten arta kalan eşyalarını bu depoya doldurur. İçerde büyükçe bir buzdolabı vardır ve hasta olan ev sahibesi bu buzdolabını aylık erzaklarını doldurmak için aktif olarak kullanır. Maria, babasının avdan gelirken getirdiği hayvanların buzdolabında uyuduğunu zannederek büyür ve apartmanda yaralı olarak yatan Mine'yi de bu mekâna uygun bularak onu buzdolabına taşır. Bu mekân kimsenin uğramadığı kapalı bir mekândır ve kilit altında tutulmaktadır. Cinayetin aydınlatılmasında kilit bir noktada yer alır.

2.1.7. Zaman

Edebî anlatılarda zaman olayların cereyan ettikleri vakitsel süreyi ifade eder. Bu zaman bazen birkaç saatle sınırlanırken bazen yüzlerce yılı esas alabilir. Özellikle devir romanlarında zamanın önemi büyüktür. Edebî eserlerde zaman çeşitli ifadelerle karşılık bulmaktadır. Nurullah Çetin zamanı nesnel, vaka ve anlatma zamanı olmak üzere üç başlık altında ele alır ve şunları ifade eder:

"Romanda kendisine yer verilen olayların geçtiği, olup bittiği, cereyan ettiği nesnel, vaka ve anlatma zaman dilimlerini karşılayan bir kavramdır. Roman, bir zaman sanatıdır ve geniş bir zaman yayılan olay,

durum, olgu, yaşantı, duygu, hayal ve düşünce unsrularının sergilenmesidir."[59]

Fatih Tepebaşılı edebî eserlerdeki zamanı anlatım ve anlatılan zaman olarak ifade eder ve bu ikisi arasındaki zaman farkını anlatım seyri olarak ele alır.[60]

Sis ve Gece romanında vaka zamanı hastanede başlar. Zamanda geriye gidilerek ve özetleme tekniğinden yararlanılarak Sedat'ın bir çatışmada vurulduğu, Fahri'nin öldüğü, yanındaki arkadaşının da kaçtığı okuyucuya İsmet tarafından aktarılır. Ayrıca romanın asıl konusunu oluşturan Mine'nin kaybolmasının üzerinden beş gün geçtiği bilgisine de yer verilir.

Zamanda geriye gidiş ile vaka zamanından geçmiş zamana dönülerek Yıldırım hakkında bilgiler aktarılır. Anlatıcı, olay örgüsünde yer alan şahıslar ya da mekânlar hakkında bilgi aktarmak istediğinde bu tarz bir yönteme başvurmaktadır. Böylece anlatıcı; ölmüş, kaybolmuş, terk edip gitmiş biri hakkındaki bilgileri ve kişinin özelliklerini bu şekilde aktarır.

Zamanında atlama yapılarak Sedat'ın hastaneden taburcu oluş anına vaka zamanında yer verilmez fakat daha sonra anlatıcının aktarımıyla bu bilgiye ulaşılır:

"Hastaneden iki gün önce ayrıldım. Aslına bakarsanız sokağa çıkacak kadar iyileşemedim henüz. Ama zaman çok önemli, beni vuran adamı teşhis etmem gerek." (s. 23)

Anlatıcı, romanda şimdiki zaman ibareleri kullansa da bu, anlatma zamanına değil vaka zamanına ait bir iç konuşmadır ve özne anlatıcı olması dolayısıyla bunları tırnak içinde belirtmez:

"Doğru olan eve gidip sıcak bir şeyler içerek dinlenmek. Ama Mine'yi bulmalıyım. Geçen her dakika onu benden biraz daha uzaklaştırıyor. Tuhaf bir şekilde hissediyorum bunu. Aradan yirmi gün geçti, hala yaşıyor olabilir mi? (...) Mustafa'nın sorusuyla uzaklaşıyorum düşüncelerden." (s. 25)

[59] Çetin, *a.g.e.*, s. 128.
[60] Bkz. Tepebaşılı, *a.g.e.*, s. 123

Mine'nin kaybolmasının ardından baş şüpheli olarak görülen Fahri sorguya alınır. Fakat Fahri, Mine kaybolmadan üç gün önce Antalya'ya ailesinin yanına gitmiştir ve bu nedenle polislerin elinde onu suçlayacak bir kanıt oluşmaz. Tüm bunlar zamansal olarak değerlendirildiğinde vaka zamanından öncesine aittir ve anlatıcı zamanda geriye giderek bu ayrıntıları aktarır. Bunu yaparken de başka bir şahısla yapılan konuşma yani diyalog tekniği kullanılır.

Anlatıcının vaka anındaki iç konuşmaları ya da kendiyle olan diyalogları bazen anlatım zamanı ile karıştırılabilecek düzeyde karşımıza çıkar. Aralarında büyük dikkat isteyen çok küçük farklılıklar mevcuttur. Örneğin, anlatıcının anlatım zamanına ait cümlesi şöyledir: *"Kafam karışıyor."(s. 27)* Bu cümlenin hemen ardından devam eden cümle ise özne anlatıcının vaka zamanındaki iç konuşmalarıdır ve bunları bazen roman akışında da belirterek birtakım düşüncelerinin olduğunu ve diğer bir şahsın konuşmasıyla bu düşüncelerden ayrıldığını belirtmektedir:

> *"Örgüt suikastta kendi silahlarını değil, emekli bir albayın Kırıkkale tabancasını kullanıyor! Tuhaf!" (s. 27)*

Vaka zamanında ileriye gidişlere de rastlanılmaktadır: *"(...) birkaç metre sonra Mine'nin evinin olduğu çıkmaz sokağın başında olacağım." (s. 29)* Ardından tekrar vaka zamanına dönüş yapılır.

Madam Eleni'nin evine davet edilen Sedat, burada vaka zamanından geriye giderek Mine ile üst kattaki kiralık evi tutmaya geldikleri günü anımsamaktadır: *"Mine benim oturduğum koltuğa oturmuştu, ben ise yanındakine." (s. 35)*

Sedat, hastanedeyken Mine beş gündür kayıptır. Altıncı gün Sedat, hastanede yaralı olarak yatmaktadır. Sedat yaklaşık on iki gün boyunca hastanede kalır ve on üçüncü gün taburcu olur. On beşinci gün Sedat önce morga daha sonra da Mine'nin evine gider. On altıncı gün Sedat, Mine'nin Almanya'dan gelen babası ile görüşür.

Zaman hakkında kopuk kopuk verilen bilgiler birleştirildiğinde ortaya birçok vakanın tarihi kendiliğinden çıkar. Örneğin Sinan'ın kitabevinin duvarında asılı duran Fahri'nin fotoğrafının altında, Fahri'nin doğum ve ölüm tarihi yer almaktadır:

> *"Resmin altında 1958-1995 tarihleri okunuyor." (s. 179)*

Bu bilgiden hareketle romandaki nesnel zaman hakkında kesin bir bilgiye ulaşılmaktadır. Fahri'nin son bir ay içinde öldürüldüğü romanda bilinen bir durumdur ve ölüm tarihi olan 1995 bize romanın ait olduğu nesnel zamanı vermektedir. Zamanda geriye gidişlerle yaklaşık bir aylık bir sürecin söz konusu olduğu hesaba katıldığında ise bu zaman bize romanın vaka zamanını verir. Romanın yayınlanma tarihi ise 1996 yılıdır.

2.1.8. Dil ve Üslup

Edebî eserlerde tercih edilen dil ve üslup özelleri hem yazarın edebî kişiliği hem de romanın hüviyeti hakkında okuyucuya bilgi verir. Ahmet Ümit'in polisiye türdeki romanlarında dil ve üslup günlük konuşma diline yakın ifadelerle yüklüdür.

> *"Polisiye romanın, sokağın dilini edebiyata taşıdığını ifade eden A. Ümit, kahramanlarını yaşlarına, cinsiyetlerine, eğitim ve kültür seviyelerine, mesleklerine… göre konuşturmaya özen gösterir. Sokağın dili olarak da argo ifadelere sık sık yer verir. Özellikle sorgulama sırasında, diyalog tekniğiyle birleştirerek uyguladığı ve art arda sıraladığı kısa ve yalın cümleleriyle de gerilimi romanın sonuna kadar ayakta tutmayı başarır. Bu yöntemi romanlarının tamamında uygular."*[61]

Sis ve Gece romanında kullanılan dil oldukça yalın ve anlaşılırdır. Polisiye bir roman olmasının etkisi ve kurgunun başarısı nedeniyle de oldukça akıcı bir şekilde, okuyucuyu yormadan ilerler. Kullanılan deyimler açısından da zengin bir malzemeye sahiptir. Yer yer ikilemelere de başvurulan eserde argo ve küfürlere de yer verilir.

İkilemeler:

Ses seda, kopuk kopuk, fakir fukara, mışıl mışıl, sessiz sedasız, hüngür hüngür.

Deyimler:

Ayaklarını yerden kesmek, kulağını bükmek, mırın kırın etmek, yatak döşek yatmak, kokusunu almak, burnundan kıl aldırmamak, defterini dürmek, taş çıkarmak, canını

[61] Gezer, *a.g.e.*, s. 65.

almak, canını vermek, sırra kadem basmak, eski tas eski hamam, Karadeniz'de gemileri batmak, sütten çıkmış ak kaşık, sırra kadem basmak, kana kana içmek, dik dik bakmak, damarına basmak, göz kulak olmak, beyaz sayfa açmak, zıvanadan çıkmak, yangına körükle gitmek, aşağı tükürsen sakal yukarı tükürsen bıyık.

Atasözleri:

Kol kırılır, yen içinde kalır.

Acı patlıcanı kırağı çalmaz.

Ateş düştüğü yeri yakar.

Et tırnaktan ayrılmaz.

Zararın neresinden dönülse kârdır.

Argo ve Küfür:

Ulan, oğlum, terso, anam avradım olsun, aptal, bok, ödü bokuna karışmak, ayakyoluna gitmek.

Beddua:

Allah belanı versin.

2.2. Kar Kokusu

2.2.1. Romanın Kimliği

Ahmet Ümit, *Kar Kokusu*, 1-3. Basım, Can Yayınları, İstanbul 1998.

Ahmet Ümit, *Kar Kokusu*, 4. Basım, OM Yayınları, İstanbul 2001.

Ahmet Ümit, *Kar Kokusu*, 5-18. Basım, Doğan Kitap, İstanbul, 2002-2010.

Ahmet Ümit, *Kar Kokusu*, 19-29. Basım, Everest Yayınları, İstanbul 2010-2014.

Ahmet Ümit, *Kar Kokusu*, 30-31. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Mart 2014.

Ahmet Ümit, *Kar Kokusu*, 32-33. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Ağustos 2016.

Ahmet Ümit, *Kar Kokusu*, 34-35. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Ekim 2017, 280 s.

2.2.2. Romanın Konusu ve Özeti

Kar Kokusu romanı, 80'li yıllarda Türkiye'de hâkim olan siyasi hayatın, Moskova'daki bir yansıması olarak karşımıza çıkar. Ahmet Ümit, romanın arka kapağına *Kar Kokusu* romanının yarı otobiyografik bir roman olduğunu belirtir. Hilmi Yavuz'a göre, *"Biyografik romanlarda asıl önemli olan, gerçeklik duygusunun anlatım düzleminde temellendirilmiş olmasıdır."*[62] Yazarın romanda bahsedilen yıllarda Leninizm Enstitüsüne bulunması biyografik anlamda benzerlik taşısa da romanda yer alan cinayet kurgusaldır.

Siyasi bir hüviyete sahip olan roman, Türkiye Komünist Partisi üyelerinin eğitim için Moskova'ya gönderilmesi konusunun ekseninde şekillenir. Romanın siyasi yönü konu olarak ağır bastığı için yazar, kimi zaman bu tarz düşüncelerini yansıtmayı da ihmal etmez.

Sovyetlerin milis gücünü temsil eden Viktor, bu meslekte yeni olan arkadaşı Nikolay'a içlerinde bulundukları durumu izah edebilmek amacıyla Türkiye'nin siyasal ortamına dikkat çeker:

> *"Türkiye'de askeri bir yönetim var. Devrimciler bu diktatörlüğe karşı dövüşüyorlar. Türk istihbarat örgütü de onları yakalamak, partilerini dağıtmak istiyor." (s. 4)*

Nikolay'a göre yaşça büyük ve daha tecrübeli olan Victor'un Türkiye'nin içinde bulunduğu siyasi durumu özetlemesi romanın konusu ile yakından ilişkilidir. Viktor ve Nikolay'ın amacı, parti üyelerinin arasına sızan köstebeği yakalamaktır.

Roman, Viktor ve Nikolay'ın köstebek hakkında yaptıkları konuşma ile başlar. Okur, başlangıçra bu konuşmaların ne hakkında olduğunu tam olarak anlamasa da roman ilerledikçe konu da netleşir.

[62] Hilmi Yavuz, *Roman Kavramı ve Türk Romanı*, Bilgi Yayınevi, İstanbul 1977, s. 17.

Enstitünün Türk öğrencilerinden olan Mehmet, korku içinde Asaf'ı arar. Mehmet'in içten içe korktuğu bir durum vardır ve bunu bir tek Asaf'a anlatabileceğini düşünür. Fakat Mehmet, Asaf'ın kaldığı odaya varamadan sitenin bahçesinde, sırtına demir çubuk saplanarak öldürülür. Mehmet'in tedirginliğinin nedeni roman boyunca bir gizem unsuru olarak yer alır.

Cinayet ve gizemin bir arada olduğu romana, siyasi temanın da eklenmesiyle romanın konusu zenginleşir. Bu bağlamda komünizmle ilgili unsurlar yer yer okuyucunun karşısına çıkarılır:

> *"Biz burada tatil için bulunmuyoruz. Bizi buraya sınıf savaşı getirdi. Eğer bir yoldaşımız öldürülmüşse bunun altında mutlaka cuntanın parmağı vardır." (s. 22)*

Lenoid, penceresinin önünde kızından gelen mektubu okurken bahçede bir karaltı fark eder. Önce öğrencilerden birinin sarhoş olup oraya yığıldığını düşünür. Gidip baktığında ise Mehmet'i sırtında demir bir çubukla, kanlar içinde yerde yatarken bulur.

Viktor ve Nikolay, cinayet mahallinde pahalı bir dolmakalem bulur. Bu kalemin katille bir bağlantısının olup olmadığı hakkında, kendi aralarında bir değerlendirme yaparlar.

Türk kolektifinin içindeki köstebeğin Moskova'daki işbirlikçisi olan Yıldırım, yaklaşan tehlikenin farkındadır. Bir an evvel bu operasyona son verilmesini ister ve sabırsızlıkla Türkiye'den bu yönde gelecek haberi bekler.

MİT, Moskova'daki Türkiye Komünist Partisi'ni Türkiye için dış tehlike olarak görmektedir. Enstitüdeki Türk öğrencilerinin gerçek kimliklerini ortaya çıkarmak amacıyla MİT, Gözcü adını verdikleri ajanı, komünist partisinin içine sızdırır.

Mehmet'in ölüm haberini alan diğer yoldaşlar bu duruma inanamazlar. Cinayet saatinde binada olmayan Durmuş, Nikolay tarafından yakalanır. Nikolay ve Viktor, Lenoid'in tercümanlığı eşliğinde Durmuş'u sorgular. Durmuş gece o saatlerde Kurkino'da olduğunu ve oyuncak mağazasını gezdiğini anlatır. Nikolay ve Viktor bütün gün boyunca mağazanın önünde, köstebeğin gelmesini bekledikleri için

Durmuş'un bu yalanına inanmazlar. Böylelikle Durmuş, cinayetin ilk zanlısı olarak şüpheleri üzerine çeker.

Romanda, zamanda geriye gidiş tekniği kullanılarak Moskova'daki sohbet gecelerinden bahsedilir. Burada herkes gurbetçidir ve birbirlerinin dayanağıdır. Kadınlarla ilişki kurmaları parti tarafından yasaklandığı için yoldaşların birbirlerinden başka kimseleri yoktur. Bu durum onları birbirlerine daha da yakınlaştırır.

Sosyalizm konusunun yoğun olarak ele alındığı romanda, Deniz Gezmiş'ten de bahsedilir. Partideki yöneticilerin de en az onlar kadar zorluklara göğüs gerdiği konusuna değinilerek Deniz Gezmiş bu yolda örnek gösterilir:

> *"Deniz yoldaşı düşünsene. İşkencede paramparça ettiler adamı. Ama ağzından tek bir sözcük bile alamadılar." (s. 77)*

Kerem'in Şerif'e anlatmak istediği bir şeyler vardır fakat Şerif, Kerem'i ciddiye almaz. Nejat ve Cemil, Kerem'in esrarengiz tavırlarından şüphelenir fakat cinayeti Kerem'in işlemiş olabileceğine de ihtimal vermezler çünkü cinayet saatlerinde Kerem ateşler içinde yatmaktadır.

Diğer yandan sitede güvenlik birimleri tarafından hummalı bir çalışma yürütülür. Delil olarak bulunan lacivert bir dolma kaleme ek olarak bahçede bir paket de domuz jambonu bulunur. Tüm bu yaşananlara eş zamanlı olarak Lenoid, güvenlik biriminin istediği raporunu tamamlar. Lenoid'in yazdığı bu raporda cinayetten önceki saatlerde yapılmış olan bir anma toplantısından bahsedilir.

Bahsi geçen bu toplantı, gerçek hayattan alıntılanan bir olaydır ve Mustafa Suphi ve arkadaşlarını anmak için düzenlenir. Kerem komünistler için önemli olan böyle bir günde, aralarındaki ajanı öldürerek olası bir felaketin daha yaşanmasını engellemeye çalışır.

Romanda dikkati çeken bir diğer husus, Brezilya kolektifi üyesinin Nazım Hikmet'in fotoğrafını Türk kolektifinden ısrarla isteyecek kadar çok seviyor olmasıdır. Romanda yeri geldikçe bu ve benzeri küçük ayrıntılar verilerek Nazım Hikmet anılmaktadır.

Cinayetin ertesi sabahı Türk kolektifinden hiç kimsenin canı ders dinlemek istemez fakat diğerlerine fark ettirmemek için rol yapma gereği duyarlar. Lenoid, dersten sonra okulun Moskova'daki binasına gider ve soruşturmanın sorumlusu Andrey ile görüşür, Türk grubunda bir köstebek olduğundan şüphelenilir.

Milis güçleri, cinayetin ertesi günü Türk grubunu sorguya alır. Böylelikle oyuncakçı dükkânına şifreli mesaj bırakan casusu da yakalama fırsatını ele geçirmiş olurlar.

Ertesi gün Şerif, Kerem'i yatağında ölü olarak bulur. Şerif'e anlatmak için çabaladığı şeyleri, arkasında bıraktığı mektupla açıklar. Mektupta Mehmet'in, oğlunun ölümüne ve karısının delirmesine neden olan bir casus olduğunu, Mehmet'in aslında polis olduğunu anlatır. Kerem Mehmet'i, sadece karısı ve oğlunun intikamını almak için değil aynı zamanda diğer arkadaşlarını korumak için de öldürür. Kerem, Sovyet polisinin eline geçip, aynı tarafta olduğu bu insanlar tarafından sorgulanmayı kendine yediremediği için intihar eder.

Kerem'in ölümünden iki gün sonra Yunanlılar, kendi katlarında bir doğum günü partisi düzenler. Cemil ve Turgut dışında hiç kimse bu partiye gitmek istemez. Onların gitme sebepleri de sevgililerinin de bu partiye gelecek olmasıdır.

Cemil'den şüphelenen milis güçleri, ertesi gün Cemil'i Yıldırım'ın ayarladığı buluşmaya göndermeye karar verirler. Eğer casus Cemil ise Yıldırım adamını hemen tanıyacaktır ve her şey ortaya çıkacaktır. Cemil'e Merkez Komitesi'nden görüşme talebi geldiğini söyleyerek onu her şeyden habersiz bir şekilde görüşme yerine gönderirler ve takibe alırlar.

Bu hazırlıklara eş zamanlı olarak Yıldırım da olası bir KGB takibinden kendini korumak için yardımcısı Ali'yi gizleyerek, hedefi şaşırtmak için onu elçilik binasına gönderir. Böylece Ali'yi Yıldırım sanan KGB, aslında Yıldırım'ın değil Ali'nin peşine düşer.

Yıldırım, Gözcü'nün yerine başka birinin geldiğini ve deşifre olduklarını anlayarak oradan uzaklaşır. Neler olup bittiğinden habersiz olan Cemil ise KGB polisleri tarafından tutuklanıp sorguya alınır.

Cemil sorguda, Kerem'in gerçekten de Mehmet'i öldürmüş olabileceğini söyler. Mehmet'in Kerem'in evinden ayrılmasının ardından Kerem'in evine polis baskınının düzenlendiğini anlatır.

Cemil'in tüm bu anlattıklarından sonra Viktor, Cemil'e oyuncakçı dükkânına bırakılan şifrenin hazırlandığı ve Cemil'in yatakhanesinden çıkan kitabı gösterir. Cemil, kendi kitaplarında bir sigara yanığı olduğunu ve bunu kanıtlayabileceğini söyler.

Lenoid, Viktor ve Nikolay'ın Cemil'e karşı gösterdikleri kaba davranışlara daha fazla dayanamayarak odayı terk eder. Andrey ile görüşmeye gider fakat Andrey onu kabul etmeyince dekan ile görüşmeye karar verir.

Bu esnada Nejat, Cemil ile ortaklaşa kullandıkları Manifesto'yu ararken Lenoid ve Şerif de cinayet gecesi Aleksey'in mutfaktan domuz jambonu çalarken yakalandığını ve onun o gece Kerem'i gördüğü bilgisine ulaşırlar.

Aleksey'in cinayet gecesi Kerem'i görmüş olması romandaki tüm karanlık noktaları aydınlatır. Nejat da Cemil'in bahsettiği ucu yanık kitabı bulur. Polis Dimitriy, Aleksey, Lenoid, Nejat ve Şerif KGB binasına gelirler ve Aleksey, Kerem'i o gece bahçeden koşarak içeri girerken gördüğünü anlatır. Şerif'in ise daha önce Mehmet'in yanında gördüğü adamı teşhis etmesiyle birlikte bahsi geçen tiyatro görevlisinin Yıldırım olduğu ortaya çıkar ve cinayet çözülür.

2.2.3. Olay Örgüsü

Kar Kokusu romanında, olay örgüsü devingen bir şekilde başlatılmaktadır. *"Olayın zamanı, geçtiği yer, kahramanlar ve durumları konusunda önceden bilgi verilmeden okur kendini daha önceden başlamış bir olayın içinde bulur."*[63] Roman, Leninizm Enstitüsünün hemen önündeki küçük güvenlik kulübesinde, güvenlik güçlerinin bir konu hakkında konuşmalarıyla başlar ve ilk sayfalarda işlenen bir cinayet ile romanın akışı devam eder.

[63] Ayşe (Eziler) Kıran, Zeynel Kıran, *Yazınsal Okuma Süreçleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2011, s. 87.

Romandaki olay örgüsü bazı anlarda ikili olarak ilerler. Bir zaman dilimi içerisinde iki farklı olay iki farklı mekânda fakat aynı anda gerçekleşir fakat bu iki olay arasında anlamsal bir ilişki vardır. *"Kar Kokusu romanında da çok zincirli olay örgüsü ile karşılaşırız."*[64]

Birinci Bölüm:

Moskova'nın Kurkino Köyü'ndeki okulun nöbetçi kulübesindeki görevlilerin kendi aralarında yaptıkları konuşma ile romanın olay örgüsü başlatılmaktadır. Bu başlangıç devingen bir özellik göstermektedir.

İkinci Bölüm:

Mehmet, telaşla Asaf'ın kaldığı binaya doğru ilerler. Mehmet arkasından sessizce yaklaşan birinin saldırısına uğrar ve orada ölür.

Üçüncü Bölüm:

Mehmet, Asaf'ın odasına gitmek üzereyken diğer yandan Lenoid de odasında kızı Aleksandra'dan gelen mektubu okumaktadır. Aynı anda gerçekleşen bu iki olay sarmal olay örgüsünü meydana getirir.

Lenoid, pencereden dışarıya baktığında köprünün üzerinde bir karaltı görür. Dışarı çıkıp köprüye vardığında Mehmet'in cesedini bulur.

Dördüncü Bölüm:

Lenoid, Asaf'a Mehmet'in nasıl öldüğünü anlatır. Lenoid ve Asaf arasındaki görüş ayrılığı ilk olarak bu bölümde sezilir.

Beşinci Bölüm:

Nikolay ve Viktor beklemede oldukları kulübeden çıkıp olay yerine gelirler. Olay yerinden ayrılırken yerde lacivert bir dolma kalem bulurlar.

[64] Gezer, *a.g.e.*, s. 101.

Altıncı Bölüm:

Bu bölüm, farklı bir olay ve mekânla devam eder. Yıldırım odasındadır ve kendisi için gönderilen kuryeyi beklemektedir.

Yedinci Bölüm:

Anlatıcının yönünü enstitüye çevirmesiyle birlikte anlatı mekânı tekrar değişir ve bir önceki bölümde yer alan olaylara devam edilir. Bu bağlamda olay örgüsü, sarmal bir şekilde eş zamanlı olayların sıra sıra verilmesiyle meydana gelmektedir.

Bu bölümde olay örgüsü durağandır. Olaydan ziyade roman şahıslarının tanıtılması amacıyla kurgulanmıştır. Bölüm sonunda Mehmet'in ölüm haberi, diğer yoldaşlara verilir.

Sekizinci Bölüm:

Asaf yoldaşlardan, o gece nerede olduklarına dair bir rapor yazmalarını ister ve bu da şahıslar arasında fikir ayrılığına neden olur. Onlar tartışırken kapıda Nikolay belirir ve siteye girmeye çalışan birini yakaladıklarını söyler. Yakaladıkları kişi kolektifin bir diğer üyesi olan Durmuş'tur.

Dokuzuncu Bölüm:

Durmuş, milisler tarafından sorgulanır. Milis güçleri önceki hafta oyuncakçı dükkânına giden Türk yoldaşlarının isimlerini listeye kaydeder.

Onuncu Bölüm:

Kerem; Şerif, Cemil ve Nejat'ın yanına gelerek Şerif ile bir şeyler konuşmak ister. Fakat Şerif Kerem'in bu isteği reddeder.

On Birinci Bölüm:

Mehmet'in öldürüldüğü köprüde, ekipler cinayete dair ipuçları arar ve korunun başladığı yerde domuz jambonu bulurlar. Mehmet'in cesedi ambulansa taşınır.

On İkinci Bölüm:

Tüm kolektif yemekhaneye indiğinde Aleksey, portakal suyu ve sosis ile birlikte Türk kolektifinin masasına gelerek elindekileri Kerem'e ikram eder. Kerem bu davranış karşısında tedirgin olur.

On Üçüncü Bölüm:

Lenoid, okulun Moskova'daki binasına, Antoliyevna ile görüşmeye gider. Burada eski dostu Andrey ile karşılaşır ve Andrey ona Türk grubunda bir köstebeğin olduğunu söyler. Lenoid, Türk devrimcileri, Andrey'e karşı savunur, onların 1905 Devrimi'nin ruhunu taşıdıklarını anlatır. Andrey ise eski arkadaşını, onlara fazla güvenmemesi konusunda uyarır.

On Dördüncü Bölüm:

Viktor, Nikolay ve Lenoid, cinayet sorgusu için hazırlanır. Şüpheler; Cemil, Şerif ve Beşir üzerine yoğunlaşır.

On Beşinci Bölüm:

Türk kolektifi üyeleri teker teker sorguya çağrılır. Sorguya alınan ilk isim Beşir olur. Beşir, bilardo oynayıp kaldıkları siteye dönerken saat 22.30 sularında siteye giren birini görmüştür fakat kişinin yüzünü seçememiştir. Aynı anda Şerif de yürüyüşten dönmektedir.

Sorgu sırasında, dolmakaleminin Asaf'a ait olduğu ortaya çıkar ve bir anda tüm oklar Asaf'a döner. Asaf ise suçsuz olduğunu söyleyerek odayı terk eder.

On Altıncı Bölüm:

Beşir'in ardından sorgu odasına Şerif girer. Milis güçleri ona, Kurkino'daki oyuncak dükkânına daha önce gidip gitmediğini sorar. Şerif, yılbaşından bir gün önce Cemil, Kerem ve Turgut haricinde, hep birlikte Bolşoy'a, *Altın Çağ* ismindeki bale gösterisini izlemeye gittiklerini ve oyunun ilk perdesinde Mehmet'in tuvalete gitmek üzere yanlarından ayrıldığını ve Mehmet'i bir adamla konuşurken bulduğunu anlatır.

On Yedinci Bölüm:

Asaf'ın Moskova'ya haber uçurmasının ardından Andrey'den telefon alan iki istihbarat görevlisi, Şerif'in sorgusunu tamamlar tamamlamaz soluğu KGB binasında alır. Andrey, Asaf'ın suçlu olmasına ihtimal vermez ve onun soruşturmaya katılmasını ister.

Andrey, ayrıca oyuncakçı dükkânında bulunan şifrenin çözüldüğü bilgisini de verir. Şifrede, 3 Şubat Pazartesi günü saat 14.00'te Beloruskaya Garı'nda buluşma talebi yer almaktadır.

On Sekizinci Bölüm:

Ertesi sabah Şerif, Kerem'in odasına gider. Kerem'i, yatağında ölü olarak bulur. Yetkililer odaya gelir ve Kerem'in ardında bıraktığı intihar mektubunu inceler. Kerem mektubunda, Mehmet'i öldürdüğünü ve aslında Mehmet'in polis olduğu yazmaktadır. Şifrenin hazırlandığı *Manifesto* kitabı ise Cemil'in odasından çıkar.

On Dokuzuncu Bölüm:

Şerif, Kerem'in kendisini öldürdüğünü duyunca onu Cemil'in öldürmüş olabileceğini ağzından kaçırır ve tüm oklar Cemil'e döner.

Yirminci Bölüm:

İki gün sonra Cemil ve Turgut, Yunanlıların düzenlediği doğum günü partisine giderler.

Yirmi Birinci Bölüm:

Cemil ve Turgut, hediye aldıktan sonra önce okula uğrayıp karınlarını doyururlar, ardından partinin yapılacağı yurda geçerler. Tamirat ekibi, Yunanlıların katında bulunan tüm odalara dinleyici yerleştirir. Parti sabah üçte biter ve Cemil ile Turgut geceyi orada geçirir.

Yirmi İkinci Bölüm:

Cemil ve Turgut ertesi sabah kendi sitelerine döner. Milis güçler, Cemil'i şifrede yazılı olan buluşma yerine gönderir.

Yirmi Üçüncü Bölüm:

Yıldırım olası bir tuzaktan kendini korumak için yardımcısı Ali'yi sanki kendisiymiş gibi gizleyerek evden çıkarır.

Yirmi Dördüncü Bölüm:

Cemil, hiçbir şeyden haberi olmaksızın, Barikadnaya İstasyonu'na varır ve kısa zaman sonra Yıldırım da aynı istasyona gelir. Cemil o esnada bir sarhoşun sebep olduğu karışıklığı izlemektedir, birden izlemekten sıkılıp arkasını dönünce Yıldırım ile karşılaşır ve gayri ihtiyari ona gülümser. Yıldırım ise Gözcü'nün yerine başka birinin geldiğini anlayarak hızla oradan uzaklaşır. KGB'nin adamları ise bu durumdan Cemil'i sorumlu tutarak onu tutuklarlar.

Yirmi Beşinci Bölüm:

Cemil, bu olanlara anlam veremez ve Asaf'ı böyle bir oyuna izin verdiği için devrimci özelliklerini kaybetmekle suçlar.

Yirmi Altıncı Bölüm:

Cemil, Kerem'in Mehmet'in polis olduğuna inandığını ifade eder. Bu görüşüne inanmadığı için de Kerem'in kendisine karşı düşmanca tavırlar sergilediğini anlatır.

Yirmi Yedinci Bölüm:

Lenoid, sorgu odasından ayrılır ayrılmaz soluğu Andrey'in odasında alır. Andrey'in odasında olmadığı bilgisi verilince okuldaki yönetim toplantısına katılacak olan dekan ile görüşmeye karar verir ve okula gider. Cemil'in kurtarılması için dekana ricada bulunur.

Yirmi Sekizinci Bölüm:

Lenoid, yönetim binasına gittiğinde üç polisin, aşçı Aleksey'i sorguladığını görür. Aleksey, mutfaktan domuz jambonu kaçırırken yakalanmıştır. Cinayet gecesi bulunan delillerden birinin domuz jambonu olduğunu hatırlayan Lenoid'in kafasında eksik olan tüm parçalar birleşir. KGB binasına giderek Cemil'in suçsuzluğunu ispat eder.

Otuzuncu Bölüm:

Lenoid ertesi sabah Kiev'e, kızının yanına gitmek üzere yola çıkar. Bu yolculukla birlikte aynı zamanda zihinsel bir yolculuğa da çıkarak yaklaşık bir haftadır olan biteni düşünür.

Otuz Birinci Bölüm:

Lenoid'in tren yolculuğuna eş zamanlı olarak Rusya Oteli'nde düzenlenen kokteyle Yıldırım da katılır.

Andrey, Yıldırım'ın yanına gelerek ona Kurkino'daki adamının öldüğü haberini verir.

Andrey ile birlikte ellerindeki içkileriyle birlikte pencereye doğru yönelirler ve roman burada sona erer. Yazar, *Kar Kokusu* romanının sonunu ucu açık bir şekilde bırakmayı tercih eder.

2.2.4. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Anlatıcı, her ne türde karşımıza çıkarsa çıksın anlatma dayalı edebî eserler için olmazsa olmaz unsurlardan biridir. Nurullah Çetin'e göre anlatı üç farklı anlatıcının varlığıyla aktarılabilir. Bunlar; gözlemci anlatıcı, özne anlatıcı ve çoğul anlatıcıdır.[65]

Gözlemci anlatıcı olayları uzaktan izler ve bazen olaylar hakkında yorumlar yaparken bazen olayların tümü hakkında bilgi sahibi olarak karşımıza çıkar. Bu

[65] Bkz., Çetin, *a.g.e.*, s. 106-116.

noktada gözlemci anlatıcı; nesnel tutumlu, öznel tutumlu ve tanrısal konulu olmak üzere üç farklı bakış açısıyla karşımıza çıkar.[66]

Kar Kokusu romanında seçilen anlatıcı, gözlemci anlatıcıdır ve gözlemci anlatıcı farklı mekânlarda aynı anda gerçekleşen olaylar hakkında bilgi sahibi olduğu için tanrısal konulu diğer adıyla hâkim bakış açısına sahiptir. Gözlemci anlatıcı, roman kişilerinin iç monologlarına erişebilen bir hüviyettedir. *"Bu anlatıcı, romanın bütününe, kişilerin ruh dünyalarına, zamanın öncesi, şimdisi ve sonrasına, uzayın her mekânına nüfuz eden soyut bir bilinçtir."*[67]

Anlatıcı romanda yer yer bazı yorumlamalarda bulunsa da olaylar üzerinde herhangi bir etkisi yoktur. Nesnel bir tutumla olayları aktarır fakat bir taraftan da okuyucuya da kendi varlığını hissettirir:

> *"'Avant-garde' yazarlarının eserlerinde 'anlatıcı' gizlenmeye çalışılmış çekingen kimliğiyle yer alırken, 'Marksist' yazarların eserlerinde, kendini göstermekten çekinmeyen, belirgin kimliğiyle yer alır."*[68]

Romanda, Viktor'un, iş arkadaşı Nikolay hakkında düşündüklerine anlatıcı da katılır. Sadece katılmakla kalmayıp kendi yorumunu da ekler. Bu duruma örnek parçalar romanın büyük bir çoğunluğunda okuyucunun karşısına çıkar:

> *"Sigarasından bir nefes daha çeken Viktor, küçümseyen bakışlarla süzdü arkadaşını. Neyin önemli, neyin önemsiz olduğunu anlamaktan yoksundu bu yeni kuşak." (s. 4)*

Anlatıcı, şahısların diyaloglarına yer verirken doğrudan anlatım yöntemini kullanır. Romanın ayrı ayrı cephelerinde geçen olaylara vakıf olan anlatıcı, roman kahramanların biri değildir. Ahmet Ümit tarafından yarı otobiyografik roman olarak nitelendirilen *Kar Kokusu* romanında yazar ve romandaki karakterlerin bağdaştırılmaması için gözlemci anlatıcının tercih edilmiş olması olası bir durumdur.

---

[66] *a.g.e.*, s. 107-112.
[67] ,*a.g.e.,* s. 110.
[68] Mehmet Tekin, *a.g.e.*, s. 35.

Anlatıcı, diyalogları doğrudan anlatım yoluyla aktarmasının yani sıra şahısların jest ve mimiklerini de anlatımına dâhil eder. Bu da anlatımın seyrine gerçeklik ve canlılık katar.

Romanda, gözlemci anlatıcının varlığının gölgesinde Ahmet Ümit'in varlığı da hissedilir. Ahmet Ümit 1985 yılında Moskova'da Sosyal Bilimler Akademisi'nde eğitim almıştır ve o da tıpkı romanda anlatılan şahıslar gibi o yıllarda Türkiye Komünist Partisi'ne üyedir.

Roman kahramanlarından Kerem, kendini öldürdükten sonra ardında intihar mektubu bırakır. Yazar, burada edebî alıntılama tekniğini kullanarak konu ile ilgili Nazım Hikmet'in bir şiirini aktarır. Bu duruma edebî alıntı adı verilir. Gürsel Aytaç konu hakkında şu tanımlamayı yapar:

> *"Roman dokusuna monte edilen, hazır metin parçası, bir edebiyat alıntısıysa buna roman sanatında "zitation" yani alıntı tekniği adı veriliyor. Romandaki edebî alıntı okuyucuyla yazarın ortak kültür dünyalarından olursa, alıntı amacına ulaşabilir, yazarın planladığı etkiyi uyandırabilir."*[69]

Romanın kurgusunda Nazım Hikmet'in şiirine yer verilmesi, hem Ahmet Ümit'in hem de alıntılamayı yapan karakterin siyasi yönelimlerine uygunluk arz eder:

"Kavgada

kendi kendini öldüren

lanetli bir

cenazedir

benim için;

Ölüsüne

ellerimiz

[69] Gürsel Aytaç, *Çağdaş Türk Romanları Üzerine İncelemeler*, Gündoğan Yayınları, Ankara 1990, s. 57.

dokunamaz.

Arkasından

matem marşı

okunamaz.

Tanzimat döneminde yazarların anlatım esnasında araya girip ahlaki öğütler vermesi gibi *Kar Kokusu* romanında da anlatıcı, karşılaşılan olay karşısında kendi yorumunu eklemeden geçmez:

> *"Daha birkaç gün önce yaşanan üzücü olaylardan sonra iki yoldaşın böyle bir eğlenceye gitmesi tuhaftır ama Beşir ile Durmuş dışında kimse tarafından yadırganmamıştı." (s. 170)*

Sadece kendine ait yorumlamalarda bulunmakla kalmayan anlatıcı, bazı anlarda okuyucuyla karşılıklı konuşur bir hava içerisine girer. Bu durum postmodern romanlarda görülen üstkurmaca tekniğinin bir yansımasıdır.

2.2.5. Şahıs Kadrosu

Kar Kokusu romanında şahıs kadrosu, büyük oranda Moskova'daki Leninizm Enstitüsünde öğrenim gören Türk kolektifi üyelerinden oluşmaktadır. Kolektif üyelerinin haricinde, Moskova'daki milis gücü mensupları da romanın şahıs kadrosunda yer alan diğer karakterlerdir.

Romanda, toplumcu gerçekçilik ön plandadır. Bu bağlamda roman, birbirinden farklı karakterdeki devrimcilerden meydana gelir. Hepsi de tek bir zümre etrafında birleşir ve giydikleri paltodan eşofmanlara kadar ironik bir birliktelik oluştururlar.

Yazar şahıs kadrosunu oluştururken anlatma ve gösterme yollarına başvurur.[70] Bu noktada romanda yer alan şahıslar ya anlatıcı tarafından anlatılır ya da anlatıcı tarafından gösterilir. Gösterme yöntemi kullanılırken şahısların birebir diyaloglarına

[70] Emin Özdemir, *Eleştirel Okuma*, Bilgi Yayınevi, Ankara 2017, s. 133.

yer verilmesi durumu ortaya çıkar. Böylelikle anlatım tekniklerinden olan diyalog, iç diyalog gibi unsurlardan, romanlardaki şahısların sunumları noktasında faydalanılır.

- **Merkezî Şahıslar:**

Leninizm Enstitüsü bünyesinde yaşayan karakterler romanda merkezî şahıslar olarak yer alarak roman kurgusunun oluşturulmasında önem arz ederler ve olaylar onların etrafında teşekkül eder. Maktulün enstitünün bahçesinde öldürülmüş olması nedeniyle burada kalan şahıslar birer cinayet şüphelisi olarak ele alınırlar.

Mehmet:

Mehmet, Yıldırım'ın kolektif içerisine yerleştirdiği Gözcü'dür. Yıllarca komünistlerin arasında yaşayıp onların güvenini kazanmaya çalışır. Kolektif üyelerinden Kerem'in dikkatini çekmesiyle de tüm planları bozulur ve bu başarısızlığı canına mâl olur.

Gür bıyıklı ve esmer bir genç olarak tasvir edilen Mehmet, kolektifteki arkadaşlarına Hukuk Fakültesindeyken sol siyasi görüşe yakınlık duyduğunu, siyasete de 1970'lerdeki devrimci dalgayla değil Marksist kuram hakkında okumalar yaparak katıldığını anlatır.

Romanın ilk bölümlerinde, Kerem tarafından sırtından yaralanarak öldürülür ve ölümü romanda esas konu olarak yer alır.

Lenoid:

Enstitüde öğretmenlik yapan Lenoid, eski solculardandır. Özellikle Türk kolektifindeki öğrenciler tarafından oldukça sevilen Lenoid, millet, din ayrımı yapmadan bütün öğrencilerine kucak açan ilgili ve merhametli bir öğretmen olarak romanda yer alır.

Öğrencilerine karşı daima dostça tavırlar sergileyen Lenoid, esprili ve içten bir insan olarak tarif edilir. Asıl mesleği öğretmenlik olmayan Lenoid, üniversite bittikten bir süre sonra dışişleri memuru olarak çalışır. Emekli olduktan sonra partinin isteği doğrultusunda Uluslararası Leninizm Enstitüsü'nde öğretmenlik yapmaya başlar:

"Oldukça düzgün bir Türkçesi vardı… Partinin görüşleri kadar, hatta belki daha da fazla kendi düşüncelerine önem verir, bunları açıklamaktan da çekinmezdi. Ama onu ötekilerden ayıran yalnızca bu özelliği değildi. Okuldaki öğretmenlerin çoğunun artık mimiklerine, davranışlarına sinmiş olan o soğuk, bıkkın, ifadenin zerresi yoktu Lenoid'de." (s. 11)

Yıllar önce karısını bir uçak kazasında kaybeden Lenoid'in Aleksandra adında, Ukrayna'da yaşayan bir de kızı vardır. Kızının ondan uzakta ve kendi tercihlerine göre yaşamasından ötürü Moskova'da yalnız kalan Lenoid, bu yalnızlığını öğrencileriyle giderir. Ayrıca Leonoid, üç kuşaktan beri komünist olan bir aileden gelir. *"Bu partiye birçok hizmette bulunan ailesinden biri düşmanla işbirliği yaptığı gerekçesiyle Sibirya'ya gönderilir ve orada ölür. Bundan dolayı aile partiden ayrılır."*[71]

Lenoid, tüm siyasi ideolojileri bir kenarda tutarak her zaman öğrencilerinin iyiliğini isteyen ve bunun için gayret gösteren idealist bir öğretmen olarak karşımıza çıkar ve bu açısından öğretmen tipi olarak değerlendirilir. Öğrencileri için en iyi olanı hedefler ve bu uğurda hareket eder:

"Lenoid'e göre öğrencilerinin hemen hepsinde görülen en önemli eksiklik, kuşku duymayı, eleştirel bakmayı bilmemeleriydi… Ama şu anda kafasında hangi entrikayı kurmakta olan Asaf gibi yöneticiler, tartışmak yerine emre uymayı yücelterek, kötü bir geleneği sürdürmek istiyorlardı." (s. 25)

Lenoid, Türk kolektifindekilerin sorgusunda Nikolay ve Viktor'a tercümanlık yapar fakat onların öğrencilerine karşı sergilediği tutumunu doğru bulmaz. Lenoid Rus olmasına karşın öğrencilerinin yanında yer almayı tercih eder. Yeterli bir delil bulunana kadar bütün öğrencileri onun gözünde masumdur.

Türk öğrencilerinin devrim ateşine sahip olması onu çok etkiler ve bu nedenle kendini onlara yakın hisseder. Türk yoldaşlarının bu davasında yanlarında olmanın

[71] Mehmet Soğukömeroğulları, "Ahmet Ümit'in *Kar Kokusu* Romanında Toplumcu Gerçekçilik", *Turkish Studies*, Volume 5/1 Winter 2010, s. 1317.

doğru olacağını düşünür. Türk öğrencilerinin hem düşünüş hem de giyimleri ile 1905 Devrimi'ni yaşattıklarını hisseder.

Yıldırım:

Yıldırım, Moskova'da Türkiye Büyükelçiliğinde kültür ataşe yardımcısı olarak görev yapmaktadır. Asıl mesleği polisliktir ve Moskova'daki asıl görevi ise Leninizm Enstitüsü'nde öğrenim gören Türk yoldaşlarının gerçek kimliklerini saptayıp bu şahısların siyasi faaliyetlerine son vermektir.

TPK üzerine yıllarca operasyon hazırlığı yapan Yıldırım ve diğer cunta mensupları, kendi içlerinden bir polisi, Türk kolektifinin arasına yerleştirmeyi başarır. Fakat MİT ile arası iyi olmayan Yıldırım, bu görevin giderek tehlikeli bir hal almaya başladığını düşünerek bir an önce bu işin sona erdirilmesini ister.

Yıldırım teşkilat içinde pek çok kişi tarafından sevilmediğinin farkındadır hatta bu işte de ayağını kaydırmaya çalıştıklarını düşünerek bir kasıt arar. KGB mensuplarını az çok tanımıştır fakat MİT'in içinde yaşanan görüş ayrılıkları, iç çatışmalar ve bölünmeler nedeniyle, darbenin kimden ve nasıl geleceğine dair fikir yürütüp önlem alması zorlaşır.

Asaf:

TPK Merkez Komitesi üyesi olan Asaf, Türk olmasına rağmen Türk kolektifindeki üyelerle yakın ilişkiler kuramaz. Bunun nedeni, Asaf'ın kendini diğerlerinden önemli görmesi ve onlara yeteri kadar güvenmemesidir.

Lenoid'e göre Asaf, samimi biri değildir ve en içten gülümseyişinden bile sahtelik akmaktadır. Bunda, Asaf'ın parti adına gizli çalışmasının payı da büyüktür. Bu nedenle ikinci şahıslarla gereksiz bir yakınlık içine girmekten geri durur. Hocası Lenoid'i bile kendisine karşı bir tehdit olarak algılayan Asaf, ondan uzak durmayı kendi çıkarları için daha doğru bulmaktadır.

Asaf'ın psikolojik tutumuna bakıldığında 1980'li yıllarda, siyasi çatışmaların etkisiyle insanların birbirlerine karşı olan güvenlerinin de sarsıldığı

gözlemlenmektedir. Aynı ideolojik dava uğrunda, aynı şartlar altında yaşayan insanların birbirine güven duymaktaki zorluğu Asaf karakterinde vücut bulur.

Asaf, Mehmet'in ölüm haberini alır almaz önce kendi canının selametinden endişe duyar. Bu durum Asaf'ı bencil tip olarak gözler önüne serer.

Yeni parti yönetiminin, ayağını kaydırmak amacıyla böyle bir cinayeti tezgâhladığını ve suçu da kendi üstüne atmak istediklerini düşünerek paranoyaya kapılır.

Darbeden sonra yöneticiler köşelerine çekilmek zorunda kalırlar. Asaf ise o günden sonra Moskova'ya sürgüne gönderilir. Bu duruma içerleyen Asaf, günü gelince itibarinin iadesinin yapılacağına inanır. Bunun için de çok dikkatli ve uyanık olması gerektiğine inanarak adeta kendi gölgesine bile güvenmez. Moskova'daki sürgün yıllarını, itibarına zarar gelmeden geçirmeye gayret eder. Bu cinayet vakasında ise Sovyet polisi ile birlikte çalışmak için elinden geleni yapar.

Asaf, katil bulunduğunda bu işten payına düşen takdiri toplayacağının, eğer başarısız olunursa da bu durumun sorumluluğunu Sovyet istihbaratına atacağının pazarlığını tam en başından yapar.

Kerem:

Kerem, Türk kolektifinin en uyumsuz kişisidir. Cinayetin işlendiği gece ateşler içinde yatmaktadır. Onun bu uyumsuz davranışları ve huzursuzluklarına rağmen kimse onun Mehmet'i öldürebileceğini düşünmez. Geçmişte yaşadığı travmalar nedeniyle içine kapanık bir karakter olarak romanda yer alır:

> *"Yoldaşların neredeyse tamamı giyinip kuşanıp Moskova'ya inerken o odasına kapanır, bir türlü bitiremediği Kapital'i bir demlik çay, birkaç paket sigara eşliğinde okumaya başlardı." (s. 41)*

Yunanlılar Kerem'e, yalnızlık kalmayı seçmesinden ötürü *"dokuz artı bir"* lakabını takarlar. Kerem'in diğerlerinden bu denli soyutlanmış olması okurun ilgisini çekecek türdendir. İlk akla gelen Kerem'in katil ya da ajan olabileceğidir. Arkadaşlarına gösterdiği soğuk tavırların aksine Kerem, yaşlı ve çocuklara karşı oldukça ilgilidir.

Kerem'i kolektifte savunan tek kişi Mehmet'tir. Diğerleri ise ona adeta deli gözüyle bakmaktadırlar. Şerif de Kerem'in psikolojik durumundan haberdar olduğu için mümkün olduğunca onu idare etmeye çalışır. Fakat Kerem, hiçbir arkadaşına yakınlık göstermez, özellikle Cemil'e düşmanca tavırlar sergiler.

Kerem'in herkesten soyutlanmış bu hâli, içlerindeki ajanın farkında olmasından ileri gelir. Kerem, Moskova'ya gelmeden önce Mehmet'in polis olduğunu öğrenir. Mehmet'in yüzünden karısı ve oğlunu kaybeden Kerem, Mehmet'in polis olduğuna kimseyi inandıramaz. Kimse ona inanmayınca da çareyi Mehmet'i öldürmekte bulur. Ardından da yine kimsenin ona inanmayacağını bildiği için intiharı seçer.

- **Siyasi Tipler:**

Kar Kokusu romanında Moskova'daki Leninizm Enstitüsü'nün mekân olarak seçilmesi nedeniyle romanda yer alan şahısların bir kısmı siyasi tipler olarak karşımıza çıkar.

Şerif:

Şerif, diğer yoldaşlara göre Kerem ile iyi geçinen nadir insanlardan biridir. Kerem'in geçmişte çok acılar çektiğini bildiği için ona elinden geldiğince iyi davranmaya çalışan merhametli ve sakin bir insandır. Romanda Şerif'in fiziksel özellikleri şu şekilde ifade edilir:

> *"Daha kırkına bile girmemişti Şerif ama en az ellisinde gösteriyordu. Cılız kumral saçları çoktan beyazlamaya başlamıştı, seyrek kirpiklerinin tükendiği göz uçlarından şakaklarına uzanan derin kırışıklıklar çileli bir geçmişin izleriyle erken bastıran bir yaşlılığın sevimliliğini aynı anda nakşetmişti bu zayıf yüze." (s. 43)*

Şerif, Moskova'ya gelmeden önce sendikal alanda çalışır ve sendikaların partinin uydusu olmasına karşı çıkar. Bu karşı çıkış sonrasında görevinden tasfiye edilir ve askerlerin yönetime el koymasıyla Şerif, Ankara'dan İstanbul'a gönderilir.

Partiden daha aktif görevler talep eder fakat parti onu sorunlu bir yoldaş olarak görüp Avrupa'ya göçmen olarak göndermeye karar verir. Şerif bu seçeneği kabul

etmeyerek sosyalist bir ülkeye gitmek istediğini dile getirir. Tüm uğraşlarının neticesinde Moskova'ya eğitime gönderilir.

Can:

Romanda etkin bir karakter olmayan Can, yardımcı kişi hüviyetindedir. Sağlığına dikkat eden ve sigara kullanmayan biri olarak karakterize edilir. Parti ile ilişkisi Almanya'da geçirdiği yıllara dayanır. Kürt bir aileden gelen Can'ın ailesi Almanya'da işçidir. Merkez komite ve diğer ülkelerdeki örgütler arasında kurye olarak çalışır, darbenin ardından Moskova'ya gönderilir.

Beşir:

Aslen Mardinli olan Beşir, en az bir Avrupalı kadar sarışındır ve gözleri mavidir. Tutuklanıp Moskova'ya gönderilmeden önce bir demir döküm atölyesinde işçi olarak çalışmaktadır. TKP'ye tüm inancıyla bağlıdır ve Kızıl Fener Operasyonu sonrasında tutuklanıp sorguya alındığında tüm işkencelere ve psikolojik baskılara rağmen örgüt arkadaşlarının kimliğini açıklamaz. Onun sayesinde tutuklanmaktan kurtulan parti üyeleri yeniden örgütlenerek partiyi eski haline getirir.

Cemil:

Cinayet zanlısı olarak şüpheleri üzerine çeken Cemil, evlidir ve bir çocuk babasıdır fakat Yunan bir folklor öğretmenine karşı platonik duygular beslemektedir. Türkiye'de bıraktığı karısı ve çocuğunu Yunan sevgilisi Aliki kadar düşünmez. Bazen içten içe bu durum karşısında ezilse de hislerine engel olamaz.

Cemil'in kolektif içerisinde en iyi anlaştığı kişi Şerif'tir. Mehmet cinayetini işleyen kişinin Kerem olabileceğini ilk olarak Cemil düşünür. Bunda Kerem'in ona düşmanca tavırlar sergilemesinin yanı sıra Kerem'in Türkiye'deyken Mehmet'in polis olduğu yönünde kuşkulara kapılması da etkili olur. Romanda, Cemil'in fizikî ve ruhsal portresi şu şekilde sunulur:

> *"Yirmi beş yaşındaydı. Kuzguni siyah saçları, bıyıkları, buğday rengi tenini olduğundan daha esmer gösteriyordu. (...) Dizginleyemediği bir heyecanı vardı, çoğu zaman coşkusu sağduyusunu bastırır, olmadık*

çıkışlar yapar, gereksiz tartışmalara neden olurdu. Bu heyecanın altında kendini gösterme duygusuyla yanıp tutuşan güçlü bir ego yatıyordu." (s. 45-46)

Çocuk yaşta siyasi faaliyetlere katılan ve partinin gençlik kollarında görev alan Cemil, çok defa gözaltına alınsa da hiçbir zaman tutuklanmaz. Bu da Cemil'in ajan olabileceğine dair kuşkuları artırır. Mehmet konusunda Kerem'e inanmaması nedeniyle Kerem'in düşmanlığını kazanır.

Turgut:

Cemil'le arası iyi olan Turgut, tıpkı Cemil gibi gönlünü Yunan kolektifinde bulunan Eli'ye kaptırır. Kıbrıslı olan Turgut, bu nedenle sevgilisi Eli ile daha iyi ilişkiler kurmayı başarır. Orta boylu, siyah saçlı ve parlak bakır renkli bıyıklarıyla tasvir edilen Turgut, Moskova'ya gelmeden önce parti adına kuryelik yapmıştır. Kıbrıslı olması onu bu noktada kamufle etmiştir ve ülkelere rahatlıkla giriş çıkış yapabilmiştir.

Nejat:

Uzun boylu ve kumral olarak tasvir edilen Nejat, henüz yirmi altı yaşındadır. Yıllar önce Bulgaristan'dan Türkiye'ye gelir ve küçük yaşlarda kendisini sol ideolojinin içinde bulur. Partinin verdiği her türlü görevi yerine getirmede gönüllü bir işçi olarak çalışır.

Nejat, yeni doğan kızına rağmen partinin onu apar topar Moskova'ya göndermesine itiraz etmez. Karısı ise onun bu kararına saygı duyar. Nejat'ın hal ve tavırları diğer yoldaşların sempatisini kazanır. Şerif'in düşüncelerine karşın Nejat, parti yöneticilerinin ellerinden geldiği kadarının en iyisini yaptıkları inancına sahiptir. Bu noktada Nejat, partiye ve alınan kararlara sonsuz bir bağlılık içindedir.

Durmuş Alaplı:

Cinayet gecesi, binasında olmayan Durmuş, bu nedenle romandaki ilk şüpheli olarak karşımıza çıkar. Durmuş daha önce seksen yedi gün gibi uzun bir süreç boyunca işkenceye maruz kalmıştır fakat buna rağmen konuşmamıştır. Durmuş yapısı

itibariyle, Mehmet'in cinayet sorgusunda da milis güçlere gerçek kimliğini açıklamaz.

Enstitünün yemekhanesinde çalışan Olga ile birlikte olan Durmuş evlidir. Türkiye'deki karısını ve oğlunu çok sevse de Olga'ya karşı koyamaz. Fakat bu ilişkiyi Asaf dışında kimse onaylamaz. Asaf'ın bu ilişkiye onay vermesinin nedeni ise kendi açığının Durmuş tarafından yakalanmış olmasıdır.

Hikmet:

Hikmet, parti sekreterliği görevinde bulunmaktadır. Romandaki görevi oldukça sınırlıdır. İçinde bulundukları karmaşık durumlar, Hikmet için oldukça zordur. Yeni duruma ayak uydurmak, dengeyi kaybetmek Hikmet için korkunç şeylerdir.

- **Yardımcı Şahıslar:**

Viktor Zaharoviç:

KGB'ye bağlı milis güçleri mensubudur. Romanın ilk sayfalarında karşımıza çıkan Viktor, mesleğinde Nikolay'a göre daha eskidir ve ona göre daha soğukkanlı ve tedbirlidir. Bu nedenle görev arkadaşı olan bu genç adama karşı mesafelidir. Bunda karısının onu, tıpkı Nikolay gibi genç ve yakışıklı bir adamla aldatmasının da etkisi büyüktür.

Nikolay:

KGB'ye bağlı milis güçleri mensubudur. Mesleğinde deneyimsiz ve acemidir. Fakat buna rağmen zeki, sezgileri güçlü ve geleceği parlak bir istihbaratçıdır. Olayların izini sürmede Viktor'a nazaran daha hızlıdır.

Andrey Alegoviç:

Nikolay ve Viktor'un da bağlı olduğu Merkez Komitesi'nde güvenlik biriminin amiridir.

2.2.6. Mekân

Kar Kokusu romanında mekân, Ahmet Ümit'in diğer romanlarına göre zengin bir kaynağa sahip değildir. Romandaki mekân, Moskova ve Kurkino Köyü'ndeki Leninizm Enstitüsü olmak üzere iki şekilde karşımıza çıkar. Cinayetin işlendiği mekân olan Kurkino Köyü'ndeki Leninizm Enstitüsü bu bağlamda romanın konusunun şekillendiği ana mekândır.

Romanda mekân tasvirlerinden çok, olaylar üzerinde durulmaktadır. Mekâna dair özellikler, bu açıdan sınırlı sayıdadır. Zamansal anlamda Rusya ile bütünleşen kış mevsiminin tercih edilmesiyle şehrin bembeyaz görüntüsü okurla buluşturulur:

> *"Kenti çevreleyen birbirinin aynı apartmanlardan merkezdeki yüzyıllık görkemli taş yapılara, devlet binalarının kızıl yıldızlı kulelerinden ünlü katedrallerin altın kubbelerine kadar, camdan bir gecenin içine bürünen bu yaşlı kent, pusulasını yitirmiş, nereye gittiğini bilmeyen buzdan bir gemiye benziyordu." (s. 1)*

Romanın kapağı için seçilen fotoğraf, Rusya'nın simgesi haline gelen Aziz Vasil Katedrali'dir. Bu noktada roman için seçilen isim kadar roman kapağında yer alan mekân da konu ile uyumludur. Bu bağlamda mekân bir özne kadar yönlendiricidir.[72]

Roman incelemelerinde mekânı açık ve kapalı mekân bağlamında ele almak mümkündür. *"Mekân-insan ilişkisi, bazı romanlarda 'geniş' –veya 'açık' – mekân düzeyinde anlatılır."*[73] Romandaki cinayet mahalli, oyuncakçı dükkanı ve buluşmanın gerçekleştiği metro istasyonu fiziksel anlamda kapalı mekânlardır. Leninizm Enstitüsü kapalı bir mekân olmasına karşın siyasî suçlular için psikolojik anlamda açık bir mekân haline gelir.

Romanda okuyucunun karşısına çıkan ilk mekân, enstitünün önünde bulunan nöbetçi kulübesidir. Nikolay, aradıkları kişinin bir öğrenci olduğunu söyleyen Viktor'a, buranın bir okula benzemediğini söyleyince Viktor, bunu Nikolay'a açıklar gibi görünse de aslında yazar, mekânı okuyucuya tanıtır:

---

[72] Mehmet Narlı, "Romanda Mekân ve Zaman Kavramları", *Balıkesir Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 5, S. 7, Mayıs 2002, s. 99.
[73] Tekin, *a.g.e.,* s. 153.

"Haklısın, alışılmış bir okul değil. Burada komünist ve işçi partilerinin üyeleri eğitim görüyor. Zaten adı da Uluslararası Leninizm Enstitüsü. Merkez binası Moskova'da. Belki görmüşsündür; Aeroport Metro İstasyonu'nun karşısında, küçük parkın yanındaki sarı taştan görkemli bina." (s. 3)

Bu okul, her milletten insanı ortak paydada birleştiren bir mekândır. Dil, din, ırk, renk bağlamında türlü farklılıklara sahip olan bu insanlar tek bir ortak paydada buluşurlar, bu da enstitü bünyesinde bulunan tüm insanların sol ideolojinin neferi olmasıdır. Ortak ideolojiler ve ortak mekân, bu insanları bir arada tutar.

Anlatıcı, Asaf'ın odasından yola çıkarak öğrencilerin kaldığı bu binaların ne amaçla inşa edildiği ve şimdi ne amaçla kullanıldığı hakkında bilgiler verir. İnşa edildiği yıllarda spor faaliyetleri için kullanılan bu bina, zamanla siyasetin merkezi haline gelir ve ülkelerinden sürülen siyasilere kucak açar, onlara vatan olur.

Siteler zamanla yoldaşların daha iyi bir yaşam sürmeleri amacıyla dönüştürülüp, iyileştirilir. Ülkelerinde siyasi tutuklu olarak nitelendirilen bu insanlar, ülkelerinde geçirdikleri uzun ve işkence dolu hapis günlerin ardından buraya, yeni bir nefes kazanmaları için parti tarafından gönderilirler. Siteden çıkıp istedikleri saatte istedikleri yere gidemedikleri halde bu mekân, kapalı bir mekân olarak tasvir edilmemektedir. İçeride satrançtan, atışa, bilardoya kadar türlü aktivitelerin bulunduğunun altı çizilmektedir.

İşlenen cinayetten ötürü en çok tedirgin olan isim Asaf'tır. Türkiye'den sonra sosyalizmin başkentinde böyle trajik ve korkutucu bir olayla karşılaşması onu derinden sarsar ve bu durum onu mekân hakkında birtakım değerlendirmeler yapmaya sevk eder. Sosyalizmin anavatanında böyle bir olayın yaşanmasına anlam veremez ve yıllardır güvenli olduğunu düşündüğü bu mekân onun için güvenli olma özelliğini yitirir ve kapalı bir mekân haline gelir.

Mehmet'in ölüm haberinin verilmesi için parti üyelerinin toplanıldığı salon, flamalarla donanmış, her dilden sloganların yer aldığı geniş bir mekândır. Mekânın bu özellikleri kolektif üyelerine birlik mesajı verir.

Turgut ile birlikte Moskova'ya inen Cemil, burada Moskova'nın kültürel mozaiğine ve aynı meydanda birbirine zıtlıklarla bakan tarihî yapılara değinir:

> *"Cemil'in gözleri ise meydanın altında, soğana benzeyen rengârenk kuleleri, alışılmadık mimari yapısıyla unutulmuş bir masalı çağrıştıran Vasiliy Blajenniy Katedrali'ndeydi. Eski kültürün bütün gizemini taşıyan bu kilise ile sağ yanda Kremlin'i çevreleyen kızıl yıldızlı kulelere, bu mermer mozolenin hiç benzer yanı yoktu. Ama buna şaşmamak gerekirdi. Sovyetler Birliği bir tuhaflıklar ülkesiydi." (s. 177)*

Kar, tipi gibi olumsuz hava şartlarının hüküm sürdüğü mekânlar, psikolojik anlamda çoğu zaman karamsarlığı tasavvur etse de Yıldırım için bu durum tam tersidir. Zira onun hedefi, rahat bir şekilde gizlenebilmektir. Bu açıdan kapalı bir mekân olarak nitelendirilebilecek olan Moskova, Yıldırım'ın işine yarar bir boyutta olmasından dolayı açık mekân olarak değerlendirilir:

> *"Pazartesi sabahı içinde bir sıkıntıyla uyanan Yıldırım, tipiye dönüşen kar yağışını görünce sevindi. Bu havada daha kolay gizlenebilirdi." (s. 197)*

Mehmet'in cesedinin ambulansa taşındığını gören Lenoid, cenazesinin Türkiye'ye gönderilip gönderilemeyeceğini düşünürken içinden şu yorumu yapar: *"Bu ülkenin toprakları doğduğu kentin toprakları kadar yakındır ona." (s. 86)* Fakat Mehmet, Lenoid ve diğerlerinin sandığı gibi komünist değil MİT adına çalışan bir polistir ve sonsuza kadar kalacağı mekânla kişiliği arasında büyük bir tezatlık söz konusudur.

2.2.7. Zaman

Kar Kokusu romanı, hem nesnel zaman hem de vaka zamanı açısından okuyucuya net bilgiler sunmaktadır. 1980'li yılların siyasi atmosferini yansıtan roman, bu açıdan bir dönem romanı olarak nitelendirilebilir. Yazarı tarafından yarı otobiyografik roman olarak değerlendirilen *Kar Kokusu*, nesnel zaman olarak 1986 yılını esas alır. O yıllarda Moskova'da bulunan Ahmet Ümit, bu bağlamda zamansal gerçekliği yakalar.

1921 yılında öldürülen komünist partisi üyeleri için altmış beşincisi düzenlenen anma töreninden hareketle, 1921 tarihinden altmış beş yıl ileri gidildiğinde romandaki nesnel zamanın 1986 tarihine tekâmül ettiği bilgisi ortaya çıkar. Bu bağlamda romandaki nesnel zaman, okuyucunun bilgisine doğrudan değil birtakım dikkatli okumalar sonucunda dolaylı yollardan aktarılır. Ayrıca romanın vaka zamanı da 28 Ocak 1986 yılında başlatılır:

> *"Bundan 65 yıl önce, Türkiye Komünist Partisi'nin on beş yöneticisi Sovyetler Birliği'nde ülkelerine dönerken öldürülmüş. Bugün, yani 28 Ocak gecesi o toplu kırımın yıldönümüymüş." (s. 5)*

Anlatıcı, Mehmet ile ilgili bilgilere yer verirken zamanda geriye gidiş tekniğini kullanarak Mehmet'in tahsil hayatını ve ideolojik faaliyetlerini aktarır. Bu aktarımın ardından vaka zamanına geri dönülür.

Romanda geriye dönüş tekniği, sıklıkla kullanılarak art zamanlı anlatım örneklerine yer verilir. Bu teknik, kimi zaman şahısların ve mekânların geçmişlerine bir yolculuk yapma vasıtasıyla kullanılırken kimi zaman yakın geçmiş zamanı aktarmak amacıyla kullanılır:

> *"Sitedeki binalardan biri okula dönüştürülmüş, geniş odalar dershane gibi düzenlenmişti." (s. 8)* (…) *"Akşam yemeğinden önce, bu uçları mızrak gibi sivri çubuklarla yemekhanenin yolundaki buzları kırmışlardı." (s. 9)*

Kar Kokusu romanında vaka zamanı ve anlatma zamanı aynı değildir. Olaylar yaşandıktan belli bir süre sonra aktarılmaya başlanılır. Her ne kadar romandaki nesnel zaman ve vaka zamanı belirgin bir rol oynasa da anlatma zamanını belirlemek mümkün değildir. Romanın yayınlanma zamanı ise 1998 yılıdır. Bu bağlamda romanda anlatılan zaman ile romanın yayınlanma zamanı arasında on iki yıl gibi bir süreç söz konusudur.

Beşinci bölümün ilk satırlarında, Viktor ve Nikolay cesedin yakınlarında bir dolmakalem bulur ve zaman olarak bu an Asaf ve Lenoid'in onlardan ayrılıp binalarına dönmelerinden sonra gerçekleşir. Fakat zamansal açıdan anlatıcı önce

kalemden bahsedip sonra kalemin bulunmasından on dakika önceyi anlatıp tekrar kalemin bulunduğu zamana döner. Yani Asaf ve Lenoid'in arasında yaşanan tüm diyaloglar dolmakalem bulunmadan önce gerçekleşir. Anlatıcı önce zamanda geriye gidip bu diyalogları verir ardından da kalemin bulunma anına geri döner. Zamandaki bu geliş gidişler romanda ayrıca ifade edilir:

> *"Bu konuşmalar Nikolay'ın lacivert dolmakalemi bulmasından on dakika önce yapılmıştı. İki istihbaratçı el fenerinin altında parıldayan dolmakaleme bakıyorlardı." (s. 31)*

Vaka zamanı tüm olayların yaşandığı zamandır. Romanda vaka zamanı, 28 Ocak 1986 gecesinden başlar ve 3 Şubat 1986'ya kadar devam eder. Bu bağlamda vaka zamanı, yedi günlük bir süreci kapsar. Zamanda geriye ya da ileriye gidilerek vaka zamanı genişletilir. *Yazınsal Okuma Süreçleri* adlı kitapta belirtildiği üzere bu duruma geriye sapım adı da verilir. *" Anlatıcı olayların süredizimsel sırasına uymaz ve geriye dönüş yapar. Sinemada çok kullanılan bir yoldur. Burada geçmişe dönük anımsatmalar söz konusudur."*[74]

Bazı durumlarda zamanda özetleme tekniğine başvurularak vaka zamanına ait kesitler, ayrıntılara girilmeden aktarılır. *"Bu yöntem, anlatıdaki hızlı anlatımın etkisini belirtir, çünkü anlatıcı bir konuşmanın, bir olayın tümünü vermek yerine özet yapmakla yetinir."*[75] Zamanda özetleme yöntemi, kurguda tasarrufu sağlamak amacıyla sıklıkla kullanılan bir yöntemdir. Cinayet sonrası, ekiplerin olay mahallinde yaptıkları çalışma anlatıcı tarafından özetlenir.

Vaka zamanı, anlatma zamanından önce yaşanıp bittiği için anlatıcı, gelişen tüm olaylara hâkimdir. Anlatma zamanında bazen zamanda ileriye giderek bir takım bilgiler aktarılır. *"Gelecekle ilgili tahminlerde ya da varsayımlarda bulunulur."*[76] Bu tekniğe ileri sapım da denilmektedir:

> *"Viktor aralarındaki tartışmayı aktarınca, ertesi gün okulda Lenoid'in de katılacağı bir toplantı düzenlenmesi kararlaştırılmıştı. Bu toplantıda*

[74] Ayşe (Eziler) Kıran, Zeynel Kıran, *Yazınsal Okuma Süreçleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2011, s. 227.
[75] *a.g.e.*, s. 229.
[76] Seçil Dumantepe, *Roman ve Öyküde Zaman*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2018, s. 267.

hem durum değerlendirilecek hem de Rus öğretmen ikna edilecekti" (s. 82)

Romanda birden fazla olay, eş zamanlı olarak ilerlemektedir. Örneğin Viktor, Nikolay ve Lenoid, parti odasında iken diğer yandan Asaf, talebinin olumlu bir sonuç getirip getirmeyeceğini Hikmet'in odasında bekler.

Vaka zamanı, cinayet gecesi, güvenlik birimlerinden Nikolay ve Viktor'un içerdeki ajanı yakalamak için sitenin kapısında beklemesi ile başlayıp yine o gece on sularında işlenen cinayetle devam eder. Vaka zamanının öncesinde yaşananlar Lenoid'in yazdığı rapor vasıtasıyla aktarılır.

Kerem'in ölü bulunmasından yetkililerin odaya gelmesine kadarki süre, anlatıcı tarafından zamanda geriye gidilerek ve özetleme tekniği kullanarak aktarılır.

Asaf'ın, Kerem'in intihar ettiği haberini kolektifin diğer üyelerine verme anı olay örgüsünde atlanır. Bu haberin verilmiş olduğu an anlatıcı tarafından daha sonradan izah edilir. Böylelikle özetleme tekniğinden yararlanılarak zamanda tasarrufa gidilir. Yine aynı şekilde, Kerem'in ölümünün üzerinden iki gün geçer ve anlatıcı bu iki günlük vaka zamanını atlayarak o iki günde olup bitenler hakkında ayrıntılara yer vermez:

"Gökyüzünün bulutlarla kaplı olduğu o cumartesi günü sitede her şey normale dönmüş görünüyordu. Yalnızca beş gündür ortalıkta dolaşan tamirat ekibi, bina bina gezip onarılacak yerleri tespit etmeyi sürdürüyor, bir de hala öğrencileriyle birlikte kalan Lenoid her zamankinden daha sinirli görünüyordu ama yaşanılanlardan sonra herkes bunu doğal sayıyordu". (s. 170)

Yunanlıların düzenlediği doğum günü partisine gitmek için hazırlanan Cemil ve Turgut, Rusya Oteli'ne hediye almaya giderler fakat buradan Piçana Öğrenci Yurdu'na geçişlerine kadarki zamansal süreçten bahsedilmez.

Anlatıcı, Rusya Oteli'nden hediye alma anlarını atladıktan sonra Cemil ve Turgut, partinin yapılacağı yurda gelince onların sevgililerine ne hediye aldıklarını, anlatma tekniğinden yararlanarak okuyucuya aktarır.

2.2.8. Dil ve Üslup

Kar Kokusu romanı, Ahmet Ümit'in diğer romanlarında olduğu gibi dil ve üslup açısından oldukça anlaşılır ve sadedir. Ne şekilde kullanılırsa kullanılsın edebî eserlerde dilin önemi büyüktür. Dilin insanlar arasındaki iletişimi sağlayan doğal bir yapı olduğu düşünüldüğünde özellikle anlatıma dayalı edebî eserlerde dilin kullanımı dikkat çekicidir. Bu noktada Mehmet Tekin, romanın bir dil sanatı olduğunu savunarak dilden en fazla yararlanan türün roman olduğunu vurgular.[77]

Üslup ise yazardan yazara kullanım farklılığı gösteren, yazarın kendine has imzası olarak eserlerde karşımıza çıkar. Philip Stevick'e göre üslup incelemeleri, yazarın idiolektini nasıl kullandığını belirlemek amacıyla yapılmaktadır.[78]

Ahmet Ümit'in eserlerindeki üslup genel itibariyle yalındır. Romanlarında söz sanatlarına ve süse yer vermez. Anlatımının açık ve duru olması onun her kesimden insanın yazarı yapar.

Kar Kokusu romanında diğer romanlarından farklı olarak ikilemelere bir iki örnek dışında rastlanmamaktadır. Deyim ve atasözlerinin sayısı da yine bu anlamda oldukça azdır.

Siyasi bir konuyu ele alması bakımından *Kar Kokusu* romanı, yer yer şahısların hamasi bir üslup kullanmalarına neden olur. Olayın Moskova'da geçmesi bağlamında ise romanda yabancı kelimelere sıklıkla yer verilir.

Romandaki cümleler genel itibariyle düz ve kurallıdır fakat şahısların çoşku ve heyecanını dile getirirken bazen eksiltili ve devrik cümleler de kullanılmaktadır. Mehmet karakterinin demir çubukla öldürülmesinin ardından bunu duyanların verdiği tepkiyi okuyucuya aktarabilmek için farklı bir kullanım tercih edilir: *"De… demir çubuk mu?" (s. 21)*

Şahısların aynı siyasi ideolojiye bağlı olmalarından ötürü birbirlerine "yoldaş" diye seslenmeleri de romanda dikkat çeken bir kullanımdır.

[77] Tekin, *Roman Sanatı 1: Romanın Unsurları*, s. 165.
[78] Philip Stevick, *Roman Teorisi*, (Çev. Sevim Kantarcıoğlu), Akçağ Yayınları, Ankara 2017, s. 195.

Deyimler:

Sabrı taşmak, taşı gediğine koymak, yerinde yeller esmek, yüzünün akıyla çıkmak, fal taşı gibi açılmak, yerin dibine sokmak, zil takıp oynamak, kabuğuna çekilmek, mezarında kemikleri sızlamak, iki arada bir derede kalmak.

Atasözleri:

İşlemeyen dişlemez.

Emir demiri keser.

Yanlış hesap Bağdat'tan döner.

Ateş olmayan yerden duman çıkmaz.

Argo ve Küfür:

Piç

Yabancı Kelimeler:

Rusça kelimeler: kto tam?, pajalusta tavariş, dobre utra, spasiba, dobre veçer, bolşoy, kalinihta, haraşo, oçin krassiva, comrades, dobre, tavariş, çort.

İngilizce kelimeler: stop, yes of course, thanks, hello, yes, come, filise me.

2.3. Patasana

2.3.1. Romanın Kimliği

Ahmet Ümit, *Patasana*, 1-7. Basım, OM Yayınevi, İstanbul 2000.

Ahmet Ümit, *Patasana*, 8-32. Basım, Doğan Kitap, İstanbul 2002-2010.

Ahmet Ümit, *Patasana*, 33-62. Basım, Everest Yayınları, İstanbul 2010-2017.

Ahmet Ümit, *Patasana*, 63-64. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Mart 2018.

Ahmet Ümit, *Patasana*, 65-66. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Temmuz 2018, 392 s.

2.3.2. Romanın Konusu ve Özeti

Patasana romanı, iki bin yedi yüz yıl öncesine ait olan yirmi sekiz tabletin gün ışığına çıkarılmasıyla birlikte tabletleri ortaya çıkaran arkeologların kazı esnasında başlarından geçenleri ve birbiri arkasına işlenen dört cinayeti konu edinir. Bu açıdan bakıldığında *Patasana* romanı iki farklı hikâyeden meydana gelir. Bu iki hikâye birbirine anlamsal olarak bağlıdır ve romanda birer bölüm şeklinde sırayla ilerler.

Roman, çerçeve hikâye olarak adlandırılan ana olay ile başlamaktadır. Esra Beyhan'ın başkanlığındaki kazı ekibi, Gaziantep civarlarındaki bir kasabada, antik bir kentin kalıntıları üzerinde çalışmaktadır. Romanın özeti Emine Candan İri tarafından "Ahmet Ümit'in *Patasana* Romanının Kurmaca Dünyası" adlı makalede de yer almaktadır.[79]

Roman, Esra'nın gördüğü bir rüya ile başlar. Rüya durumu, Ahmet Ümit'in eserlerine başlarken sıklıkla kullandığı bir yöntemdir. Böylelikle yazar, daha en başından okuyucuyu mistik ve dikkat çekici bir olayla karşılaştırır.

Romandaki cinayetler başlamadan evvel de çalışmalarına devam eden kazı ekibi, bir sabah cami hocası Hacı Settar'ın minarede aşağı itilerek öldürüldüğü haberi ile sarsılır. Caminin imamı Abdi Hoca, Hoca Settar'ın ölümünü arkeologların üzerinde çalışmakta olduğu Kara Kabir'e bağlar. Hatta bunu düşünmekle de kalmaz vaazlarında arkeologların Kara Kabir'i kazdığı ve kabirdeki uluyu rahatsız ettikleri için böyle bir lanetin ortaya çıktığından bahseder. Sabah namazı için camiye gelen müminler de siyahlar içinde bir keşişi gördüklerini söylerler. Hal böyle olunca Abdi Hoca'nın vaazının etkili olmasından korkan Esra, böyle bir lanetin gerçek olmadığına inansa da halkın onları burada istememesinden ve kazının yarım kalmasından endişe duyar.

[79] Bkz. Emine Candan İri, "Ahmet Ümit'in *Patasana* Romanının Kurmaca Dünyası", *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları,* Temmuz-Aralık 2016/8:16, s. 110-123.

Bu endişenin tek nedeni Hacı Settar'ın öldürülmesi değildir. Esra, daha önce defalarca tehdit telefonları almıştır. Telefondaki kişi bu kazıya devam etmemelerini ve Kara Kabir'i rahat bırakmalarını söyler. İşte bu nedenle Esra, Hacı Settar cinayetinin onlara gözdağı vermek için işlendiğini düşünür.

Esra yaşanan bu olaylardan sonra kazıyı yarıda bırakıp bırakmamaları gerektiği konusunda iç muhasebe yapar fakat iki yıldır bu kazı için birlikte emek verdiği arkadaşlarına böyle bir haberi vermeye de içi el vermez. Eğer katil yakalanırsa olayın Kara Kabir kazısı ile ilgili olmadığının ortaya çıkacağını düşünerek beklemeye karar verir. Arkadaşları da onunla aynı görüşü paylaşır.

Halaf, Yüzbaşı Eşref'e verdiği ifadede, Hacı Settar'ı Şehmuz'un öldürmüş olabileceğini söyler. Çünkü Şehmuz'un sevdiği kızla Hacı Settar evlenmiştir ve Şehmuz ulu orta yerlerde, ilk fırsatta Hacı Settar'ı öldüreceğini söylemektedir. Fakat Yüzbaşı Eşref, Şehmuz'un cinayeti işlemiş olabileceğine inanmaz, nitekim o sırada telsize gelen anonsla Şehmuz ve arkadaşı Bekir'in tarihî eser kaçırırken Antep çıkışında yakalandığı bilgisi verilir. Cinayet saatinde nerede oldukları ispat edilen Şehmuz ve Bekir, tarihî eser kaçakçılığı ve eroin bulundurma suçundan içeri girerler. Böylelikle cinayet zanlılarından birinin suçsuzluğu ispat edilir.

Romanın asıl konusuna paralel olarak Bernd'in ideolojik görüşleri ayrı bir konunun kapılarını aralar. Alman olan Bernd, Ermeni asıllı eşinin yıllar öncesine dayanan aile davasını hiç çekinmeden Türk meslektaşları arasında büyük inanç ve öfkeyle savunmaktadır. Sözde Ermeni Soykırımına inanan Bernd'in Türkleri soykırımla suçlaması ekip arkadaşları başta olmak üzere Yüzbaşı Eşref'in de tepkisini çeker. Nitekim Yüzbaşı Eşref, Almanların Yahudilere yaptığı katliamı hatırlatarak Türklerin savaş yılları içerisinde tehcir kararı almak zorunda kaldıklarını izah eder.

Kazı alanında Patasana'ya ait on dört tablete ve Gılgamış Destanı'nı anlatan on tablete ulaşırlar. Böylesine bir başarıya imza atan Esra ve kazı ekibi işlenen cinayetle allak bullak olurlar. Esra, Hacı Settar cinayetinin kazının geleceğini olumsuz yönde etkileyeceğinden endişe duyar.

Önceki gün Şehmuz ve Bekir'in bekçi Selo'yu atlatıp kazı alanına zarar vermelerinden sonra, Esra ve ekibi ilk iş olarak alanı kontrol ederek hasar tespiti

yapar. Tam o sırada Reşat Çopur'un öldürüldüğü haberi gelir. Göven Köyü yakınlarında başı vücudundan ayrılarak öldürülen Reşat'ı oradan geçen bir çoban bulur ve karanlıkta uçan bir adam gördüğünü söyleyerek "Kara Kabir Laneti" söylentisine tuz biber ekler. Yüzbaşı Eşref'e göre ise bu, bölgedeki bölücü örgütün işidir ve amaçları halkın huzurunu kaçırmaktır.

Esra ikinci cinayet haberi ile bu kez ciddi anlamda kazıyı sonlandırmayı düşünür. Kazı alanından kamp yerine döndüklerinde, geçen akşam Murat'ın bahsettiği Gâvur Nadide ve torunu Halef'i görürler. Gâvur Nadide, Timothy'nin Amerikalı olduğunu duyunca yıllardır Amerika'da yaşayan kayıp abisi Dikran hakkında malumat edinmeye gelmiştir.

Ertesi gün Bernd, Herr Krencker'in basın toplantısını önlerindeki hafta çarşamba yapmak istediklerini bilgisini Esra ve Timothy'ye iletir. Patasana'ya ait olan tabletler resmî olmayan ilk tablet olma özelliklerini taşıdıkları için basın tarafından büyük bir ilgi ile karşılanacağını düşünürler.

Akşam yemeğinde Esra, ekibe basın toplantısının çarşamba günü yapılacağını haber verir. O sırada Elif'in ayağını akrep sokar ve Kemal ve Esra onu, apar topar hastaneye götürür. Burada Timothy'nin de yakından tanıdığı başhekim David ile tanışırlar. Konunun bölgede işlenen cinayetlere gelmesi üzerine David, bundan yetmiş sekiz sene evvel aynı şekilde üç kişinin öldürüldüğü bilgisini Esra ile paylaşır. Ertesi sabah Esra, David ile birlikte babası Nicholas'ın evine gider. Yetmiş sekiz yıl önce Papaz Kirkor'un tıpkı Hacı Settar gibi, kiliseden aşağı atılarak öldürülmesini, Göven Köyü civarında Ohannes Ağa'nın öldürülerek tıpkı Reşat Ağa gibi başının kesilerek kucağına bırakılmasını ve son olarak da bakırcı ustası Garo'nun dükkânının kapısına asıldığını öğrenir.

Emekli tarih öğretmeni Sakıp ile Doktor Nicholas arasında, Ermenilerin tehcir edilmesi konusunda ufak bir anlaşmazlığı yaşanır. İki farklı düşünceye sahip olan bu iki yaşlı arkadaşın nezdinde Bernd'in de sıklıkla değindiği Ermeni Tehciri olayına yer verilir.

Elif, Kemal'den ayrılır ve Timothy'ye karşı duyduğu ilgiyi itiraf eder. Bu da yeterince gergin olan ortamda ipleri iyiden iyiye kopartır. Kemal, Timothy'ye

düşman kesilir. Alman Arkeoloji Enstitüsü'nden gelen Joachim'in otelde yaşadığı bir sorun nedeniyle Bernd'i Antep'e çağırması üzerine Bernd otele gitmek üzere yola çıkar. Timothy de onunla birlikte gider.

Ertesi sabah Kemal'i hiçbir yerde bulamazlar. Esra Kemal için endişe duyar fakat diğerleri Kemal'in kafasını dinlemek ya da Elif'in dikkatini çekmek için bir yerlere gitmiş olabileceği ihtimali üzerinde dururlar. Esra da bu görüşe istemeyerek katılır ve ertesi günkü basın toplantısı için çalışırlar. Fotokopi işleri için Murat ile birlikte belediyeye giden Esra, yolda Eşref ile karşılaşır ve Timil Köyü'nden Nahsen adında elli yaşlarında bir köylünün öldürüldüğü haberini alır.

Öldürülen adamın babası bir zamanlar Garo Usta'nın yanında çıraklık yapmıştır. Ama babası hayatta olmadığı için yetmiş sekiz sene önce öldürülen Garo'nun yerine bakırcı çırağının oğlu öldürülür. Üçüncü cinayetin ardından Esra, bu cinayetleri Abid Hoca'nın işlediğini düşünür. Çünkü Abid Hoca aslında Ermeni'dir ve zamanla asimile olup Müslümanlığı seçmiştir. Yüzbaşı Eşref'in araştırmaları sonucunda Abid Hoca'nın emniyet teşkilatı için istihbarat sağladığı öğrenilir.

Tüm bu yaşanılanların ardından basın toplantısının yapılacağı gün gelir. Yüzbaşı Eşref Kemal'in cansız bedenine ulaşıldığı bilgisini verir. Üstelik Kemal'in vücudunda orak gibi bir aletin yarası vardır. Bu akıllara üçüncü maktulün evinde bulunan kanlı orağı getirir. Üstelik Kemal'in cesedinin bulunduğu kovuğun içinde siyah keşiş giysileri, eldiven, el feneri, komando bıçağı, kanlı elbiseler, balta, tabanca, ilk yardım malzemeleri ve bayıltma spreyi bulunur. Yüzbaşı Eşref, katilin Kemal olabileceğini düşünür fakat Esra başta olmak üzere hiç kimse bu duruma ihtimal vermez. Otopsi sonucunun beklenmesine karar verilir.

Tüm şüphelilerin teker teker aklanmasının ardından Esra için geriye tek bir şüpheli kalır, o da Bernd'dir. Kemal'in acısıyla kendini daha fazla tutamayan Esra, Bernd'i Kemal ve diğer üç kişinin katili olmakla suçlar. Fakat Bernd, sakin bir tavırla bu suçlamaları reddeder.

Timothy'nin araya girmesiyle ekip toparlanıp basın toplantısının yapılacağı otele doğru yola çıkar. Profesör Krencker, Bernd ve Esra'nın konuşmasının ardından son sözü Timothy alır. Patasana'nın bu tabletleri yüzyıllar öncesinden, insanlar

birbirlerini öldürmesin diye yazmış olduğunu, hatta bunun gibi pek çok eserin günümüzde var olduğunu fakat insanların hiçbir surette, hiçbir zaman diliminde birbirini öldürmekten geri durmadığının altını çizerek konuşmasını sürdürür.

Kutsal kitapların yapamadığını Patasana'nın yazdığı bu tabletlerin yapacağına inanmadığını belirten Timothy, yaptıkları bütün çalışmaları kendi elleriyle yerle bir etmeye çalışır görünse de onun gelmeye çalıştığı nokta bambaşkadır. İnsanların; bilimden, felsefeden, sanattan etkilenip iyi bir insan olmasını beklemenin büyük bir yanılgı olduğunu vurgulayan Timothy, insanın ancak ölümden etkilenip ondan bir ders çıkaracağını savunur.

Bu nedenle Patasana gibi insanları boş hayallerle oyalamak yerine bu üç cinayeti insanlığa bir ders vermek maksatla işlediğini itiraf eder. Cinayetin kamuoyuna duyurulması için ve gerekli mesajın insanlara iletilmesi için de yapılacak olan bu basın toplantısını beklediğini ve yaklaşık bir yıl kadar bunun hazırlığı içinde olduğunu anlatır.

Kemal'in son cinayete tanık olması nedeniyle onu da öldürdüğünü anlatır. "Ben zalimler çağında yaşayan bir alçağım," sözleriyle konuşmasına son verir ve çerçeve hikâye burada sona erer.

Çerçeve hikâyenin içinde yer alan iç hikâye de yirmi sekiz bölümden oluşur. Bu bölümler, M.Ö. 700'lü yıllarda yazılan tabletlerden meydana gelir. Bahsi geçen tabletler, Geç Hititler olarak adlandırılan Etiler Uygarlığının hüküm sürdüğü yıllardır. Tabletlerin yazarı ise sarayın başyazmanı, soylu Patasana'dır. Patasana, ilk gençlik yıllarına denk gelen o Yeni Yıl Bayramı'nda Aşmunikal ile tanışır ve ona âşık olur. Fakat Aşmunikal, tanıştıkları günün ardından Kral Pisiris'in haremine girer.

Büyükbaba Mitannuva'nın yerine geçip sarayın başyazmanı olan Araras, Pisiris'in hain oyuna gelerek canından olur. Kesilen başı, Pisiris'in hayatına karşılık Asur Kralı Tiglatpileser'e sunulur. Babasını düşmanların öldürdüğü sanan Patasana, babadan oğula geçen saray yazmanlığı görevini devralır. Büyük bir özveri ile saraydaki görevini yerine getiren Patasana, kısa sürede hem sarayda hem de halk arasında üne kavuşur. Krala bağlılık gereği, Aşmunikal ile görüşmenin doğru olmadığına karar

vererek aralarındaki bağı koparır. İki sene kadar bu kararını uygulayan Patasana, Laimas'ın itirafıyla aslında babasının Pisiris'in emriyle öldürüldüğünü öğrenir.

Patasana, Kral Pisiris'e duyduğu saygıdan dolayı görüşmeyi kestiği Aşmunikal'den özür diler. İki âşık gizli gizli tekrardan buluşmaya başlar ve kısa zaman sonra Aşmunikal hamile kalır. Bu durumu öğrenen Pisiris, Aşmunikal'i sarayın odasına hapseder ve bebeğin babasını aramaya koyulur. Aşmunikal'in itiraf etmesi için anne ve babasıyla tehdit eder. Bunun üzerine başka çaresi kalmadığını düşünen Aşmunikal, pencereden atlayarak intihar eder.

Pisiris'in Aşmunikal'in ölümüne sebep olmasıyla Patasana, Pisiris için yıllarca süren bir intikam planı hazırlar. Bu süre içinde pek çok olay yaşanır, ülkelerin kralları değişir, Patasana evlenir, iki çocuğu olur, annesi ölür fakat Patasana sabırla intikam alacağı günü bekler.

Patasana, Kral Pisiris'den intikamını almak için dönemin güçlü devleti olan Asur İmparatorluğu'nu kendi kralına düşman eder. Fakat Kral Sargun, sadece Kral Pisiris'i değil tüm halkı katletmeye, şehri yağmalamaya başlar. Sebep olduğu felakete şahit olan Patasana, yaptığının ne kadar yanlış olduğunu anlayıp halkın bırakılması için Kral Sargun'a yalvarır fakat işe yaramaz. Bir zamanlar aynı sarayı, aynı kenti paylaştığı insanların teker teker öldürülüşüne tanıklık eder.

Tüm bu yaşananlardan dolayı Patasana, yaptığı yanlışları tabletlere kazıyarak aynı acıların bir daha yaşanmasını engellemeyi amaçlar. Masumların ölümüne sebep olduğu için büyük bir vicdan azabı yaşayan Patasana bu günahla yaşayarak ölümün gelip onu almasını bekler ve tabletler burada sona erer.

Patasana romanı, iki farklı hikâyeyi barındırması sebebiyle pek çok romandan anlamda farklı bir yere sahiptir. Bu konu ile ilgili durumu Erol Üyepazarcı şu şekilde ifade eder:

> *"Sonuç olarak Patasana şiir dili, kurgunun ilginçliği ve paralel gelişen iki ayrı öykünün yardımıyla vurgulamak istediği mesajla Türk polisiye*

yazınında çok örneği olmayan bir edebi lezzeti, başarıyı yakalıyor ve çağdaş dünya polisiye edebiyatında da haklı bir yer ediniyor."[80]

2.3.3. Olay Örgüsü

Patasana romanı, Ahmet Ümit'in diğer romanlarına nazaran kurgu bakımından farklılık gösterir. Bu farklılığın nedeni, romanın iki farklı olay örgüsünden meydana gelmesidir. Romanda anlatım açısından birbirine paralel olarak ilerleyen iki hikâye/olay bulunmaktadır.[81] Bu iki hikâye romanın sayfaları boyunca sıralı bir şekilde ilerler. Birden çok olay örgüsünün iç içe geçtiği romanlarda helezonik olay örgüsünün varlığından söz edilir.[82]

Yirmi sekiz bölümden meydana gelen ve romanın çerçevesini oluşturan asıl olay örgüsü, kazı çalışması için Gaziantep'teki Antik Kent'te toplanan dokuz kişinin etrafında şekillenir ve altı gün içerisinde toplamda dört kişinin öldürülmesini konu edinir. Bunun yanı sıra çerçeve hikâyenin içerisinde yer alan ve iç hikâye olarak adlandırılan vaka, yirmi sekiz bölümden oluşmaktadır. Yaklaşık iki bin yedi yüz yıl öncesine ait olan tabletler şeklinde anlatıya dâhil edilir.[83]

Çerçeve hikâye ve iç hikâye arasında anlamsal bir bağ söz konusudur. Aksi takdirde böyle bir bağın olmaması olay örgüsünde kopukluğa neden olur. Yüzyıllar öncesinde yaşamış olan Patasana, intikam ateşiyle tüm insanların hayatına mal olur ve bunun pişmanlığını yazdığı tabletlerde dile getirir. Amacı, dünya üzerinde bir daha böylesi bir felaketin ve kötülüğün yaşanmamasını sağlamaktır. Yazdıklarını okuyacak olanlara bir nevi hayat dersi vermeyi hedefler. Öznel bir içeriğe sahip olan tabletleri kazı ekibi bu anlamda bir ilk olarak değerlendirir.

Çerçeve hikâyede öne çıkan karakter ise Timothy'dır. Timotyh'nin babası Dikran Papazyan, 1920'lerin başlarında babaları Papaz Kirkor'un Türkiye'deki çeteler tarafından öldürülmesiyle annesini yanına alıp küçük kız kardeşini de Gaziantep'te

[80] Erol Üyepazarcı, *Korkmayınız Mister Sherlock Holmes, Türkiye'de Polisiye Romanın 125 Yıllık Öyküsü (1881-2006)*, C.1., s. 404.
[81] Bkz., Habibe Gezer, *Türk Edebiyatında Polisiye Roman ve Ahmet Ümit'in Polisiye Roman Kurguları*, s. 100.
[82] Çetişli, *Metin Tahlillerine Giriş/2, Hikâye Roman Tiyatro*, s. 86.
[83] Candan İri, a.g.m., s. 111.

Türk bir aileye emanet ederek birkaç ülke değiştirdikten sonra Amerika'ya kaçarlar. Çerçeve hikâye işte bu olay üzerine kurulur. Timothy, Patasana gibi intikam ateşiyle yanmasa da tanık olduğu vahşetlerden sonra cinayetleri önlemek için cinayet işler. Böylelikle de iki hikâye arasında bağlantı kurulur.

Romanda iki vakanın yer almasından ötürü, çalışmamızda olay örgüsünü ele alınırken öncelikle çerçeve hikâyeden başlanılması uygun görülmüştür. Çerçeve hikâye toplam yirmi sekiz bölümden meydana gelir:

Birinci Bölüm:

Kazı sorumlusu olan Esra, o sabah rüyasında kasaba halkı tarafından linç edilmek üzere olduğunu görür. Tam her şey bitti derken sürekli olarak tekrarlanan o iki kelimeyle, "Esra Hanım" diye seslenen bir adamın sesiyle rüyasından uyanır.

Henüz rüyanın etkisinden sıyrılamayan Esra, ısrarla çalınan odanın kapısına yönelir ve Yüzbaşı Eşref, Hacı Settar'ın öldüğü haberini verir. Bu haberle birlikte olay örgüsünün ilk metin halkası oluşur. Bu ilk metin halkasının düzleminde olaylar birbiri ardına sıralanmaya devam eder.

İkinci Bölüm:

Bu bölümde olay halkasını oluşturacak herhangi bir durum yaşanmaz. Cinayet haberini alan Esra, birtakım düşünceler içerisine girer ve daha çok kendi kendiyle konuşma halindedir.

Üçüncü Bölüm:

Cinayetin haberini alan Esra, ekip arkadaşlarıyla toplanır. Esra cinayetin haberini onlarla paylaşır. Kazının devam etmesi konusunda karar alınır.

Dördüncü Bölüm:

Cinayetleri Şehmuz'un işlediğini düşünen Halaf, Esra ile birlikte ifade vermek için Yüzbaşı Eşref'in yanına, karakola giderler. Şehmuz ve arkadaşı Bekir Antep çıkışında kaçarken yakalanırlar.

Beşinci Bölüm:

Bernd'in ortalarda olmaması dikkat çeker.

Altıncı Bölüm:

Esra büyük bir endişe içinde Şehmuz'un sorgusunun sonucunu bekler.

Yedinci Bölüm:

Elif ve Kemal arasında yaşanan kıskançlık, ortamın gerilimini artırır. Bu gerilimi bastırmak için Murat, gün içinde Gâvur Nadide'nin yanına gittiklerinden bahseder. Bu olay halkası vasıtasıyla Gâvur Nadide hakkında bilgilere yer verilir ki bu da olay örgüsünü kendi içinde başka bir dala ayırır. Yıllar öncesinde Nadide ve ailesinin başına gelenler anlatılır.

Şehmuz ve suç arkadaşı Bekir'in cinayet nedeniyle değil tarihi eser ve eroin kaçakçılığı yaptıkları için kaçtıkları öğrenilir.

Sekizinci Bölüm:

Akşam yemeğinden sonra Yüzbaşı Eşref ve Esra nehrin kenarına gezintiye çıkarlar. Yüzbaşı, yıllar öncesine ait hikâyesini Esra ile paylaşır. Bu hikâye, Eşref'in dağ operasyonu sırasında başına gelenleri konu edinir ve romanın olay örgüsünden bağımsız bir anlatıdır.

Dokuzuncu Bölüm:

Esra ve Halaf, olası cinayet zanlıları üzerinde konuşurlar. Bu fırsattan yararlanılarak Halaf'ın hayat hikâyesi de çerçeve olay örgüsünden bağımsız olarak aktarılır.

Onuncu Bölüm:

Bernd'in bisiklet tekerinin havasının inmiş olmasından bahsedilir. Oysa Bernd, gece bisiklete binmediğini söyler. Timothy ise bu durumu izah etme gereğinde bulunarak, böyle şeylerin olabileceğini ifade eder.

On Birinci Bölüm:

Esra ve ekibi, kazıda çalışacak olan işçileri de alarak kazı alanına gider. Kazı alanına giren hırsızların alana verdiği hasar tespit edilirken Türkoğlu aşiretinin ağası, Korucubaşı Reşat Ağa'nın kafası kesilerek öldürüldüğü bilgisi Esra'ya ulaşır.

On İkinci Bölüm:

İkinci cinayetin ardından Esra kazıyı sonlandırmayı düşünür. Kazı alanından dönen Esra ve ekibi, Gâvur Nadide ve torunu Halef'i Timothy ile konuşurken bulurlar. Timothy'nin Vietnam'da Amerikan askeri olarak yer aldığı bilgisi ortaya çıkar.

On Üçüncü Bölüm:

Esra yaşananlarla ilgili düşüncelere dalar. Kazı ekibine başkan olduğunda hem korku duyup hem de nasıl sevindiğini düşünür.

On Dördüncü Bölüm:

Herr Krencker, Patasana tabletleri ile ilgili basın toplantısı düzenlemek ister. Timothy, kazı alanına gitmeyerek tabletleri günümüz diline aktarır.

On Beşinci Bölüm:

Elif'in ayağını akrep sokar. Hastaneye Elif'le birlikte gitmek isteyen Timothy ve Kemal arasında tartışma çıkar ve Timothy ilk kez güç kullanır. Kemal ve Esra yaşanan bu tartışmanın ardından Elif'i hastaneye götürür. Bu esnada bölgede silah sesleri işitilir.

On Altıncı Bölüm:

Elif, hastanede müşahede altına alınır. Kemal de onun yanında refakatçı olarak kalır. Esra, Timothy'nin arkadaşı, başhekim David'in odasına geçer. Esra sohbet sırasında konu cinayetlere gelir ve David'den bu bölgede yetmiş sekiz sene önce aynı tarzda üç cinayetin işlendiğini öğrenir.

On Yedinci Bölüm:

Esra bugünkü cinayetlerle benzerlikler taşıyan, yetmiş sekiz yıl öncesine ait cinayetler hakkında bilgi edinmek için David'le birlikte babası Nicholas'ın evine gider. Eve gitmesiyle yetmiş sekiz sene önce işlenen cinayetlerle birkaç gün önce işlenen cinayetler arasında bağlantı kurar.

On Sekizinci Bölüm:

Esra, öğrendiği yeni bilgi ışığında katillerin kimler olabileceği üzerinde kafa yorar. Bernd'in Ermenilere duyduğu aşırı sevgiden dolayı karısı ve ailesinin intikamını almak için bu cinayetleri işleyebileceğini düşünür fakat kısa sürede bu düşüncesinin yanlış olduğuna karar verir.

On Dokuzuncu Bölüm:

Esra, Nicholas'dan edindiği bilgileri Yüzbaşı Eşref ile de paylaşır. Sohbet esnasında üzerine zahter dökülen Esra, ilk kez Yüzbaşı Eşref'in evine gider.

Yirminci Bölüm:

Yüzbaşı Eşref ve Esra, bir ilişkiye başlarlar. Esra, akşama kadar Eşref ile birlikte kalır ve ona geçmişinin kapılarını açar.

Yirmi Birinci Bölüm:

Bu bölümde Eşref, kendisini derinden etkileyen bir operasyonundan bahseder. Köy korucusu tarafından askerleri ile birlikte nasıl ihanete uğradığını, örgütün elebaşı Cemşid'in on iki askerini öldürüp kendisini nasıl sağ bıraktığını, onunla nasıl oyun oynadığını Esra'ya uzun uzun anlatır. Böylelikle Eşref'in, işlenen iki cinayetin arkasında ısrarla örgütün varlığını araması durumu açıklığa kavuşur.

Yirmi İkinci Bölüm:

Çarşamba günü yapılacak olan basın toplantısına hazırlanmaya başlarlar. Bu sırada hastaneden taburcu olan Elif ve onunla birlikte Kemal de kamp alanına döner. Bu dönüşle Timothy ve Kemal arasındaki ipler iyice gerilir.

Yirmi Üçüncü Bölüm:

Esra, Halaf ile konuşur ve Abdi Hoca'nın aslında Ermeni olduğunu öğrenir ve bu nedenle Abid Hoca'dan şüphelenir. Akşam yemeğinde Ermeni olayı patlak verince Bernd ile Yüzbaşı Eşref arasındaki konuşma şiddetlenir. Bernd'e gelen telefonla tartışma sona erer ve Alman Arkeoloji Enstitüsü'nden Joachim'in yanına otele gider.

Yirmi Dördüncü Bölüm:

Esra rüyasında Halaf'ın Bernd, Timothy ve Eşref'i öldürdüğünü görür. Nedeni olarak da Patasana'nın mahremiyetini bozmalarını gösterir. Bu rüyanın etkisiyle uykudan uyanan Esra, kahvaltıda Kemal'in olmadığını fark eder.

Yirmi Beşinci Bölüm:

Esra haricinde kimse Kemal'in kaybolmasından endişe duymaz. Kemal'in Elif'ten ötürü bir yerlere gidip kendini dinlediğini düşünürler. Esra da bu nedenle çalışma arkadaşlarıyla aynı fikre kapılıp çalışmalara hız verir. Murat ile basın toplantısında gazetecilere dağıtacakları metinleri çoğaltmak için belediye binasına doğru yola çıkarlar. Yolda Eşref ile karşılaşırlar ve Timil Köyü'nden Nahsen adında bir adamın öldürüldüğü haberini alırlar.

Yirmi Altıncı Bölüm:

Üçüncü maktulün tıpkı yetmiş sekiz sene önceki bakır ustası gibi asılarak öldürülmesi üzerine Esra'nın Abid Hoca hakkındaki şüpheleri artar. Bu düşüncelerle belediyeden kamp alanına döner ve gece yarısı Yüzbaşı gelir, Abid Hoca'nın suçsuzluğunun kanıtlandığını söyler.

Yirmi Yedinci Bölüm:

Basın toplantısı günü gelir ve ekip Gaziantep'teki otele gitmek için erkenden kalkar. Kazı ekibi kahvaltı masasındayken Yüzbaşı Eşref gelir ve teröristlere ait olduğunu sandıkları kovuğun içinde ölü bulunan kişinin Kemal olduğu haberini verir. Kemal'in vücudunda orak ya da benzeri bir aleti izi bulunur ve bu nedenle Yüzbaşı Eşref, bir önceki cinayet mahallindeki kanlı orakla Kemal arasında bir bağlantı kurarak Kemal'in katil olabileceğini düşünür.

Esra, artık şüphelerini açıklamada hiçbir sakınca görmeyerek doğrudan Bernd'i suçlar. Yüzbaşı Eşref'ten en azından basın toplantısı bitene kadar müsaade isterler ve yola çıkarlar.

Yirmi Sekizinci Bölüm:

Gaziantep'te basın toplantısının yapılacağı otele varırlar. Profesör Krencker, Bernd, Esra ve Timothy konuşmacı olarak yerlerini alırlar. Son konuşmayı Timothy yapar. Beklenilenin aksine Patasana tabletleri ile ilgili değil işlediği dört cinayeti itiraf ederek konuşmasını tamamlar.

Böylelikle romanın çerçeve hikâyesini oluşturan olay örgüsü tamamlanır. İç hikâye olarak adlandırdığımız ve çerçeve hikâyede de kendisinden bahsedilen Patasana'ya ait tabletler, tıpkı çerçeve hikâyede olduğu gibi yirmi sekiz bölümden meydana gelir. Romanda gerçekçiliği yakalayan yazar, bu bölümleri "tablet" şeklinde adlandırır.

Birinci ve İkinci Tablet:

Tabletlerin yazarı Patasana, yazdığı tabletleri okuyacak olanlara seslenerek kendini takdim eder. Okuyucuya Tanrı'nın ve tabletlerin lanetinden sakınması için uyarıda bulunur.

Üçüncü Tablet:

Büyükbabası ve babasının iki koldan onun eğitiminde nasıl rol oynadıklarını anlatır.

Dördüncü Tablet:

Babası Araras ve büyükbabası Mitannuva arasındaki düşmanlıktan bahseder ve Tanrıların bu baba oğul düşmanlığı yüzünden kendisini de lanetlediğini belirtir. Bu ilk dört tablet olay örgüsünden önce şahısların takdiminden ve aralarındaki ilişkilerin okuyucuya aktarımından ibarettir.

Beşinci Tablet:

Kral Kamanas attan düşüp ölünce yerine Araras'ın çok yakın arkadaşı olan Astarus geçer ve bu durumu fırsat bilen Araras, öz babası Mitannuva'nın görevinden

alınmasına neden olur. Böylelikle baba oğul arasındaki düşmanlık sonsuza kadar sürer.

Altıncı Tablet:

Mitannuva, henüz Kral Kamanas sağken kölesi Maştiga ile evlenir. Kralın ölümünü fırsat bilen Araras, babası Mitannuva'yı saraydaki başyazmanlık görevinden aldırıp yerine geçer. Görevinden alınan Mitannuva, yaralarını genç karısı Maştiga ile sarmaya çalışır fakat Maştiga da bir yılın sonunda evlerine misafir olarak gelen genç bir ozanla birlikte kaçar. Hayata küsen Mitannuva gördüğü rüyanın ardından torunu Patasana'nın eğitimini üstlenir. Bu görevi tamamladığını düşündüğü zaman da şehri terk eder.

Yedinci Tablet:

Mitannuva'nın ortalıktan kaybolmasıyla birlikte Araras, Patasana ile daha yakından ilgilenmeye başlar. Bu noktada Patasana, babasını büyükbabasının gözüyle değil kendi gözleriyle ve aklıyla tanıma fırsatı yakalar ve babasının söylendiği gibi kötü bir insan olmadığını fark eder.

Kral Astarus'un ölümünün ardından yerine Pisiris geçer. Pisiris'in tahta geçmesiyle Soylular Meclisi'nin etkisi azalır ve egemenliği altında yaşadıkları Asur İmparatorluğu'na karşı sinsi planlar yapılır.

Sekizinci Tablet:

Patasana'nın ilk gençlik yılları, bir kadınla beraber olma arzusu ve bunun için Yeni Yıl Bayramı'nı bekleyişi anlatılır.

Dokuzuncu Tablet:

Yeni Yıl Bayramı için düzenlenen törenin ardından Patasana, tapınağa gider ve tapınak kadınlarından biriyle beraber olmak için beklemeye koyulur. Karşısına getirilen üç kadından birini seçer.

On Birinci Tablet:

Patasana'nın seçtiği kadınlardan en genç olanı Aşmunikal ile Patasana, o geceyi birlikte geçirirler. Fakat Patasana uyandığında Aşmunikal'i yanında bulamaz.

On İkinci Tablet:

Tapınağın her yerinde Aşmunikal'i arar fakat onu bulamaz. Başrahip Valvaziti ile karşılaşır ve tapınağa adak adaması gerektiğini öğrenerek tapınaktan ayrılır.

On Üçüncü Tablet:

Patasana tapınağa adaklarını sunduktan sonra Başrahip Valvaziti'ye Aşmunikal'e âşık olduğunu ve onunla evlenmek istediğini söyler fakat Aşmunikal'ın sarayın haremine katıldığını öğrenir.

On Dördüncü Tablet:

Aldığı haberle yıkılan Patasana, çaresizlik içinde kalır ve Fırat'ın kıyısında saatlerce ağlayıp eve döner.

On Beşinci Tablet:

Kral Pisiris hain planlarını yürürlüğe koymaya başlar. Frigya ve Urartu krallarıyla temasa geçerek hayalini kurduğu büyük imparatorluğunu inşa etmek için Asur İmparatorluğu'na karşı birleşmeyi teklif eder. Bu krallara çeşitli hediyeler gönderir ve aynı zamanda Asur İmparatorluğu'nu kuşkulandırmamak ve hazırlıksız yakalanmamak için vergileri düzenli bir şekilde ödeyip, Asur Kralı Tiglatpileser'e de hediyeler takdim eder.

On Altıncı Tablet:

Araras'ın Frigya ve Urartu ülkesine yolculuğa çıkması gerektiği için, Patasana, Laimas'a yardım etmek için saraya gitmek durumunda kalır. Saraydaki yedinci gününde Kral Pisiris, Patasana'yı yanına çağırır ve yeni gözdesi Aşmunikal'a kütüphanedeki eserleri göstermekle görevlendirir.

On Yedinci Tablet:

Ertesi gün Patasana ve Aşmunikal, sarayın kütüphanesinde tekrar bir araya gelir. Ertesi gün Akkadcasını geliştirmesine yardım etmesi için Patasana'nın kütüphaneye gelmesini ister.

On Sekizinci Tablet:

Kütüphanede buluşan Patasana ve Aşmunikal, Ludingirra'nın annesi için yazdığı şiiri okur. Okunan bu duygusal şiirin ardından Patasana ve Aşmunikal'in arasındaki mesafe kaybolur.

On Dokuzuncu Tablet:

Patasana ve Aşmunikal, kütüphanedeki küçük odada her gün buluşurlar ve birbirlerine şiirler okurlar. Fakat bir gün Başrahip Valvaziti, onları odada yakalar ve gidip Araras ile konuşur. Araras bu haberi aldıktan sonra Patasana'yı saraydan uzak tutar.

Yirminci Tablet:

Urartu ordusu ile Asurlular karşı karşıya gelir ve Urartular büyük bir mağlubiyet yaşar. Bu beklenmeyen durum karşısında Pisiris, günlerce kapalı kapılar ardında kalarak Asurlulardan gelebilecek saldırıyı bekler. Bu bekleyişi yazdırdığı gizli bir anlaşma ile sona erer ve anlaşmayı Araras ile birlikte Kral Tiglatpileser'e gönderir. Bir ay sonra Araras'ın ölüm haberi gelir. Sarayın yazmanlık görevinin başına da Patasana geçer.

Yirmi Birinci Tablet:

Sarayın başyazmanı olan Patasana, halk içinde büyük bir üne kavuşur. Bu üne layık olmadığını düşünen Patasana, Aşmunikal ile görüşmeme kararı alarak iki yıl boyunca kendini sadece görevine adar.

Yirmi İkinci Tablet:

Patasana, Pisiris'in başdanışmanı olur. Babasının ve ardından kendisinin yardımcılığını yapan Laimas, ölüm döşeğindeyken bir gün Patasana'yı yanına

çağırır. Patasana'ya babası Araras'ı öldürenlerin Asurluların değil Pisiris'in muhafızları olduğunu söyler.

Yirmi Üçüncü Tablet:

Babası Araras'ın kesik başının, Pisiris'in Asur kralının elinden kurtulmak için bir bedel olarak ödediğini öğrenir. Yazman Patasana olarak değil âşık Patasana olarak yaşamaya söz verir.

Yirmi Dördüncü Tablet:

Patasana, kütüphanede Aşmunikal ile buluşur. Aşmunikal'den bağışlanmayı diler. Aşmunikal, Patasana'yı affeder.

Yirmi Beşinci Tablet:

Pisiris'in sarayda olmadığı her an Patasana ve Aşmunikal buluşmaya devam eder. Bu görüşmeler sonucunda Aşmunikal hamile kalır ve durumu fark eden Pisiris onu sarayın en üst katındaki odaya hapseder. Aşmunikal hem Patasana'yı hem de de anne ve babasının hayatını korumak için pencereden aşağıya atlayarak intihar eder.

Yirmi Altıncı Tablet:

Patasana, babasının öldürülmesinin ardından Aşmunikal'in ve doğmamış çocuğunun hayatına da sebep olan Pisiris'e karşı büyük bir öfke duyar. Dedikodulara son vermek için de Pişşuvatti adındaki kızla evlenir. Bu süre zarfında Pisiris'den intikam alabilmek için gerekli şartların oluşmasını bekler. Nitekim Pisiris'in ulu orta yerde Asur İmparatorluğu hakkında atıp tutmasını fırsat bilen Patasana harekete geçer ve Pisiris ile Frigya, Urartu krallarının yazışmalarını Asur Kralı Sargun'a iletir. Bunun üzerine Asur Kralı Sargun, Hitit şehrinin kapısına dayanır.

Yirmi Yedinci Tablet:

Asur ordusunun ikmal yapmaya geldiğini sanan Pisiris, Kral Sargun'u en iyi şekilde karşılamak için hazırlıklar yapar. Fakat Sargun, Pisiris'i ve halkını katleder. Yalnızca Patasana ve ailesine dokunmaz. Sadece Pisiris'i hayatının sonlanacağını düşünen Patasana, yaptığı bu intikam planından büyük bir pişmanlık duyar.

Yirmi Sekizinci Tablet:

Bu tablet, Patasana'nın yirmi yedi tableti neden yazdığının izahıdır. İntikam hırsı ile birçok masum insanın hayatına mal olduğu için büyük bir pişmanlık duyar ve ekler.

2.3.4. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Patasana romanında çerçeve hikâyenin anlatıcısı gözlemci anlatıcıdır. Anlatıcının seçtiği roman kişisinin bakış açısının da başvurulduğu romanda çoklu bakış açısı örneği sergilenir. Ünal Aytür bu konuda şu izahı yapar:

> *"Yazar-anlatıcı kendi açıklama ve yorumlarını azaltarak, olayları gitgide daha çok öyküdeki bir kişinin gözünden ve zihninden vermeye, anlatıcı olarak kendisi sahneden çekilmeye çalışır. Bakış açısını benimseyip zihnine girdiği kişi çoğu zaman romanın en önemli kişisidir. Anlatıcı yalnız bu kişi hakkında her şeyi bilen, gören tanrısal bir tutum içindedir, ama onun dışındaki herkesi yalnız onun gördüğü gibi gösterir."*[84]

Patasana romanında bahsi geçen ikinci bakış açısı Esra karakterine aittir. Bu karakter romanın başkişisi konumundadır ve geri kalan kişiler hakkında yalnızca Esra'nın bildikleri kadarıyla anlatılır.

Dolayısıyla anlatıcı öznel bir bakışa sahiptir. Sadece Esra'nın iç dünyasına hâkim olduğundan dolayı diğer karakterlerin içinden geçenler ve hisler açısından tarafsızdır. Anlatıcı Esra'ya ait olan düşünceleri aktarırken okuyucu, öne sürülen düşüncenin romanın kahramanına mı yoksa anlatıcıya mı ait olduğunu hemen tahlil edilemez:

> *"(...) anlatıcılar, yansıtıcı bilinç olarak kullanılan kişilerle hemen hemen özdeşleşmiş durumdadırlar; bu yüzden, anlatıcıların kişisel varlıkları bu romanlarda büyük ölçüde ortadan silinmiştir."*[85]

Esra'nın kafasından geçen düşünceler verilirken anlatıcı sanki bu düşünceler kendisine aitmişçesine bir ifade kullanır. Bunun nedeni romanda hem anlatıcının hem de seçilen roman karakterinin bakış açısına yer verilmesidir. Anlatıda ikili bakış

[84] Ünal Aytür, *Henry James ve Roman Sanatı*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2008, s. 126.
[85] *a.g.e.*, s. 110.

açısının kullanılmasıyla anlatıcı, bakış açısından yararlandığı roman kişisinin arkasına kendini gizleme imkânı yakalar.

Söz konusu olan düşünce akışının bitiminde anlatıcı, tüm bunların Esra'ya ait olan düşünceler olduğuna açıklık getirir. Bu nedenle roman kişilerinin akıllarından geçen düşünceleri iletmekle de görevli olan anlatıcı, bu iç konuşma ya da iç diyalogları çoğu zaman tırnak içinde vermemektedir. Bu gibi durumlarda anlatıcı, düşüncenin aktarılmasının ardından durumu izah etme gereği duyar:

> *"Minibüs karakolun önüne yanaşırken, bir anda geçmişti bütün bunlar Esra'nın aklından." (s. 36)*

Çerçeve hikâyeden farklı olarak iç hikâye olarak adlandırılan Patasana tabletlerinin anlatıcısı, tabletleri yazan Patasana'dır. Kendi hayatı ekseninde kaleme aldığı bu tabletler, öznel bir anlatıma sahiptir. Dolayısıyla bu metinlerin anlatıcı türü özne anlatıcıdır ve kullanılan bakış açısı tekildir. Burada yazar ve anlatıcı aradan tamamen çekilir ve roman, romanın kahramanı tarafından bizzat kaleme alınır.

2.3.5. Şahıs Kadrosu

İki farklı hikâyeyi barındıran *Patasana* romanındaki şahıs kadrosu kalabalıktır. İlk hikâyede yer alan şahıslar, yedi arkeolog, fotoğrafçı, yüzbaşı ve bir de yardımcıdan oluşur. Bunlar romanda şahsi olarak yer alan, yaşayan karakterlerdir. Bunların haricinde romanda işlenen cinayetler ekseninde üç kişinin daha adı geçer ve kısa bir şekilde bu şahıslar haklarındaki bilgilere de yer verilir. Fakat bu kişiler, romana ölümleri ile birlikte giriş yaptıkları için yaşayan karakter değildirler. İç hikâyede yer alan şahıslar ise soylu kişiler ve krallardır.

Romanda, şahısların hikâyeleri üzerinden özellikle de Timothy üzerinden, Anadolu topraklarında yaşanan insanlık dramları üzerinde durulur. Türk, Kürt, Ermeni, Hıristiyan, Müslüman, inançlı, inançsız pek çok insanın yüzyıllar boyunca aynı mekânı paylaşmaları ve yaşanan olaylar konu edinir. Kısacası; *"Ahmet Ümit bu*

kitabında gerilimi, kişilerin trajedisinde değil Anadolu'nun onlarca ulusun ortak olduğu tarihte arar."[86]

- **Merkezî Şahıslar:**

Patasana romanında çerçeve hikâyede yer alan şahısların bir kısmı olayların ilerleyişinde doğrudan etkilidir. Kazı ekibinin büyük bir çoğunluğu ve cinayet şüphelileri bu kategori altında değerlendirilir.

Esra Beyhan:

Henüz otuzlu yaşlarında, İstanbul Üniversitesi bünyesindeki arkeologdur. Üniversite eğitimi biter bitmez evlenen Esra, sekiz yıl süren evliliğini iki yıl önce bitirir. Küçük Çamlıca'daki bir binada tek başına yaşamaya başlar. Esra'ya dair bu bilgiler, kurgu dâhilinde, Eşref ile sohbetleri esnasında edinilir. Anlatıcı bunu yaparken olayın akışını kesmez ve kişiyi doğal bir ortamında tanıtır.

Esra, babasından ötürü yaralanmış bir genç kız olarak büyür. Felsefe doktoru olan babası Salim Bey, annesini ve Esra'yı bırakarak genç bir kadınla yaşamaya başlar. Böyle bir yaşamı seçen babasının zaman zaman aklına gelen nasihatlerinin doğruluk payını da eleştirmeden edemez.

Mesleğini severek yapan Esra, Gaziantep civarındaki antik kente hem büyük bir sevinç hem de korkuyla gelir. Çünkü ilk kez bir kazının başkalığını yapacaktır ve bu yönde bazı tereddütleri vardır.

Öznel tutumlu gözlemci anlatıcının hâkim olduğu romanda, karakterin kendi nezdindeki düşüncelerine de hâkim olan anlatıcı, kendini pek de güzel bulmayan Esra'nın bu fikrine katılmaz. Anlatmakla kalmayıp onun aslında güzel bir kadın olduğunun vurgusunu da yapan anlatıcı, Esra'yı şu şekilde tasvir eder:

> *"(...) otuzlu yaşlarını sürmeye başlamasına karşın henüz kırışıklıkların görünmeyi göze alamadığı minyon bir yüz, kumral kaşların altından bakan iri, bal rengi gözler, küçük burnuyla narin çenesinin arasına, sağa*

[86] Üyepazarcı, *a.g.e.,* s. 402.

doğru biraz çarpık olarak yerleşmiş, ne kalın ne ince, öpüşmek kadar konuşmayı da bilen dudaklar." (s. 3)

Yaklaşık olarak on senedir her yaz Güneydoğu Anadolu'nun farklı şehirlerinde katıldığı kazılarda halkla kaynaşmayı, onlardan biri gibi yaşamayı tercih eden Esra, pek çok kez yöre halkının doğumlarına ve düğünlerine katılmayı kazıların akıbeti için gerekli görür. Bunun için İstanbul'da sürdürdükleri alışkanlıkları sürdürmemeye önem verir fakat Yüzbaşı Eşref ile yakınlaşmaktan kendini alıkoyamaz.

Gaziantep'teki kazı sırasında yaşanan bu cinayetlere anlam veremeyen Esra, aynı zamanda cinayetleri kimin işlediği üzerine tahminler yürüterek romanda dedektif rolüne bürünür. Onu bu duruma iten en önemli güç ise ilk kez bir kazıyı başkan olarak yürütmesi ve tüm ekibin sorumluluğunun altında olmasıdır. Tüm bu maddi ve manevi emeller onu cinayetlerin bir an önce aydınlatılması için teşvik eder.

Timothy Hurley:

Amerikan vatandaşı olan Timothy, kurguda önemli bir yere sahiptir. Elli yaşlarında, iri cüsseli bu arkeolog yaşına göre oldukça dinç gözükmektedir. Dini bir inancı olmayan Timothy ateisttir. Aksansız bir Türkçe ile konuşan Timothy, uzun yıllardan beri Türkiye'de yaşamaktadır. Timothy'nin fiziksel özellikleri romanda şu şekilde tasvir edilir:

"Düz, kumral saçlarını kısacık kestirmişti, bir kadınınki kadar biçimli olan kaşlarının altındaki kadifemsi iri kara gözler, insanı rahatsız etmeyen, boş vermiş alaycı bir ifadeyle bakıyordu çevresine. Şakaklarından çenesine uzanan yer yer kırçıllaşmış, bakır renkli kısa sakalı, bakışlarındaki alaycı ifadeyi tamamlayarak keskin yüz hatlarına olgun bir hava veriyordu." (s. 106)

Amerikan vatandaşı olmasına rağmen Bernd'e nazaran Türk çalışma arkadaşlarıyla uyum içerisinde olan Timothy, Esra'nın da büyük takdirini ve sevgisini kazanır. Kazıdaki görevi; çıkarılan tabletleri günümüz diline çevirmektir.

Sanıldığının aksine kimse Timothy'yi gerçek manada tanımamaktadır. Timothy, bir dönem Vietnam savaşında Amerikan askeri olarak yer almıştır ve bu savaş onun

psikolojisine büyük bir zarar verir. Olay örgüsü ilerledikçe Timothy'nin sırları yavaş yavaş ortaya çıkar ve dört kişinin katili olduğunu romanın son bölümünde itiraf eder.

Timothy kullandığı sahte ismidir ve asıl adı Armenak Papazyan'dır. Yetmiş sekiz yıl önce öldürülen Papaz Kirkor'un torunu, Gâvur Nadide'nin yeğenidir. Aslında Ermeni olan Timothy, bu topraklara ailesinin öcünü almak için gelmemiştir. Öz annesini bulduktan sonra babasını ve aslını öğrenince ait olduğu topraklara gelmek ister. Fakat bir gün Osmaniye yolunda teröristler tarafından kaçırılıp gencecik bir asteğmenin öldürülüşüne şahit olur. Vietnam'da savaştığı yıllarda şiddetin misline şahit olan Timothy yani Armenak, sivil hayatta bu vahşete bir anlam veremez ve insanların öldürmemesi için öldürmeye karar verir.[87] Patasana gibi yazmaktan ziyade, ölümlerle insanlara bir mesaj vermeyi hedefler.

Bernd:

Alman asıllı olan Bernd, kazı ekibinin arkeologlarındandır. Mutlu bir evliliği ve bir kızı olan Bernd, ailesine oldukça düşkündür. Hatta bu düşkünlük öyle bir boyuttadır ki eşinin Ermeni asıllı olması onu da koyu bir Ermeni taraftarı yapar. Bu nedenle de çalışma arkadaşlarının büyük çoğunluğunun Türk olmasına aldırmadan, ısrarla sözde Ermeni Soykırımını çekinmeden savunur.

Onun bu saldırgan tavırları Esra'nın dikkatinden kaçmaz. Esra'ya göre Bernd, soğuk, hırslı ve sevimsiz bir adamdır. Kazının masraflarını Almanların karşılamasından ötürü, sevimsiz bulduğu bu adama kazının selameti için katlanmak zorunda kalır. Nitekim kamp arkadaşlarıyla bir uyum içerisinde olmayan Bernd'in sık sık ortadan kaybolması ise şüpheyi üzerine çeker.

Yüzbaşı Eşref:

Utangaç, uzun boylu, sert görünümlü olarak tasvir edilen Yüzbaşı Eşref, bölge lojmanında tek başına yaşayan Türk Silahlı Kuvvetleri mensubudur. Anlatıcı Eşref'i, olayın akışını kesmeden Esra ile diyalog halindeyken anlatır. Böylelikle şahıs sunumu dinamik bir şekilde gerçekleşmiş olur.

[87] Gezer, *a.g.e.*, s. 94.

Eşref, romanda asker tipi olarak karşımıza çıkar. Hayatın büyük çoğunluğunu doğu bölgelerinde ve dağlarda geçiren Eşref'in bu nedenle aile hayatı da sona erer. Şırnak'a göreve gittiğinde eşi onunla birlikte Şırnak'a gitmek istemez. Kızının hayatını ve kendi hayatını tehlikeye atamayacağını söyleyerek Eşref'i yalnız bırakır ve evlilikleri kâğıt üstünde devam etmeye başlar. Esra ve ekibine kazı esnasında bir hayli yardımı dokunan Eşref'in Esra'ya karşı olan ilgisi çok geçmeden ilişkiye dönüşür.

Dağda geçen onca senenin ve katıldığı onca operasyonun izlerini hala içinde taşır. Cudi Dağı'nda katıldığı bir operasyonu, bölücü terör örgütünün ne denli hain olduğunu anlatır. Bu nedenle de cinayetlerin bölücü terör örgütü tarafından işlendiğini savunur.

Kemal:

Kazı ekibindeki yetkili arkeolog olan Kemal, romanda karşımıza kıskanç bir tip olarak çıkar. Fotoğrafçı sevgilisi ve mesai arkadaşı Elif'i her şeyden ve herkesten kıskanan Kemal, bu nedenle Elif ile ayrılmalarına sebep olur.

Nitekim korktuğu başına gelir ve Elif'in Timothy'e olan ilgisini de öğrenir. Kıskançlık krizine giren Kemal, bu ilgiden dolayı Timothy'i suçlar. Bu kıskançlık hali dolaylı olarak ölümüne neden olur.

Halaf:

Halaf, kazı ekibinin adeta demirbaşıdır. Antep'te yaşayan Halaf'ın soyu Baraklara yani Türkmenlere dayanır. Kazının hem aşçılığını hem de şoförlüğünü üstlenen Halaf'ı Esra'ya Antep'teki Arkeoloji Müzesi'nin müdürü Remzi önerir. Asıl mesleği aşçılık olan Halaf, Türkiye'deki yemek kültürü hakkında geniş bir bilgi birikim sahiptir. Askere gitmeden önce Urfa'da aşçılık yapan Halaf, askerden sonra İstanbul'da çalışmaya başlar. Çalıştığı yerdeki ustanın sarkıntılık etmesinin ardından adamı yaralar ve bir yıl kadar içerde yattıktan sonra İstanbul'da kalmak istemez, Antep'e geri döner. Fakat hapishane geçmişinden haberdar olan eski ustaları Halaf'a iş vermez. Uğradığı tacizden sonra haksız yere ekmeğinden olan Halaf, Remzi'nin tavsiyesi üzerine bulduğu bu yeni işinde canla başla çalışır. Ayrıca kendisinin de

Antepli olması nedeniyle yöre halkını çok yakından tanıması romanın şekillenmesinde önemli bir unsuru teşkil eder. Cinayetlerle ilgili şüphelerini dile getirir.

- **Yardımcı Şahıslar:**

Teoman:

Kazı ekibinde arkeolog olarak yer alan Teoman, rahat tavırları ve çok yemek yemesi ile dikkat çeker. Diğer meslektaşlarına nazaran mesleğinde daha sakin ve iddiasız biridir. Bunda, mimarlık bölümünü isterken gerekli başarıyı gösteremeyip arkeolog olmasının etkisi de büyüktür.

Murat:

İstanbul Üniversitesi'nde arkeoloji öğrencisi olan Murat, hocası Esra'nın teklifiyle kazıya katılır. Murat oldukça zeki ve çalışkan bir öğrencidir ve arkeoloji bilimini bir hayli sevmektedir. Kazıdaki en genç isim olan Murat'ın Esra'ya göre tek kusuru parapsikolojiye fazlaca takılı kalmış olmasıdır.

Elif:

Kazı ekibinin fotoğrafçısıdır. Görevi, kazı esnasındaki bulguları fotoğraflayıp belgelemektir. Kemal ile aralarında yaşanan gerginlik sık sık kazı ortamına da yansır ve Esra bu durumdan hoşnut olmaz. Çalışma arkadaşı Kemal ile aralarındaki duygusal ilişkinin kıskançlık yüzünden bitmesiyle, Elif'in ilgisi bir anda Timothy'ye yönelir. Kendisinden yaşça büyük Timothy ise Elif'in duygularına karşılık vermez ve Elif büyük bir hayal kırıklığı yaşar. Kemal'in ölümünden de kendisini sorumlu tutarak vicdan azabı yaşar.

Abid Hoca:

Otuz yaşlarında, kısa boylu, esmer bir adam olan Abid, kazı ekibine karşı hiç de dostane bir tavır sergilememektedir. Bu yönüyle şüpheleri üzerine çeker fakat romanın sonuna doğru devlet için istihbarat sağladığı anlaşılır. Bölgedeki tehlikelerden ötürü bu görevi gizli yürüten Abdi'den cinayet zanlısı olarak

şüphelenilse de Yüzbaşı Eşref, Abid Hoca hakkındaki tüm malumatlara erişerek onun cinayetlerle ilgisi olmadığına emin olur.

Gâvur Nadide:

Asıl ismi Nadya olan Nadide'nin sekiz çocuğu ve yirmi dört tane torunu vardır. Seksen beş yaşında olan Nadide, Yazı Köyü'nde yaşar.1915'te karışıklık içindeki o savaş döneminde, Nadya'nın babası Papaz Kirkor tıpkı Hacı Settar gibi kiliseden aşağıya atılarak öldürülür. Annesi ve abisi ise çıkan bu iç karışıklıktan sonra yurtdışına kaçarlar. Nadya o zamanlar henüz on yaşlarında küçük bir kız çocuğudur. Bu zorlu yolculuğa dayanamayacağını düşünen ailesi onu Gaziantep'te, güvendikleri bir komşularında bırakırlar.

Aslen Hıristiyan olan Nadya, Müslüman bir ailenin yanında yaşamaya başlamasıyla Nadide ismini alır ve Müslümanlıkla tanışır. Çocukluk dönemlerini ve Hıristiyanlığı hatırlayan Nadide, bir yandan çevre baskısından ötürü Kuran okurken diğer yandan da Hıristiyanlığa olan yakınlığını sürdürür ve gizli gizli İncil okur. Bir zaman sonra herkesten gizlediği bu durumunu gelini ortaya çıkarır ve Nadide'nin yıllardır sakladığı sır tüm köye yayılır. Yaşanan bu olaydan sonra civardakiler Nadide'ye "gâvur" lakabını takarlar ve o günden sonra da Nadide'nin adı Gâvur Nadide olarak kalır. Ona her ne kadar gâvur diye hitap etseler de o çiçekli siyah yazmasıyla bu yörenin insanıdır. *(s. 143)*

Amerika'daki abisiyle mektuplaşan Nadide, yıllar sonra abisiyle olan irtibatını kaybeder. Kazı ekibindeki Amerikalı Timothy ile tanışmalarına da bu olay vesile olur. Timothy'nin Amerikalı olduğunu öğrenen Nadide, abisinin izini bulabilmek için ondan yardım ister. Romanın sonunda Timothy'nin gerçek kimliğini ortaya çıkarmasıyla Nadide'nin, Timothy'nin halası olduğu öğrenilir.

Hacı Settar:

İşlenen cinayetlerin ilk kurbanı olan Hacı Settar, kasabanın cami hocasıdır. Kimliği belirsiz bir kişi tarafından, sabah ezanını okumak için cami minaresine çıktığı sırada minareden aşağı atılarak öldürülür. Bu nedenle Hacı Settar romana ölümüyle birlikte giriş yapar ve cinayet kurbanı olarak romanda yer alır.

Yüzbaşı Eşref'in Esra'ya Hacı Settar'ın öldüğü haberini vermesiyle Esra, Hacı Settar'ı anımsar ve böylelikle ölen hocanın bazı karakteristik özelliklerine de değinilir:

> *"Hacı Settar'ın ak sakallı, güleç yüzü, ona binlerce yıl önce Aramlı bir din adamı görünümü kazandıran, başından eksik etmediği ponponlu başlığı canlandı gözlerinin önünde." (s. 4)*

Hacı Settar, Abid Hoca'nın aksine Kara Kabir'in etrafında yapılan kazı çalışmalarından rahatsızlık duymaz. Hurafelere inanmayan bu din adamı, halkın olası tepkilerine karşı kazı ekibinin yanında yer alır ve onlara destek verir. Bu nedenle de onun kazıya muhalif olanlar tarafından öldürüldüğü düşünülür. Fakat Hacı Settar, yetmiş sekiz yıl önce işlenen cinayetlerin tekrar canlandırılması noktasında sadece bir kurbandır.

Reşat Çopur:

Türkoğlu aşiretinin ağası olan Reşat Çopur, aynı zamanda korucubaşıdır. Orta boylu, zayıf, kırklı yaşlarında olan bu adam Esra'nın tabiriyle köy ağasından çok, esnafa benzer.

Bir gün hovardalık yapmak için Göven Köyü'ne gittiği sıralarda, kafası bedeninden ayrılarak yolun ortasında bırakılır. Yanında silah taşımayan ve her zaman adamlarıyla gezip o gece yalnız olan Reşat, hain bir planın ikinci kurbanı olur. Cansız bedeni oradan geçmekte olan bir çoban tarafından bulunur.

Fayat:

Hacı Settar'ın kız kardeşinin oğlu olan Fayat, Kuran kursunun ayak işlerine bakar. Uzun boylu bu genç adam, yörelerinde yürütülen arkeolojik çalışmalara hiç iyi gözle bakmaz. Hatta bir keresinde Esra ve ekibinin yanına gelerek onları kin dolu bakışlarla süzdükten sonra Kara Kabir'i kazmanın günah olduğunu ve eğer devam ederlerse akıbetlerinin iyi olmayacağını söyler ve gider. Esra, Fayat'ın Hacı Settar'ın yeğeni olmasına rağmen kişilik olarak çok farklı olduklarını düşünür

Fayat'ın kazının ilk haftalarında sergilediği tüm bu davranışları ve ekibe karşı takındığı tavrı nedeniyle akıllara cinayetin zanlısı olabileceği gelir. Polisiye romanlarda ortada bir cinayet dahi olsa her zaman birden fazla şüpheli bulunur, bu polisiye romandaki gerilimi sağlayan ana unsurlardandır. Zaten bu olay haricinde Fayat'ın herhangi bir olayda adı geçmez.

Şehmuz:

Hacı Settar'ın üçüncü karısı Rojin'e ezelinden beri sevdalı olan bu genç, Hacı Settar'ın ölümünde akıllara gelen bir diğer şüphelidir. Memili'nin minibüsünde muavinlik yapan Şehmuz, Rojin'i alamayınca Hacı Settar'a düşman kesilir. Sağda solda Hacı Settar'ı ilk fırsatta öldüreceğini söyler. Bu durumu öğrenen Yüzbaşı Şehmuz ve arkadaşı Bekir'i kaçarken yakalar fakat Şehmuz'un kaçma nedeni bir önceki gece Bekir ile birlikte kazı alanından tarihî eser çalmasıdır. Nitekim daha evvelden bahçesinde ot yetiştirmekten içerde yatan Şehmuz, tarihî eser kaçakçılığından tutuklanır.

David:

Azariah Smith Amerikan Hastanesi'nin başhekimidir. Doktorluk mesleği aralarında bir aile mirası gibi süregelmekte olan David'in babası ve dedesi de doktordur. Esra ilk kez karşılaştığı Doktor David'i şu şekilde tasvir eder:

> *"Timothy'le aynı yaşta olmasına karşın saçları erken dökülmüş, geniş alnı iyice açığa çıkmıştı. Kemikli yüzüne yakışan ince sakalı, altın çerçeveli gözlüğü ve aydınlık bakışlarıyla bütünleşerek adama entelektüel bir hava veriyordu." (s. 187)*

David, Gaziantep'te doğup büyümüştür. Amerika'da tıp eğitimini tamamladıktan sonra Gaziantep'e geri döner ve hastanenin başına geçer. Pek çok metropol şehri görmesine rağmen Antep'in ondaki yerinin başka olduğunu belirtir. Timothy ile çok önceden beri tanışmaktadırlar. Timothy'ye babası hakkında bilgi kaynaklığı eden de David ve babası Nicholas olur.

İç hikâyede yer alan şahıs kadrosu şu şekildedir:

- **Merkezî Şahıslar:**

İç hikâye olarak adlandırılan bölümün anlatıcısı olan ve romana adını veren Patasana, kendi hayatı ekseninde yaşanan olayları otobiyografi tarzında aktararak anlatıda başkahraman olarak yer alır.

Patasana:

Geç Hititler zamanında yaşayan Patasana, iç hikâyenin kurgusunu tayin eden şahıs olarak karşımıza çıkar. Ülkesine ve kralına ihanet ettiği için başına gelecek olan her türlü belayı hak ettiğini düşünen Patasana'nın tek bir amacı vardır. O da, kendisinden sonra gelecek insanların bu tabletleri okuyup aynı hatalara düşmemesidir. Bu tabletleri niçin yazdığını, yüzyıllar sonrasına ulaşması için ne işlemlerden geçirdiğini, nasıl muhafaza ettiğini de belirten Patasana, tabletlerin gelecek nesillere ulaşması için büyük bir çaba sarf eder.

Patasana, babası Araras'ın kendinden emin, hırslı duruşuyla büyükbabası Mitannuva'nın uysal ve sanatkâr yanı arasında kalarak büyür. Henüz on beş yaşındayken pek çok şiir ve efsaneyi ezberler. Bunların hepsini büyükbabasının teşviki ve yol göstericiliğiyle öğrenir. Öte yandan babası da ona siyasi konularda ve saray yazmanlığı hakkında bilgiler verir. Böylelikle Patasana iki farklı yönden, iki farklı kişi tarafından yetiştirilir. Babasının ölümünün ardından saray yazmanlığına gelir. *"Ben Kral Pisiris'in danışmanı, Hitit sarayının başyazmanı, büyük meclis Panku'nun değerli üyesi, ben soyluların en soysuzu Patasana." (s. 10)*

Kralın gözdesi olan Aşmunikal'ı çok sevmesine rağmen krala duyduğu saygıdan ötürü Aşmunikal'den uzak durmaya çalışır. Onun için ailesinin itibari, aşkından daha önemlidir. Yüzyıllardır babadan oğula geçen saray yazmanlığını görevini tehlikeye atmaktan, adını lekelemekten korkar.

Tüm fikirleri, babasının kral tarafından öldürülmesini öğrenmesiyle değişir. Kral'a ve mesleğine duyduğu saygı ve sevgiden ötürü iki yıl boyunca uzak kaldığı aşkıyla yeniden buluşma kararı alan Patasana, Aşmunikal'e yalvarırken kendine; açgözlü, vefasız, hırslı, aptal, cahil gibi kötü sıfatları yakıştırmaktan çekinmez. Patasana

roman boyunca, yaptığı kötülüklerden ötürü kendini bu gibi sıfatlarla okuyucuya takdim eder.

Araras:

Ülkede kraldan sonra en üst mertebeye sahip olan devlet adamı ve Patasana'nın babasıdır. Henüz çok genç yaşta büyük başarılar göstererek sarayda saygın bir yer edinen ve soylular arasında sözü en çok dinlenen kişidir.

Tüm bu başarılı hayatın aksine Araras'ın kötü olduğu tek bir konu vardır o da babasıyla olan ilişkisidir. Babası yıllar boyunca onu, annesinin ölümünden sorumlu tutar ve ona sevgisini göstermez. Öyle ki ismi bile Kral Kamanas tarafından koyulan Araras, hem öksüz hem de yetim bir çocuk olarak büyür.

Kral Kamanas, Araras'ın eğitimini de üstlenerek oğlu Astarus ile birlikte okumasını sağlar. Ayrıca Kral Kamanas, Araras'ı kendi babasına karşı da korur. Büyüdükçe durumun farkına varan Araras da babasının bu düşmanlığına karşılık verir ve ömrü boyunca onu affetmez. Annesinin ölümüyle babasının sevgisinden yoksun büyüyen Araras, saray yazmanlığını babasının elinden alarak babasının sonsuz nefretini de kazanır. Babası Mitannuva'ya göre ise Araras, uğursuz bir tohum, vefasız bir evlattır.

Kralına ve babasından aldığı saray yazmanlığı görevine bağlılık gösteren Araras, Kral Pisiris tarafından bile bile ölüme gönderilir.

Mitannuva:

Patasana'nın büyükbabasıdır. Efsanelere ve şiirlere oldukça meraklı olan Mitannuva, oğlu Araras'tan oldukça farklıdır. Yumuşak huylu, uzlaşmacı olan bu yaşlı adam, sarayın başyazmanlığını yapmaktadır. Bu görevini, oğlu elinden alana kadar da devam ettirir.

Mitannuva ve Araras arasındaki düşmanlık daha Araras'ın dünyaya geldiği ilk gün başlar. Çok sevdiği karısı Tunnavi'yi bu doğum sırasında kaybeden Mitannuva, bu ölümden oğlunu sorumlu tutar ve ondan uzak durmayı seçer. Oğlundan sevgi ve şefkatini esirgeyen Mitannuva, Kral Kamanas'ın araya girmesiyle oğlunu sahiplenir fakat hiçbir zaman ona gerçek anlamda babalık yapamaz. Gün geçtikçe bedenen

kendisine benzeyen çocuğu, davranış olarak kendisinden çok farklıdır. Herkes Araras'tan övgü ile bahsederken Mitannuva, oğlunun takdir edilen bu özelliklerinden ötürü gurur duymaz bilakis kaygılanır.

Nitekim yaşlı adam hislerinde yanılmaz ve oğlunun ihanetine uğrayarak yıllardır yerine getirdiği vazifesinden azledilir. Oğlunun ihanetinin ardından, genç karısı Maştiga tarafından da aldatılıp terk edilen Mitannuva, torunu Patasana'yı gereğince yetiştirdiğinden emin olunca kimseyle vedalaşmadan şehri terk eder.

Mitannuva, duygusal bir karakter olarak karşımıza çıkar. Onun bu duygusallığı öz oğluyla bir yabancı gibi yaşamalarını ve sonsuza kadar küs kalmalarına neden olur.

Aşminukal:

Hatti ülkesinin tapınağında "Tapınak Fahişesi" olarak bulunan ve bedenini tapınağa gelen insanlara sunarak Tanrılara ibadet ettiği düşüncesinde olan genç ve güzel bir kızdır. Babası onu üç köle karşılığında Kral Pisiris'e satar ve o da Kral'dan önce kendini tapınağa adamak ister. Patasana ile Yeni Yıl Bayramı'nda böylelikle tanışırlar ve daha ilk görüşte birbirlerine âşık olurlar.

Patasana ile tanıştıktan sonraki gün sarayın haremine katılır ve Kral Pisiris'in gözdesi olur. Aşmunikal'e göre Patasana onun kaderidir ve bu uğurda her şeyi yapmaya hazırdır fakat Patasana, onun kadar cesur davranamaz. Saraya girmesinin ardından Patasana ile saray kütüphanesinde defalarca buluşurlar ve Aşminukal, Patasana'dan hamile kalır. Kendisini aldattığını öğrenen Kral Pisiris tarafından bir odaya kapatılır. Aşminukal, Patasana'nın adının ortaya çıkmaması için fedakârlık yapar ve pencereden atlayarak intihar eder.

Kral Pisiris:

Kral Astaras'ın ölümünden sonra tahta geçen Kral Pisiris, Astaras'a göre daha hırslı ve daha cesurdur. Fakat bu cesurluğunun neticesinde durup düşünmeden, danışmadan kararlar alması kendi felaketine neden olur.

Asur İmparatorluğu'nun hâkimiyeti altında yaşayan Pisiris'e yaşadığı topraklar yetmez. Eskisi gibi büyük bir imparatorluğun sahibi olmak ister. Bunun için de Asur

İmparatorluğuna meydan okumaya karar verir fakat bunun için kendi savaşçıları yeterli gelmeyerek Urartu ve Frigya krallarından yardım ister. Pisiris, Araras aracılığı ile bu iki krala hediyeler gönderir. Bu sırada Asur İmparatorluğu'na hoş görünmeye çalışır. Riyakârlığının ortaya çıkmasıyla canını kurtarmak ve bağışlanmak için başyazman Araras'ın başını hiç düşünmeden Asur kralına hediye eder.

- **Romanda Adları Geçen Tanrı, Tanrıça ve Krallar:**

Patasana romanının iç hikâye kısmında konu edinilen olaylar mistik özellikler göstermektedir. Bu nedenle anlatıda adları geçen Tanrı, Tanrıça, Kral, Kraliçe adları çoğunluktadır. Bunlar aynı zamanda romanda yer alan yardımcı şahıslar olarak değerlendirilebilirler.

Gökyüzünün Fırtına Tanrısı Teşup

Güneş Tanrıçası Hepat

Tanrıça Kupaba

Kral Kamanas

Kral Astarus

Kral Pisiris

Urartu Kralı Sardur

Urartu Kralı Rusa

Frigya Kralı Midas

Asur İmparatorluğu'nun Kralları: Tiglatpileser, Salmanasar, Sargon

2.3.6. Mekân

Polisiye roman türü kapsamında değerlendirilen *Patasana* romanında, cinayetlerin faali yetmiş sekiz yıl önceki cinayetleri kendine model aldığı için cinayet mekânlarını da bu hususu göz önünde bulundurarak seçer.

İlk cinayet, çoğu Müslüman olan kasaba halkı için manevi bir değeri olan camide meydana gelir. Bu cami ilk olarak 1876 yılında İstanbul'un meşhur mimarlarından Sarkis Balyan'ın çizimiyle kilise olarak inşa edilir. Kilise önce Türk hükümeti tarafından hapishane olarak kullanılır, ardından yapıya bir minare eklenir ve cami olarak kullanıma açılır. Bu mekânı ilginç kılan nokta, caminin kilise olduğu zamanlarda Ermeni bir papazın tıpkı Hoca Settar gibi yapıdan aşağıya atılarak öldürülmesidir. Yetmiş sekiz sene sonra aynı mekânda, benzer bir cinayetin işlenmesi bu noktada bu mekânı önemli kılar.

Kazının yapıldığı kasaba Gaziantep şehrinin bir kasabasıdır fakat yazar, kasabanın tam ismini vermez sadece camiden kaçan keşişin Göven Köyü yakınlarına kaçtığı ihbarını alınır ve kazı ekibinin konakladığı yer de bu köye yakın bir yerdedir:

> *"Bu taraflara kaçtıklarını tahmin ediyorum. Göven Köyü yakınlarında arazi taraması yaptık ama kimseyi bulamadık. Buraya kadar gelmişken size uğrayıp haber vereyim dedim." (s. 6)*

Anlamsal bir bağlamda ortak noktaya sahip olan romandaki iki farklı hikâye, aradan yüzyıllar geçmiş olmasına rağmen mekânsal anlamda da ortak bir paydada yer alırlar. İki hikâyenin de geçtiği mekân, Güneydoğu Anadolu topraklarıdır. İki farklı zamana ait olan bu iki hikâyeyi birleştiren en önemli unsurlardan biri de mekândır. Yaklaşık iki bin yedi yüz yıl öncesine ait olan tabletlerdeki hikâye ile dört kişinin ölümüne neden hikâye, aynı mekânsal düzlemde gerçekleşirler. Romanın kahramanı Esra ilk cinayetin haberini aldıktan sonra mekân ile ilgili şu yorumu yapar:

> *"Ceviz, erik, kayısı, dut ağaçlarının gölgelendirdiği bahçeler, sınırları iri taşlarla çizilmiş, pamuk, mısır ekili tarlalar, kerpiçten evleriyle köyler, hala zamana direnmeyi sürdüren sağlam kale burçları, yıkılmış sarayı, tapınakları, kabartmaları ve nice sırlarıyla Güneydoğu'da Hititlere yüzlerce yıl metropollük yapmış bu antik net cayır cayır yanmaya başlardı." (s. 13)*

Romanda cinayet mahalli olmasa da karşımıza doğal bir mekân olarak çıkan Fırat Nehri, yüzyıllara şahitlik eden sessiz bir tanıktır. Birçok medeniyete beşiklik eden Fırat, aynı zamanda bu toprakların verim kaynağıdır.

Halaf ile birlikte Şehmuz hakkında ifade vermek için karakola, Eşref'in yanına giden Esra, karakolun hemen kenarındaki alçaklıkta kalan nehri ilk kez görmemiş olmasına rağmen burayı İstanbul Boğazı'na benzetir. Çoğu zaman mekânların anıları çağrıştırması gibi mekânlar da özlem duyulan bir başka mekâna devinebilir, onu çağrıştırabilir. Bu daha çok insanın içerisinde bulunduğu psikolojik durumla ilintilidir. Çok mutlu, çok üzgün ya da endişeli olduğumuz zamanlarda sevdiğimiz, kendimizi başından beri ait olarak gördüğümüz mekânlarda olmak isteriz. Esra'nın içinde bulunduğu durum da bununla ilintilidir.

Cinayet haberi ile tedirginlik yaşayan Esra, kendini bir an İstanbul'daymış gibi hisseder. Tek bir fark vardır, o da bu manzaranın beton villalar, kafeler ve tıklım tıklım insan ve araçlarla dolu asfalttan yoksun olmasıdır. Fırat Nehri'nin bu doğal manzarasını Boğaz'ın yıllar önceki haline benzetir:*"Tabii yüzlerce, belki de binlerce yıl önceki Boğaz." (s. 39)*

Kazının gerçekleştiği mekân Gaziantep kentinde yer alan Kara Kabir bölgesinde yapılmaktadır. Bu bölge yüzyıllar boyunca yöre halkı tarafından kutsanmıştır. Türlü isteklerini bu kabirden dileyen yöre insani için Kara Kabir kutsal bir mekândır ve yabancı bir elin değmesini istemezler. Anadolu toplumlarında bu tür kutsallık atfedilmiş mekânlara yöre insanı büyük bir inançla bağlıdır. Yüzyıllar boyunca insanlar, bu tür mekânlara giderek dualar ederler, dileklerini dile getirip gerçekleşmesini beklerler. Manevi anlamda kendilerine yakın hissettikleri bu mekânları kendi evlerini korudukları gibi korumayı bir görev olarak görürler.

Romanda yer alan bir diğer mekân ise karakoldur. Yüzbaşı Eşref'in görev yaptığı bu karakol, tek katlı küçük bir yapıdır. Türlü meyve ağaçlarının yer aldığı küçük bir bahçesi olan karakol, anlatıcı tarafından sevimli bir bina olarak tasvir edilir. Bilindik karakol binalarından farklı olarak doğayla birleşmiş bir halde, pozitif bir mekân olarak karşımıza çıkar.

Romanda Esra'nın David ile tanışmasına ve işlenen cinayetlerin bundan yıllar öncesine dayandığı bilgisinin edinilmesine ortam hazırlayan mekân Azariah Smith Amerikan Hastanesi'dir. Bu hastane Amerikalı misyonerler tarafından 1878 yılında Gaziantep'te kurulur ve adını kurucusu olduğu doktor tarafından alır. Buradan

hareketle Gaziantep'in ilk isminin bilgisine de yer verilir: *"(...) Antep'e, o günkü adıyla Ayıntap'a ilk gelen doktorlardan." (s. 190)*

Üç nesildir bu hastanede doktor ve başhekim olarak görev yapan Amerikalı David ve ailesi için Gaziantep âdeta kendi evleri olur. Öyle ki eğitimini yurtdışında tamamlayıp pek çok yer gören David, yine soluğu Gaziantep'te alır. Onu ve ailesini buraya bağlayan şey mekânsal varlıktır; mekânın, uzun yılların ve birikimlerin sonucunda bir yuva haline gelmesidir. Üstelik David'in kardeşinin, annesinin, babaannesinin mezarı da bu topraklardadır ve bu husus da onları bu mekâna ait hissettir. Yaşadığımız evimiz, okuduğumuz okulumuz gibi maddi varlıkların yanı sıra ölülerimiz de mekânı kişiselleştirir; mekânı insanlar için özel ve önemli kılar.

Çerçeve hikâye ve iç hikâye olarak adlandırılan iki olay örgüsünün de mekânı aynıdır. İki hikâye de Fırat nehrinin yakınlarında vuku bulur. Aradaki farklılık zamanın mekânı değiştirip, dönüştürmesinden kaynaklanmaktadır.

İç hikâyenin kahramanlarından olan Mitannuva, öz oğlu tarafından çok sevdiği saray başyazmanlığı görevinden azledilince kendini büyük bir boşlukta hisseder. Bir yıl sonra genç karısı Maştiga'nın genç bir ozanla kaçmasının ardından da evine, kabuğuna çekilen Mitannuva, torunu Patasana haricinde kimseyle görüşmez. Bu haleti ruhiye içinde olan Mitannuva'yı Patasana, Fırat'ın yaz sonu durgunlaşan sularına benzetir. *(s. 65)*

Patasana'nın büyük bir heyecanla beklediği Yeni Yıl Bayramı'nın gelip çatmasıyla insanların bayram için temizlenip hazırlanması gibi doğa ve şehir de yeniden uyanır ve bu uyanış tasviri yapılırken mekân kişileştirilir:

> *"Kentimiz yağmurlarla şakır şakır yundu, arındı, taç giymeyi bekleyen bir prenses gibi tazelenen yaşama hazırlandı." (s. 109)*

Çerçeve hikâyedeki kazı ekibinin yeraltında keşfettiği küçük oda, Patasana ve Aşmunikal'in gizli gizli buluştukları kütüphanenin odasıdır. Burada birbirlerine şiirler okuyan iki âşık, ilişkilerinin samimiyetini de yine bu mekânda ilerletirler. Aşmunikal'in ölümünden sonra da bu odaya gelmeye devam eden Patasana, tabletleri

bu odada yazar ve tüm tabletleri yine burada muhafaza eder. Bu küçük oda Patasana ve Amunikal aşkının tek şahididir.

Sonuç olarak *Patasana* romanının her iki olay örgüsünü besleyen mekân Gaziantep ve Fırat nehri dolaylarıdır. Aralarında yüzyıllarca zaman farkı olan bu iki farklı hikâye, ortak bir mekânda buluşturulur. Bu bölgede yüzyıllardır hüküm süren kavgalara, savaşlara, ölümlere değinilir. Böylelikle romanda yer alan coğrafi mekân, iki hikâye arasında organik bir bağın kurulmasını sağlar.

2.3.7. Zaman

Patasana romanında iki farklı zamanın anlatımı söz konusudur. Bunun nedeni, romanda iki farklı hikâyenin anlatılagelmesidir. Çerçeve hikâye ve onunla anlamsal bir bağ içinde olan iç hikâye olarak adlandırılan ikinci hikâyenin zamanları birbirlerinden farklıdır.

Çerçeve hikâye olarak adlandırılan ana olay örgüsünün vaka zamanı ve anlatma zamanı birbirinden farklıdır. Vaka daha önceden yaşanıp bir anlatıcı vasıtasıyla anlatılmaktadır. Sözü edilen birinci hikâyenin vaka zamanının sınırları, kesin bir biçimde romanın içerisinde çizilidir.

Birinci hikâyenin vaka zamanı altı günden meydana gelmektedir. Bu zamanın haricinde bazı durumlarda zamanda geriye gidilerek vaka zamanının dışına çıkılır. Bu da vaka zamanının genişlemesine, anlatının zenginleşmesine neden olur ve kronolojik zaman düzlemi kırılır. Esra'nın da yer aldığı Milidia antik kentindeki kazı çalışması sırasında, örgüt üyelerinin kazı alanını basmaları art zamanlı bir şekilde aktarılır. Anlatılan bu olay vaka zamanından iki yıl öncesine aittir ve vakaya örnek teşkil etmesi için anlatılır.

Vaka zamanının birinci günü, Yüzbaşı Eşref'in cami hocası Hacı Settar'ın ölüm haberini getirmesiyle başlar. Cuma günü sabahı, camiinin minaresine ezan okumak için çıkan maktul, minareden aşağıya itilerek öldürülür. Bu olay ekseninde vakanın başladığı tarih kesin olarak elde edilir:

Kronolojik anlamda anlatma fırsatı elde edilemeyen yakın zamanda gelişen olaylar, uygun bir an elde edildiğinde geriye gidiş tekniğiyle aktarılır. Gün içinde ekip üyelerinin her birinin farklı yerlerde olması münasebetiyle farklı metin halkaları aynı anda sunulamaz. Akşam yemeğinde ekibin bir araya gelmesiyle yaşanan diğer gelişmeler okuyucunun bilgisine sunulur. Kemal ve Elif'in yemek öncesi yaşadığı gerilim bu duruma güzel bir örnektir:

> *"Döndüklerinde Kemal, Elif'i bir kenara çekerek azarlamaya kalkmış, genç kız da, 'Ne istersem yaparım, bana karışamazsın,' diyerek terslemişti onu." (s. 68)*

Anlatı zamanının vaka zamanının farklı olmasından ötürü anlatıcı, doğrudan anlatım tekniğine yer vermediği zamanlarda geçmiş zaman kipi kullanarak anlatıya yön verir:

Zamanda geriye gidiş tekniği sayesinde hem romandaki şahısların olay akışı bozulmadan bir bütün halinde tanıtılma fırsatı sağlanır hem de şahısların geçmiş yaşantılarına, zamanda geriye gidilerek değinilip vaka zamanına ışık tutulur. Bu açıdan geriye gidiş tekniği romanın hem zamanını genişletip zenginleştirir hem de şahısların geçmişi hakkında bilgi sahibi olmayı sağlar. Örneğin Timothy hakkındaki karanlık olan bazı noktalar, zamanda geriye gidilerek aktarılır.

Zamanda geri gidiş tekniği ile her ne kadar vaka zamanı genişletilse de olay örgüsü için önem teşkil etmeyen bazı ayrıntılar özetleme tekniğine başvurularak hızlı ve kısa bir şekilde geçilir:

> *"Esra bir yandan karnını doyururken, bir yandan da sorulara kısa ama net yanıtlar yetiştirdi. Kahvaltı boyunca böyle sürdü bu." (s. 205)*

Romanda çerçeve hikâyenin nesnel zamanı tam olarak ifade edilmese de 1915 yılında meydana gelen yani vaka zamanından yetmiş sekiz yıl önce işlenen cinayetlerden bahsedilirken nesnel zaman hakkında da bir çıkarıma varma imkânı yakalanır. Dolayısıyla 1921 yılına yetmiş sekiz yıl ilave edildiğinde vaka zamanının yer aldığı nesnel zaman ortaya çıkar ve bu da yaklaşık 1999'ü işaret etmektedir. Romanın yazıldığı yıl ise 2000'dir.

Patasana romanının ikili olay örgüsünden oluşması sebebiyle iç hikâyenin zamanına da değinmek gereklidir. Patasana adındaki saray başyazmanının çocukluğunu, ilk gençliğini ve saraya başyazmanı olduktan sonraki anlarını yirmi sekiz tane tablet şeklinde hazırladığı bu metinlerin yazılma zamanı M.Ö. 700'lü yıllara dayanmaktadır.

İç hikâyede vaka zamanı birkaç gün ya da ayla sınırlı değildir. Patasana'nın çocukluk yıllarından itibaren başlayan anlatı, yine Patasana'nın yaşlılık dönemine kadar devam eden uzun bir süreci ele alır. Anlatıcı, olayların tümünden haberdar olduğu için anlatı sırasında bazen zamanda ileriye giderek okuyucuya gelecek olaylar hakkında ön bilgi verir.

Örneğin, hain planlar içinde olan Pisiris, gizli bir şekilde Asur İmparatorluğu'na saldırı hazırlığı yaparken bir yandan da böylesine güçlü bir devleti, hazırlıkları tamamlanana kadar oyalamaya çalışır. Asur kralına şirin gözükmek için hediyeler gönderip vergileri düzenli bir şekilde öder. Fakat tüm bu çabaların boşa gideceğini özne anlatıcı olan Patasana, ileriye gidiş tekniği ile önceden okuyucuya aktarır:

> *"Ama bunlar yeterli olmayacak, küçük kentimiz, genç kralımızın hırsı yüzünden, zalim Tiglatpileser'in hışmına uğramaktan kurtulamayacaktı." (s. 185)*

Anlatılagelen zamanın uzun olmasından ötürü anlatıcı, bazen özetleme tekniğini kullanarak zaman akışını hızlandırır. Böylelikle asıl hikâye için önem teşkil etmeyen olayların uzun uzadıya anlatılmasının önüne geçilir. Patasana intikam almak için yıllarca bekler ve beklediği o günleri hayatında meydana gelen sıradan olayları özetleyerek ifade eder.

> "*Günlerce, aylarca, yıllarca bekledim. Karım hamile kaldı, ilk oğlum oldu, bekledim, saçlarıma kır düştü, alnımda kırışıklıklar belirdi, bekledim. Annem öldü, ikinci oğlum oldu, bekledim." (s. 355)*

Son tabletin yazılmasıyla birlikte zaman sona erer ve Patasana'nın akıbetinin ne olduğu konusunda bir bilgiye yer verilmez. Bunda en büyük faktör anlatıcının kendi hayatını aktarmış olmasıdır.

2.3.8. Dil ve Üslup

Ahmet Ümit'in diğer romanlarında olduğu gibi *Patasana* romanı da dil ve üslup açısından oldukça zengin malzemeye sahiptir. Kurallı cümlelerin yanında devrik ve eksiltili cümlelerin de kullanıldığı romanda çok sayıda deyim, ikileme, atasözü ve argo kelimelere yer verilmektedir. Mekân olarak Antep ve çevresi konu edilen ve yöre insanının da yer aldığı bu romanda, ağız özellikleri birebir verilerek gerçekçi bir anlatım yakalanır.

Romana gerçeklik havası katan başka bir kullanım ise Esra'nın Timothy ile yaptığı telefon görüşmesinde karşımıza çıkar. Yazar kullandığı kelimelerle telefon görüşmesi yapan kişiyi birebir yansıtır:

> *"Alo… Tim sen misin? Hastaneye geldik. Sağ olsun Mr. David çok yardımcı oldu. Elif mi? Şimdi daha iyi ama bu gece hastanede yatacak, belki yarın da. Yok, yok korkacak bir şey yok." (s. 188)*

Patasana'nın tabletleri, dil ve üslup bakımından çerçeve hikâyeye nazaran daha şairane bir üsluba sahiptir. Bunu sağlamak için de kelime tekrarlarından ve devrik cümlelerden faydalanılır. Yer yer okuyucusuna hitap cümleleri ile seslenen anlatıcı, hitabet üslubunu da kullanır: Ayrıca Patasana'nın tablet okuyucularına ettiği bir duaya da romanda yer verilir:

> *"Umarım tanrıların lanetli gölgesi senden uzak durur, umarım bal gibi tatlı, Fırat gibi uzun bir ömrün olur." (s. 21)*

Romanda Türk ve Dünya mitolojilerinde önemli olan bazı sayıların izlerine de rastlanılır. Örneğin Mitannuva, karısı öldükten sonra üç gün boyunca bir adada saklanır. Hastalanıp yatağa düşen Kral Astaras, falcıların tahmin ettiği gibi yedi gün içinde ölür. Asur İmparatorluğu yedi gün yedi gece boyunca Hitit halkını katleder.

İkilemeler:

Dalga dalga, adım adım, ağır ağır, cehalet mehalet, cayır cayır, ters ters, parça parça, sinirli sinirli, birer birer, bilgiç bilgiç, harıl harıl, tatil matil, köy köy, ses seda, derin derin, hayran hayran, uzun uzun, kesik kesik, delik deşik, sık sık, zaman zaman,

örgüt mörgüt, tatlı tatlı, alev alev, eğri büğrü, karış karış, zırt pırt, sifli sifli, lime lime, ciddi ciddi, rahat rahat, ışıl ışıl, doğru dürüst, fısır fısır, dalgın dalgın, teker teker, kötü kötü, abuk sabuk, pişkin pişkin, acı acı, gâvur mavur, dik dik, güzel güzel, ekşi ekşi, sinsi sinsi, yapış yapış, bölük pörçük, zangır zangır, anlamlı anlamlı, şakır şakır, hıçkıra hıçkıra.

Deyimler:

Aklını başından almak, moralini bozmak, kafası karışmak, aklına gelen başına gelmek, ağzının tadı kaçmak, boyun eğmek, sinirine dokunmak, tatlıya bağlamak, diri diri gömmek, küplere binmek, metin görünmek, ağzından kaçmak, yolundan çevirmek, lafa karışmak, başına iş almak, benzi atmak, burnunda tütmek, kafa patlatmak, gönül almak, çalıp çırpmak, beti benzi atmak, çene çalmak, dert yanmak, meydan okumak, çoluk çocuğa karışmak, kulaklarına inanamamak, göze alamamak, ağzından girip burnundan çıkmak, bunalıma girmek, kanı çekilmek, gözünün yağını yemek, çene çalmak, dudak bükmek, küçük düşürmek, kanı tepesine sıçramak, göze almak, iç geçirmek, ahkâm kesmek, canını ortaya koymak, saygıda kusur etmemek, iç geçirmek, köşeyi dönmek, başını belaya sokmak, baltayı taşa vurmak, ödü kopmak, gözünden kaçmamak, sökün etmek, gözdağı vermek, fitne çıkarmak, ucu yanık mektup göndermek, yan gelip yatmak, ekmek derdine düşmek, zıvanadan çıkmak, sinirleri boşalmak, yüreğine taş basmak, aklını kaçırmak, dili tutulmak, akla karayı seçmek, lafı ağzından koymak, tüyleri diken diken olmak, akıl yürütmek, mekik dokumak, gün ışığına çıkmak, küplere binmek, fırça yemek, göz batmak, canından bezmek, el koymak, tadı kaçmak, lime lime olmak, yüreğine su serpmek, yabana atmak, kafa yormak, ödü kopmak, şakaya vurmak, aklını bozmak, baş tacı etmek, arayı açmak, yüzüne vurmak, yere göğe koyamamak, burun buruna gelmek, ince eleyip sık dokumak, oyun çevirmek, at oynatmak, gül gibi geçinip gitmek, burnundan getirmek, içine kurt düşmek, başının etini yemek, lafa karışmak, dört elle sarılmak, pervane olmak, kılı kırk yarmak, tatlıya bağlamak, gözden düşmek, alttan almak, kulak misafiri olmak, renk vermemek, yüze yüze kuyruğuna gelmek, toz kondurmamak, laf vurmak, kulağını çekmek, punduna getirmek, laf vurmak, can kulağıyla dinlemek, allak bullak etmek, ölümle burun buruna gelmek, üzerine titremek, aklını kaçırmak, mırın kırın etmek, ağzını bıçak açmamak, aklı almamak, aklı karışmak, kulak vermek, bağrına basmak, başı göğe ermek, dikkat kesilmek,

gözünü hırs bürümek, kulak asmamak, boyun eğmek, içi içine sığmamak, gözüne uyku girmemek, yer yarılıp içine girmek, tepeden tırnağa süzmek, burnunun ucunu görememek, göz yummak, bir dediğini iki etmemek, içi içine sığmamak.

Atasözleri:

Çivi çiviyi söker.

Sarımsağı gelin etmişler, kırk gün kokusu çıkmamış.

Bu kadar kusur kadı kızında da olur.

Emir demiri keser.

Ateş düştüğü yeri yakar.

Kurt kocayınca itin maskarası olurmuş.

Acı patlıcanı kırağı çalmaz.

Çalma kapımı çalarlar kapını.

Yavuz hırsız ev sahibini bastırır.

Bana dokunmayan yılan bin yaşasın.

Sabah kahvaltını tek başına yap, öğle yemeğini dostunla, akşam yemeğini düşmanınla paylaş. (Rus atasözü)

Argo ve Küfür:

Lan, gâvur, böğür iti, salak, yuh, ulan, bok, lo, it, bok yemek, puşt, aptal, deyyus, herif, ülen, avanak, bombok, manyak.

Yemin:

Anam avradım olsun, valla, ekmek Kuran çarpsın, tövbe valla, zinhar.

Terim:

Dini Terimler: Allahuekber, Selamünaleyküm, Aleykümselam, şerefe, minare, namaz, ezan, vaaz, imam.

Askeri Terimler: komutan, silah, kurşun, üniforma, kumandan, dipçik, tüfek, asker, palaska, esas duruş, bubi tuzağı.

2.4. Kukla

2.4.1. Romanın Kimliği

Ahmet Ümit, *Kukla*, 1-7. Basım, OM Yayınevi, İstanbul 2002.

Ahmet Ümit, *Kukla*, 8-17. Basım, Doğan Kitap, İstanbul 2003-2010.

Ahmet Ümit, *Kukla*, 18-29. Basım, Everest Yayınları, İstanbul 2010-2014.

Ahmet Ümit, *Kukla*, 30-31. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Mart 2015.

Ahmet Ümit, *Kukla*, 32-33. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Nisan 2016.

Ahmet Ümit, *Kukla*, 34-35. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Mayıs 2017, 504 s.

2.4.2. Romanın Konusu ve Özeti

Ahmet Ümit'in *Kukla* adlı romanı, küçük yaşlardan beri aynı evde yaşamak mecburiyetinde olan iki üvey kardeşin etrafında şekillenmektedir. Adnan'ın babası ve Doğan'ın annesinin evlenmesiyle başlayan bu zorunlu akrabalık bağı, aradan geçen yirmi yılın ardından Doğan'ın Adnan'ın karşısına çıkmasıyla yeniden gündeme gelir.

Adnan ve Doğan pek çok yönden farklı karakterlerdir. Bu nedenle üvey kardeş olmalarının yanı sıra birbirlerinin farklılıklarına saygı duymadan aynı evde yaşamanın sıkıntısını çekerler. Kendisini fazlalık gibi hisseden Doğan bu nedenle evle bağını koparıp siyasi hayatına yoğunluk verir.

Adnan gençlik yıllarında siyasi anlamda sol görüşe, Doğan ise sağ görüşe mensuptur. Doğan'a göre kendi siyasi görüşünün şekillenmesinde çocukluklarından beri aralarında gizli bir düellonun var olduğu, kendisinden dört yaş büyük Adnan'dan kaynaklanır. Adnan'ın sol görüşlü olması Doğan'ı sağ görüşe yöneltir ve iki üvey kardeş arasındaki gizli düşmanlık o yılların sağ-sol kavgasıyla ayyuka çıkar.

Adnan'ın çalıştığı gazeteden kovulmasıyla birlikte olaylar arka arkaya sıralanmaya başlar. Adnan'a göre kendisine haber dâhi verilmeden işten kovulmasının ardında Şekip İnce vardır. Adnan iki yıl önce gördüğü rüyaların etkisiyle gazetecilik mesleğinden elini eteğini çekmiş durumdadır. Kovulmasının ardındaki sebep içkiye olan düşkünlüğü ve işe düzenli olarak devam etmemesidir. En büyük sebep ise düzenlenen bir kokteylde Adnan'ın Cengiz'e, genel yayın yönetmeni Bahri Narman hakkında hoş karşılanmayacak şeyler söylemesi ve ağzı sıkı olmayan Cengiz'in de bunu ilk fırsatta Bahri Narman'a iletmiş olmasıdır.

Kovulmuş olmak mesleğinden soğumuş bu adamı çok da etkilemez. Fakat özel okulda okuyan bir oğlu ve sorumlulukları aklına gelince işten atılmış olması biraz canını sıkar. Gazeteden alacağı tazminatla bir süre idare edebileceğini düşününce rahatlar. İş yerine yakın, yol kenarındaki bir markete girerek alışveriş yaparken birden karşısında yirmi yıldır görmediği üvey kardeşi Doğan'ı bulur.

Adnan hiç beklemediği bu durum karşısında oldukça şaşkındır. Üstelik Doğan, artık ona nefret dolu gözlerle bakmamaktadır. Kardeşindeki bu değişime bir anlam veremeyen Adnan onu en son hapisteyken babasıyla birlikte gittiği ziyaret sırasında görmüştür.

Doğan bu kez Adnan'dan yardım istemek için Adnan'ın karşısına çıkar. Arkadaşları Bekir ve sevgilisi öldürülmüş, Rıfat ise kaçırılmıştır, kendisi ise ölüm listesindedir. Cinayetleri işleyenler suçu, Pincioğulları adındaki nakliyat şirketi sahiplerinin üzerine atar. Kendisini öldürmek isteyenler üç kişidir ve birini daha önce hiç görmemiştir, herkes ona Binbaşı diye hitap etmektedir.

Ölüm, Doğan'a ona göre kaçınılmaz bir sondur. Eğer Adnan, vereceği bilgileri haber haline getirirse onu öldürenler de cezasını çekecektir. Bu konuda başka bir gazeteciye güvenemeyeceğini söyleyen Doğan, Adnan'ı ikna etmeye çalışır. Adnan

duyduğu bu sözler karşısında irkilir. Duyduklarından hiç memnun kalmaz, üstelik Doğan'ı hiçbir zaman sevmemiştir, ona yardım etmeyi de istemez.

Ahmet Ümit, bu ülkede en çok gazetecilerin öldürüldüğüne değinerek hemen hemen her romanında olduğu gibi bu romanında da bu tarz bir sosyal eleştiriye yer verir.

Adnan eve giderken radyoda, Doğan'ın bahsettiği Yüzbaşı Rıza Başoğlu'nun cinayete kurban gittiğine dair bir haber dinler. Arif'i arayarak bu konu hakkında bilgisi olup olmadığını kontrol eder. Doğan'ın yanından ayrıldıktan sonra eski karısı Funda'ya akıl danışmak için gider fakat eski karısını yeni sevgilisiyle yakalayınca dünyası başına yıkılan Adnan kendini içkiye teslim eder. Doğan'ın telesekretere bıraktığı acil görüşme mesajını dikkate almaz.

Uyandığında televizyonu açar ve bir kaza haberinin verildiğini görür. Haberde, BMW marka bir aracın içinde yanarak ölen bir adamdan bahsedilmektedir. Adnan bunun Doğan olabileceğini düşünür çünkü onun da bu markadan bir arabası vardır. Adnan bu düşünceler içindeyken kapı çalınır. Yalvaç ve Güngör adında iki polis, haberlerde gösterilen yanan araç hakkında Adnan ile görüşmek isterler. Yanan kişinin kardeşi Doğan olduğunu söylerler ve cesedi teşhis etmesi için Adnan'ı merkeze çağırırlar.

Adnan morga girdiğinde görüntü korkunçtur. Henüz kim olduğu belli olmayan bu beden kömür gibi yanmıştır ve teşhis etmek imkânsızdır. Bu nedenle tek çarenin DNA testi yapmak olduğuna karar verilir. Bu da yaklaşık bir aylık bir bekleme süresi demektir.

Adnan bu işin içine girmeyi istemese de bir şeyler sürekli olarak onu bu işe dâhil etmeye çalışır. Fakat o bu konuda polislere dâhi güvenmemektedir çünkü polis teşkilatının içinde çöküntüler mevcuttur. Büyük bir temizlik yapılmadan da iyi ve kötü polisi birbirinden ayırmak Adnan'a göre oldukça zordur. Bu durum Adnan'ı iyiden iyiye paranoyaya sürükler.

Romanda iyi ve kötü polis kavramları üzerinde durulur. Adnan şimdiki yaşına kadar iyi bir polisle tanışmadığı kanısındadır fakat bir yandan da iyi polisin var olduğu inancındadır. Seksenli yıllarda pek çok kurumda olduğu gibi emniyet teşkilatı da

büyük zarar görmüş, polisler ve üst amirler bazı çetelerle işbirliği içerisine girmişlerdir. Romanın tema bakımından, siyasi yapılanmalar ve ihanetler ile harmanlanmış olması dikkat çeken bir unsurdur. Ahmet Ümit romanlarında siyasi konulara yer vermesini şu şekilde açıklar:

> *"Türkiye'de politika çok can yakıcı bir şekilde yaşanıyor. Bu nedenle de benim metinlerim tepki duyan, karşı çıkan metinler oluyor. İki türlü yazar var. Bunlardan biri dille uğraşır, hikâyesi çok önemli değildir. Diğeri de benim gibi olandır: hikâye anlatır. Çünkü benim anlatacak hikâyem var. Bunu diğerlerini küçümsemek için söylemiyorum. Benim için esas olan hikâyedir."*[88]

Doğan'ın bahsettiği belgelerden de sırf bu yüzden polislere bahsetmez. Çünkü o yıllarda polislere dâhi bir güvensizlik söz konusudur. Polislerden yakayı kurtarır kurtarmaz Adnan soluğu Taksim'de, her zaman gittiği barda alır. Burada Arif ile karşılaşır. Arif, Doğan'ın ölümünden haberdar olmuştur ve ısrarla bu konu hakkında bir haber yapmak istemektedir. Adnan'ı ikna etmeye çalışsa da başlarda başarılı olamaz. Adnan bu işe karışmak, dertsiz başına dert almak istememektedir.

Bar dönüşü çok sevdiği ve Anka Kuşu adını verdiği arabasına da uğrar. Arabanın sağ kapısının açık olduğunu fark eder ve son bindiğinde arabayı kilitlediğinden emindir. Böylelikle Adnan'ın korkuları ve paranoyaları başlar. Doğan'ın peşindeki katillerin kendisini de izlemiş olabileceklerini düşünür. Aynı kişilerin eve de girmiş olabileceklerini düşünerek doğruca evine gider. Arabanın yedek anahtarlarını koyduğu yerde bulamayınca paniğe kapılır.

Ertesi gün evi yeniden kolaçan ettikten sonra oğlu Umut'la sözleştikleri pizzacıya gider. Umut, annesi ve babası arasındaki soğukluğun farkındadır fakat nedenini bilmemektedir. Büyük bir olgunluk göstererek nedeni her ne olursa olsun aralarındaki bu küslüğün bitmesini babasından rica eder.

Umut'un yanından ayrılan Adnan, önce Kuzguncuk'taki eski evlerine uğrar, ardından da Arif'in davetiyle istemeye istemeye onunla buluşur. Arif'in yanında istihbarattan

[88] Derviş Şentekin, "Yazar, Suça Tanrı Gibi Bakmalıdır", *Radikal Kitap*, , Y. 4, S. 261, 17 Mart 2006, s. 25.

Müfit de vardır ve Müfit de tıpkı Terörle Mücadele Birimi'ndeki Yalvaç ve Güngör gibi Doğan'ın olayını araştırdığını söyler, Adnan'dan bu konuda bildiklerini anlatmasını ister.

Adnan, Müfit'e güvenemez, hareketlerini ve konuşmalarını yapmacık bulur. Bu nedenle de tıpkı Yalvaç ve Güngör'e anlatmadığı gibi Müfit'e de Doğan'ın bahsetmiş olduğu belgeleri anlatmaz. Fakat Müfit, Doğan hakkında tüm bildiklerini Adnan'a aktarır, onun ne kadar akıllı ve iyi eğitilmiş bir çete üyesi olduğunu, ne tür görevlerde başarılı elde ettiğini vurgular.

Müfit'in Doğan hakkında ayrıntılı bilgiler vermesiyle Adnan, Müfit'e inanır ve ona Doğan'ın bahsettiği belgeleri anlatır. Fakat belgelerin yerini bilmediğini de izah eder. Doğan'ın binbaşı adındaki birinden bahsettiğini söyleyince Müfit'in gözleri ilgiyle açılır. Arif ise hâlen yapacağı haberin peşindedir.

O akşam, Adnan'a bir zarf ulaşır. Zarf Doğan tarafından gönderilir. İçinde bir mektup ve iki anahtar vardır. Doğan mektubunda, peşindeki adamların çok yaklaştığını, her an ölebileceğini ve bu yüzden de belgelerin yerini söylemek zorunda kaldığını yazar. Mektubun altında belgelerin saklandığı ev adresi yer almaktadır. Adnan tam da bu olaydan kurtulduğunu düşünürken gelen bu zarf onu tekrardan olayın içine dâhil eder.

Ertesi gün, DNA testi için Doğan'ın annesinin mezarından doku örneği alınır. Soruşturmayı resmî olarak Yalvaç ve Güngör yürüttüğü için onlar da mezarlıktadır. Sabahki gazetede Arif'in yaptığı haberin kaynağında Adnan'ın adının geçmesiyle Adnan'ın Müfit'le görüştüğünü öğrenen Yalvaç ve Güngör, Adnan'ın bu yaptığını doğru bulmazlar. Adnan ise Müfit'in de emniyet adına çalıştığını söyleyerek iki polisin daha fazla üstüne gelmesini engeller.

Mezarlığa vardıklarında Adnan, üvey annesi Keriman'ın mezarındaki değişikliği fark eder. Mezarlık tıpkı bir anıt gibi yaptırılmıştır fakat bir terslik vardır, soyadı olarak Sözmen yerine Kaya yazmaktadır. Mezarlık görevlisi Kadir'in araya girmesiyle olay aydınlığa kavuşur. Doğan altı ay önce kendi annesinin ve bir yıl önce ölen arkadaşının annesinin mezarını yaptırır. Annesinin vasiyeti olduğu için de mezar taşına kızlık soyadını yazdırır.

Aradan çok geçmeden Arif'in ölüm haberi gelir. Bir araba son sürat hızla üzerine gelerek Arif' çarpıp kaçar. Adnan bunun cinayet olabileceğini düşünse de Müfit durumdan tam olarak emin olamaz. Bu olayın ardından tehdit telefonu alan Adnan ne yapacağını bilemez ve en sonunda Doğan'ın evine gitmeye karar verir. Bu Adnan'a Doğan tarafından hazırlanmış bir komplodur. Çünkü Doğan, Adnan'ı bu işin içine çekmeye çalışır ve bu durum romanın sonunda ortaya çıkar.

Adnan peşindeki adamları atlatmayı başararak eski iş arkadaşları Erol ve Tolga'yı da yanına alarak Doğan'ın evine gider. Evden çok sayıda tabanca, pasaport, mektup ve videokaset çıkar. Tolga vakit kaybetmeden yarın sabahki haber için silahların fotoğraflarını çekmeye başlar. Video kayıtlarda ve mektuplarda Doğan'ın itirafları yer almaktadır. Kaydın biri emniyete verilmek üzere doldurulmuştur. Çıkan pasaportların arasında Yalvaç ve Güngör'e ait pasaportları gören Adnan, onlara güvenmemekle ne kadar haklı olduğunu düşünür.

Erol ve Tolga haberi yetiştirmek için gazete binasına geçer, Adnan ise belki bir yardımı dokunur diye Selahattin'in oteline gider. Selahattin onu büyük bir saygıyla karşılar ve birlikte Doğan'ın geride bıraktığı videokaseti izlerler.

Otelden ayrılan Adnan gazete binasına gider. Haberi baskıya yetiştirirler. Sabah olunca, gazeteye Müfit ile birlikte polisler gelir. Selahattin'in Yalvaç ve Güngör'ü öldürttüğü haberini verirler.

Müfit, Adnan'a niçin doğrudan kendisine gelmediğini sorar ve bu ölümlerden biraz da Adnan'ı sorumlu tutar. Fakat Adnan bu suçlamaları kabul etmez. Aksine o da yaşanan bu durumdan emniyeti sorumlu tutar. Adnan'ın tepkisi karşısında Müfit yumuşar. Yine de Adnan'ın soruşturmaya zarar verdiğini düşünür.

Adnan, Doğan'ın evinin anahtarlarını ve tüm belgeleri Müfit'e teslim eder. Birkaç saat sonra da Erol ve Tolga ile birlikte emniyete giderek ifade verirler. Adnan ve ailesini koruması için birer koruma tahsis edilir ve Adnan tüm bu olup bitenleri açıklamak için istemeye istemeye günlerdir küs olduğu Funda'nın evine gider. Funda olanları duyunca paniğe kapılır. O gün orada bulunan sevgilisi Ethem ve Umut'un yardımlarıyla Funda'yı sakinleştirmeyi başarır ve onları tehlike geçene kadar yurtdışına çıkmaya ikna eder. Ethem'in böylesine iyi davranıyor olması Adnan'ın

ondan daha çok nefret etmesine neden olur fakat ailesinin güvenliğini sağlayacak olmasından da memnundur.

Ertesi sabah Adnan haberlerin devamında yardımcı olması için Tolga'yı yanına alır ve Nusret'ten emniyetteki kaynaklarını kullanarak Müfit hakkında bilgi edinmesini rica eder.

Erol, Adnan'a onunla konuşmak isteyen iktidar milletvekillerinden Nejat Gök'ün defalarca gazeteyi aradığı bilgisini verir. Adnan'a bu isim bir yerlerden tanıdık gelir ama çıkaramaz. En sonunda milletvekilini telefonla arar ve onun Doğan'ın arkadaşı olduğunu hatırlar. Sol görüşlü bir öğrenciyi öldürme suçundan o da Doğan gibi içeri girip çıkmıştır. Kısa bir telefon görüşmesinin ardından Adnan, asıl konuyu konuşmak için yüz yüze görüşmeleri gerektiğini söyleyen milletvekilinin randevu teklifini kabul eder.

Randevu saati, Arif'in cenaze töreniyle çakıştığı için Adnan cenazeye katılamaz. Adnan, Nejat ile görüşmeye Erol ile birlikte gider. Nejat, Doğan hakkında çarpıcı iddialarda bulunur. Ona göre Doğan, hapishaneden hepsinden önce salıverildikten sonra ülkücülükle bağlantısını koparır. Sadece yurtdışında diğer ülkücülerin yanında rahatça gizlenebilmek için ülkücüymüş gibi davranır. Hapisten çıktıktan sonra aylarca ülkede kalır ve onu hapisten çıkaran derin devlet için çalışır. Nejat'a göre ocak ile Doğan'ın arasına kan girmiştir ve bu nedenle Nejat böyle bir adamın ülkücü olarak lanse edilmesini istememektedir. Bu konuşmayı da bizzat bunun için yapmak istemiştir. Adnan ve Erol, Nejat'ın bu söylediklerine pek inanmaz ama Nejat onlara er ya da geç gerçeğin ortaya çıkacağını söyleyerek görüşmeye son verir.

Bu sırada Funda, Ethem ve Umut Fransa'ya gitmeye karar verirler. Eski karısının sevgilisiyle birlikte yurtdışına gidiyor olması Adnan'ı yine kıskançlık krizine sokar ve tüm gece boyunca içer. Sabahki gazete toplantısına geç kalır.

Nusret, Müfit ile ilgili bilgiler edinmeyi başarmır fakat bir yerden sonra Müfit ile ilgili bilgiler kayıtlarda yer almaz. Önce Türk Silahlı Kuvvetleri'nde çalışan Müfit daha sonra emniyet için çalışmaya başlamıştır. İşin enteresan tarafı lakabının binbaşı olmasıdır. Nusret bu nedenle Müfit'in aranan binbaşı olabileceğini düşünür.

Aradan iki hafta geçtikten sonra Doğan'ın İsviçre'deki Yahudi arkadaşı Abraham'ın birkaç gün önce İstanbul'a geldiği ve Belgrat Ormanı'nda öldürüldüğü haberiyle sarsılırlar. Bu haberle birlikte Adnan, Doğan'ın yaşıyor olabileceğini düşünür. Fakat cinayeti Hizbullah Terör Örgütü üstlenir.

Doğan'ın DNA test sonucu çıkar ve arabada yanan kişinin o olduğu kanıtlanır. Fakat Müfit bir yandan bu sonuca kuşkuyla bakar. Adnan bu işin içinde para meselesinin olduğunu düşünür.

Ölümü kanıtlanan Doğan'a Adnan tarafından cenaze töreni düzenlenir. Cenaze töreninde Doğan'ın eski arkadaşı Resul ile karşılaşan Adnan, Keriman'ın yıllardır ondan köşe bucak sakladığı sandığı Resul'a emanet ettiğini öğrenir. Doğan bir gün dönünce bu sandığı ona vermesini tembihlemiştir. Fakat Doğan, sandığı götürmek yerine yalnızca kilidini yanına alır ve her gelişinde sandığı açıp baktıktan sonra kilitleyip geri gider.

Adnan, Resul ile birlikte Sapanca'ya giderek sandığı teslim alır ve İstanbul'a döner. Hiç vakit kaybetmeden bir çilingire sandığı açtırır ve sandığın en altından destelerce dolar çıkar. Bunların Doğan'a ait olabileceğini düşünür ve paraları Kuzguncuk'taki eve, Doğan'ın eski odasındaki yatağın altına saklar.

Adnan, Filiz'den gelen telefonla Arif'in evine geçer ve burada bir ses kaydı bulur. Ses kaydında Arif'in Rıza zannederek röportaj yaptığı kişi Doğan'dır. Adnan kardeşinin sesini zor olsa da tanır ve olaylar çözülmeye başlar. Apar topar Müfit'i arayarak olan biteni anlatır. Önce Resul'ün evine giderek onu Doğan'ın elinden kurtarmak isterler fakat onlar oraya vardığında artık çok geçtir. Doğan onlardan önce gelir ve sandığın peşine düşer. Resul'ün sandığı Adnan'a verdiğini öğrenince de onu boğarak öldürüp, bahçedeki su kuyusuna atar.

Müfit, Doğan'ın Adnan'ı arayıp sandığı isteyeceğinden emindir. Nitekim öyle de olur ve Doğan'dan telefon gelir. Ölmediğini her şeyin bir oyun olduğunu, onunla görüşmek istediğini söyler. Adnan hiçbir şeyden haberi yokmuşçasına oyunu sürdürür ve onunla Kuzguncuk'taki evde buluşmayı kabul eder.

Mufit'in uyarılarına rağmen Adnan, Erol ve Tolga'ya haber vererek evin yakınlarındaki kahvehanede ondan gelecek haberi beklemelerini söyler. Doğan'dan önce eve girerler. Müfit, kiler dolabının arkasına pusuya yatar. Çok geçmeden Doğan eve gelir, elinde bir tabanca vardır ve hiç de kardeş canlısı görünmemektedir. Önce evi kolaçan eder ve sonra Adnan'a sandığın yerini sorar. Adnan oyunu devam ettirip sandığın kendisine ait olduğunu söyleyince aralarındaki ses yükselir ve Müfit bir türlü saklandığı yerden çıkmaz. Ne yapacağını bilemeyen Adnan, sandığı mutfağa sakladığını söyler ve Doğan'ın bir anlık arkasına dönmesiyle tabancasına vurup yere düşürmeye çalışır fakat başarılı olamaz. Doğan onu omzundan vurur. Yerde acı içinde kıvranan Adnan, Müfit'in neden hâlâ dışarı çıkmadığını anlayamaz. Doğan sandığın yerini tekrar sorduğunda ise gözleriyle kileri işaret eder ve o anda silah patlar. Müfit, Doğan'ı göğsünden vurur.

Doğan, Müfit'i görür görmez tanır. Müfit, Doğan'ı onu eğiten adamdır, binbaşı lakaplı kişi Müfit'tir. Müfit, Doğan'a tekrar ateş eder ve öldüğünden emin olunca Doğan'ın silahını Adnan'a doğrultur. Tam ateşlemek üzere iken Doğan yerden kalkarak önce Müfit'e sonra da Adnan'a ateş eder. Adnan gözlerini açtığında hastanededir. Onu evden Tolga ve Erol çıkarmıştır. Müfit'in amacı, Doğan'a Adnan'ı öldürtmek ve ardından da Doğan'ı kendi elleriyle öldürdükten sonra olaya çatışma süsü vermektir.

> *"Dedektif romanı mutlu son diyarıdır. Suçlu daima yakalanır. Adalet daima yerini bulur. Suça asla prim verilmez."*[89]

Fakat işler planladığı gibi gitmez ve hem Doğan hem de Müfit o evden ölü olarak çıkar.

2.4.3. Olay Örgüsü

Kukla romanında olay örgüsü, farklı metin halkalarının bir arada ilerleyip ortak bir sona bağlanmasıyla meydana gelmektedir. Bu nedenle romanda çok zincirli olay

[89] Ernest Mandel, *Hoş Cinayet*, Yazın Yayıncılık, İstanbul 1985, s. 63.

örgüsünün varlığı söz konusudur. . Habibe Gezer'in ifade ettiği gibi romanda birden fazla cinayet, birden fazla katil ve birden fazla dedektifle karşılaşırız.[90]

Birinci Bölüm:

Kukla romanının olay örgüsü Adnan'ın, çalıştığı gazete binasından içeriye girememesiyle başlar ve Adnan işten çıkarıldığını anlar.

İkinci Bölüm:

Gazeteden ayrılan Adnan, bir markete uğrar. Adnan, yaklaşık yirmi yıldır görmediği üvey kardeşi Doğan ile karşılaşır.

Üçüncü Bölüm:

Marketin üst katında bulunan bir kafeye oturup konuşurlar. Adnan ve Doğan arasındaki husumet ve soğukluğun ilk kaynağına değinilir.

Dördüncü Bölüm:

Doğan bunca yıl sonra neden çıkıp geldiğini anlatır. Başının büyük belada olduğunu ve Adnan'dan bir abi olarak kendisine yardım etmesini ister.

Beşinci Bölüm:

Adnan, Doğan'ın teklifini kabul etmeyerek evinin yolunu tutar. Radyoda Doğan'ın arkadaşı Rıza'nın ölüm haberi verilir.

Altıncı Bölüm:

Adnan, eski eşi Funda'ya tanışmak için onun evine gider. Funda'yı sevgilisiyle görür ve evden uzaklaşır.

Yedinci Bölüm:

Adnan ve Funda arasında çok ağır bir tartışma geçer ve Funda ağlayarak Adnan'ın evini terk eder.

[90] Gezer, *.a.g.e.*, s. 102.

Doğan, Adnan'ın telesekreterine bir mesaj bırakarak mutlaka görüşmeleri gerektiğini söyler.

Sekizinci Bölüm:

Adnan yanarak can veren kişinin Doğan olup olamayacağını düşünürken iki polis gelir. Adnan cesedi teşhis için morga gider.

Dokuzuncu Bölüm:

Doğan'ın babasından kalan yüzüğü teşhis eder. Morgdan sonra emniyete geçerler. Adnan polislere güvenmediği için Doğan'ın ona bahsettiği belgelerden bahsetmez.

Onuncu Bölüm:

Yalvaş ve Güngör, Adnan'ı sorgular.

On Birinci Bölüm:

Emniyetten ayrılan Adnan, Taksim'deki bara gider. Burada Arif ile karşılaşır. Arif, Doğan hakkında bir haber yapmayı teklif eder.

On İkinci Bölüm:

Adnan arabasının sağ kapısının açık kaldığını fark eder. Doğan'ın peşimde dediği adamların onu da takip etmiş olabileceğini hatta bununla da yetinmeyip evine girmiş olabileceklerini düşünür. Kontrol etmek için evine doğru yürür.

Bu bölüme kadar durağan olarak ilerleyen olay örgüsü bu bölümle birlikte hareket kazanır ve romandaki gerilim okuyucuya geçmeye başlar.

On Üçüncü Bölüm:

Arabanın yedek anahtarlarının yerinde olmadığını fark eder. Korkusunu içkiyle bastıran Adnan, olduğu yerde uyuyakalır.

On Dördüncü Bölüm:

Sabah içkinin etkisiyle de uyuyakalan Adnan, acele bir şekilde hazırlanarak oğlu Umut'la birlikte buluşacakları pizzacıya gider.

On Beşinci Bölüm:

Umut'tan ayrıldıktan sonra kendini birden Kuzguncuk'taki evlerinde bulur. Doğan'ın odasındaki Kürt kiliminin de olmadığını fark eder. Arif arar ve Adnan'ı da yemeğe davet eder.

On Altıncı Bölüm:

Arif'in yanında Müfit adında bir istihbaratçı da vardır. Adnan bu işe bulaşmak istemediğini söylese de Müfit artık onun da bu işe bulaştığını ifade eder.

On Yedinci Bölüm:

Müfit, Doğan hakkındaki tüm bildiklerini Adnan'a anlatarak onun güvenini kazanmaya çalışır. Adnan da ona, Doğan'ın bahsettiği belgeleri anlatır.

On Sekizinci Bölüm:

Arif ve Müfit'in yanından ayrılan Adnan evine döner. Yaşlı komşusu Füruzan Hanım bir zarf getirir. Zarfın içinden bir mektup ve iki anahtar çıkar.

On Dokuzuncu Bölüm:

Doğan'ın cesedinin teşhisi için DNA testi yapılmaya karar verilir ve annesinin mezarından doku örneği alınır. İşlem tamamlanınca mezarlıktan ayrılırlar.

Yirminci Bölüm:

Mezarlıktan ayrılan Adnan'ı Doğan'ın sevgilisi Demet arar. Demet ile buluşan Adnan, Doğan'ın Abraham adında Yahudi bir arkadaşının olduğunu öğrenir.

Yirmi Birinci Bölüm:

Pastaneden ayrılan Adnan, Arif'in Aşiret Ağası Selahattin ile röportaj yapmaya giderken siyah bir cipin çarpmasıyla olay yerinde hayatını kaybettiğini öğrenir.

Yirmi İkinci Bölüm:

Arif'in ölüm haberini alan Adnan ve Erol soluğu Taksim İlkyardım Hastanesi'nde alır. Haberi alır almaz Arif'in kızı Filiz de hastaneye gelir.

Yirmi Üçüncü Bölüm:

Hastaneden eve dönen Adnan tehdit telefonu alır. Tehdit telefonuyla büyük bir korku yaşayan Adnan, ailesi için endişelenir. Çareyi Doğan'ın evine gidip belgeleri incelemekte bulur.

Yirmi Dördüncü Bölüm:

Yanına Erol ve Tolga'yı da alarak Doğan'ın evine gider. Burada pek çok belgeyi ele geçirirler. Bu bölümde gerilim yavaş yavaş üst noktalara tırmanır. İçeri her an eli silahlı adamlar girecekmiş izlenimi verilir. Bu açıdan Ahmet Ümit'in polisiye roman türünde yazmış olduğu *Kukla* romanı oldukça başarılıdır.

Yirmi Beşinci Bölüm:

Adnan, daha önce kendisine ulaşmaya çalışan Aşiret Reisi Selahattin ile görüşmeye gider. Doğan'ın evinde bulduğu videokaseti Selahattin'e izletir. Selahattin, kardeşi Bekir'in Yalvaç ve Güngör tarafından öldürüldüğünü öğrenir.

Yirmi Altıncı Bölüm:

Erol, Doğan ile ilgili haberi tamamlar. Genel yayın yönetmeni Nusret, Adnan ve Tolga'yı gazetede işe alır.

Yirmi Yedinci Bölüm:

Eve gitmek üzere gazeteden ayrılan Tolga'nın başına kötü bir şey geleceği izlenimi verilerek gerilim yaratılır. Müfit; Selahattin, Yalvaç, Güngör ve bir aşiret üyesinin öldüğü haberini verir.

Yirmi Sekizinci Bölüm:

Adnan, tüm belgelerin gazetede yayınlanmasının ardından savcılığın emriyle Doğan'ın evinin anahtarını ve tüm belgeleri Müfit'e teslim eder.

Yirmi Dokuzuncu Bölüm:

Adnan'a koruma tahsis edilir. Adnan ve korumalar emniyetten ayrılır ayrılmaz önce Funda'nın evine giderler. Funda, Umut ve Ethem'e tehlike geçene kadar yurtdışına çıkmaları söylenir.

Otuzuncu Bölüm:

Adnan, Nusret'ten Müfit hakkında bazı bilgilere ulaşmasını ister.

Otuz Birinci Bölüm:

Milletvekili Nejat Gök ve Adnan arasında bir görüşme geçer. Nejat, Doğan'ın ülkücülükle bir ilgisinin kalmadığını onun başka bir örgütle çalıştığını anlatır.

Otuz İkinci Bölüm:

Nusret, Adnan'dan Arif ile ilgili bir yazı kaleme almasını ister ve Adnan bu yazıyı tamamlar.

Otuz Üçüncü Bölüm:

Adnan çok içmekten ötürü işe geç kalır. Tıpkı diğer gazetedeki günlerine döner.

Otuz Dördüncü Bölüm:

Arif'e çarpan siyah cipte Yalvaç ve Güngör'ün parmak izine rastlanılır. Abraham'ın cesedi bir ormanda bulunur. Doğan'ın DNA sonuçları pozitif çıkar. Bu bilgi ile romanda her şeyin sona erdiği izlenimi verilir ve olay örgüsü durağanlaşır.

Otuz Beşinci Bölüm:

Doğan'ın ölümünün kesinleşmesinin ardından cenaze töreni düzenlenir. Adnan cenazede Doğan ve Nejat'ın diğer arkadaşları Resul ile tanışır. Adnan yıllardır aradığı sandığı almak için Resul'le birlikte Sapanca'ya gider.

Otuz Altıncı Bölüm:

Resul'ün ürpertici hikâyesi aktarılır. Resul sandığı Adnan'a teslim eder. Bu bölümde gerilim üst noktadadır ve bu durum Resul karakteri ile sağlanır.

Otuz Yedinci Bölüm:

Resul'ün yanından ayrılan Adnan, İstanbul'a döner ve sandığı bir çilingire açtırır. Sandıktan deste deste dolar çıkar.

Filiz arar ve babasının evindeki belgelerin işe yarayıp yaramadığını sorar. Adnan paraları çöp poşetlerine doldurur ve Kuzguncuk'taki eve saklar ardından Arif'in evine giderek kızı Filiz ile buluşur. Burada bulduğu ses kaydıyla bütün gerçekler gün yüzüne çıkar.

Otuz Sekizinci Bölüm:

Ses kaydından Doğan'ın katil olduğunu öğrenen Adnan, Arif'in evinden ayrılarak Resul'ü kurtarmak üzere Müfit ile birlikte yola çıkarlar fakat Doğan onlardan önce davranıp Resul'ü öldürür. Müfit ve Adnan, Doğan için bir plan yaparlar ve onu Kuzguncuk'taki eve çağırırlar.

Otuz Dokuzuncu Bölüm:

Adnan ve Müfit, Doğan'dan önce eve gelirler, Müfit mutfağa saklanır. Doğan gelir ve evi kolaçan eder ve ısrarla annesinden kalan sandığı sorar. Adnan, Müfit'in saklandığı yerden çıkmasını beklediği için Doğan'a net cevaplar vermez ve ortalık kızışır. Doğan, Adnan'ı omzundan vurur. O sırada ortaya çıkan Müfit, Doğan'ı vurur. Doğan yerden doğrularak ondan önce davranıp Müfit'e ateş eder ve Müfit'i öldürür. Ardından doğrularak Adnan'a ateş eder.

Kırkıncı Bölüm:

Adnan Tolga ve Erol tarafından bulunarak hastaneye kaldırılır. Doğan ve Müfit ölür.

2.4.4. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Kukla romanının anlatıcısı, romanın başkahramanlarından olan Adnan adlı gazetecidir. Onun olayların tam da merkezinde yer almasının nedeni ise üvey kardeşi Doğan'ın tezgâhladığı bir oyundan ileri gelmektedir. Bu nedenle romana hâkim olan anlatıcı, özne anlatıcıdır ve olaylar tekil bakış açısı ile aktarılır.

Özne anlatıcı daha önceden yaşanan birtakım olayları aktarır ve bazen bu aktarım sırasında okuyucuya seslenir anlatıcı fakat romanın bir parçası olduğu için bu durum göze batmaz, anlatıcının anı ya da roman yazarcasına bir havaya bürünmesine neden olur:

> *"Kimse arabasına çarpılmasından hoşlanmaz, ama bendeki kaza korkusu saplantı düzeyindedir. Kaza dediysem yanlış anlaşılmasın, yalnızca kendi canım için kaygılanmaktan söz etmiyorum." (s. 8)*

Özne anlatıcı roman boyunca sonuca ulaşmak ve paranoyalarından kurtulmak için iç muhasebe yapar, bu da romanda iç diyalog ve iç monolog şeklinde geniş bir yer tutar. Nurullah Çetin'e göre iç konuşma olarak adlandırılan bu teknikler kişilerin ruhsal durumlarının sergilenmesinde oldukça yararlıdır.[91]

Bazen anlatıcı, sayfalarca süren iç konuşmalarından rahatsız duyar. Sanki içinde onunla sohbet eden, ona cevap veren ve ona sorular soran bir başkası daha varmış gibi tavırlar sergileyerek içindeki sesi susturmaya çalışır.

Özne anlatıcı kendi kendisiyle konuşmasının yanı sıra karşısında bir okuyucunun olduğunu varsayarcasına onunla da konuşma havası içerisine de girer. Anlattığı şeyler hakkında birtakım izahlara başvurur. Bu örnekler postmodern romanda görülen ve üstkurmaca olarak nitelendirilen anlatım türüne ait ifadelerdir:

> *"İçinizi kararttığım için üzgünüm, ama ne yazık ki durum budur." (s. 54)*

Romanda göstermeye bağlı anlatmanın yanı sıra anlatmaya dayalı aktarım daha fazla kullanılır. Bu da romanın gerçek anlamda bir hikâye formatında okuyucuya sunulmasını kolaylaştırıp aktarımda akıcılığı ve çabukluğu sağlar.

---

[91] Çetin, *a.g.e.*, s. 179.

2.4.5. Şahıs Kadrosu

Ahmet Ümit'in *Kukla* romanı şahıs kadrosu açısından oldukça zengindir. Ana karakter olarak karşımıza çıkan Doğan ve Adnan üvey kardeşlerinin yanı sıra bu iki kardeşle yakından ilişkisi bulunanların sayısı da romanda bir hayli fazladır. Polisiye roman türünde olan *Kukla* romanında, şahıs kadrosu olayın gizemini artırmada kullanılan etkili yöntemlerden biridir. Suçluyu arayan okuyucu, şahıs kadrosunda yer alan karakterlerden tek tek şüphelenir ve romanın sonuna geldiğinde tahminlerini azaltır ve bir karara varır.

> *"Ahmet Ümit'in ilk üç romanında alıştığımız trajedileriyle yaşayan capcanlı insancıklarla değil de, usta bir thriller yazarının becerikli kaleminin yarattığı kahramanlarla karşı karşıya olduğumuz hissine kapılıyoruz."*[92]

- **Merkezî Şahıslar:**

Kukla romanında, Adnan ve Doğan kardeşler başta olmak üzere şahısların bir kısmı romanı oluşturan merkezî kişiler olarak yer alırlar.

Adnan Sözmen:

Adnan, dünyadaki çoğu şeyden vazgeçmiş, deyim yerindeyse hayattan elini eteğini çekmiş bezgin ruhlu bir adam olarak okuyucunun karşısına çıkar. İş hayatında herkes onu 'işe yaramayan bir alkolik' olarak görür.

Doğumunda annesini, seneler evvel de babasını kaybeder. Babası eski bir bankacıdır ve arabalara karşı oldukça meraklıdır. Adnan da arabalara olan merakını babasından almıştır. Babasının yıllar boyunca koleksiyonunu yaptığı araba resimleri ve belgelerini, babasının ölümünün ardından senelerce arar fakat üvey annesi Keriman, kendi çeyiz sandığında yer alan bu koleksiyonu Adnan'dan köşe bucak saklar.

İki yıl önce işine olan bağlılığının azalmasıyla birlikte içkiye olan bağlılığının da ters orantılı bir biçimde artmasının ardından karısı Funda ile evlilikleri bozulur ve çok

[92] Üyepazarcı, *a.g.e.*, s. 405.

sevdiği karısından boşanmak zorunda kalır. Oğlu Umut da annesi ile birlikte yaşamaya başlayınca Adnan yalnız kalır.

Adnan gibi babası da sol görüşlüdür ve babasının Adnan Menderes'e duyduğu sevgi nedeniyle Adnan bu adı alır. Adnan'ın babası sağ görüşlü olan üvey oğlu Doğan'ın görüşlerine hiçbir zaman yakınlık duymaz hatta ikinci kez hapisten çıkıp da eve gelmemesine tıpkı Adnan gibi o da memnun olur.

Doğan'ın ona abi dememesi, üsten üsten bakışları Adnan'ın hep zoruna gider.

Yıllar sonra Doğan'ın ondan yardım istemesi karşısında şaşıran Adnan, içten içe onun için üzülmeden edemese de bu işe karışmamaya karar verir. Fakat verdiği bu karar çok uzun sürmez ve kendini olayın tam ortasında bulur. Bunu da gazetecilik mesleğinin vermiş olduğu merak duygusuna bağlar. Fakat bir yandan da paranoyak duygulara kapılmaktan kendini alamaz. Romanın çoğu kısmında kendi kendine konuşup akıl yürütmeye çalışarak işin içinden çıkmaya çalışır.

Eşinden boşanmış, işten atılmış ve alkol bağımlısı olan Adnan, kendini birden üvey kardeşinin hainice planladığı bir oyunun içinde bulur. Romanın sonunda her şeyin ortaya çıkmasıyla canını son anda kurtarır.

Doğan Sözmen:

Adnan'ın üvey kardeşidir. Küçük yaştayken babasını trafik kazasında kaybeder. Annesinden başka bir yakını yoktur. Annesinin Adnan'ın babası ile evlenmesiyle birlikte Doğan iyiden iyiye yalnızlaşır. Babasız olmanın eksikliği ve annesinin bir başka adamla evlenmesinin vermiş olduğu ruhsal sıkıntılara bir de başka bir adamın yanında sığıntı gibi yaşamak eklenince Doğan'ın hem karakteri hem de hayatı şekillenmeye başlar.

Eve geldiği ilk günden beri kendince bir savunma mekanizması geliştirerek güçlü ve aldırmaz görünmeye çalışır. Küçük görünmemek için bir kez bile abisi Adnan'ın bisikletine binmeyi teklif etmez. Hep gururlu ve kimseye ihtiyacı yokmuş gibi davranır. Ona yukarı kattan bir oda vermelerine rağmen o, ısrarla aşağıda tuvaletin yanındaki odada kalmayı tercih eder. Bir kez olsun Adnan'a abi demez, onu yok sayar.

Adnan ve babasının da etkisiyle Doğan liseyi yatılı okur. Böylelikle Doğan sevmediği o evden kurtulur. Fakat annesinden ayrı kalmak onu derinden etkiler.

Üniversite yıllarında iki arkadaşıyla beraber oluşturdukları ölüm timi adını verdikleri grupla birlikte sol görüşlü bir öğrenciyi kaçırarak önce işkence ederler ardından da telle boğarak öldürürler. İlk zamanlar delil yetersizliği nedeniyle üçü de salıverilir fakat bir görgü tanığının ifadesiyle ikinci kez içeri girerler. İkinci kez hapisten çıktığında Doğan bir daha eve dönmez. Kimseyle vedalaşmadan annesine ise sadece haber yollayarak bilinmeyen bir adrese yerleşir.

Doğan oldukça zeki, hırslı, cesur ve akıllı bir çocuktur. Okul yıllarında oldukça başarılı olur, bilmediklerini ise çok kısa bir sürede öğrenir. Bu vasıflarını büyüdüğü zaman da sürdüren Doğan, zamanla ülkücüler arasından sıyrılıp CIA için yetiştirilen atlatılması güç bir adam olur. Önce devlet tarafından solculara karşı mücadelede görevlendirilir, ardından APSALA harekâtında Ermenilere karşı direniş gösterir, en sonunda da PKK'lılara karşı ezici bir güç olarak görevlendirilir.

Doğan, uzun boylu, kır saçlı ve yakışıklı bir adam olarak tasvir edilir. Yıllar sadece saçlarına, yüzüne değil bakışlarına da yansımış, onları değiştirmiştir. Eskiden büyük bir hırs ve özgüvenle bakan gözleri artık yenilmişlik içindedir. Babasından kalan taşlı yüzük ise halen parmağındadır:

Kimseye baş eğmeyen Doğan yirmi yıl sonra gelip abi bile demediği Adnan'dan yardım ister. Doğan gençken yaptığı tüm hataları kabul eder ve Adnan ile oldukça yumuşak bir perdeden konuşur. Askeri darbeden sonra yurtdışına kaçan Doğan, Almanya'da polis itirafçısı olur ve buralarda pek çok suça karışır.

Doğan'ın ülkücülerle ilişkisi tam da liseyi yatılı okuduğu yıllara dayanır. Doğan lisenin ilk yılının yaz tatilinde gönüllü olarak kampta çalışır ve tatillerde dâhi eve gitmez. Adnan'ın babasının ona soyadını vermesine rağmen tıpkı Adnan'a olduğu gibi babasına karşı da mesafeli ve soğuktur. Doğan'ın siyasi faaliyetlerde etkin olarak yer alması biraz da içinde bulunduğu ortamdan kaçıştır.

Doğan, verilen tüm görevlerde üstün başarı göstermesine rağmen devlet tarafından ihanete uğrar ve askerî darbe sonrasında bağlı olduğu diğer örgüt yardımıyla yurtdışına kaçmayı başarır.

Üyesi olduğu çetedeki arkadaşlarının onu öldürmeyi planladıklarını öğrenince de onlardan önce davranır ve dâhice bir plan yapar. Bu plana hiçbir şeyden haberi olmayan üvey kardeşi Adnan'ı da dâhil etmeyi başararak planını işletir ve romandaki çoğu kişiyi birbirine kırdırtır. Tam sona yaklaşmışken bazı aksiliklerin yaşanmasıyla binbaşı adını verdikleri kişi tarafından öldürülür.

Müfit:

Müfit karakteri romanın kilit noktalarından biridir. Romanın başından sonuna kadar anahtar bir rolde yer alır ve bazen suçlu bazen de kurtarıcı olarak şüpheleri üzerine çeker ve romanda gerilimi artırır.

Arif'in eskiden beri arkadaşıdır ve Arif, onu Adnan'a güvenilir biri olarak tanıtır. Müfit istihbaratta antiterör biriminde görev yapmaktadır. Daha önce pek çok görevde bulunur ve buna MİT de dâhildir. Romanda gizli bir şahıs olarak adı geçen "binbaşı" Müfit'tir.

Yalvaç:

Doğan'ın ölümünü soruşturan polislerden biridir. Uzun boylu ve cüsseli bir adamdır. Romanın başında gerçeği soruşturan bir polis memuru olarak yer alsa da romanın sonlarında gerçek kimliği ortaya çıkar. O da Doğan'ın mensup olduğu çetenin üyesidir ve diğer çete üyeleriyle birlikte Doğan'ı öldürmeyi hedeflemektedir. Fakat Doğan'ın aylar öncesinde hazırladığı planlar dâhilinde aşiret lideri Selahattin tarafından öldürülür.

Güngör:

Yalvaç'ın yardımcısıdır. O da tıpkı Yalvaç gibi Doğan'ı tanımaktadır. Doğan'ın zekice hazırladığı planın kurbanlarından yalnızca bir tanesidir Yalvaç ile birlikte Selahattin tarafından öldürülür.

Arif:

Adnan'ın gazeteden arkadaşıdır. Karısından ayrıdır ve Filiz adında bir kızı vardır. Müfit adındaki istihbaratçıyı Adnan ile o tanıştırır. Amacı Doğan hakkında Müfit'ten bilgi almak ve Adnan'ı bu haberi yapmak için ikna etmektir. Edindiği bilgiler ışığında soruşturmayı yürütürken şüpheli bir trafik kazası sonucu olay yerinde hayatını kaybeder. Onun da katili Doğan'dır.

- **Yardımcı Şahıslar:**

Nusret Kıvılcım:

Erol'un çalıştığı gazetenin genel yayın yönetmenidir. Rakip gazeteyi Adnan, Erol ve Tolga üçlüsünün Doğan ile ilgili haberleri sayesinde mağlup etmenin sevinciyle dolup taşan, hırslı üst düzey gazete yöneticisidir.

Erol:

Rakip gazetede çalışmaktadır. Arif'in ölümünden sonra tıpkı Tolga gibi Adnan'ın yanında yer alarak sonuca ulaşmada katkı sağlar. Biraz korkak olsa da iyi bir haber yakalamanın peşine düşen hırslı bir gazetecidir. Romanda karakterden ziyade yardımcı şahıs olarak yer alır.

Tolga:

Tolga, Adnan'ın çalıştığı gazete foto muhabiri olarak çalışan bir gençtir. Adnan iş yerindeki gençlerin içinde en çok Tolga'yı sever. Bu genci biraz lakayt bulsa da işinde iyi olduğu için habere çıkarken yanına hep Tolga'yı alır. Tolga gençliğinin vermiş olduğu gözü karalıkla tehlikeli ne kadar durum varsa hepsine gözü kapalı ve cesur bir şekilde yürür.

Bahri Narman:

Adnan'ın kovulmadan önce çalıştığı gazetenin genel yayın yönetmenidir. Kendini ispatlamanın peşinde olan, tam da patronların aradığı türden bir adamdır. İki dil bilmektedir, gazetecilik haricinde ticaret ve işletmeden de anlamaktadır. Kendi aleyhinde en ufak bir dedikoduyu kaldırabilecek, gülüp geçebilecek bir mizacı

yoktur. Dolayısıyla hakkında kötü konuşanlara karşı affı da yoktur. Bahri'nin iş prensipleri dilini tutamayan Adnan'ı işinden eder. Hırslı bir tip olarak değerlendirilebilir.

Şekip İnce:

Kendini araştırmacı gazeteciliğin üstadı olarak görür. İçten içe meslektaşlarının kuyusunu kazan bir adamdır. Kendini İkitelli'nin en hızlı gazetecisi olarak görmektedir. Doğan'ın haberini yapmaya hazırlanır fakat Arif'in ondan hızlı davranması ve Adnan'ın Arif'in yanında yer alması nedeniyle haber önceliğini kaybeder. Adnan'a bu işte beraber çalışma teklifinden bulunsa da bir işe yaramaz geri planda kalır.

Rıza Aslan:

Eski bir PKK itirafçısıdır. Aynı zamanda da Doğan'ın çetedeki en yakın arkadaşıdır ve bir süre aynı daireyi paylaşırlar. Bekir ve sevgilisinin ölümünde Doğan'a yardım eder fakat çok geçmeden Doğan tarafından öldürülür.

Rıfat:

Yüzbaşı lakaplı, çete üyesidir. Bekir, Bekir'in sevgilisi ve Rıza gibi o da Doğan tarafından önce kaçırılır daha sonra öldürülür. Polis cesedine üç gün sonra ulaşır.

Resul:

Doğan'ın üniversiteden arkadaşıdır. Üniversite yıllarında o da tıpkı Doğan ve diğer arkadaşları Nejat gibi ülkücü topluluğun üyeleridir. O yıllarda yaşanan çatışmalarda pek çok arkadaşları solcular tarafında öldürülür ya da işkenceye maruz kalır. Bir gün Nejat, Doğan ve Resul otobüsten sol görüşlü bir öğrenciyi zorla indirerek önce işkence yaparlar. Ardından Resul, bu gencin boğazını bir tel yardımıyla sıkarak öldürür. Bu olayın ardından tıpkı diğer ikisi gibi Resul da hapse girer fakat bir cana kıymaktan ötürü büyük bir pişmanlık duyar.

Aslen köy çocuğu olan Resul, bin bir zorluklarla İstanbul'a okumaya gelir. Babası sırf o okusun, avukat olsun diye kayınpederinden kalan tarlayı satıp oğlunu okutmaya gayret gösterir. Fakat cami imamı olan yaşlı baba, oğlunun bir cana

kıydığını öğrenince ondan yüz çevirir ve bir daha onunla konuşmaz. Öleceğini anlayınca oğluna Kuran-ı Kerim göndererek okumasını ister. Resul o gece Kuranı Kerim'i okur ve rüyasında babasını görür.

Babası rüyasında öldürdüğü çocuğun fotoğrafını bulup onu duvarına asmasını, her sorana bu olayı anlatmasını ister. Eğer kendisine bu kabahatinden dolayı kızan, küfreden olursa hiç ses etmemesini, bu cezaya razı olmasını ister. Resul, babasının rüyasında dediklerini harfiyen yerine getirir ve kısa süre sonra aklî melekelerini yitirir. Hapisten çıktıktan sonra köyüne döner ve köy halkından uzak bir kulübede dinine bağlı bir insan olarak, Doğan tarafından öldürülünceye kadar yarı meczup bir şekilde yaşar.

Selahattin:

Doğan tarafından öldürülen Bekir'in erkek kardeşidir. Bekir öldükten sonra abisinin yerine geçerek aşiret reisi olur. Mert ve yardımsever bir adamdır. Kardeşinin intikamını almak için adamlarıyla beraber İstanbul'a gelir. Adnan ile irtibat kurarak ondan yardım ister çünkü Doğan'ın da tıpkı Bekir gibi aynı kişiler tarafından öldürüldüğünü düşünür. Kardeşini Doğan'ın yanılması sonucu Yalvaç ve Güngör'ün öldürdüğünü düşünerek iki polisi de öldürtür.

Funda:

Adnan'ın eski karısıdır. Kazancı Yokuşu'ndaki bir reklam şirketinde müşteri temsilcisi olarak çalışmaktadır. Adnan'ın işini boş vermesi ve kendini içkiye vermesi nedeniyle daha fazla dayanamayarak Adnan'dan boşanır ve oğlu Umut'la eski evlerinde yaşamaya devam eder. Ethem adında ressam bir sevgilisi vardır. Romandaki rolü oldukça azdır ve Adnan'ın eski karısı olarak yer alır.

Umut:

Adnan ve Funda'nın tek çocuklarıdır. Özel bir üniversitede psikoloji bölümünde okumaktadır. Annesi ve babası boşanan çocukların genel olarak yaşadığı travmalar ve serzenişler onda yoktur. Hem annesinin hem de babasının hayatına saygı duyar ve onların ayrı ayrı da olsa mutlu olmalarını ister. Bu anlamda yaşına göre olgun tavırlar sergiler.

Annesinin Ethem'le olan ilişkisinden ise en başından beri haberdardır. Fakat Ethem'in ona olan davranışlarından pek hoşnut değildir. Onu kendi oğluyla kıyasladığını düşünü ve bu da Umut'u oldukça rahatsız eder.

Ethem:

Pek fazla ünü olmayan bir ressamdır. Funda'nın sevgilisidir. Umut'la da arasını olabildiğince iyi tutmaya çalışır. Adnan ile ilk karşılaşmalarında Adnan'a karşı da oldukça samimi ve nazik davranır. Romanda sadece iki kez karşımıza çıkar.

Filiz:

Arif'in kızıdır. Adnan'ı tıpkı babası gibi çok sever. Babası öldükten sonra yıkılır fakat metanetini korur. Tıpkı Umut gibi onun da anne ve babası boşanmıştır ve ayrı ayrı hayatlar sürmektedirler. Babasının evini boşaltırken birkaç belgenin işe yarar olabileceğini düşünüp ilk iş olarak Adnan'ı arar ve bu ince düşüncesinden dolayı Arif'in gerçek katili ortaya çıkar.

Abraham:

Yahudi asıllı antika saatçidir. İsviçre'de yaşayan Abraham, Doğan'ın çok yakın arkadaşıdır. Doğan'a yurtdışına para aktarımında yardım eder. Doğan'ın şahibeli ölümünün ardından Müfit tarafından sorgulanır ve Doğan'ın gerçekte yaşadığı haberini vermesi üzerine de Müfit tarafından Belgrad Ormanı civarlarında başından vurularak öldürülür.

2.4.6. Mekân

Polisiye ve cinayet romanlarında mekânın önemi yadsınamaz bir gerçektir fakat bazı romanlarda mekân, diğer unsurlara göre daha sınırlı kalabilir. Bu bağlamda romanda mekân bazen yoğun bir şekilde kurgulansa da bazen de şahıs kadrosu, olay gibi unsurların gölgesinde kalır.

Kukla romanında ise mekân bir iki yerle sınırlı tutulur. Adnan'ın çalıştığı gazete binasına bakışı, çalışmak zorunda olduğu bu mekâna dair düşüncelerini gözler önüne serer. Ayrıca İstanbul'un betonarme bir şehir haline gelişinden bahsedilir.

Adnan, çalışmaktan çok da haz almadığı gazetenin binasını biçimsiz, beton, çelik ve cam yığını olarak niteler. Onun görüşlerinin aksine patronu için bu yapı Orta Doğu ve Balkanlar'ın en görkemli yapısıdır.

Adnan'ın mekâna yönelik yaptığı değerlendirmelerde gazetecilik mesleğine karşı inancını kaybetmiş olmasının da etkisi vardır. Hayatın getirdiği bazı zorunluluklardan ötürü mesleğine devam eder fakat bu durum onun için bir işkenceye dönüşür. Bu nedenle çalıştığı bu görkemli yapı onun için kapalı/dar bir mekândır. Binanın içinden geçtikçe yenisi eklenen kapılar ve güvenlik bariyerleri her sabah işe gelmeyi onun için daha da çekilmez bir hâle sokar:

> *"Adımımı atmamla birlikte cam fanusun beni kapıp gazetenin içine fırlatması bir oldu. Çilem bitti mi dersiniz, ne gezer. Şimdi de geçilmesi zorunlu bir kale gibi, güvenlik kapısı dikiliyordu karşımda." (s. 2)*

Adnan için cam bir fanus gibi kapalı olan bu mekân, İkitelli'de yer almaktadır. Bu semt İstanbul'da iş yerlerinin ve dolayısıyla betonarmenin en yoğun olduğu bölgelerden biridir. Adnan'ın içten içe nefret ettiği bu mekân, kovulmasının ardından onda hüzne benzer bambaşka duyguların ortaya çıkmasına da neden olur. Fakat iş hayatı da dâhil olmak üzere hayatı o denli boş vermiştir ki bu durumun üstünde de pek fazla duramaz.

Adnan arabasının kapısının açık olduğu fark ettikten sonra evinin de aynı saldırıya maruz kaldığını düşünür. Her şeyden, herkesten sığındığı, adeta korunağı haline gelen evi tüm bu yaşananlardan sonra Adnan için eskisi gibi güven telkin etmez. Evin hemen her yanından bir tehlikenin çıkması muhtemel görür. Ona ait olan bu mekâna ondan izinsiz girilmiş olması onun için güvenlik unsurunun yerle bir edilmesi demektir:

> *"Temkinli adımlarla basamakları çıkarak, daha düne kadar benim için en güvenli liman olan, ama şimdi belki de yaşamımı tehdit edecek bir tuzağa dönüşen evime yaklaştım." (s. 108)*

Romanda yer alan en önemli mekân, Adnan ve Doğan'ın çocukluklarını geçirdikleri Kuzguncuk'taki eski evleridir. Bu ev, Adnan'ın çocukluğunun geçtiği yer olması

bakımından onun için önemlidir. Doğan'ın bir kısım çocukluğu ve ilk gençliği bu evde geçer fakat onun için bu evin anlamı Adnan'dan çok daha başkadır.

Doğan bu evde fazlalık, istenmeyen bir varlık olarak yaşar. Bu yaşayış boyunca evin en kötü odasını kendi isteğiyle seçerek aslında bu dışlanmayı bir nevi kendisi de kabul eder. Bununla birlikte o eve ait olan hiçbir eşyayı benimsemez. Bu evde diken üstünde ve yüzeysel bir hayat yaşayarak mekânla arasında herhangi bir duygusal bağ kurmaz. Bu bağlamda Adnan için bu ev açık/geniş bir mekânken, Doğan için de bir o kadar kapalı/dar bir mekândır.

Doğan lise çağına geldiğinde yatılı bir okul okumayı seçerek bağ kuramadığı bu evden tamamen kopar fakat onca yıl türlü tehlikeler atlatan Doğan'ın ölümü bu evde gerçekleşir. Yıllarca uzak durup kaçtığı bu ev sonunda Doğan'a mezar olur.

Yıllar sonra, tam da Doğan'ın sahte ölüm haberinin ardından Adnan'ın yolu garip bir şekilde Kuzguncuk'taki bu eve düşer. En son üvey annesi Keriman'ın ölümünde bu eve adımını atmıştır. Babasından kalan o çok değerli araba koleksiyonunun saklı olduğu sandığı ararken dâhi Keriman'ın odasına ve eşyalarına dokunamaz. Ölse bile bu mekânın üvey annesinin mahremi olduğunu düşünerek saygı gösterir.

Adnan'a göre ev ve kadınlar arasında tuhaf bir bağ vardır. Kadınların eşyalar ve evin içinde yaşayan diğer kişilerle bir özdeşiklik kurup eve farklı bir anlam yüklediklerini düşünür. *"Yuvayı dişi kuş yapar,"* atasözü bu durumu özetler niteliktedir.

Evlerinin yıkıldı yıkılacak arası bir hâlde olmasına rağmen Adnan'a göre çevredeki en güzel ev onlara aittir. Çünkü bu eve yabancı bir el değmez. Adnan için önemli olan bu evin pek çok anıya gebe olmasıdır. Adnan bu evden bahsederken evi kişileştirir ve onu yaşayan bir varlık gibi aktarır. Kuzguncuk, İstanbul'da yabancı bir elin müdahalesine en az maruz kalan nadir semtlerden biridir:

> *"Bizimki belki eskiydi, belki göz kamaştırıcılığını yitirmişti, ama bence ötekilerden daha sahiciydi. Bu semte dair izler, bu semtte yaşananlara dair anılar, betonların, ahşapların, boyaların altında kalmamıştı. Yaşlı, yorgun haliyle de olsa bu ev, sadece konut olarak değil, aynı zamanda*

insanlara yaşamın geçiciliğini anlatan bir anıt gibi sokağın başucunda dikilmeyi sürdürüyordu." (s. 135)

Arif ve Adnan, Sepetçiler Kasrı'nda buluşmak için sözleşirler. Arif'le beraber arkadaşı Müfit de oradadır. Adnan, içeriye girdikten sonra yaşananları konuşmadan önce içinde bulunduğu mekân ile ilgili bilgi verme gereksinimi duyar. Ahmet Ümit'in romanında bu durum sıklıkla karşımıza çıkar. Romanın kurgusu açısından anahtar bir role sahip olmayan mekânlar da dâhil olmak üzere tarihî mekânlar hakkında hatırı sayılır birkaç bilgi verilmeden geçilmez:

"Sepetçiler Kasrı, Topkapı Sarayı ile denizin arasında kalıyordu. Asfalt yol ile tren raylarını saymazsak, sarayın dış bahçesinin denize uzanan bir devamı gibiydi. İstanbul'un değişik semtlerindeki birçok kasır gibi burası da yeniden düzenlenerek restoran haline getirilmişti." (s. 149)

Doğan'ın arkadaşı Resul'ün yaşadığı ev Resul'un seçtiği yeni hayatı simgeler. Dağın başında, köyden uzakta oldukça konforsuz ve küçük bir evde yaşayan Resul için bu ev açık/geniş bir mekândır. O, bir zamanlar yaptığı kötülüklerin affi için bu evde inzivaya çekilip huzuru arar. Aynı ev Adnan için ise bir o kadar ıssız ve korkutucudur. İki şahsın aynı mekân üzerinde farklı şeyler hissetmesi şahısların psikolojik durumu ve bakış açısıyla ilgilidir.

2.4.7. Zaman

Kukla romanında anlatma ve vaka zamanı birbirinden farklıdır ve romandaki anlatma zamanının tespiti mümkün değildir. Anlatma ve vaka zamanı arasında geçen süreç roman için önemli bir bilgidir. Mehmet Tekin'in ifadelerine göre anlatma ve vaka zamanı arasındaki süreç, romandaki olayların gelişimi ve romancının deneyimi açısından dikkate alınmalıdır.[93]

Romandaki vaka zamanı ise yaklaşık bir aydır. Romanın ilk sayfalarından itibaren anlatıcının kullandığı anlatım şeklinden ötürü olayların anlatma zamanından daha önce yaşanıp bittiği kanısına rahatlıkla ulaşılır:

[93] Tekin, *a.g.e.*, s. 126.

"Gazete binasının önüne geldiğimde vakit öğleyi bulmuştu." (s. 1)

Nesnel zaman hakkında herhangi bir bilgi verilmeyen romanda sadece aylardan Nisan olduğu bilgisine ulaşılır:

Anlatıda vaka zamanı ve anlatma zamanı birbirine karışabilecek durumdadır. Bunun nedeni anlatıcının roman boyunca iç monolog tekniğine fazlaca yer vermiş olmasıdır. Anlatıcı ile roman karakterinin aynı kişi olmasından ötürü anlatıcının ne zaman anlatı zamanını ne zaman vaka zamanını aktardığı yer yer karışmaktadır. Bu durumun en önemli nedeni özne anlatıcının vaka zamanına ait iç monologları tırnak içinde vermemesidir. Fakat dikkatli bir okumayla anlatma zamanı ve anlatıcının vaka zamanına ait iç konuşmaları ayırt edilebilir.

Romanda önemsiz görülen yerler atlanır ve bazı olaylar özetlenerek zamanda tasarruf sağlanır. Adnan'ın Kuzguncuk'taki evden ayrılıp Arif ile buluşacakları yere varmasıyla arada geçen zaman dilimi atlanır. Bu kısımda roman için kayda değer bir olay yaşanmadığı için böyle bir yol tercih edilir.

Romandaki vaka zamanı kronolojik olarak ilerlemez, özne anlatıcı kurgu bakımından önem teşkil etmeyen ayrıntıları ve şahısların geçmişe dönük yaşantılarını geriye dönüş tekniğini kullanarak verir. Bu da vakanın kronolojik yapısının bozulmasına neden olur.

2.4.8. Dil ve Üslup

Kukla romanı, Susurluk Olayı ve işlenen cinayetler ekseninde kurgulanan bir romandır. Bu nedenle romanda ele alınan temalarla birlikte romanın dil ve üslubu da şekil alır. Kullanılan kelimeler tema ile yakından ilişkilidir.

Yazarın dili açık ve anlaşılır olmakla birlikte roman edebî sanatların kullanımı konusunda fakirdir. Bu nedenle romanda kullanılan üslup yalındır. Yazım yanlışı, yabancı kelime gibi unsurlar romanda yer almayan diğer dil üslup özellikleridir.

İkileme, deyim, atasözü bağlamında zengin bir içeriğe sahip olan romanda, yer yer küfür ve argo niteliğindeki kelimeler de yer almaktadır.

İkilemeler:

Tatlı tatlı, hızlı hızlı, topu topu, boş boş, kolay kolay, ballandıra ballandıra, ışıl ışıl, adım adım, hüngür hüngür, sallaya sallaya, sinsi sinsi, sakin sakin, tuhaf tuhaf, derin derin, çatır çatır, ağır ağır, abuk sabuk, soğuk soğuk, kesik kesik, tekrar tekrar, dargın dargın, iri iri, sinir minir, pişkin pişkin, buram buram, rahat rahat, süze süze, suçlu suçlu, delik deşik, seke seke, lime lime, tatlı tatlı, dangıl dungul, tek tek, tıklım tıklım, kara kara, apar topar, tıkır tıkır, seve seve.

Deyimler:

Jetonu düşmek, kuyruğunu kıstırmak, gül gibi geçinip gitmek, dibi boylamak, etlisine sütlüsüne karışmamak, hanyayı konyayı anlamak, sevinçten deliye dönmek, yüreğine su serpmek, burnu sürtülmek, küplere binmek, ağzının payını vermek, sinirleri bozulmak, bozuntuya vermemek, bire bin katmak, dik dik bakmak, dumura uğramak, çileden çıkmak, ağız yoklamak, burnunun dikine gitmek, başının etini yemek, lafı ağzına tıkamak, çivisi çıkmak, kafa patlatmak, ipin ucunu kaçırmak, kafayı bulmak, canını dişine takmak, kulak asmak, ağzının payını vermek, fol yok yumurta yok, taş koymak, akıl sır erdirememek, tüyleri diken diken olmak, yakayı sıyırmak, sırt sırta vermek, ümidi kesmek, gözünün yaşına bakmamak, dudak bükmek, jetonu düşmek, dikkat kesilmek, allak bullak etmek, burnundan kıl aldırmamak, zıvanadan çıkarmak, başının etini yemek, zil takıp oynamak, dudak bükmek, zehir zıkkım olmak, yoldan çıkmak, lafa karışmak, ağzının payını vermek, bin dereden su getirmek, Nuh demek peygamber dememek, avucunu yalamak, aklını kaçırmak.

Atasözleri:

Kuzguna yavrusu güzel görünür.

Papaz her zaman pilav yemez.

Argo ve Küfür:

Geveze pezevenk, eşşoğlueşşek, bok, lan, ulan, tıraşa başlamak, bokunu çıkarmak, salak.

2.5. Beyoğlu Rapsodisi

2.5.1. Romanın Kimliği

Ahmet Ümit, *Beyoğlu Rapsodisi*, 1-29. Basım, Doğan Kitap, İstanbul 2003-2010.

Ahmet Ümit, *Beyoğlu Rapsodisi,* 30-33. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Temmuz-Eylül 2010.

Ahmet Ümit, *Beyoğlu Rapsodisi*, 34-42. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Şubat 2011-Ekim 2012.

Ahmet Ümit, *Beyoğlu Rapsodisi*, 43-46. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Mart-Eylül 2013.

Ahmet Ümit, *Beyoğlu Rapsodisi,* , 47-50. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Ocak-Haziran 2014.

Ahmet Ümit, *Beyoğlu Rapsodisi*, 51-54. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Kasım 2014-Şubat 2015.

Ahmet Ümit, *Beyoğlu Rapsodisi*, 55-56. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Ağustos 2015.

Ahmet Ümit, *Beyoğlu Rapsodisi*, 57-58. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Aralık 2015.

Ahmet Ümit, *Beyoğlu Rapsodisi*, 59-60. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Mayıs 2016.

Ahmet Ümit, *Beyoğlu Rapsodisi*, 61-62. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Eylül 2016.

Ahmet Ümit, *Beyoğlu Rapsodisi*, 63-64. Baskı, Everest Yayınları, İstanbul Ocak 2017, 408 s.

2.5.2. Romanın Konusu ve Özeti

Beyoğlu Rapsodisi, gençlik yıllarından itibaren birbirleriyle bağlarını koparmamış üç yakın arkadaşın başından geçen olayları konu edinir. Polisiye roman olan *Beyoğlu Rapsodisi*'nde failleri meçhul birden fazla cinayetin aydınlatılması durumu işlenir.

> *"Ahmet Ümit'in bu romanı yarı toplumsal ögelerden yoksunluğuna rağmen, polisiye kurgu bakımından en başarılı polisiye öyküsüdür. Yazar adeta polisiye kurgudaki ustalığını okuyucuya kanıtlamak istermişçesine yoğunluğu 'muamma' olgusuna vermiştir."*[94]

Ahmet Ümit'in diğer polisiye romanlarında, cinayeti/cinayetleri araştıran kişi bir emniyet mensubu olarak okuyucunun karşısına çıkarken *Beyoğlu Rapsodisi* romanında, cinayetleri çözmeye çalışan Kenan'dır. Onu romandaki diğer şahıslardan ayıran ve böyle bir cinayet soruşturmasının içine iten şey, maceraperest duyguları yoğun olarak yaşamasıdır. Veli Uğur polisiye edebiyat ürünlerinde yer alan bu tür örneklere Türkiye'de 1980'lerden sonra rastlanıldığını belirtir:

> *"Bu dönemde, polisiye romanın temel kişisi profesyonel dedektif ya da polis olmak zorunda değildir. Sıradan insanlar da polisiye olayları araştırıp suçluyu bulabilirler. Böylece suçun aydınlatılması süreci profesyonellerin işi olmaktan çıkar ve toplumsal bir mahiyet kazanır."*[95]

Kenan'ın Beyoğlu'nda işlenen cinayetler ile ilgili gerçekçi bir fotoğraf sergisi açma tutkusu ile birlikte, birbiri arasında ortak bir paydanın olduğu keşfedilen iki cinayetin aydınlatılmaya çalışılmasıyla romanın kurgusu şekillenir. Yıllar öncesinde işlenen cinayetlerin de sır perdesi aralanırken bu olay yeni cinayetlere ortam hazırlar.

Kenan, geçirdiği uçak kazasının ardından açtığı sergilerde umduğu ilgiyi ve başarıyı yakalayamaz. Kenan açtığı bu sergilerle ölümsüzlüğü yakalamak, öldükten sonra da hatırlanmak istemektedir. Bunu sağlayabilecek fikir Nihat'tan gelir.

Nihat, gerçek cinayet fotoğraflarını kurgulayıp yeniden çekebileceklerini söyler. Selim ise başlarına gelecek felaketler zincirinin farkındadır.

---

[94] Üyepazarcı, *a.g.e.*, s. 405-406.
[95] Veli Uğur, *1980 Sonrası Türkiye'de Popüler Roman*, Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2013, s. 168.

Kenan zaman kaybetmeden bir stüdyo kiralar ve tadilatlara başlar. Nihat'ın eşinin arkadaşı Katya da sanat yönetmeni olarak bu işe dâhil olur.

Ahmet Ümit romanın konusunu zenginleştirmek amacıyla *Sis ve Gece* romanında da olduğu gibi çocuk istismarı konusunu bu romanında da ele alır.

Olayların dışında kaldığını düşünen Selim, Kenan'a daha yakın olabilmek amacıyla babasından binanın giriş katını stüdyo olarak kullanmaları için Kenan'a verir. Birkaç gün sonra da fotoğraflara bakmak için soluğu stüdyoda alır. Fotoğraflarda cinayetlere dair bütün ayrıntıların yer alması Selim'i rahatsız eder.

Selim hayatlarına bir anda dâhil olan Katya hakkında bilgi edinmek için Melek'le görüşür. Katya'nın kocası öldükten sonra Rusya'ya dönmeyip Türkiye'de kalması konusunda şu yorumda bulunarak sosyal bir mesaj verir:

> *"Ne yapsın Rusya'ya dönüp? Nasıl geçinecek, ne yapacak? Yüzlerce Rus kadını Türkiye'ye gelip bizim hayvanlara etlerini satıyor. Hiç değilse, Katya'nın öyle bir durumu yok." (s. 76)*

Romanda, kadın-erkek ilişkisine dair tüm ayrıntılara yer verilerek cinsel konulara da değinilir. Romanlarında diğer bir tema olan rüya haline de sık sık yer veren yazar, bu kez rüyayı, bir gizem ve belirsizlik yaratma amacından çok, kişinin korkularına eğilmek amacıyla kullanır.

Selim, yeni iş ortak adayları olan Ruslarla görüşmek için Katya'ya tercümanlık teklifinde bulunur. Bu küçük yardımlaşma ile birlikte Selim ve Katya arasındaki arkadaşlık ilerler. Katya, Selim'e eski kocası Sermet'ten bahseder.

Katya'nın acıklı aşk hikâyesinden ardından yemeğe Nihat ve Kenan da katılır. Kenan, iki cinayet fotoğrafının arasında benzerlik olduğunu söyler. Bu gençlerin bir tarikat tarafından öldürülmüş olabileceği kanısına varır. Eğer bu iki cinayeti çözerse açacağı serginin ilgi çekeceğini düşünür.

Selim, Kenan'ın söylediklerini düşünür. Bu işte onu yalnız bırakmanın herkes için kötü sonuçlar doğuracağının farkındadır. Romanın sonunda, bu iki cinayetin failinin Selim olduğu ortaya çıkıncaya kadar Selim, anlatıcısı olduğu bu hikâyede kendini

gizlemeyi başarır. Selim, yaşanan bu olayları bir roman olarak sonradan kaleme aldığı için anlatıdaki gizemi korumayı amaçlar.

Romanda yer yer Beyoğlu'nun kirli taraflarına da değinilir. Tarihi 1870'lere dayanan ve pek çok yazarın uğrak yeri olan Eptalofos Kahvesinin yerini Burger King'in alması ve önündeki kanalizasyondan yayılan pis koku anlatıcının eleştiri oklarına hedef olur. Böyle tarihî bir caddenin içinde bulunduğu yapaylık ve kokuşmuşluk Selim'i rahatsız eder.

Rus ortakların gözaltına alınması haberiyle birlikte Selim'in yeni fabrika için ortak bulma planı suya düşer. Kenan'ın yürüttüğü soruşturma ile rahatça ilgilenebileceğini düşünerek sevinir.

Selim, Kenan'a yanında olmak istediği imajını vermeyi başarır. Kenan tüm bildiklerini Selim'e anlatır. Aysun ve Yunus aynı okulda çalışan iki meslektaştır. Bir dönem aralarında duygusal bir arkadaşlık yaşanır fakat Aysun Kartal için Yunus'u terk eder. Cinayet günü, Yunus'u apartmanda gören görevlinin verdiği ifadeyle Yunus, Aysun'un katili olmakla suçlanır.

Nihat ve Katya, Kenan'ı bu işten vazgeçirmenin yollarını aramaya başlarlar. Fotoğrafçılıktan dedektifliğe dönen bu iş herkes için çok tehlikeli olmaya başlar. Ertesi gün Kenan ve Selim, Yunus ile görüşmek için cezaevine gider. Yunus, tüm bildiklerini anlatır. Ayrıca Aysun ve Kartal'ın evinde bulunan Nicholas Flamel'e ait resimleri Aysun'a, Paris'te tanıştığı Catherine adında bir kadının verdiğini anlatır. Bu kadının Nicholas Flamel ile ilgili biyografi çalışması vardır.

Yunus, Kartal'ın çok yakın arkadaşı olan Mürsel'den de bahseder. Kenan ve Selim hem Mürsel ile görüşmek hem de Aysun'un evine göz atmak için cezaevinden ayrılırlar. Aysun'un posta kutusunda Catherine 'den gelen bir mektup bulurlar. Yaşlı kadın mektubunda Aysun'un can güvenliği için endişelendiğini yazmaktadır. Mektubu okuduktan sonra Kenan önemli bir ipucu bulmuş olmanın sevincini yaşarken Selim soğukkanlı görünmeye çalışır.

Selim, Catherine'e cevaben bir mektup yazar. Ertesi gün ise Mürsel'le görüşmeye giderler. Kendilerini polis olarak tanıtıp Mürsel'i sorguya alırlar. Mürsel, Aysun'un

Nicholas Flamel ile ilgili bilgileri bu kadından öğrendiğini ve Catherine'in devrim yıllarında Rusya'dan İstanbul'a kaçan bir ailenin kızı olduğunu anlatır.

Ertesi gün yeni ortak arayışı için Milano'ya giden Selim buradan Paris'e geçerek hazırlanan anlaşma metnini, avukatı Herve Chartier'e göstermek ister. Paris'te bir gün geçirdikten sonra İstanbul'a döner. Gün içinde Nihat, Kenan ve Katya ile buluşan Selim, Reşat Çopur'un tahliye haberini alır. Ertesi gün ise Reşat ile görüşmeye giderler.

Reşat, Aysun ve sevgilisi Kartal'ın zengin birinden tehdit yoluyla para sızdırdıklarını anlatır ve cinayetleri bu kişinin işlemiş olabileceği tahmininde bulunur. Bu bilgiyle kahveden ayrılan Kenan ve Nihat'ı yoldayken Katya arar ve Catherine'den beklenen mektubun geldiği haberini verir.

Mektuptan işlerine yarar bir tek bilgi bile çıkmaz. Catherine'in mektubu ilkine göre daha sakin bir üslupla yazılmıştır. Aysun'un Kartal'ın bulaştığı uyuşturucu işleri yüzünden öldürülmüş olabileceğini yazan Catherine, Aysun'un ölümünden derin üzüntü duyduğunu belirterek mektubunu sonlandırır.

Kenan, bu mektupta umduğu cevapları bulamaz. Selim, Kenan'ın artık bu işin peşini bırakacağını düşünür. O gece Kenan, yolda karşılaştığı Deccal Davut lakaplı meczubun söylediklerinden sonra fikrini değiştirerek Aysun'un evine tekrar gider ve kitaplığında Catherine'in otobiyografisini bulur. Kitabın adı *Buruk Bir Gülümseyiştir Yaşam*'dır.

Bu kitapta, Catherine ve ailesinin 1918'de Ekim Devrimi'nin ardından İstanbul'a kaçtığı ve tüm ailesinin 1920 yılında İstanbul'da öldürüldüğü yazmaktadır. Catherine yani tam adıyla Yekaterina Aleksandrovna Kirilova, o yıllarda Paris'te bir okula gönderilir ve ailesi de kısa bir süre sonra yanına gelecekken kendilerinden bir daha haber alınamaz. Ailesinin öldürüldüğüne inanan Catherine'in tüm bu yaşananlardan mektubunda bahsetmemesi Kenan'ın ilgisini çeker. Selim'den de kadının öldüğü haberini alan Kenan bu işten iyice şüphelenir ve Paris'e gitmeye karar verir.

Kenan'ın apar topar Paris'e gitmesi Selim'i telaşlandırır. Kenan, Paris'ten döndükten sonra Selim'i arar ve stüdyoya gelmesini ister. Kenan'ın tavırları oldukça farklı ve

soğuktur. Kenan daha fazla dayanamayarak Selim'in babasının Catherine'in ailesini, elmaslar için öldürdüğünü anlatır. Kenan, bu bilgilere Catherine'in otobiyografisinden ulaşır. Selim ise tüm bunları, Kenan'dan önce kendisini para için tehdit eden Aysun'dan öğrenmiştir.

Catherine, 1920 yılında ailesinden bir daha haber alamayınca onların öldürüldüğünü düşünür. Aradan yıllar geçtikten sonra birkaç kez İstanbul'a, ailesini bulmaya gelir fakat Beyoğlu'nun değişen siluetinde bir türlü aradığı evi bulamaz. Catherine, Paris'te tesadüfen karşılaştığı Aysun Güven'den bu konuda yardım ister. Aysun, yaptığı araştırmalar sonucunda Selim'in babasının Catherine'in ailesini öldürdüğü bilgisine ulaşır. Aysun ve sevgilisi Kartal, Selim'i tehdit ederek ondan para sızdırmaya çalışırlar fakat Selim bu duruma daha fazla dayanamayarak önce Kartal'ı sonra da Aysun'u öldürür.

Kenan'ın bu iki cinayet arasında bağlantı kurması, cinayetleri araştırmaya başlaması ve en sonunda Catherine'i bulmasıyla panikleyen Selim, Milano dönüşünde Paris'e gidip Catherine'i öldürür. Doksan yaşında ve hasta olan Catherine'in öldürülmüş olabileceğinden Kenan dışında hiç kimse şüphelenmez.

Selim, babasından kalan evin bodrum katındaki beton çukurun içinde, iç içe geçmiş biri çocuk üç kafatası görünce her şeyin sona erdiğini anlar. Kenan'ın onu ihbar edeceğini düşünüp paniğe kapılan Selim, belinden çıkardığı tabancasıyla Kenan'ı vurur. Kenan kanlar içinde yere yığılırken Katya ve Nihat gelir.

Katya, Kenan'ın anısı yaşatmak için üzerinde çalıştıkları sergiyi tamamlar. Tüm basın Kenan'ın sergisinden ve ölümünden bahseder. Ayrıca bu sergide Kenan'ın ölüm anının fotoğrafı da yer alır. Böylelikle Kenan, ölümsüzlüğe kavuşur.

Kenan'ın ölümünden sonra gelişen olaylar özet şeklinde verilir. Selim cezaevine girer. Selim'in karısı Gülriz, işlerin başına geçer. Cinayetlerle birlikte şirketin adı duyulur ve bu durum şirket için reklam etkisi yaratır, işler daha da iyiye gider. Selim, romanı oluşturan tüm satırları cezaevinden yazar. Bu bağlamda *Beyoğlu Rapsodisi* romanı, üstkurmaca özelliği gösterir.

2.5.3. Olay Örgüsü

Ahmet Ümit romanlarında olay örgüsünü oluşturan metin halkalarını sayılar ya da başlıklar aracılığıyla bölümlendirme yoluna gider. Bölümlerde, bazen bir metin halkası yer alırken bazen de birden fazla metin halkası yer alabilir. Bu metin halkaları neden ve sonuç bağı ile birbirlerine bağlanarak olay örgüsünü meydana getirirler.[96] *Beyoğlu Rapsodisi* romanı, otuz iki bölümden meydana gelmektedir ve bölümler sıra sayıları kullanılarak isimlendirilmiştir. Ahmet Ümit'in bu romanı da çok zincirli olay örgüsüne örnek teşkil etmektedir.

Veli Uğur, *Beyoğlu Rapsodisi*'nin sıradan bir polisiye roman olmadığına değinir. *Beyoğlu Rapsodisi*'nin işlenen cinayetler kadar kişisel ve sosyal olaylara da yer veren bir roman olduğunu vurgular. Bu nedenle de romanın ilk 203 sayfasında cinayetlere yer verilmediğini belirtir.[97]

Birinci Bölüm:

Romanda hem anlatıcı hem de karakter olarak yer alan Selim, arkadaşları Nihat ve Kenan hakkında bilgiler vererek çocukluk ve gençlik yıllarına değinir. Bu bölüm, olay örgüsü için bir tür giriş niteliğindedir ve şahısların tanıtımı yapılır.

İkinci Bölüm:

Kenan, geçirdiği uçak kazasının ardından ölümsüzlüğü aramaya başlar. Bunun için de fotoğraf çekmeye ve çektiği fotoğraflarla sergiler açmaya başlar.

Üçüncü Bölüm:

Kenan açtığı bu sergilerin hiçbirine ilgi gösterilmez, ilgiyi yakalayabilmek için cinayet fotoğrafları çekmeye karar verir.

[96] Çetişli, *a.g.e.*, s. 83.
[97] Uğur, *a.g.e.,* s. 174.

Dördüncü Bölüm:

Kenan bir binanın çatı katını, fotoğraf stüdyosu olarak kullanmak amacıyla kiralar. Ardından gerekli ekipmanların siparişlerini verir. Selim bu işten geri dursa da Nihat, Kenan'a yardım eder.

Beşinci Bölüm:

Selim, Rumeli Han'ın önünden geçerken Katya ve Kenan ile karşılaşır. Selim stüdyoları su basan Kenan ve Katya'ya babasından kalan evin anahtarını verir. Evin verilmesiyle birlikte Selim de olaylara dâhil olur.

Altıncı Bölüm:

Kenan ve Katya, Selim'in dairesini stüdyoya çevirirler. Üç gün sonra Selim de stüdyoya gider ve Başkomiser Cüneyt'ten alınan cinayet mahalline ait fotoğrafları inceler.

Yedinci Bölüm:

Selim, Nihat'ın dükkânına gider. Melek'e Katya hakkında sorular sorar. Karısı Gülriz'den gelen telefonla Burç'un hastaneye kaldırıldığını öğrenir ve dükkândan ayrılır.

Sekizinci Bölüm:

Selim, Burç'un kaldırıldığı hastaneye gider.

Dokuzuncu Bölüm:

Selim, sabah tekrar gelmek üzere hastaneden ayrılır. Kenan ve Katya ile Baraka Bar'da buluşur. Selim, Katya'ya Ekim Devrimi'nden sonra Türkiye'ye akrabalarının gelip gelmediği sorar.

Onuncu Bölüm:

Selim, Kenan, Nihat ve Katya, bardan ayrıldıktan sonra Kenan'ın stüdyosuna gider.

On Birinci Bölüm:

Nihat, stüdyoya gelir gelmez uyur. Kenan, Katya ve Selim geceye kaldıkları yerden devam ederler.

On İkinci Bölüm:

Selim, oturduğu divanda uyuyakalır. Uyandığında Kenan ve Katya'nın iş arkadaşlığının çok daha ileri bir boyuta vardığına tanık olur. Selim, Nihat'ın uyuduğu odaya geçerek uyumayı dener ve kötü bir rüya görür.

On Üçüncü Bölüm:

Selim, gördüğü rüyanın korkunç etkisiyle stüdyoda kalamaz ve ofisine geçer. Paris'ten gelen telefonla şirketin ortaklarının sorun çıkardığı haberini alır ve acilen Paris'e gitmesi gerektiğini öğrenir.

On Dördüncü Bölüm:

İlk uçakla Paris'e giden Selim, ortakların onu bekletmesiyle beş gün boyunca orada hiçbir şey yapamadan bekler. Beş günün sonra Fransızlar anlaşmadan vazgeçerler. Selim, İstanbul'a geri döner.

On Beşinci Bölüm:

Selim, Pierre'in yardımıyla yeni bir ortak bulur. Yeni adayların Rus olmasından ötürü Selim, Katya'dan tercümanlık yapması için yardım ister.

On Altıncı Bölüm:

Selim'in mağazasına önce Katya ardından da Ruslar gelir. Rusların mağazadan ayrılmalarının ardından Selim ile Katya yemeğe çıkar.

On Yedinci Bölüm:

Katya, eski kocası Sermet ile nasıl tanışıp evlendiklerini ve Sermet'in ölümünü anlatır.

On Sekizinci Bölüm:

Ardından Selim ve Katya'ya, Kenan ile Nihat da katılır. Kenan iki cinayet arasında bir benzerlik fark ettiğinden ve cinayetlerin peşine düşerek katil zanlılarının avukatlarıyla görüştüğünden bahseder.

On Dokuzuncu Bölüm:

Ertesi gün Rus ortak adaylarının gözaltına alındığı haberi gelir. Selim bu boşluktan faydalanıp Kenan'a yardım etmeye karar verir.

Yirminci Bölüm:

Selim, Kenan'a onu bu yolda yalnız bırakamayacağını söyler. İkna olan Kenan edindiği bilgileri Selim ile paylaşır.

Yirmi Birinci Bölüm:

Selim, Kenan'ın dairesinden ayrılarak Nihat'ın sahaf dükkânına, Kenan ise zanlılarla görüşme ayarlayabilmek için avukatlarıyla görüşmeye gider.

Yirmi İkinci Bölüm:

Sahaf dükkânından ayrılan Selim, Gülriz ile karşılaşır ve birlikte muhallebiciye giderler. Ardından Kenan'dan telefon gelir. Ertesi sabah Yunus Küllükçü ile görüşmek için randevulaşırlar.

Yirmi Üçüncü Bölüm:

Selim ve Kenan cezaevinden ayrıldıktan sonra öldürülen kızın evine giderler. Bir ipucu bulamayınca evden çıkarlar. Kenan, kızın posta kutusunda bir mektup bulur. Zarfı gönderen kişi Catherine Varchand'dır ve mektup Paris'ten postalanmıştır. Apartmandan ayrılarak stüdyoya giderler, Selim Catherine'e bir mektup yazar.

Yirmi Dördüncü Bölüm:

Selim akşam eve giderken yazdığı mektubu postalar. Ertesi gün Nihat, öldürülen gençlerin arkadaşı Mürsel ile görüşmeye gider ve Mürsel tarafından tartaklanır.

Selim ve Kenan tam zamanında yetişerek kendilerini polis olarak tanıtırlar. Mürsel'i Aysun ve Kartal'ın cinayeti hakkında sorguya çekerler.

Yirmi Beşinci Bölüm:

Selim, Kenan ve Nihat, Mürsel'in yanından ayrılarak Baraka'ya gider. Pierre, Selim'i arar ve İtalyan ortak bulduğunun haberini verir.

Yirmi Altıncı Bölüm

Ertesi sabah Selim, Milano'ya uçar. Üç gün boyunca ortaklarla görüşmeler sürer. Anlaşma metnini avukatına danışmak isteyen Selim, Paris'e uçar. Ertesi sabah İstanbul'a gelir ve Reşat Çopur'un tahliye haberini alır.

Yirmi Yedinci Bölüm:

Selim ile Kenan, Galata Mevlevihane'sinde buluşup Reşat ile görüşmeye giderler.

Yirmi Sekizinci Bölüm:

Reşat, Aysun ve Kartal'ın zengin birini ağlarına düşüp tehdit ederek para sızdırdıklarını anlatır. Bu olayla, olay örgüsündeki düğüm yavaş yavaş çözülmeye başlar. Ardından Selim ve Kenan, Katya'dan gelen telefonla stüdyoya giderler.

Yirmi Dokuzuncu Bölüm:

Paris'ten stüdyoya gelen mektubu büyük bir merakla okurlar. Mektubu okuyup beklediği bilgilere erişemeyen Kenan, hayal kırıklığına uğrar.

Pierre, Catherine adındaki kadının evinde ölü bulunduğu haberini verir. Kenan'ın bu işten vazgeçtiğini düşünen Selim, Catherine'in öldüğü bilgisini Kenan ile paylaşmaz.

Otuzuncu Bölüm:

Kenan, Catherine'in bir şeyler gizlediği kanısına varır ve ilk uçakla Paris'e gider.

Otuz Birinci Bölüm:

Kenan, Catherine'in cinayete kurban gitmiş olabileceğini düşünür. Selim ise Kenan'ın bu tavrından hiç hoşnut olmaz.

Otuz İkinci Bölüm:

Ertesi gün Kenan, Selim'i arayıp İstanbul'a döndüğünü ve görüşmeleri gerektiğini söyler. Selim stüdyoya gelir ve Kenan Selim'in babasının Catherine'in ailesini para için nasıl katlettiğini, kendisinin de babasının cinayetlerini örtbas etmek için nasıl üç cinayet birden işlediğini anlatır.

Selim, inkâr eder. Bunun üzerine Kenan, bulundukları binanın zemin katına inerek gömülen cesetleri gösterir.

Selim yolun sonuna geldiğini anlar ve Kenan'ı öldürür. Selim cezaevine girer, Katya Kenan'ın sergisini tamamlar ve Kenan'ı ölümsüzlüğe kavuşturur.

2.5.4. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Beyoğlu Rapsodisi romanı özne anlatıcı tarafından aktarılır. Buna birinci tekil şahıs ya da kahraman anlatıcı da denilmektedir. Özne anlatıcı romanı, kendi gördüğü ve bildiği kadarıyla aktarır. *"Bu durumda anlatıcı, söz konusu kahramanın müşahâde kâbiliyeti, tecrübesi, bilgi seviyesi ile sınırlıdır. Kısacası anlatıcı kahramanlardan birisiyle aynîleşir."*[98] *Beyoğlu Rapsodisi* romanında anlatıcı aynı zamanda anlatının başkahramanı olan Selim'dir.

Selim, arkadaşları ve kendi ekseninde gelişen olayları aktarırken tekil bakış açısını kullanılır. Başlarından geçen ve anlatıya konu edinen bu olaylar geçmiş zamana dayalıdır ve bu durum okuyucuya hissettirilir. Kendi hayatının da bir kesitini oluşturan olayları aktarırken anlatıcı, bunu bir roman formatında aktarır. *"Beyoğlu Rapsodisi katil Selim tarafından hapishanede kaleme alınan bir romandır."*[99] Romanın sonunda Selim, anlattıklarını kâğıda dökme suretiyle aktardığını dile getirir. Bu da romanı gerçekçi bir anlatı haline dönüştürür.

[98] Şerif Aktaş, *Roman Sanatı ve İncelemesine Giriş*, s. 93.
[99] Uğur, *a.g.e.,* s. 174.

Romandaki şahıslar, anlatıcı tarafından anlatma tekniği kullanılarak tanıtılır. Roman ilerledikçe asıl konunun yer aldığı kısımlar ise gösterme tekniği ile aktarılır:

> *"Sakin yaşamımızın nasıl sona erdiğini uzun uzun anlatacağım ama önce arkadaşlarımı tanıtayım size."* (s.1) *(...) "Ama durun, kaza konusunu açmadan önce, size kendimi ve Nihat'ı da anlatayım. Çünkü ikimizi tanıtmadan bu öyküyü anlatman imkânsız." (s. 5)*

Konuşma havası içinde bir anlatım tercih eden anlatıcı, bu vasıta ile okuyucuyu romanın içine dâhil etmeye çalışır. Bunun farklı örnekleri Tanzimat dönemi Türk edebiyatında da sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Anlatıcı sık sık araya girerek okuyucuya birtakım bilgiler vermek maksadıyla olay akışını kesintiye uğratır. Ahmet Ümit'in *Beyoğlu Rapsodisi* romanında tercih ettiği bu kullanım daha çok postmodern edebiyatla ilintilidir:

> *"Hayır, hayır üçümüzün de ailelerimizin tek çocuğu olmamızdan söz etmiyorum, kişiliklerimizden bahsediyorum." (s. 2)*

Anlatıcı bazı durumlarda, anlattığı olayın öncesine giderek geçmiş zamanla ilgili bazı açıklamalarda bulunur. Ardından bu durumu fark edip vaka zamanına geri döner ve bunun farkındalığını, "*Neyse biz öykümüze dönelim (s. 17)*, *neyse yine dağıttık konuyu.(s. 39)*" tarzındaki ibarelerle okuyucuya belli eder. Anlatıcı okuyucuyla konuşmasının yanı sıra kendi kendisiyle konuşma hali içerisine girerek iç diyalog tekniğine yer verir.

Romanın anlatıcısı olan Selim aynı zamanda cinayetleri işleyen kişidir. Bu özelliğiyle roman oldukça dikkat çekicidir. Anlatıcı romanı bir tür iç muhasebe yapabilmek, yaşananlara tekrar bakabilmek amacıyla yazdığını belirtir. Erol Üyepazarcı'nın bu durum hakkındaki tespitleri önemlidir:

> *"Ahmet Ümit bu romanında polisiye kurguda çok ilginç ancak ustalıkla kullanılmadığı durumda sırıtabilecek bir yöntemi başarıyla uyguluyor. İlk kez Agatha Christie'nin 1926 yılında yazdığı The Murder of Roger Ackroyd adlı öyküsünde kullandığı, öykünün katilin ağzından anlatılması biçimindeki bu çekici ama sorunlu olabilecek uygulamayı Ahmet Ümit'in*

ustalıkla kullanması yazarın polisiye kurgudaki eriştiği olgunluğun bir kanıtı olarak kabul edilebilir."[100]

Ahmet Ümit anlatıcı olarak seçtiği Selim karakteri vasıtasıyla roman içinde roman yazarak kullandığı bu teknik ile polisiye roman açısından başarılı bir çalışmaya imza atar.

2.5.5. Şahıs Kadrosu

Beyoğlu Rapsodisi romanında yer alan şahıslar, merkezi ve yardımcı şahıslar olmak üzere iki gruba ayrılırken şahısların birkaçı tip olma özelliği taşır. Sermet karakteri ise hatırlanan şahıs olarak romanda yerini alır.

- **Merkezî Şahıslar:**

Beyoğlu Rapsodisi'nde yer alan merkezî şahıslar, Selim ile onun çocukluk arkadaşları Kenan ve Nihat'tır. Bu üç eski arkadaşa Katya'nın da dâhil olmasıyla romanın konusu daha çok bu şahıslar üzerinden gelişim gösterir.

Selim:

Kenan ve Nihat'ın Galatasaray Lisesi'nden arkadaşıdır. Roman onun ağzından anlatılmakla birlikte kurgudaki rolü büyüktür. Kendini Kenan'a göre daha ağırbaşlı ve mantıklı biri olarak tanımlayan Selim, Gülriz ile evlidir ve Burç adında Down sendromlu bir oğlu vardır. İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü mezunu olan Selim tıpkı Kenan gibi kendi mesleğinde devam etmez ve babasının tekstil işini devralıp AZYA markasını büyütür.

Selim, gençlik yıllarından itibaren Kenan'ın grup lideri olmasından hoşnut değildir fakat bu duruma da hiçbir zaman ses çıkaramaz. Fotoğrafçılık uğraşıyla birlikte kendilerini cinayet soruşturmasının içinde bulan üç arkadaş arasında Kenan'ın etkin olması Selim'in canını fazlasıyla sıkar.

[100] Üyepazarcı, *a.g.e.*, s. 406.

Kenan'ın Katya gibi güzel bir kadınla birlikte olmasını da içten içe kıskanır fakat bu durumu kendine itiraf etmekte zorlanır. Polisiye roman tutkunu olan Selim, pek çok polisiye roman okur. Kendi fiziksel ve ruhsal özelliklerini ise şu şekilde tasvir eder:

> *"Bana gelince, uzun boyum, iri bedenim, yeşil mi, gri mi çoğu zaman benim bile ayırt edemediğim, ilgi çekmeyen açık renk gözlerim, şimdi iyice seyrekleşen, ince telli, kumral saçlarım, her zaman temiz, kırışıksız olmasına özen gösterdiğim giysilerim, kurallara harfiyen uyan davranışlarımla sıradan öğrencilerden biriydim. Tıpkı özenli giysilerim gibi, ağırbaşlılığım da o yıllardan bu yana taşıdığım bir özelliktir. Bu yüzden hep olduğumdan yaşlı görünürüm…" (s. 2)*

Nihat'ın cinayet fotoğrafları çekme fikri, Selim'i tedirgin eder. Bu olaylar gelişirken Selim işlerini büyütmeye çalışır fakat işleri istediği gibi gitmeyince Kenan'ın yanında yer alır.

Selim, para hırsı olan bir adam değildir fakat geçmiş zamanlarda babasının güçlü olmak adına yapmış olduğu büyük yanlışları da maruz görür. Nitekim babasının zengin olmak uğruna işlediği üç cinayetin üstünü kapatarak elindekileri korumak amacıyla o da aynı hataya düşer.

Şahıs kadrosu içinde en aklı başında ve soğukkanlı olan karakter Selim'dir. Bu nedenle onun katil olması, üstelik bir değil üç cinayeti örtbas etmesi okuyucuyu şaşkınlığa uğratır. Babasının ve kendi işlediği cinayetlerin en yakın arkdaşı Selim tarafından ortaya çıkarılmasıyla dördüncü cinayetini Kenan'ı öldürerek gerçekleştirir. Kenan haricindeki diğer cinayetleri ise ispat edilemez. Selim bir amaç doğrultusunda bu denli rahat cinayet işlemesi açısından seri katil tipi olarak değerlendirilir.

Selim bir anlatıcı olarak cinayetlerin faili olduğunu gizlemeyi başarır ve okuyucunun şüphelerini başka tarafa çevirir. Her ne kadar ailesinin mutlu birlikteliğini bozacak hiçbir şeye izin vermeyeceğini dile getirse de içindeki korku ve panik yavaş yavaş kendini hissettirir.

Selim kendi sonuna doğru yaklaşırken soruşturmada ilk kez arkadaşlarına yön vermesi ve sözünün dinlenmesi içten içe eksik olan egosunu tatmin eder. Bunda cinayetleri kendisinin işlemiş olması ve hamleleriyle Kenan'ı gerçeklerden uzaklaştırmaya çalışması etkilidir.

Sahip olduklarını korumak adına kendisini tehdit eden iki genci, babasının işlediği suçların ortaya çıkmasını engellemek amacıyla yaşlı bir kadını ve en yakın arkadaşını gözünü kırpmadan öldürür. Kendiyle birlikte pek çok insanın hayatını da karartır fakat üstüne titrediği markası ve ailesi hayatına o olmadan kaldığı yerden devam eder.

Kenan Sorgun:

Kenan, romandaki kilit kahramanlardan biridir. Kişiliği ve rahat hareketleriyle okuyucunun dikkatini çeken Kenan, maddî durumu yerinde olan, yakışıklı, arkadaşları arasında liderlik vasfına sahip olan, yaşamın tadını çıkaran, kolay kolay sorumluluk almayan bir karakterdir. Pek çok kadının ilgi odağında olan Kenan, hayatı boyunca evlenmez. Kenan hakkındaki tüm bu bilgiler anlatıcının zamanda geriye giderek yaptığı bilgilendirmelere aittir ve anlatıcı Kenan'ın fiziksel görünümünü şu şekilde ifade eder:

> *"Kıvırcık sayılabilecek dalgalı siyah saçları, hep neşeyle parıldayan ela gözleri, dur durak bilmeyen haliyle Kenan, içimizdeki en delişmen çocuktu." (s. 2)*

Geçirdiği uçak kazasının ardından hayata bakışı değişir ve ölümsüzlüğün peşine düşer. Kenan önceden beri bu tür metafizik konulara meraklıdır. Ölümden dönmesiyle birlikte bu ilgisi katlanarak çoğalır. Kenan'ın bu ruh halinde olmasının sebebi Selim'e göre Kenan'ın gerçek anlamda bir derdinin olmamasıdır.

Kenan öldükten sonra ardında onu hatırlatacak bir şeylerin kalmasını ister fakat bu uğurda açtığı fotoğraf sergileri beklediği ilgiyi görmez. Nihat'ın verdiği fikir ile gerçek cinayetleri kurgulayıp yeniden fotoğraflar. Ölümsüzlüğü yakalamak uğruna girdiği bu uğraş kendisiyle birlikte üç arkadaşını da beklenmedik bir sona götürür.

Arkadaşlarına nazaran oldukça zengin olan Kenan aynı zamanda yardımsever biri olarak karakterize edilir. Selim ve özellikle de Nihat'a elinden gelen tüm yardımı yapmaya hazırdır.

Hukuk Fakültesi mezunu olan Kenan, mesleğini yapmak yerine babasının yıllarca emek verip büyüttüğü sigorta acentesinin başına geçer ve ticari zekâsıyla kısa sürede işleri büyütür.

Nihat'ın fotoğrafçılık yapmasından etkilenen Kenan fotoğraf çekmeyi öğrenir ve bunu hobi olarak sürdürür. Düzinelerce fotoğraf makinesi alıp birçok sergi açar. Geçirdiği uçak kazasının ardından Kenan'a bir dinginlik gelir ve işleriyle daha fazla ilgilenmeye, fotoğrafçılığa daha fazla vakit ayırmaya başlar. İstanbul'daki kiliseleri konu edinen bir sergi açar ve sevgilisi Katya ile de burada tanışır.

Kenan, hayatın tüm zevklerini tattığını düşünür fakat bunlar artık ona yetmemektedir. Bir tür doyumsuzluk duygusuna kapılan Kenan daha farklı maceralar arar. Kenan'ın bu başına buyruk tavırları ve çapkın halleri Melek ve Gülriz tarafından hoş karşılanmaz ve Kenan'a karşı belli bir mesafede yer almayı tercih ederler. Fakat tehlikeli olan taraf Kenan olmaz. En yakın arkadaşının katil olduğunu öğrendiği an onun da yaşamının sonu olur ve Selim tarafından öldürülür.

Nihat:

Selim ve Kenan'a nazaran daha pasif ve silik bir tip olarak karşımıza çıkan Nihat, çocukluğundan beri yaşamı bu doğrultuda ilerler. Maddî olarak Selim ve Kenan gibi durumu iyi olmayan Nihat, öğrencilik yıllarından itibaren Selim ve Nihat'in desteğini alır. O günlerden bu günlere ise değişen pek bir şey olmaz. Nihat'ın kızının okul taksitlerinden Melek ile beraber açtıkları sahafa kadar çoğu malî yardımı yine Selim ve Kenan üstlenir.

Nihat, Galatasaray Lisesi'ni bitirdikten sonra üniversite sınavını kazanamaz ve bir dönem Cumhuriyet gazetesinde fotoğrafçı olarak çalışır. Bunun haricinde okullarda öğrencilerin fotoğraflarını çekip harçlığını çıkaran Nihat, bu az kazancına rağmen Selim ve Kenan'a jestler yapacak kadar da gönlü bol bir insandır. Romanda Nihat'ın fiziksel özelliklerinden şu şekilde bahsedilir:

"Nihat ise, iri bir yumurtayı andıran kafası, geniş alnının hemen altında insana kederle bakan kara gözleri, kısa boyu, çelimsiz bedeniyle ikimizden de çok farklıydı. Yine de tuhaf bir şekilde ikimize de benzerdi. Belki benzemezdi de, kimi davranışlarımızı taklit ederek bizim gibi olmaya çalışırdı." (s. 2)

Kenan'a fotoğraf çekmeyi öğreten de Nihat'tır fakat o Kenan gibi fotoğrafçılıktan hoşlanmaz. Bir dönem cinayet mahallerini fotoğrafladıktan sonra bu işten iyiden iyiye soğur ve işi bırakıp askere gider. Askerden döndükten sonra Selim ve Kenan'a bir sahaf dükkânı açmak istediğini söyleyerek onlardan maddi ve manevi destek bekler. Melek ile de Beyoğlu'nda açtığı bu sahaf dükkânında tanışır. Tanıştıktan üç ay sonra da Melek'e evlenme teklifi eder ve tüm düğün masraflarını Selim ve Kenan tarafından karşılanır.

Mutlu bir evlilik hayatı olmayan Nihat, evliliğindeki huzursuzluğa ve karısı Melek'in tüm nobranlığına karşı bu evliliği bitirmeyi düşünmez. Bunda kızları Dize'nin de büyük payı vardır. Nihat romanda fedakâr bir tip olarak yer alır.

Nihat, Selim'in Down sendromlu oğlu Burç'un hastalığı konusunda Selim ve Gülriz'e manevi anlamda destek olur. Nihat maddî anlamda pek çok yardımını gördüğü Selim ve Kenan'a karşı bir tür minnet duygusu içerisindedir ve yapı olarak da sakin bir insandır.

Selim'in Kenan'ı öldürmesinden sonra Nihat, Selim'i ziyarete gitmez. Aradan birkaç ay geçtikten sonra Selim'e karşı kin tutamaz ve bu olaydan hiç bahsetmemek üzere her hafta ziyaretine gider. Yaşanan tüm bu olaylardan en az etkilenen kişi Nihat olur. Bu da onun arada kalmış, silik yapısıyla ilgili bir durum olarak değerlendirilebilir.

Katya:

Rus asıllı bir sanat yönetmenidir. Aynı zamanda geçimini sağlamak amacıyla çeviriler yapar. Selim ve Kenan'la, Nihat'ın eşi Melek aracılığıyla tanışır. Kenan'ın cinayet fotoğrafları çekmesi konusunda sanat yönetmenliği görevini üstlenen Katya, bu işi mantıklı bulmasa da başka bir seçeneği yoktur. Kenan'la sürekli olarak birlikte çalışmalarından ötürü aralarında kısa zamanda aşk ilişkisi başlar.

Rus olmasına rağmen düzgün bir Türkçeye sahip olan Katya, beş yıl önce bir Türk ile evlenir ve bir kaza sonucu eşini kaybedince ülkesine dönmez. İstanbul'da kalıp bir süre reklam şirketlerinde çalışır fakat kriz nedeniyle kısa bir süre sonra işsiz kalır. Bu süreç içerisinde yayınevlerinde çalışarak Türkçe şiirleri Rusçaya çevirir. Melek ile de bu vesile ile tanışır. Roman boyunca sık sık güzelliğine vurgu yapılan Katya'nın fiziksel özellikleri şu şekilde tasvir edilir:

> *"Kumral kaşlarının altından, insana içtenlikle bakan su yeşili, hafif çekik gözler, minik bir burun, kalın olmayan ama bu güzel yüzü tamamlayan pembe dudaklar. Bal rengi saçları oval yüzünü çevreleyerek, omzuna kadar düşüyordu." (s. 19)*

Güzel bir kadın olması nedeniyle dikkat çeken Katya, çalıştığı pek çok iş yerinden patronlarının rahatsız eden tavırlarından ötürü ayrılır fakat Kenan ile ilişkisi bu şekilde gelişmez. Katya gerçek anlamda Kenan'dan hoşlanır ve onu sever. Kenan'ın ölümünden sonra üzerinde çalıştıkları sergiyi tamamlayarak sevgilisinin hayalini gerçekleştirir. Katya, Rus kadın tipinden çok farklı olarak romanda bir karakter olarak yer alır.

- **Yardımcı Şahıslar:**

Melek:

Nihat ile tanıştıklarında edebiyat öğretmeni olarak görev yapan Melek, kızlarının doğumunun ardından mesleğini bırakarak vaktinin büyük kısmını açtıkları sahaf dükkânında, kendisi gibi amatör olan şairlerle toplantılar düzenleyerek geçirir.

Kocası Nihat'a nazaran baskın bir karakter olan Melek, evliliklerindeki geçimsiz tarafı temsil eder ve dominant bir tip olarak şahıs kadrosunda yer alır. Katya'nın Selim ve Kenan'la tanışmasına vesile olması ve kocasıyla yaşadığı huzursuzluklar haricinde romanda başka bir işlevi yoktur. Romanda fiziksel özellikleri şu şekilde tasvir edilir:

> *"Melek, bizimkinden yaşlıydı, pek güzel sayılmazdı, ne var ki şairdi. Bir de insanı delercesine bakan, zeytin karası gözleri vardı." (s. 10)*

Hiçbir şeyden hoşnut olmayan Melek, Pera Palas'ta yapılan düğünlerinden ve Agatha Christie'nin kaldığı odada balayı geçirmekten dâhi mutluluk duymaz. Evlendikten kısa bir süre sonra da gerçek yüzünü göstererek tüm tatminsizliğini sergiler.

Melek, tüm yardımlarına rağmen Selim ve Kenan'a karşı mesafesini korumayı seçer. Roman boyunca yalnızca bir kez Selim'e güler yüz gösterir o da Selim'in şirketinin, çıkaracakları dergiye maddî destek sağlayacağını öğrendiği andır. Hem gösterme hem de anlatma tekniğiyle tanıtılan Melek, bu anlamda tek yönlü olarak ele alınır ve şiirle yakından ilgili olması durumuna yer verilmez.

Dize:

Nihat ve Melek'in tek çocukları olan Dize, özel bir üniversitede burslu olarak okumaktadır. Kumral kısa saçlarıyla incecik genç bir kızdır. Selim, Dize'yi o kadar çok sevmektedir ki onu kendi kızı gibi görür. Romanda karşımıza yalnızca üç kez çıkar ve romandaki görevi Nicholas Flamel adının aydınlatılmasıdır.

Gülriz:

Kocasına, evine ve hasta çocuğuna bağlı yumuşak huylu bir ev kadını tipidir. Melek'in tam tersi bir mizaca sahiptir. Maddi açıdan hiçbir zorluk yaşamamalarına rağmen tutumludur ve Selim onun bu yönünü babası Ali Rıza'ya benzetir.

Oldukça utangaç ve naif bir kadın olan Gülriz, kocasına karşı bile bu şekilde davranmasını ailesinden aldığı terbiyeye bağlar. Selim hapse girdikten sonra, yıllardır ev hanımı olmasına rağmen işlerin başına geçer ve büyük başarı bir başarı yakalar.

Kulampara Cahit:

Sakız Ağacı Caddesi'nde küçük oğlan çocuğunu taciz ettiği iddia edilen esnaftır. Romanın konusuna ek olarak yer alan çocuk istismarı konusunda suçlu olan taraftır.

Başkomiser Cüneyt:

Karakolun çatısının onarılması karşılığında Beyoğlu'nda işlenen cinayetlerin fotoğraflarını, Kenan'a vermeyi kabul eder. Bu davranışıyla meslek ahlakına aykırı

davranan bir polis olarak romanda yer alır. Romandaki cinayetlerin aydınlatılması konusunda herhangi bir etkisi olmaz.

Mösyö Pierre Duguie:

Selim'in Fransa'daki komisyoncusudur. Açılması planlanan yeni fabrika için Selim'e yabancı ortaklar bulur fakat hepsinde de başarısız olur. Romandaki asıl görevi yurt dışında yaşamasından ötürü Catherine'e ulaşmaya çalışmak ve Paris'e giden Kenan'ın yaptıklarını Selim'e aktarmaktır.

Yunus Küllükçü:

Yirmi sekiz yaşında, kısa boylu, gözlüklü genç bir asistandır. Aynı zamanda Aysun'un üniversiteden arkadaşı ve eski sevgilisidir. Kartal'ın ölümünden sonra sık sık Aysun'u ziyarete gelerek destek olmaya çalışır. Yine bir gece kontrol etmeye geldiğinde Aysun'u öldürülmüş olarak bulur ve cinayet üzerine kalır.

Reşat Çopur:

Kahve işletmecisi ve aynı zamanda uyuşturucu satıcısıdır. Kartal, uyuşturucuları Reşat'tan temin eder ve bir hayli de borcu olduğu için Kartal'ın ölümünden Reşat sorumlu tutulur.

Catherine:

Aslen beyaz Rus olan Catherine, Sovyet Devrimi yıllarında annesi, babası ve küçük kardeşi ile birlikte yanlarında birkaç parça mücevher ile İstanbul'a gelir. O yıllarda küçük bir çocuk olan Catherine, Aysun'un deyimiyle Katya, ailesi tarafından eğitim için Paris'e gönderilir ve ailesinden bir daha haber alamaz.

Paris'te Aysun'la karşılaşan Catherine, Aysun'un İstanbul'dan geldiğini öğrenince ailesinin izini bulabilmek umuduyla olan biteni genç kıza anlatır. Aysun'un İstanbul'da yapacağı araştırmalar için ise para gönderir. Fakat Aysun bu bilgileri daha fazla para için Selim'e şantaj olarak kullanır. Catherine bir daha Aysun'dan haber alamaz. Genç kızı merak ettiği için ona göndermiş olduğu mektup yüzünden kimliği ortaya çıkar ve Selim tarafından öldürülür.

- **Hatırlanan Şahıslar:**

Şahıs kadrosu açısından böyle bir tasnif Nurullah Çetin tarafından yapılmaktadır. Şahıs kadrosunu kendi içinde yedi alt başlıkta inceleyen Çetin, kurgusal kişiler başlığı altında hatırlanmış kişi alt başlığına da yer verir:

> *"Bu kişi, gerçek hayatta vardır. Yaşamıştır ya da yaşıyordur. Ama roman dünyası içinde o anda yoktur. Roman kişisi tarafından hatırlanmakta ve bazen de kendisiyle iç diyalog yöntemiyle hayalen konuşulmaktadır."*[101]

Aysun Güven:

Boğaziçi Üniversitesi'nde asistandır. Meslektaşı Yunus ile yaşadığı kısa beraberlikten sonra Kartal adında baterist bir gence âşık olur. Kartal'ın uyuşturucu bağımlısı olması ve Reşat Çopur denilen adama bir miktar borcu olması dolayısıyla iki genç sevgilisi kolay yoldan para bulmanın yolunu bulurlar.

Aysun öldürülmeden bir yıl önce Sorbonne Üniversitesi'nde burs kazanarak altı aylığına eğitim görmek için Paris'e gider. Fakat altı ayı tamamlamadan geri döner. Paris'te tanıştığı Catherine adındaki kadından aldığı bilgiler ışığında Selim'in babasının cinayetlerini öğrenir ve Kartal'la birlikte Selim'den para sızdırırlar. Bir süre tehditlerinde başarılı olurlar fakat iki sevgili bu duruma daha fazla katlanamayan Selim tarafından öldürülürler.

Kartal Göker:

Uzun siyah saçlarıyla tasvir edilen Kartal, bir müzik grubunda bateristtir. Uyuşturucu bağımlısıdır ve Aysun'la bu barda tanışır. Başına sert bir cisimle vurmak suretiyle Selim tarafından öldürülür.

Sermet:

Romanda hatırlanmış kişi olarak yer alan Sermet, Katya'nın ölen kocasıdır. Katya ile Sovyetler Birliği'nin Komünizm Doruğu'nda tanışırlar. Sermet varlıklı bir ailenin çocuğudur. Cihangir'de bir evi vardır ve bu nedenle daha rahat edecekleri

[101] Çetin, *a.g.e.*, s. 168.

düşüncesiyle evlenince Katya'nın İstanbul'a taşınmasını ister. Aladağlara çıktıkları o gün Sermet, Katya'ya sarkıntılık eden eşkıyalara karşı gereken cesareti gösteremez ve o günden sonra evliliklerinin bozulur. Bu ezikliği içinden atamayan Sermet o günden sonra eskisi gibi olamaz ve Ağrı Dağı'ndan düşerek hayatını kaybeder. Sermet hakkındaki bu bilgiler Katya tarafından Selim'e anlatılır.

Ali Rıza:

Selim'in babası Ali Rıza, 1920'li yıllarda bir terzinin yanında kalfa olarak çalışarak kıt kanaat geçimini sağlayan yoksul bir Bulgar göçmenidir. Ali Rıza o yıllarda bekârdır ve aynı binada kiracı olan General Aleksandr Kirilov'la çok az bildiği Rusçasıyla iyi bir dostluk kurar.

General, Ekim Devrimi sırasında Rusya'dan kaçarken yanında dokuz adet elmas getirir. General elindeki nakit para bitince yabancı olduğu ülkede bir tek Ali Rıza'ya güvenir ve ona elmaslardan bahseder. Ali Rıza elmasların ışıltısına yenik düşüp Generali, karısı Natalya'yı ve iki yaşlarındaki oğulları İvan'ı gözünü kırpmadan öldürür ve cesetlerini oturdukları binanın zemine gömer.

O sıralarda Paris'te olan evin küçük kızının dönüp de evi bulmasını engellemek için iki katlı binanın üzerine bir kat daha çıkarak evi gizler. Küçüklüğünden beri oğlunu da bencilce telkinleriyle yetiştirir ve haksız yollarla servet sahibi olur.

Ahmet Ümit bu eserinde merkezî şahıs kadrosunu sınırlı tutarak cinayetlerin failini okuyucunun tahmin edemeyeceği bir şahıs olarak kurgular. Bu anlamda *Beyoğlu Rapsodisi* romanı, üç yakın arkadaşın ekseninde gelişen birtakım gizemli olayların izini sürer.

2.5.6. Mekân

Romanın başkahramanı ve anlatıcısı olan Selim, mimarlık bölümü mezunudur ve İstanbul'un mimarisi hakkında oldukça bilgilidir. Özellikle Beyoğlu semti, Selim için oldukça önemli bir mekândır. Okuyucu Selim'in gözünden eski ve yeni Beyoğlu'nu seyretme imkânını elde eder. Beyoğlu'nun Ermeni ve Rum vatandaşlarına ev

sahipliği yaptığı yıllarla, 2000'li yılların Beyoğlu semti romanda karşı karşıya getirilir:

> *"Asıl adı Pera olan Beyoğlu, gayri Müslimlerin çoğunlukta olduğu bir yer olarak bilinir. Beyoğlu bu nedenle ayrı bir kimlikle ortaya çıkmış ve hep İstanbul'un bir aykırı yüzü olarak kalmıştır."*[102]

Kiliseleriyle, camileriyle, pasajlarıyla, türlü türlü mağazalarıyla kültürel bir mozaiğin temsilcisi olan Beyoğlu, arka sokakları, izbe yerleri ve yıkılmaya yüz tutmuş binalarıyla biten bir devri sembolize eder. Beyoğlu'nun geçmişten günümüze geçirdiği değişimler, olumlu ve olumsuz yanlarıyla bir arada verilir. Çok uluslu bir yaşama ortam sağlayan İstanbul, içinde barındırdığı insanlarla ve kültürleriyle birlikte zenginleşir ve değişir:

> *"İstanbul, ülkenin yegâne cazibe merkezi olmasının bedelini, denetleyemediği kitlelerin göçünü kabul etmek zorunda kalmakla ödemektedir. Ama bu denetlenemeyen unsurlar ona renklerinin bazılarını vermekte ve onu ebedi kılmaktadır."*[103]

Romanda yer alan Beyoğlu; Selim, Kenan ve Nihat'ın gençliklerini geçirdikleri mekân olması bağlamında önemlidir. Yıllar sonra bu üç arkadaş, eski günlerdeki gibi yeniden Beyoğlu'nda toplanır. Ayrıca Beyoğlu semti tıpkı Selim, Kenan ve Nihat gibi bir roman karakteri olarak okuyucunun karşısına çıkar.

İstanbul ve özellikle Beyoğlu'nun yer aldığı romanda, Nihat ve Melek'in düğünlerinin yapıldığı yer dikkat çekicidir. Pera Palas'ta yapılan düğün sonrasında balayı odası olarak Agatha Christie'nin kaldığı rivayet edilen oda tutulur. Burada mekân ve kişiler arasında bir uyum yakalamaya çalışılır. Nihat'ın kitaplara karşı olan tutkusu, Melek'in hem edebiyat öğretmeni hem de şair olması düğün mekânı olarak Pera Palas'ın seçilmesinde etkendir.

Selim'in tekstil mağazası Beyoğlu'nda Rumeli Han'dadır. Selim, Katya'ya bu binayı tanıtırken mekânın geçmişine değinmeyi de ihmal etmez. Bu bina Beyoğlu'nun en

---

[102] Hüseyin Yaşar, "Ahmet Ümit'in *Beyoğlu Rapsodis*i'nde Mekân Olarak 'Beyoğlu'", *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 21, S. 2, 2012, s. 37.
[103] Mehmet Ali Kılıçbay, *Şehirler ve Kentler*, İmge Kitabevi, Ankara 2000, s. 32.

eski yapılarındandır ve Ragıp Paşa tarafında inşa edilmiştir. Aynı zamanda Beyoğlu'nun gündüz ve gece saatlerindeki kimlik değişimi yine Selim'in gözünden canlı bir tablo olarak aktarılır:

> *"Gündüzleri esnafın işiyle gücüyle uğraştığı bu cadde, gece yarısı olup da saat biri devirdi mi, farklı bir kimliğe bürünür. Barlarda, meyhanelerde, birahanelerde kafayı çekmiş insanlar salınarak geçmeye başlarlar, zaman zaman sarhoş naralarına, kanlı bıçaklı kavgalara, uyuşturucu satışına, fuhuş pazarlıklarına sahne olan cadde, sık sık polis ya da ambulans sirenleriyle yankılanır." (s. 49)*

Selim, cinayet fotoğraflarına bakarken bu kentte insanın başına hemen her yerde bir felaketin gelebileceği yorumunda bulunur. Yaşadığımız mekânların aslında ne kadar korunaksız ve mücadele gerektiren yaşam alanları olduğuna dikkat çeker. Özellikle Tarlabaşı, Beyoğlu semtinin suçla bağdaştırılan bir bölgesidir:

> *"Beyoğlu, dünyanın en büyük metropollerinden birinin kültür-sanat merkezi olan bu semt, uygarlığın son nimetleriyle donatılmış bu kültür adası, aynı zamanda binalardan oluşan vahşi bir orman gibiydi. Ve ormanlarda hayatta kalmak için tek yasa geçerliydi: Güçlü ve uyanık olmak. Yoksa sizden güçlü bir başka yırtıcının kurbanı olabilirdiniz." (s. 64)*

Beyoğlu, renkli vitrinleri, görkemli yapılarının yanı sıra akşam olduğunda sokakları bir tür tehlike ormanına dönüşüveren, dolaşırken her zaman dikkat isteyen bir semt olarak tasvir edilir. Burası *"yeryüzünün en büyük tiyatro sahnesi"*dir. *(s. 71)*

Romanın bir bütün olarak Beyoğlu semtinde kurgulanmış olması mekânlar arasındaki geliş gidişlerin yürüme mesafesinde yer almasına neden olur. Bu bağlamda Selim bir yerden diğerine geçerken genel olarak vasıta kullanmayı tercih etmez. Bu yürüyüşler esnasında da Beyoğlu semtinin panoramasını gözler önüne sererken yol güzergâhlarına, cadde ve sokak adlarına yer verir.

Selim, İstanbul'u çok sevse de bu onun geceleri ıssız ara sokaklardan korkmasına engel olamaz. Bir gece Kenan ve Katya ile buluşmak için Beyoğlu'nun ara

sokaklarından geçerken tedirgin olur. Genç bir adamken Tarlabaşı ve Abanoz Sokak'tan bir an bile tereddüt etmediğini anımsar. Bu bağlamda değerlendirildiğinde zaman, aşina olduğumuz mekânlara karşı olan tutumumuzu da değiştirip dönüştür. Bazen o mekâna büyük değerler atfedilirken bazen aynı mekândan eskisi gibi tat almak mümkün olmaz; zaman mekânı değiştirir.

Katya, Selim'in çocukluğunu geçirdiği babadan kalma üç katlı evine girdiğinde tuhaf bir huzursuzluk hisseder. Evin içerisi büyük fakat kasvetlidir. Katya'nın nezdinde bu ev, dar/kapalı bir mekân olarak yer alır. Evin kasvetli havasını kırmak için odaların her biri farklı renklere boyanır.

Bu bina haricinde, aynı sokakta yer alan diğer tüm binalar apartman şeklinde yeniden inşa edilir fakat Selim'in babası evlerinin apartmana dönüştürülmesine ısrarla karşı çıkar. Gerekçesi ise bu evde karısına ait pek çok hatıranın olmasıdır fakat bu mekân aynı zamanda suçun gizlendiği bir yer olması açısından Ali Rıza Bey'in sırlarına ev sahipliği yapar. Bu bağlamda mekânın, cinayetlerin aydınlatılmasında önemli bir yeri vardır.

Yıllar sonra babasından kalma bu eve gelen Selim, Madam Erifili'nin çocukluk yıllarında tatlılar yaptığı evinin yerinde şimdi kocaman bir bina dikili olduğunu fark eder. Bu durum Beyoğlu semtinde yaşanan değişimin en çarpıcı örneğidir. Selim gördüğü manzara karşısında buraya ait olmadığını düşünerek mekândan bir an evvel uzaklaşmak ister.

Necip Fazıl, Peyami Safa, Sait Faik gibi isimlerin bir zamanlar uğrak yeri olan eskinin Nisuaz Pastanesi şimdinin Garanti Bankası Sanat Galerisi'nin yakınına çıkan Selim, kendini daha iyi hisseder. Bu bağlamda her iki mekân fiziksel anlamda açık mekânlardır fakat Selim yıllar sonra uğradığı eski mahallesinde kendini daralmış, kapalı kalmış hisseder. Mahalle açık bir mekân olsa da ruhsal anlamda Selim için kapalılık arz eder.

Asansör, hem fiziksel hem de çoğu insan tarafından ruhsal anlamda kapalı bir mekân olarak değerlendirilen bir mekân olsa da Selim, bu şekilde düşünmez. Dışarının o kasvetli, ürpertici havasından sonra kendine ait mekân olarak nitelendirdiği ofisinin asansörü onun için açık bir mekân haline gelir. Bu anlamda Selim'in mekânları

değerlendirişinde tezatlıklar göze çarpar. Selim açık mekânların oluşturduğu tehlike ortamından ziyade kapalı ve kendine ait olan mekânları daha güvenli ve huzurlu bulur.

Kenan'ın yaşadığı daire, yüz yıllık tarihî bir apartmanda yer almaktadır. Dairenin manzarası İstanbul'un mimarîsine kuşbaşı seyre imkân veren bir zenginliğe sahiptir. Kenan böyle bir dairede yaşanmayacaksa İstanbul'da yaşamanın bir manasının olmadığını düşünür. Sultanahmet Cami, Ayasofya, Topkapı Sarayı ve İstanbul Boğazı gibi pek çok tarihî mekâna tanık eden bu manzarayı Selim, *"'Frenk Beyoğlu'ndan, Müslüman Beyoğlu'na bakar gibi.'" (s. 224)* şeklinde niteler. Fakat içinde bulundukları cinayet soruşturmalarından ötürü Selim, başlarına gelebilecek felaketlerden öylesine korkmaktadır ki manzara ona eskisi gibi hoş görünmez. İnsan ve mekân arasında duygusal anlamda bu tarz etkileşimler pek çok zaman karşımıza çıkar. Psikoloji, mekânsal algıyı önemli derecede etkileyen bir faktördür ve bu ikisi çoğu zaman dönüşümlü olarak birbirlerini etkiler.

Selim, Aysun'un posta kutusunda Paris'ten gönderilen bir mektup bulur ve ruh hali mekânı da etkisi altına alarak dışardaki havaya yansır:

> *"Dışarıdaki hava katlanılmaz bir hal almıştı: Gökyüzü katılaşmış gibiydi. İnsan soluk almakta zorlanıyordu. Ah bir yağmur yağsa!"* (*s. 272)*

Korku dolu anlar yaşamasına neden olan bu mektuba cevap yazan Selim, mektubu postaladıktan sonra içinde bulunduğu o garip ve sıkıcı havadan kurtulur. Mekânda hissedilen bu değişim Selim açısından işlerin yolunda gittiği şeklinde yorumlanabilir:

> *"Birden sabahki havanın yerini, yumuşak, şurup gibi bir akşamüstüne bıraktığını fark ettim. (...) Sabahtan beri üstümüzde kül rengi bir cendere gibi duran ağır hava Boğaz'dan gelen rüzgârların önünde dağılıp gitmişti." (s. 283)*

Balo Sokak'ta eski bir binanın önünde üç yaşlı kadınla karşılaşan Selim, onları tıpkı önlerinde oturdukları eski eve benzetir. Mekân ve kadınlar arasında fiziksel bir benzerlik kurulur. Beyoğlu'nun köhne ve eski mekânlarında müşteri bekleyen

kadınlara, uyuşturucu satıcılarına, külhanbeylerine rastlamak oldukça olası bir durumdur ve yazar Beyoğlu'nun bu yüzüne değinmeyi ihmal etmez.

Selim Paris'ten döndükten sonra Çiçek Pasajı'nda arkadaşlarıyla buluştuğunda Paris ve İstanbul arasında bir kıyaslama yaparak denizi olmayan bir şehrin güzel olamayacağı ileri sürer. İstanbul her ne kadar yaşlı ve eksiklikleri olan bir şehir olsa da Selim için dünyanın en güzel şehridir.

2.5.7. Zaman

Beyoğlu Rapsodisi romanında, vaka zamanı ve anlatma zamanı birbirinden farklıdır. Olaylar yaşandıktan bir süre sonra aktarılmaktadır. Vaka zamanı, yaklaşık 40 günlük bir süreci kapsar. Anlatım zamanı ise yaklaşık bir sene sonrasına aittir. Romanın anlatma zamanı hakkındaki bilgi anlatıcının ifadesi ile ortaya çıkar.

> *"Geçtiğimiz güz de böyle olmuştu." (s. 1)*

Kenan'ın ölümsüzlüğü yakalama arzusu, hepsinin hayatını tahmin edemeyecekleri bir noktaya getirir ve romanın vaka zamanı bu olaylar silsilesi ile başlayıp devam eder. Roman genel anlamda kronolojik bir sırayı takip eder. Romanın başında özne anlatıcı olan Selim, Nihat, Kenan ve kendi geçmiş hayatlarını zamanda geriye gidiş ve özetleme tekniklerini kullanarak aktarır. Buna art zamanlı anlatım da denir.

> *"Art zamanlı anlatımda vaka zamanı ile anlatma zamanı arasında belli bir süre yer alır. Yani anlatma zamanına göre vaka zamanı geride kalmıştır. Anlatıcı daha önce yaşadığı veya öğrendiği vakayı hatırlamanın ölçüsü çerçevesinde sunar."*[104]

Vaka zamanının anlatı zamanından önce olması ve olayların seyrini tamamlamış olması nedeniyle anlatıcı, olayların dünü ve sonrası hakkında gereken bilgilere sahiptir. Bu nedenle romanda, ileriye gidiş tekniği kullanılarak okuyucuya gelecek zaman hakkında bazı ipuçları sunulur:

> *"Bütün huzurumuzu kaçıracak, o lanetli süreç başlamıştı." (s. 36)*

[104] Adem Can, "Romanda Zaman Meselesi", *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları*, Y. 5, S. 9, Ocak-Haziran 2013, s. 107.

Vaka zamanında bazı günler atlanarak geçilir. Bu atlanan günler, olay açısından herhangi bir önem arz etmediği için ayrıntıya girilerek anlatılmaz ya da hiç verilmez. Selim, Nihat ve Kenan'ın son buluşmalarından tekrar karşılaşmalarına kadar geçen süre yaklaşık on gün olarak ifade edilir fakat bu günler hakkında ayrıntılı bir bilgilendirme yapılmaz.

Bu karşılaşmanın ertesi günü Kenan ve Katya, Selim'in dairesine stüdyolarını taşır. Üç gün sonra, Fransız ortaklık adaylarını yolcu eden Selim'in Kenan'ın stüdyosuna, fotoğrafları görmeye gitmesi zamansal açıdan yine aynı örneği teşkil eder. Kısacası romanda zamansal açıdan netlikler yoktur. Vaka zamanını tespit edebilmek için okuyucunun romandaki zaman ibarelerine dikkat etmesi gerekir. İki gün sonra beş gün önce şeklinde, zaman zaman da arada hiç bahsi geçmeyen günlerle vaka zamanı ilerler.

Vaka zamanı, Katya'nın eski kocası Sermet ile olan geçmişini anlatmasıyla genişletilir. Yaklaşık on üç sayfa boyunca geçmiş zaman aktarılır. Böylelikle romandaki olay değişerek farklı bir atmosfer oluşturulur.

Selim, Katya ile vakit geçirirken Kenan ve Nihat da eş zamanlı hareket ederek iki farklı gencin ayrı ayrı ölümüyle suçlanan kişilerin avukatlarıyla görüşmeye gider. Bu bilgi vaka zamanına aittir fakat kronolojik olarak olay halkası içinde yer almayarak daha sonra yakın geçmiş zaman şeklinde Kenan tarafından aktarılır.

2.5.8. Dil ve Üslup

Beyoğlu Rapsodisi romanının üslubu, yalındır. Yalın üsluptan ötürü romanın dili de oldukça sade ve yalındır. Anlatım süsten ve edebî sanatlardan uzaktır. Cümlelerin kuruluşu genel itibariyle kurallıdır ve cümleler tane tane, akıcı bir şekilde ilerlemektedir. Eksiltili cümle örneklerine az da olsa rastlanır fakat sayıları çok değildir. Noktalama ve imla kurallarına dikkat edilen romanda, günlük konuşma dili hâkimdir.

Günlük konuşma dilinin kullanılmasından ötürü argo ve küfürlü sözcüklere de rastlanır. Roman, deyimler ve atasözleri bağlamında zengindir.

İkilemeler:

Tıkır tıkır, sık sık, uçuk kaçık, ıvır zıvır, apar topar, çakmak çakmak, sinirli sinirli, tıklım tıklım, kuzu kuzu.

Deyimler:

Dur durak bilmemek, har vurup harman savurmak, kapıya koymak, başının etini yemek, şeytanın bacağını kırmak, arıza yapmak, tüyleri diken diken olmak, yüze yüze kuyruğuna gelmek, aklını bozmak, abayı yakmak, küpleri binmek, ağzındaki baklayı çıkarmak, baltayı taşa vurmak, çark etmek, burnunu sokmak, zıvanadan çıkmak, Nuh deyip peygamber dememek, akıl yürütmek, dilinde tüy bitmek, dokuz doğurmak, dolap çevirmek, öküz altında buzağı aramak, taşı gediğine koymak, işi gırgıra vurmak.

Atasözleri:

Gönül kaçanı kovalar.

Sakındığın göze çöp batar.

İti an çomağı hazırla.

Acele işe şeytan karışır.

Bekâra karı boşamak kolay.

Yukarı tükürsen bıyık aşağı tükürsen sakal.

Argo ve Küfür:

İbne, lan, ulan, ibne, puşt, bok, manyak, anasını satayım, şerefine içmek, anam avradım olsun.

2.6. Kavim

2.6.1. Romanın Kimliği

Ahmet Ümit, *Kavim*, 1-22. Basım, Doğan Kitap, İstanbul 2006-2010.

Ahmet Ümit, *Kavim*, 23-25. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Temmuz-Aralık 2010.

Ahmet Ümit, *Kavim*, 26-27. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Nisan-Temmuz 2011.

Ahmet Ümit, *Kavim*, 28-34. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Ocak-Aralık 2013.

Ahmet Ümit, *Kavim*, 35-36. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Ocak 2014.

Ahmet Ümit, *Kavim*, 37-38. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Aralık 2015.

Ahmet Ümit, *Kavim*, 39-40. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Kasım 2016.

Ahmet Ümit, *Kavim*, 41-42. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Temmuz 2017.

Ahmet Ümit, *Kavim*, 43-44. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Mart 2018, 397 s.

2.6.2. Romanın Konusu ve Özeti

Kavim romanı asıl konudan önce başka küçük bir konuya yer verilerek başlatılır. Bu konu, esas konuya olan geçişi kolaylaştırmakla beraber anlatımı da gerçekçi kılar. Bu bağlamda ele aldığımızda önce Nazmi adında bir polis memurunun cinnet getirerek karısını ve çocuğunu öldürmesi ele alınır. Nazmi romanın en başında karşımıza sorgu odasında çıkar ve Başkomiser Nevzat ile Ali tarafından sorgulanır. Nazmi karakteri ve onunla ilgili anlatılan bu olay romanda bir daha yer almaz.

Nazmi'nin sorgusunun ardından Zeynep yeni bir cinayetin haberini verir. Ali ve Nevzat, Nazmi'yi orada bırakarak yeni cinayet mahalline doğru yola çıkarlar. Katil arkasında pek çok dinî sembol bırakarak olay yerini terk etmiştir. Bu semboller arasında haç, İncil ve Kitabı Mukaddes yer almaktadır. Tüm bu ipuçları Nevzat ve ekibinin çok da aşina olmadıkları, farklı bir konudur.

Bu konuya ek olarak romanda Evgenia ve Nevzat'ın aşkına, 1980'li yıllardaki siyasi olaylara değinilir. Özellikle Evgenia ve Nevzat'ın arasındaki ilişki, romanın cinayet kurgusuyla eşzamanlı ilerleyerek farklı metin halkalarını oluşturur:

"Kavim, seri cinayetleri dinsel anlamlara bürünen bir giz perdesi ardında anlatırken, Rum asıllı güzel Evgenia'nın Başkomiser Nevzat'a duyduğu aşkı unutulmayacak bir kurguyla okura sunar."[105]

Cinayet mahallinde bulunan Kitabı Mukaddes'teki bir cümlenin altı kurbanın kanıyla çizilidir. Bu da akıllara cinayetin dinsel bir törene hizmet etmek maksadıyla işlendiğini getirir:

"Uyan ey Kılıç! Çobanıma, yakınıma karşı harekete geç." (s. 18)

Nevzat ve ekibi bu cümlenin üzerinde uzun süre dursalar da bir şey anlayamazlar. Fakat yine aynı kitabın aynı sayfasında "Mor Gabriel" sözcükleri yazılıdır. Bu sözcük de kurbanın kanı ile yazılıdır. Mor Gabriel Süryani azizidir.

Yusuf'un arkadaşı olduğunu söyleyen Can'ın cinayet mahalline gelmesiyle şüpheler onun üzerinde odaklanır. Nevzat her katilin mutlaka olay yerine geri döneceğini söyleyerek klişe bir düşünceyi dile getirir. Malik'in Yusuf'la olan tanışıklığı da Can sayesinde ortaya çıkar. Yusuf'u en son Malik'in antika dükkânında gördüğünü söyler.

Meryem'in kilise konseptinde açtığı bar, popüler kültürün önemli bir yansıması olarak romanda yerini alır. Nevzat'a göre Meryem'in yaptığı, *"Müslüman mahallesinde salyangoz satmaktır." (s. 46)*

Kavim romanında, Evgenia ile ilgili geçmiş bilgilere geniş bir şekilde yer verilir. Evgenia, İstanbul'da, babası Yorgo'nun işlettiği meyhanede, Kerdani aşiretine mensup olan Murat isminde bir Kürt oğlanla tanışır. İki genç kısa sürede birbirlerine âşık olurlar. Murat, Urfa'daki kan davasından kaçıp İstanbul'a gelmiştir. Evgenia'nın babası Yorgo bu ilişkiye karşı çıksa da Evgenia bu karşı çıkışa aldırış etmeden Murat ile birlikte Urfa'ya gider ve burada imam nikâhı ile evlenirler.

Murat, Urfa'ya döner dönmez değişir ve bulunduğu mekânın şeklini alır. Evgenia'ya eskisi gibi yakınlık göstermez. Evgenia bir süre bu duruma katlansa da bir raddeden sonra burada kalmak istemez fakat Murat, Evgenia'nın bu isteğini reddeder. Murat'a

[105] Serpil Durak Tuncer, "'Uyan, Ey Kılıç' ve Suç Perdesini Arala", *Radikal Kitap*, Y. 4, S. 261, Mart 2006, s. 24.

söz geçiremeyen Evgenia çareyi, polise sığınmakta bulur. Bu olay neticesinde Başkomiser Nevzat ve Evgenia'nın yolları kesişir.

Aradan beş yıl geçtikten sonra Nevzat da Urfa'dan İstanbul'a döner. İstanbul'a geldikten bir yıl sonra bir bomba saldırısında karısı ve kızını kaybeder. Evgenia'yı karısı ve kızının cenazesinde bir kez daha görür. Cenazeden bir yıl sonra Evgenia, Nevzat'ı arar, onu meyhanesine davet eder. Nevzat bu daveti kıramaz ve böylece aralarındaki arkadaşlık zaman içinde aşka dönüşür.

Tonguç, Yusuf'un ölümünden sorumlu tuttukları Bingöllü Kadir'i öldürür. Nevzat, Tonguç'un sorgusu için karakola gittiğinde travestinin çıkardığı kavganın ortasında kalır. Travesti, polislerden şikâyetçidir ve onu taciz ettiklerini iddia eder. Başkomiser Muammer ise yaşananların farkındadır fakat şikâyetçi olunan Komiser Ragıp'ın açığını yakalayamadığı, olanları ispatlayamadığı için eli kolu da bağlıdır. İçinde bulunduğu bu durumdan Nevzat'a da dert yanar ve polislik mesleğinin sıkıntılarından bahseder:

> *"Bizim meslek böyledir, sadece dışarıdaki kötülükle uğraşmazsın, bir de kendi içimizdeki pislikle baş etmen gerekir. (...) Vatandaş da sahtekâr. İşi düştü mü korkuyla saygı gösteriyor bize, arkamızı döner dönmez basıyorlar küfürü." (s. 83)*

Tonguç sorgu sırasında Kürt olmasından ötürü PKK ile ilişkilendirilmesine tepki gösterir. Bu durum romanda, insanların çokça düştüğü bir yanlış olarak yazar tarafından ifade edilir:

> *"Hem, her Kürt PKK'lı olacak diye bir kural mı var? Yani Kürt olup da PKK'ya düşman olan milyonlarca insan var şu memlekette." (s. 91)*

Tonguç cinayeti Meryem'e olan vefa borcunu ödemek için işlediğini kabul eder. Bingöllü Kadir'in PKK yanlısı bir öğretmen tarafından nasıl kandırıldığı, köyündeki jandarmayı nasıl ele verdiği ve dağa çıkış öyküsü hakkındaki bilgilere romanda yer verilir. Terör yanlısı eylemlerde yaralanıp PKK'nın asıl yüzünü gören Kadir'in öyküsü, Nevzat'a göre yüzyıllardır kanayan yaralardan sadece bir tanesidir.

Tarihten bugüne Süryaniler hakkındaki bilgilere de değinilen romanda, Süryanilerin anavatanının Mezopotamya olduğu bilgisi verilir. Soyları Nuh Peygamberin üç oğlundan biri olan Sam'dan gelmektedir. Sam, babasından kalan toprakları oğlu Arami'ye bırakır ve Süryanilerin diğer adı olan Arami de buradan gelir. Terör nedeniyle Süryanilerin büyük çoğunluğu günümüzde Mardin'de yaşamaktadır. *Kavim* romanı bu açıdan Süryanilikle ilgili bilgileri sunarak okuyucunun konu hakkında bilgi sahibi olmasını sağlar.

Cinayet mahallinde bulunan mektup, montaj tekniğiyle bağlamında küçük puntolar şeklinde romanda yer alır. Mektubu yazan kişi hitap ettiği kişiye hastaneye ziyaretine gelmemesi için uyarıda bulunmaktadır.

Nevzat, karakoldan ayrılıp Malik'in dükkânına gider ve ona Yusuf'un Hristiyan olup olmadığını sorar. Malik, bu soruyu hoş karşılamaz fakat kendisinin neden Hristiyanlığı seçtiğini de anlatmadan geçmez.

Otopsi sonucuna göre herkesin Hristiyan olarak bildiği Yusuf sünnetli çıkar. Vücudunda da doğum lekesine rastlanır. Otopsiden çıkan bu bulgular, cinayetin aydınlatılmasında kilit noktalar olarak yer alır.

Tonguç'un itirafının ardından Meryem azmettirici olma suçundan gözaltına alınır. Can ile de özel olarak görüşülür. Can, Malik'in kendini Aziz Pavlus sandığını anlatır. Ayrıca Yusuf'un sıklıkla gördüğü rüyayı da anlatan Can, Mor Gabriel ismine de açıklık getirir.

Yusuf ve Malik'in elyazması *Diatessaron* adlı bir kitabın alım satım işlemini gerçekleştirdiği, Can'ın ise bu işte eksperlik yaptığı ortaya çıkar. Söz konusu kitap çalıntıdır ve kiliseye aittir.

Olayın çalıntı kitap ve para meselesine dayanmasıyla Nevzat'ın tüm şüpheleri Malik'in üzerinde yoğunlaşır. Bu konuyu Malik'e açar ve işin doğrusunu ondan öğrenir. Yusuf bahsi geçen bu kitabı başka bir adamdan almıştır fakat Mor Gabriel Manastırı'ndan çalınan bu kitap, Yusuf'un eline geçtiğinden beri Yusuf rüyasında sürekli olarak Mor Gabriel'in onu öldürdüğünü görmektedir. Bu rüyalar artık dayanılmaz olmaya başlayınca kitabı Malik'e satar, Malik de kitabı ait olduğu yere

geri gönderir. Malik bu kitabı ilk çalan kişinin bir mağarada ölerek can verdiğinden bahseder.

Nevzat, Meryem ile Yusuf'un arasının para meselesi yüzünden bozulduğunu öğrenince şüpheleri bu kez de Meryem'in üzerinde yoğunlaşır. Nevzat, Malik'in yanından ayrıldıktan sonra karakola gider. Yusuf'un kardeşi Gabriel, Mardin'den cesedi teşhis etmek için gelir. Fakat morgdaki Yusuf'un kendi ağabeyi Yusuf olmadığını söyler. Kimlik bilgileri doğrudur fakat kimlikteki fotoğraf abisi Yusuf'a ait değildir.

Gerçek Yusuf Akdağ bir gün dağda hayvanlarını otlatırken aniden ortadan kaybolur. Beş sene boyunca da kendisinden hiçbir haber alınamaz. Gabriel, abisinin PKK'lılar tarafından kaçırılmış olmasına da ihtimal vermez. Çünkü teyzesinin oğlu da dâhil olmak üzere köydeki altı kişi, onları terörist sanan Özel Tim tarafından bir mağaraya hapsedilerek öldürülürler.

Teyzesinin oğlu ölmeden önceki akşam onları terörist olmakla suçlayan komiserden birine beze sarılı bir şey verir fakat komiser onu yine de bırakmaz. Altı kişinin suçsuz yere katledilmesi ülkenin gündemine oturur ve hükümet Özel Tim'i mahkemeye verir. Fakat mahkeme henüz sonuçlanmadan Komiser Yavuz, teröristler tarafından yakalanarak patos makinesinde parçalara ayrılır. Suçlanan komiser ölünce de açılan dava düşer.

Meryem delil yetersizliğinden serbest bırakılır. Evgenia, Nevzat'ın onunla evlenmek istememesinden dolayı Yunanistan'a dönmeye karar verir. Nevzat, Evgenia'yı bu kararından vazgeçirmeye çalışırken Malik'in ölüm haberini alır. Görgü tanıklarına göre katil Can'dır. Nevzat ise bu cinayeti Can'ın işlemiş olduğuna ihtimal vermez.

Nevzat, semt karakoluna giderek önce Can'ı yakalayan iki gençle ardında da Can ile konuşur. Malik ölmeden birkaç saat önce Can'ı arayıp evine çağırır, birlikte yemek yedikten sonra Malik, eski bir dostunun geleceğini söyleyerek Can'ı yolcu eder. Malik'in bu tavırlarından şüphelenen Can, mahallenin kahvehanesinde bekleyerek Malik'in evini izler. Evin kapısında lacivert paltolu bir adam görünür. Adam bir türlü evden çıkmayınca Can şüphelenir ve şapelin kapısından Malik'in evini dinlemeye karar verir. Şapelin kapısına geldiğinde ayaklarının altına koyu bir sıvının yayıldığını

fark eder. Can bu durum karşısında panikleyerek önce şapelin kapısını yumruklar içerden birtakım sesler gelince şapelin kapısını kırar. Malik'in kesik kafasıyla karşı karşıya kaldığı o anda ise mahallenin gençleri üstüne atılır.

Can kendisinden önce eve Cengiz'in girdiğini ifade eder. Nevzat ve Ali ise Can'ın bu söylediklerine inanmaz fakat kuşkuya düşen Nevzat, cinayet saatlerinde Cengiz'in Malik'in evinin yakınlarında olduğunu ispatlar. Ardından da Yavuz ve Cengiz hakkında bilgi toplar. Yusuf'un emniyetten sık sık telefonla görüştüğü kişinin Cengiz olabileceğini düşünür.

Beş yıl önce öldürülen polis memurunun adının Yavuz değil, Selim olduğu bilgisine ulaşılır. Patosta lime lime edilen polis Selim değil, Gabriel'in abisi olan gerçek Yusuf'tur. Altı köylüyü mağarada öldürmekten hakkında soruşturma açılan Selim ve Cengiz, böyle bir tezgâh kurarak kendilerini kurtarmıştır. Öldürdükleri çoban Yusuf'un kimliğini de gizlenmek amacıyla Selim kullanır.

Selim'in Timuçin diye bahsettiği kişi ise Cengiz'dir. Selim'e gelen mektupta ismi geçen Fatih ise o yıllarda onlarla birlikte görev yapan Mehmet Uncu adında bir polistir. Selim, Aziz'in verdiği *Diatesseron* adlı elyazması kitabı saklamıştır. Kitabı çalan kişinin mağarada ölmesinin nedeni mistik bir şekilde kitaba bağlansa da Aziz'i öldüren uhrevi güçler değil, Selim ve arkadaşlarıdır.

Romanın sonlarına doğru Cengiz'in Malik'i öldürdüğü, Can'ın ise delillerle kanıtlanamasa da Mehmet ve Selim'i, yıllar önce ölen ailesinin intikamını almak için öldürdüğü ortaya çıkar.

Kanıtların yetersiz olması sebebiyle mahkemece salıverilen Can'ın mutluluğu çok uzun sürmez. Can, Meryem'in adamı Tayyar tarafından mahkeme çıkışında vurulur. Üç gün kadar komada kalan Can, hayatını kaybeder.

Nevzat Başkomiser, girdikleri çatışmada meslektaşı Cengiz'i öldürdüğü için büyük bir üzüntü duysa da bunu yapmaya mecbur olduğunu düşünerek kendini teselli eder. Tüm bu olayların yaşandığı sırada Yunanistan'a dönen Evgenia ise fazla dayanamayarak İstanbul'a geri döner.

2.6.3. Olay Örgüsü

Ahmet Ümit'in diğer romanlarından farklı olarak *Kavim* romanında bölümler konuyla ilişkili başlıklar şeklinde isimlendirilir. Her başlık yeni bir bölümü ifade eder ve başlıklar içerikleri ile paralel ilerler.

Romanın ilk sayfasındaki bölüm başlıksızdır, bu yönüyle romanın diğer bölümlerinden ayrılır. Konu itibariyle bu sayfa, romanın bütününe yapılan mistik bir değinmedir. Sayfada yer alan metin romanın arka kapağında tanıtım yazısı olarak da yer alır. Bu sayfada cinayet anı, hâkim anlatıcı vasıtasıyla kısa bir pasaj şeklinde aktarılır.

Romandaki olay örgüsü çok zincirlidir ve olaylar en başından başlatılır.

"İnsan denen bu tuhaf yaratığı uzak tutacak ne bir güç var, ne de bir yasa."

Komiser Nevzat ve yardımcısı Ali, cinnet getirip karısı ve çocuğunu öldüren polis memuru Nazmi'yi sorgular. Bu sırada Zeynep yeni bir cinayet haberi ile sorgu odasına gelir ve Nazmi'nin sorgusu sona erer.

"Yıllardır aradığı türden bir cinayet."

Nevzat, Ali ve Zeynep, olay yerine gitmek üzere merkezden ayrılırlar.

"Uyan ey Kılıç! Çobanıma, yakınıma karşı harekete geç."

Cesedin bulunduğu daireye geldiklerinde Nevzat ve ekibini Komiser Şefik karşılar. Odanın içerisinde yer alan kanıtlar incelenir ve cinayetin dinsel bir temaya dayandırıldığı düşünülür. Odada bulunan Kitabı Mukaddes'in içindeki bir cümlenin altı kurbanın kanıyla çizilidir.

"Kafasında o kadar çok soru var ki, hiçbir dine inanmıyor."

Olay yerine maktulün arkadaşı olduğunu söyleyen Can adında bir adam gelir. Can, Malik isminde bir adamdan bahseder.

"İsa'nın kan damlayan ayaklarının dibinde Mecdelli Meryem ağlıyor."

Nevzat ve Ali, Zeynep'i olay yerinde bırakarak maktulün sevgilisi Meryem'in barına gelirler. Meryem, bir hafta önceki kavgalarından beri Yusuf'u görmediğini anlatır. Ayrıca telefonda Timuçin adında biriyle konuştuğundan da bahseder. Timuçin ismi ile şüpheli sayısı artmaya başlar.

"Müslüman mahallesinde salyangoz satıyorsunuz."

Meryem'in yanından ayrılan Nevzat, barın güvenliğinden sorumlu olan Tonguç ile konuşur. Tonguç, Nevzat'a Bingöllü Kadir, Yusuf ve Meryem arasında yaşanan husumetten bahseder.

"Kimseye etmem şikâyet, ağlarım ben halime."

Nevzat, Evgenia'nın meyhanesine gider. Zamanda geri dönüş yaparak Evgenia ile tanıştıkları süreci aktarır. Geçmişin içinden sıyrılan Nevzat, o anda hiç beklemediği bir teklif karşısında şaşkına döner. Evgenia, onunla evlenmek istediğini söyler. Fakat Nevzat, böyle bir duruma hazır olmadığını ifade ederek Evgenia'dan gelen bu teklifi reddeder.

"Yine uykumuzu bölen telefonlar, yine gece yarısı çıkılan görevler."

Evgenia'nın meyhanesinden ayrılan Nevzat, Balat'taki babadan kalma evine gider. Ali, Bingöllü Kadir ve Ferhat'ın vurulduğu haberini verir. Tonguç, merkeze gidip polislere teslim olur. Haberi alan Nevzat, Taksim Karakolu'na gider ve Bingöllü Kadir hakkında bilgi edinmeye çalışır.

"Devir ciğeri beş para etmez adamların devri."

Tonguç'un olanları itiraf etmesi için Nevzat küçük bir oyun oynayıp PKK'yla ilgisi olduğunu söyler. Tonguç, Meryem ve babasına duyduğu minnetten ötürü Yusuf'un katili olduğunu düşündükleri Bingöllü'yü öldürdüğünü itiraf eder. Nevzat, Meryem'in adresini alarak oradan ayrılır.

"Uygarlık kadar eski bir acı"

Bingöllü'nün PKK ile olan bağıntısı öğrenilir. Bingöllü Kadir'in dosyasını okumayı tamamlayan Nevzat ve Ali karakoldan ayrılırlar. Nevzat Cengiz Müdür'ün yanına uğrar.

"Kılıç harekete geçmiş, bizim Yusuf'u öldürmüş."

Bu bölümde, Süryaniler hakkında birtakım bilgiler verilir. Olay mahallinde bulunan ve kime yazıldığı meçhul olan mektup dikkat çeker.

"Çünkü öç, Tanrı'nındır."

Nevzat, Malik ile konuşmak için Kapalı Çarşı'daki antika dükkânına gider. Malik, neden Müslümanlıktan Hıristiyanlığa geçtiğini anlatır. O sırada Meryem, Malik'i arar. Malik onu teskin etmeye çalışır.

"Hıristiyan bir ölünün ardından okunan Müslüman duası."

Nevzat, Malik'in dükkânından ayrılır. Malik'in davranışlarından rahatsız olan Nevzat onun katil profiline uygun olduğunu düşünür.

Hıristiyan olan Yusuf'un sünnetli olduğunu öğrenilir ve el bileğinde de bir doğum lekesi vardır.

Nevzat ve Ali, Yusuf'un dairesine tekrar gider. İçeriden Arapça birtakım sesler duyarlar. Nevzat, Meryem'e Hıristiyan olan bir ölü için neden Kuranı Kerim okuttuklarını sorar. Meryem'i Tonguç'u azmettirmek suçundan gözaltına alınır.

"Ben senin eziyet verdiğin İsa'yım."

Nevzat, Can ile birlikte emniyetteki odasına gider. Can bu bölümde hayatını anlatır ve olay örgüsü çok zincirli bir hâl alır. Ayrıca Can, Aziz Pavlus, Malik ve Mor Gabriel ile ilgili de pek bilgiyi Nevzat'a anlatır. Ardından Nevzat'ın telefonu çalar.

"Ceylan derisi üzerine Aramice yazılmış bir metin."

Yusuf'un banka hesabına, Malik tarafından yüklüce bir miktar paranın yatırıldığı ve Yusuf'un sık sık emniyeti aradığı öğrenilir. Olaylar bu bölümle birlikte daha karmaşık bir hâl alır.

Nevzat, Cengiz'in odasına gider. Yusuf'un defalarca emniyeti aradığını öğrenen Cengiz'in keyfi kaçar.

"Hıristiyanlığı kuran kişi İsa değil, Tarsuslu Pavlus'tur."

Nevzat odasına döndüğünde Zeynep ve Can'ı hararetli bir şekilde Kutsal Kitap ve Aziz Pavlus hakkında konuşurlarken bulur.

"Mor Gabriel benden bir şey istiyor."

Nevzat Malik'in evine gider. Malik, Yusuf'tan elyazması *Diatessaron* adlı kitabı satın alarak onu ait olduğu yere, Mor Gabriel Manastırı'na geri verdiğini anlatır.

"Başazizimizi mezarından çıkaralım."

Merkeze dönen Nevzat, Mardin'den Yusuf'un kardeşinin geldiği haberini alır. Fakat bu kardeş iki gün önce öldürülen Yusuf'un kardeşi değildir. Olaylar, bu bölümde ivme kazanarak kurgu daha da çıkmaz bir hâl alır.

Gabriel, abisi kaybolmadan önce Özel Tim tarafından çıkarılan mağara yangınını, ölen teyze oğlunu ve patos makinesinde canlı canlı katledilen Yavuz adındaki polis memurundan bahseder.

"O şarabı içenlerin ölümsüzlüğe kavuştukları varsayılırmış."

Can, Zeynep'e Hz. İsa ve birtakım dinî ritüeller hakkında bilgiler verir.

"Kendi kendine ağlıyor Evgenia. Tıpkı söylediği gibi, ağlarken bile yalnız."

Nevzat tarafından reddedilen Evgenia, Yunanistan'a dönme kararı alır. Nevzat ne kadar ikna etmeye çalışsa da başarılı olamaz. Tam bu esnada Malik'in öldürülme haberi gelir. Olay örgüsünde çok zincirli birilerleyiş söz konusudur.

"Canavar ve onunla birlikte yalancı peygamber tutsak alındı."

Nevzat, Malik'in evine gider. Ali, Nevzat gelmeden Malik'in faili olarak suçlanan Can'ı güçlükle evden çıkarıp semt karakoluna götürür.

"Malik Amca'nın kesik başı…"

Nevzat olay mahallinden ayrılarak semt karakoluna gider. Can'ı şapelde yakalayan iki gence neler gördüklerini sorar. Ardından da Can'ı sorgulamak için yanına gider. Can tüm gerçekleri bildiğini ve kendisinin suçsuz olduğunu anlatır. Ayrıca Malik'in evine giren adamın Cengiz Müdür olduğunu söyler.

"O kitaba kim dokunduysa hepsi öldürüldü."

Nevzat, Malik'in evine gider Malik'in oğlu Zekariya ile konuşur.

"Bazı yazılar, okunmak için değil, okunmamak için yazılır."

Malik'in evinden ayrılan Nevzat, Nusret'i arayarak ondan Yavuz ve Cengiz hakkında bilgi ister.

"Büyük bir komployla karşı karşıyayız."

Nevzat, Nusret'in ilettiği bilgileri alarak merkeze gider. Zarfın içindeki bilgilerden Zeynep ve Ali'nin de haberdar olmasını ister.

Beş yıl önce patos makinesine atılarak katledilen polis memurunun Yavuz değil Selim olduğu ortaya çıkar. Zeynep maktulün tırnağının arasından çıkan ipliğin kaşmir bir paltoya ait olduğu bilgisine ulaşır.

"Bu şehirde işimiz hiçbir zaman bitmez."

Nevzat, Sabri Müdür'ü arar ve ondan bir randevu talep eder. Sabri'ye Cengiz'in katil olduğunu anlatır. Cengiz konuşulanları duyar ve Nevzat'ın üstüne yürür.

"Çobanı vur da, koyunlar darmadağın olsun."

Cengiz'in tüm suçlamaları öğrenmesinin ardından, delilleri karartmasından korkan Nevzat, o gece soluğu merkezde alır fakat Cengiz gelmez. Cengiz'in palto ipliği ile Malik'in tırnağının arasından çıkan iplik uyuşur.

Cengiz ile Selim'in arkadaşları Mehmet evinde ölü bulur. Bu cinayette de gümüş haç kabzalı bir bıçak kullanılır.

"Bu ülke, gerçekten çok acımasız Başkomiserim."

Can'ın üzerindeki suçlamalar kalkar ve serbest bırakılır. Kapıda Can ile karşılaşan Nevzat, onu evine kadar bırakır.

"Benim için vatandaşlık kutsaldır. Vatan gibi, bayrak gibi."

Nevzat, Can'ı evine bıraktıktan sonra evine geçer. Birden ensesinde silah namlusu hisseder. Cengiz, Malik'i yanlışlıkla öldürdüğünü ve diğer cinayetlerle bir alakası olmadığını anlatır. Tabancanın kabzasıyla Nevzat'ın başına vurarak onu bayıltır ve ardından da evi terk eder.

"Yine düşmanlarını çoğalttın Nevzat."

Cengiz'in Can'a saldırmasından korkan Nevzat, Can'ın evine koruma tahsis eder. Meryem, Nevzat'la konuşmaya gelir.

"Aşk gibi, sevda gibi/ huysuz ve tatlı kadın."

Nevzat'ı arayan Can, evinin önündeki polislerin gittiğini söyler. Nevzat, Ali ile birlikte Can'ın evine gider.

"Ben Pavlus'u, Ali ise İsa'yı siper alıyor."

Cengiz, kendisini gammazlayan Can'ı rehin alır. Nevzat, Ali ve Cengiz arasında çıkan çatışmada Ali yaralanır; Cengiz Nevzat tarafından vurularak hayatını kaybeder.

"Ya kan dökeceksiniz ya da kanınız dökülecek."

Can hastanede müşahede altına alınır.

"Devletin teröristleri."

Can'ı başka polislere emanet eden Nevzat sabah olunca soluğu merkezde alır. Ali, 1980 yılına ait gazete nüshalarını getirir.

"Balıkçı yaka beyaz kazağının göğsünde, kırmızı bir leke."

Gazetede, sağ görüşlü kişiler tarafından katledilen Can'ın ailesinin haberi de yer almaktadır. Can o zamanlar dokuz yaşında bir çocuktur fakat ailesi öldürüldüğünde o da onların yanındadır ve cinayeti işleyen üç kişinin eşkâlini çok net görebilmiştir.

"Ne yazık ki bizde adalet kolay gerçekleşmiyor."

Can tekrar sorguya alınır.

"Ölümle gerçekleştirilen adalet, ölümü yüceltmekten başka bir işe yaramaz."

Suçlamaları kabul etmeyen Can, geceyi nezarethanede geçirir ardından da serbest bırakılır. Bırakılır bırakılmaz Tayyar tarafından öldürülür.

"Yaşamın anlamı insandır Nevzatçım, insan."

Evgenia Yunanistan'dan geri döner ve olay örgüsü burada sona erer.

Kavim, çok zincirli olay örgüsüyle oluşturulan polisiye bir romandır. Cinayet teması altında pek çok konunun yer aldığı romanda Nevzat'ın özel hayatı ve iş hayatı bu zinciri çoğaltan başlıca konulardır. Ayrıca romanda, dinsel konulara, şahısların geçmiş zaman yaşantılarına da yer verilerek roman pek çok noktadan aynı anda ilerler.

2.6.4. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Özne anlatıcının hâkim olduğu *Kavim* adlı romanda, anlatıcı rolündeki kişi romanın başkahramanı olan Başkomiser Nevzat'tır. Doğrudan anlatım tekniği ile kurgulanan romanda yer yer anlatıcının iç konuşmalarına ve iç diyaloglarına yer verilerek anlatım desteklenir:

Anlatım görevi roman şahıslarından birine verilerek romanda gerçeklik olgusu yakalanır. Özne anlatıcı rolünde olan roman şahıslarından Başkomiser Nevzat, kendi çevresinde gelişen olayları hem yaşar hem aktarır, bu nedenle olayların tam merkezinde yer alır.

> *"(Ben) anlatıcı, (O) anlatıcı gibi anlatı dünyasının içinde, üstünde ve hatta dışında bulunma gibi bir lükse, bir güce sahip değildir. Onun dünyası, anlatı çevresinde kurgulanan dünyadır ve bu dünyada o, hem "anlatan" hem de "anlatılan" figür konumundadır. Okuyucu, onun zihin ve bakış açısının izin verdiği ölçüde olaylara tanık olur; kişi ve nesneleri, yine onun verdiği/verebildiği ipuçlarıyla tanımaya, anlamaya çalışır. Onun görmediğini, bilmediğini okuyucu da bilemez, göremez."*[106]

Başkomiser Nevzat mesleği gereği romanda işlenen cinayetlere en yakın olan kişidir. Cinayetlerin araştırılması noktasında yetkili kişi olmasından dolayı romandaki varlığı büyük oranda hissedilir. Romanda kullanılan bakış açısı ise özne anlatıcının hâkim olduğu romanlarda karşılaşılan tekil bakış açısıdır.

Özne anlatıcı zaman zaman okurla konuşma havası içine girer. Bu tarz konuşmalar anlatıcının roman kahramanlarından biri olması dolayısıyla okuru rahatsız etmez:

> *"Bu resimleri açıklamama bakarak, sakın Hristiyan olduğumu sanmayın. Hayır, bunları bizim Evgenia da anlatmadı bana." (s. 34)*

Özne anlatıcının vaka anında kendi kendine sorduğu sorular da romanda geniş bir yere sahiptir. Fakat bunu yaparken olayların büyüsünü bozmamaya, yaşanan olaylar hakkında önceden açık vermemeye dikkat eder.

2.6.5. Şahıs Kadrosu

Ahmet Ümit, *Kavim* romanında birbirinden farklı şahısları bir araya getirir. Bu farklılık daha çok dinsel anlamda ortaya çıkar. Roman şahıslarından Can, hiçbir dine inanmaz; Malik, Süryani iken Hıristiyan olur; Evgenia, Hristiyan'dır; Yusuf, Müslümandır fakat kimliğini gizlemek için herkese Hıristiyan olduğunu söyler. Tüm

[106] Tekin, *a.g.e.*, s. 45.

bu dinsel ayrılıkların yanı sıra hepsinin ortak paydası varoluşlarını anlamlandırmaya çalışmalarıdır.[107]

> *"Kavim'de çok farklı dinsel kökenlerden gelen insanların, ortak bir kültürün çatısı altında buluşarak yaşamlarını bir arada sürdürdüklerini görüyoruz. Aynı zamanda bu kültürlerin birbirlerini derinden etkilediklerini, birbirine dönüştüklerine de tanık oluyoruz."*[108]

- **Merkezî Şahıslar:**

Ahmet Ümit'in bu romanında Başkomiser Nevzat, Komiser Ali ve Komiser Zeynep tekrarlanan şahıslar olarak okuyucunun karşısına çıkar. Yazar, bazı polisiye romanlarında bahsedilen bu üç şahsı romanın merkezine koyarak romanlar arası bir devamlılık sağlar.

Başkomiser Nevzat:

Cinayet Büro Amirliği'nde başkomiser olarak görev yapan Nevzat, bir saldırı sonucunda kızı Aysun'u ve karısı Güzide'yi kaybeder. Onların ölümünden sonra bir daha evlenmeyen Nevzat, orta yaşlı ve bekâr bir adamdır. İçindeki yaraları gizlemekte usta olan Başkomiser Nevzat'ın Evgenia adında Rum asıllı bir sevgilisi vardır.

Evgenia, Nevzat ile evlenmek ister fakat Nevzat ilişkisi olduğu bu kadınla evlenmenin karısının hatırasına saygısızlık olacağını düşünür. Fakat bu düşüncesine nazaran bir taraftan da Evgenia ile görüşmeye ve ilişkisini sürdürmeye devam eder.

Nevzat kendini iyi bir adam olarak tanımlamaz. Hatta Evgenia'nın evlenme teklifine olumsuz yanıt veren Nevzat, sevme duygusunun elinden alındığını düşünür ve birine yeniden bağlanmaktan, onu kaybetmekten korkar.

Ali:

Başkomiser Nevzat'ın sağ kolu olan Ali, genç ve yetenekli bir komiserdir. Genç olmasından ötürü fevri hareketlere sahiptir. Olayları bir anda çözmek ister ve bu

[107] Durak Tuncer, *a.g.y.*, s. 24.
[108] *a.g.y.*, s. 24.

nedenle de acele kararlar verir. Küçük yaşta anne ve babasını kaybeden Ali, yetiştirme yurdunda büyümüştür. Anne baba eksiliği hisseden Ali'nin tüm ailesi işi olur.

Zeynep:

Bulgaristan göçmeni olan Zeynep, Başkomiser Nevzat'ın ekibinde yer alan genç bir kriminologdur. Zeynep, iş arkadaşı Ali'ye karşı iş arkadaşlığından farklı birtakım duygular hissetse de Ali'ye açılamaz. Bu nedenle de birbirleriyle sık sık zıt düşerler. Oldukça güzel bir kız olan Zeynep; titiz, özverili ve oldukça çalışkandır. Ali'ye nazaran soğukkanlı ve sakin bir polistir.

Cengiz Koçan:

Emniyet müdürü olan Cengiz, 1980'li yıllarda devlet adına sol görüşlü bir ailenin öldürülmesi olayına karışır. Romanda kaza sonucu birinin ölümüne neden olur ve yıllar önce öldürdüğü ailenin oğlu tarafından zor durumlara düşülerek herkes tarafından suçlanır. Başkomiser Nevzat ile girdiği çatışmada hayatını kaybeder. Romanda kötü polis olarak yer alan Cengiz geçmiş hayatında yaptığı yanlışların bedelini öder.

Yusuf Akdağ:

Kırklı yaşlarda, esmer ve yakışıklı bir adamdır. Evinde ölü olarak bulunan Yusuf, romanda yer alan ilk maktuldür ve romandaki konu genel hatlarıyla ölümü etrafında şekillenir.

1970 Mardin-Midyat doğumludur ve kimlik bilgilerinde Hristiyan olduğu bilgisi yer alır fakat bu kimlik sahtedir. Yıllar önce kendini gizleyebilmek için patos makinesine atarak vahşice öldürdükleri Çoban Yusuf'un kimliğini alır.

Yusuf çocukken annesi ve babasını kaybeder ve akrabaları tarafından büyütülür. Anne ve babası ölmeden önce henüz küçük bir çocukken Midyat'tan ayrıldığı için Süryanilik ve Hristiyanlık ile bir bağı kalmaz. Bu nedenle de dinini aramaya koyulur ve bu yolculukta önce Malik daha sonra da Can ile tanışır. Sürekli olarak rüyasında bir aziz görür ve bu aziz ona İsa'nın yolunu seçmesi gerektiğini öğütler.

Önceleri bir atölye işletse de daha sonra bu işi bırakır. Meryem adında bir kız arkadaşı vardır. Yapılan otopsi sonucunda sünnetli olduğu anlaşılan Yusuf'un aslında Selim adında eski bir polis memuru olduğu ortaya çıkar.

Can Nusayr Türkgil:

Aslen Antakyalı olan Can'ın soyu Araplara dayanır. Mimar Sinan Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü'nde yardımcı doçent olarak çalışmaktadır. Sanat tarihi hocası olması nedeniyle zaman zaman antika dükkânı olan Malik'e yardım eder. Yusuf ile de bu vasıta ile tanışır.

Can henüz küçük bir çocukken anne ve babası arabaları taranarak öldürülür. O günden sonra Can'a dayısı sahip çıkar ve onu İtalya'da okutur. Ailesinin katilleri ise yakalanamaz.

Can karakterinin ekseninde romanın konusunu oluşturan din ve sanat tarihi gibi konular aydınlatılır. Üzerinde yaşadığımız toprakların kıymetinin bilinmemesinden ve değerlerimizi sırf din ve ırk farklılıkları gözeterek ayırdığımızdan yakınır. Bu nedenle Anadolulu olan Pavlus'u araştırdığını söyler. Pavlus olmasaydı bugün Hıristiyanlığın bu günlere gelip gelemeyeceğini sorgular.

Can yıllar sonra ailesinin katillerini bulur ve zekice hazırladığı planla ailesinin katillerini gözünü kırpmadan öldürür. Bu uğurda kendi yaşamı da sona erer.

Malik Karakuş:

Kapalı Çarşı'da Orontes adında antika dükkânı olan yaşlı bir adamdır. Geçmişinde pek çok suça karışır ve kaçakçılık sırasında gördüğü bir hayal ile hayatına farklı bir yön vererek dinginliğin izini sürer. Bu nedenle roman boyunca oldukça sakin tavırlar sergiler. Gördüğü hayal neticesinde reenkarnasyona inanarak kendini Aziz Pavlus sanır.

Antakyalı olan Malik'in ailesi tıpkı Can'ın ailesi gibi Arap Alevisidir. Fakat o gördüğü hayal sonrası Hristiyanlığı seçer. Bu seçimi nedeniyle karısından ayrılıp Kumkapı'da ayrı bir eve taşınır.

Malik'in kendisini Aziz Pavlus sanmasının temel nedeni Antakya yöresindeki insanlarda genel bir inanış olan reenkarnasyondur. Yasa dışı bir iş olarak elyazması bir İncili satın almak için Şam'a giderken tıpkı Aziz Pavlus'un Şam yolunda gördüğü hayal gibi Malik de bir hayal görür. O günden sonra Aziz Pavlus ve kendi hayatında benzerlikler fark eden Malik, kendini Aziz Pavlus olarak görmeye başlar fakat buna sadece kendisi inanır. Cüneyt'in çok eski arkadaşıdır ve bir kaza sonucunda Cüneyt tarafından öldürülür.

- **Yardımcı Şahıslar:**

Meryem:

Otuzlu yaşlarında, kızıl saçlı, güzel bir kadın olan Meryem, Bakırköy'de Nazareth adında bir barın işletmecisidir. Babası eski mafyalardan Yanık Fehmi'dir. Meryem de tıpkı babası gibi külhanbeyi tavırlara sahiptir. Camiasında Kınalı Meryem lakabıyla tanınır ve bu çevrede hatırı sayılır bir saygınlığı vardır. Sevgilisi Yusuf'un öldürülmesinden sorumlu tuttuğu Bingöllü Kadir ve Can'ı azmettirir. Fakat delil yetersizliği nedeniyle suçları ispat edilemez.

Bingöllü Kadir:

Meryem ve Yusuf'un hasmıdır. Bingöllü Kadir eski PKK'lı, yeni itirafçıdır. Meryem'in işlettiği Cazip Bar adlı mekânı kiralamak isteyen Kadir, Meryem'e rahat vermez fakat Yusuf'un araya girmesiyle Kadir saf dışı kalır. O günden sonra birbirlerine düşman kesilirler. Bu nedenle Meryem, Yusuf'un ölümünden ilk olarak Bingöllü Kadir'i sorumlu tutar.

Bingöllü Kadir, yoksul bir ailenin çocuğudur. Önceleri çobanlık ve mevsimlik işçilik yapan Kadir, köylerine PKK yanlısı bir öğretmenin gelmesiyle hayata ve insanlara dair bakışı değişir. Bu öğretmen ona, daha iyi bir hayat yaşayabileceği, Kürt olmanın utanılacak bir şey olmadığı ve bu uğurda mücadele etmesi gerektiği fikirlerini aşılar. Kafası allak bullak olan Kadir, PKK için jandarma karakolundan bilgi sızdırır. Sızdırdığı bilgiler ile karakola düzenlenen baskında pek çok askerin şehit düşmesine neden olur ve ondan şüpheleneceklerini düşünerek dağa çıkar. Dağdayken PKK'nın gerçek yüzünü görür ve bu kez de PKK itirafçılığı yapar.

Evgenia:

Evgenia, Rum asıllı genç ve güzel bir kadındır. Kurtuluş semtinde, babasından kalan Tatavla adındaki meyhaneyi işletmektedir. Gençlik yıllarında Urfalı bir gence âşık olur ve onunla birlikte Urfa'ya giderek farklı bir hayatı deneyimler. Bu farklılık Evgenia için olumlu sonuçlar doğurmaz. İmam nikâhıyla evlendiği aşiret mensubu kocasından bin bir zorluklarla ve Başkomiser Nevzat'ın araya girmesiyle ayrılabilir. Nevzat ile arkadaşlıkları Urfa zamanlarına dayanır ve zaman içinde duygusal bir bağa dönüşür.

Nevzat'a âşık olan Evgenia onunla evlenmeyi her şeyden çok ister fakat Nevzat'ı bir türlü ikna edemez. Bir zaman sonra bu durumu kabullenemeyen Evgenia, reddedilmeyi gururuna yedirememeyerek Yunanistan'a dönme kararı alır.

Nazmi:

Nazmi teşkilatta oldukça sevilen bir polis memurudur. Evli ve bir kız çocuğu babası olan Nazmi, bir gün nöbetten eve döndüğünde kendisini çok garip hisseder ve cinnet getirerek karısı ve küçük kızını öldürür. Olay sonrası kendini öldürmeye teşebbüs eder fakat başaramaz. Romanın başında Başkomiser Nevzat ve Komiser Ali tarafından sorguya alınır fakat Nazmi romanda bir daha yer almaz. Romandaki görevi, polislik mesleğinin ne kadar zor şartlar altında gerçekleştirildiğine vurgu yapmaktır.

Şefik:

Şefik Olay Yeri İncelemede komiserdir. İşini titizlikle yürüten ve en ufak bir delil üzerinde ince bir işçilikle çalışan, katillerin bulunmasında büyük emeği olan emniyet mensubudur. Romanda daha çok polis tipi olarak karşımıza çıkar.

Nusret:

Başkomiser Nevzat'ın meslektaşı olan Nusret, istihbaratçıdır. Nevzat'a Cüneyt ve Yavuz hakkında bilgi sağlar. Yetenekli ve dürüst bir istihbaratçı olarak tanımlanan Nusret, aynı zamanda da tedirgin ve korkak bir karakterdir.

Tayyar ve Tonguç:

Meryem'in işlettiği barda güvenlik görevlisi olarak çalışırlar. Romanda Meryem'in fedaileri olarak karşımıza çıkan Tayyar ve Tonguç, Bingöllü Kadir'in ve Can'ın katilleridir.

2.6.6. Mekân

Ahmet Ümit'in *Kavim* romanında da mekân olarak okuyucunun karşısına İstanbul'un Tarlabaşı semti çıkar. Bu kez Tarlabaşı bir cinayet mahalli olarak değil trajik bir olayın kahramanı olan polis memuru Nazmi'nin devriye gezdiği mekân olarak yer alır. Romanda Tarlabaşı'nın kapkaç, fuhuş ve silahlı saldırıların merkezi ve Beyoğlu'nun başka yüzü olması üzerinde durulur.

Romanda genel anlamda kapalı/dar mekânlar tercih edilmektedir. Bu mekânlardan ilki, ilk cinayetin işlendiği İstanbul'da Elmadağ semtindeki bir apartman dairesidir. Cinayetin işlendiği odanın perdeleri ardına kadar kapalıdır. Bu her anlamda mekânı kapalı bir alan haline getirir. Odada herhangi bir kavgaya ya da saldırıya ait hiçbir emare bulunmamakla birlikte ev olması gerektiğinden daha da düzenlidir. Bu bağlamda romanda yer alan mekân cinayet hakkında bazı bilgileri de içermektedir.

Romandaki mekânlar diğer unsurların aktarımında da olduğu gibi Başkomiser Nevzat'ın bakış açısıyla verilir. Cinayetin işlendiği dairenin yer aldığı apartmandan gelen yemek kokuları Nevzat'ı bulunduğu mekândan soyutlayarak eski günlere, karısı ve kızıyla birlikte mutlu akşam yemeklerine götürür. Koku kişiyi bulunduğu mekândan alıp başka bir mekâna, ait olmak istediği anlara götürebilir. Bir anlığına da olsa Nevzat böyle bir hisle karşı karşıya kalır fakat aydınlatılmayı bekleyen cinayet onu bulunduğu yere geri getirir.

Yusuf'un sevgilisi Meryem'in işlettiği barın adı Nazareth'dir. Meryem, işlettiği bu mekâna böyle bir isim koyarak mekânda kullandığı dekor ile uygunluk sağlamayı amaç edinir. Nazareth, Hz. İsa'nın bir zamanlar yaşadığı söylenen mekânın adıdır. Soyadı Kanunundan önce insanlara verilen birtakım lakaplar ait oldukları köy, kasaba ya da şehir adlarıyla da oluşturulmuştur. Hz. İsa da o dönemlerde Nazarethli

İsa olarak anılagelmiştir. Bu noktada mekânın insan hayatındaki belirleyici rolü dikkat çeker.

Meryem, Nazareth'in "t" harfini tıpkı bir haç işareti olarak düzenler. Meryem Müslümandır fakat böyle bir amblem seçmesinin nedeni popüler kültürde insanların bu tarz mekânlara rağbet göstermesi ve tüketim çılgınlığının mekânlara yansımasıdır.

Barın duvarları Hristiyanlık âlemine ait tablolarla donatılarak barın girişindeki konseptin devamı içeride de sağlanmaya çalışılır. Bu tablolar, İsa'nın hayatını simgelemektedir. Bu tip ayrıntıların kullanımıyla bar, kiliseden farksızdır. Sandalye ve masalar kiliselerdeki banklardan tercih edilir. Gelen müşteriler kendilerini kilise ziyaretine gelmiş gibi hisseder. Renkler ve eşyalar, mekânı kilise yapmak için seferber edilir ve mekân dönüştürülür:

> *"Bar tezgâhı karşıda duruyor. Yani papazın ya da pederin bulunması gereken kürsünün yerinde. Tezgâhın başında siyahlar giyinmiş bir barmen var. (...) Tezgâhın sol tarafında ahşaptan yapılma bir günah çıkarma yeri bile var." (s. 35)*

Evgenia'nın Kurtuluş'taki Tatavla adlı meyhanesi, Nevzat'ın iş stresinden arındığı bir mekândır ve bu yönüyle Tatavla, açık/geniş bir mekân olarak ifade edilir. Beyoğlu'nun eski adının Pera olması gibi, Kurtuluş'un eski adı da Tatavla'dır ve meyhanenin adı Pera Palas'da olduğu gibi buradan gelmektedir.

Evgenia aşkı uğruna doğup büyüdüğü İstanbul'u terk ederek sevdiği adamla birlikte Urfa'ya yerleşir. Başlangıçta Urfa, Evgenia için açık bir mekân olarak hissedilirken burada geçirdiği kısa süre zarfında mekân onu sıkar, daraltır. Kendisini kapalı bir kutuda gibi hisseder ve yaşadığı konak artık onun için kapalı bir mekân haline gelir:

> *"Muratların iki katlı, dokuz odalı, geniş bahçeli, taş evi bir masal mekânı gibi geliyormuş ona. Kendisini bu masalın içindeki prenses gibi hissediyormuş." (s. 62)*

Fakat Evgenia kısa bir süre sonra bu evi, peri köşkü olarak değil hapishane olarak görmeye başlar. Evgenia için mekânın anlamının bu kadar çabuk değişmesinde yatan sebep, İstanbul'dan Urfa'ya taşınan bu aşk hikâyesinin kahramanı Murat'ın mekânla

beraber karakteristik özelliklerinin değişmesidir. Urfa'da kendi töresine ve kendi kurallarına göre yaşama zorunluluğu Murat'a mekânın dayattığı bir zorunluluktur.

Nevzat ve Ali, Dolmabahçe semalarında çaylarını yudumlarken manzaranın ne kadar güzel olduğu vurgulanır. Ali'nin New York'un İstanbul'dan daha güzel olduğunu söylemesiyle birlikte Nevzat şu yorumda bulunur:

> *"Lüzumu yok Alicim. Hakiki sevgiler kıyas kabul etmez. Eminim New York da güzeldir ama ben şehri İstanbul'u seviyorum. Şairin söylediği gibi: 'Nice revnaklı şehirler görünür dünyada, lakin efsunlu güzellikleri sensin yaratan…'" (s. 105)*

Nevzat tarafından alıntılan bu dizeler Yahya Kemal'in *Bir Başka Tepeden* adlı şiirine aittir. Romanda edebî alıntılamaya başvurularak söz konusu olan İstanbul'un güzelliği usta bir şair tarafından da desteklenir. Bu bağlamda İstanbul, açık mekân olarak romanda yer alır.

Nevzat Kapalı Çarşı'ya gittiğinde, girişteki Osmanlı Türkçesi yazıyı görünce birden çok sevdiği kayınbabasını hatırlar. Mekân hiç ummadığı anda ona hiç ummadığı birini hatırlatır:

> *"Ne zaman Kapalı Çarşı'ya gelsem, karım Güzide'nin babası, kızım Aysun'un dedesi, o iyi huylu, İstanbul beyefendisi Fethi Bey'i, onun sıcak gülümsemesini hatırlarım." (s. 126)*

Malik'in dükkânı gibi evi de tuhaf bir atmosfere sahiptir. Evden çok kiliseye benzeyen bu yapı, Malik'in kimliğiyle bir bütünlük oluşturur. Evin içerisinde bir de şapel bulunur. Şapelin içinde ise eskiden Yahudi daha sonra Hıristiyan olan köle tüccarı Yithzak'ın mezarı yer almaktadır. Kısacası Malik'in yaşadığı ev, sıradan evlere benzememektedir. Geçmiş günahlarından sığınmaya çalıştığı bu ev onun mezarı olur.

Eserde kullanılan kapalı mekânlar, romanın mahiyeti ile yakından ilişkilidir. Ahmet Ümit, romandaki mekânları oluştururken romanın diğer unsurları ile arasındaki bağı başarılı bir şekilde kurgular.

2.6.7. Zaman

Kavim romanda, vaka zamanı ve anlatma zamanı birbirinden farklı zaman dilimlerinde yer alırlar. Anlatıcı tarafından bazı durumlarda şimdiki zaman anlatılıyormuşçasına zaman ibareleri kullanılsa da romanın il sayfalarında vaka zamanı ile anlatma zamanı arasındaki zamansal farklılık hissedilir.

Nazmi'nin sorgusu sırasında Nevzat, olayı aktarırken şimdiki zaman kipini kullanır. Bu nedenle romanın vaka zamanı ile anlatma zamanı arasında zamansal bir fark olmadığı izlenimine kapılmak mümkündür:

> *"Bir ara bakışları masadaki sigara paketine kayıyor. Paketi alıp ona uzatıyorum." (s. 5)*

Bu hususta romandaki zamanı tayin etmek elzemdir. İlerleyen sayfalarda vaka zamanı ve anlatma zamanı arasındaki fark belirginleşir. Vaka zamanında ilk gün, Nevzat ve Ali'nin meslektaşları Nazmi'yi sorgulamasıyla başlar. Mevsimlerden kış, aylardan Aralık'tır ve saat gece yarısını gösterir. Vaka zamanı için Seçil Dumantepe, "öykü zamanı" şeklinde bir adlandırma yolunu seçer ve bahsi geçen zaman hakkında şu tanımlamayı yapar: *"Anlatı kişilerinin içinde var oldukları, anlatılan olaylara ait zamandır."*[109]

Anlatıcının vaka zamanına ait cümlelerini tırnak içinde vermemesi sebebiyle anlatım zamanı ve vaka zamanı arasında bir karışıklık yaşanması muhtemeldir fakat dikkat edildiğinde bu fark bariz bir şekilde ortaya çıkar:

> *"Cinayet mahalline gidene kadar gözlerimi dinlendirsem iyi olacak, çünkü oradan bizim Evgenia'nın meyhanesine gideceğim. Ne zamandır uğramıyorum yanına, çok ilerlemiş. Dün sabah iyi bir zılgıt yedik. Gidip gönlünü almalı..." (s. 11)*

Romandaki yer alan nesnel zaman, maktulün kimliğine bakılıp doğum tarihi öğrenildikten sonra ortaya çıkar. Maktulün otuz beş yaşında olduğunun söylenmesiyle birlikte yapılan hesaplamalarla nesnel zamanın 2005 yılına ait olduğu

[109] Dumantepe, *a.g.e.*, s. 225.

bilgisine ulaşılır fakat bu bilgi doğrudan romanda yer almamaktadır. Bu bağlamda nesnel zamanın takip edilmesinde okuyucunun dikkati önemlidir.

Cinayet mahallinden Meryem tarafından işlettiği bara gitme süreci olay örgüsünde yer almamaktadır. Romanda bu tarz ufak zaman atlamaları mevcuttur. Atlanılan bu zaman aralığı özne anlatıcı tarafından özetleme tekniğine başvurularak aktarılır:

> *"Evet, yanımızda Zeynep yok, cinayet mahallinde kaldı." (s. 31)*

Yusuf ve Bingöllü Kadir'in arasında çıkan arbede vaka zamanından öncesine aittir ve Tonguç tarafından Nevzat Başkomiser'e anlatılır. Bu zamanda geriye gidişin güzel bir örneğidir. Bu nedenle romandaki kronolojik zaman kesintiye uğrar ve sıralı bir ilerleyişten söz edilemez. Kronolojik ilerlemeyi bozan ve romanlarda en sık kullanılan teknik, art zamanlı aktarım yani zamanda geriye gidiş tekniğidir. Gerçek hayattaki zamanda böyle bir kesintinin olmadığını belirten Seçil Dumantepe konu hakkında şu ifadeleri kullanır:

> *"Gerçek dünyada olayların kronolojisi bozulmaz. Olaylar, daima süredizimsel bir sıra içinde birbirini takip eder. Fakat yazar, söylem düzeyinde bu olayları aktarırken kronolojisini bozabilir, öykü zamanının bazı bölümlerini genişletebilir, bazılarını daraltabilir, bazılarını da tamamen atlayabilir."*[110]

Nevzat, Evgenia ile nasıl tanıştıklarını anlatırken bunu zamanda geriye giderek gerçekleştirir. Bu teknikten faydalanılarak romandaki bilinmezliklerin açıklığa kavuşturulması amaçlanır. Yine Malik'in Aziz Pavlus hakkında anlattıkları art zamanlı bir aktarıma örnektir.

Romanın konusu için elzem olmayan bazı durumlar özetleme tekniği ile kısaltılır ve zaman hızlanır. Örneğin Nevzat'ın evine gidip, uyuyup uyanması, banyo yapması, tıraş olması, mahalledeki kıraathaneye uğraması ve ardından Malik'in dükkânına gidip onu bulamaması durumlarının hepsi hızlı bir şekilde, bir paragraf halinde özetlenerek verilir.

[110] *a.g.e.*, s. 225.

Romanın vaka zamanı yaklaşık olarak dokuz gündür. Bunun üç günü zamanda atlanarak "aradan üç gün geçti" şeklinde ifade edilir. Romandaki anlatma zamanı hakkında bir bilgi edinmek ise mümkün değildir.

Romandaki Yusuf Akdağ şahsının kaybolduğu tarih manidardır. Yusuf, 31 Ağustos'ta Mor Gabriel'in sağ elinin kesilişinin yıldönümünde ortadan kaybolur. Mağarada çıkan yangın ise Yusuf kaybolmadan üç ay önce gerçekleşir. Romandaki zaman unsuru, Ahmet Ümit tarafından ustalıkla kurgulanmıştır.

2.6.8. Dil ve Üslup

Konu olarak Süryaniliğin anlatıldığı *Kavim* romanı, aynı zamanda polisiye bir romandır. Kullanılan dil söz sanatlarından ve ağdalı sözcüklerden uzak, açık ve anlaşılırdır.

Okuyucuyla konuşur hava içerisinde olan romanda üslup yalındır. Cümleler genel anlamda kurallıdır. İkileme, deyim ve atasözlerine yer verilen romanda az sayıda küfür ve argoya da yer verilir.

Romanda dil sapmalarına ve yabancı sözcüklere rastlanmaz. Yazım yanlışı ise bir sözcükle sınırlıdır.

İkilemeler:

Derin derin, boş boş, pişkin pişkin, hüngür hüngür, ters ters, pis pis, sakin sakin, tatlı tatlı, tıklım tıklım, ufak tefek, saçma sapan, allak bullak, kıpır kıpır, ıvır zıvır, abuk sabuk, seve seve, ters ters, iri iri, avaz avaz, boş boş, bölük pörçük.

Deyimler:

Feri kaçmak, kılı kırk yarmak, canı yanmak, gönül almak, ağzının payını vermek, zılgıt yemek, ekmek aslanın ağzında, bel bel bakmak, havaya girmek, balıklama dalmak, yüz göz olmak, suya götürüp susuz getirmek, el üstünde tutmak, külahına anlatmak, yüzdük yüzdük kuyruğuna geldik, defterini dürmek, kapıya koymak, elini çabuk tutmak, elini kana bulamak, ağrına gitmek, hafakanlar basmak, dik başlılık etmek, kılı kırk yarmak, mavraya vurmak, gözdağı vermek, baltayı taşa vurmak,

tüyleri diken diken olmak, kafayı sıyırmak, içi yanmak, çıtı çıkmamak, leke sürülmek, kim vurduya gitmek, rengi atmak, tebelleş olmak, istifini bozmamak, boynu kıldan ince olmak, kuruntu yapmak, kalp kırmak, aklını kemirmek, beti benzi atmak, ağzını sıkı tutmak, kulağını çekmek, aslan kesilmek, düşüp kalkmak, kulak arkası etmek, kıyameti koparmak, öküz altında buzağı aramak.

Atasözleri:

El elden üstündür.

Dost acı söyler.

Kuzguna yavrusu şahin görünürmüş.

Kol kırılsa da yen içinde kalır.

Üzümünü ye, bağını sorma.

Tekkeyi bekleyen çorbayı içer.

Acı patlıcanı kırağı çalmaz.

Argo ve Küfür:

İbne, herif, lavuk, şaşkoloz.

2.7. Ninatta'nın Bileziği

2.7.1. Romanın Kimliği

Ahmet Ümit, *Ninatta'nın Bileziği*, 1.Basım, Everest Yayınları, İstanbul Nisan 2012.

Ahmet Ümit, *Ninatta'nın Bileziği*, 2.Basım, Everest Yayınları, İstanbul Nisan 2012.

Ahmet Ümit, *Ninatta'nın Bileziği* 3-7. Basım, Everest Yayınları, İstanbul 2012-2014.

Ahmet Ümit, *Ninatta'nın Bileziği*, 8. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Mayıs 2015.

Ahmet Ümit, *Ninatta'nın Bileziği*, 9. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Ocak 2016.

Ahmet Ümit, *Ninatta'nın Bileziği*, 10. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Aralık 2016.

Ahmet Ümit, *Ninatta'nın Bileziği*, 11. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Ekim 2017.

Ahmet Ümit, *Ninatta'nın Bileziği*, 12. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Mayıs 2018, 517 s.

2.7.2. Romanın Konusu ve Özeti

Ahmet Ümit'in mensur bir yapıda yazmış olduğu *Ninatta'nın Bileziği* romanı, M.Ö. 1200 yıllarına ait, Tanrılar tarafından lanetlenmiş bir aşk hikâyesini konu edinir. Kitabın başkahramanı olan Ninatta tarafından aktarılan bu hikâye, Ninatta'nın büyük aşkı Nuvanza'ya kavuşamamasını konu edinmekle birlikte, yüzyıllar önce Hititler ve Mısırlılar arasında yaşanan ve tarihi tabletler üzerinde anlatılagelen Kadeş Savaşı roman kurgusunda yerini alır. Ahmet Ümit böylelikle romanlarında aşk temasının yanı sıra, toplumu etkileyen konulara ve tarihi kültürel birikime de sıklıkla yer verir.

> *"Üç bin küsur yıl önce yaşamış bir halkı yeniden canlandırıyor. Hititlerin günlük yaşamından, adalet sistemlerine, ahlaki değerlerine kadar bilmediğimiz birçok konuyu bir destan-roman olarak anlatıyor."*[111]

Tarihî ve olağanüstülüklere sahip birçok karakteri barındıran bu mistik roman, Ninatta'nın yazdırmış olduğu on iki tablete dayanmaktadır. Tabletleri yazdırmasının sebebi ise Nuvanza ile ruhlarının bir gün buluşabileceğine inanmasıdır. Bunu sağlayacak olan kişi de gelecekten gelmesi beklenilen, tabletleri okuyacak olan kişidir. Bu bağlamda beklenen kişinin romanın okuyucusu olduğu düşünülebilir.

> *"binlerce yıllık özlemimi dindirmek için.*
>
> *Seni bekliyordum,*
>
> *Yarım kalmış şarkımı tamamlaman için.*
>
> *biricik aşkım, yiğit Nuvanza ile ruhlarımızı buluşturman için."*

[111] Serpil Durak Tuncer, "Bir Lanet Böler Barışı", *Radikal Kitap*, , Y. 5 S. 292, 20 Ekim 2006, s. 22.

Nuvanza, Kadeş'e gitmeden önce gelecekten beklenen bu okurdan Ninatta'ya da bahseder ve sabırlı olmaları gerektiğini öğütler. Bunu Nuvanza'ya söyleyen Göğün Güneş Tanrısı'dır. Ninatta'ya da uykusunda Arinna'nın Güneş Tanrıçası aynı şeyleri söyler.

Her tablet aynı zamanda romanın bir bölümünü oluşturmaktadır ve her bölümde Ninatta, okuyucuya seslenerek söze başlar. Her seslenişte ise okuyucuya birbirinden güzel değerler atfeder. Çünkü onun gözünde okuyucu bir kurtarıcıdır, yıllar boyunca süren lanetin ortadan kalkmasını sağlayacak olan bir kahramandır.

"Hoş geldin, ey uzak yolların yolcusu,

ey, güzel haberlerin müjdecisi,

ey omuzlarında yılların bilge yorgunluğunu,

gözlerinde bilinmezin heyecanını taşıyan kişi." (s. 3)

Ninatta ve Nuvanza'nın Tanrılar tarafından lanetlenmiş aşkları romanın ana konusunu oluşturmaktadır. Kral Mutavalli ve Hattuşili döneminde geçen bu roman aynı zamanda yaşanan siyasi kavgaların da anlatıldığı küçük birtakım olaylarla beslenmektedir. Özellikle romanda tarihi gerçekliğe sahip olan Kadeş Savaşı'na yer verilmesi önemli bir husustur. Aşk ve savaşın birleşimden meydana gelen romanda yazar, Ninatta'nın ağzından savaşların kötülüklerine değinir.

Romanın ilk iki bölümü diğer bölümlerde meydana gelecek olayların habercisi niteliğindedir. Bundan sonraki bölümlerde yaşananlar özne anlatıcı tarafından aktarılmaktadır. Ninatta, Nuvanza'yı gördüğünde henüz arkadaşlarıyla oynayan küçük bir kız çocuğudur. Bir gün yine arkadaşı İnara ile bahçede gezinirken Nuvanza'yı görür. Onu görür görmez hiçbir şeyi bu kadar istemediğini ve sevmediğini fark eder.

Nuvanza'yı ilk görüşünün ardından üç ay geçer. Nuvanza'nin karısı Manni bir erkek çocuk dünyaya getirir. Bu esnada Hititler, Kaşgalıları ve Mısırlıları yenilgiye uğrattıkları iki savaşa katılır.

Ninatta, Nuvanza'ya duyduğu aşkla büyüyüp serpilirken çocukluk arkadaşı da bu değişimin farkına varır ve Ninatta'ya âşık olur. İnara'nın soylu babası Zuvappiş, Ninatta'nın evine düğün hediyesi göndermek için hazırlıklara başlar fakat hiç beklenmeyen bir olayla herkesin hayatı değişir.

Hasat Bayramı'nda Hattuşa'da tertip edilen törenlerden sonra Nuvanza, sıcaktan bunalıp dere kenarına iner. Onu izleyen Ninatta da peşinden dereye gider ve aralarındaki imkânsız aşk orada başlar. Ninatta eve dönerken İnara ile karşılaşır. İnara, Ninatta'ya onunla evlenmek istediğini söyler ama Ninatta, İnara ile aynı duygulara sahip değildir. Onu reddeder ve Nuvanza ile aralarında geçenleri anlatır. İnara hiddetle çekip gider. Yaşanan tüm facialar İnara'nın öfkesine yenik düşmesiyle birbiri arkasına sıralanır.

Bu Ninatta'nın İnara'yı son görüşü olur. İnara'nın ölüm haberini Ninatta'nın babası soylu Maruvaş getirir: *"İnara, Nuvanza'nın kılıcının ucunda canını teslim etmişti." (s. 39).* İnara, Ninatta için Nuvanza'ya meydan okur ve bu düşmanlığın sebebini bilmeyen Nuvanza'nın öfkesinin kurbanı olur. İnara oracıkta ölür ve pişman olan Nuvanza askerlerine teslim olur.

İnara'nın ölümü üzerine babası, oğlunun kanına kan, canına can ister. Kral Mutavalli arada kalır çünkü birisi tüm düşmanlarının korkulu rüyası olan Nuvanza diğeri ise meclisin önemli adamı, saray yazmanıdır. Kral, çaresiz kalınca ülkenin diğer bir karar ve danışma organı olan Panku Meclisi toplanır. Nuvanza'nın suçsuz olduğuna, İnara'nın onu kışkırttığına ama ortada yiten bir can olduğu için bunun karşılığında Nuvanza'nın oğlu Zitiş'in Zuvappiş'e verilmesine karar verilir. Bu haberi duyan Manni yıkılır ve oğlunun elinden alınmasıyla kendini nehrin sularına bırakıp intihar eder: *"Ve Manni verdi canını, Hattuşa'ya can veren nehre." (s. 51)*

Oğlunun ve karısının ölümüne neden olan Nuvanza, ölüme kafa tutar bir halde yaşamaya başlar. Onun bu hali, Kral Mutavalli'yi endişelendirir ve onu Kaşga Beyi'nin üzerine yollar. Geride kalan Ninatta, rüyasında Nuvanza'yı düşmanla savaşır halde ve yaralı olarak görür. Bu rüyanın ardından Nuvanza gerçekten de ağır yaralı bir halde Hattuşa'ya döner. Nuvanza'nın artık kimsesi olmadığı için Ninatta her gün ona bakmak için evine gider. Nuvanza tüm olanlardan dolayı pişmandır. Karısı ve oğluna haksızlık ettiklerini düşünür.

Ninatta, Nuvanza'nın yanına gidip geldikçe halk tüm olan biteni anlar. Hattuşa onlara düşman olur. Sadece Ninatta'nın babası olanlara inanmaz ve kızına sorduğunda ise tüm dedikoduların doğru olduğunu öğrenir. Kızına kızmaz, onu bağrına basar. Artık daha dikkatli olması ve Nuvanza'dan uzak durması için onu uyarır.

Tüm bu olan bitenlere paralel olarak Mısır Kralı Ramses Hattuşa'ya sefer hazırlıklarına başlar. Ne yapacağını bilmeyen Hitit Kralı Mutavalli, Tanrılara dua edip onlardan Ramses'e karşı yardım ister ama Tanrılar bu isteğini geri çevirirler. Mutavalli, Nuvanza'yı diğer ülkelerin kralları ve beyleriyle konuşmaya gönderir. Nuvanza, Ninatta'dan uzak kalmak için seve seve bu görevi kabul eder ve kralları, beyleri kendi yanlarında savaşmaya ikna ederek ülkesine geri döner.

Bu habere çok sevinen Mutavalli, Nuvanza'nın yüzünde aynı sevinci Nuvanza'nın yüzünde göremeyince biriyle evlenmesi gerektiğini, artık bu yalnızlığına ve mutsuzluğuna son vermesini söyler. Nuvanza, başka bir kadınla evlenmeyeceğini söyleyerek karısı ve oğlunun yasını tutmayı seçer.

Ninatta, Nuvanza'nın kendisini istemediğini babası Maruvaş'tan duyar. Çok incinen Ninatta ölmek ister, üç gün boyunca baygın halde yatar. Babası eve bir büyücü getirir, büyücü Güneş Tanrısına dualar eder. Ninatta rüyasında Güneş Tanrıçasını görür. Tanrıça ona sabretmesini, lanetin kalkmasını beklemesini söyler.

Bu rüyadan sonra uyanan Ninatta, başucunda ağlayan babasını görünce ölmeyi istediği için utanır. Babasını bir daha üzmeyeceğine söz verir ve Nuvanza'dan uzak durmaya kararı alır. Fakat verdiği bu sözü tutamaz ve Nuvanza'nın evine gider. Nuvanza da onu görür ve aslında onu sevdiğini itiraf eder. Ödemeleri gereken bir bedelin olduğunu, Güneş Tanrısının kötü günlerden bahsettiğini söyler:

"Falcıya gittim, iki kara yılan attı suya.

Yılanlar karanlığa yüzdüler.

Yılanlar kana yüzdüler. (s. 78)

Tıpkı Güneş Tanrısı gibi falcı da tek çarenin beklemek olduğunu söyler. Ama bu bekleyişin çok uzun süreceğini, güneyden gelecek büyük bir savaşın olacağı haberini verir. Nuvanza falcıya bu lanetin kalktığını nasıl anlayacağını sorar. Falcı, Tanrıların bir yabancı göndereceğini söyler. Ama Nuvanza, falcının dediklerinden hiçbir şey anlamaz. Güneş Tanrısı görünüp ona aynı şeyleri anlatınca Nuvanza bu kez anlar. Böylelikle Nuvanza, Ninatta'nın da bahsettiği zamanın ötesinden gelecek yabancıdan haberdar olur.

Göğün Güneş Tanrısı, Nuvanza'ya üzerlerindeki lanetin kalkması için on iki tane bilezik halkası yaptırmasını, bunların her birini ayrı bir kente götürmesini, her bileziğe de bir sonraki bileziğin yerini yazmasını söyler. Yılların ötesinden gelecek olan yabancının bu bilezikleri bir araya getirdiği zaman lanetin ortadan kalkacağını söyler. Tüm bunları Nuvanza'dan öğrenen Ninatta bir gün kavuşacaklarına inanır. O sırada beklenen büyük savaş başlar ve başkent Hattuşa'dan Tarhundaşa'ya taşınır. Askerler ve Kral, Kadeş'e gider. Büyük bir savaşın ardından Ramses Hitit ordusuna yenilir ve savaş bitiminde tüm askerler geri döner fakat Nuvanza içlerinde yoktur. Ninatta bekler, yıllarca bekler ama Nuvanza geri dönmez.

Kraliçe Puduhepa, Ramses'e bir mektup yazar. Bu mektupta Nuvanza'nın orada esir olup olmadığını sorar fakat Ramses mektuba cevap yazmasına karşılık bu konu hakkında tek kelime etmez. Ninatta, yıllarca Nuvanza'nın yolunu bekler ve Tanrıların bahsettiği yabancıyı ulaşabilmek için bu tabletleri yazdırır, tüm olanları bu tabletlerde anlatır. Tabletlerin yazımı tamamlanır, Ninatta yaşlanır ve son tablette sesini bir daha duyan olmaz.

2.7.3. Olay Örgüsü

Ninatta'nın Bileziği romanı, on iki bölümden meydana gelir. Yapı olarak klasik roman tarzından farklı olan bu roman, mensur bir yapıya sahiptir. Aynı zamanda romanın bölümleri, konuyla bağlantılı olarak tabletler şeklinde ilerler. Roman, çok zincirli olay örgüsüne sahiptir.

Birinci Tablet:

Roman, Ninatta'nın tabletleri okumasını planladığı kişiye seslenmesiyle başlar. Bu bölümde, biricik aşkı Nuvanza'nın savaşta kaybolup geri gelmediğini, üzerlerindeki lanetin kalkması için yaptırıp ardında bıraktığı on iki bilezik halkasını anlatır. Okuyucusuna seslenerek ondan bunları bulmasını ister. Bu bölüm dört sayfadan meydana gelir.

İkinci Tablet:

Ninatta, Nuvanza'ya olan aşkını, Tanrıların onları nasıl ayırmaya çalıştığını, istemeden başkalarının hayatlarının sonlanmasına nasıl sebep olduklarını anlatacağını kısa bir ön izleme şeklinde bu bölümde aktarır. Nuvanza ile nasıl karşılaştığını anlatır ve romanın olay örgüsü bu bölüm/tablet ile başlar.

Üçüncü Tablet:

Kral Mutavalli ile kardeşi Hattuşili arasındaki taht mücadelesi konu edinilir. Hititlilerin Kaşga ve Mısır ile yaptığı savaşlardan bahsedilir.

Dördüncü Tablet:

Bu tablette, Hattuşa'da düzenlenen Hasat Bayramı'ndan bahsedilir. Hasat Bayramı'nda düzenlenen tören sonrasında Ninatta ve Nuvanza arasındaki aşk alevlenir.

Beşinci Tablet:

Ninatta büyük bir mutluluk içinde eve dönerken yolda İnara ile karşılaşır. İnara, Ninatta'ya onunla evlenmek istediğini söyler ve Ninatta da bunun mümkün olamayacağını söyleyip onu vazgeçirmeye çalışır. Ninatta'dan Nuvanza ile ilgili tüm gerçekleri öğrenen İnara'nın ölüm haberi gelir.

Altıncı Tablet:

İnara'nın babası Zuvappiş, oğlunun intikamının alınmasını istemesi üzerine Nuvanza'nın oğlu Zitiş'in Zuvappiş'e verilmesi kararlaştırılır. Bu haberi alan Manni,

kendini nehrin sularına bırakıp intihar eder. Hattuşa halkı, insanların ölümüne neden olan bu aşkı öğrenir ve Ninatta ile Nuvanza'ya düşman olur.

Yedinci Tablet:

Kral Şuppiluliuma ve Başrahip Eje arasında geçen düşmanlık ve sonu felaketle biten art zamana ait bir olay, romanda olay örgüsüne paralel bir şekilde anlatılır. Daha sonra vaka zamanına dönülerek devam edilir ve Kral Mutavalli, Ramses'e karşı Tanrılardan yardım diler. Beklediği yardım gelmeyince Nuvanza'yı diğer ülkelerin desteğini almak için onlarla görüşmeye gönderir.

Sekizinci Tablet:

Nuvanza'nın kendisini istemediğini öğrenen Ninatta, yataklara düşer ve rüyasında Güneş Tanrıçası, sabredip beklemesi gerektiğini öğütler.

Dokuzuncu Tablet:

Nuvanza, falcının ve Göğün Güneş Tanrısı'nın anlattıklarını Ninatta'ya anlatır ve ikisi de affedileceklerini düşünüp umutlanır.

Onuncu Tablet:

Ramses ve Hititler arasında Kadeş Savaşı çıkar. Savaşı Hititler kazanır. Savaş sonrasında tüm askerler döner fakat Nuvanza geri dönmez.

On Birinci Tablet:

Ninatta, Tanrılara isyan eder ve Nuvanza'yı bekler.

On İkinci Tablet:

Tek sayfadan meydana gelen bu tablette Nuvanza'nın bir daha Hattuşa'ya dönmediği, Ninatta ise artık yaşlandığı anlatılır. Ninatta bu bölümde, gelecekten beklenen okuyucuya seslenerek tabletlerin en sonuncusunu da tamamlamış olur.

2.7.4. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Ninatta'nın Bileziği romanında anlatıcı, olayların başkahramanı olan Ninatta'dır. Özne anlatıcı, kahraman anlatıcı ya da ben anlatıcı adlarının verildiği bu anlatıcı türünde, olayları yaşayan ve aktaran aynı kişidir.

> *"Anlatıcı, olayın hem yapıcısı olan bir özne hem de anlatıcı, aktarıcı olan bir kişidir. Kişi, başından geçenleri, bizzat yaşadıklarını, gördüklerini, izlediklerini, duygu ve düşüncelerini değerlendirme ve yorumlarını kendisi anlatır."*[112]

Bu noktada yazar ve özne anlatıcıyı karıştırmamak önemli bir husustur. Zira özne anlatıcının yazarın kendisi olduğunu savunamayız. Bunun için yazarla özne anlatıcı arasında çok ciddi benzerliklerin olması gerekir ki bu da her zaman net bir şekilde belirlenemez.

On iki bölümden meydana gelmekte olan romanda, Ninatta her bölüme gelecekten gelmesini beklediği yabancıya seslenerek başlar. Bu bölümlerin Ninatta'nın yazdırdığı tabletlerden oluşması dolayısıyla da olayların anlatılma zamanı ile yaşanma zamanı farklılık arz eder. Kısacası Ninatta tekil bakış açısıyla anlattığı bu olayları belli bir süre önce yaşamıştır ve ancak kahramanın gördüğü, duyduğu, yaşadığı kadarına vakıf olabiliriz.

Bir yazar eserini oluştururken öncelikli hedefi nasıl ki okuruna ulaşmaksa burada Ninatta'nın hedefi de gelecekten gelmesini beklediği okuyucuya ulaşmak, bu yazdıklarını ona aktarmaktır. Bunu yaparken de kimi zaman beklenen okuyucuya seslenmekte, onunla konuşmaktadır:

> *"Sadık yazmanıma yazdırdığım her sözcüğü dikkatle oku." (s. 9)*

Yazar, romanda kendini gizleyerek eserin gerçekten de eski zamanlardan kalma bir tablet olduğu hissini okuyucuya başarılı bir şekilde aksettirmektedir. Kullandığı göstermeye dayalı anlatma tekniği bağlamında özne anlatıcıyı ön plana alarak kendi kimliğini ve varlığını gizlemeyi başarır. Bu tür aktarımlarda aslında kurgu olan eser anlatımla beraber daha gerçekçi bir hal alıp kurgusal dünyasını kitabın son sayfasına

[112] Çetin, *a.g.e.*, s. 112.

kadar sürdürmeyi sağlar. Bunda kişi kadrosunun da etkisi yadsınamaz bir gerçektir. Zira kişi kadrosunda yer alan bazı kahramanlar gerçek hayattandır. Bu da anlatma ve aktarma durumuna gerçeklik hissini katan bir diğer önemli unsurdur.

2.7.5. Şahıs Kadrosu

En az zaman ve mekân kadar önem arz eden şahıs kadrosu, eserin dinamikliğini sağlar ve tüm olaylar bu kişiler üzerinden gelişme kaydeder. Karakter ve tip romanları da tam bu noktada devreye girer. Tanzimat döneminde daha çok rastlanılan tip romanları, Cumhuriyet dönemi ile birlikte yerini daha çok karakter romanlarına bırakır. Nitekim karakter oluşturmak tip oluşturmaktan daha orijinal ve daha hayal gücüne dayalı bir iştir. Nurullah Çetin'in de ifade ettiği üzere tip ve karakterin tanımları şu şekildedir:

> *"Tip, temsilcisi olduğu sosyal grubun medeniyet, kültür ve dünya görüşünün adeta bir sisteme kavuştuğu kişidir. Tip, kendine benzeyen birçok insanın ortak sorunlarını, özelliklerini ve dramlarını yansıtır."*[113]

> *"Karakter, Yunancada 'basma, basım' kelimesinden gelir. İnsan için bu, Allah'ın insan yaratılışına bastığı şeydir. Karakter, olaylar, zaman, hayat, dünya, varlık, yokluk gibi unsurlar karşısında ferdi tavır alan kişidir. Onun bu tavırları, sosyal grubuyla doğrudan bağlantılı değildir."*[114]

Tipleri kendi içinde sınıflandırabildiğimiz gibi karakterler için böyle bir durum söz konusu değildir, onlar nevi şahıslarına münhasırdırlar. Karakterleri kendi içlerinde homojen bir sınıflandırmaya tabi tutmak mümkün değildir. Karakter oluşumu da böyle bir sınıflandırmaya gidilememesinden ileri gelir.

Eserdeki kişileri tip ve karakterler olarak ayırmak mümkündür, buna ilaveten merkezî ve yardımcı kişi şeklinde de bir sınıflandırma yapılabilir. Nitekim eserde yer alan her kişi, eser için azami bir önem arz etmeyebilir, bir araç, bir fon vazifesi görebilir. İşte bu görevdeki kişilere de yardımcı şahıslar denilmektedir.

---

[113] *a.g.e.*, s. 149.
[114] *a.g.e.*, s. 161.

Merkezî Şahıslar:

Ninnatta'nın Bileziği romanında adından da anlaşılacağı üzere şahıs kadrosunun merkezinde Ninatta ve Nuvanza yer almaktadır. Bunun haricindeki şahıslar romanda yardımcı kişi olarak görev üstlenirler.

Ninatta:

Romanın merkezi kişisi ve özne anlatıcı durumundaki kadın karakteridir. Meydana gelen ana olaylar bu kişinin etrafında tekâmül eder. Anlatımın ve yaşanan olayların odak noktasında olan Ninatta, Kral Tabarna soyuna mensup olan bir ailenin kızıdır.

Olayların anlatılmaya başlanıldığı ilk sayfalarda bahçede arkadaşları ile oynayan küçük bir kız olan Ninatta, o gün meyve bahçelerinde, Nuvanza'yı gördüğünde ruhen ve bedenen büyüdüğünü, serpildiğini ifade eder. Özne anlatıcı olmasından dolayı kendisine ait ve diğer kişilere ait özellikler onun ifadeleriyle algılanmaktadır. Güzelliğini Ay Tanrıçası ile kıyaslayan Ninatta yine romanda kendisini şu şekilde tanıtır:

"Ben, Panku meclisinin üyesi soylu Maruvaş'ın kızı,

yiğit komutan Nuvanza'nın bahtsız kadını Ninatta'yım." (s. 5)

Ninatta, aşk ve sevgide yaşın ya da statünün toplumsal gerekliliklerine aldırış etmeyen, gözü kara âşık bir kadın olarak karşımıza çıkar. Bu yönüyle değerlendirildiğinde bir tip olarak düşünülmeye yatkın olsa da aslında Nuvanza'yı eşinden, çocuğundan kıskanmayan, her yönüyle kabul eden bir kadın olarak karakteristik bir özelliğe sahiptir. Zira her kadın aynı özveride, aynı düşüncede olamaz ve bu durum Ninatta ile ilgili romanda en çok dikkat çekilen noktalardan birini oluşturur.

Ninatta sanki Nuvanza ile aynı bedene ve ruha sahipmişçesine tüm duygu durumlarını ona bağlı yaşar; Nuvanza mutlu ise o da mutludur, Nuvanza kederli ise o da kederlidir. Karşımızda kendi benliğini unutmuş, kendini ve toplumsal kuralları hiçe sayan bir kadın profili durmaktadır.

Nuvanza ile aralarında geçen yasak aşktan sonra artık hiçbir şey eskisi gibi olmaz, pek çok insanın canının yanmasına sebep olurlar. Zaman zaman bu durumdan ötürü gelecekten gelmesini beklediği yabancıya pişmanlıklarını ifade eden Ninatta, aslında kendi vicdanının da savunmasını yapar. Bu da zaten özne anlatıcı olmanın getirdiği bir özellik olup olaylarla ilgili kendi duygu ve düşüncelerini zaman zaman anlatıya dâhil eder.

Ninatta'nın fizikî özellikleri hakkında herhangi bir bilgi yer almamakla birlikte ruhsal özellikleri de yok denecek kadar azdır. Daha çok aşkı ile var olan bir karakter olarak karşımıza çıkan Ninatta'nın İnara'nın ölümüne üzülmesi, Manni ve Zitiş için üzülüp kendini suçlaması ve babasını üzdüğü için üzülmesi onun merhametli ve duygusal yapıda bir karakter olduğunu göstermektedir. Üstelik tüm bunlar için sadece kendini suçlar hiçbir zaman Nuvanza'yı suçlamaz.

Hayatının merkezinde Nuvanza'dan başka bir şey ya da kimse olmayan Ninatta, son nefesine kadar onun yolunu bekler ve asla evlenmez. Nuvanza'nın yaptırdığı on iki bilezik ile Ninatta'nın yazdırmış olduğu on iki tablet arasında rakamsal bir ilişki vardır.

Nuvanza:

Romanın başkahramanı ve anlatıcısı Ninatta'nın, uğruna gençliğini hatta hayatını gözden çıkardığı romanın diğer merkezî kişisi Nuvanza'dır. Karakteristik ve fiziki özellikler bakımından en çok bahsedilen roman karakteridir. Âşık bir kadının gözünden aktarılan bu kişi, birbirinden heybetli ve gösterişli sıfatlarla anlatılır:

> *"Gözleri Hattuşa kartallarının gözleri gibi keskindi.*
>
> *Bedeni, Fırtına Tanrısı'nın boğaları gibi güçlüydü.*
>
> *Arinna'nın Güneş Tanrıçası'nın aslanları gibi çevikti." (s. 11)*

Romandan alıntılanan yukarıdaki parça, Ninatta'nın gözünden aktarılan Nuvanza'nın fiziksel özelliklerine bir örnektir. Özne anlatıcının yapmış olduğu bu betimleme öznel bir betimlemedir. Zira sevdiği adamı başka türlü betimlemesi de konu itibari ile mümkün gözükmemektedir.

Nuvanza, Hititler için çok önemli bir komutan ve aynı zamanda çok iyi bir savaşçıdır. Yaşının genç olmasına rağmen pek çok savaşa katılmış, Kaşga askerleriyle ve Pala ülkesinin askerleriyle çarpışmış bir kahramandır. Burada fiziksel özelliklerine nazaran daha nesnel bir betimleme söz konusudur çünkü tüm bunların farkında olan sadece Ninatta değildir, aynı zamanda Kral Mutavalli de bu kanaattedir. Mutavalli için Nuvanza sadece bir komutan değil aynı zamanda bir dosttur ve ülkesi için de çok şey ifade etmektedir.

Ninatta, Nuvanza'yı okuyucuya takdim ederken şu cümlelerle onu tanıtmaya yoluna gider: *"Soylu erkeğim, gözlerimin ışığı, dizlerimin dermanı, kalbimin umudu, tenimin sırdaşı…" (s. 10)*

Nuvanza yaş itibari ile Ninatta'dan büyüktür hatta Ninatta'nın babası Maruvaş'ın arkadaşıdır. Manni ile evlidir ve karısından bir bebek beklemektedir. Fakat Nuvanza, Ninatta'ya yaklaşmak için tüm bunları bir engel olarak görmez. Karısı ve oğlunu bu aşk yüzünden kaybettiği zaman yaptığının ne kadar yanlış olduğunu o zaman anlar.

Asker olmasından ötürü İnara'nın hiç bilmediği bir nedenle kendisine meydan okuması karşısında sağduyulu olup sakin kalmayan Nuvanza, bir anlık öfkeyle İnara'yı öldürüp katil olur. Yaptığından o anda pişmanlık duyan Nuvanza, askerlerine teslim olma gururunu da o an gösterir. İşte bu olaylar silsilesi Nuvanza'nın benliğinden ve hanesinden çok şey alıp götürür.

Nuvanza, her ne kadar Ninatta'dan uzak kalmak için çaba gösterse de bu çabaları boşa çıkar ve Ninatta'dan uzak kalma iradesini gösteremez. Kral Mutavalli'nin ona bir kadın gerektiğini söyleyip hatta bu kadının Ninatta olabileceğini söylemesiyle de bu fikre kesinlikle karşı çıkar, kadının bir savaşçı için ayak bağı olduğunu söyler. Savaştan sonra ise Nuvanza, ülkesine geri dönemez, akıbeti belli olmayan bir sonla ortadan kaybolur.

- **Yardımcı Şahıslar:**

İnara:

Roman boyunca çok fazla işlevi olmayan bir kahraman olan İnara, Ninatta'nın çocukluk arkadaşı ve Panku Meclisi'nin yazmanı soylu Zuvappiş'in oğludur.

Romandaki görevi bağlamında onu yardımcı kişiler kategorisinde değerlendirmek mümkündür. Çünkü roman boyunca karşımıza sadece üç kez çıkmaktadır. Birinci Ninatta'nın Nuvanza'yı bahçede görüp âşık olduğu an, ikincisi Ninatta ve Nuvanza'nın arasında geçen yasak aşk ve sonrasında Ninatta'nın yoluna çıktığı an, üçüncüsü ise olan bitenleri öğrendikten sonra Nuvanza'nın karşısına dikilip ona meydan okuduğu andır.

Bu anları değerlendirdiğimizde aslında İnara'nın rolü, asıl olaya ortam hazırlamaktır. Bu üç olayın hepsi kısa ve basit gibi görünseler de aslında asıl olaya ortam hazırlar. Nurullah Çetin'in ifadesi ile yardımcı kişilerin tanımı şu şekildedir:

> *"Bu kişiler, tip ve karakter özellikleriyle görünmeyen, olayın ya da dekorun tamamlanmasında kendilerine ihtiyaç duyulan ve zaman zaman ortaya çıkan yardımcı unsurlardır. Genellikle ya isim olarak ya da kendilerine verilen kısa görevleriyle ortaya çıkarlar. Roman incelemesinde çok fazla işlevsel değillerdir."*[115]

İnara, çocuk yaştan beri Ninatta'yla birlikte vakit geçirir, bu da onun zaman içerisinde Ninatta'ya âşık olmasına neden olur. Ninatta'nın evlilik dışı ilişkisini öğrendiğinde Nuvanza'nın karşısına çıkar ve bu da onun hayatına mal olur. İnara'nın ölüşü Ninatta ve Nuvzanza'nın arasına sonsuz bir uçurum gibi girer.

Ninatta'nın, *"İnara durgun göller gibi sakin bir çocuktu."* (s. 12) diye nitelendirdiği İnara, sevdiği kadına gerçekten değer veren, onu uzaktan uzağa seven, şehvetin değil duygusallığın izinde olan bir karakterdir. Çünkü Ninatta onu reddettiğinde ondan başkasıyla evlenmeyeceğini söyleyerek aslında Nuvanza'nın yanına değil bile isteye ölüme gider.

Zuvappiş:

İnara'nın babası, Panku Meclisi'nin yazmanıdır. Kurgudaki görevi ölen oğlu İnara'nın intikamını almak ve bu nedenle de Nuvanza'nın ceza almasını sağlamaktır. Bunu sağladığında bir daha roman ortaya çıkmaz. Romanda acılı bir babayı temsil eder.

[115] *a.g.e.*, s. 167.

Manni:

Nuvanza'nın karısı ve Zitiş'in annesi olan Manni, eserde yardımcı kişi görevindedir ve romanda çok fazla karşımıza çıkmaz. Annelik ve Nuvanza'nın karısı olmaktan başka bir görev yüklenilmeyen Manni, oğlu Zitiş'i kaybetmesiyle romanın başlarında kendini nehrin sularına bırakarak intihar eder. Ninatta ve Nuvanza'nın başına geleceklerinin hazırlayıcısı durumundadır.

- **Tarihî Gerçekliği Olan Şahıslar:**

Kral Mutavalli:

Roman kurgularında tarihsel gerçekliği olan kişilere zaman zaman yer verildiği görülmektedir. Bu tür kişiler daha çok tarihî romanlarda karşımıza çıkarken diğer türlere ait romanlarda da rastlamak mümkündür.

Romanda yer alan Hitit Kralı Mutavalli, adıyla sanıyla tarihin sayfalarında yer alan bir hükümdardır. *"Murşili'nin oğlu olan II.Muvatalli asi vasallarla savaşmadan tahta geçen ilk hükümdar olmuştu."*[116] Tarihi kişiler bazen olduğu gibi verilebilirken bazen de kurguya uygun hale getirilerek olayın akışı ve kişileriyle bağlantılı birtakım farklılıklara gidilerek kurguyla harmanlanır hale getirilirler.

Kral Mutavalli'nin Hitit Kralı olduğu, M.Ö. 1200'lü yıllarda yaşamış olması bilinen bir gerçek olmakla beraber en değer verdiği komutanlarından birinin Nuvanza olması kurguya ait bir eklemedir. Özne anlatıcının aktardığı Mutavalli'nin düşmanı çoktur, bunların en büyüğü ise Mısır Kralı Ramses'tir.

Romanda Kral Mutavalli, kardeşi Hattuşili ile taht mücadelesine girer ve kendisine Kaşga Valiliği'ni vermesine rağmen kardeşini bir türlü ikna edemez. Burada Kral Mutavalli'nin iki seçeneği vardır; birincisi kardeşkanı akıtmak, ikincisi ise tahtını paylaşmak. Mutavalli acımasız bir hükümdar değil aksine kararlarında fermanları gözeten ve olaya mantıki bir şekilde yaklaşarak çevresine danışmakta bir sakınca görmeyen bir imparatordur.

[116] http://www.anadoluuygarliklari.com/hititler/119-2-muvatalli, (Erişim Tarihi: 10.01.2019).

Ramses:

Kurgusal olarak roman kişileri arasında yer alan Ramses, tarihî gerçekliği olan bir karakterdir. Hititlerle ezeli bir savaş içinde olan Ramses, tarihi gerçekliğine uygun bir açıdan eserde birebir yer almaktadır.

Kraliçe Puduhepa:

Kraliçe Puduhepa da tıpkı Hattuşili, Mutavalli, Ramses gibi tarihi gerçekliğe sahip olan tarihî kişidir. Mutavalli ölüp yerini oğluna bıraktıktan sonra türlü entrikalarla tahta geçen Hattuşili'nin karısıdır.

- **Kurgusal Şahıs/Kişi:**

"Kurgusal kişi, genelde ya da o anda gerçekliği olmayan ama insani özellikler taşıyan tasarlanmış, tasavvur edilmiş, hatırlanmış kişidir."[117] Nurullah Çetin'in tanımına göre kurgusal kişi, tasarlanmış ve hatırlanmış kişi olmak üzere iki kısma ayrılmaktadır.

Romanda özne anlatıcı konumunda olan Ninatta'nın yazdırmış olduğu her tablette seslendiği, gelecekten beklediği kişi aslında var olmayan, var olup olmayacağı kesin olmayan, özne anlatıcının hayali olarak bahsettiği ya da beklediği kurgusal kişidir.

> *"ey, uzak yolların yolcusu,*
>
> *ey, güzel haberlerin müjdecisi*
>
> *ey omuzlarında yılların bilge yorgunluğunu*
>
> *gözlerinde bilinmezin heyecanını taşıyan kişi" (s. 3)*

Geleceğe ait olduğu için bu hayali kişinin herhangi bir fiziksel özelliğine rastlamamakla birlikte özne anlatıcı tarafından bu tür bir tarif de yapılmamaktadır çünkü gelecek kişiyi o da tanımamaktadır. Fakat Ninatta'nın bu kurgusal kişiye atfettiği birtakım özellikler her tabletin başında bizlere aksettirilir.

[117] Çetin, *a.g.e.*, s. 167.

Nuvanza ve Ninatta, gelecekten beklenen kişinin varlığını, Göğün Güneş Tanrısı Arinna'nın Güneş Tanrıçasından öğrenir. Tanrı ve Tanrıçalar bu kurgusal kişiyi şu şekilde nitelendirmektedirler:

"Seni mutluluğa ulaştıracak kişi,

yılların ötesinden gelecek.

O, zamanın büyüsüyle yabancı bir ülkeye dönüşmüş olan bu toprakların insanı olacak.

O, büyük savaşların içinden gelmiş biri olacak." (s. 5)

Ninatta, bu kişinin üzerlerindeki laneti kaldırabileceğinden emindir, çünkü bunu aynı zamanda onları cezalandıran Tanrılar müjdelemiştir. Bu nedenle Ninatta'nın yolunu gözlediği bir ikinci kişi de bu gelecekten geleceği vaat edilen kurgusal kişidir. Her tabletin başında ona en güzel sözleri söyleyip, çoğu zaman onunla diyalog kurar. Onu aileden biri gibi hatta öz kardeşi olarak nitelendirmekle beraber türlü övgü dolu sözler sıralamayı da ihmal etmez. Hiç görmediği, bilmediği, gelip gelmeyeceği belli olmayan bu kurgusal kişiye aslında çok büyük bir değer atfeder.

- **Romanda Adı Geçen Efsanevi Şahıslar:**

Fırtına Tanrısı Teşup

Dağ Tanrısı

Güneş Tanrısı

2.7.6. Mekân

Ninatta'nın Bileziği'nde olayların geçtiği mekân, gelecekten beklediği okuyucusuna seslenen Ninatta'nın ifadeleri ile algılanmaktadır. Burası, Hitit Uygarlığının beşiği olan, nice savaşlara tanıklık eden tarihî bir mekândır. Romanda mekândan şu şekilde bahsedilmektedir:

"Hattilerin bin yıllık toprağına,

güzel Hattuşa'ya hoş geldin…" (s. 3)

Ninatta'nın Nuvanza'yı gördüğü ilk yer bir meyve bahçesidir. Burası olgun meyveleri olan büyük ağaçların bulunduğu bir yerdir. Bu bağlamda Ninatta'nın Nuvanza'ya olan aşkı açık bir mekân olan bereketli bir bahçede başlar. Ninatta kendini bu mekânda mutlu ve huzurlu hisseder. Tıpkı bir çocuk gibi ağaç dallarında mutluluğunun son günlerini sürer. Nitekim Ninatta, bu bahçede neşenin olduğundan bahseder ve bu neşeden ve bahçeden roman boyunca bir daha bahsetmez.

Eserdeki çevresel mekânların sadece isimlerinden bahsedilir. Göğün Güneş Tanrısının Nuvanza'nın gönderilmesini istediği şehirler; Nahrina, Pidasa, Dardanoi, Masa, Karkise, Lykia gibi şehirlerdir. Bu şehirlerin romanın mekânsal kurgusu açısından bir önemi yoktur.

Kimi zaman mekânlar insanlara bir anlam yüklerken kimi zaman da insanlar mekânlara birtakım insanî özellikler atfederler. *"Öksüz sokaklara, kimsesiz meydanlara, Boynu bükük evime, hoş geldin." (s. 3)* diyen Ninatta, bunu Nuvanza Kadeş Savaşı'ndan dönmediği, artık o meydanlarda Nuvanza diye biri olmadığı için söylemekte ve mekâna aslında insana özgü olan kimsesizlik vasfını kazandırmak için *"öksüz sokak"* ibaresini kullanmaktadır. Ayrılık sadece insanî manada değil mekânsal manada da bazı yoklukları barındırır. İnsanlarımızı ait oldukları mekânlarla bağdaştırırız ve yokluklarıyla birlikte mekân da dönüşüme uğrar. Bu noktada Ninatta için doğup büyüdüğü şehir, Nuvanza'nın gidişiyle ıssızlaşır, şehri önemli kılan varlığın yok oluşuyla birlikte mekân da önemini yitirir.

Romanda coğrafi bir mekân adı olarak bahsedilen Aslanlı Kapı, Çorum'un Boğazköy ilçesinde yer alan, Hititler zamanında kalmış ve iki aslan heykelin kapı kenarlarında bulunduğu tarihî bir mekândır. Nuvanza'yla yakınlaşma imkânı bulan Ninatta, kendini Güneş Tanrıçası'nın gökyüzündeki evinde gibi hisseder, ta ki İnara'nın sesini duyuncaya kadar bir mutluluk ve ferahlık içindedir. Bu sesle beraber Ninata tüm gerçekle yüzleşir ve anlar ki o hâlâ Hattuşa'dadır. Bu bağlamda Ninatta içinde bulunduğu duygusal coşku ile mekânsal anlamda başka bir boyuta ulaşır fakat İnara'nın sesi, onu bulunduğu ulvi mekândan koparıp gerçeğe döndürür: *(s. 36)*

Güneyde, Kadeş Savaşı patlak vermeden önce Kral Mutavalli başkenti Hattuşa'dan Tarhundaşa'ya taşır. Bu mekân Ninatta için algısal bir mekândır. Çocukluğunu, ilk oyunlarını ve ilk aşkını Hattuşa'da bırakıp ona yabancı olan Tarhundaşa'ya taşınır:

Ninatta'nın Bileziği, destansı roman özelliği taşıması ve hacimce yoğun bir eser olmamasından ötürü romanda yer alan mekân miktarı azdır. Pek çok kanlı savaşın yaşandığı topraklardan seslenen Ninatta, Hattuşa topraklarında yaşananlara ışık tutar.

2.7.7. Zaman

Zaman, gündelik hayatımızın ayrılmaz bir parçasıdır. Bu bağlamda eserlerde geçen zaman kavramlarını analiz edebilmek esere bir adım daha yaklaşmak demektir.

Ninatta'nın Bileziği'ndeki nesnel zaman, İ.Ö 1200'lü yıllara dayanmaktadır fakat eseri incelediğimizde nesnel zaman doğrudan olarak okuyucuya sunulmamaktadır. Anlatılan zaman geniş bir çerçeveye sahip olduğu için anlatıcı bu durumu aradan geçen olaylarla ifade eder:

"Kaç savaş geçti bu topraklardan, kaç talan,

kaç kral çıktı tahta, kaç kral hükmedemez oldu,

kaç insan öldü, kaç insan doğdu," (s. 3)

Nesnel zaman hakkında elde edilen en gerçekçi ipucu, olaylar içerisinde yer alan Kadeş Savaşı'dır. Kadeş Savaşı'nın tarihi 1274'tür ve bu bağlamda romanın nesnel zamanının İ.Ö 1200'lü yıllara dayandığını söylemek mümkün olur. Kadeş Savaşı'na ek olarak bahsi geçen Kral isimleri de nesnel zamana ışık tutar niteliktedir:

"Kral Mutavalli ve Hattuşili devrinde,

neler olduğunu öğreneceksin." (s. 9)

Vaka zamanı, *"Nesnel zamanın tamamını kapsamayan, sadece olayların cereyan ettiği zaman süresi."*dir.[118] Romandaki vaka zamanına ait kesin bir bilgi olmamakla birlikte bu bilgiye ulaşabileceğimiz herhangi bir ek bilgi de romanda yer

[118] Çetin, *a.g.e.*, s. 130.

almamaktadır. Bunda Ninatta'nın aktarımıyla verilen romanda anlatılan vakanın geniş bir zamana yayılmasının da etkisi vardır. Romandaki vaka zamanı, Ninatta'nın Nuvanza'yı gördüğü andan son tableti yazdırdığı güne kadarki süreci kapsamaktadır.

> *"Vaka zamanı, sadece olayların geçtiği zaman dilimlerini ifade eder. Dolayısıyla vaka aktarılırken nesnel zamanda tasarruflar yapılarak atlamalar ve kesintiler olabilir. Romanda nesnel zamanın tamamı kullanılmayabilir."* [119]

Nitekim Ninatta'nın Nuvanza'yı bahçede gördüğü o ilk günden sonra aradan üç ay geçer ve bu aradaki üç ay boyunca romanda kayda değer bir olay yaşanmaz, Ninatta sadece Nuvanza'yı uzaktan izlemekle yetinir ve üç ay bu şekilde geçer.

Ninatta, bu olayları yaşadıktan sonra yazıya döktüğü için eserin anlatma zamanı yaşandığı zamandan sonradır. Ninatta tabletleri, beklediği okuyucuya hitap ederek yazdırır. Bu tabletleri yazdırırken bunların bulunup okunacağından emindir. Bir nevi gelecek zamana seslenmektedir. *"Belki şimdi yollardasın." (s. 17)* Ayrıca romanda anlatma zamanı içinde ileriye doğru bir kırılmanın yaşanması da söz konusudur:

> *"Beni görecekti,*
>
> *beni sevecekti,*
>
> *beni isteyecekti." (s. 11)*

Kral Mutavalli ölünce yerine oğlu Urhi Teşup geçer, Hattuşili entrikalarla onu indirip yerine tahta geçer, başkent yeniden Hattuşa'ya taşınır, Puduhepa kraliçe olur ama Nuvanza yoktur. Bu olaylar romanda özetleme tekniği kullanılarak aktarılır. Kahraman anlatıcı Ninatta romanı oluşturan bu on iki tableti, Nuvanza Kadeş Savaşı'ndan geri dönmeyince yazdırmaya başlar. Nuvanza'nın yokluğunu, aradan geçen o zamanı ülkede yaşanan bu büyük olaylarla ifade eder.

[119] *a.g.e.*, s. 131.

2.7.8. Dil Ve Üslup

Ninatta'nın Bileziği romanında kullanılan dil şiirsel bir dil olmakla birlikte kullanılan üslup şairanedir. Bunda romanın mensur bir yapıda yazılmış olmasının büyük payı vardır. Kullanılan kelime tekrarları ve redifler destansı bir özellik taşıyan romanda, kafiyeyi meydana getirir ve romana şiirsel bir hava kazandırır. *"Oldukça farklı bir dil kullanıyor yazar; epik olduğu kadar lirik, pastoral (bukolik) olduğu kadar arkaik bir dil."*[120]

"Çocuğun ay gibi yüzü vardı, gördüm.

Çocuğun kara saçları vardı, gördüm.

Çocuğun ışıltılı gözleri vardı, gördüm." (s. 18)

Kelime ve cümle tekrarlarının yanı sıra romanda bahsi geçen gelecekten beklenen okuyucuya yönelik olarak, sık sık hitap cümleleri yer alır. Bu hitap cümlelerinde, anlatıma samimi bir hava katan pek çok sıfat kullanılır:

"ey, güzel haberlerin müjdecisi,

ey omuzlarında yılların bilge yorgunluğunu,

gözlerinde bilinmezin heyecanını taşıyan kişi" (s. 3)

Romanın mensur bir yapıdan oluşması nedeniyle bazı cümleler diğer satırda büyük harfle başlamayıp bir önceki cümlenin devamı niteliğinde, alt satırda küçük harfle başlar. Bu da roman dilinde kullanılan geleneksel anlatım şeklinden farlılık meydana getirir.

Tanrı, Tanrıça ve birtakım olağandışı unsurların ve olayların romanda yer alması sebebiyle efsaneci bir üsluptan da söz edilebilir. Örneğin; Ninatta ve Nuvanza'nın kavuşamamalarının nedeni Tanrıların onları cezalandırmasına bağlanır. Tanrılar onlarla konuşur ve onlara ne yapmaları gerektiğini öğütler.

[120] Serpil Durak Tuncer, "Bir Lanet Böler Barışı", *Radikal Kitap*, 20 Ekim 2006, Y. 5 S. 292, s. 22.

Kahramanlar arasında geçen diyaloglar dolaylı anlatım yoluyla, ben anlatıcı konumunda olan Ninatta tarafından aktarılır. Eserin asgari kısmında ise doğrudan anlatım tercih edilir, bunu yaparken de aynen aktarılan cümleyi tırnak içinde vermek yerine halk edebiyatında da kullanıldığı üzere dedim-dedi'li bir söyleyiş kullanılır. Bu da romanda var olan şiirselliğe katkıda sağlar:

"Dedi ki:

Benim karım var.

Dedi ki:

Benim bir oğlum var.

Dedim ki:

Ben senden bir şey istemiyorum." (s. 31)

Pek çok kültürde yer alan üç sayısı *Ninatta'nın Bileziği* romanında da karşımıza çıkar. Kral Mutavalli, Zuvappiş'i ikna etmek için üç gün boyunca bekler, Ninatta ölüm döşeğinde baygın yatarken üç gün boyunca Arinna'nın Güneş Tanrıçası rüyasına gelir ve Ninatta üçüncü günün sonunda gözlerini açar. Romanda kullanılan deyim ise bir örnekle sınırlıdır: *"Ben Nuvanza'nın ocağı sönsün istemedim." (s. 57)*

2.8. Bab-ı Esrar

2.8.1. Romanın Kimliği

Ahmet Ümit, *Bab-ı Esrar*, 1-75. Basım, Doğan Kitap, İstanbul 2008.

Ahmet Ümit, *Bab-ı Esrar*, 76-130. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Eylül 2012-Kasım 2017.

Ahmet Ümit, *Bab-ı Esrar*, 131-132. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Şubat 2018.

Ahmet Ümit, *Bab-ı Esrar*, 133-134. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Temmuz 2018.

Ahmet Ümit, *Bab-ı Esrar*, 135-136. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Eylül 2018, 407 s.

2.8.2. Romanın Konusu ve Özeti

Bab-ı Esrar romanında, sigorta uzmanı olan Karen Kimya'nın çevresinde gelişen mistik ve karanlık birtakım olaylar aktarılır. *"Ahmet Ümit'in Bab-ı Esrar romanı, fantastik, polisiye ve postmodern öğeler içeren bir eserdir."*[121] Konu itibariyle romanda, hayal ve hakikat iç içe geçmiş durumdadır. Bir yandan Karen Kimya tarafından çözüme kavuşturulmaya çalışılan Yakut Otel yangını ele alınırken diğer yandan Mevlana ve Şems'in hikâyesi üzerinde durularak ikili bir yapı ortaya konulur. Ahmet Ümit bir röportajında *Bab-ı Esrar* ile ilgili şu ifadelerde bulunur:

> *"Bab-ı Esrar bir arayış ve yolculuk romanı. İki tür yolculuktan söz edebiliriz; ilki Karen'in Londra'dan Konya'ya yolculuğu, ikincisi ise Karen'in yıllar önce kendisini terk eden babasından, karnındaki bebeğine doğru yolculuğu. Bu iki farklı yolculuk Karen'i yıllardır düşünmemeye çalıştığı bir gerçekle yüz yüze getiriyor."*[122]

Karen Kimya, Yakut Otel yangını hakkında bilgi toplamak için Londra'dan Konya'ya gelir. Konya onun için sıradan bir şehir olmaktan çok daha ötedir. Konya yıllar önce anne ve babasının tanıştığı şehir, babasının memleketidir. O henüz küçük bir kız çocuğuyken babası, annesi ve Karen'ı terk eder. Bu nedenle Karen Kimya babasını hatırlatan bu şehre karşı babasından ötürü önyargılıdır.

Hamileliğinin de vermiş olduğu duygusal geçişlerle birlikte Karen Kimya, Konya'da geçirdiği zaman boyunca oldukça farklı duygu durumları ve olayları bir arada yaşar. Konya'daki otel yangınının sır perdesini aralamaya çalışırken yolu Mevlana ve Şems'e çıkar:

> *"Roman boyunca, Karen'in Şems-i Tebrizi ile karşılaşması ve sonrasında da bir metamorfozla ona dönüşmesi; daha önce hiç görmemiş*

[121] Berna Akyüz Sizgen, "*Bab-ı Esrar* Romanında Fantastik Unsurlar", *TSA*, Y. 17, S. 4, Kasım 2014, s. 97.
[122] Abidin Parıltı, "İki Âlemde Cinayet", *Radikal Kitap*, Y. 5, S. 402, 28 Kasım 2008, s. 16.

olduğu hâlde, kendisine ait olduğu söylenen taşlı bir yüzüğün kanaması; manevi âlemde babası ile karşılaşıp onu affederek babasının semaya çıkmasını sağlaması gibi pek çok fantastik izlekle karşılaşırız. Bu izleklerin tümü, metnin kurgusunda ara düğümler olarak da değerlendirilebilir."[123]

Yolculuk esnasında babasının kendisine seslendiğini duyar fakat uçakta babası yoktur. İçinde bulunduğu bu garip durumu kendisi de yadırgar ve bir anlam veremez.

Karen havaalanına gelen sigorta şirketinin çalışanı Mennan'ın Mercedes marka arabasını görünce otel yangınıyla bir ilgisi olabileceğinden şüphelenir. Onun İkonion Turizm ile işbirliği yaptığını ve sigortanın ödeyeceği paydan kazanç sağlayabileceğini düşünür. Ortada üç milyon poundluk bir ödeme söz konusudur ve eğer otel yangını bir kundaklama sonucunda yanmadıysa sigorta şirketi bu parayı ödenmek zorunda kalacaktır. Karen de tam olarak bunun tespiti için Londra'dan sigorta şirketi adına Konya'ya gelir.

Karen bir yandan da doğurup doğurmayacağına karar veremediği bebeğinin geleceği hakkında düşünür ve bu durum ruh halini fazlasıyla etkiler. Arabada ilerlerken kaldırımda bebeğini emziren yoksul bir kadını görünce istemsizce elini karnına götürür ve henüz bağ kuramadığı bu bebeğe garip bir yakınlık hissetmeye başlar. Oysa Konya'ya gelmeden önce sevgilisi Nigel ile bu bebeği aldırmaya –Karen'in çok da fikri sorulmasa da- karar verirler fakat babasının memleketi olan bu topraklar onu bebeğine daha da yakınlaştırır.

Karen kendini, çocukken babasıyla beraber gittikleri, bahçesinde mezar taşlarının olduğu kerpiç evi ararken bulur. Ara sokakta ilerlerken gözleri bir cami önünde abdest alan iki polis memuruna takılır. Bellerindeki tabancalarla namaz kılmaya, af dilemeye gelmeleri Karen'e tuhaf gelir ve bu durum ona Şah Nesimi ve babasını hatırlatır.

İçinde bulunduğu bu durumdan bir an evvel kurtulması gerektiğini düşünen Karen, caminin çeşmesinde yüzünü yıkamaya karar verir. Roman boyunca görmeye devam edeceği siyahlar içindeki o adamı ilk kez orada görür. Adam, Karen'in avuçlarının

[123] Akyüz Sizgen, a.g.m., s. 97.

içine bir yüzük bırakarak, yüzüğün kendisine ait olduğunu söyler. Karen görür görmez yüzüğü çok sever. Bu yüzük kahverengi bir taşa ve gümüş bir halkaya sahiptir. Yüzükle kısa bir ilgilenişten sonra etrafına baktığında adamı göremez. Olayın ardından Karen, Mevlana Türbesi ve Sultan Selim Cami manzaralı otel odasına gider. Mevlana Türbesi'nin adı geçince yine babasını anımsar. Odasına ilerlemek üzereyken sevgilisi Nigel aramasıyla Karen garip bir duygu durumuna girer. Konya onu, uçak yolculuğundan itibaren etkisi altına almayı başarır ve bu etki Karen'ın peşini roman boyunca bırakmaz.

Avrupalı bazı insanların Türkiye'yi bir doğu ülkesi olarak bilmelerinden ötürü çoğu zaman Türk ve Arap kültürünü birbiriyle karıştırırlar. Bu durumun oluşmasında coğrafî etkenlerin yanı sıra dinsel faktörlerin etkisi de söz konusudur. Nigel Türkiye'de tıpkı Arap ülkelerinde olduğu gibi şeyhlik anlayışının var olduğunu ve birden fazla evliliğin yasal olduğunu düşünür. Bir tarafı Türk olan Karen, sevgilisinin bu yanlışını düzeltebilecek bilgilere sahiptir:

> *'Cahil adam burası Arabistan değil, burada ne harem var ne de şeyh…'" (s. 40)*

Karen otelde kaldığı ilk gece, odanın duvarında mavi bir kapı fark eder. Oysa bu kapıyı daha önce görmediğinden emindir. Daha sonra bunun bilgisayardan yansıyan bir ışık olduğunu ve yanıldığını anlar. Karen'in bir an mavi kapının gerçek olmasını ve bir masalın içine girebilmeyi ister. Bütün bunların imkânsızlığının farkında olan Karen, babasının anlattığı bir dervişten bahseder:

> *"Bir defasında aynı anda hem Konya'da hem Bağdat'ta hem de Kâbe'de öğle namazını kılan bir dervişten söz etmişti." (s. 46)*

Dervişin adı romanda geçmese de Karen'in anlattığı bu menkıbedeki dervişin Hacı Bektaşi Veli olduğu aşikârdır. Şahsın ismi verilmeden yapılan bu örnekleme postmodern anlatılarda karşımıza çıkan bir unsurdur.

Karen yatağına uzanıp gözlerini kapattığında "Kimya" diye seslenen birini duyar. Balkona çıkıp baktığında tatlı tatlı bir rüzgâr hisseder. Tam o esnada yine siyahlar içindeki adamı görür. Yeniden o sesi duyduğunda adam kaybolur. Karen tüm bu

yaşananlara bir anlam veremese de tüm bunların yorgunluktan kaynaklandığını düşünmek ister. Karen roman boyunca bu tarz açıklanamayan durumları yaşamaya devam eder.

Ertesi gün uyandığını sanan ve aslında bir rüyanın içinde olan Karen, mavi kapıyı tekrar görür. Bu kez kapı aralıktır ve içeriye doğru ilerler. Burada bahçe içinde kerpiçten bir ev ve evin içinde Allah'a yakaran bir adam görür. Bu adam Karen'in daha önce siyahlar içinde gördüğü adamdır. Siyahlar içindeki bu adamın gizemi romanın sonlarına doğru aydınlığa kavuşur ve adamın Şems olduğu ortaya çıkar.

Karen'in ilgisini çeken otel lobisindeki semazen resmi Mennan tarafından izah edilirken aslında bu bilgi okuyuculara verilir. Kültürel anlamda Türk âdetlerine ve Türklere özgü birtakım unsurlara yabancı olan Karen'in nezdinde semazenin giydiği kıyafetlerin neleri simgelediği üzerinde durulur:

> *"'Tennure kefeni simgeler.', "Sikke de mezar taşını simgeler.", "Sema için meydana çıkan semazenler tennurelerinin üzerine siyah bir hırka giyerler. İşte o hırka, semazenlerin mezarıdır aslında." (s. 55)*

Böylelikle Mennan, Karen'e semazenler, insan-ı kâmil olmak ve dört kapı kırk makamdan bahsederek bir metinlerarasılık örneğine yer verir. *Bab-Esrar* romanı metinlerarasılık bağlamında zengin bir romandır. Postmodern romanlarda metinlerarasılık sıklıkla kullanılan bir unsurdur.

> *"İster edebî ister teknik hiçbir metnin dışa kapalı olmadığı görüşüyle edebî metnin dokusuna hem edebiyat alanından hem de başka alanlardan metin parçaları katılabileceği ilkesine dayanan metinlerarasılık/intertextuality kavramı, postmodern romanın en önemli özelliklerinden biridir. Postmodern roman, kendine metinlerarası bir düzlem yaratır, eski dönemin oyunlarına, romanlarına, destanlarına, masallarına ve efsanelerine göndermeler yapar. Böylece yeni edebiyat*

ürünlerinin içinde eski edebiyatın motifleri arkaik bir görünümle yer alır."[124]

Yakut Otel'in sahibi Ziya Bey'in anlattığı Medusa hikâyesi metinlerarasılık örneğidir. Medusa, genç ve güzeller güzeli bir kızken kuralları çiğnemesinden dolayı Athena tarafından cezalandırılıp saçlarının her bir tutamı yılan olan bir canavara dönüştürülür. İkonion Turizm'in simgesi de Medusa'nın kesik başının sembolüdür.

Nigel'in Karen'e okuduğu şiir de bu anlamda metinlerarasılığa örnek teşkil eder:

"Tatlı bir ömür gibi gitmeye niyetlendin

Ayrılık atını eğerledin inadına

Git, yeni ülkeler gör, büyülü diyarlarda gez.

Ama benimle eğleştiğin toprakları da unutma, hatırla e mi?

Gittin ey sevgili şimdi yollardasın

Ayın değirmisini başına yastık yapmış uyumaktasın

Güzel uykular, renkli düşler seninle olsun

Ama bir zamanlar dizlerimde yattığını da unutma hatırla e mi?" (s. 104)

Mevlana'ya ait olan bu şiirin siyahî bir adam olan Nigel tarafından biliniyor olması Mevlana'nın evrensel bir şair olduğunun romandaki kanıtıdır.

Karen ve Mennan, yangını araştırmak için İkonion Turizm'in merkezine binasına gider. Karen rüyasında gördüğü evin İkonion Turizm'in binası olduğunu fark eder ve içinde bulunduğu bu durum giderek mistik bir hâl alır. Karen içinde bulunduğu mistik olayları, olası bir tehlikeden korunmak için Mennan'a anlatır. Fakat Mennan, Karen'ın anlattıklarına inanmaz.

[124] Fethi Demir, "Ahmet Ümit'in *Bab-ı Esrar*'ını Postmodern Polisiye Olarak Okumak", *The Journal of Academic Social Science Studies*, Volume 5, Issue 7, December 2012, s. 250.

Karen başına gelen bu garip olayların kendisi için planlanan bir oyun olduğunu düşünür. Mennan'ın da İkonion Turizm adına bu işin içinde olabileceğinden şüphelenerek daha temkinli davranmaya karar verir.

Karen, Mennan ve Ziya arasında geçen sohbet sırasında gizemli adamın Karen'e verdiği yüzük kanamaya başlar fakat Karen bunun da bir oyun olduğunu düşünür. Ellerini yıkadıktan sonra Mennan ve Ziya'nın yanına dönen Karen, Ziya'nın babası İzzet ile babası Poyraz'ın dergâhtan iki arkadaş olduğunu öğrenir fakat Karen bu bilgi ile ilgilenmez gözükerek yangın ile ilgili konuşmaya gayret gösterir.

Bab-ı Esrar romanı polisiye roman olmasının yanı sıra romana hâkim olan mistik hava, rüyalar ve fantastik birtakım unsurlarla gizemin yoğun olarak yaşandığı bir romandır. Otel yangınında ölen insanların bir cinayete kurban gidip gitmediklerinden ziyade Karen'in kendi içine yaptığı mistik yolculuk romanda daha fazla yer kaplar.

Karen yanan oteli incelemek ister ve Mennan'la birlikte otele gider. Karen'in otele gitmesiyle birlikte yangının çıkması olayında şüphe arz eden otel çalışanları da roman sahnesinde yerlerini alır. Karen; Serhad, Nezihe ve Cavit ile otel yangını hakkında tek tek konuşur. Cavit'in yaz gününde eldiven takıyor olması şüpheleri üzerine çeker.

Ağız birliğiyle yangının oteldeki tiner bidonlarının patlamasıyla başladığını anlatırlar. Sorgunun ardından Serhad ve Nezihe oteli terk eder. Yakut Otel'in yanmış lobisini gezen Karen birden bir rüya hali içine girer ve rüyasında siyahlar içindeki o sakallı adamı görür. Adam ona, *"Korkma, gerçeği arıyordun onu sana getirdim.(s. 111)"* der ve Karen duyduğu ezan sesiyle bu rüyadan uyanır.

Siyahlar içindeki adamın önce bir yüzük hediye etmesi ardından gerçeği getirdiğini söylemesi gibi birtakım hayal-gerçek ayrımı yapılmasını zorlaştıran olaylar Karen'ı fazlasıyla endişelendirir. Önce Mennan ve Ziya'nın, yiyeceklerine ilaç atıp bu tarz rüyalar görmesini sağladıklarını düşünse de o gün onlarla birlikte bir şey yemediğini fark eder ve bu durumun sebebini babasıyla ilgili duygularını yıllarca bastırmış oluşuna bağlar.

Gördüğü bu siyahlı adamın Şems Tebrizi olmaya çalıştığını düşünen Karen, Şems hakkında daha fazla bilgiye sahip olmak için bilgisayarından ufak bir araştırma yapar. Şems'in asıl adı, nerede doğduğu gibi bilgilere erişen Karen, Şems'in ağzından yazılmış bir olaya rast gelir. Romanda alıntılanan bu metin Şems hakkında biyografik bir bilgi olması sebebiyle metinlerarasılığa örnek teşkil eder:

> *"Henüz ergenlik çağına girmemiştim. Aşk deryasına daldım mı, kırk gün kırk gece bir şey yemez, her türlü istekten kesilirdim. Günlerce, gecelerce açlığa susuzluğa katlanırdım. Bu durumumu gören zavallı babam kaygılanmaya başlamıştı." (s. 114)*

Şems hakkında bilgi edindikçe onun içinde bulunduğu bu kendinden emin tavrını ve dinî-mistik tarafını düşününce onu babasının arkadaşı Şah Nesim'e benzetir.

Şah Nesimi babasını ondan koparan adamdır ve romanda Şah Nesimi ile Şems arasında bağlantı kurulur. Annesi ve babasının yıllar önce Mevlevi dergâhında nasıl tanıştıklarından bahseden Karen, içten içe babasını özleyen bir kız çocuğudur.

Lokantada yemek yedikten sonra sokak ortasında bayılan Karen, rüyasında Şems'i görür ve onunla sohbet eder. Uyandığında kendini bir hastane odasında bulur. Üstelik pasaportu ve cüzdanı çalındığı için Londra'ya dönme planları da ertelenir. Mennan ile birlikte otele döner ve telefonda annesiyle, babası Poyraz hakkında konuşur. Bu konuşmanın ardından Karen yine uykuya dalar.

Rüyasında Şems'in bedeninde kendisini Mevlana'nın evinde yedi yıl yıl öncesinde bulur. Karen'in gözünden Alaeddin, Kimya Hatun ve Şems etrafında teşekkül eden aşk anlatılır.

Polislerin kapıya dayanmasıyla rüyadan uyanan Karen, çantasını çalan hırsızın öldürüldüğünü ve hırsızın sol elinin bileğinden kesildiğini öğrenir. Polisler katille Karen'in arasında bir bağ olduğunu düşünerek odayı ararlar. Aradıklarını bulamayan Komiser Zeynep ve Başkomiser Ragıp, Karen'in odasından ayrılırlar.

Polislerin gittikten sonra Karen, Mennan'ı arar ve olanları anlatır. Aynı polisler Karen'den önce Mennan'ı da sorgulamıştır. Haberi alan Mennan, otele Karen'in yanında gelir ve bu cinayeti Şems'in işlemiş olabileceğini söyleyerek Karen'i şaşırtır.

Karen yedi yüz yıl önce yaşayıp ölmüş bir insanın cinayet işleyemeyeceğini Mennan'a izah etmeye çalışsa da başarılı olamaz. Çünkü Mennan'a Mevlevilikte ölüm yoktur. Hatta Mennan'a göre Şems Karen'e babası Poyraz'dan ötürü yardım etmektedir.

Mennan otelden ayrıldıktan sonra Karen odasına çıkarak duş alır. Duş esnasında baygınlık geçirerek rüyasında Şemsi görür ve uyandığında boğulma tehlikesi atlatır. Bu olayın şokunu atlattıktan sonra hazırlanıp cinayet soruşturması hakkında bilgi almak için Mennan ile birlikte emniyete giderler.

Karen, Komiser Zeynep'e Yakut Otel yangınından bahseder ve Serhad'ı araştırmalarını rica eder. Bu teklifi geri çevirmeyen Zeynep, cinayeti çözme işine karışmamalarını ima eder. Emniyetten ayrılan Karen ve Mennan, otel yangınında yaralanan Kadir'in evine doğru yola çıkarlar.

Mennan yol boyunca Karen'e Serhad'dan niye nefret ettiğini, böyle bir pahalı arabayı neden aldığını izah eder. Tüm bunlar Mennan'ın kızıyla alakalıdır ve Mennan bir baba olarak kızını korumaya çalışmaktadır.

Kadir, uzaylı kıyafeti giymiş bir adamın yangını çıkardığını ve kafasına bir cisimle vurularak bayıltıldığını anlatır. Kadir'in evinden ayrılırlar ve Mennan, Karen'i otele bırakır. Mennan'ın ardından Karen, otele girmeyerek Mevlana Türbesi'ne gider. Burada bir grup turistin arkasında takılarak gezi rehberinden Mevlana ve Şems hakkında bilgiler edinir. Tam o sırada yüzük yeniden kanamaya başlar. Apar topar otele dönen Karen, üzerini değiştirdikten sonra Ziya'nın babası İzzet ile görüşmek için Mennan ile birlikte İkonion Turizm'e giderler.

İzzet rahatsızlandığı için görüşmeye gelemeyince Karen ve Mennan, İzzet ile görüşmek için Mevlevi dergâhına gider. İzzet Efendi, Karen ve Mennan'a Kâbe'deki dervişin hikâyesini anlatır ve Karen bu hikâyedeki oğlan ile kendi hikâyesini benzer bulur.

İzzet ile yapılan sohbetin arasında Komiser Zeynep arar ve Serhad ile ilgili birtakım gelişmelerin olduğunu söyler. O sırada Mennan, İzzet Efendi'ye Karen'in kanayan

yüzüğünden bahseder. Yüzüğün Şems-i Tebrizi Hazretleri'nin *Makalat* adlı kitabında taşı kanayan bir yüzükten bahsedildiğini anlatır.

Dergâhtan ayrılan Karen ve Mennan, İzzet Efendi'nin bahsettiği kitabı bulmak için sahafa gider ve kitabı satın alırlar. Otele dönüp kitabı okuyan Karen uykuya dalar ve Şems'in bedenine bürünür. Kerpiç evin bahçesinden çalılar ardındaki iki genç bedeni öfkeyle izler. Bunlar Kimya Hatun ve Alaeddin'dir. Şems, Kimya Hatun'dan önce eve giderek ona nereden geldiğini sorar. Kimya Hatun'un inkârları neticesinde öfkesine yenik düşen Şems, Kimya Hatun'u boğarak öldürür. O anda eve gelen Alaeddin, Kimya Hatun'un hamile olduğunu ve ikisini birden öldürdüğü için ona nefret kusar.

Uykudan uyanan Karen, annesinin aramasıyla gördüğü rüyanın etkisinden biraz olsun sıyrılır. Annesi önceki akşam Nigel'den bir Karen'in hamile olduğunu fakat bu bebeği istemediklerini öğrenince Karen'i arayıp onu bu fikirden vazgeçirmeye çalışır.

Annesiyle yaptığı telefon görüşmesinden sonra çocukluk arkadaşı Sunny'nin peşine düşen Karen, ayıldığında kendini Üçler Mezarlığı'nda bulur. Otele döndüğünde Komiser Zeynep, pasaportunun bulunduğunu haber verir. Mennan ile birlikte emniyete giderken Şems'in ölümü üzerine konuşurlar.

Emniyete vardıklarında Serhad ve Cavit'in de orada olduklarını görürler. Şüpheli olarak emniyete getirilirler fakat evlerinden herhangi bir ipucu çıkmaz. Komiser Zeynep'in odasına geçtiklerinde Karen'in dikkatini masanın üzerinde duran bir fotoğraf çeker. Karen fotoğraftaki kişilerin kim olduğunu sorunca Zeynep, İstanbul'daki amiri Başkomiser Nevzat'tan ve Komiser Ali'den bahseder.

Pasaportunu teslim alan Karen, pasaportunu çalan kişinin Solak Kamil'in katili olduğunu öğrenir. Ayrıca Solak Kamil'i öldüren çetenin Ziya ile olan tanışıklığından da haberdar olur ve şüpheleri artar. Üstelik Ziya iflasın eşiğindedir ve otel yangınından gelecek olan sigorta parasına ihtiyacı vardır. Bu nedenle otelde kasıtlı olarak yangın çıkartmış olma ihtimali kuvvetlenir.

Emniyetten ayrıldıktan sonra Karen, sevgilisi Nigel ile telefonda konuşur ve Nigel'e bu bebeği aldırmayı istediğinden emin olmadığını söyler. Bu haber karşısında Nigel Karen'e karşı oldukça soğuk davranır.

Yapılan bu soğuk telefon görüşmesinin ardından Karen, Şems-i Tebrizi Camii'ne gider. Burada bayılır ve rüyasında Şems'in yedi kişi tarafından öldürülüşüne tanık olur. Şems'i öldürenlerin arasında Kimya Hatun'un intikamını almak isteyen Alaeddin de vardır.

Karen camideki hocanın yardımıyla kendine gelir gelmez Mennan ile buluşacakları Mevlana Müzesi'ne gider. İzzet Efendi de buradadır ve oğlu Ziya'nın evlerini ipotek ettirdiğini öğrenince evi müzeye bağışlamaya gelir. Baba-oğul ilişkisine değinerek Nuh Tufanı hadisesini anlatır. Karen İzzet Efendi ile konuştukça yavaş yavaş babasın affetmeye başladığını düşünür.

İzzet ve Mennan'ın yanından ayrılan Karen yolda Ziya ile karşılaşır. Ziya, Karen'i arabasına davet eder. Serhad'ın tutuklanmasından Karen'i sorumlu tutan Ziya, Karen'i kaçırmaya teşebbüs eder. Arabayı kullanan Cavit'in yolun ortasında siyahlar içinde dikilen adamın üzerine arabayı sürmesiyle kaza yaparlar ve Ziya ile Cavit olay yerinde ölür. Karen Sunny ve Şems'i görür. Şems'in elinde Ziya'nın bedeninden ayrılan kafası vardır ve tıpkı Medusa'ya benzemektedir.

Hastaneye kaldırılan Karen rüyasında gölün üzerinde yedi adam ve Şems'i görür. Karen ile konuşan Şems ona, babası Poyraz'a yardım etmek için burada olduğunu söyler. Karen'ın ise Konya'ya babasını bulmak için geldiğini söyler ve kanayan yüzüğün Poyraz Efendi'nin düğümlenen kalbi olduğunu, Poyraz'ın insanı kâmil makamına erişemediği için semaya kalkamadığını anlatır. Eğer düğümü çözmek isterse yüzüğü babasına vermesi gerektiğini söyler.

Karen babasının kendisi için ettiği duayı duyunca kalbi yumuşar ve babasına sarılıp onu affettiğini söyleyerek yüzüğü babasına verir. Rüyadan uyanan Karen, annesinden babasının öldüğü haberini alır.

Otel yangınının ne sebeple çıktığı anlaşılamaz ve Karen Kimya'nın Konya'daki görevi sona erer. Başından geçen tüm bu olaylardan sonra babasını affetmeyi başaran

Karen, bebeğini de doğurmaya karar verir. Londra'ya dönmek üzere bindiği uçakta başından geçen olayları hatırlayarak bunların gerçekten yaşanıp yaşanmadığını sorgular fakat emin olamaz. Karen'in belirsizlik içindeki durumunu Ahmet Ümit şöyle ifade eder:

> *"Karen'in arada kalma durumunu özellikle seçtiğimi belirtmeliyim; çünkü romanın finalinde sözü okura bırakmanın doğru olduğuna inanıyorum. Ben yanıtlar vermem, sorular sorarım."*[125]

Ahmet Ümit romanın sonunda kararı okura bırakarak Karen Kimya'nın yaşadıklarının gerçekliğini sorgulatma yoluna gider.

2.8.3. Olay Örgüsü

Bab-ı Esrar romanı, hakikat ve rüya arasındaki geçişlerin saydamlığıyla kurgulanan ve gizem unsurunun ağırlıkta olduğu polisiye bir romandır. Ahmet Ümit romanına başlamadan önce bu konuya paralel olarak değerlendirilebilecek bir Hint atasözüne romanın ilk sayfalarında yer verir: *"Dünya, rüya içinde rüyadır." (s. 9)*

Romanda, Karen Kimya karakterinin gördüğü rüyalarla birlikte yedi yüz yıl öncesine tanık olunurken romanın olay örgüsü helezonik bir şekilde oluşturulur. İsmail Çetişli bu türdeki olay örgüsünde çok zincirli olay örgüsünde olduğu gibi olaylarda dallanmanın varlığından değil birden fazla olay halkasının iç içe geçmesinden, hikâye içinde hikâye, oyun içinde oyun olmasından bahseder.[126] Ahmet Ümit ise *Bab-ı Esrar* romanında helezonik olay örgüsünü kullanmasını şu şekilde ifade eder.

> *"Tasavvufa dair yazılmış bir metinde bu yöntemin daha şık duracağına inandım. Aslına bakarsak tarihsel ilerleme dediğimiz şey de düz bir çizgide gerçekleşmez, daha çok helezonik bir durumdan söz edilebilir."*[127]

[125] Parıltı, *a.g.y.*, s. 16.
[126] Çetişli, *a.g.e.*, s. 86.
[127] Parıltı, *a.g.y.*, s. 16.

Roman üç yüz doksan üç sayfadan ve kırk beş bölümden olmaktadır. Her bölüm kendi içeriğiyle alakalı bir cümle ile adlandırılmaktadır. İlk bölüm başlamadan önce Şems'in yedi kişi tarafından öldürülme sahnesi ele alınır.

Birinci bölüm başlığı, "...bozkırın içinden bir şehir çıkıvermişti karşıma."

Romanın başkahramanı Karen Kimya'nın Londra'dan Konya'ya doğru yaptığı uçak yolculuğu ile olay örgüsü başlatılır.

İkinci bölüm başlığı, *"Onun ismi Karen, Kimya değil"*

Karen'in Londra'dan Konya'ya hareket ettiği esnada uçakta bir erkek sesi ona ikinci ismi olan "Kimya" ile seslenir. Karen etrafına bakınsa da ona seslenen kişiyi göremez.

Üçüncü bölüm başlığı, "... sarıklı mezar taşları"

Karen havaalanına varır ve onu Konya'daki sigorta şirketlerinin çalışanı Mennan karşılar. Mennan'ın gecikmesine kızan Karen, ondan hoşlanmaz ve Mennan'ın her hareketini kuşkuyla izler.

Dördüncü bölüm başlığı, *"Senin olanı sana getirdim"*

Karen otele doğru yol alırken caminin önünde siyahlar içinde bir adam ona bir yüzük verir.

Beşinci bölüm başlığı, *"... insanların kalbine elimle dokunabilmek"*

Karen, konaklayacağı otel binasına gider.

Altıncı bölüm başlığı,*"... duvardaki buz mavisi kapı"*

Karen, otel odasının duvarında mavi bir kapının varlığını fark eder fakat sonradan bu durumun bilgisayar ışığından kaynaklandığını anlar. Balkona çıktığında ise yine o siyahlar içindeki adamı görür fakat adam çok geçmeden kaybolur.

Yedinci bölüm başlığı, "Muhammed Celaleddin'in suretini bana gösterir misin?"

Karen, uykusundan uyandığını sandığında aslında bir rüya hâlindedir ve bir önceki gece gördüğü mavi kapıyı yine görür. Karen, bu kapıdan içeri girer ve burada dizlerinin üzerine çökmüş, dua eden bir adam görür. Bu adam daha önce iki kez görüp izini kaybettiği siyahlar içindeki adamdır. Adam, Allah'tan Mevlana Hazretlerini görmeyi dilemektedir. Karen bir sıçrayışla bu rüyadan uyanır.

Sekizinci bölüm, "Tanrı'nın işleri gizemlidir."

Karen gördüğü rüyanın ardından otelin kahvaltı salonuna iner ve burada Mennan ile karşılaşır. Ardından Karen'in telefonu çalar, arayan annesidir. İlk ve büyük aşkı Matt'in öldüğü haberini verir.

Dokuzuncu bölüm başlığı, "Onu değerli kılan, tarif edilemez oluşu"

Karen ve Mennan İkonion Turizm'in merkez binasına giderler. Karen bir önceki bölümde, rüyasında gördüğü binanın tıpatıp aynısını karşısında görünce büyük bir şaşkınlık yaşar.

Onuncu bölüm başlığı, "Sol elinde Medusa'nın kesik başını tutan savaşçı…"

Medusa'nın hikâyesi aktarılır. Ziya'nın odasında otururken Karen, elinin kanadığını fark eder.

On birinci bölüm, "Şems-i Tebrizi'nin karısının adı da Kimya'ydı"

Karen, elinin kanadığını fark edince hemen lavaboya koşar fakat kanayan elinin değil taşın olduğunu fark edince tüm bunların ona yönelik düzenlenen bir komplo olduğunu düşünür. Tekrardan yanlarına döndüğünde hiçbir şey olmamış gibi davranmaya çalışır fakat Ziya'nın, babası hakkında edindiği bilgiler Karen'i rahatsız eder.

On ikinci bölüm, "Ölenlerin ruhuna, Allah rızası için El Fatiha"

Ziya'nın yanından ayrılan Mennan ve Karen Yakut Otel'e gider. Görgü tanıklarından Nezihe ve Serhad'ı sorguya çeken Karen, rapor dâhilinde bilgi toplar. Mennan ve Serhad'ın tartışmasıyla da sorgu yarıda kalır.

On üçüncü bölüm başlığı, "Tatlı bir ömür gibi gitmeye niyetlendin"

Mennan'ın sergilediği fevri davranışlardan sonra Karen sinirini net bir şekilde ifade etmeye hazırlanırken telefonu çalar, arayan Nigel'dir ve bu Karen'in sakinleşmesine olanak tanır.

On dördüncü bölüm başlığı, "... o tuhaf adam ateşten bir Medusa haline geliyordu"

Karen ve Mennan yanan oteli gezer. Karen rüyasında karşısındaki siyah giysili adamın Medusa'ya dönüştüğünü görür. Karen camiden yükselen ezan sesleriyle gördüğü bu korkunç rüyadan uyanır.

On beşinci bölüm başlığı, "Çünkü sırlar, sabır denizinin dibinde saklıdır"

Zehirlenmekten korkan Karen yemeği dışarı yemeye karar vererek bir lokantaya gider. Lokantada siyahlar içindeki adamı görür ve peşine düşer. Rüya hâline geçen Karen kendini Şems ile konuşurken bulur.

On altıncı bölüm başlığı, "Gözlerinin siyahında dans eden dostumun hayalini gör"

Karen kendini yedi yüz yıl öncesinde bulur. Şems ile konuşan Karen kendini Şems'in benliğinde hisseder.

On yedinci bölüm başlığı, "İki denizin buluştuğu yer"

Karen gördüğü rüyadan uyanır. Bayılma anında cüzdanı ve pasaportu çalınır.

On sekizinci bölüm başlığı, "İnsanoğlunun en büyük sırrı beyindir"

Hastaneden otel odasına dönen Karen, annesi Susan ile onları terk edip giden babası Poyraz hakkında konuşur.

On dokuzuncu bölüm başlığı, "Kendini bilen Allah'ını bilir"

Telefon görüşmesinin ardından uykusu kaçan Karen televizyon izlerken uyuyakalır ve rüyasında yine Şems'i görür. Karen bu kez Şems'ten korkmaz.

Yirminci bölüm başlığı, "... nefsine yenilen, iblise de yenilir"

Karen, Şems'in bedenine bürünür ve kendini Mevlana'nın evinde bulur. Şems ve Mevlana arasında geçen diyaloga yer verilir.

Yirmi birinci bölüm başlığı, "Hırsızlık yapanların elleri bilekten kesilir..."

Karen uyandığında odasındadır ve kapıdaki polis memurları kapıyı açmasını beklemektedir. Polisler çantasını çalan hırsızın öldürüldüğü haberini verir.

Yirmi ikinci bölüm başlığı, "... galiba cinayeti kimin işlediğini biliyorum"

Karen polislerin gitmesinin ardından Mennan'ı arar.

Yirmi üçüncü bölüm başlığı, "Mevlevilikte ölünmez, sadece susulur"

Mennan cinayet hakkında konuşmak için Karen'in yanına gelir Otel lobisinde oturup olay hakkında konuşurlar. Mennan bu cinayeti Şems'in işlemiş olabileceğini söyler.

Yirmi dördüncü bölüm başlığı, "Kuşku yok ki hüküm onundur"

Mennan'ın yanından ayrıldıktan sonra odasına çıkıp duş alan Karen, baygınlık geçirir ve rüyasında hayali çocukluk arkadaşı Sunny'yi ve Şems'i görür.

Yirmi beşinci bölüm başlığı, "Onlara cehennemden bir döşek serdik..."

Boğulma tehlikesi atlatan Karen, hazırlanıp Mennan ile birlikte emniyete gider. Komiser Zeynep ile görüşen Karen, otel çalışanı Serhad'ın araştırılmasını rica eder.

Yirmi altıncı bölüm başlığı, "... bu cinayeti çözmek bizim işimiz değil"

Otel yangında yaralanan Kadir'in evine gitmek üzere emniyetten ayrılırlar. Yol boyunca Mennan, Serhad'a karşı duyduğu öfkenin sebebini anlatır.

Yirmi yedinci bölüm başlığı, "Uzaylı gibi giyinmiş bir adam gördüm"

Kadir, yangının çıktığı yerde uzaylı kıyafeti giymiş bir adam gördüğünü söyler.

Yirmi sekizinci bölüm başlığı, "Buraya noksan gelen tamamlanır"

Karen ve Mennan, Kadir'in evinden ayrılır. Mennan, Karen'i kaldığı otele bırakır. Mennan'ın gittiğinden emin olan Karen, Mevlana Türbesi'ne gider, Şems'in verdiği yüzük kanamaya başlar.

Yirmi dokuzuncu bölüm başlığı, "... size dokunan ölüyor Miss Karen"

Türbeden ayrılan Karen, otele döner. Mennan ile birlikte İkonion Turizm Şirketi'ne, Ziya'nın babası İzzet Efendi ile görüşmeye giderler. Hastalanan İzzet Efendi gelemez ve Karen burada Serhad ve Cavit ile konuşma fırsatını yakalar.

Otuzuncu bölüm başlığı, "Savaşların en büyüğü kendi nefsimizle olandır"

Karen ve Mennan, İzzet Efendi ile görüşmek için Mevlevi dergâhına gider. Burada İzzet Efendi ile sohbet etme fırsatı yakalayan Karen, *Makalat* adlı kitapta kanayan yüzükten bahsedildiğini öğrenir.

Otuz birinci bölüm başlığı, "... bir soruşturmaya başlamak için şüphe etmek yeterlidir"

Komiser Zeynep'ten gelen haber üzerine Karen ve Mennan emniyete gider. Karen; Ziya, Serhad ve Cavit hakkındaki şüphelerini dile getirir.

Otuz ikinci bölüm başlığı, "Çünkü güneşimizi kaybettik"

Karen ve Mennan emniyetten ayrılırlar ve uğradıkları sahaftan *Makalat* kitabını satın alırlar. Sahaftan sonra oteline dönen Karen, asansörde bebekli genç bir çifti görünce uzun süredir üzerinde düşünmeyi unuttuğu bebeğinin varlığını hatırlar.

Otuz üçüncü bölüm başlığı, "Bedenlerinin güzelliği başlarını döndürmüş"

Makalat kitabını okurken uykuya dalan Karen, rüyasında kendini Şems'in bedeninde görür. Kerpiç evin bahçesindedir ve ağaçların arkasından iki genç bedeni seyreder. Alaeddin ile Kimya Hatun'un ilişkisini öğrenen Şems, Kimya Hatun'u boğarak öldürür.

Otuz dördüncü bölüm başlığı, "Hayat, kadınlara acımasız davranıyor Karen"

Rüyadan uyanan Karen'i annesi arar ve bebeğin varlığını öğrendiğini, bu bebeği aldırmaması gerektiğini söyler.

Otuz beşinci bölüm başlığı, "Ölüm yok oluş değildir kızım"

Telefon görüşmesinin ardından Karen, annesinin söyledikleri üzerinde düşünür. Bu sırada hayali çocukluk arkadaşı Sunny'yi camdan görür ve arkasından dışarı çıkar.

Otuz altıncı bölüm başlığı, "... nefretine yenilmiş bir dervişin utancı"

Üçler Mezarlığı'na giden Karen burada uyuyakalır. Rüyasında Şems'e Kimya Hatun'u neden öldürdüğünü sorar. Uyandığında ise tüm bu tuhaflıklara rağmen şehirde kalışını sorgular. Otele döndüğünde Komiser Zeynep arar ve pasaportunun bulunduğu haberini verir.

Otuz yedinci bölüm başlığı, "Babam şeyhinin öldüğünü duyarsa yaşayamaz"

Karen ve Mennan emniyete giderken Şems'in ölümü üzerine aralarında bir konuşma geçer.

Otuz sekizinci bölüm başlığı, "Mevlâna'nın ortanca oğlu Alaeddin Çelebi gibi asiydi"

Karen pasaportunu teslim alır ve çantasını çalan kişinin katili ile Ziya arasındaki bağlantıyı öğrenir.

Otuz dokuzuncu bölüm başlığı, "Yaratmak da, yok etmek de sana mahsustur"

Emniyetten ayrıldıktan sonra Nigel arar ve Karen ona bebeği aldırma konusunda emin olmadığını söyler. Telefon görüşmesinin ardından Karen, Şems-i Tebrizi Camii'ne gider. Türbede bayılır ve Şems'in bedeninde, Şems'in ölümüne şahit olur.

Kırkıncı bölüm başlığı, "O kanayan yüzüğü bana niye vermişti?"

Karen uyandığında kendini camide bulur. Camiden ayrılır ayrılmaz Ziya'yı arayarak görüşme talebini iletir.

Kırk birinci bölüm başlığı, "... mürşidi olmayanın imamı şeytandır"

Camiden ayrıldıktan sonra İzzet Efendi ve Mennan ile buluşmak üzere Mevlana Müzesi'ne gider. Ziya'nın eve ipotek koydurtmaya çalıştığını öğrenir.

Kırk ikinci bölüm başlığı, "Bütün mesele sahiden alçakgönüllü olabilmekte"

Mevlana'nın Türbesi'nden ayrılan Karen, telefonla annesiyle, babasının dinî inancı üzerine konuşur.

Kırk üçüncü bölüm başlığı, "... bir elinde Ziya'nın kesik başı, öteki elinde kocaman bir kılıç"

Karen yolda ilerlerken Ziya ile karşılaşır ve arabasına binmek durumunda kalır. Serhad'ın tutuklanmasının ardından deliye dönen Ziya, Karen'a karşı oldukça kaba davranır. Cavit yolun ortasında elinde kılıçla bekleyen siyahlar içindeki adamın üzerine arabayı sürer ve araba takla atar.

Karen'in karşısında önce Sunny sonra da Şems belirir. Şems elinde Ziya'nın kopmuş kafasını tutmaktadır.

Kırk dördüncü bölüm başlığı, "... artık semaya çıkabilirsin"

Hastaneye kaldırılan Karen rüyasında gölün üzerinde daire şeklinde oturan yedi tane adamı ve Şems'i görür. Şems Karen'e, Poyraz'a yardım etmek için ona göründüğünü anlatır.

Karen babası Poyraz'ın kendisi için dua edişine şahit olur ve babasının onu unutmadığını anlar, birbirlerine sarılırlar. Karen kanayan yüzüğü babasına vererek onu affettiğini söyler.

Kırk beşinci bölüm başlığı, "... rüzgârla gelen babam, yine rüzgarla gitmişti"

Uykudan uyanan Karen, Mennan'dan yangının kundaklama olayı olduğunu kanıtlayamadıklarını öğrenir. Annesinden gelen telefonla babasının öldüğü haberini alır.

Kırk altıncı bölüm başlığı, "Çünkü her çocuk bir umuttu"

Bebeğini doğurmaya karar veren Karen, Londra'ya dönmek üzere uçağa biner ve başından geçenlerin olayların gerçek olup olmadığından emin olamaz.

2.8.4. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Bab-ı Esrar romanında özne anlatıcının varlığı söz konusudur ve bu anlatıcı romanın başkahramanı Karen Kimya'dır. Konya yolculuğu ile başlayan kurgu Konya'da geçen günler boyunca gelişen olaylar şeklinde Karen Kimya tarafından aktarılır.

Özne anlatıcı bu aktarımları yaparken tekil bakış açısını kullanır. Anlatıcı olayların bir kahramanı olduğundan sadece görüp bildiği kadarını aktarabilir. Özne anlatıcının vakıf olmadığı anlatılar okuyucunun bilgisine sunulamaz.

Romanda özne anlatıcı tarafından iç monolog ve iç diyalog teknikleri de kullanılır. Bu kullanımlar anlatımla iç içedir. Hangisi söylemin kahramanın vaka zamanındaki iç monoloğu, hangisinin kahramanın anlatım zamanındaki iç monoloğu olduğunu ayırt etmek dikkat gerektirir:

> *"Ama bütün bunların ötesinde, içimdeki o bıkkın ses, neden buradayım, diye sormaktan vazgeçmiyordu. Hayır, her zamanki kararsızlığım değil, daha derin bir şeydi bu. Midemin bulandığını hissettim, hamilelikten mi acaba?" (s. 44)*

Özne anlatıcı görevinde olan Karen Kimya, yukarıda alıntılanan paragrafın ilk iki cümlesinde aktarma zamanında iken iç monolog örneğine yer verir. Son cümledeki iç monolog ise vaka zamanına aittir. Bu anlamda anlatıcı hem anlatma hem de vaka zamanı sırasında iç monolog tekniğini kullanarak anlatıma zenginlik katar.

Şahıslar arasındaki konuşmalar doğrudan anlatım yoluyla diyaloglar şeklinde verilir ve diyalog kısımları tırnak içinde gösterilir. Anlatıcı içinde bulunduğu ve bir türlü anlam veremediği esrarengiz olaylar karşısında, yaşadıklarını kimseye anlatamaması sebebiyle kendi kendine konuşma durumuna maruz kalarak romanda iç diyalog tekniğine dair örneklere de yer verir. *Bab-ı Esrar* romanı hem anlatma hem de gösterme anlatım tekniklerinin bir arada kullanılmasından meydana gelmektedir.

2.8.5. Şahıs Kadrosu

Bab-ı Esrar romanında şahıs kadrosu, merkezî ve yardımcı şahısların yanı sıra tarihî gerçekliği olan ve tasavvufî kişilikleriyle ağır basan, yedi yüz yıl öncesinde yaşamış olan karakterlerden meydana gelmektedir.

- **Merkezî Şahıslar:**

Bab-ı Esrar romanında Karen Kimya ve Şems iki farklı zamandan iki farklı olayı aynı mekânda yaşayan karakterler olarak romanın merkezinde yer alırlar. Bu iki karakterin haricinde romanda yer alan merkezî şahısların sayısı asgari miktardadır.

Karen Kimya Greenwood:

Karen Londra'daki bir sigorta şirketinde uzman olarak çalışan otuzlu yaşlarında genç bir kadındır. Karen küçük bir kız çocuğuyken babası Poyraz, Şah Nesimi adındaki dostuyla annesini ve onu terk edip gider. Babasız kalışını içten içe kabullenemez ve babasına karşı öfke duyar.

Yıllar sonra iş için Konya'ya gelmesi gerektiğinde babasının memleketi olan Konya'nın ismi dâhi onu derinden sarsar ve Konya'da geçirdiği günler boyunca sanrılar ve rüyalar görür. Berna Akyüz Sizgen'in ifadeleri şu şekildedir:

> *"Karen Kimya, bizim yaşadığımız gerçek dünyada yaşayan bizler gibi, ancak birdenbire tuhaf olaylar karşısında kalmaya başlayan bir kişidir."*[128]

Karen'in diğer ismi de Kimya'dır. Babası ona bu ismi koyarken Mevlana'nın manevi kızı, Şems'in de eşi olan Kimya Hatun'dan esinlenir. Fakat bu ismi yalnızca babası kullanır.

Karen, babasının onları niçin terk ettiğini aradan çok uzun yıllar geçmesine rağmen bir türlü anlayamaz ve anlayamadığı için de onu affedemediğini dile getirir. (s. 17) Karen bir tarafının Türk asıllı olmasının yanı sıra Türklerin çoğu âdetine ve tavırlarına yabancıdır. Birkaç kez babasıyla yaptığı Konya ziyaretleri dışında

[128] Akyüz Sizgen, a.g.m., s. 102.

Türkiye'ye gelmemiştir. Özellikle de Türklerin karşılaştıkları her insanla çok kısa zamanda yakın ilişkiler kurabilmelerini yadırgar ve bu nedenle Konya'ya gittiğinde Mennan'a ve diğerlerine karşı hep bir adım geride durmayı, onları analiz etmeyi seçer. Bunda Londra'da büyümüş olmasının etkisinin yani sıra üç bin poundluk tazminatın geleceğinin söz konusu olması da etkilidir. Yabancı olduğu bu şehirde kandırılmaktan korkar.

Karen Konya'ya geldiğinde ikinci isminin Kimya olduğunu öğrenip ona Türk olup olmadığını soranlara karşı ret cevap verirken Konya ile bir bağı olduğunu da saklar. Fakat Serhad ve Cavit gibi tekinsiz kişilerle karşılaşınca üstelik de Serhad'ın onu yabancı olarak tanımlamasının ardından ilk kez babasının da Konyalı olduğunu ve yabancı olmadığını dile getirir. Bu yaptığına sonradan kendisi de çok şaşırır.

Karen roman boyunca pek çok kez mistik olaylarla karşılaşır. Olur, olmadık yerlerde bayılarak ya da uyku haline geçerek birtakım rüyalarla başka âlemlerde dolaşır. Yedi yüz yıl önce yaşamış olan Şems ve Mevlana'nın hikâyesine tanık olur. Bilhassa Şems'in hayatına Karen vasıtasıyla değinilir. Karen hayal ve gerçek olanı roman boyunca iç içe yaşar.

Roman boyunca hem otel yangını araştırır hem rüyalarındaki mistik olayları aydınlatmaya çalışır ve bu nedenle Karen sürekli iz sürme hâlindedir. Tüm bunların yanı sıra kendi benliğini de arayan Karen romanın öne çıkan karakterinden biridir. Ahmet Ümit Karen Kimya karakterini oluşturma amacını şu cümlelerle ifade eder:

> *"Romanımı ikili yapı üzerinde kurmaya karar verdiğimde Karen'in da sigorta eksperi olmasının doğru olacağını düşündüm. Hem iyi bir araştırmacı olacak, olaylara analitik zekâyla bakabilecekti hem de, mistik dünyanın karşıtı olarak para için çalışacaktı."*[129]

Otel soruşturmasında bir netlik kazanamayan Karen, yıllardır babasını affedemeyen küçük bir kız olarak geldiği Konya'dan, onu affetmiş, olgun bir kadın olarak Londra'ya dönmek üzere yola çıktığında bununla birlikte bazı önemli kararlar da alarak, yalnız kaldığı bu Konya günleriyle bebeğiyle yakınlaşıp onu doğurmaya da

[129] Parıltı, *a.g.y.*, s. 16.

karar verir. Üstelik yanında Nigel olsun ya da olmasın bu gücü kendinden bularak bu şehirden ayrılır.

> *"Karen roman boyunca birçok gerçekle yüzleşir, kendine dair gerçekler, yaptığı soruşturmaya dair gerçekler ve babasını anlamasına yol açan gerçekler."*[130]

Mennan Fidan:

Karen tarafından orta boylu, şişman, takım elbiseli bir adam olarak tanımlanan Mennan, Konya'daki acentenin sahibidir. Bir acente sahibi olmasına karşın nazik ve çekingen bir yapıya sahiptir. Karen'e karşı yardımsever ve kibar bir tutum sergileyen Mennan, deyim yerindeyse ona Türk misafirperverliğini kanıtlama gayreti içine girer. Bir sorumluluk olarak gördüğü bu misafirperverlik Karen'in onun hakkında şüphelere düşmesine neden olur.

Hülya adında genç bir kızı olan Mennan, özverili bir baba olarak karşımıza çıkar. Kızının sırf Serhad gibi bir adamla görüşmesini engelleyebilmek için kızının pahalı arabalara olan merakını da bilmesi sebebiyle tüm malî gücünü zorlayarak lüks bir araba satın alır ve Serhad'ın gerçek yüzünü kızına ispatlamayı başarır.

Romanın başında Mennan, Karen'in şüphesini çekse de kısa sürede Karen ile arkadaşlık kurmayı başarır. Otel yangını soruşturmasında Karen'in yanında yer alır ve onun için elinden gelen yardımı yapar.

Karen'in yaşadığı hırsızlık olayı ve sonrasında hırsızın bileğinden kesilerek öldürüldüğü haberinin gelmesi üzerine Mennan, bu cinayeti Şems'in işlediğini düşünebilecek kadar mistik olaylara karşı inancı yoğun olan bir insandır. Bu bağlamda Karen ile ters bir noktada yer alırlar:

> *"Yazar, Karen'le birlikte Batı'nın gerçekçi, mantıklı açıklamalar arayan zihniyetini de sergiler. Bunu daha kolay yapabilmek için de, Karen'in yanına Konyalı bir sigorta acentesi olan Mennan'ı yerleştirir. Mennan, Mevleviliğe saygı duyan, mistik olayların varlığına inanmakta*

[130] Parıltı, *a.g.y.,* s. 16.

zorlanmayan, biraz safça bir kişidir. Mennan ile Karen'in olup bitenleri algılayış tarzları çok farklıdır."[131]

Ziya Kuyumcuzade:

İkonion Turizm'in yönetim kurulu başkanıdır. Romanda şık, bakımlı, zarif ve yüksek özgüvenli, zengin bir iş adamı olarak karşımıza çıkar:

"Amerikan İngilizcesiyle konuşuyordu ama etkileyici bir ses tonu vardı; omuzları dikti, bakışı, mimikleri, duruşu, her halinden kendine duyduğu güven okunuyordu." (s. 71)

Bu iş adamı romanın sonlarına doğru nazik çizgisinden çıkar ve borçları dolayısıyla oteli kundaklattığının ortaya çıkma korkusuyla yanlış işler yapar. Bu durumu öğrenen Karen'i kaçırarak tehlikeli yüzünü gözler önüne serer. Karen'i kaçırdığı sırada geçirdikleri trafik kazasında başı bedeninden ayrılmak suretiyle hayatını kaybeder.

Serhad Gökgöz:

Serhad, Ziya Bey'in yanında çalışan genç bir adamdır. Serhad bir dönem Ziya Bey'in arabasıyla hovardalık yapıp Mennan'ın kızı Hülya'nın aklını karıştırır. Mennan, Serhad'ı çok iyi tanıdığı için bu arkadaşlığa şiddetle karşı çıkar ve o günden sonra Serhad ve Mennan cephesinde sular durulmaz. Romanda fiziki ve karakteristik özellikleri şu şekilde tasvir edilir:

"Serhad gençti, yirmi beşlerinde falan. Kıvırcık saçlarını kısacık kestirmişti, gömleğinin açık yakasından tüysüz göğsünde sallanan muska şeklinde bir madalyon görünüyordu. Ellerini pantolonunun ceplerine sokmuş, griye çalan mavi gözlerinde umursamaz, neredeyse küstah bir ifadeyle, geldik işte, sor ne soracaksan der gibi dikiliyordu karşımda." (s. 89)

Serhad'ın yanan oteldeki görevi alt katların güvenliğini sağlamaktır. Yangın sırasında otelde olduğu hâlde aşağı katta çalışanlara yardım etmemesi ve itfaiyeyi

[131] Akyüz Sizgen, a.g.m., s. 103.

geç araması onu yangının birinci şüphelisi hâline gelir. Sergilediği saldırgan ve lakayt tavırlarıyla romanda serseri tip olarak değerlendirilir.

Kuyumcu İzzet Efendi:

Karen'in babası Poyraz'ın dergâh yıllarından arkadaşı, Ziya'nın babasıdır. O da tıpkı Poyraz gibi Mevlevi'dir ve Poyraz'ı yaklaşık yirmi küsur yıldan beri görmemektedir. Oğlu Ziya'nın kalkıştığı yanlış işler dolayısıyla Mevlevi olan İzzet büyük üzüntü yaşar. Karen'e, babası Poyraz'ın gençlik yıllarından bahseder ve romanda Poyraz'ın tanıtılması konusunda yardımcı şahıs rolünde yer alır.

- **Yardımcı Şahıslar:**

Susan:

Yerinde duramayan, kıpır kıpır, neşeli bir mizaca sahip olan pozitif bir kadındır. Gençlik yıllarında hippilik akımına merak salar ve Konya'ya yolu düşüp de Poyraz ile karşılaşınca aralarında güçlü bir sevgi başlar.

Susan, Poyraz'ın dinî yaşayışını ve âdetlerini hiçbir zaman yadırgamaz ve bu konuda ona en ufak bir pürüz çıkarmaz. Susan dünyada var olan her insanın özgürce yaşaması gerektiğine inanır:

> *"Annem hiçbir zaman dindar bir kadın olmamıştı. Bırakın dindarlığı, kendini sıradan bir Hristiyan gibi bile hissetmemişti." (s. 57)*

Karen'in evlenmeden bebek sahibi olmasını yadırgamayan Susan, Nigel'in görüşlerine karşı çıkarak bu bebeğin doğması gerektiğini ve bu konuda elinden gelen tüm desteği sağlayacağını belirterek kızının yanında olur.

Susan roman boyunca Londra'da olduğu için Karen ile olan iletişimi bu süreç içerisinde telefon vasıtasıyla gerçekleşir. Aynı zamanda Susan, tıpkı Türk gibi kallavi bir Türk kahvesi içmeden gününü geçirmemektedir. Romanda yardımcı şahıs olarak yer alan Susan Poyraz'ın tanıtılmasında rol oynar.

Nigel:

Karen'in erkek arkadaşıdır. Londra'da doktorluk yapan siyahî bir genç olan Nigel, aynı zamanda Karen'in karnındaki bebeğin babasıdır. Karakter olarak rahatına düşkün ve kariyer odaklı biridir. Bu sebeple de Karen'in bu bebeği doğurmasını doğru bulmaz. Bebeğin onlar için bir ayak bağı olacağı düşüncesine sahiptir. Henüz çok genç olduklarını ve her türlü maddi imkâna sahip olduklarını, bu bebek olursa gönüllerine göre gezip yaşayamayacaklarını düşünür ve bunu hiç çekinmeden bir doktor soğukkanlılığıyla sevgilisi Karen'e açıklar ve bu konuda Karen'in fikrini alma gereksinimi duymaz.

Nezihe Bostancıoğlu:

Kendi halinde gariban bir otel personelidir. Romanda fiziksel ve ruhsal durumu şu şekilde tasvir edilir:

> *"Zayıf, kara kuru bir kadındı Nezihe. Lacivert eşarbın çevrelediği incecik yüzünden yılların bezginliği, yorgunluğu akıyor, kestane rengi gözleri, çıkık elmacık kemiklerinin üzerinden bir parça ürkek ama daha çok kuşkuyla bakıyordu." (s. 89)*

Ziya Bey'in adının geçtiği her yerde gerekli gereksiz ona karşı olan şükranlarını yerine getiren, yılların her anlamda ezip büktüğü bir kadın tiplemesi olan Nezihe, romanda yardımcı şahıs olarak karşımıza çıkar. Dolayısıyla roman boyunca pek bir işlevi yoktur.

Dil ve üslup açısından Nezihe'nin konuşmaları kendi sosyal tabakası hakkında bilgi verir. Bu duruma örnek verilirse: *"He, gelir miydik hiç?" (s. 91)*

Karen'in yapılacak sorguyu videoya kayıt almak istemesi Nezihe'yi tedirgin eder. Serhad'ın yüreklendirmeye çalışmasına rağmen video kayıtta gözükmek istemeyen Nezihe, en sonunda ses kayıt cihazıyla kayıt yapmaya ikna olur.

Bu durum Anadolu kadınlarında günlük hayatta da rastlanılan bir durumdur. Yabancılar tarafından yüzlerinin, seslerinin kayıt altına alınmasını istemezler ve durumdan rahatsız duyarlar. Bu kapalı kültür ortamında büyüyüp yetişmenin kişiliğe

yansıyan bir sonucudur. Hatta Nezihe öylesine mahcup bir tavra sahiptir ki iki arkadaşının öldüğü yerden sağ çıkarılması onun utanç duymasına neden olur.

Kadir Gemelek:

Yangından yaralı olan kurtulur ve yangından çıkarıldıktan sonra oteli uzaylıların yaktığını anlatarak herkes tarafından akıl sağlığını yitirdi gözüyle bakılır. Kadir romanda cesur bir karakter olarak lanse edilir. Nitekim otelde çıkan yangın anında hiç düşünmeden ateşin arasına dalarak iş arkadaşı Nezihe'yi yangından kurtarır. Oracıkta ölen iki arkadaşını kurtaramayıp kendisi yangından sağ çıktığı için de bu durum içerler.

Kadir'in yangın hakkındaki bildiklerinden dolayı Ziya Bey ve kirli işlerini yapan adamları Serhad ile Cavit tarafından olay sonrasında deli damgası yer.

Cavit:

Cavit, Ziya'nın paralı adamlarındandır. Oldukça titiz olan Cavit yaz günü olmasına rağmen eldivenle dolaşır. Saçsız ve görüntüsü tekinsizdir. Ellerindeki eldivenler ve sergilediği garip tavırlarla o da Serhad gibi şüpheliler arasında yer alır. Ziya'nın Karen'i kaçırmasına da yardım eder. Kaçırma esnasında araba kaza yapar ve hayatını kaybeder. Romanın sessiz karakterlerinden olan Cavit, yardımcı şahıs olarak romanda yer alır.

- **Hatırlanan Şahıslar:**

Poyraz:

Karen Kimya'nın babası Poyraz, henüz bir bebekken rüzgârlı bir gecede Mevlevihane'nin kapısına terk edilir. O günün rüzgârından esinlenilerek dergâhtakiler ona Poyraz ismini verir. Poyraz bu dergâhta büyüyüp yetişir, buradaki insanları ailesi, dergâhı ise evi olarak bilir. Poyraz, romanda hatırlanmış kişi olarak yer alır ve kızı Karen'in gözünden şu şekilde tasvir edilir:

> *"Zayıf, orta boylu bir adamdı. Kısa, kumral saçlar, dar alnında uyumlu iki çizgi gibi duran kaşlarının altında üzüm karası iri gözler, kemerli,*

sivri bir burun ve yüzünü çevreleyen bakıra çalan kırçıl sakallar… Ve ince uzun yüzünden hiç eksik olmayan o müzmin keder. (s. 15)

Mevlevi kültürü ile büyüyen Poyraz'ın aşırı dindar olduğunu düşünmek mümkün olsa da kızı Karen tarafından Poyraz pek de bu şekilde aktarılmaz. Karen, babasının her gün diğer Müslümanlar gibi beş vakit namaz kılmadığını ama Şah Nesimi ile birlikte saatlerce kapandıkları odadan gözleri nemli ayrıldığını anımsar ve anlatır.

Poyraz kimsesizliğini, Mevlevihane'ye gezi amacıyla gelen Susan'ı görüp âşık olmasıyla unutur. Dergâhı ardında bırakarak Londra'ya Susan ile birlikte gitmeyi büyük bir iç muhasebeden sonra göze alır. Londra'da evlenirler ve Karen Kimya dünyaya gelir. İki insan arasındaki kültür farkından daha çok Poyraz'ın eski alışkanlıklarını araması ve Şah Nesim ile tanışması bu evliliğin bitmesine neden olur.

Poyraz ailesine hiçbir açıklama yapmadan arkadaşı Şah Nesim ile birlikte Pakistan'a gider ve yıllar sonra Pakistan'dan sadece ölüm haberi gelir. Bu haber romanın sonlarına doğru, Karen'in Konya yolculuğunun sona ermesiyle verilir.

Şah Nesimi:

Poyraz'ın dostu olan Şah Nesimi, Karen tarafından "uzun boylu, uzun yüzlü, uzun parmaklı" bir adam olarak tasvir edilir. Karen için bu adamın tek bir özelliği vardır o da babasını ondan koparmış olmasıdır. Şah Nesimi, Poyraz'ın odasına kapanıp saatlerce süren sohbetlere dalan bir tasavvuf erkânıdır. Pakistan'a gitmelerinden çok uzun yıllar sonra Poyraz'ın öldüğü haberini Poyraz'ın ailesine o verir.

Poyraz'ın Londra'daki evini sık sık ziyarete gelen Şah Nesimi ilerleyen günlerde Poyraz ile baş başa olan sohbetlerinin ev halkını rahatsız ettiğinin farkında olmasına rağmen bu duruma büyük bir sükûnetle yaklaşarak asla kimsenin kalbini bir söz ya da davranışıyla incitmez.

- **Tarihî Gerçekliği Olan Kişiler:**

Şems-i Tebrizi:

Melek Dad oğlu Ali'nin oğlu Muhammed Şemseddin'dir. Yedi yüz yıl önce Konya'ya gelir ve Mevlana ile tanışır. Mevlana'nın büyük sevgisini kazanan Şems,

yöre halkının nefretine neden olur. Mevlana'nın Kimya Hatun'u kendisine eş olarak uygun görmesiyle romanda Alaeddin tarafından öldürülür.

Karen Kimya karakterinden hareketle romanda siyahlar içindeki adam olarak karşımıza çıkar ve mistik bir şekilde kendi ölümünü gözler önüne serer.

Mevlana:

Romanda Şems ile birlikte anılagelen Mevlana, bu noktada geri planda kalır. Şems'in Konya'yı terk edişinden sonra yaşadığı üzüntü ve Şems tarafından yazmaya yönlendirilişi aktarılır. Kimya Hatun'un kendisinden yaşça büyük olan Şems'le evlenmesine önayak olur.

Bahaeddin:

Mevlana'nın büyük oğludur. Kardeşine göre oldukça yumuşak başlı ve saygılıdır. Şems tarafından pek çok yönü kardeşi Alaeddin ile karşılaştırılır:

> *"Alaeddin ateşse, Bahaeddin suydu; Alaeddin fırtınaysa, Bahaeddin sükûnet; Alaeddin öfkeyse, Bahaeddin huzur; Alaeddin isyansa, Bahaeddin boyun eğiş." (s. 163)*

Alaeddin:

Mevlana'nın küçük oğludur ve romanda, beraberindeki yedi kişiyle birlikte Şems'i öldüren kişi olarak yer alır. Kimya Hatun'la yaşadığı evlilik dışı ilişki sonucu Şems durumu öğrenir ve Kimya Hatunu öldürür. Alaeddin o günden sonra Şems'e düşman kesilir.

Kimya Hatun:

Mevlana'nın manevi kızı olan Kimya Hatun, Mevlana'nın küçük oğluna gönül verir ve aralarında evlilik dışı bir ilişki yaşanır. Bu durumun kendinden yaşça büyük kocası Şems tarafından öğrenilmesiyle canından olur.

2.8.6. Mekân

Bab-ı Esrar romanındaki olaylar mekân bağlamında değerlendirildiğinde Konya'da geçer. Romanın kahramanı Karen, Konya'ya daha önce babasıyla birlikte gelmiştir ve o anları hayal meyal hatırlar. Onun gözünden Konya uçsuz bucaksız bir düzlüktür: *(s. 14)*

Konya'nın caddeleri ve mimarisi haricinde Mennan, geçtikleri yıl Londra'ya bir geziye gittiğini belirtir. Bu gezi sırasında Londra'nın ünlü Hyde Park'a ve balmumu heykelleriyle ünlü Madame Tussaud Müzesi'ne gittiğini anlatır. Fakat Mennan'ın Londra hakkında öne sürdüğü bu fikirleri Karen'in hiç ilgisini çekmez. Çocukluğundan beri yaşadığı Londra'yı bu yabancı adamın ağzından dinlemek bir şey ifade etmez, onun gözleri yıllar önce babasıyla birlikte gittikleri bahçesinde sarıklı mezar taşları olan kerpiç evi arar:

> *"Kentin ortasında bir yerlerde olmalıydı. Otobüs garında indikten sonra bir taksiyle gitmiştik. Dar bir sokaktan geçmiştik, kısa minareli taştan yapılma bir cami anımsıyorum, bir meydan vardı." (s. 26)*

Aradığı kerpiç evi Mennan'a tarif eden Karen, evi bulabilme umuduyla arabanın penceresinden Konya'yı seyrederken ara sokaklarda tarif ettiği gibi pek çok evin sıralandığını görür. Bunlar ana yoldaki çirkin apartman dairelerinden oldukça farklıdır. Şehrin ana caddesi ve ara sokaklarındaki açık ve kapalılık romanda göze çarpan mekânsal unsurlardır.

Tesadüf eseri arabanın lastiğinin patladığı yer Şems-i Tebrizi Cami ve Türbesi'nin önüdür. Burada mekân ve mistik olaylar arasında bir bağ kurulur. Lastiğin başka bir yerde ya da vakitte değil de bu caminin önünde patlaması yaşanacak olan olaylara aracılık sağlar. Romanda Konya, dinî mekânlarla ön plana çıkan bir şehir olarak ele alınır. Mevlana Türbesi, Şems-i Tebrizi Camii, Üçler Mezarlığı, Mevlevi dergâhı ve Mevlana Müzesi romanda yer alan belli başlı mekânlardır.

Karen'in kaldığı otel odası, Konya'nın ve tüm dünyanın manevi değeri olarak kabul gören Mevlana Türbesi'ne oldukça yakın bir mesafede yer alır. Mekânsal anlamdaki

bu yakınlık Karen'in gördüğü rüyalara ve babası hakkındaki düşüncelerine büyük oranda sirayet eder:

> *"'131 numaralı oda. Sultan Selim Camii'ne bakıyor. Balkonunuzdan Mevlana Türbesi'ni de görebilirsiniz…' Mevlana Türbesi… Tabii babam oraya da götürmüştü beni." (s. 35)*

Karen otele geldiği ilk günlerde, içinde bulunduğu sıkıntılı ruh hâline bir anlam vermeye ve bu duygu durumundan sıyrılmaya gayret ederken birden tıpkı uçakta olduğu gibi "Kimya" diye seslenen birini duyar. Odada kimse yoktur, balkona çıkıp dışarıya bakar ve odasının o eşsiz manzarasıyla karşılaşır. Bu manzara karşısında duyduğu sesi ve tüm düşüncelerini unutur. Londra'da Konya'ya gidecek olmasının haberini aldığında duyduğu o sıkıntı yerini güzel duygulara bırakır ve Konya, Karen için kapalı bir mekânken açık bir mekân hâline gelerek onu kaygılarından uzaklaştırır:

> *"Londra'dan uçağa bindiğinde Karen, Batı'nın düşünce ve davranış biçimleriyle donanmış durumda, Konya'ya indiği andan itibaren değişime uğramaya başlıyor. Karen'den Kimya'ya dönüşüyor. Önce bir kültür şoku yaşıyor, ardından direnmeye çalışıyor, bir ara tümüyle teslim olacak hale geliyor ama sonra toparlanıyor. Romanın sonlarına doğru Batı'ya da Doğu'ya da belirli bir uzaklıktan bakmayı başarıyor."*[132]

Bab-ı Esrar romanı mekânsal açıdan çok zengin arz etmese de mekân konusunda önemli anekdotlara yer verir. İkonion Turizm, eski evleri restore ederek var olan tarzını koruyup müşterilerinin beğenisine otel olarak sunmaktadır. Bu günümüzde çokça tercih edilen bir konaklama anlayışıdır. Örneğin Doğu Karadeniz Bölgesindeki yayla evleri turistler tarafından doğal ortama uygun olmasından dolayı çokça tercih edilmektedir.

İkonion Turizm'in merkez binasının içi ve dışı arasında bariz farklılıklar mevcuttur. Binanın dış görüntüsü olabildiğince doğal ve insan etkisinden uzakken binanın iç kısmı plastik ve koyu renkli metallerle doludur. Mekânın içsel ve dışsal farklılığı, içinde yaşayan şahısların karanlık kişiliklerinin bir göstergesidir. İkonion Turizm'in

---

Parıltı, *a.g.y.*, s. 16.

sahibi Ziya da görünüşte oldukça beyefendi bir portre çizse de aslında Karen Kimya'yı kaçıracak kadar tehlikeli bir insandır. Tıpkı sahip olduğu mekân gibi o da kendini gizlemeyi başarır.

Zeus'un oğlu Perseus'un gönüllü olup Medusa'yı kafasını keserek öldürmesi üzerine şehrin her yerine ikonları dikilir ve zamanla da bu şehrin adı 'İkonion" daha sonra da zamanla değişerek Konya adını alır. *(s. 74)* Romanda Konya şehrinin isminin nereden geldiği üzerine bir anlatıya yer verilerek mekân hakkında efsanevi bir duruma da değilinir. İkonion Turizm de bu efsaneden hareketle durumu kendi çıkarına çevirerek şirketlerin ismini bulundukları mekân ile özdeştirip turizmin pazarına sunar.

Aynı şirkete ait Yakut Otel ise olanca ihtişamıyla bir hırs uğruna küle döner ve buna tüm cadde şahit olur. Böyle bir mekânın ziyan olmasına en çok da Konyalı Mennan üzülür. İkonion Turizm bir yandan inşa ederken bir yandan çıkarları için mekânları yok etmekten çekinmemektedir.

Konya'nın mistik atmosferi Karen'i babasına yaklaştırır ve onu affetmesini, onu anlamasını kolaylaştırır. Babasının doğup büyüdüğü bu mekânda Karen de büyür ve karnındaki bebeğini dünyaya getirmeye karar verir.

2.8.7. Zaman

Romanda vaka zamanı ve anlatma zamanı birbirinden farklıdır. Özne anlatıcı, başından geçen olayları daha sonradan aktarma yolunu seçer.

Romanda nesnel zaman hakkında herhangi bir ibare yer almamakla birlikte anlatma zamanına dair herhangi bir bilginin elde edilmesi de mümkün değildir. Romandaki vaka zamanı ise dört günden meydana gelir. Dört günlük vaka zamanı geriye gidiş tekniği kullanılarak genişletilir. Zamanda geriye gidişler genel itibariyle Karen'in babasına dair anılarını aktarırken kullanılır:

> *"İlk kez otobüsle geçmiştim bu topraklardan. İlk kez babamla gelmiştim buralara. Yirmi beş yıl önce miydi, belki daha da fazla… O zamanlar Konya'ya uçak yoktu, Ankara'ya inmiştik." (s. 14)*

İçinde bulunduğu mekân da Karen'e sık sık zamanda geriye gitme imkânı tanır. Çoğunlukla da babasıyla geçirdiği günleri anımsayan bu genç kadın vaka zamanına ara vererek anılarını aktarır.

Romandaki anlatım zamanında zamansal açıdan bir sapma mevcuttur. Örneğin, Karen bir parkın yanından geçtiği ânı, vaka zamanı dâhilinde aktarırken "şimdi" zaman ibaresini kullanarak anlatım zamanıyla vaka zamanının paralel ilerlediği izlenimini uyandırır. Fakat romandaki anlatma zamanı ve vaka zamanı farklıdır:

> *"Şimdi bir parkın yanından geçiyorduk, içinde küçük bir cami vardı. Hayır, bu parkı hiç görmemiştim." (s. 28)*

Vaka zamanı, zamanda geriye gidiş tekniklerinin kullanılması nedeniyle kronolojik olarak ilerleme göstermez. Şems ve Mevlana'nın yedi yüz yıl öncesine ait hikâyesinin romanda bir diğer kurgu olarak yer alması zamansal anlamda bükülmeye neden olur.

2.8.8. Dil ve Üslup

Bab-ı Esrar romanında, Mevlana ile Şems'in hikâyesi ve Karen Kimya adındaki sigorta uzmanının başından geçen mistik olaylar konu edilirken her iki olay da cinayetlerle harmanlanır.

Romanın dili sade ve anlaşılır özellikler gösterir. Şems ve Mevlana'nın anlatıldığı, mistik özellikler gösteren kısımlarda dil daha şiirseldir ve derin anlamlara sahip sözcük ve ifadelerin kullanımı yoğundur. Bu kısımlarda hikemî ve efsanevî üslubun kullanımı gözlemlenir. Ayrıca romanda metinlerarasılık bağlamında şiir örneklerine sıklıkla yer verilir.

> Nurullah Çetin'in de ifade ettiği gibi, *"(...) olayların yürütülüşünde fizik ötesi, tabiatüstü bir takım etkenlerin yönlendiriciliğinin belirleyici olduğu üzerinde durulur. Olayların oluş sebepleri ve sonuçları, bilinen*

fiziksel kanun ve kurallara göre değil, olağanüstü, doğaüstü etkenlere bağlı kalınarak açıklanır."[133]

Yakut Otel yangınının araştırıldığı kısımlarda ise yalın üslubun kullanımı dikkat çeker. Genel anlamda romanın dili anlaşılır ve açıktır. Bununla birlikte ikileme ve deyim kullanımına yer verilir. Argo ve küfrün çok fazla yer almadığı *Bab-ı Esrar* romanında bu duruma bir iki örnek haricinde rastlanmaz. Atasözleri ve yabancı sözcüklerin kullanımına da rastlanmayan romanda "*Bre divane"* şeklindeki kullanım 13.yy.ın dönem özelliklerini yansıtır.

İkilemeler:

Hayran hayran, sık sık, saçma sapan, cayır cayır, yalan yanlış, baş başa, kem küm, doğru dürüst, abuk sabuk.

Deyimler:

Meydan okumak, bal gibi anlamak, kaş göz işareti yapmak, yüreği yetmek, bardağı taşıran son damla, aynı kapıya çıkmak, bir çuval inciri berbat etmek, dilini tutmak.

Argo ve Küfür:

Canı cehenneme, ulan, lan.

Dini Terimler:

Allah, El Fatiha, bismillahirrahmanirrahim, Allahuekber, eşhedü enla ilahe illallah.

Yazım Yanlışı:

Yalan, yanlış: İkilemelerin arasına virgül konulması yazım yanlışına sebebiyet verir.

[133] Çetin, *a.g.e*, s. 280.

2.9. İstanbul Hatırası

2.9.1. Romanın Kimliği

Ahmet Ümit, *İstanbul Hatırası*, 1-2. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Haziran-Eylül 2010.

Ahmet Ümit, *İstanbul Hatırası*, 3-10. Basım, Everest Yayınları, İstanbul 2012-2014.

Ahmet Ümit, *İstanbul Hatırası*, 11. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Mayıs 2015.

Ahmet Ümit, *İstanbul Hatırası*, 12. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Ekim 2015.

Ahmet Ümit, *İstanbul Hatırası*, 13. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Ocak 2016.

Ahmet Ümit, *İstanbul Hatırası*, 14. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Ağustos 2016.

Ahmet Ümit, *İstanbul Hatırası*, 15. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Aralık 2016.

Ahmet Ümit, *İstanbul Hatırası*, 16. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Nisan 2017.

Ahmet Ümit, *İstanbul Hatırası*, 17. Baskı, Everest Yayınları, İstanbul Ekim 2017.

Ahmet Ümit, *İstanbul Hatırası*, 18. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Şubat 2018, 565 s.

2.9.2. Romanın Konusu ve Özeti

İstanbul Hatırası, İstanbul'un tarihî mekânlarını kendilerine cinayet mahalli olarak seçen iki seri katilin işlediği yedi cinayeti konu edinir. Tıpkı yedi tepeden oluşan İstanbul kenti gibi yedi sayısına odaklanan katiller, yedi gün içerisinde birbiriyle bağlantılı olan yedi adamı aynı şekilde öldürüp avuç içlerine tarihî paralar bırakırlar. Burada yedi sayısı karşımıza leitmotiv olarak çıkar. Yani katillerin tüm cinayet kurgusu yedi sayısına endekslenir.

Gürsel Aytaç leitmotivi, bir alıntının ya da belli bir davranış biçiminin, belli bir özelliğin roman boyunca birçok kereler tekrarlanması olarak tanımlar.[134] Ayrıca İstanbul'da hüküm sürmüş olan yedi hükümdar ve birbirinden değerli yedi tarihî mekân cinayetlerin seyrinde önemli bir yere sahiptir.

Cinayetler aydınlatılmaya çalışılırken bir yandan da İstanbul'un tarihine başka bir pencere açılır. Geçmiş yüzyıllarda tarihî yarımadada hüküm süren altı imparatora dönemlerine ait olan paralar vasıtasıyla değinilirken İstanbul'un birbirinden önemli tarihî mekânlarına da yer verilir:

> *"Roman boyunca bir imge olarak kullanılan bu sikkeden hareketle İstanbul'un tarihi hakkındaki bilgiler "montaj" şeklinde verilir."*[135]

Tüm bu tarihsel mekân bağlamında İstanbul'u ve tarihini korumaya çalışan bir grup ve tam tersi hedefleri olan, İstanbul'u bir imar projesine dönüştüren diğer bir grup romanda karşı karşıya getirilir. Böylelikle İstanbul'un tarihî dokusuna ve mekânlarına gereken önemin verilmediği, roman boyunca vurgulanır.

Ahmet Ümit'in bu romanında, katillerin peşindeki isim Nevzat Başkomiser'dir. Ali ve Zeynep ile birlikte bir haftalık süreç içerisinde, işlenen yedi cinayeti aydınlatmaya çalışır. Fakat katiller o kadar profesyoneldir ki geride kendilerini ele verecek tek bir kanıt bırakmazlar.

Romanda yer alan maktul sayısı fazladır ve bu nedenle işlenen cinayetlerin ayrıntılarına inilmez. Bir cinayet çözümlenmeden diğerinin haberi gelir ve kısa süre sonra bu cinayetlerin birbirleriyle bağlantılı olduğu anlaşılır. Böylece Nevzat ve ekibi farklı cinayetler üzerinde fakat aynı noktada ilerlerler. Cinayet zanlısı olarak karşılarına birbirlerinin aksi görüşlere sahip iki grup çıkar. Bunlardan biri İstanbul'un tarihî mekânlarını korumayı kendilerine ilke edinmiş İSD üyeleri diğeri ise İstanbul'un tarihî mekânlarını teker teker tarih sahnesinden silip yerlerine sözde tarihî dokuya uygun yeni binalar dikerek daha çok para kazanma gayretinde olan Âdem Yezdan ve adamlarıdır.

---

[134] Gürsel Aytaç, Çağdaş *Türk Romanları Üzerine İncelemeler*, Gündoğan Yayınları, Ankara 1990, s. 68.

[135] Mustafa Aydemir, "Tarihsel Bir Polisiye Roman: İstanbul Hatırası", *Turkish Studies*, Volume 7/3, Ankara Summer 2012, s. 355.

İlk cinayet, Necdet Denizel adındaki öğretim görevlisinin öldürülmesi ile başlar. Sanat tarihi ve arkeoloji alanında uzman olan Necdet'in cansız bedeni Sarayburnu'nda, Atatürk Anıtı'nın önünde, elinde bir madenî para ile bulunur. Madenî paranın üzerinde Byzantion'un adı yazmaktadır ve bu İstanbul'un ilk adıdır. Önce maktulün evi araştırılır ve cinayet ile ilgili herhangi bir ipucuna rastlanmaz. Fakat maktulün evindeki gravürler dikkat çekicidir. Bu gravürlerde, İstanbul'un yedi farklı mekânı; Sarayburnu, Çemberlitaş, Ayasofya, Fatih Cami, Topkapı Sarayı, Süleymaniye Cami, Yedikule karşımıza çıkar. Gravürlerde yer alan bu mekânlar, işlenen cinayetlerle bağlantılıdır. Bu bağlantı kurgu tamamlandıktan sonra ortaya çıkar.

Necdet'in ölümünün ardından ilk şüpheliler eski karısı Leyla ve onun sevgilisi Doktor Namık olur. Önce Leyla ardından da Namık ile görüşülür fakat her ikisi de Necdet'in kimin tarafından ve ne sebeple öldürüldüğünü bilmediklerini söylerler. Fakat ikisi de içten içe Necdet'ten hoşlanmadıklarını belli eder.

İlk cesedin bulunduğu günün akşamı Evgenia, Nevzat'ın evine davetlidir. Akşam yemeği yendikten sonra Nevzat, Evgenia'yı evine bırakmak için arabasıyla Balat yollarında ilerlerken sokak ortasında bir karaltı görür. Bu karaltı Nevzat'ın mahallesindeki sokak köpeği Bahtiyar'dır ve yaralıdır. Nevzat ve Evgenia, Bahtiyarı arabaya bindirerek onu Nevzat'ın çocukluk arkadaşı ve aynı zamanda veteriner olan Demir'e götürürler. Böylelikle yıllar sonra Demir, Yekta ve Nevzat üçlüsü bir araya gelir. O gece balıktan döndüklerini söyleyen Demir ve Yekta, Nevzat ve Evgenia'yı ertesi akşam için yemeğe davet ederler. Bu nazik davet karşısında Evgenia da cumartesi akşamı hepsini Tatavla'ya davet eder.

Ali'den gelen telefonla ikinci cinayetin haberi Nevzat'a ulaşır. Cesedin bırakıldığı yer Çemberlitaş Sütunu'dur. Maktulün elinde yine madenî bir para vardır ve paranın üzerinde I. Konstantin'in resmi yer alır. Tıpkı birinci maktul gibi bu maktul de gırtlağından kesilerek öldürülmüştür. Üstelik elleri ok şeklinde bağlıdır.

Bu kez cinayet mahallinde iki tane görgü tanığı bulunur. Şeffan ve Cello adındaki bu evsizler, beyaz bir minibüs ve el arabasıyla poşet taşıyan bir adamı gördüklerini söylerler. Adamın yüzünü göremezler fakat taşıdıkları poşetin içinden sarkan bir insan kolu dikkatlerini çeker.

Ertesi gün Leyla, sevgilisi Namık'ın eski kocasını öldürmek suçuyla karşı karşıya kaldığını öğrenince bildiklerini anlatmak için merkeze, Nevzat ile konuşmaya gelir. Necdet ile çıktıkları son yemekte niçin kavga ettiklerini anlatır. Konuşma sırasında ikinci bir cesedin varlığını öğrenen Leyla, cesedin nereye bırakıldığını tahmin eder. Bunun üzerine Nevzat ona, bu soruşturmada bilirkişi olarak yer almasını teklif eder. Leyla bu teklifi kabul eder fakat Nevzat Leyla'dan şüphelenmeye devam eder ve onu yakınında tutmak ister.

Nevzat ve Ali, ikinci maktulün ailesiyle görüşmeye gider. Maktulün kızı Efsun'un metanetli hâli özellikle Ali'yi şüpheye düşürür üstelik maktul ve kızının arası da iyi değildir.

Adlî tıptan gelen rapora göre katiller kurbanlarını önce bir ilaçla bayıltıp ardından boyunlarına düzgün kesikler açmaktadır ve bunu ancak bir doktorun yapabileceği düşünülür. Dolayısıyla Doktor Namık ve tıp fakültesinde öğrenci olan Ömer şüpheliler listesinde yer almaya devam ederler.

Üçüncü maktul, Gazeteci Şadan Duruca'nın cansız bedeni Altınkapı'da bulunur. Şadan'ın cesedi de diğerleri gibi gırtlağı kesik ve elleri bağlı bir şekil bırakılmıştır. Üstelik elinde madenî bir para da vardır. Cesedi bölgedeki bekçiler bulur. Önceki cinayetin görgü tanıkları gibi bekçiler de beyaz bir minibüs gördüklerini ifade ederler. Ali, bekçilerin gördüğü minibüsün Ömer ve abilerine ait olduğunu söyler. Bu bilgi ışığında Nevzat ve ekibi gece yarısı arabayı incelemeye koyulur fakat daha önce pek çok kez hırsızlık vakası yaşanmasından ötürü Ömer ve abileri teyakkuzdadır. Bu nedenle Nevzat, Ali ve Zeynep anında yakalanırlar. Kısa bir arbededen sonra adamlar, Nevzatların polis olduğunu anlar. Ömer ve abilerini merkeze alarak fırsattan istifade Ömer'i de sorguya çekerler. Fakat sorgudan işe yarar bir bilgi elde edemezler. Sorgu sırasında Ömer'in Afganistan'daki terör örgütüne katılışı anlatılır ve konu çeşitlenir.

Minibüs ve içerisindeki bıçaklar incelemeye alınır ve insana dair herhangi bir kan örneğine rastlanmaz. Gözaltındaki Ömer savcılığa sevk edilir ve üzerindeki şüphe bulutları da ortadan kalkar.

Necdet'in para koleksiyonu kayıptır, bu koleksiyonun katillerin eline geçmiş olması muhtemeldir. Nevzat, Zeynep ve Ali, Necdet'in evini araştırırlar fakat paraları bulamazlar. Leyla'nın yardımı ile cinayet mahallerine bırakılan paraların Necdet'in koleksiyonuna ait olduğu anlaşılır.

Dördüncü ceset, Ayasofya'nın yan sokağına bırakılır. Fakat bu kez maktulün vücudu haç şeklindedir Maktulün adı Teoman Akman'dır ve mimardır. Öldürülen bu dört kişinin dördü de Âdem Yezdan'ın inşaatlarıyla bağlantılıdır.

Dördüncü cesedin yanına bırakılan para Jüstinyen Dönemi'ne aittir ve Ayasofya İmparator Jüstinyen tarafından inşa ettirilmiştir. Bu bağlamda maktul, para ve tarihî mekânlar arasındaki bağ netleşir. Ayasofya Konakları'nın güvenlik görevlisi de beyaz bir minibüsün varlığından söz eder. Nevzat sıradaki cesedin Topkapı Sarayı'na bırakılabileceği kanısına varır.

Nevzat ve Ali, öldürülen dört kişi ile bağlantısı olduğu anlaşılan Âdem Yezdan ile görüşmek için Dersaadet Turizm Şirketi'ne giderler. Âdem'e göre cinayetlerin faili Namık'tır fakat Namık'a ve Leyla'ya sorulduğunda onlar da failin Âdem olduğunu ifade ederler. Fakat Zeynep'ten gelen telefonla işler daha karmaşık bir hâle gelir. Necdet'in evindeki gravürlerden Namık ve Leyla'nın parmak izlerini tespit edilir. Dolayısıyla Namık ve sevgilisi Leyla şüpheliler listesinde en başa yükselir. Üstelik Namık'a beyaz bir minibüsün varlığı da tespit edilir.

Nevzat ve Ali, Leyla ile görüşmek için Topkapı Sarayı'na giderler. Hem cinayetler hem de Topkapı Sarayı'nın tarihçesi üzerine yaptıkları sohbet, Mehmet İkinci adıyla gönderilen kargoyla yarıda kalır. Leyla, paketinin içinde ne olduğunu merak eder ve dayanamayıp açar. Karşılaştığı manzara korkutucudur. Kutunun içinde pamuklara sarılmış bir insan kafası vardır.

Nevzat, bu durum karşısında etkilenmez çünkü bunun Leyla ve Namık'ın kurguladığı bir oyun olduğunu düşünür. Fakat Nevzat bu kuşkularını açığa vurmaz. Leyla, bedensiz kalan kesik başı teşhis etmek için kutuya bir kez daha bakar. Bakar bakmaz da kesik başın eski belediye başkan yardımcısı Fazlı Gümüş'e ait olduğunu anlar. Fazlı Gümüş'ün Âdem Yezdan ile birlikte Bizanslılardan kalma sarnıç duvarının çökmesi davasında ismi geçmektedir.

Zeynep'ten gelen telefonun ardından Fazlı'nın kayıp bedeninin Fatih Cami'ne bırakıldığı öğrenilir. Katiller bu kez aynı maktulü farklı iki mekâna bırakırlar. Bir önceki cesedin kollarının iki farklı yönü göstermesinin anlamı da budur.

Maktulün iki eli bileklerinden kesilip tabutun içine konulmuştur. Bunun ne anlama geldiğini Leyla fark eder. Paketin üzerinde, gönderici kısmında yazan Mehmet İkinci'nin aslında Fatih Sultan Mehmet yani II. Mehmet'e bir göndermedir. Katiller Fatih Sultan Mehmet'e atıfta bulunarak cesedin parçalarını da Fatih Dönemi'nde yapılan iki farlı mekâna bırakırlar. Kesik elin anlamı ise yine Fatih Sultan Mehmet Dönemi ile ilgilidir. Rivayet odur ki Fatih, Fatih Cami'sini beğenmez ve bu nedenle Mimar Atik Sinan'ın ellerini kestirir. Diğer rivayete göre ise, Atik Sinan, cami için kurulan vakıfta toplanan paraları kendi cebine atar ve bu nedenle de Fatih tarafından önce elleri kestirilir ardından da öldürülür.

Romanda bu ve bunun gibi tarihsel olaylar harmanlanarak anlatıldığı için roman üstkurmaca bağlamında örnekler sunar. Aynı zamanda İstanbul Hatırası romanı, tarihin yeniden kurgulanması bakımından yenitarihselcilik kuramı bağlamında değerlendirilebilecek bir eserdir.

Mustafa Aydemir, *İstanbul Hatırası* romanının İstanbul tarihinin bir kısmını ele almış olması bakımından postmodernist roman sisteminin tarih ve tarihe bakış açısıyla ilgili olduğunu ifade eder.[136]

Beşinci cinayetle birlikte Nevzat, katillerin amacını çözer. İstanbul şehrine zarar verenleri cezalandırmayı amaçlayan katiller, aynı zamanda bu cesetleri önemli tarihî mekânlarda sergileyerek insanların dikkatine sunar.

Olası bir cinayeti daha önlemek amacıyla Nevzat, son cesedin bırakıldığı konumdan yola çıkarak Süleymaniye Cami ve Beyazıt Cami önüne sivil ekipler yerleştirir.

Nevzat ve Ali de Namık ile Leyla'nın evi önünde beklerler. Çok geçmeden apartmanlarının önünde görgü tanıklarının da bahsettiği şüpheli beyaz minibüs belirir. Namık, elinde rulo şeklinde bir nesne ile araca biner. Nevzat ve Ali, zaman kaybetmeden aracın peşine düşer. Minibüs Âdem Yezdan'ın şirketinin bulunduğu

[136] a.g.m., s. 354.

sokağa girince önlerine çıkan siyah araçtan Âdem'in adamları iner. İki grup kavgaya tutuşur. Olaya müdahale eden Nevzat, yaralılar için ambulans çağırır. Aracın içindeki şüpheli rulo ise eylem için hazırlanan bir pankarttır.

Adamları olay yerinden toplayıp merkeze getiren Nevzat, Namık'ı sorguya alır. Necdet'in evine daha önce Necdet'in yemeğe çağırması üzerine Leyla ile birlikte gittiklerini söyler ve gravür çerçevelerindeki parmak izlerinin nedeni anlaşılır.

Nevzat, Demir ve Yekta Tatavla'da buluşurlar. Tüm akşam boyunca yenilip içilir, sohbet edilir. Demir, diğer günlere nazaran daha dinamik daha rahat tavırlar sergiler. Yekta ise tam tersine tuhaf bir keder içindedir.

Konu son günlerde işlenen beş cinayete gelir. Demir ve Yekta bu konu hakkında oldukça ilgili görünürler. Nevzat, Yekta'ya eğer bir katil olsaydı sıradaki cesedi nereye bırakacağını sorar. Yekta'nın cevabı Kanuni Dönemi'nin en önemli eseri olan Süleymaniye Cami olur.

Nevzat olası bir cinayeti önlemek amacıyla Süleymaniye Cami'sine gider. Ali de Nevzat'a eşlik eder. Mimar Sinan'ın kabri başındayken burunlarına çok kötü bir koku çarpar. Etrafa baktıklarında beyaz bir minibüsün varlığını fark ederler. Minibüsün zemininde bir ceset vardır. Altıncı maktul iki gün önce ortadan kaybolan Âdem Yezdan'ın avukatı Hakan Yamalı'dır. Nevzat sıradaki kurbanın Âdem Yezdan olabileceğini düşünerek hemen harekete geçer. Ali ile birlikte Âdem'in şirketine gider.

Nevzat, Adem'in çalışma odasında bir not defteri bulur. Defterde öğleden sonra Balat'taki veteriner ile buluşacağı yazmaktadır. Nevzat'ın kafasındaki tüm parçalar birleşir ve bahsedilen bu veterinerin arkadaşı Demir olabileceğini düşünür. Fakat bunun olmama ihtimali üzerinde durmayı tercih ederek kartvizitlerin arasında Demir'inkini arar. Demir'in kartvizitini görünce Nevzat kendini çok kötü hisseder. Çocukluk arkadaşının böyle bir şey yapamayacağını düşünür. Olası bir suçlamanın önüne geçmek için Demir'in kartvizitini cebine koyan Nevzat, birden Umut ve Handan'ın çöken duvarın altında kaldıklarını hatırlar.

Âdem Yezdan'ın üç yıl önce davalık olduğu kaza ile bu kazanın aynı olduğunu düşünen Nevzat Leyla'yı arar. Leyla'dan o kazada ölenlerin ismini alır ve aralarında Handan ve Umut'un da olduğunu öğrenince her şeyi anlar.

Nevzat, Yekta'nın evine gider. Evin garajı kesimhaneden farksızdır. Çalınan madenî paraların da burada olabileceğini düşünen Nevzat, Yekta'nın çalışma odasına gider. Odada Âdem'in elinden düşürmediği fildişi renkli bastonu görünce onun da öldürüldüğünü anlar.

Masanın üzerindeki kâğıtlar dikkatini çeker ve bunların Yekta tarafından yazılmış olduğunu anlar. Tüm bu metinler romandaki yedi bölümün başında yer alan italik harflerle yazılmış metinlerdir. Hepsinin başlığı, cinayet mahallerinde bulunan madenî paraların basıldıkları dönemlerdeki imparatorların isimleri ile başlamaktadır. Bunlar İstanbul'a yazılmış güzellemelerdir. Fakat yedinci metin diğer metinlerden farklıdır. Bu metinde herhangi bir yer ya da padişah ismi belirtilmez. Bu metinde Nevzat, Yekta ve Demir, İstanbul'u seyretmektedir.

Evde bulduğu broşürde işaretlenen son madenî paranın Cumhuriyet Dönemi'ne ait olduğunu görür. Leyla'nın yardımıyla yedinci maktulün Atatürk Anıtı'na bırakılacağını anlar.

Nevzat, Atatürk Anıtı'na vardığında Demir, Ali'yi rehin almıştır. Ali'ye bir zarar gelmesinden endişe duyan Nevzat, Demir'i öldürmek zorunda kalır ama Demir'in tabancasında mermi olmadığı, Demir kendini öldürtmek için blöf yaptığı sonradan anlaşılır.

Demir'in ölümünün ardından Nevzat, Yekta'yı aile kabristanlarının başında bulur. Yekta tüm bunları karısı ve oğlunun ölümüne sebep olan adamlardan intikam almak için değil yaşamlarına bir mana katabilmek için yaptıklarını, fikrin ona ait olduğunu ve Demir'in de ona zorla katıldığını anlatır. Ardından da kafasına bir el ateş ederek Handan'ın mezarı başında can verir.

2.9.3. Olay Örgüsü

Polisiye romanlarda olay örgüsü gerilim unsurunun oluşturulmasında önemli bir faktördür. Yazar, romanı kurgularken katilleri ve suçluları mümkün olduğunca gizlemek durumundadır. Aksi takdirde romanın tüm gizemi kaybolur ve okuyucu romandan beklenilen hazzı alamaz.

Polisiye romanlarda okuyucu, bir dedektif edasıyla romanı okur, inceler, tarihe ve şahıslara dikkat ederek suçun ve suçlunun izini sürer. Bu bağlamda polisiye roman kurgularında gizem ve gerilim ön plandadır.

İstanbul Hatırası romanı birbiriyle bağlantılı yedi bölümden meydana gelmektedir. Yedi bölümün her birinde bir cinayet yer alır. Bu yedi bölümün öncesinde, alıntı olarak yer alan yedi metin, olayların ana hattını oluşturur. Alıntılanan metinlerde adı geçen imparatorlar ve onların geride bıraktığı tarihî mekânlara olay/vaka örgüsü içinde vurgu yapılarak kurgu meydana getirilir. Böylelikle romanda iki farklı kurgudan söz edilebilir:

> *"Polisiye bir kurguya sahip anlatıda biri gerçek ve güncel, diğeri tarihsel olan iç içe girmiş iki farklı kurgu söz konusudur."*[137]

Romanda cinayetlerin ele alındığı kısımlarda maktullerle birlikte onların etrafında şekillenen olaylara ve şahıslara da yer verilir. Bu bağlamda roman, çok zincirli olaylardan meydana gelerek geniş bir yayılım gösterir. Yazar her bölümü soruşturmanın bir basamağı olarak başlatır.[138] Bu nedenle *İstanbul Hatırası* romanında olay örgüsü incelenirken her başlık değerlendirmeye tâbi tutuldu.

Birinci Bölüm: Kral Byzas'ın Efsanevi Kenti:

Roman, italik bir metin ile başlar. Bu metin romanın kahramanlarından Yekta'ya aittir ve olay örgüsüyle bağlantılı olarak ilk altı bölümün başlangıcında ve son bölümün tümünü kapsayacak şekilde bu metinler farklı içeriklerle tekrar eder.

İlk alıntılanan metinde, Megaralı göçmenlerin başlarındaki Kral Byzas'ın yeni kurduğu ülke için Tanrı'ya sunduğu kurban konu edinir. Bu metin yarı şiirsel bir

[137] a.g.m., s. 351.
[138] a.g.m., s. 355.

üsluba sahiptir. Alıntılanan bu metinden sonra romanın birinci bölümü kendi içerisinde on alt bölümden oluşur ve her bir bölümün ayrı bir başlığı vardır.

Birinci alt bölüm: "Adamı Atatürk'e kurban mı ettiler diyorsun?"

Bu bölüm bir cinayetle başlar. Sarayburnu'nda, Atatürk Anıtı'nın hemen altına ellili yaşlarda bir ceset bırakılır.

İkinci alt bölüm: "İstanbul'un ilk adı Byzantion."

Maktulün kimliği tespit edilir. Necdet Denizel, sanat tarihçisi ve arkeolog olarak üniversitede öğretim görevlisi olarak görev yapmaktadır.

Üçüncü alt bölüm: "İnsan pek de vefalı bir varlık değil,"

Nevzat, Ali ve Zeynep maktulün evini incelemeye gider. Bu bölümde olay örgüsü için önem teşkil edecek kurgusal bir hareketlilik yoktur.

Dördüncü alt bölüm: "Ne dersiniz Başkomiserim, eski bir sevgili mi?"

Evin salon duvarlarında birbirinden farklı İstanbul manzaralarını içeren gravürler dikkat çeker. Necdet'in çalışma odasından maktulün eski karısı Leyla'nın fotoğrafı çıkar.

Beşinci alt bölüm: "Kral Byzas, bu şehrin ilk kurucusu olarak kabul edilir,"

Nevzat ve Ali, Leyla'nın evine gider. Leyla'ya ölen eski kocası hakkında birtakım sorular yöneltirler. Leyla, cinayetin bulunduğu gece sevgilisi Namık Karaman ile birlikte evinde olduğunu söyler.

Altıncı alt bölüm "Byzas'ın yarı Tanrı olduğunu da anlattı mı?"

Nevzat ve Ali, Leyla'nın sevgilisi Namık Karaman ile konuşmak için Leyla'nın evinden ayrılırlar.

Yedinci alt bölüm: "İstanbul kimsenin umurunda değil,"

Namık, Necdet'in ölüm haberine üzülmez çünkü onun iyi bir adam olmadığını düşünmektedir.

Sekizinci alt bölüm: "Hayır, bu kötülüğü Evgenia'ya yapamazdım,"

Nevzat akşam yemeği için Evgenia'yı bekler. Yemek konusunda Arif Usta'dan yardım alan Nevzat, eve geldiğinde hazır sofra ile karşılaşır ve aklına ölmüş karısı ve kızıyla geçirdikleri günler gelir.

Dokuzuncu alt bölüm: "Bir ateşim yanarım, külüm yok, dumanım yok,"

Evgenia sözleştikleri gibi akşam saat sekizde Nevzat'ın evine gelir. O da en az Nevzat kadar gergindir.

Onuncu alt bölüm, "Dostluğun aşkı gölgelediğini, tutkuyu öldürdüğünü söylerler,"

Akşam yemeğinden sonra Nevzat, Evgenia'yı evine bırakmak üzere arabasına biner. Yolun ortasında bir karaltı fark eder ve arabayı durdurur. Yolun ortasında mahallelerinin köpeği Bahtiyar'ı yaralı bulurlar.

On birinci alt bölüm; "Nevzat'ın en büyük şansı, sizin gibi arkadaşları olması,"

Nevzat, Bahtiyar'ı veteriner olan çocukluk arkadaşı Demir'in evine götürür. Demir, Bahtiyar'ı muayene eder. Bahtiyarın tedavisi tamamlanınca Demir, Evgenia ve Nevzat'ı bir akşam yemeğe davet eder. Evgenia da Cumartesi günü Tatavla'ya gelmeleri için onlardan söz alır. Nevzat, Çemberlitaş'ta yeni bir cesedin haberini alır.

İkinci Bölüm: Constantinopolis Constantinus'un Başkenti

İkinci ana bölüm, bir önceki bölümde olduğu gibi italik bir metinle başlar. Metinde İmparator Konstantin'in Roma'nın başkentini İstanbul'a taşıdığı anlatılır. Bu bölüm kendi içinde on üç alt bölüme ayrılır.

Birinci alt bölüm; "Göğsünde kocaman bir haç, başında altından bir taç,"

Yeni ceset Çemberlitaş mevkiinde bulunur. Kurbanın adı Mukadder Kınacı'dır. Görgü tanıkları Şeffan ve Cello, bir minibüs ve el arabasıyla insan taşıyan bir adam gördüklerini anlatır.

İkinci bölüm; "Şarap meselesi Başkomiserim,"

Cinayet mahallinden ayrılan Nevzat, Zeynep ve Ali karınlarını doyurup evlere dağılırlar.

Üçüncü alt bölüm; "Seni öldürmemi isteyen bizzat bu şehir,"

Nevzat rüyasında kendini Eski Romalılardan kalma savaş arenasında katil zanlısı ile dövüşürken bulur. Alarmın çalmasıyla rüyadan uyanır.

Dördüncü alt bölüm; "Bu şehirde cinayetler bitmez,"

Nevzat evden çıkıp merkeze gider. Evgenia arar ve akşam yemeği için Demirlere gideceklerini hatırlatır. Nevzat ve ekibi ikinci cinayet hakkında türlü fikirler yürütürken Nevzat'a Leyla Barkın'ın onunla görüşmek istediği haberi gelir.

Beşinci alt bölüm; "Birini öldürmek öyle herkesin yapabileceği bir iş değildir,"

Namık'ın katil zanlısı olarak listede yer almasından endişe duyan Leyla, merkeze gelir ve sevgilisi Namık'ın geçmişte siyasi suçlara karışmış olsa da iyi bir insan olduğundan bahseder.

Nevzat, yürüttükleri bu cinayet soruşturmalarında Leyla'ya bilirkişi olarak katılmasını teklif eder ve Leyla bu teklifini kabul eder.

Altıncı alt bölüm; "Dini inancı olmayan birine saygı duyarlar mıydı?"

Leyla odadan ayrıldıktan sonra Nevzat, Leyla'nın su içtiği bardağı incelemesi için Zeynep'e gönderir. Buna ilaveten Âdem Yeldan isimli kişiyi de araştırmasını ister. Nevzat, Ali ile beraber ikinci maktul Mukadder Kınacı'nın evine gider. Mukadder'in evine varan Nevzat ve Ali'yi maktulün damadı olduğunu söyleyen Ömer Ekinli kapıda karşılar.

Yedinci alt bölüm; "Babamızın ölümü Cenab-ı Hak'kın değil, katillerin takdiri"

Maktulün kızı Efsun, Nevzat ve Ali'yi karşılar. Cinayete dair ipuçlarını babasının çalıştığı yerde aramalarını söyler.

Sekizinci alt bölüm; "Cinayetlerini bir mesaj haline getirebilecek kadar da zeki,"

Ali, Mukadder'in iş arkadaşlarıyla görüşmeye gider.

Nevzat, Leyla'yı arayarak iki saat sonra görüşmek için randevulaşır.

Adli tıp raporunda, maktullerin "Propofol" isminde bir ilaçla uyuşturuldukları ve maktullerin gırtlaklarının düzgün bir biçimde kesildiği ortaya çıkar. Şüpheler Doktor Namık'ın üzerinde yoğunlaşır.

Dokuzuncu alt bölüm; "Cinayet soruşturmaları da tarih bilimi gibidir,"

Nevzat, Leyla ile Dikilitaş mevkiinde buluşur.

Onuncu alt bölüm; "İktidar kanla beslenen bir organizmadır,"

Leyla, üç yıl önce Âdem Yezdan'ın müdahalesiyle yıkılan Bizans Sarnıcı'ndan ve duvarın altında kalarak can veren kalan beş kişiden bahseder.

On birinci alt bölüm; "Maktullerin boynundaki o yaralar neşterle açılamaz,"

Leyla'nın yanından ayrılan Nevzat, Demirlerle buluşmadan önce merkeze uğrar.

Ali, Mukadder'in kızı Efsun ve damadı Ömer ile arasının iyi olmadığını öğrenir. Böylelikle Efsun ve Ömer şüpheliler listesine katılır.

On ikinci alt bölüm; "Yine bir sızı var içimde, akşam oldu diye,"

Nevzat, Demirlerdeki akşam yemeğine gider. Yekta yemekte ölen karısı Handan için yazdığı şiiri okur.

On üçüncü alt bölüm; "Handan'a sen de âşıktın, değil mi?"

Nevzat ve Evgenia gecenin sonuna doğru Demir'in evinden ayrılırlar. Evgenia arabaya biner binmez masada dile getirmeye çekindiği soruyu Nevzat'a sorarak Handan'ın kim olduğunu öğrenir.

Üçüncü Bölüm: Konstantinopolis'i Koruyan Taştan Zırh II. Teodosius'un Surları

Üçüncü bölüm italik bir metinle başlar. Bu metin önceki iki metinde olduğu gibi romanın olay örgüsüyle bağlantılıdır fakat doğrudan olay örgüsüne dâhil değildir. Bu metinler daha çok romanın olay örgüsünü şekillendiren, yenitarihselcilik kuramı ile harmanlanan metinlerdir.

Bu bölüm İmparator Teodosius üzerinden ilerler. Teodosius'un Konstantinopolis'i korumak için yaptırdığı kara surlarından bahsedilir. Romanda kronolojik sıra ile İstanbul'da hüküm süren imparatorlara yer verilir ve arkalarında bıraktıkları tarihî mekânlarla cesetler arasında bağ kurulur. Bu bölüm, kendi içinde on dört alt bölümden meydana gelir.

Birinci alt bölüm; "Tanrı'yı görmüş gibi bakıyor,"

Altınkapı'da yeni bir ceset bulunur. Cesedin kimliği tespit edilir. Görgü tanıklarından katilin kullandığı minibüs tespit edilir.

İkinci alt bölüm; "Cinayetlerin arkasında dini bir neden olabilir mi?"

Cinayet mahallinde beyaz bir minibüs görülmesi şüpheleri Efsun ve Ömer'in üzerine yoğunlaştırır. Ali, tüm gece Ömer ve babasını abluka altına alır ve evlerinin önüne yanaşan beyaz minibüsü görür.

Üçüncü alt bölüm; "İstanbul'u işgal eden yüz binlerce iğrenç apartman,"

Nevzat, Ali ve Zeynep, Ömer ve ailesinin yaşadığı eve giderler. Bahsedilen beyaz minibüsü gizlice incelerlerken karanlığın içinde ellerinde sopalarla dört kişi üzerlerine saldırır. Nevzat ve Ali, arbede sırasında yaralanır fakat Zeynep'in müdahalesiyle adamlar, onların polis olduğunun farkına varır.

Dördüncü alt bölüm; "O'nun yolunda cihad edin ki, kurtuluşa eresiniz,"

Ömer hiç kimseyi öldürmediğini ve öldüremeyeceğini anlatır.

Beşinci alt bölüm; "Allah'ın zalim kulu olmaktansa, mazlum kulu ol,"

Ömer'in geçmişte Hizbullah Terör Örgütü'ne katıldığı, onu bu yoldan Efsun'un çekip çıkardığı anlatılır. Ömer'in hikâyesi olay örgüsünde farklı bir olay olarak yer alır.

Altıncı alt bölüm; "Belki de olayı çözecek kanıtlar o kan denizinde saklı,"

Ömer sorgusunun ardından nezarethaneye, abilerinin yanına gönderilir. Minibüste bulunan bıçağın üzerinde insana ait kan tespit edilmez.

Yedinci alt bölüm; "İnsan ruhunun yarası dikiş tutmaz,"

Nevzat ve Yekta birlikte Demir'in evine gider. Nevzat burada çok kalmaz ve merkeze geçer.

Sekizinci alt bölüm; "Kurbanın avcundaki sikke Teodosius'unmuş,"

Ali ve Zeynep'i kurbanların ellerine bırakılan sikkeleri bulmaları için Necdet'in evine gönderir ve kendisi de Mümtaz Müdür'ün yanına çıkar.

Dokuzuncu alt bölüm; "Yoksa amblemimiz de Kral Byzas mı?"

Mümtaz'ın yanından ayrılan Nevzat, Ali ve Zeynep'in arkasından Necdet'in evine gider. Ali ve Zeynep'i iki adamı alt etmiş şekilde bulur. Bunlar Âdem Yezdan'ın adamlarıdır ve sikkeleri almaya gelmişlerdir. Sikkelerin saklandığı gravür çerçeveleri boş çıkar.

Onuncu alt bölüm; "Kim olursanız olun, yasalara uymak zorundasınız,"

Eski polis, yeni şirket müdürü Ercan ve Ayyıldız Güvenlik Şirketi'nin avukatı Hakan, adamları Sıddık ve Fettah'ı kurtarmak için merkeze gelir.

On birinci alt bölüm; "Sikke kaçakçılığı mı?"

Nevzat, Mümtaz'ın odasına gider ve Sıddık ile Fettah'ı o eve hırsızlık için gönderenin Ercan olduğunu anlatır.

On ikinci alt bölüm; "Gözlerinde belki de bu kentin bütün sırlarını taşımaktaydı,"

Merkezden ayrılan Nevzat, Leyla ile buluşmak için Yerebatan Sarnıcı'na gider.

On üçüncü alt bölüm; "Yani Fatih'deki Kız Taşı,"

Leyla, Nevzat'ın getirdiği üç sikkeyi de inceler. Bu sikkelerin Necdet'in koleksiyonuna ait olduğunu onaylar.

On dördüncü alt bölüm; "Son derece örgütlü bir cinayet ekibiyle uğraşıyorduk,"

Nevzat, Leyla'nın tahmini üzerine Ali ile birlikte Kız Taşı'nın civarlarında pusuda bekler. Kısa bir süre sonra dikkatlerini üstü başı perişan bir çöp toplayıcısı çeker. Adamı yakalarlar ve olay örgüsü ivme kazanır. Yakaladıkları bu adam sıradan bir çöp toplayıcı çıkar. Yeni bir cesedin bulunduğu haberi ile üçüncü bölüm sona erer.

Dördüncü Bölüm: Küllerinden Doğan Kent Iustiniaus'un Konstantinopolis'i

Bu bölüm, İmparator Jüstinyen'in ve yaptırdığı görkemli tapınak Ayasofya'yı konu edinir. Jüstinyen, yaptırdığı bu mabedin onu ölümsüz kılacağını düşüncesindedir. Üçüncü bölümdeki olay örgüsü, Jüstinyen ve Ayasofya konularına bağlantılı olarak kurgulanır. Dördüncü bölüm kendi içerisinde dokuz başlıktan meydana gelir.

Birinci alt bölüm; "Katillerin işaret ettiği mekân, Topkapı Sarayı'ydı,"

Dördüncü ceset, Ayasofya'nın yan sokağında bulunur. Kimliği Teoman Akkan olarak tespit edilir.

İkinci alt bölüm; "Melekler umudu kesmişti benden,"

Bu bölümde Nevzat rüyasında Ayasofya'nın içindedir. Rüyasında Leyla'yı, Demir'i, Yekta'yı, karısını, kızını, Hz. Meryem ve Hz. İsa'yı görür.

Üçüncü alt bölüm; "Evet, her şeye rağmen güzel günlerdi,"

Demir, Nevzat'ı kahvaltıya götürmek için gelir fakat Nevzat, Ali ile buluşacaklarını söyleyerek Demir'in davetini geri çevirir.

Dördüncü alt bölüm; "Jüstinyen de Doğu Roma'nın en kudretli imparatoruydu,"

Nevzat ile Ali, Âdem Yezdan ile konuşmak için Dersaadet Turizm'e giderler.

Beşinci alt bölüm; "Cinayetlerin hepsi, bu şehrin tarihiyle ilgili Âdem Bey,"

Nevzat ve Ali, Âdem Yezdan ile görüşürler. Olay örgüsü açısından durağan bir bölümdür.

Altıncı alt bölüm; "Tarih kanla yazılıyor,"

Necdet'in evindeki gravür çerçevelerinde Namık ve Leyla'nın parmak izine rastlanılır. Şüpheler Namık üzerinde yoğunlaşır ve kurguda heyecan yeniden yükselişe geçer.

Yedinci alt bölüm; "Osmanlı'ya yaklaşık dört yüz yıl hizmet etmiş bu eski saray,"

Nevzat ve Ali, Leyla ile buluşmak için Topkapı Sarayı'na gider.

Sekizinci alt bölüm; "Öldürmek hakkı sadece Tanrı'ya aittir,"

Bu bölümde tarihî mekân olan Topkapı Sarayı hakkında bazı bilgilendirmeler yapılır. Leyla'ya, içinde kesik bir başın yer aldığı paket gelir.

Dokuzuncu alt bölüm; "İstanbul'a zarar verenleri tek tek öldürüyorlar,"

Leyla, kesik başın eski belediye başkanı Fazlı Gümüş'e ait olduğunu teşhis eder. Zeynep, Fatih Camii'ne başsız bir erkek cesedinin bulunduğu haberini verir.

Beşinci Bölüm: KOSTANTİNİYYE: Fatih Sultan Mehmed'in Gül Bahçesi

Bu bölümdeki metinde, Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u alması ve Ayasofya'ya gidip Allah'a şükretmesi sözcüklerle resmedilir. Beşinci bölüm kendi içerisinde dokuz alt başlıktan meydana gelir.

Birinci alt bölüm; "Murad Han oğlu Sultan Mehmed, zaferi aziz olsun,"

Nevzat, Fatih Camii'ne gider. Görgü tanıkları beyaz minibüsten ve çarşaflı bir kadından bahseder.

İkinci alt bölüm; "Ya katiller, kurbanlarını bu tepelerin üzerine bırakıyorsa,"

Katillerin maktulleri, İstanbul'un yedi tepesine bıraktığı düşünülür.

Üçüncü alt bölüm; "Âdem Yezdan, Sultanahmet'ten elini çek!"

Nevzat ve Ali, Namık ve Leyla'nın evini gözetlerler. Çok geçmeden evin önüne beyaz bir minibüs yanaşır ve evden rulo halinde bir cisim çıkarılarak arabaya yüklenir. Nevzat ve Ali, minibüsün peşine düşer.

Dersaadet Turizm Şirketi'nin sokağında Âdem Yezdan'ın adamları, Namık ve arkadaşları ile kavgaya tutuşur. Namık'ın arabasındaki rulodan eylem için hazırlanan pankart çıkar.

Dördüncü alt bölüm; "Çünkü katilerin amacıyla derneğinizin amacı aynı!"

Taraflar sorguya alınır, Namık daha önce Necdet ile tartıştıklarını itiraf eder.

Beşinci alt bölüm; "Bu içten davranışların altında büyük bir güvensizlik yatıyordu,"

Namık'ı nezarethaneye gönderen Nevzat, Leyla'ya haber verir. Ali ve Nevzat cumartesi gecesini merkezde geçirir. Uyku tutmayan Nevzat, önce Beyazıt ardından da Süleymaniye'ye giderek sivil ekipleri kontrol eder.

Altıncı alt bölüm; "Süleymaniye, Osmanlı'nın görkemini simgeleyen bir anıttır,"

Leyla, Nevzat'ın yanına gelir. Necdet'in ölmeden önce Âdem Yezdan tarafından darp edildiğinden şüphelenir.

Yedinci alt bölüm; "Öldürmeyi bilen bir aşiretin çocuğu,"

Nevzat, Âdem ile görüşmek için Dersaadet Turizm Şirketi'ne gider. Âdem, Necdet'i darp ettiği iddiası karşısında afallar ve her ne kadar aşiret çocuğu olsa da kimseyi öldüremeyeceğini söyler.

Sekizinci alt bölüm; "Toplum çürümüş, neresinden tutsak, elimizde kalıyor,"

Âdem'in yanından ayrılan Nevzat, merkeze gider.

Dokuzuncu alt bölüm; "Dönülmez akşamın ufkundayız,"

Nevzat Yekta, Demir ve Evgenia Tatavla'da buluşur. Leyla'dan gelen telefonla suskunlaşan masada, işlenen beş cinayet hakkında konuşulur.

Altıncı Bölüm: Kanuni Sultan Süleyman'ın Payitahtı Mimar Sinan'ın Şehri

Bu bölümde Mimar Sinan, yaptığı camiye hayranlıkla bakar, baktıkça da küçük bir çocukken ailesinin yanından ayrılışını, bina yapımına dülgerlik mesleği ile başlayışını hatırlar. Kanuni Sultan Süleyman da camiye bakarak adının bu cami ile yaşayacağını düşünür. Bu bölüm, yedi alt başlıktan meydana gelir.

Birinci alt bölüm; "Ölüler diyarının gölgeli bahçesinde,"

Tatavla'daki akşam yemeğinden sonra Nevzat, Süleymaniye Cami'ne gider. Nevzat ve Ali, Mimar Sinan'ın türbesi başında konuşurlarken burunlarına pis bir koku gelir ve o an hemen ilerilerindeki beyaz minibüsü fark ederler. Minibüsün kapısı açıktır ve zemininde bir ceset yatmaktadır.

İkinci alt bölüm; "Yoksa sıra Âdem Yezdan'da mı?"

Arabanın zemininde yatan kişi iki gündür kayıp olan avukat Hakan Yamalı'dır. Sıradaki kişinin Âdem Yezdan olabileceğini düşünüp telaşla Âdem'e ulaşmaya çalışır fakat ulaşamazlar.

Üçüncü alt bölüm; "Bu şehri yağmalayanları tek tek öldürmek lazım,"

Nevzat ve Ali, Âdem'in şirketine giderek Âdem'in nereye gittiğine dair bir ipucu arar. Nevzat, Âdem'in çalışma odasını inceler ve defterde öğlen saatlerinde veteriner ile yiyeceği yemeğin notunu bulur. Kartvizitlerin arasından Demir'in kartviziti çıkar.

Dördüncü alt bölüm; "Şehre sunacakları kurbanlarının kanlarını akıttıkları bir kesim evi,"

Nevzat, sarnıç duvarının çöktüğü kazada ölenlerin arasında Handan ve Umut'un da olduğunu öğrenir. Yekta'nın evine gider ve garajın adeta bir kesimhane olarak kullanıldığını görür.

Beşinci alt bölüm; "Başladıkları yerde bitirecekler,"

Nevzat, Yekta'nın çalışma odasında yedi tane metin bulur. Hepsi de cesetlerin bırakıldığı mekânlar ve cinayet mahallinde bulunan madeni paraların bastırıldığı dönemlerle ilgilidir. Yekta ve Demir'in katil oldukları bu bölümde alenen ortaya çıkar.

Romanın yedinci ve son bölümünde Yekta; kendini, Demir'i ve Nevzat'ı yazar. Üç eski arkadaş denizden İstanbul'un seyreder.

Nevzat, Yekta'nın kitaplığında eski paraların yer aldığı broşüre rastlar. Broşürde işaretlenen paralardan yola çıkarak son paranın Cumhuriyet Dönemi'ne ait olduğunu ve yedinci cesedin Sarayburnu'ndaki Atatürk Anıtı'na bırakılabileceğini düşünür.

Altıncı alt bölüm; "Anlamıyor musunuz, biz kurbanız!"

Nevzat olay yerine vardığında Demir'in Ali'yi rehin aldığını görür. Ali'yi öldürmesinden endişe duyan Nevzat, Demir'i öldürmek zorunda kalır.

Yedinci alt bölüm; "Onları, öldürdükleri insanların hayaletleri katletti,"

Ardından Nevzat, Yekta'yı karısı ve oğlunun mezarı başında bulur. Yekta kendisini mezarın başında öldürür.

Yedinci Bölüm: Bizim İstanbul'umuz Çalınmış Umutların Şehri

Son bölümde herhangi bir olay halkası yer almaz. Bu bölüm; Nevzat, Demir ve Yekta'nın yer aldığı, beraber İstanbul'u izledikleri bir sondur. Beş yüz altmış sayfalık roman bu bölümle sona erer.

2.9.4. Anlatıcı ve Bakış Açısı

İstanbul Hatırası romanında anlatıcı, özne anlatıcıdır. Romana hâkim olan bakış açısı ise tekil bakış açısıdır. Olayların içinde bulunduğu kısma kadar vakıf olan özne anlatıcıyla birlikte okuyucu da cinayetlerin izini sürer. Böylelikle okuyucu roman boyunca olayları ve kişileri analiz edip şüpheye düşer, katilin kim olabileceği

konusunda özne anlatıcı ile birlikte kafa yorar. Bu durum okuyucuya okuma uğraşı sırasında doyurucu bir haz yaşatır.

Anlatma ve gösterme yöntemlerinin bir arada kullanıldığı romanda iç monolog tekniğine de yer verilir. Nevzat, cinayet vakalarını çözerken çoğu zaman kendisiyle iç muhasebeye girer ve olayları değerlendirerek cevabı olmayan sorulara yanıt arar.

> *"Yardımcımın takıldığı nokta da önemliydi. Binlerce yıl önce basılmış bir paranın üzerindeki ay yıldız ve Mustafa Kemal… Ne yani, şimdi bu politik bir mesaj mıydı? Katil ya da katiller sıradan insanlar değil de, amaçlarına cinayet işleyerek varmak isteyen teröristler miydi? Bu ihtimal bana pek mantıklı gelmiyordu." (s. 12)*

Romandan alıntılanan bu paragrafın ilk cümlesi ve son cümlesi anlatım anına aittir. Fakat arada kalan eksiltili ve soru cümlesi anlatıcının kendi içinden geçirdiği vaka zamanına ait olan düşünceleridir ve bu bir iç monolog örneğidir.

İstanbul Hatırası romanında anlatıcının başvurduğu anlatma ve gösterme teknikleri haricinde kullanılan iç monolog (konuşma) örnekleri, cinayetlerin aydınlatılması sırasında anlatıcının oluşturduğu beyin fırtınasının yansımalarıdır.

2.9.5. Şahıs Kadrosu

Ahmet Ümit'in romanlarında şahıs kadrosu oldukça zengindir. Maktuller, görgü tanıkları, şüpheliler ve maktullerin aileleriyle birlikte bu sayı doğal yollarla artar fakat bu durum romanların okunmasında herhangi bir zorluk oluşturmaz. Polisiye romanlarda gizemi artırmanın bir yolu da şahıs kadrosunu kalabalık tutup failleri romanın içine gizleyebilmektir.

- **Merkezî Şahıslar:**

İstanbul Hatırası romanında Başkomiser Nevzat, Ali ve Zeynep karakterleri romanın merkezî şahısları olarak yer alırlar. Nevzat, Ali ve Zeynep'in haricinde romanda yer alan merkezî şahıslar roman kurgusu için elzemdir.

Başkomiser Nevzat:

Ahmet Ümit'in polisiye romanlarında sıklıkla karşımıza çıkan Başkomiser Nevzat, bu romanda yine katillerin peşindedir ve bu kez bir seri katil vakasıyla karşı karşıya kalır. *İstanbul Hatırası* romanında ilk kez Evgenia'yı evine davet eder. Bir yandan Evgenia'yı bir zamanlar karısı Güzide ve kızı Aysun'la yaşadıkları eve davet etmiş olanın sıkıntısıyla boğuşurken diğer yandan cinayetlerin aydınlatılması için çaba harcar.

Tarihî mekânlarla ve dolayısıyla tarihle iç içe olan *İstanbul Hatırası* romanında Nevzat, sahneye tarih sevdalısı bir Başkomiser olarak çıkar. Tarih ve tarihî mekânlar hakkındaki bilgisi ve ilgisinin kaynağını, tarih öğretmeni olan annesine bağlar. Çocukken annesinin onu zorla götürdüğü müzelerden bahseder. Tarih konusundaki bilgileri Topkapı Sarayı'nın müdiresi Leyla'yı bile şaşırtır. İstanbul'a olan sevgisiyle tanınan Ahmet Ümit, Başkomiser Nevzat karakterinin ekseninde İstanbul'un kıymetine değinir:

> *"Bence bu şehirde yaşayan herkes tarihi sevmeli," diye söylendim. "Yoksa hiçbir zaman İstanbul'un kıymetini bilemeyeceğiz." (s. 297)*

İşlenen yedi cinayetin faillerinin çok yakın iki çocukluk arkadaşı olması, yıllardır emniyet teşkilatında olan Nevzat'ı ikilemde bırakır. Bir ara duygusal davranarak Demir'i korumayı, delilleri yok etmeyi, öğrendiklerini kimseye anlatmamayı düşünür. Demir ve Yekta'nın bu cinayetleri ondan habersiz planlaması Nevzat'ı dışlanmış hissettirir. Fakat meslek ahlakı ağır basar ve arkadaşlarının katil olduğu gerçeğiyle yüzleşip adaletin gereklerini yerine getirmeye çalışır.

Demir Cinhan:

Nevzat ve Yekta'nın çocukluk arkadaşı olan Demir, Handan'ı seven üç adamdan biridir ve belki de aralarında Handan'ı en çok seven kişidir. Demir; Yekta ve Handan'ın evliliğinden önce Almanya'ya veterinerlik eğitimi almaya gider. Fakat Yekta ve sevdiği kızın evlenmesinin ardından ikisiyle de bir daha görüşmez. Yekta karısı Handan'ı ve oğlu Umut'u kaybedince Demir hiç düşünmeden Yekta'ya ve acısına kucak açar çünkü acıları ortaktır.

Kendi acısını da sarıp arkadaşını üç yıl boyunca yalnız bırakmaz. Bir gün Yekta, İSD'nin açtığı dava ile karısı ve oğlunun üzerine çöken duvarın sabotaj sonucu yıkıldığını öğrenir ve sorumluları öldürmeye karar verir. Demir, Yekta'yı bu yolda da yalnız bırakmaz. Veteriner olan Demir, kurbanlarını önce uyuşturur ardından da büyük bir soğukkanlılıkla gırtlaklarını keser. Çocukluk arkadaşı Başkomiser Nevzat tarafından yakalanacağını anlayınca son oyununu oynayıp kendisini Nevzat'a, en yakın arkadaşına öldürtür.

Yekta:

Nevzat ve Demir'in çocukluk arkadaşı olan Yekta, çocukken fazla cesur olmayan, zayıf bir çocuktur. Ortaokul yıllarında tıpkı Demir ve Nevzat gibi o da yakın arkadaşı Handan'a âşık olur. Aralarında gizli bir sözleşme varmışçasına kimse Handan'ın karşına geçip onu sevdiğini söyleyemez. Demir veterinerlik eğitimi almak için Almanya'ya, Nevzat da polis akademisine gidince mahallede tek kalan Yekta, Handan'ın bir başkasıyla evlenmesine razı olamayacağını anlar. Handan'ın karşısına geçip ona evlenme teklifi eder. Başka bir seçeneği olmayan Handan, Yekta'nın evlilik teklifini kabul eder.

Yekta ve Handan'ın Umut adında bir erkek çocukları olur ve Bizans Dönemi'nden kalma bir yapı duvarının çökmesiyle ikisini de kaybeder. Bu noktada Yekta'ya en büyük destek Demir'den gelir. Mimar ve şair olan Yekta, maktulleri tarihî mekânlara bırakma konusunda öncülük eder. Demir ile birlikte işledikleri cinayetlerin ortaya çıkmasıyla karısının mezarı başında yaşamına son verir.

Leyla Barkın:

Necdet'in beş yıl önce boşandığı eski karısıdır. Oldukça güzel ve alımlı bir kadın olarak tarif edilen Leyla, Ahmet Ümit'in diğer romanlarındaki kadın karakterler gibi bal rengi saçlara ve yeşil gözlere sahiptir. Topkapı Sarayı'nda müdire olarak çalışan Leyla, işinde oldukça başarılıdır. Aynı zamanda işini severek yapan bir yöneticidir. O da İstanbul'un tarihinin korunması gerekliliğine tüm kalbiyle inanır. İstanbul'u Savunma Derneği'ne üye olan Leyla, memuriyetinden dolayı düzenlenen eylemlere aktif olarak katılmasa da bu yolda gönüllü olarak yürümektedir.

Necdet tarafından asistanıyla aldatılan Leyla, bu olayın acısını ve izini üzerinden atamayan güvensiz bir kadın olarak karşımıza çıkar. Ölen eski kocasıyla tatsız bir şekilde ayrıldığı ve en son görüştüklerinde kavga edip mekânı terk ettiği için cinayet zanlısı olarak değerlendirilir. Soruşturmada mekânların aydınlatılması için Başkomiser Nevzat ile birlikte çalışır.

Necdet Denizel:

Necdet Denizel bir üniversitede sanat tarihi ve arkeoloji alanında öğretim görevlisidir. Sarayburnu'nda, Atatürk Anıtı'nın hemen önünde polisler tarafından cansız bedeni bulunur. Gırtlağı boydan boya kesilmiş bir hâldedir ve elleri bağlıdır.

Topkapı Sarayı'nın müdiresi Leyla Barkın ile beş yıl önce boşanan Necdet, bahçeli ve güzel bir evde yalnız yaşar. Turizmden güvenliğe kadar pek çok iş alanında hâkimiyeti olan Âdem Yezdan ile birlikte çalışmaktadır. Onun sanat ve tarih yerine parayı seçmesi Leyla ile evliliklerinin bitmesine neden olur. Üstelik eşini, genç bir asistanla aldatır ve bu da çatırdayan evliliklerinin sonunu getirir.

Romana ölü bir karakter olarak giriş yapan Necdet, cinayetinin aydınlatılması sürecinde geçmişiyle var olur. Âdem Yezdan'ın İstanbul'un mimarîsini mahvetmesine yardımcı olduğu için ve beş kişinin ölümüne sebep olan tarihî duvarının çökme davasına adı karıştığı için Yekta ve Demir tarafından öldürülür. Romanda para için her şeyi yapan bir tip olarak yer alır.

Mukadder Kınacı:

Rize doğumlu olan Mukadder, belediyede şehir planlamacısı olarak görev yapmaktadır. Romandaki ikinci maktuldür. Gırtlağından kesilmiş, elleri bağlı bir şekilde Çemberlitaş Sütunu'nun önüne bırakılır. İlk evliliğinden Efsun adında bir kızı ve Mücahit adında bir oğlu olan Mukadder, karısı Melek'ten boşanıp kızı yaşlarında genç bir kadın olan Nazlı ile evlenir. Mukadder'in bu vefasızlığının ardından çok geçmeden ilk karısı Melek hastalanıp yataklara düşer. İkinci evliliğinden sonra kızı ve oğluyla da ilgilenmez. Efsun'a göre Mukadder, Allah kelamını unutup daha fazla nasıl para kazanırım derdine düşer.

Şadan Duruca:

Gazeteci olarak hatırı sayılır popülaritesi olan Şadan, romandaki üçüncü maktuldür. Diğer ikisi gibi o da gırtlağı kesik, elleri bağlı ve yanında eski bir madenî para ile Altınkapı diğer adıyla Yedikule Zindanları mevkiinde bulunur.

Âdem Yezdan'ın paralı uşağı olan bu gazeteci aldığı rüşvet karşılığında Âdem Yezdan'ın, İstanbul tarihî mekânlarını katletmesini gazetedeki köşesinde savunur ve Âdem Yezdan'ı halka şirin göstermeye çalışır. Bir süre sonra gazetedeki görevinden atılan Şadan, çok geçmeden daha büyük bir gazetede işe başlar. Topkapı'daki SİT alanına otel yapımı davasında diğerleri ile birlikte adı geçer. O da diğer maktuller gibi romanda paragöz bir tip olarak yer alır.

Teoman Akkan:

Âdem Yezdan'ın inşaatlarında mimar olarak görev yapan Teoman, romandaki dördüncü maktuldür. Mimarlığı ve Âdem için çalışması haricinde hakkında başka bir bilgiye yer verilmez.

Fazlı Gümüş:

Eski belediye başkan yardımcısı olan Fazlı Gümüş, üç yıl önceki davada Âdem Yezdan ile birlikte adı geçer. Fakat mahkeme olayın kaza olduğuna karar verir ve tüm sanıklar beraat eder. Suriçi en çok onun görev zamanında zarar görür. Birçok binaya yapı ruhsatı için izin verir. Verdiği bu izinlerden biri yüzünden duvarın çökmesiyle beş kişinin yaşamı sona erer. Romandaki beşinci maktuldür ve ölümü hepsinden de kötü olur. Önce kafası kesilip Topkapı Sarayı'na gönderilir, ardından elleri bileklerinden kesilip bir tabuta vücudu ile birlikte konularak Fatih Cami'nde musalla taşına bırakılır.

Hakan Yamalı:

Hakan, Âdem Yezdan'ın pek çok kirli işine koşturan avukatıdır. Bir gün ortadan kaybolur ve iki gün sonra Süleymaniye Cami'si yakınlarında cansız bedenine ulaşılır. Bir avukat olarak mesleğini yerine getiren Hakan, Yekta ve Demir'in öfkesinden nasibini alır.

Âdem Yezdan:

Olayların sorumlu kişisidir. Hakkârili bir aşiretin en büyük çocuğu olan Âdem, babası tarafından aşiret ortamı ve silahlardan kaçırılıp İstanbul'a gönderilir ve burada babasının bir arkadaşının yanında kalır. İstanbul'da okula gider ve çok zengin bir adam olur. Kısa süre sonra Hakkâri'deki ailesinin pek çok üyesini de yanına alır. Turizmden inşaata, inşaattan güvenlik şirketine kadar pek çok alanda varlığını kanıtlar. Fakat onun sonunu ne kan davası ne töreler hazırlar. Sonu, İstanbul'un tarihî mekânlarını yok etmesiyle gelir.

Yerine büyük bir alışveriş merkezi dikmeyi planladığı tarihî sarnıç duvarının çökmesine neden olan Âdem İstanbul'a verdiği gibi bu olayla üçü işçi ikisi sivil beş insanın canına da mâl olur. Bununla da kalmayıp kendisi de dâhil yedi kişinin hayatının sona ermesine neden olur.

Romanda Âdem karakteri, küçük, dağlık ya da kırsal kesimden İstanbul gibi büyük bir şehre gelen insanı temsil eder. Türkçesi düzgün ve dili yöresel ağız özelliklerinden yoksundur. Aşiret çocuğu olup yokluk görmemesine rağmen gözünü para hırsı bürüyen Âdem sadece İstanbul'un değil kendi kendisinin sonunu da hazırlar.

- **Yardımcı Şahıslar:**

İstanbul Hatırası romanında yer alan yardımcı şahıslar, Nevzat, Ali ve Zeynep gibi emniyet mensuplarının, katillerin ve maktullerin haricinde roman için gerekli olan ve konuyu zenginleştiren şahıslar olarak görev alırlar. Özellikle polisiye romanlarda yardımcı şahısların sayısının oldukça fazla olduğu gözlemlenmektedir. Bunun nedeni romandaki cinayet şüphelilerinin sayıca fazla tutulmasıyla romanın yoğunluğunu artırabilmektir.

Namık Karaman:

İstanbul'u Savunanlar Derneği'nin kurucu üyesidir. Orta yaşlı, yakışıklı bir doktor olan Namık, Necdet'in eski karısı Leyla Barkın'ın sevgilisidir. Romanda İstanbul'un tarihini korumak için elinden geleni yapan Namık, Necdet'i öldürmekle suçlanır. Fakat kısa bir süre sonra cinayetlerle herhangi bir bağının olmadığı anlaşılır.

Ömer:

Çapa Tıp Fakültesi'nde tıp eğitimi alan Ömer'in babası kasaptır ve beş oğlu olan bu baba her bir oğlu için ayrı ayrı semtlerde kasap dükkânları açmıştır. Ömer, okulunda sık görüştüğü bir arkadaşının kanına girmesiyle Müslümanlığın sadece oruç tutmak, namaz kılmaktan ibaret olmadığını düşünür. İşkence altında yaşayan Müslüman kardeşleri için savaşmak gerektiğine inanır ve eğitimini yarım bırakıp Afganistan'a gider. Burada Amerika'ya karşı savaşan terör örgütüne katılır. Altı ay kadar burada kalır. Rehin olarak ele geçirilen Amerikan binbaşının öldürülme görevi Ömer'e verilince Ömer yapamaz ve bulundukları mağarayı terk eder. Arkadaşları arasında korkak olarak nitelendirilen Ömer üç gün sonra Türkiye'ye gönderilir.

İnsan canı almak için böyle bir yolculuğa çıkmış olmanın utancı ile evine dönen Ömer'i hayata bağlayan kişi Efsun olur. Efsun ona dini anlatmasıyla hayata döner. Kısa süre içinde de birbirlerine âşık olurlar fakat Ömer'in kirli geçmişinden ötürü Efsun'un babası bu evliliğe razı olmaz. Bu nedenle de aralarında bir husumet olabileceği sebebiyle Ömer de zanlılar arasında yer alır fakat gerçeklerin ortaya çıkmasıyla aklanır.

Efsun Kınacı:

Henüz yirmili yaşlarda olmasına karşın hayatın getirdiği zorluklara ve acılara din ve inanç yardımıyla direnen genç bir kızdır. Her şeyin Allah'tan geldiğine dair sonsuz bir teslimiyete sahiptir. İlahiyat Fakültesi'ni bitiren Efsun, Kuran tefsiri üzerine de yüksek lisans eğitimi almaktadır. Ömer ile kasap dükkânında tanışıp kısa sürede birbirlerine âşık olurlar. Babasının karşı çıkmasına rağmen Ömer'le bağını koparmaz. Baba ilgisi ile büyümeyen Efsun babasının genç bir kızla evlenmesinin ardından ondan iyice uzaklaşır. Fakat ne olursa olsun atası olduğunu düşünen Efsun, babası hakkında tek kötü söz sarf etmez. Babasının ölümüne ise büyük bir metanetle yaklaşması nedeniyle şüpheleri üzerine çeker.

Ercan Sungur:

Âdem Yezdan'ın Ayyıldız Güvenlik Firması'nın müdürü olan Ercan eski polistir. Nevzat'ı da meslekten tanır, Mümtaz Müdür'ün ise okuldan arkadaşıdır. Kır saçlı,

kirli sakallı, uzun boylu, zayıf bir adamdır. Görevden ayrılmadan önce Terörle Mücadele biriminde görev almıştır.

2.9.6. Mekân

İstanbul Hatırası romanında mekân unsuru yoğun bir şekilde ele alınır. İstanbul'un tarihî mekânlarına yer verilen romanda, cinayetler ve mekânlar arasındaki ilişki doğrudandır. Yedi günde işlenen yedi ayrı cinayet birbirinden farklı yedi mekâna bırakılarak roman mekânlar vasıtasıyla meydana getirilir.

Ahmet Ümit İstanbul'a âşık bir yazarımızdır ve bu hislerini eserlerine de yansıtır. Hatta İstanbul'u gerektiği gibi korumayanlara, romanlarında adeta savaş açar. Bu anlamda Türk edebiyatında pek çok şair ve yazar için İstanbul bambaşka duygular barındırır ve eserlerindeki ana mekânı genel anlamda İstanbul olarak seçerler. Ahmet Ümit'in diğer romanlarında İstanbul dışındaki kentlere yer verse de yazar için İstanbul'un önemi bambaşkadır:

> *"Burası yeryüzünün en güzel şehri bana kalırsa. Dünyanın kültürel başkentinde yaşayan bizler bunun farkında değiliz, hatta birer barbar gibi yaşıyoruz. Bu romanı, İstanbul'a olan vefa borcumu ödeyebilmek için yazdığımı da söyleyebilirim. İnsanları üzerinde yaşadıkları şehri bilip bilmediklerini soruyorum. İnsan yaşadığı yeri bilmediğinde kendini bilebilir mi, emin değilim…"*[139]

Romanda, İstanbul'un tarihî mekânlarını korumayı kendine görev edinmiş İSD ile İstanbul'un her noktasına yeni binalar, plazalar ve alışveriş merkezleri dikmeye çalışan Âdem Yezdan ve adamları karşı karşıya gelir. Karşıt görüşlere sahip iki grup nezdinde İstanbul'un tarihî mekânlarının nasıl yok edildiğine yönelik sosyal bir eleştiri de bulunulur.

Ahmet Ümit bu romanında okuyucuyu, küçük bir İstanbul turuna çıkarır. Bir yandan mekânlara ve onları inşa ettiren güçlü imparatorlara değinirken diğer yandan

[139] Ahmet Ümit, "Edebiyatın Asıl Amacı İnsan Ruhunu Anlatmaktır", (Söyleşi: Özer Sayın), *Oggito*, 2 Ekim 2013, Kaynak: https://oggito.com/ahmet-umit-edebiyatin-asil-amaci-insan-ruhunu-anlamaktir-1020134618, (Erişim Tarihi: 22.02.2018).

İstanbul'un tarihî dokusu hakkında romanda bilirkişi görevini üstlenen Topkapı Sarayı'nın müdiresi Leyla'nın ağzından mekânlarla ilgili bilgilendirmeler yapar.

Bizanslılardan kalma sarnıç duvarının çökmesinin ardından gözler Âdem Yezdan'a çevrilir fakat yukarıda adamları olan Âdem Yezdan bu işten yakasını sıyırmanın bir yolunu bulur. Kazanın ölümle sonuçlanmasının ardından İSD üyeleri bu olayı kendilerine görev edinip şirkete karşı dava açarak yıkılan sarnıç duvarının yerine yapılması planlanan alışveriş merkezi inşaatını durdurmayı başarır. Ahmet Ümit bir gazete röportajında, romanda kurgulamış olduğu bu duruma örnek teşkil edecek bir olay hakkında şunları söyler ve İstanbul'un değerlerinin yitirildiğine dikkat çeker:

> *"Bizans'ın büyük sarayının üzerinde Four Seasons Oteli var. Dünyanın hiçbir yerinde bunu yapamazsın. Ama burada mümkün… Böyle bir rezillik olabilir mi? Korkunç… Sarayın üzerinde otel kurulamaz. Bunun bir açıklaması yok. Bir tür barbarlık aslında İstanbul'a yaptığımız."*[140]

Birbirlerine savaş açan iki karşıt grup haricinde bir grup daha vardır ki onlar İstanbul'u yozlaştıran, tarihî değerlerine sahip çıkmayan insanlara en ağır şekilde cezalandırmayı seçerler. Tıpkı İstanbul'un yedi tepe üzerine kurulması gibi onlar da kurbanlarını yedi gün içinde öldürüp yedi ayrı mekâna bırakıp kamuoyunun bilgisine sunarlar:

> *"İstanbul Hatırası romanında mekân, işlenen cinayetlere bağlı olarak geniş ve dağınıktır. Postmodern anlatıda mekânı parçalayarak verme anlayışına bağlı kalındığı için, olaylar sürekli değişen mekânlarda şekillenir."*[141]

İlk maktul Sarayburnu'na bırakılır. Böylelikle Sarayburnu hakkında tarihsel bilgilere de yer verilir. Diğer altı maktulün cansız bedenlerinin bırakıldığı yerler sırasıyla; Çemberlitaş, Altınkapı (Yedikule Zindanları), Ayasofya, Fatih Cami, Topkapı Sarayı, Süleymaniye Cami ve Atatürk Heykeli'nin bulunduğu Sarayburnu'dur. Katiller, ilk mekânla son mekânı aynı semt olarak seçerler fakat seçilen semtte cesetlerin bırakıldığı yerler farklı tarihî yapılar şeklinde zuhur eder. Böylelikle

[140] Ahmet Ümit, "İstanbul Talan Ediliyor Bu Roman Onun Çığlığı", (Röportaj: Burcu Aktaş), *Radikal Kitap*, 4 Haziran 2010, Y. 9, S. 481, s. 25.
[141] Aydemir, a.g.m, s. 359.

İstanbul'un tarihi, Bizans'tan itibaren başlatılarak Cumhuriyet dönemine kadar getirilir.

Romanda adı geçen mekânların tarihçeleri, bazen Topkapı Sarayı'nın müdiresi Leyla tarafından bazen de tarihe ve İstanbul'a büyük bir ilgisi olan Nevzat tarafından aktarılır. Bu noktada mekânların sunumu için karakterler, tarihi ve İstanbul'u bilen kişiler olarak kurgulanır ve roman şahısları bir karakter olarak yer alan İstanbul'un sunumunda bir araç hâline gelirler.

Cinayetlerin hepsi tek bir yerde işlenip İstanbul'un farklı farklı semtlerine bırakılır. Fakat kurbanların katledildikleri mekân, bir zamanlar huzurlu ve mutlu bir yuva olan Yekta'nın evidir. Karısı ve oğlunun ölümünden sonra bu ev onun için bir anlam ifade etmediği gibi artık kan kokar. Günün büyük kısmını Demir'in yanında geçirerek eviyle arasındaki o duygusal bağı koparır. Bu bağlamda Yekta'nın evi kapalı/dar mekân olarak değerlendirilir.

Maktul Mukadder Kınacı'nın ailesi ile birlikte yaşadığı ev Fatih semtindedir. Ali arabayla bu semte girer girmez dehşete kapılır. Çoluk çocuk, kadın, yaşlı demeden tüm kadınlar siyah çarşaflara bürülüdür. Erkeklerin ise göbeklerine kadar uzun sakalları, başlarında takkeleri vardır. Ali, Fatih semtini bu bağlamda Türkiye'den çok Arabistan'a benzetir. Bunun haricinde semtteki dükkân isimlerinin Arapça olması da dikkat çekicidir. Nevzat Ali'nin içinde bulunduğu gergin ruh halini gidermek için Fatih semtinin maneviyatından bahseder. Nevzat ve Ali nezdinde Fatih semtine farklı bakış açılarıyla yaklaşılarak semtin özellikleri ortaya koyulur. Bu semt İstanbul'un bambaşka bir yüzü olarak romanda yerini alır.

Fatih semti bir zamanlar Musevilik, Hristiyanlık ve İslamiyet gibi üç büyük dinin bir arada yaşandığı, ulviyeti yüksek semtlerden biridir. Tarih boyunca bu üç dine mensup insanlar, büyük bir sükûnet içinde yaşarlar ve o günlerin ardından Fatih semti dinî bir hüviyete sahip olur.

Nevzat, Yerebatan Sarnıcı'na inerken burayı masalsı bir dünyaya benzetir. Ayrıca romanda, sarnıç kültürünün Osmanlı döneminde rağbet görmediğinden bahsedilir. Leyla bunun sebebini, Osmanlı dönemindeki insanların durgun suyu değil akan suyu tercih etmelerine bağlar. Bu nedenle Osmanlı Dönemi'nde sarnıç yerine çeşmeler

rağbet görür ve şehrin birçok yerine çeşme yaptırılır. Bu durumun nedeni biraz da dinsel inanışlarla ve İslamiyet'in temizlik anlayışıyla bağlantılıdır.

Cesetlerin bırakıldığı mekânlar ile cesetlerin avuçlarına konan madenî paralar arasında anlamsal bir bağ kurulur. Fatih Camii'ne bırakılan cesedin avucunda Fatih Sultan Mehmet Dönemi'nde bastırılan altın para bulunur. Cinayetlerin failleri, şehre ve şehrin tarihine bu paralar ile dikkat çekmeye çalışırlar.

Cinayetler vasıtasıyla, İstanbul'un birbirinden değerli tarihî mekânlarına yer verilir. Bu mekânlara ait bazı efsanevi bilgilerle beraber mekânlarda yer alan tarihî yapıların da hangi hükümdar zamanında yaptırıldığı bilgileri aktarılır. Bu anlamda *İstanbul Hatırası* romanı, İstanbul'un tarihî mekânlarını mercek altına alır. Ahmet Ümit İstanbul'u bile isteye romanının başkahramanı yapar ve şunları ifade eder:

> *"Ben bu şehirde âşık oldum. Bu şehirde kızım, torunum doğdu. Bu şehrin denizinde yüzdüm, ekmeğini yedim… Bu şehrin havasını soluyorum. Ve bu şehir çalınıyor, yağmalanıyor, talan ediliyor. Benim bu şehre bir minnet borcum var. Bunu yerine getirmeye çalıştım. Bu kitap, İstanbul'un çığlığı ve benim bu şehre teşekkürümdür."*[142]

Mekân olarak Topkapı Sarayı'na yer verilen romanda, Leyla'yı ziyarete gelen Nevzat ve Ali, sarayın bahçesinde küçük bir tarihî geziye çıkar. Bab-ı Hümayun, Bab-üs Selam ve Bab-üs Saade kapılarından geçerler. Nevzat, Topkapı Sarayı'nın bu üç kapısının, üç uygarlığın yani Acem, Arap ve Türk kültürünün mimarî kültüründen meydana geldiğini Ali'ye anlatır gibi gözükerek okuyucuya aktarır.

Tarihî yapıtların önüne bırakılan cesetlerin her biri kendinden sonraki cesedin bırakılacağı yeri işaret eder. Bunu sağlamak için cesetlerin elleri ve ayakları yön gösterebilecek şekilde sağa, sola ya da yukarı, aşağı doğru şekillere sokulur. Bu da faillerin mekân olgusuna verdiği önemin bir göstergesidir.

[142] Ümit, *a.g.y.*, s. 24.

"Bulunan cesetlerin oluşturduğu kapalı ve dar mekân havası, tarihî eserlerin etkisiyle sınırları sonsuza açılan açık ve geniş mekânlar olur."[143]

Romanda, mekân bağlamında devletlerarası kültürel değerlerin farklılıklarına da değinilir. Örneğin, Roma İmparatorluğu döneminde mekânsal anlamda tercih edilen yerler genel anlamda hipodrom, açık alan tiyatroları ve meydanlarken Osmanlı Dönemi'nde halkın toplandığı yerler daha çok, cami içleri ve avlusundan ibarettir. Leyla bu durumu şu cümle ile özetler:

"Oysa Osmanlı İstanbul'unda süslenmiş sokaklar, tiyatroları olan meydanlar, heykellerle bezenmiş alanlar yoktu. Halkın toplandığı yerler Süleymaniye gibi büyük camilerdi. İçe kapalı toplum, içe kapalı alanlarda toplanıyordu." (s. 454)

Mekânların işlenişi açısından zenginlik gösteren *İstanbul Hatırası* romanında, Âdem Yezdan'ın iki odası, iki ayrı tarzda dekore edilmiştir. Odanın birinde Osmanlı tarzı ve altın varaklar hâkimken diğer oda daha modern bir tarza sahiptir. Âdem Yezdan'ın tercih ettiği bu iki oda onun kişilik ve yaşayış olarak eski ve yeni arasında sıkışıp kalışını simgeler.

Romanın son bölümünde İstanbul'a denizden bakan Yekta, içinde bulunduğu karamsar ruh haliyle İstanbul şehrini kişiselleştirir. Erol Üyepazarcıya göre *İstanbul Hatırası* romanının başkahramanı Başkomiser Nevzat değildir, başkahraman eski İstanbul yani Suriçi'dir.[144] Bu bağlamda *İstanbul Hatırası* romanında İstanbul önemli bir izlek olarak yer alır.

2.9.7. Zaman

İstanbul Hatırası romanında vaka zamanı ve anlatma zamanı birbirinden farklıdır. Olaylar gerçekleşip süreç tamamlandıktan sonra özne anlatıcı tarafından yaşanan olaylar bir bütün olarak aktarılır. Olaylar kronolojik bir zamanda ilerler fakat

[143] Aydemir, a.g.m., s. 359.
[144] Erol Üyepazarcı, "İstanbul'un Başrolde Olduğu Polisiye", *Radikal Kitap*, , Y. 9, S. 481, 4 Haziran 2010, s. 23.

özellikle romandaki şahısların sunumunda, cinayetlere sebep olan olayların aktarımında zamanda geriye gidiş tekniği kullanılarak art zamanlı bir anlatıma yer verilir. Bu da romanda yer alan vaka zamanını genişletir.

Anlatma zamanına ve nesnel zamana ait bilgilerin yer almadığı romanda, vaka zamanı tüm ayrıntılarıyla okuyucunun bilgisine sunulur. Romandaki vaka zamanı, pazartesiyi salı gününe bağlayan gece yarısı ilk cesedin bulunmasıyla başlar. Oysa cinayetler pazartesi akşamının ilk saatlerinde işlenir fakat Nevzat ve ekibi katillerin bir adım gerisinde kalır. Bu nedenle de roman, salı gününden itibaren kronolojik olarak ilerler ve her gün yeni bir cinayet işlenir. Bu durum toplamda yedi gün boyunca devam eder ve bu sıra bozulmaz. Fakat art zamanlı anlatılara yer verilen romanda kronolojik bir akışın olduğu söylenemez. Sadece cinayetler birbirini kronolojik bir sırayla takip eder. Bu nedenle de *"zamanın ileri ve geri kırılması kronolojik akışı ortadan kaldırır."*[145]

Fazlı Gümüş'ün cesedinin bulunma anı, zamanda geriye gidilerek ve özetleme tekniğinden yararlanılarak aktarılır. Böylece, cesedi musalla taşına bırakıp gidenlerin beyaz bir minibüs kullandıkları bilgisi görgü tanıkları tarafından ifade edilir:

> *"Olanların özeti şuydu: Her şey Cevaz Efendi'nin bizimkileri aramasıyla başlamıştı." (s. 410)*

Anlatıcı metin halkaları açısından önemsiz gördüğü bazı olayları ise aktarma gereği görmez. Fakat bu durum romanın kurgusunda herhangi bir zamansal boşluğa ya da hataya sebebiyet verecek türden değildir.

Bu tür zamansal atlamalar daha çok şahısların bir mekândan başka bir mekâna geçerken geçirdiği süre zarfı kadardır. Çoğu zaman mekân değişiklikleri yaparken kullanılan bu yöntemle anlatıcı vaka zamanında tasarruf sağlayarak gereksiz detaylardan romanı arındırır.

Bazı durumlarda bir olay önceden verilip ardından olayın hemen öncesinde yaşananlar özetleme tekniği kullanılarak aktarılır. Bu iki zamanın arası çok kısa olduğu için yine anlamsal ve zamansal bir bozukluk göze çarpmaz.

[145] Adem Can, "Romanda Zaman Meselesi", s. 131.

Yedi sayısının üzerinde durulan romanda, vaka zamanının yedi günden meydana gelişi tesadüfî değildir. Bu bağlamda romandaki zaman, geriye gidiş ve özetleme teknikleri bir arada kullanılarak şekillendirilir.

2.9.8. Dil ve Üslup

Ahmet Ümit'in *İstanbul Hatırası* romanı, dil ve üslup bakımından incelendiğinde çok sayıda deyim ve ikilemeye rastlanır. Bununla birlikte romanın dili, sade ve anlaşılırdır. Genel itibariyle kurallı cümlelerle oluşan romanda, az sayıda da olsa devrik ve eksilti cümle örnekleri görülür.

Özne anlatıcı, tematik anlamda İstanbul'un tarihinin yok edilmesi noktasında hiciv üslubunu kullanır. Tarihi bilgiler aktarılırken romanda daha çok didaktik bir üslup hüküm sürer. Bu bağlamda romanda iki farklı üslup kullanılır.

Ahmet Ümit'in birkaç romanında terim mahiyetindeki sözcüklere yer verilir. Yazarın bu terimleri kullanmaktaki amacı, romanda işlenen konuyla ilgili olarak gerçekliği yakalamaktır.

Romanda yabancı kelimelere yer verildiği gibi Doğu Anadolu'nun ağız özelliklerine de rastlanılır: *"Bizim bir suçumuz yoktur Başkomiserim." (s. 270)*

İkilemeler:

Diken diken, ağır ağır, ters ters, zaman zaman, iri iri, sakin sakin, tatlı tatlı, tembel tembel, tekrar tekrar, ışıl ışıl, aptal aptal, seve seve, çakmak çakmak, derin derin, tıkır tıkır, acı acı, için için, boş boş, solgun solgun, buram buram, saçma sapan, pırıl pırıl, parça parça, parıl parıl, paldır küldür, dalga dalga, cayır cayır, şaşkın şaşkın, mırıl mırıl, harıl harıl, mırın kırın, dalgın dalgın, delik deşik, çapkın çapkın, zaman zaman, kıtır kıtır, apar topar, aylak aylak, öbek öbek, tıpış tıpış, sık sık, rahat rahat, zehir zıkkım, tuhaf tuhaf, süklüm püklüm, basamak basamak, tutuk tutuk, yeni yeni, ufak tefek, fersah fersah, pır pır, kıtır kıtır.

Deyimler:

Diz çökmek, boyun eğmek, baltayı taşa vurmak, karambole gitmek, gönül almak, makarayı koyuvermek, tepeden tırnağa süzmek, içini dökmek, zıvanadan çıkmak, sinirine dokunmak, ilaç gibi gelmek, yanıp tutuşmak, bodoslama dalmak, süngüsü düşmek, tadını çıkarmak, ahkâm kesmek, nutuk atmak, ipin ucunu kaçırmak, yüz göz olmak, nefes nefese kalmak, posta koymak, kendini kandırmak, huzur içinde uyumak, oltaya gelmek, iç geçirmek, aklı başına gelmek, meydan okumak, havaya girmek, mundar olmak, yalayıp yutmak, mesken tutmak, için için kanamak, kan ağlamak, kılı kıpırdamamak, dişini sıkmak, bir baltaya sap olamamak, zevkten dört köşe olmak, samanlıkta iğne aramak, ayağını denk almak, süt dökmüş kediye dönmek, çıt çıkmamak, dili çözülmek, kedi köpek gibi didişmek, can ciğer kuzu sarması olmak, uyuzunu kaşımak, dilinin altındaki baklayı çıkarmak, gözleri fal taşı gibi açılmak, ödü kopmak, tüyleri diken diken olmak, burnundan getirmek, tir tir titremek, surat asmak, kan beynine sıçramak, taşı gediğine koymak, allak bullak etmek, dal budak salmak, şansı yaver gitmek, kulak kesilmek, su götürmek, ipin ucunu bırakmamak, başa sarmak, yelkenleri suya indirmek, mırın kırın etmek, kafayı çekmek, nur içinde yatmak, ipe un sermek, yerin dibine sokmak, kabak başına patlamak, burnundan kıl aldırmamak, baş göz etmek, kafayı yemek, çene çalmak, balıklama dalmak, ağzının payını vermek, işi kalıbına uydurmak, pestilini çıkarmak, aylak aylak dolaşmak, diline düşmek, canla başla çalışmak, yağıp gürlemek, başının etini yemek, lafı eveleyip gevelemek, içi içini yemek, burnundan solumak, kalıbını basmak, sarmaş dolaş olmak, elini kolunu bağlamak, defterini dürmek, kılı kırk yarmak, yangına körükle gitmek, sarpa sarmak, ipin ucunu kaçırmak, önce can sonra canan, kulak asmamak, gaza gelmek, konuştukça batmak, ağzının payını almak, akıl yürütmek, çileden çıkmak, yerinde yeller esmek, deveye hendek atlattırmak, içi yanmak, sarpa sarmak, çileden çıkmak, sol tarafından kalkmak, belasını aramak, canına okumak, iğne atsan yere düşmez, bir dokun bin ah işit, gözünü budaktan sakınmamak, kestirip atmak, boy göstermek, ağzındaki baklayı çıkarmak, tüyo vermek, dumura uğramak, bir taşla iki kuş vurmak, zan altında bırakmak, suyuna gitmek, ser verip sır vermemek, yerinde yeller esmek, zulaya yatmak, pürdikkat kesilmek, açığa vurmak, mırın kırın etmek, lafı ağzında koymak, el atmak, gırtlak gırtlağa gelmek, aklını başından almak, ağız değiştirmek, gözleri kamaşmak, yerinde

yeller esmek, beti benzi atmak, çivisi çıkmak, topa tutmak, bir arpa boyu yol alamamak, beşlik simit gibi sırıtmak, korkudan ödü patlamak, ağzının içine bakmak, iki ateş arasında kalmak, gönlünü kaptırmak, kelle koltukta dolaşmak, gına gelmek, erkekliğe bok sürdürmemek, kuyruğunu kıstırmak, örtbas etmek.

Atasözleri:

Minareyi çalan kılıfını hazırlar.

Kambersiz düğün olmaz.

Ateş olmayan yerden duman çıkmaz.

Dervişin fikri neyse zikri de odur.

Argo ve Küfür:

Salak, manyak, lan, ulan, şerefsiz, gemlemek, zarf atmak, aptal, çakozlamak, dikize yatmak, koftiden, gavat, mim koymak, jetonu düşmek, bok, şerefsiz, lavuk, kes lan, maval okumak, dangalak, ibne, o… çocuğu, alçak herif, namussuz, bok, köftehor.

Terimler:

Tıp terimleri: Propofol, genel anestezi, eliminasyon, detoksifikasyon, diprivan, damar yolu, karaciğer, neşter, immünoloji testi.

Yabancı Sözcükler:

Sorry, don't worry, I can take another one, you go ahead, thanks, selatin.

2.10. Sultanı Öldürmek

2.10.1. Romanın Kimliği

Ahmet Ümit, *Sultanı Öldürmek*, 1.Basım, Everest Yayınları, İstanbul Nisan 2012.

Ahmet Ümit, *Sultanı Öldürmek*, 2.Basım, Everest Yayınları, İstanbul Nisan 2012.

Ahmet Ümit, *Sultanı Öldürmek*, 3-7. Basım, Everest Yayınları, İstanbul 2012-2014.

Ahmet Ümit, *Sultanı Öldürmek*, 8. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Mayıs 2015.

Ahmet Ümit, *Sultanı Öldürmek*, 9. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Ocak 2016.

Ahmet Ümit, *Sultanı Öldürmek*, 10. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Aralık 2016.

Ahmet Ümit, *Sultanı Öldürmek*, 11. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Ekim 2017.

Ahmet Ümit, *Sultanı Öldürmek*, 12. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Mayıs 2018, 517 s.

2.10.2. Romanın Konusu ve Özeti

Sultanı Öldürmek romanı, ünlü bir tarih profesörü olan Nüzhet'in, eski sevgilisi ve meslektaşı olan Müştak tarafından kendi evinde ölü olarak bulunmasını ve Müştak'ın o süre zarfını hatırlayamaması durumundan doğan belirsizliği konu edinir. Bunun yanı sıra roman birtakım tarihî konularla iç içedir. Romanda, Fatih Sultan Mehmet ve İstanbul'un fethi konuları üzerinde ayrıntılı bir bilgilendirmeye gidilir. Nüzhet'in, üzerinde çalışmaya hazırlandığı ve ölümüyle yarıda kalan *"Osmanlı'da Baba Katli"* konusu da romanda tarihî bir tema olarak karşımıza çıkar.

Müştak ve polisler, Nüzhet'in, çalışacağı bu konu yüzünden öldürüldüğünü düşünürler. Fakat Müştak bir yandan da Nüzhet'i kendisinin öldürmüş olabileceği ihtimali üzerinde durur. Cinayet saatlerinde ne yaptığının bilincinde olmadığı için bir türlü bu durumdan emin olamaz ve romanın sonuna kadar Müştak'ın bu konu hakkındaki gelgitleri devam eder. Bu gelgitlerin sonuca bağlanmasıyla birlikte cinayet de çözüme kavuşur.

Sultanı Öldürmek romanı, ismiyle müsemma bir romandır. Romanda, hem Fatih Sultan Mehmet'in oğlu tarafından öldürülüp öldürülmediği hem de Müştak'ın "sultanım" diye hitap ettiği eski sevgilisi Nüzhet'i öldürüp öldürmediği konusu işlenir. Her iki konu itibariyle de başlık ve içerik uyum içindedir.

"Ahmet Ümit bu romanında tarihsel ile günceli, insanın güçlü ve zayıf yönlerini, aşkın saplantıya dönüştürülmesini ve tarihi araçsallaştırma eğilimini büyüleyici bir dil ile betimlemiştir."[146]

Roman, yirmi yıl aradan sonra Nüzhet'in Müştak'a telefon etmesiyle başlar. Bu telefonla alt üst olan Müştak, daha önce iki kez geçirdiği krizlerden bir üçüncüsünü daha yaşar. Telefon konuşmasının ardından ne yaptığını, nereye gittiğini hatırlamayan Müştak, kendini Nüzhet'in apartmanında bulur.

Olanları hatırlayamayan Müştak, apartmana yeni geldiğini düşünerek Nüzhet'in dairesine çıkar ve daire kapısı yarı aralık bulur. Nüzhet'in kapıyı açık unuttuğunu düşünerek eve girer ve Nüzhet'i, kendi hediyesi olan mektup açacağı ile öldürülmüş olarak bulur. Hastalığı neticesinde olanları hatırlamayan Müştak, bu cinayeti kendisinin işlemiş olduğunu düşünür.

Psikolojik füg hastası olan Müştak, cinayet aletini yanına alıp evdeki parmak izlerini silerek mekândan ayrılır ve mektup açacağını denize atar. Vapurda geçirdiği süre boyunca aklı hep Nüzhet'in Fatih Sultan Mehmet ile ilgili bir konuda çalışıp çalışmadığındadır. Müştak bu düşünceler içindeyken Fatih Sultan Mehmet ve II. Murat hakkında bazı tarihî konulara da değinilir.

Ruhsal açıdan çokta sağlıklı bir zihne sahip olmayan Müştak, o gece rüyasında Sigmund Freud'u görür ve Freud ona paranoyak şizofreni teşhisi koyar. Rüyasında işler o kadar ileri gider ki Freud onu akıl hastanesine kapatmaya çalışır.

Müştak, katil olma olasılığını düşündükçe paranoyaları artar. Sıklıkla parlak eşyalar üzerindeki yansımasıyla konuşur. Çevresindeki herkesten şüphe duymaya başlar. Çok sevdiği hocası Tahir Hakkı'ya bile bu konuda güvenemez. Çünkü Tahir Hakkı her zaman Nüzhet'in görüşlerini oryantalist bulur. Hatta Müştak'a göre Tahir Hakkı, sırf bu sebeple Nüzhet'i öldürmüş olabilir.

Nüzhet ve Tahir Hakkı'nın asistanı Çetin arasında, hükümdarların öldürme hakkı konusunda bir tartışma yaşanır. Tahir Hakkı bu konuda Çetin'e hak verir çünkü

[146] Onur Bilge Kula, *Yazınsal Yapıt ve Ahmet Ümit Nasıl Okunabilir?*, s. 304.

Nüzhet'in sadece ses getirecek işlerin peşinden koştuğunu, bilim ahlakına önem vermediğini düşünür.

Nüzhet'in asistanlığını yapan Akın'ın ortadan kaybolması üzerine kuşkular Akın'a çevrilir. Akın'ın da tehlike altında olabileceğinden şüphelenen Müştak, Akın'ın evine gider. Eve gittiğinde genç adamı ağır yaralı olarak bulur.

Müştak, Akın'ın ev arkadaşı Teoman'dan, Nüzhet ve Akın'ın Bursa'daki bir türbeyi açtırmaya çalıştıklarını, burada yatan kişinin eceliyle mi yoksa zehirlenerek mi öldürüldüğünü araştırdıklarını öğrenir. Müştak'ın aklına II. Murat'ın türbesi gelir.

Müştak ertesi gün Çetin'le birlikte fetih gezisinin yapıldığı Boğazkesen'e gider. Burada Tahir Hakkı ile buluşan Müştak, gezi ekibine katılır. Bu kısımdan itibaren romanda konu olarak, İstanbul'un fethediliş anına geniş bir şekilde yer verilir. Tahir Hakkı ve Müştak, geziye katılan insanlara, İstanbul'un tarihî surlarının üzerinde İstanbul'un fethedilme öyküsünü anlatırlar.

Çetin'in daha önce Nüzhet ve Akın'la tartışması, Nüzhet'in öldürüldüğü gece Çetin'i arayan Tahir Hakkı'nın ona ev telefonundan ulaşamaması gibi hususlar Tahir Hakkı'nın Çetin'den şüphelenmesine neden olur. Fakat öğrencisinin gerçekten suçlu olup olmadığından emin olamayan Tahir Hakkı, polise gitmeden önce Çetin ile yalnız konuşup gerçekleri ondan dinlemek ister.

Başkomiser Nevzat'ın telefonuyla fetih gezisine son veren Müştak, yanında taşıdığı silahını teyzekızı Şaziye'nin muayenehanesine bırakarak Sahtiyan Apartmanı'na, Nevzat ve ekibinin yanına gider. Apartmanın önünde Nüzhet'in yeğeni Sezgin ile karşılaşır. Mâli anlaşmazlıklardan ötürü, Sezgin'in halası Nüzhet'i öldürmüş olabileceği düşünülür. Bu nedenle Sezgin gözaltına alınır fakat suçu kanıtlanamadığı için serbest bırakılır.

Müştak, Şaziye ve Nüzhet birkaç kez görüştüklerini, Nüzhet'in kendinden on yaş genç kocası tarafından aldatıldığını ve şiddet gördüğünü Sezgin'den öğrenir. Sezgin ve Müştak kapı önündeki bu konuşmasını sürdürürken apartmandan genç bir temizlik görevlisi çıkar. Adı Fazilet olan bu genç kız, Nüzhet'in evini temizlemesi için Sezgin

tarafından gönderilir fakat polisler Nüzhet'in evinde delil toplamayı sürdürdüğü için Fazilet eve giremez.

Şaziye'nin daha önce birkaç kez Nüzhet ile görüştüğünü öğrenen Müştak, Çeşm-i Lal kolyesi yüzünden Şaziye'nin Nüzhet'i öldürdüğünü düşünür. Bu düşüncelerle Nüzhet'in dairesine çıkan Müştak, Nüzhet'e yedi yıl boyunca yazdığı mektupların Nüzhet tarafından saklandığını Nevzat ve ekibinden öğrenir. Böylelikle hem Müştak'ın hem de Tahir Hakkı'nın polislerden sır gibi sakladığı eski aşk ortaya çıkar.

Cinayetin işlendiği gece Nüzhet'in çalışma odasına girmeyi unutan Müştak, Nevzat'ın yönlendirmesiyle ilk kez bu odaya girer. Nüzhet'in ona bir mektup yazdığını fakat gönderemediğini öğrenen Müştak, bu haberle dağılır. Ayrıca Nüzhet yazdığı bu mektupta, Müştak'ın yıllar önce ona hediye ettiği Çeşm-i Lal kolyesi yüzünden büyük bir eziklik yaşadığından bahseder. Mektubunda küpelerin varlığından da bahseden Nüzhet'in verdiği bu bilgi, cinayetin aydınlatılmasında kilit nokta olur. Müştak bahsi geçen küpelerin varlığını doğrular fakat ne evin içinde ne de maktulün kulağında bu küpelere rastlanmaz.

Apartmandan ayrılan Müştak, Dilli Şarküteri'nin sahibi Adem Dilli ile karşılaşır. Adem, üzerinde Müştak'ın adı ve soyadının yazdığı kredi kartını Müştak'a verince, Müştak neler olduğunu anlayamaz. Müştak, Nüzhet'in öldürüldüğü o akşam, cinayet saatinden hemen önce dükkâna gelip Nüzhet'in çok sevdiği sandviçlerden aldığını, ücreti ödemek için kartını verdiğini fakat bir anda dükkândan çıkıp gittiğini öğrenir.

Adem, cinayetten haberdar olduğu için gizliden gizliye bu cinayetten Müştak'ı sorumlu tutarak ondan sus payı ister. Yaşadığı şoku atlatamayan Müştak, telefon numarasını Adem'e vererek dükkandan ayrılır. Her şeyin sona erdiğini düşünen Müştak, Teoman'ın nöbetini devralmak için Akın'ın kaldığı hastaneye gider. Akın'a ait olan telefona cevap veren Müştak, Mansur adındaki bir adamdan türbe açtırma meselesini öğrenir. Müştak'ı Nüzhet sanan adam, Müştak'ı görüşmeye çağırır, Nüzhet'in ne işler peşinde olduğunu öğrenmek isteyen Müştak ise bozuntuya vermez ve adamın çağırdığı yere gider.

Nüzhet'in türbesini açtırmak istediği kişi II. Murat değil; II. Mehmet'tir. Nüzhet, II. Mehmet'in, oğlu II. Bayezid tarafından zehirlendiğini düşünerek yasa dışı yollara başvurarak inceleme yapmak ister. Bu yasa dışı işe adının karışmasını istemeyen Nüzhet, Akın'ın aracılığıyla bu adamlara ulaşır. Nüzhet'i tanımayan Mansur ve Hasan da bu nedenle Müştak'ı Nüzhet sanır. Hasan'ın oğlu Yağız'ın dükkâna gelmesiyle işin rengi değişir ve anlaştıkları profesörün erkek değil kadın olduğunu söyler. Babasının tüm karşı çıkışlarına rağmen iddiasını savunan Yağız, en sonunda çalışacakları tarih profesörünün kadın olduğunu Akın'dan öğrendiğini söyler ve Akın'ın o akşam kendisini taciz ettiğini de ekler. Ayrıca Nüzhet'in öldürüldüğü o akşam, Akın'ı öldüresiye dövdüğünü anlatır.

Tahir Hakkı'nın da evinde ölü bulunmasıyla şüphe okları Çetin'e çevrilir. Polislerin peşinde olduğunu anlayan Çetin, Müştak'ı bulup her şeyi en başından anlatır. Evine gittiğinde Tahir Hakkı'nın kalp krizi geçirdiğini ve düşerken sobaya çarptığını anlatır. Ayrıca başından beri Tahir Hakkı ve asistanlar, Nüzhet ile Akın'ın II. Mehmet'in zehirlenerek öldürülme ihtimalini araştırdığından haberdardır.

Artık Nüzhet'i öldürdüğünden emin olan Müştak, valizini hazırlayarak polislere teslim olmaya gider. Gittiğinde ise Çetin'in suçsuz olduğunu öğrenir. Ayrıca merkezde izletilen güvenlik kamerası kaydında Nüzhet'in kayıp küpelerini çalıp satan kişinin Fazilet olduğu anlaşılır. Bu izlediklerini zihninde birleştiremeyen Müştak, Nüzhet'i öldürdüğü konusunda ısrar eder.

Romanda her ne kadar "Patricide, Filicide, Fratricide" yani "baba katilliği, oğul katilliği, kardeş katilliği" gibi kavramlar üzerinde durulsa da Nüzhet'in ölümünün arkasında yatan sebep bambaşkadır. Nüzhet, Fazilet'in açgözlülüğünün kurbanı olur.

O gece Çeşm-i Lal'in kolyesinin küpelerini bulamayan Nüzhet, Fazilet'den şüphelenir. Aralarında çıkan tartışma sonrasında Fazilet, sehpanın üzerinde duran mektup açacağını Nüzhet'in boğazına saplar ve kolyeyi alıp kaçar. Müştak'ın ardından eve tekrar gelen Fazilet, kayıp kolyenin ilgi çekeceğini düşünerek kolyeyi maktulün boynuna tekrar takar ve çıkıp gider. Bu nedenle Müştak eve ilk geldiğinde Nüzhet'in boynunda kolyeyi göremez.

Sultanı Öldürmek romanında, bir yandan tarih Profesörü olan Nüzhet'in cinayete kurban gitmesi konu edinilirken diğer yandan II. Mehmet'in ölümü ve İstanbul'un fethi konuları üzerinde durulur. İki konu arasındaki bağlantı, Nüzhet'in yıllar sonra Amerika'dan İstanbul'a dönüp II. Mehmet'in zehirlenerek öldürülüp öldürülmediği konusunu araştırılmaya başlamasıyla kurulur.

"Estetik ve yazınsal bakımdan her yapıtıyla kendini bir kez daha aşan Ahmet Ümit, Sultanı Öldürmek romanında anlatı sanatının doruklarında dolaşmaktadır." [147] Romanda bir yandan Nüzhet'in cinayeti aydınlatılmaya çalışılırken diğer yandan tarihin karanlık noktalarından bahsedilir.

2.10.3. Olay Örgüsü

Sultanı Öldürmek romanı, birbiri ile bağlantılı kırk dokuz bölümden meydana gelmektedir. Bu bölümlerin her biri, hem numara hem de başlıklarla adlandırılır. Olay örgüsü, özne anlatıcı olan Müştak'a gelen bir telefon ile başlar.

Polisiye roman kurgularında olay örgüsü, cinayetin failini gizlemede oldukça önemli bir unsurdur. Bu nedenle romanda olay örgüsünü meydana getiren her metin halkası, cinayetin çözümü için oldukça önemlidir. *"Vak'a, nabız atışlarıysa, 'olay örgüsü' bir romanın sesidir."*[148] *Sultanı Öldürmek* romanı, çok zincirli olay örgüsünden meydana gelmektedir.

Metin halkalarının herhangi birinin gözden kaçması ya da dikkate alınmaması romanın kurgusunda kopukluklara neden olur. Bu nedenle, *Sultanı Öldürmek* romanını meydana getiren kırk dokuz bölümde geçen her vaka, ilişkili olduğu bölüm başlıklarının altında ayrı ayrı ele alınmaktadır.

Birinci Bölüm: "Yirmi bir sene önce beni terk eden kadın"

Özne anlatıcı durumunda olan Müştak ile onu yirmi bir yıl önce terk edip giden sevgilisi Nüzhet arasında geçen telefon konuşması, olay örgüsünün ilk halkasını oluşturur. Nüzhet, o akşam için Müştak'ı evine davet eder:

---

[147] *a.g.e.*, s. 304.
[148] Mehmet Tekin, *Roman Sanatı 1: Romanın Unsurları*, s. 70.

İkinci Bölüm: "Üzerindeki giysiler gibi zamanı çoktan geçmiş bir adam"

Yapılan telefon görüşmesinin ardından Müştak, Nüzhet'in apartmanının girişinde ne kadar sürdüğünü bilmediği bir baygınlık geçirir. Kendine geldiğinde neler olduğunu anlayamasa da Nüzhet'in dairesine çıkar ve yarı aralık olan kapıdan içeri girer. Nüzhet'i koltukta ölü olarak bulur.

Üçüncü Bölüm: "Mezarıma menekşeler ekin"

Nüzhet'in cansız bedeni ile karşılaşan Müştak, hatırlamadığı o birkaç saat içerisinde Nüzhet'i öldürmüş olabileceğini düşünür.

Dördüncü Bölüm: "Ne güzel olurdu, hiç doğmamış olmak"

Müştak, cinayete dair herhangi bir iz bulabilmek umuduyla evin odalarını kontrol eder. Nüzhet'in yatak odasında "baba katilliği, oğul katilliği ve kardeş katilliği" yazılı olan bir kâğıt bulur. Nüzhet'in boynuna saplanan mektup açacağını alıp evden ayrılır.

Beşinci Bölüm: "Nüzhet'i öldürdüğümü kanıtlayacak tek kanıt"

Mektup açacağını yanına alan Müştak, cinayet silahını yok etmek için Karaköy'e gitmek üzere bir taksiye biner. Takside düşüncelere dalan Müştak, olay örgüsünden koparak okuduğu roman hakkında bazı izahlarda bulunur. Ayrıca II. Murat ve Fatih Sultan Mehmet ile ilgili bilgilerin verilmesiyle olay örgüsünün kendi içindeki akışı kesintiye uğrar.

Tüm bu düşünceleri, çalan telefonunun sesiyle bölünür. Arayan, Tahir Hakkı'dır ve Nüzhet'in yemek davetine gelemeyeceğini söyler.

Altıncı Bölüm: "Her milletin onur duyması gereken milli kahramanları vardır"

Karaköy'e varan Müştak, vapura biner ve cinayet aletinden kurtulmak için uygun anı bekler.

Yedinci Bölüm: "Padişah olan oğlum ötekileri cellada teslim edecek"

İlk denemesi başarısız olan Müştak ikinci denemede cebindeki cinayet aletini kimselere fark ettirmeden denize atar. Yine düşüncelere dalan Müştak, Fatih Sultan Mehmet'in, babası II. Murat'ı gerçekten öldürüp öldürmediğini düşünür ve olay örgüsü kesintiye uğrayarak konu yine tarihe getirilir. II. Murat'ın iki şehzadesinin ölümü ve II. Mehmet'in tahta çıkışı, Müştak tarafından anlatılır.

Sekizinci Bölüm: "Deli olanlar bir daha delirmez"

Cinayet aletinden kurtulan Müştak, evine döner. Ardından teyzesinin kızı Şaziye gelir. Müştak, Nüzhet'in evine gittiğini ondan gizler.

Dokuzuncu Bölüm: "Fatih'in Kardeş Katli Fermanı"

Nüzhet'e hediye ettiği mektup açacağının aynısından kendisinde de olan Müştak, bir anlık şüpheye kapılarak kendi mektup açacağını arar fakat bulamaz. Bulamayınca da cinayet aleti olarak denize attığı mektup açacağının kendisine ait olduğunu düşünür. O sırada Tahir Hakkı yeniden arar ve Nüzhet'e ulaşamadığını, onu merak ettiğini söyler.

Onuncu Bölüm: "Rüyalar insanın bilinçaltını açığa çıkarır."

Müştak zorlu geçen günün gecesinde, rüyasında Sigmund Freud'u görür. Freud ona şizofreni teşhisi koyar ve Müştak'ı akıl hastanesine kapatmaya çalışır. Tam o sırada cinayet soruşturması için polisler eve gelir ve Müştak rüyadan uyanır.

On Birinci Bölüm: "Hayatı ciddiye almayanları, hayat da ciddiye almaz"

Bu bölümde olay örgüsü açısından herhangi bir metin halkası gelişmez. Burada polislerin geldiğini duyan Müştak'ın düşüncelerine yer verilir.

On İkinci Bölüm: "Dökülen, yere, bela tığı ile kanındır"

Başkomiser Nevzat ve Komiser Ali, Müştak'a Nüzhet'in öldürüldüğünü söyler. Müştak bu olaydan haberi yokmuş gibi davranır. Ayrıca olay örgüsünün bütününü ilgilendirecek bir ipucu niteliğinde olan bilgiye, bu bölümde yer verilir ve Müştak'ın yıllar önce Nüzhet'e hediye ettiği Çeşm-i Lal adındaki aile yadigârı olan gerdanlıktır.

Müştak, Nüzhet'in evine gittiğinde boynunda bu kolye yoktur fakat polisler Nüzhet'in boynundaki gerdanlıktan bahseder.

On Üçüncü Bölüm: "Sırları çözmeye çalışan adamın sırrı olur mu?"

Polislerin evden ayrılmasıyla Müştak, üniversiteye gider. Odasının kapısına yaklaştığında iri cüsseli bir adamı, kendi odasından hızla çıkarken görür. Odası darmadağındır ve bilgisayarından padişahlarla ilgili bazı bilgiler araştırılmıştır. Bu esnada Nüzhet'in yeğeni Sezgin gözaltına alınır.

On Dördüncü Bölüm: "ve şehzadem sen dahi bir taze gülsün"

Tahir Hakkı'nın konuşmacı olarak yer aldığı *"II. Mehmet'in İkinci Kez Tahta Çıkışı"* konulu konferansta, Sibel, Çetin ve Erol, Fatih Sultan Mehmet konusunda oldukça hassas davranırlar.

On Beşinci Bölüm: "Bu çocukta sinsi bir yan var"

Tahir Hakkı'nın konferansına Başkomiser Nevzat ve Komiser Ali de katılır. Asistan Çetin'in öfkeli tavırları dikkat çeker.

On Altıncı Bölüm: "Sen kim, insan öldürmek kim?"

Konferans bittikten sonra Nevzat ve Ali, Tahir Hakkı ile konuşur. Ardından Tahir Hakkı, Müştak'ın odasına gider. Nüzhet ve Çetin'in "hükümdarların öldürme hakkı" konusu üzerinde tartıştıkları ortaya çıkar.

On Yedinci Bölüm: "Medeniyet, yıkılmış imparatorlukların üzerinde yükselir"

Evine gitmek üzere üniversiteden ayrılan Müştak'ı asistanlardan Sibel durdurur ve Nüzhet'in asistanı Akın'a dün akşamdan beri ulaşamadığını söyler.

On Sekizinci Bölüm: "Şahane bir aşk, harcanmış bir hayat demektir"

Akın'ın ev adresini bilen Müştak, onu bulmak için evine gider. Karşı komşusunun dün akşam sularında evden tartışma sesleri duyduğunu söylemesi ile Müştak, Akın'ın da öldürülmüş olabileceğini düşünerek Akın'ın ev arkadaşı Teoman'a ulaşır.

On Dokuzuncu Bölüm: "Kanla kutsanmış bir aziz gibi"

Teoman'ın eve gelmesiyle içeri giren Müştak, Akın'ı kanlar içinde bulur. Teoman'la birlikte bir ambulans eşliğinde onu hastaneye götürürler.

Yirminci Bölüm: "Bursa'ya gömülen son padişah"

Müştak, Teoman'dan Nüzhet ve Akın'ın Bursa'daki bir türbeyi açtırıp toksikoloji testi yaptırmak istediklerini öğrenir.

Yirmi Birinci Bölüm: "Tutsak bir ruhtan daha fena ne olabilir"

Akın'a saldıran kişinin Tahir Hakkı olabileceğinden şüphelenen Müştak, ertesi sabah buluşup konuşmak üzere Tahir Hakkı ile randevulaşır.

Yirmi İkinci Bölüm: "Bu çocukta bir manyaklık var"

Gazetedeki cinayet haberini gören Şaziye, Müştak'ın evine izinsiz bir şekilde ona verilmiş olan anahtarlarla girer. Müştak ve Şaziye arasında ufak bir tartışma yaşanır.

Yirmi Üçüncü Bölüm: "Hayatı kontrol edemezsin Müştak"

Şaziye'nin evden ayrılmasının ardından Çetin arar ve Tahir Hakkı Hoca'nın düzenleyeceği fetih gezisine birlikte gideceklerini söyler. Çetin'le yalnız seyahat etme fikri Müştak'ın paranoyalarının tekrarlamasına neden olur.

Yirmi Dördüncü Bölüm: "Yedi tepeli şehir, ancak yedinci padişah fethedebilir"

Bu bölüm, Müştak'ın gördüğü rüyadan oluşur. Böylelikle olay örgüsünü oluşturan metin halkaları burada kesintiye uğrar. Her ne kadar gördüğü rüya Fatih Sultan Mehmet'le ilgili de olsa bu bölüm sadece bir rüyadan ibarettir.

Yirmi Beşinci Bölüm: "Katillerin arasına böyle eli boş mu gideceksin?"

Uyuyakalan Müştak, Çetin'in kapıya gelmesiyle uyanır. Çetin'i görür görmez paranoyası nükseden Müştak, aynadaki yansımasıyla mücadele eder.

Yirmi Altıncı Bölüm: "Bunları, günde üç öğün döveceksin hocam"

Aynadaki yansımasının etkisinde kalan Müştak, yanına tabancayı almış bir vaziyette Çetin'in arabasına biner.

Yirmi Yedinci Bölüm: "Padişahlık onun hamurunda vardı"

Boğazkesen'e varan Müştak, Tahir Hakkı ve gezi ekibiyle birlikte tarihî surlarda İstanbul'un fethi hakkında konuşurlar.

Yirmi Sekizinci Bölüm: "Nikris hastalığından ölen kimseyi duymadım"

Müştak, Tahir Hakkı'ya üniversitedeki odasına birilerinin izinsiz olarak girip bir şeyler aradığını ve Akın'ın uğradığı saldırıyı anlatır.

Yirmi Dokuz, Otuz ve Otuz Birinci Bölüm: "Yine kaybeden taraf düştü bize", "Latin külahı yerine, Türk sarığı görmeyi yeğlerim", "Yalansız dolansız, kaçamaksız bir dövüş"

Başlıklarını taşıyan bu üç bölüm, olay örgüsünden bağımsız bir şekilde ilerler. Olay örgüsü bir süreliğine kesintiye uğrar. Tarihle iç içe olan romanda, temaya uygun olarak Müştak ve Tahir Hakkı tarafından İstanbul'un fethi anlatılır.

Otuz İkinci Bölüm: "Al şu bıçağı, yetiş kadının ardından, sapla gırtlağına"

Tahir Hakkı, Nüzhet ve Çetin arasında geçen tartışmadan bahseder ve bu nedenle Çetin'den şüphelendiğini söyler.

Otuz Üç, Otuz Dört, Otuz Beşinci Bölümler: "Osmanlı bir Türk devleti değil miydi?", "Tarihini bilmeyen, kendini bilmez", "Direneceğiz ya kazanırız ya ölürüz"

Bu üç bölümde de fetih gezisi devam eder. Otuz beşinci bölümün sonunda Başkomiser Nevzat, Müştak'ı Nüzhet'in evine çağırmasıyla fetih gezisi sona erer.

Otuz Altıncı Bölüm: "İnsan, tuhaf bir mahlûk Müştak Bey"

Müştak, içinde tabancasının yer aldığı çantayı Şaziye'nin muayenehanesine bırakarak Sahtiyan Apartmanı'na gider. Burada Sezgin ile karşılaşır. Gözaltına alınıp

ardından serbest bırakılan Sezgin, halası Nüzhet ve Müştak'ın teyzesinin kızı Şaziye'nin birkaç kez görüştüğü bilgisini verir.

Otuz Yedinci Bölüm: "Hâlâ beni mutsuz etmeyi sürdürüyordu Nüzhet"

Sezgin'in yanından ayrılan Müştak, Nüzhet'in dairesine çıkar.

Otuz Sekizinci Bölüm: "O benim delice tutkum, hiçbir zaman iyileşmeyecek yaramdı"

Nüzhet'in evinde, Müştak'ın yazdığı mektuplar bulunur. Müştak ve Nüzhet'in saklanan geçmişi ortaya çıkar.

Otuz Dokuzuncu Bölüm: "Merhaba, aptal âşık Müştak"

Müştak, Nevzat'a Nüzhet'in asistanı Akın'ın da saldırıya uğradığını anlatır. Nevzat bu haber üzerine Akın'ın kaldığı hastaneye ekip yollanmasını ister. O sırada Zeynep, cinayet günü Nüzhet'in boynunda takılı olan Çeşm-i Lal kolyesini getirip Müştak'a gösterir ve bu kolyeyi tanıyıp tanımadığını sorar. Müştak yıllar önce bu kolyeyi Nüzhet'e hediye ettiğini söyler. Ayrıca bu bölümde Müştak, Nüzhet'in ona yazdığı fakat gönderemediği mektubun varlığından haberdar olur. Mektupta bahsedilen zümrüt küpelerin kayıp olduğu ortaya çıkar.

Kırkıncı Bölüm: "Katiller mutlaka hata yapar"

Müştak, Sahtiyan Apartmanı'ndan çıkar ve karşısında Dilli Şarküteri'nin sahibi Adem'i bulur. Adem, iki gün önce Müştak'ın dükkanda unuttuğu kredi kartını ona geri verir.

Kırk Birinci Bölüm: "II. Murat'ın mezarını açacaklardı"

Adem'in yanından ayrılan Müştak, cinayeti kendisinin işlediğinden emin olur ve tekrarlayan paranoyaları ile Akın'ın yattığı hastaneye gider. Müştak, Akın'ın çalan telefonuna cevap verir. Arayan Mansur adında bir adamdır ve türbe meselesini konuşmak istediğini söyleyerek Müştak'ı dükkânına çağırır.

Kırk İkinci Bölüm: "Aşk, akıl tutulması yaratır insanda"

Müştak, Şaziye'nin muayenehanesine giderek içinde silahın olduğu çantayı almak ister fakat Şaziye ondan önce davranıp silahı bulur.

Kırk Üçüncü Bölüm: "Şahane bir duyguymuş insanların senden korktuklarını görmek"

Nalbur dükkânına giden Müştak, Nüzhet'in açtırmak istediği türbenin II. Murat'a değil II. Mehmet'e ait olduğunu öğrenir. Türbeyi açacak kişinin oğlu olan Yağız, Müştak'ın anlaştıkları tarih profesörü Nüzhet olmadığını söyler. Akın'ı öldüresiye dövüp dilini kesen kişinin de Yağız olduğu ortaya çıkar. Polislerin gelmesiyle aralarında çıkan tartışma merkezde sona erer.

Kırk Dördüncü Bölüm: "Babalarını öldüremeyen çocuklar hiçbir zaman büyüyemezler"

Müştak, merkezdeyken gelen telefonla Tahir Hakkı'nın öldüğünü öğrenir.

Kırk Beşinci Bölüm: "Hatanız bir insanın ölümüne neden oldu"

Tahir Hakkı'nın ölüm haberini alan Müştak ve Nevzat, Tahir Hakkı'nın evine gider. Tahir Hakkı'nın ev anahtarının Çetin'de de olmasından ötürü Çetin'den şüphelenilir.

Kırk Altıncı Bölüm: "Sadece siz değilsiniz terk edilen"

Tahir Hakkı'nın evinden ayrılıp kendi evine gelen Müştak, Çetin'le karşılaşır. Çetin, Müştak'a suçsuz olduğunu anlatır.

Kırk Yedinci Bölüm: "Müştak, huzuru öldürdü"

Müştak rüyasında Nüzhet'i, aynadaki yansımasının öldürdüğünü görür. Çalan cep telefonuyla rüyadan uyanır.

Kırk Sekizinci Bölüm: "Nüzhet'i ben öldürdüm"

Nüzhet'i öldürdüğünden emin olan Müştak, teslim olmak için merkeze gider. Nüzhet'i öldürdüğünü itiraf eder. Nevzat'ın izlettirdiği kamera kayıtlarında,

Fazilet'in Nüzhet'in kayıp yakut küpelerini sattığı ortaya çıkar. Yakalanan Fazilet, Nüzhet'i öldürdüğünü itiraf eder.

Kırk Dokuzuncu Bölüm: "Başarıların en utanç verici olanı"

Nüzhet'in yazıp göndermediği son mektup alıntı olarak olay örgüsüne eklenir. Müştak, romanın sonunda Nüzhet'in mezarına o çok sevdiği menekşelerden diker.

2.10.4. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Sultanı Öldürmek romanının anlatıcısı, özne anlatıcıdır. Özne anlatıcı durumundaki Müştak, eski sevgilisi Nüzhet'ten gelen telefonla birlikte başlayıp devam eden olayları aktarır. Bunu yaparken kendi duygu ve düşüncelerine de yer veren anlatıcı, vaka zamanına ait olan diyalogları doğrudan anlatım tekniğiyle verir ayrıca özne anlatıcı olması dolayısıyla olaylara yönelik yorumlarını, o an hissettiklerini öznel bir şekilde aktarma fırsatını elde eder ve tekil bakış açısını kullanır. Kullanılan bu bakış açısı, sınırlı bir bakış açısıdır ve anlatıcının olaylara ve kişilere yönelik yaptığı yorum ve değerlendirmeler özneldir. *"Yani olaylar, kişiler ve motifler, anlatıcının duyuşu, görüşü, değerlendirişi açısından sunulur."*[149]

Roman, Müştak tarafından okuyucuya yöneltilen bir soru ile başlar. Alışılagelmiş roman girişlerinden farklılık gösteren bu soru anlatıcının roman boyunca aktaracağı konu hakkında da ipucu verir. Anlatıcı bu soru ile okuyucu olaya dâhil etmeye çalışır:

> *"Biri, sizi cinayet işlemekle suçladığında deliller bulur, tanıklar gösterir, bunun bir iftira olduğunu kanıtlamaya çalışırsınız, ama sizi itham eden kişi, bizzat kendinizseniz, ne yaparsınız?" (s. 1)*

Müştak'ın psikolojik füg hastası olması nedeniyle yaşadığı ruhsal değişimler anormal bir boyuttadır. Psikiyatr olan teyzekızı Şaziye, Müştak'ın geçirdiği krizlerden haberdar olduğu için ona bu teşhisi koyar fakat Müştak'ın rahatsızlığı bununla sınırlı değildir. Müştak, tedirgin olduğu ya da kötü hissettiği anlarda kendi kendine

[149] Nurullah Çetin, *Roman Çözümleme Yöntemi*, s. 113.

konuşur. Bunu sanki karşısında biri varmışçasına yapar, bu nedenle romanda çok sayıda iç konuşma ve iç diyalog örneğine rastlanılır:

> *"Ne demek istiyordu bu kadın? Yeniden başlayabileceğimizi mi ima ediyordu? Belki de yaptıkları için benden özür dileyecekti." (s. 6)*

Müştak'ın kendi kendine konuşma durumu normal bir iç diyalog ya da iç monologdan farklı nedenlere dayanır. Müştak'ın kendi kendisiyle konuşması hastalığı ile yakından ilgilidir. Bu durum romanın genel seyrine de yansır ve okuyucuyu bu anlamda şaşırtır:

> *"Yok canım, nereden etsin? Ben bile cinayet işleyebileceğime inanmazken. Öyle mi? O zaman neden evdeki izleri sildim, delilleri kararttım, cinayet aletini yanıma aldım?" (s. 47)*

Romanda vakaları anlatan ve vakaları yaşayan kişinin aynı olmasından ötürü, roman sanki anlatıcı şahıs tarafından yazılmışçasına bir izlenim uyandırır. Dolayısıyla bu noktada, anlatıcı ve yazar birbirine karışır fakat yazar bunu kastî olarak belirtmedikçe, romanda yazara dair izler bulunsa da anlatıcı kişisi ile yazarı bir tutmak yanlış bir tutumdur.

Özne anlatıcı kişisi olan Müştak, paranoyak şizofreni hastası olduğu için yer yer romanda bilinç akımı örneklerine de rastlanılmaktadır:

> *"Yıllardır beklediğim sevgilimi, ben mi… Kendi ellerimle mi… Sadece ellerimi değil, artık bütün bedenimi kaplayan o sarsıntı… Yanmaya başlayan gözlerim, sıkışan yüreğim, büklüm büklüm boğazıma düğümlenen o acı… Kendimi bıraksam…" (s. 20)*

Özne anlatıcı bazen aktarım esnasında okuyucu ile konuşma havasına girer. Anlattıklarının başkaları tarafından yargılanmasından korkan anlatıcı, okuyucuya izahta bulunma gereği hisseder. Bu da postmodern romanlarda sıklıkla kullanılan üstkurmaca tekniğidir. Müştak, Kadıköy'den başka bir semtte yaşayamayacağını ifade ederken birden araya girerek okuyucunun yapacağı olası bir yorumun önüne şu şekilde geçer:

"Durun hemen, Nüzhet olmadan da yaşayamazdın, zaten takıntılı bir adamsın demeyin." (s. 206)

Sonuç olarak özne anlatıcının hâkim olduğu *Sultanı Öldürmek* romanında olaylar, birinci şahsın anlatımıyla okuyucuya aktarılır. Özne anlatıcı, aktarım sırasında hem anlatma hem de gösterme yöntemine başvurur.

2.10.5. Şahıs Kadrosu

Sultanı Öldürmek romanında şahıs kadrosunun büyük bir kısmı, akademisyen çevreden oluşmaktadır. *"Romanda anlatılaştırılan olay, farklı kişilik özelliklerine sahip üç tarih profesörü etrafında örülmektedir: Müştak Serhazin, Nüzhet Özgen ve her ikisinin de hocası olan Tahir Hakkı."*[150] Bu üç tarih profesörünün ekseninde gelişen olaylarda, hocaların asistanları yardımcı karakter olarak rol oynarlar. Müştak karakterinin psikolojik füg hastası olması sebebiyle romanda aynı zamanda psikiyatr mesleğine mensup doktor tipi de yer alır. Başkomiser Nevzat, Ali ve Zeynep *Sultanı Öldürmek* romanında yardımcı şahıs rolünde karşımıza çıkarlar ve romanda daha çok polis tipi olarak yer alırlar.

- **Merkezî Şahıslar:**

Tarih profesörü Müştak etrafında gelişen olaylar diğer merkezî şahısların varlığıyla zenginleşmektedir.

Müştak Serhazin:

Sultanı Öldürmek romanının anlatıcı kişisi olan Müştak, sevgilisi Nüzhet'in yirmi bir yıl önce onu terk etmesinin ardından yıllarca haksızlığa uğradığını düşünerek acı içinde hayatına devam etmeye çalışır. Nüzhet'e olan sevgisi, terk edilmesiyle birlikte bir tür takıntıya dönüşür ve bir tür hastalık şeklinde belirti gösterir.

Müştak, özel hayatında olduğu gibi akademik hayatında da başarısız olduğuna inanır. Oysaki üniversitede tarih profesörüdür ve pek çok çalışmaya imza atmıştır. Nüzhet'e

[150] Kula, *a.g.e*, s. 304.

karşı duyduğu öfke ve yenilmişlik duygusu, onu hayatının her alanında başarısız hissettirir. Çoğu zaman kendisini, hayalinde Nüzhet'i öldürürken bulur.

Yıllar sonra Nüzhet'ten gelen telefonla birlikte Müştak, artık eskisi gibi Nüzhet'ten etkilenmediğini fark eder. Yıllarca acısını çektiği bu aşkın ilk defa bir yanılsama olabileceğini düşünür. Onun hayatına devam etmiş olması Müştak'ı daha da değersiz hissettirir.

Psikolojik füg hastası olan Müştak, cinayetin işlendiği gün yeni bir atak geçirir. Bunun haricinde söylenmeyen bazı şeyleri de duymaya başlar. Cinayet silahını yok etmek için taksiye bindiğinde şoförün cinayet hakkında onunla konuştuğunu sanır.

Sık sık kendi kendine konuşan Müştak, Nüzhet'in ölümünün ardından bu cinayeti işlediğine emin olur ve kendini cinayet zanlısı olarak hâkim önünde ifade verirken hayaller. Bazense cinayeti bir başkasının işlemiş olacağını düşünerek çevresindeki insanlara şüpheyle yaklaşır ve onların katil olduklarını düşünüp kendince sebepler arar.

Müştak'ın şizofren derecesindeki hastalıklı hali bunlarla da sınırlı kalmaz. Sık sık aynadaki, bilgisayar ekranındaki yansımasıyla konuşur. Bu yansımayı kendinden farklı bir insan olarak görür ve çoğu zaman bunun ayırımına varamaz.

Müştak'ın içinde bulunduğu ruhsal durumu yeni bir olay değildir. Küçük bir çocukken altını ıslattığında da aynadaki yansımasını göstererek bunu, oradaki çocuğun yaptığını söyleyip işin sorumluluğunu üzerinden atar. Bilgisayar ekranındaki yansımasıyla geçmişini tartışır. Yansımadaki Müştak, asıl Müştak'ı geçmişiyle yüzleştirmeye çalışır:

> *"Ben, senin savaşçı yanındım, direncindim, hayata kafa tutan tarafındım. Sana acı verenlere, misliyle cevap verecek olan intikamcındım." (s. 151)*

Bazen kafasında kimin söylediğini hatırlamadığı cümleler yankılanır. Bunlar yıllarca aynı çatı altında yaşadığı teyzesine, annesine ya da babasına ait olan cümlelerdir.

Hayatını yalnız başına idame ettiren ve hiç evlenmeyen Müştak, yalnızlığın ve hastalığının meydana getirdiği bir sonuç olarak bazen boş evinde, onunla konuşan birtakım sesler duyar:

"'Hiç değilse bir bardak süt içseydin,' diye mırıldandı bir ses." (s. 72)

Suçu kendi üzerinden atabilmek için tüm şüpheleri Sezgin'in üzerine çekmekten rahatsızlık duymaz. Kendisini bir şekilde kurtarmanın derdine düşer. Bunun için de suçlu oldukları belli bile olmayan insanların hatta Tahir Hakkı hocasının bile tutuklanmasını umar. Bu düşünceler içindeyken yine çocukluğuna ait olup olmadığı net olmayan cümleleri duymaya başlar:

"Bencil, bencil bu Müştak... Ne olurdu sanki suluboyanı, Şaziye'ye verseydin…(...) Bak kartonu yırtıp attı, sırf Şaziye kullanmasın diye... İçinde kötülük var bu çocuğun, kötülük..." (s. 149)

Ardından bu düşüncelerin doğrulukları üzerinde düşünür. Gerçekten kötü olup olmadığını, Nüzhet'i öldürp öldürmediğini, suçu meslektaşlarına atmaya çalışışını düşünür. Sürekli olarak bir iç muhasebe içine girer. Bu bağlamda Müştak, hasta tipine örnek teşkil eder.

Müştak, kendisinin de katil olma olasılığı üzerinde durarak cinayetin izlerini sürer. Nitekim Akın'a ulaşan da o olur. Akın'ı aramak için evine gittiğinde, kendisini tıpkı bir dedektif gibi hisseder. Müştak'ın babası polisiye romanlara oldukça meraklı bir adamdır ve Müştak içinde bulunduğu bu hali babasının da görebilmesini arzu eder. Bu noktada Müştak'ın yaşadığı ruhsal sorunlarının çoğunluğun çocukluk dönemlerinde baba faktöründen kaynaklandığı görülür. Kendini babasına kanıtlama arzusu içindedir.

Fetih gezisindeyken Tahir Hakkı, savaşın kaybedenlerini Müştak'ın anlatmasını ister. Müştak bu durumda bile kendini aşağılayacak bir taraf bularak savaşı kaybedenlerle kendi kaybedişi arasında bir bağ kurar. Savaş kurbanı olan insanları anlatmasıyla gezi ekibindekilerin canı sıkılır, durumu fark eden Müştak, bu ayrıntıları anlattığı için kendine kızar. Romanın sonunda suçsuzluğundan dâhi endişe duyarak tüm kanıtların gösterilmesi sonucu bu duruma ikna olmayı başarır.

Nüzhet Özgen:

Müştak'ı yirmi bir sene evvel terk eden kadındır. Yirmi bir sene boyunca Müştak'ı arayıp sormayan Nüzhet, bir anda bir telefonla ortaya çıkar ve hiçbir şey olmamışçasına Müştak'ı akşam yemeğine davet eder. Müştak'ın tuhaf serüven olarak adlandırdığı bu hikâye, Nüzhet'ten gelen bu telefonla başlar. Bu noktada Nüzhet, olayların gelişmesinde etkili olan bir karakterdir.

Müştak'a göre Nüzhet, kalbinin ve hayatının sultanıdır. Yirmi bir sene boyunca unutulmayan bir kadın olan Nüzhet, Müştak için unutulmaz bir ideal, kusursuz bir tanrıça gibidir. Bu sevgiye rağmen Müştak'ı bırakıp idealleri için Chicago'ya giden Nüzhet, Müştak'ı hiç aramaz.

Nüzhet, altmışlı yaşlarındadır ve alanında oldukça başarılı bir akademisyendir. Müştak bu durumu, kendisini terk edip yeni bir yol çizmiş olmasına bağlar. Amerika'da kendinden on yaş genç olan Jerry adında bir adamla evlenen Nüzhet, bu evliliği yürütemeyerek eşinden boşanır.

Hayatı dolu dolu yaşayan bir mizaca sahiptir ve tarih haricinde edebiyata ve şiire de büyük bir ilgisi vardır. Son iki yıldır bir çalışma için Türkiye'ye geliş gidiş yapar fakat öldürülmeden önceki geceye kadar Müştak ile iletişim kurmaz.

Osmanlı Klasik Çağı denince akla gelen ilk bilim insanıdır. Onu davet etmek için dünya çapında pek çok üniversite sıraya girer. Çalışmaları ve hazırladığı tezler ilgiyle karşılanır. Müştak'a ve diğerlerine göre Osmanlı tarihine farklı bir bakış açısı getirir.

Nüzhet'e göre Türkiye'deki tarihçilerin çoğu gerçeklikten uzaktır. Tarihi yazarken duygusal bir tavra bürünüp ulusal değerlere gölge düşürmemek için yorum yapmaktan kaçınmaktadırlar.

Yıllar sonra, Müştak'la iletişim kurduğu o akşam, evinde ölü bulunur. Ölüm nedeni ne tarihî görüş farklılıkları ne de Çetin ile aralarında yaşanan tartışmadır. Nüzhet'in ölümüne dolaylı olarak yıllar önce Müştak'ın hediye ettiği Çeşm-i Lal kolyesi sebep olur.

Tahir Hakkı Bentli:

Müştak ve Nizhet'in üniversitedeki hocalarıdır. Nüzhet'in Osmanlı tarihine olan bakış açısını uygun bulmayan Tahir Hakkı, Nüzhet'i bu konuda yanlı davranmakla suçlar. Ayrıca Nüzhet'in Chiago Üniversitesi'ndeki bursu kazanmasını sağlayan kişidir. II. Mehmet'e büyük bir hayranlık duyar.

Polislere, Müştak ve Nüzhet arasındaki ilişkinin geçmişinden bahsetmez, Çetin'den şüphe duyduğu halde onu polise ihbar etmeden önce kendi konuşup gerçeği öğrenmek ister. İki yıl önce eşi Berrin'i kaybeden Tahir Hakkı'nın hiç çocuğu yoktur. Bu nedenle öğrencilerini çocuğu yerine koyarak onları korumaya çalışır. Bu bağlamda Tahir Hakkı öğretmen tipine güzel bir örnektir:

- **Yardımcı Şahıslar:**

Akın Çotakan:

İki yıl önce Müştak'ın asistanlığını yapan Akın, oldukça başarılı bir gençtir. Müştak'ın asistanlığının ardından burs kazanarak Londra'ya, Oxford Üniversitesi'ne gider. İki sömestr sonra, Londra'daki işini bırakarak Türkiye'ye geri döner ve Nüzhet'in yanında asistan olarak çalışmaya başlar.

Cinsel tercihleri farklı olan Akın, homofobidir. Londra'da evli bir Hintli bir profesöre âşık olur ve bu ilgisi nedeniyle okulda daha fazla barınamaz.

Nüzhet'in ölümünün ardından yokluğu bir arkadaşı tarafından fark edilen Akın, Müştak tarafından evinde dili kesik, kolu kırık bir şekilde bulunur. Roman boyunca hastanede tedavi altındadır. Romandaki görevi bu anlamda pasiftir ve yardımcı şahıs olarak Nüzhet'in ölmeden önce üzerinde çalışmaya hazırlandığı konu hakkındaki bazı ipuçlarına ulaşılmasını sağlar.

Şaziye:

Müştak'ın teyzekızı olan Şaziye, kendine ait olan bir klinikte psikiyatrdır. Eşinden boşanmıştır ve Müştak'ın bir üst dairesinde tek başına yaşamaktadır. Soğuk ve mesafeli bir karakter olsa da Müştak'a karşı oldukça ilgili davranır. Bunda Müştak'ın

hasta olmasının etkisi büyüktür. Fakat Müştak gördüğü bu alakaya rağmen Şaziye'ye "demir leydi" lakabını uygun görür.

Müştak'ın psikolojik füg hastası olmasından ötürü Şaziye, romanda doktor kisvesi altında yardımcı karakter olarak yer alır. Bu anlamda romandaki varlığı Müştak'ın hastalığı ile sınırlı tutulur.

Sezgin:

Romanda yardımcı karakter olarak yer alan Sezgin, Nüzhet'in yeğenidir. Nüzhet ile aynı apartmanda oturur. Halası Nüzhet, Amerika'dayken evine göz kulak olur. Fazilet adındaki genç apartman görevlisi kadınla ilişkisi vardır. Nüzhet'e göre Sezgin, paragöz bir adamdır.

Fazilet:

Fazilet, güllü dallı bir eşarp ve sırtındaki ucuz paltosuyla tasvir edilen yirmi dokuz yaşında genç bir kadındır. Sezgin ile ilişkisi olan bu genç kadın, evlendirildiği köyden de bu nedenle İstanbul'a geri gönderilir. Sezgin'in apartmanında temizlik görevlisi olarak çalışarak hayatını sürdürür. Nüzhet ve Sezgin'in daha önceki yardımcıları rahmetli Satı Kadın'ın kızıdır. Sezgin'e göre çalışkan ve deli dolu bir kızdır.

Fazilet, para hırsına kapılarak Nüzhet'in yakut küpelerini çalar. Nüzhet'in durumu fark etmesinin ardından aralarında tartışma çıkar ve Fazilet, Müştak'ın hediyesi olan mektup açacağıyla Nüzhet'i tek hamlede öldürür.

Romanda, Fazilet'in karakter özelliklerine birebir şahit olunmamaktadır. Yazar bu karakteri birden bire ortaya çıkarır ve onu romanın başında işlenen cinayetin zanlısı olarak kurgular. Polisiye romanın karakteristik özelliklerine aykırı olan bu durum neticesinde romanda yer alan diğer tüm yardımcı karakterler cinayetin gizemini korumak ve asıl katili gizlemek maksadıyla kurgulanmıştır. Fazilet'in diğer şahıslar gibi olayın en başından itibaren romanda yer almaması, katilin izini süren okuyucu için bu anlamda hayal kırıklığına neden olur.

Erol, Sibel, Çetin:

Tahir Hakkı'nın asistanlığını yapan öğrencilerdir. İçlerinden Tahir Hakkı'ya en yakın olanı Çetin'dir. Müştak'a göre Çetin oldukça ukala bir gençtir. Aşırı sinirli tavırları ve Fatih Sultan Mehmet hakkındaki tutucu düşünceleri onu, Nüzhet'in bir numaralı katil zanlısı haline getirir. Bu üç asistan, roman boyunca şüpheleri üzerlerine çekerler.

Başkomiser Nevzat, Komiser Ali, Komiser Zeynep:

Ahmet Ümit'in diğer polisiye romanlarında da karşımıza çıkan Nevzat, Ali ve Zeynep, *Sultanı Öldürmek* romanında bu kez geri planda kalırlar. Müştak, Nevzat'tan bahsederken oldukça olumlu duygular besler. Onun kibar ve sevecen bir adam olduğunu düşünür. Ali'den bahsederken de tıpkı Nevzat gibi serdengeçti, delibozuk gibi ibareler kullanır. Nevzat bu romanda, tarihe meraklı bir Başkomiser olarak okuyucunun karşısına çıkar.

Teoman:

Akın'ın ev arkadaşı olan Teoman tıpkı Akın gibi homofobiktir. Otuz yaşlarında ve iç mimar olan Teoman, Akın'ın saldırıya uğradığı gece evde yoktur. Başlangıçta Akın'a saldıran şahıs olarak düşünülse de sergilediği içten tavırlarla bu şüpheleri yok eder.

Hasan:

Hasan, Nüzhet'in yasadışı yollardan türbe açmasına yardım edecek olan şahıstır. Oğlu Yağız'ın Akın tarafından cinsel tacize uğramış olduğunu duyunca aşırı tepkiler verir. Oğlunun tacizci de olsa birini öldürmüş olma ihtimalini göz ardı etmekle kalmaz oğlunun sergilemiş olduğu bu hareket karşısında gururlanarak *"erkek adamın erkek adamı olur"* tabirini kullanır.

- **Tarihî Gerçekliği Olan Şahıslar:**

Sigmund Freud

II. Murat

II. Mehmed

II. Bayezid

2.10.6. Mekân

Psikolojik durumların yoğun olarak ele alındığı *Sultanı Öldürmek* romanında mekânın varlığı sınırlıdır. Romanda var olan mekânlar, fiziksel anlamda kapalı mekân özelliği göstermektedirler. Cinayet mahalli olarak yer alan Sahtiyan Apartmanı, eskiyi temsil etmesi babında Nüzhet ve Müştak'ın ilişkisine tanıklık eden yapıdır:

> *"Eski bir apartmanın içindeyim; geniş, mermer bir merdivenin basamaklarında… (…) Sahtiyan Apartmanı'ndayım. Nüzhet'in dedesi tarafından yaptırılan, belki de bu semtin en eski binasında." (s. 9)*

Müştak apartmanı, ölmek üzere olan bir insana benzeterek mekânı kişileştirir. Bir zamanlar Nüzhet ile birlikte en güzel günleri geçirdikleri bu mekân artık Müştak için kaybedişten başka bir anlama gelmemektedir. Yıllar sonra Nüzhet'in cansız bedeniyle karşılaşan Müştak bir an evvel bu apartmandan uzaklaşmak ister. Bu açıdan değerlendirildiğinde Müştak, eskimiş ve köhne ruh hali ile yaşlı apartman arasında bir bağ kurar. Apartmana bakarken bir yandan da kendi ruhsal durumunu yansıtır.[151]

Müştak kendi evi ile Nüzhet'in evi arasında bir karşılaştırma yapar. Nüzhet'in evini bakımsız ve keder yüklü olarak değerlendiren Müştak, bekâr olmasına rağmen kendi evini tertipli, düzenli ve yuva bağlamında daha sıcak bulur. *"Evlerden evlere geçen roman, aslında ne kadar farklı hayatların olduğunu göstermek ister."*[152]Ardından kendi söylediği sözün eksikliğini fark ederek ailesiz bir evin yuva olmasının mümkün olamayacağına kanaat getirir.

Cinayetin ertesi günü üniversitede geçen günün ardından Müştak evinin yolunu tutar. Ordu Caddesi'nden geçerken aklına, bir zamanlar bu ana caddeden saraylarına

[151] Bkz. Tekin, *a.g.e*, s. 155.
[152] Köksal Alver, "Roman Dilinde Kent", *Hece Dergisi*, S. 147, s. 69.

yürüyen hükümdarlar gelir. Fakat Müştak hükümdarların halkı selamladığı bu caddede yürürken kendini bir hükümdar gibi değil, II. Mehmet'ten çekinen Sadrazam Çandarlı Halil Paşa gibi hisseder. Fatih'in tahtan inmesinde payı olan Çandarlı Halil Paşa, bu yoldan saraya, Fatih'in huzuruna her çıkışında aynı gerilimi hisseder. Bu cinayetle birlikte başına ne gibi felaketlerin geleceğini bilemeyen Müştak da tıpkı Çandarlı Halil gibi bu yolu, öyle bir gerginlik içinde yürür.

Müştak'ın Akın'ı yaralı halde bulduğu yer, evin en dar alanıdır. Akın evinin dar koridorunda boylu boyunca yatmaktadır. Müştak bu dar koridorda kendini büyük bir boşluğa düşmüş gibi hisseder ve bir anda her şey anlamını yitirir. Bu bağlamda koridor kapalı bir mekân olarak zuhur eder.

> *"Kadıköyü. Öyle derdi anneannem, biz de öyle söyleyegeldik. Çünkü bu topraklar, Kostantiniyye'nin fethinin ardından, Fatih tarafından, kentin ilk kadısı olan Hızır Çelebi'ye verilmişti. O sebepten bölge Kadıköyü olarak anılıyordu. Şimdilerde yanlış bir tabirle Kadıköy diyorlar. Ama bizim yemyeşil bahçelerle kaplı, herkesin birbirini tanıdığı Kadıköyü'müzle, onların pıtrak gibi adımbaşı yüksek binaların dikildiği, kimsenin kimseyi tanımadığı, devasa Kadıköy'ü de aynı semt değil zaten. (...) Velhasıl elbirliğiyle canına okuduk bu canım semtin. Canım terimi de yine rahmetli anneanneme ait... Ama semtimiz demezdi, muhitmiz... Canım muhitimiz..." (s. 206)*

Ahmet Ümit romanlarında sıklıkla, şehir ve semtlerin eski adlarından bahseder. Bu anlamda yazarın verdiği bilgiler, romanın kurmaca bir anlatı olmasına rağmen oldukça öğreticidir. Romanda, Kadıköyü örneği gibi Dolmabahçe'nin adı da 17.yy.da küçük bir koyun doldurulmasından ileri gelmektedir.

İlki Yahya Kemal tarafından düzenlenen fetih gezilerinin bir örneğine, *Sultanı Öldürmek* romanında da rastlanır. İstanbul'un fethini yerinden anlatan Tahir Hakkı ve Müştak, bu noktada dinleyicilere gerçekçi bir atmosfer sunar. Fatih Tepebaşılı'nın da ifade ettiği üzere mekânlar, biçimlendirme aracıdır ve görevini gerçekliğin biçimlendirilmesi durumunda yürütebilir.[153]

[153] Fatih Tepebaşılı, *Roman İncelemesine Giriş*, s. 76.

Nüzhet, Sahtiyan Apartmanı'ndaki evinin çalışma odasını, adeta tarihle iç içe bir mekân haline getirmiştir. Hayat tarzını ve ilgi alanını yaşadığı mekâna yansıtan Nüzhet karakteri, böylece mekâna aidiyet kazandırır. Mekânın hüviyeti Müştak'ı bile etkiler. Kendisini Fatih Sultan Mehmet'in huzuruna çıkmış gibi hisseder.

Müştak, içinde bulunduğu tüm sıkıntılardan kurtulmak için evine sığınma ihtiyacı hisseder. Evine sığındığı anda tüm dertlerinden, içine düştüğü bu çıkmazdan kurtulabileceğine inanır. Çünkü evi ona aittir ve onun kendini güvende hissettiği bir mekândır:

> *"Ev, bizim dünyadaki köşemizdir. Çok kez söylendiği gibi ilk evrenimizdir. Ev, gerçek bir kozmozdur. Kendi içselliği içinde ele alındığında, en mütevazı ev bile güzel değil midir?"*[154]

Gaston Bachelard'ın da belirttiği gibi en gösterişsiz ev bile içinde yaşayanlar için en güvenli sığınaktır. Ev kişinin kendisine ait olan ve her türlü yabancı etkilere uzak olan, olması gereken bir mekândır. Romanda, Şaziye'nin anahtarlarla Müştak'ın evine izinsiz girmesi, Müştak'ı sinirlendirir. Çünkü evin anahtarlarını kendisinin vermiş olmasına rağmen bunu durumu, kendi kişisel alanına bir müdahale olarak görür.

2.10.7. Zaman

Sultanı Öldürmek romanındaki anlatma ve vaka zamanları birbirinden farklıdır. Yirmi bir yıl boyunca onu terk eden sevgilisinin hasretini ve nefretini aynı anda yaşayan Müştak tarafından aktarılan anlatıda, vaka zamanı yine yıllar sonra Nüzhet'ten gelen bir telefonla başlar:

Zamanda geriye dönüşler yapılarak Müştak'ın Nüzhet'in yokluğunda çektiği sıkıntılar aktarılır. Böylelikle okuyucu Müştak'ın psikolojik durumu hakkında bilgi sahibi olurken vaka zamanı da genişler.

[154] Gaston Bachelard, *Mekânın Poetikası*, (Çev. Alp Tümertekin), İthaki Yayınları, İstanbul 2018, s. 34.

Müştak, Nüzhet'in onu terk edip gittiği zamanı; yıl, ay, gün olarak ayrıntılı bir şekilde hatırlar. Nüzhet'in ayrılığı Müştak'ın zaman hususunda da hassaslaşmasına neden olur: *"Yirmi bir yıl mı dedim, hayır yirmi bir yıl, sekiz ay, üç gün…" (s. 4)* diyerek elinde olmadan Nüzhetsiz geçen günlerin hesabını tutar.

Müştak, yirmi bir yılının bomboş geçtiğini düşünür oysa bu zaman dilimi içerisinde akademik kariyerine devam edip profesörlüğe kadar yükseldiğini, hazırladığı tezlerini, yayımladığı kitaplarını hesaba katmaz. Geçen bu zaman dilimi onun için işlevsizdir.

Hayatına giren kadınlardan ve evlilikten son anda dönüşünden önemsiz birer ayrıntı gibi bahseder. Müştak için Nüzhetsiz geçen zaman, nesnel olarak devam etse de o, terk edildiği zamanda takılı kalır. Bu durumunu şu şekilde ifade eder:

> *"Aslında, Nüzhet'in beni bırakıp gittiği günde, gittiği yerde, gittiği anda kalakalmıştım. Mutsuz, umutsuz, hınç dolu…" (s. 4)*

Romanda vaka zamanı dört gündür. Art zamanlı anlatımlarla birlikte vaka zamanı genişler ve geçmiş zamanın izlerinden yararlanılır. Müştak çoğu zaman, geçmişte yaşananların gerçekten yaşanıp yaşanmadığını kestiremez:

> *"Böyle bir an yaşandı mı? Hafızam yeni bir oyun mu oynuyordu bana?" (s. 21)*

Romandaki nesnel zaman ve anlatma zamanı hakkındaki bir bilgilere ulaşmak mümkün değildir. Mevsimlerden kıştır ve cinayet 19.00-20.00 sularında işlenir. Bunun haricinde romanda, zamana dair somut kanıtlar yer almamaktadır.

Olay akışındaki bazı önemsiz olaylar atlanarak anlatım zamanında tasarruf sağlanır. Müştak'ın, Teoman'ın telefonunu apartman görevlisinden öğrenmesi, Teoman'ı arayıp onu eve çağırması gibi kısımlar atlanır. Sezgin'in gözaltına alınışı da daha sonra, zamanda geriye gidilerek anlatılır. Cinayet zamanında nerede ve ne yapmakta olduğu ise özetlenerek verilir. Anlatıcı, eş zamanlı olarak gelişen bazı olayları geriye dönüş tekniğiyle vererek kronolojik zaman anlayışını kırar.

2.10.8. Dil ve Üslup

Sultanı Öldürmek romanı, bir takım tarihî konularla harmanlanarak meydana getirilen polisiye edebiyat ürünüdür. Romanın dili, oldukça açık ve sadedir. *"Aslında dil bir amaç değildir; bir araçtır. Roman sanatında amaç biçimdir."*[155]Bu nedenle Ahmet Ümit, romanlarında anlaşılır olmayı tercih eder.

İstanbul'un fethedilişinin anlatıldığı kısımda hamasi üslup kullanılırken romanın geneline hâkim olan üslup, bilinç akımı üslubudur. Bu noktada romanda iki farklı üslup kullanılır. *"Üslup değiştikçe, okuyucu da, gözlemci olarak durumunu değiştirecek şekilde şartlanır."*[156] Müştak'ın İstanbul'un fethini anlattığı anlardaki üslubu hem hastalığının o sırlarda nüksetmemesinden hem de konunun kahramanlık olmasından kaynaklanır. Romanın geneline hâkim olan bilinç akımı üslubu, en geniş tanımıyla şu şekildedir:

> *"Kişi, somut olarak, bedeniyle belli bir zaman ve mekânda bulunurken; hayalen çok farklı ve alakasız zaman ve mekânlarda dolaşabilir. Cümleleri birbirinden kopuk ve kuralsız olabilir. Eksik cümleler, bölük pörçük ifade kalıpları, sayıklamalar, iç konuşmalar görülebilir. Bunda önemli olan, kişilerin dış dünya şartları içinde bulundukları durum değil; zihinsel yolculukları ve iç dünyalarının kendi karmaşıklığı içinde olduğu gibi yansıtmasıdır."*[157]

Romanda bilinç akımı üslubunun yoğun olarak kullanılmasındaki sebep, özne anlatıcı durumundaki Müştak karakterinin şizofreni hastası olması ve sık sık kendi kendisiyle konuşmasıdır. Bu tür konuşmalar daha çok tamamlanmayan cümlelerden meydana gelir. Bu sebeple, romanda çok sayıda devrik ve eksiltili cümle kullanılmaktadır. Ayrıca romanda, dil ve üslup açısından değerlendirmeye tabi tutulan ikileme, deyim ve atasözleri sayı bakımından oldukça fazladır. Bunun yanında leitmotiv ile ilgili örneklere de yer verilmektedir:

---

[155] Tekin, *a.g.e.*, s. 166.
[156] Leonard Lutwack, "Romanda Karışık Üsluptan tek Üsluba Geçiş", *Roman Teorisi*, (Hazırlayan: Philip Stevick), Akçağ Yayınları, Ankara 2017, s. 223.
[157] Çetin, *a.g.e.*, s. 277.

"Romanda veya hikâyede bir karakterin ya da anlatıcının kullandığı bu tekrarlayan ifade kalıplarına leitmotiv adı verilir."[158]

Yedi yıl boyunca Müştak'ın Nüzhet'e mektup yazması, yedi tepeli şehrin, Osmanlı'nın yedinci padişahı olan II. Mehmet tarafından fethedilmesi, yine II. Mehmet'in yedi dil biliyor olması gibi bazı olaylarda yedi sayısı karşımıza leitmotiv olarak çıkar.

İkilemeler:

Kırış kırış, alev alev, zangır zangır, iri iri, abuk sabuk, renk renk, hafif hafif, mışıl mışıl, özene bezene, kolay kolay, geri geri, derin derin, ağır ağır, diken diken, donuk donuk, hüngür hüngür, cayır cayır, buram buram, kara kara, pis pis, uzun uzun, tatlı tatlı, pılı pırtı, çığır mığır, yer yer, sakin sakin, tekrar tekrar, pırıl pırıl, sık sık, halka halka, tuhaf tuhaf, ilmik ilmik, Allah Allah, sabah sabah, tırım tırım, kolay kolay, ezim ezim, saf saf, kör kör, apar topar, parıl parıl, alev alev, sinirli sinirli, mışıl mışıl, hüngür hüngür, tek tek, bilgiç bilgiç, pişkin pişkin, sıra sıra, ağır ağır, aptal aptal, tatsız tuzsuz, doğru dürüst, çın çın, fosur fosur, bol bol, ballandıra ballandıra, kıs kıs, öbek öbek, adım adım, al al, fıldır fıldır, çakmak çakmak, pütür pütür, kıtır kıtır, tir tir, geri geri, pare pare, ciddi ciddi, çopur çopur, gevrek gevrek, kıpır kıpır, renk renk.

Deyimler:

Alttan almak, ağzındaki baklayı çıkarmak, gönül almak, miadını doldurmak, aklı karışmak, kulak kesilmek, tüyleri diken diken olmak, öküz altında buzağı aramak, aklının ucundan geçmemek, tadını çıkarmak, taş çıkarmak, kestirip atmak, ağız yoklamak, dalga geçmek, yakayı sıyırmak, canına okumak, burun kıvırmak, kedinin fareyle oynadığı gibi oynamak, yerin dibine geçmek, tongaya düşmek, akıl yürütmek, lafı ağzından almak, dili sürçmek, bıyık altından gülmek, kafa yormak, iki dirhem bir çekirdek olmak, çileden çıkmak, taş çıkarmak, rengi atmak, dil uzatmak, bir çuval inciri berbat etmek, ezim ezim ezilmek, yakayı kurtarmak, dudak bükmek, kafayı takmak, yakayı sıyırmak, bilmeze yatmak, kafasına dank etmek, elini kana bulamak, dolap çevirmek, burnunu sokmak, etlisine sütlüsüne karışmamak, canından

[158] Dumantepe, *a.g.e.*, s. 299.

bezdirmek, kadir kıymet bilmemek, küplere binmek, baltayı taşa vurmak, ipin ucunu kaçırmak, kulak kesilmek, ağız dalaşına girmek, gözünü kan bürümek, fol yok yumurta yok, on ikiden vurmak, kazık atmak, gözdağı vermek, ipini çekmek, yerinde yeller esmek, postu sermek, kafasına dank etmek, dudak bükmek, istifini bozmamak, buza kesmek, tepeden tırnağa süzmek, yay gibi gerilmek, anası ağlamak, maraz çıkarmak, peşrev çekmek, taşı gediğine koymak, rezil rüsva etmek, aklını çelmek, altını üstüne getirmek, kulp bulmak, dibi boylamak, dem vurmak, can atmak, ağzı açık kalmak, burnunun dibine sokmak, asabı bozulmak, açığa vurmak, foyası ortaya çıkmak, çileden çıkmak, yakayı sıyırmak, ateşe atmak, pabucu dama atılmak, gözünün yaşına bakmamak, can ciğer kuzu sarması olmak, bıyık altından gülmek, kara sevdaya düşmek, havaya girmek, el pençe divan durmak, çıt çıkarmamak, çanak tutmak, papara yemek, ıcığına cıcığına kadar öğrenmek, ağzının tadı kaçmak, kılı kırk yarmak, dişini tırnağına takmak, delik deşik etmek, lafı ağzından almak, dişini sıkmak, başından aşağıya kaynar sular dökülmek, toprağa vermek, dile getirmek, dile düşürmek, örtbas etmek, yakayı sıyırmak, burun buruna gelmek, taş çıkarmak, başının etini yemek, faltaşı gibi açılmak, beti benzi atmak, şeytana pabucunu ters giydirmek, laf sokmak, leb demeden leblebiyi anlamak, feleğin çemberinden geçmek, kan beynine sıçramak, eteğindeki taşları dökmek, lafını kesmek, maytap geçmek, baş göz olmak.

Atasözleri:

Can çıkmadan huy çıkmaz.

Kol kırılır yen içinde kalır.

Su testisi suyolunda kırılır.

Papaz her zaman pilav yemez.

Tahtın da bahtın da hayırlısı evladır.

Yorgan gitti kavga bitti.

Suya düşen yılana sarılır.

Deli deliyi görünce değneğini saklar.

Koyun can derdinde, kasap et derdinde.

Kambersiz düğün olmaz.

Delinin biri kuyuya taş atar, kırk akıllı çıkaramaz.

Argo ve Küfür:

Karı, oğlum, cukka sağlam, geri zekâlı, salak, gerzek, aptal, boka batmak, nah bu kadar, martaval, piç, kerizi uyandırmak, cadaloz, gay, moruk, ibne, ahmak, avrat, pezevenk, eşşoğlu eşek, yavşak, davar, dangalak, dingil, öküz, ödlek, kafaya alma, herif, nonoş, lubunya, sünepe.

2.11. Beyoğlu'nun En Güzel Abisi

2.11.1. Romanın Kimliği

Ahmet Ümit, *Beyoğlu'nun En Güzel Abisi*, 1-4. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Ekim 2013.

Ahmet Ümit, *Beyoğlu'nun En Güzel Abisi*, Cep Boy: 1-5. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Haziran 2014, 568 s.

2.11.2. Romanın Konusu ve Özeti

Beyoğlu'nun En Güzel Abisi romanı, bir yılbaşı gecesi Tarlabaşı'nda esrarengiz bir şekilde işlenen cinayetle başlar. Bu ilk cinayete paralel olarak işlenen sekiz cinayetle birlikte roman sona erer.

Polisiye bir edebiyat ürünü olan *Beyoğlu'nun En Güzel Abisi* romanı, cinayetlerle birlikte Beyoğlu sokaklarını gerçekçi bir yaklaşımla ele alır. Suç merkezi haline gelen Tarlabaşı etrafında şekillenen romanda, bu düzenin parçası olan ve ayakta kalmaya çalışan insanın hikâyesi anlatılır. Bu hikâye âşk cinayeti ile başlar; rant ve âşk savaşımı içinde olan mafya cinayetleriyle son bulur.

> *"Beyoğlu'nun En Güzel Abisi'nin içeriği en evrensel anlamıyla insancılık, çoğulculuk ve toleranstır; biçimiyse tümel dilsel malzeme olan*

Türkçenin söz konusu içeriğe uygun olarak en yetkin biçimselleştirimidir. Yazar, insana insanlığını her sayfasında yeniden anımsatan bu romanıyla güncel Türkiye edebiyatını boyutlandırmıştır."[159]

Başkomiser Nevzat, bu yılbaşı gecesinde öncekilerden farklı olarak hiçbir cinayet anonsunun gelmemesiyle ümitlenir. Bu gecenin her yılki yılbaşı gecelerinden farklı geçeceğini düşünürken beklediği anons gelir ve Tarlabaşı'nda bir erkek cesedi bulunur. Romanın konusu bu cinayet üzerinden şekillenir ve bu cinayet başka cinayetlerin işlenmesi için bir kıvılcım olur.

Yılbaşı gecelerinde polislerin, karakollarında sıkıcı bir gece geçirdiklerinin altı çizilir. Onlar her an her dakika bir olayın çıkması ihtimaline karşı hazır kıta beklerler ve bu günlerini sevdiklerinden ayrı geçirmek durumunda kalırlar. Başkomiser Nevzat gibi sonraki günlerde bu geceleri telafi etme gayretinde bulunanlar da olur. Ali'ye göre ise bu gecenin diğer gecelerden hiçbir farkı yoktur. Ali'nin böyle düşünmesindeki en önemli etken kimsesizler yurdunda büyümüş olmasıdır.

Öldürülen adamın kimliğinin ortaya çıkmasıyla cinayetin mahiyeti şekillenmeye başlar ve işin içine pek çok şüphe girer. Maktul Engin, Öztarlabaşılılar Kulübün işletmecisi Kara Nizam'ın sağ koludur. Engin'in cesedinin hasımlarının kulübünün hemen önünde bulunmuş olması Nevzat ve ekibinin dikkatini çeker. Dolayısıyla gözler öncelikle hasmı Barbut İhsan'a çevrilir fakat olaylar ilerledikçe pek çok kişi bu cinayetin zanlısı hâline gelir.

Nevzat olay yerinde üç sokak çocuğuyla karşılaşır ve bu üç kimsesiz, tiner çeken çocuk roman boyunca Tarlabaşı Sokağı'nda Nevzat'a arkadaş olurlar. Nevzat bu çocukların Engin'i tanımaları sebebiyle cinayet mahallindeyken ilk önce onlarla konuşur. Musti ve Keto, Engin'in ne kadar iyi bir adam olduğundan dem vururken Pirana, arkadaşlarıyla aynı görüşte değildir.

Polislerden çekinen çocuklarla Nevzat baş başa konuşmak ister ve onların birden bire yağmaya başlayan kar karşısındaki sevinçlerine şahit olur. Çocuklarla birlikte Nevzat da garip bir heyecan hisseder.

[159] Kula, *a.g.e.*, s. 318.

Janti Cemal'in Nevzat'a "Beyoğlu'nun En Güzel Abisi" diye seslenmesi Nevzat'ı hüzünlendirir. Bu hüzne şahit olan Evgenia nedenini sorunca Nevzat eski bir hikâyeyi anlatır.

Madam Anahit adında yaşlı bir kadın, bir tanıdığının oğlunun suçsuz olduğunu ispatladığı için Nevzat'a Beyoğlu'nun En Güzel Abisi lakabını uygun görür. O günden sonra da Nevzat'ı tanıyan Beyoğlu halkı ona bu şekilde hitap etmeye başlar. Fakat günlerden bir gün Nevzat yanılır ve bu yanılgı bir kızın ölümüyle sonuçlanınca Nevzat artık bu lakabı duymak istemez.

Romanın konu yelpazesi oldukça geniştir. Tarlabaşı'nın içinde bulunduğu sosyal durum ortaya konmaya çalışılırken bir yandan da bu gibi köhne, unutulmuş semtlerde türeyen kabadayılara, uyuşturucu tacirlerine yer verilir. Yeni kabadayılar, eski kabadayılar karşılaştırılır ve eskilerin en azından bir yol yordam sahibi oluşlarından bahsedilir.

Kara Nizam ve Barbut İhsan, ilk başlarda dost olan iki kabadayıdır. Her şey Kara Nizam'ın İhsan'ın yanında çalışan ve İhsan'ın sevgilisi olan Çilem'e âşık olmasıyla başlar. Kara Nizam o kadar yaşlı ve çirkindir ki bu sevgi için İhsan'ın yanında hiç şansı yoktur. Önce İhsan'a ortalık teklif eder. İhsan, Tarlabaşılılar Kulübü'nün sahibidir. Fakat İhsan, Nizam'ın ortaklık isteğini uygun bulmaz ve onu reddeder. Böylece aralarındaki gizli hasımlık alenen başlar. Kara Nizam, İhsan'a inat aynı semtte Öztarlabaşılılar adında bir kulüp açar ve Engin burada Nizam'ın sağ kolu olarak çalışır.

Bir yandan kulübü işletirlerken diğer yandan da Tarlabaşı'nda rant peşinde koşarlar. Nizam bu yolda yalnız değildir, arkasında yirmi bir tane yeğeni vardır ve hepsi onun için gözünü kırpmadan çalışır.

Başkomiser Nevzat ve Komiser Ali, Engin'in Kadın Çıkmazı Sokağı'ndaki evine giderler. Dışarda kar yağmaktadır ve evin kapısı aralıktır. Üstelik kapının eşiğinde büyük bir ayakkabı izi mevcuttur. İzin içine henüz kar dolmadığı için içerdekinin yeni gelmiş olduğunu anlarlar. Üstelik ayak izlerine bakıldığında bu bir erkektir. Nevzat ve Ali, her ihtimale karşı siper alırlar ve Ali dayanamayarak içeri girer.

İçerisi karanlıktır ve açılan ateşe Ali de karşılık verir. İçeri girdiklerinde bir adamın yerde kanlar içinde yattığını görürler

Ölen adamın kimliği araştırılınca işler daha da karmaşık bir hâle gelir. Ölen adam kiralık katildir. Fakat Engin öldükten sonra onun evine girmiş olması kafaları karıştırır. Ali, birini öldürmüş olmanın verdiği ilk şoku atlattıktan sonra kendine gelir ve soruşturmaya kaldıkları yerden devam ederler.

Engin'in evinin duvarındaki televizyonun arkasına yerleştirilmiş bir kasa bulunur. Kasanın anahtarı ise Engin'in boynundan çıkan çevşen kutusunun içindedir. Kasayı açtıklarında içinden Tarlabaşı'nda bulunan evlerin tapuları çıkar. Aynı zamanda dosyaların içinden üç farklı kadın fotoğrafı düşer.

Fotoğraflardan biri Jale adında bir kadına aittir. Jale, Engin'in eski sevgilisidir. Emlak işinde Engin'e finans sağlayan zengin ve kocası yatalak olan orta yaşlı, güzel bir kadındır. Engin, bu kadını bir maşa olarak kullanır çünkü uyuşturucu kaçakçısı amcasından kalan paralar yurt dışındadır ve Engin İtalyan mafyasının üzerinde kurduğu tehditten dolayı iki yıldır yurt dışına çıkamamaktadır.

İkinci fotoğraftaki kadın Azize'dir. Saltanat Süleyman'ın da bahsettiği, Engin'in yeni sevgilisidir. Engin'in çevresinde bu kadar güzel kadınlar varken neden Azize gibi sıska ve pek de güzel olmayan bir kızla birlikte olduğuna kimse anlam veremez ve herkes bu işte bir işin olduğunu düşünür.

Üçüncü fotoğraf Ferhat Çerağ Kültür Merkezi'nin sahibi olan Nazlı'ya aittir. Bu fotoğrafla beraber dosyada bir de kroki bulunur. Kroki Tarlabaşı'ndaki bu kültür merkezine aittir. Engin'in bu kadınla ne gibi bir işi olduğu konusu sadece tahminler dâhilinde kalır ve Nevzat'a göre Engin'in almak istediği sıradaki bina Nazlı'nın binasıdır.

Nevzat önce Barbut İhsan ile sonra daha Kara Nizam ile konuşur. Aralarındaki husumeti inkâr etmezler. İhsan'a göre Nizam, kendi adamını öldürüp cinayeti de onun üstüne atmaya çalışmaktadır. Kara Nizam'a göre ise bir hafta kadar önce Engin ve İhsan kavga etmişlerdir ve bu cinayet için geçerli bir sebep olabilir.

Cinayetin işlendiği gece İhsan, Talimhane'de Şiribom Pavyon'da yılbaşını kutlamaktadır. Kara Nizam ise 31 Aralık gecesi, Uludağ'dadır, Buraya Çilem ile evlenmek için gider. İhsan ve Nizam'ın sorgusunun ardından Jale, Nazlı ve Azize ile tek tek görüşülür.

Jale, Engin ile iş yaptığını ve Azize'yle tanışmadan önce sevgili olduklarını kabul eder fakat Engin'in ölümüyle bir ilgisi olmadığını iddia eder, oysa Titiz Tarık'ın kaldığı otelin kamera kayıtlarında İhsan ve Jale'nin kamera görüntüleri ele geçirilir. Jale gözaltına alınsa da cabbar avukatının desteği sayesinde hiçbir açık vermez ve serbest kalır.

Nazlı'nın sorgusu birer gün arayla önce Tarlabaşılılar daha sonra da Öztarlabaşılılar Kulüplerinin molotof saldırısına uğramasıyla şekillenir. Kendilerine Salı Grubu ismini verdikleri bir grup genç semtlerindeki kumarhanelere bir tür savaş açar ve onlara gözdağı vermek isterler fakat bu gözdağı kanla biter. Kara Nizam'ın yeğeni olan Kudret, camlarına molotof atan Fidan adındaki genç kıza yedi el ateş eder. Genç kız orada hayatını kaybeder.

Romanda, Salı Grubu'nun Gezi Parkı olaylarına katıldığı da ifade edilir. Yazar böylelikle gezi parkı hakkındaki düşüncelerine Nevzat'ın aracılığıyla yer vererek hükümetin ve polis kuvvetlerinin oradaki insanlara orantısız bir güç kullandığından bahseder.

Çilem'in Engin'in cinayeti ile ilgili İhsan'la konuşması Kara Nizam'ın kulağına gidince iki kabadayının arasında bir düello başlar. Fakat en başından beri İhsan'a komplo kuran Nizam'ın eli güçlüdür çünkü İhsan'ın adamı Pire Necmi aslında onun için çalışmaktadır. İhsan, Nizam'a ateş etmek üzereyken Necmi, eski patronunu vurur ve İhsan ölmeden evvel Necmi'ye ateş ederek o da onu öldürür. Keto ve diğer çocukların Nevzat'ı içine düştüğü pusudan kurtarmak için meydana gelirler. Dikkati dağılan adamların ikisini Nevzat etkisiz hale getirir. Nizam ateş taşıyan bir kuşun saçlarına konmasıyla yanarak ölür. Adamların rastgele sıktığı kurşunların isabet ettiği Keto ve Pirana hayatlarını kaybeder. Sokak çocukları büyük bir fedarlık göstererek Başkomiser Nevzat'ı kurtarmak için kendi canlarını feda ederler.

Sorguların tamamlanmasıyla Engin'in katilinin, sevgilisi Azize'nin çalıştığı pavyondaki klarnetçi Sadri olduğu anlaşılır. Engin'in yılbaşı gecesi Azize'yi tartaklamasına gönlü daha fazla dayanamayan Sadri, mutfaktan bıçağı kaptığı gibi Engin'in kalbine saplar. Sadri'nin Bulgaristan göçmeni olması ve Komiser Zeynep'in ailesinin tesadüfen onu tanıması üzerine, Sadri'nin bıçak fırlatma ustası olduğu ortaya çıkınca cinayet çözüme kavuşur.

Romanda ayrıca Gezi Parkı olaylarından da bahsedilmektedir. Yazar, Başkomiser Nevzat'ın görüşleri ışığında bu olaylar hakkında bazı öznel yorumlamalara başvurur. Bu noktada yazar siyasi birtakım konuları romanın konusuna dâhil eder.

2.11.3. Olay Örgüsü

Beyoğlu'nun En Güzel Abisi romanı kırk dokuz bölümden meydana gelmektedir ve olay örgüsünü oluşturan metin halkaları çok zincirli bir yapıdadır. Bir yandan cinayet vakası aydınlatılmaya çalışılırken diğer yandan Başkomiser Nevzat ve Evgenia'nin aşkı anlatılır. Diğer şahısların hayat hikâyelerine de değinilerek olaylarda birtakım çeşitlenmeler yaşanır.

Roman ilk olarak cinayet anının aktarımıyla başlar. Aktaran kişi tanrısal konulu gözlemci anlatıcıdır ve romanın geri kalanında hâkim olan anlatıcıdan farklıdır. Cinayetin işlenmesinin ardından maktulün cesedi polisler tarafından bulunur ve olay örgüsü bu olaydan itibaren başlatılır.

Romanı meydana getiren bölümlerin her biri farklı bir başlık taşır ve bölümlerde herhangi bir numaralandırma yapılmaz. Söz konusu incelemede metin halkaları ele alınırken kitabın bölümlerini ifade edilen roman başlıklarına da tarafımızca yer verilmektedir.

"Katili daha çabuk davranmış anlaşılan"

Yılbaşı gecesi devriye gezen polis memurları tarafından kimliği belirsiz bir ceset bulunur. Maktulün kimlik bilgilerine ulaşılır.

Keto, Musti ve Pirana adlarındaki üç sokak çocuğu, olay mahalline gelir ve maktulü tanır.

"Bu çocuklar evsizdi, umutsuzdu, geleceksizdi"

Başkomiser Nevzat, üç çocuğa da maktul hakkında sorular sorar. Hepsi Engin hakkında farklı farklı düşünceler aktarır. Engin, Çilem, Kara Nizam ve Barbut İhsan'ın isimlerini verip aralarındaki husumetten bahsederler.

Kara Nizam'ın Barburt İhsan'a nispet olarak açtığı Öztarlabaşılılar Kulübü'nden Çilem ile olan ilişkilerinden ve Engin'in bu olayların tam olarak neresinde durduğundan bahsedilir.

"Bir tür düello mu diyorsun?"

Cinayetin bir tür düello olabileceği ihtimali üzerinde durulur. Engin'in kalbine bıçağın saplanış açısı dikkat çeker.

"Yaşlı erkeklerin aşkı fenadır Komiserim"

Olay yeri incelemesinin tamamlanmasının ardından Nevzat ve Ali, Beyoğlu'nda bir çorbacıya gider. Burada Engin'i tanıyan eski kabadayılardan Saltanat Süleyman ile karşılaşırlar. Süleyman, Engin hakkında bildiklerini çok önceden beri tanıdığı Başkomiser Nevzat'a anlatır.

"Eşkıyanın eskisi yenisi olmaz"

Süleyman'ın masadan ayrılmasıyla Nevzat, Süleyman'ın eski güçlü günlerini Ali'ye anlatır. Süleyman ile Barbut İhsan'ın geçmişe dayanan husumeti de anlatılan konular arasındadır.

"Sen onu vurmasaydın o bizi vuracaktı"

Lokantadan ayrılan Nevzat ve Ali, kontrol etmek maksadıyla Engin'in evine gider ve burada üzerlerine ateş açılır. Ali ateş açan adamı vurur, adam ölür.

"Aşk, dünyanın en iyi mazeretiydi"

Ali'nin öldürdüğü adamın kiralık katil Tarık Seberci olduğu anlaşılır. Kiralık katilin Engin'in evinde ne aradığı Başkomiser Nevzat için merak konusu olur.

"Bazı gerçeklerin kimseye yararı yoktur."

Olaylı gecenin ardından Nevzat evine gider. Janti Cemal, Nevzat'ı arar ve cinayet hakkında konuşurlar.

"Lütfen, sadece romanlarınızdaki cinayetlerle ilgilenin"

Nevzat'ın polisiye yazar olan üst komşusu, sokak köpeği Bahtiyar'ı soğuktan korumak için kendi evine aldığını Nevzat'a haber verir. Bununla da kalmayan yazarın cinayetle ilgili sorular sorması Nevzat'ı rahatsız eder.

Tarlabaşılılar Kulübü'nün yakılmaya çalışıldığı haberi gelir.

"Büyülü bir şey vardı bu kadında"

Zeynep, Engin'in evinde anahtarı olmayan bir kasa bulur.

Evgenia, Nevzat'ı arar ve kuzeni Angeliki ile yengesi Fofo'nun geldiğini haber vererek akşamki randevularına gelemeyeceğini söyler.

"Naçizane, Pire Necmi derler bize Beyoğlu'nda"

Tarlabaşılılar Kulübü'ne giden Nevzat, yangın sonrası mekânı inceler. Burada çalışan Pire Necmi'den yangın ile ilgili bilgi alır.

"Kara Nizam parsel parsel Tarlabaşı'nı satın alıyor"

İhsan'ın yanında olan Ali'ye Nevzat da katılır. İhsan; Çilem ile nasıl tanıştıklarını, Engin'in Çilem'i nasıl kandırdığını, Kara Nizam'la olan husumetini anlatır.

"Tarlabaşı'nda Ranta Hayır!"

İhsan'ın yanından ayrılan Nevzat ve Ali, Beyoğlu'ndaki kentsel dönüşüm üzerine konuşarak Engin'in evine giderler.

Tarlabaşı'ndaki yıkıma karşı çıkan bir grup eylemci ile karşılaşırlar. Eylemciler arasındaki bir kadın Nevzat'ın dikkatini çeker.

"Bu kadınlar kim?"

Engin'in evindeki kasadan üç kadına ait fotoğraflar çıkar. Kadınlar biri Nevzat'ın eylemciler arasında gördüğü kadındır. Ayrıca kasadan tabu ve senet gibi maddî değeri olan belgeler de çıkar.

Kara Nizam, Engin'in evine gelir.

"Azrail'e koz vermek istemiyorsan, sevdiklerinin sayısını az tutacaksın bu dünyada"

Kara Nizam, Engin'i Barbut İhsan'ın öldürmüş olabileceğini ifade eder.

İhsan fotoğraflardaki kadınları teşhis eder. Bunlardan biri Engin'in yaşça büyük ve zengin sevgilisi Jale, diğeri Engin'in pavyonda şarkıcılık yapan sevgilisi Azize ve eylemci kadın Nazlı'dır.

Kara Nizam, Çilem'le Engin'in bir ilgisi olmadığını, Çilem ile kendisinin evli olduğunu da ifade eder.

Kara Nizam, Engin'in ondan habersiz olarak aldığı dokuz evi öğrenince şaşırır ve tapuların sahte olduğunu savunur.

"Cesaretin yoksa niye silah çekiyorsun…"

Nevzat ve Ali, Azize'nin çalıştığı pavyona giderken Saltanat Süleyman ve esnafın kavgasına denk gelirler. Saltanat Süleyman'ın elindeki bıçak dikkat çeker. Engin'in katilinin Saltanat Süleyman olabileceği düşünülür.

"İyi kızdır Azize…"

Kavgayı ayırıp tarafları merkeze gönderdikten sonra Nevzat ve Ali, Neşe Pavyon'a gider fakat Engin'in sevgilisi Azize'yi bulamazlar. Onun yerine Azize'yi yakından tanıyan klarnetçi Sadri ile konuşurlar.

Sadri, Engin'in Azize'yi kullandığını ama Azize'nin bu duruma ses etmediğini çünkü Engin'e âşık olduğunu anlatır. Azize'nin şu an iyi olmadığını, yarın sabah kendi elleriyle onu merkeze getireceğini söyler.

"O polisse ben de vatandaşım…"

Nevzat, Ali ve Zeynep'i beklerken karşısına yaşlı bir adam çıkar ve ölümlerin, yangınların devam edeceği haberini verip gider.

Nevzat, yaşlı adamın ardından Keto ve Pirana ile karşılaşır. Keto, Pirana ve Musti'nin dört ay kadar Nazlı'ya ait olan Ferhat Çerağ Kültür Merkezi'nde kaldıkları öğrenilir.

Kara Nizam'ın Öztarlabaşılılar Kulübü'nün binası Nazlı'ya aittir fakat Kara Nizam Nazlı'ya binasını geri vermeye yanaşmaz ve iki taraf arasında daha önceden husumet yaşandığı ortaya çıkar.

"Olsun, yine de insanların sizi sevmesi güzel"

Nevzat, Ali ve Zeynep birlikte meyhaneye gider. Meyhaneye Nevzat'ın yazar olan komşusu da gelir.

"Kimsenin kimseyi öldürmediği bir dünya…"

Öztarlabaşılılar Kulübü'nün önünde yeni bir cesedin bulunduğu haberi gelir.

"Görmüyor musunuz katiller orada!"

Fidan ve Salı Grubunun Öztarlabaşılılar Kulübü'ne düzenlediği molotof saldırış sonrası Ferhat Çerağ Kültür Merkezi'nde yaşayan Fidan, Kara Nizam'ın yeğeni Kudret tarafından öldürülür.

Nazlı olay yerine gelerek Fidan'a engel olamadığı için kendini suçlar. Nazlı, Nevzat'ın olaylar hakkında konuşma talebini geri çevirmeyerek onu kültür merkezine davet eder.

"Bu memlekette kadınların eti de, canı da sudan ucuzdur"

Nevzat ve Nazlı Ferhat Çerağ Kültür Merkezi'ne geçer. Nazlı, Fidan'ın babasının kızlarını kumar masasına yatırdığını anlatır.

"Yeni Dinimiz ve Tapınma Ritüelleri"

Nevzat, Nazlı'nın yanından ayrılıp ikinci cinayetin işlendiği yere gider. Olay mahalline giderken sokakta komşusunu görür gibi olur ardından Janti Cemal ile karşılaşırlar.

"İlk cinayetini on altı yaşında işlemiş."

Nevzat, merkezde Kudret'i sorgular. Kudret ve diğer amcaoğullarının Gezi Parkı'nda göstericilerle çatıştıkları ortaya çıkar. Kudret'in avukatının gelmesiyle sorgu sona erer.

"Ecdat mirası yahu, hiç mi vicdanın sızlamaz?"

Nevzat merkezden ayrıldıktan sonra yol boyunca İstanbul'un tükenişini düşünür ve taksi şoförüyle dertleşir.

"Nezaket başkadır, insanın içinden geçenler başka"

Nevzat evine gelir ve evde Evgenia'yı görünce sevinir. Kapıda yazar ile karşılaşan Evgenia, yazarın iyi bir adam olduğundan bahseder ve Nevzat bu duruma sinirlenir.

"İnsanlar o kadar korkunç ki senin merakın, onların vahşetinin yanında çok masum kalır"

Geceyi Evgenia ile birlikte geçiren Nevzat, sabah kahvaltıyı evinde yapar ve o uyurken Cemal arar. Telefonu açan Evgenia, Nevzat'a "Beyoğlu'nun En Güzel Abisi" denildiğini öğrenir. Bunun üzerine bu lakabın hikâyesini Nevzat'tan dinlemek ister. Nevzat tarafından Kader ve Osman'ın sonu kanla biten âşk hikâyesi anlatılır.

"Kendimi kandırmıyorum Komiser Abi, o da bana âşıktı"

Merkeze geçen Nevzat, Sadri ve Azize'yle konuşur. Azize, Engin ve Kara Nizam'ın Çilem'e oynadıkları oyunu anlatır. Çilem bu oyunun kurbanı olur ve İhsan'dan ayrılıp Kara Nizam ile evlenmek zorunda kalır.

Azize, Engin'in Jale ile arasındaki çıkar ilişkisinden de bahseder. Engin, parası için Jale'yi kandırıp onun paralarıyla Tarlabaşı'ndan birçok ev satın alır.

Engin öldürüldüğü gece Azize ile barışmak için pavyona gelir fakat Azize barışmak istemez ve kavga ederler.

"Acı bir hikâyesi olmalıydı"

Sadri o geceki Engin ve Azize'nin kavgasını anlatır. Kavganın sebebi Engin'in Jale ile olan ilişkisini duygusal anlamda da sürdürüyor olmasıdır.

Barbut İhsan, Nevzat'ı arar. Çilem'in kendisini aradığını ve cinayetle ilgili görüşmek istediğini söyler.

"Vicdanını rahatlatmak istiyor olamaz mı?"

Merkezden ayrılmak üzere olan Nevzat'ı Kara Nizam arar ve yeğeni Kudret'in suçsuz olduğunu söyler. Nevzat'ı bu konu hakkında konuşmak için Ocakbaşı'na davet eder.

Titiz Tarık'ın banka hesabına iki yüz bin lira para yatırmış olduğu ortaya çıkar. Zanlıların banka hesapları inceleme altına alınır.

Nazlı ve eski sevgilisi Ferhat Çerağ hakkında bilgilere yer verilir.

"Hayat, yaşadıklarımızdan çok hayal ettiklerimiz değil mi zaten"

Nevzat ve Ali, Jale ile görüşmeye gider. Jale, Engin ile ilişkisini kabul eder.

"Ayar isteyene ayar, sopa isteyene sopa…"

Ali, Zeynep'i almak için adli tıbba gider. Nevzat, İstiklal Caddesi'ne doğru yürürken önüne Keto, Pirana ve Musti çıkar. Fidan'dan ve Gerilla Civan'dan bahsederler. Gerilla Civan'ın Fidan'ın intikamını almak için harekete geçeceğini anlatırlar.

Nevzat, Kara Nazmi'nin mekânına gitmek üzere çocukların yanından ayrılır.

"Zalimin en büyük başarısı karşısındakileri de zalime dönüştürmektir"

Kara Nazmi ile buluşma saatinin henüz gelmediğini anlayan Nevzat, Nazlı'nın kültür merkezine gider. Nazlı'yla Gerilla Civan hakkında konuşur.

Çekirge Memo'nun Keto, Pirana ve Musti'ye Gerilla Civan hakkında anlattıkları Nazlı'nın anlattıklarıyla uyuşmayınca Nazlı, Nevzat'ın yanına Memo'yu çağırır. O gün Gerilla Civan ile konuştuklarını Nevzat'a da anlatmasını ister.

Çekirge Memo, Nazlı ve Gerilla Cihan arasında geçen konuşmaları bir de Nevzat'a anlatır. Çocukların Memo'nun söylediklerini yanlış anladığı ve Cihan'ın kimseye saldırmak gibi bir niyetinin olmadığı ortaya çıkar.

"Ağaçlar gerçekten de konuşuyordu…"

Nazlı, Memo ile Gezi Parkı'nda nasıl tanıştıklarını ve onu kültür merkezine alışını anlatır. Bu esnada içeriye Civan girer ve Nevzat ile tanışır.

Civan eğer Fidan'ın katili serbest kalırsa çocukların sokağa dökületeceğinden endişe duyduğunu söyler.

"Kurtlar sofrasına düşmüş gencecik kızlar…"

Kültür merkezinden ayrılan Nevzat, Azize'nin evine gider. Azize'nin evinde de tıpkı Engin'in evinde olduğu gibi gizli bir kasa bulunur. Kasadan sekiz tapu ile birlikte Kara Nizam ve Çilem'e ait uygunsuz fotoğraflar çıkar. Azize bu fotoğrafları görünce bayılır.

Kara Nizam'ın Çilem'i tuzağa düşürüp tehdit ederek onu İhsan'dan ayırdığı ortaya çıkar. Kara Nizam bununla da yetinmeyip İhsan'ın odasındaki çekmeceye ruhsatsız bir silah koydurur ve İhsan'ın hapse girmesine neden olur.

"Cinayetin nedeni rant olabilir"

Evlerde bulunan tapulardan hareketle Engin'in rant meselesi yüzünden öldürülmüş olabileceği düşünülür.

Ali ve Zeynep, Tarık Seberci'nin kaldığı otel odasını incelemeye gider.

Nevzat, Kara Nizam'la buluşmadan önce kitabevine uğrar. Kitapçı, Nevzat'a komşu yazarın bir kitabını armağan etmek ister. Nevzat ise bu hediyeyi kabul etmez.

"Cinayet işleyenler, kurbanlarıyla birlikte kendi huzurlarını da öldürürler"

Nevzat, Kara Nizam'ın Ocakbaşı dükkânına gider. Dükkân çalışanları Nevzat'ı büyük bir saygıyla karşılar. Nevzat, Kudret'in içerden çıkmasının ardından ortalığın karışabileceğini söyleyerek Kara Nizam'dan birkaç gün dükkânlarını kapalı tutmasını ister.

Gün içerisinde Barbut İhsan ile buluşan Çilem dükkâna içeri gelir. Ardından Barbut İhsan, Nevzat'ı arayarak Çilem'in katilin kim olduğunu söylediğini iletir.

"Seven erkek ne yapmaz?"

Kara Nizam'ın yanından ayrılan Nevzat, Barbut İhsan'ın yanına gider. Barbut İhsan, Engin'i öldüren kişinin Kara Nizam olduğunu söyler.

Nevzat, Barbut İhsan'ın yanından ayrılırken olası bir yangından korunması için onu uyarır.

"Rüzgâr söylüyor şimdi, o yerlerde bizim eski şarkımızı"

Kudret serbest bırakılır.

Titiz Tarık'ın otel odasında bir kanıt bulunamaz fakat bir adam ve kadınla kahvaltı yaptığına dair görüntüleri ortaya çıkar.

Jale, Engin'in kendisini dolandırıp Tarlabaşı'nda satın aldıkları evleri kendi üstüne yaptığını öğrenir.

Kudret'in çıkmasının ardından saldırıya uğramaktan korkan Kara Nizam dükkânlarını kapatır.

Nevzat, Evgenia'nın meyhanesi Tatavla'ya gider ve Atina'dan gelen kuzeni ve yengesi ile tanışır.

"Kaybetmeye alıştıkça daha çok özgürleşiyor insan"

Evgenia'nın meyhanesinden ayrılan Nevzat, evine gider.

Jale'nin hesabından para çekildiği gün Tarık'ın kendi hesabına aynı miktarda para yatırdığı ortaya çıkar.

"Biz, sadece anılarda kalanlarız"

Nevzat gece rüyasında kızı Aysun'u görür ve Aysun babasına suçluları yanlış yerde aradığını söyler.

"Bir romancının yalanları her zaman dikkate değerdir."

Nevzat merkeze gitmek üzere arabasına bindiğinde yazar komşusu Nevzat'a 3 Ocak da kendisine dikkat etmesini söyler.

Süleyman'ın bıçağı temiz çıkar.

Janti Cemal, Nevzat'ı arayıp Kara Nazmi ve Barbut İhsan arasında çatışma çıkacağının haberini verir.

"Şeytan kendi mührünü vurdu Tarlabaşı'na"

Tarlabaşı'na giden Nevzat yolda Diyojen'i görür. Diyojen, Nevzat'ı yolundan geri çevirmeye çalışır, onu öldüreceklerini söyler.

Kara Nizam ve Barbut İhsan Çilem yüzünden karşı karşıya gelir.

İhsan kendi adamı Pire Necmi tarafından vurulur. İhsan, yere düşerken Pire Necmi'yi de vurur.

Kara Nizam, Barbut İhsanı tekmelemeye başlayınca Nevzat silahına davranır fakat o anda hızla gelen bir araba Nevzat'a çarpar.

Bu durumu fırsat bilen Kara Nizam, yerde can çekişen Barbut İhsan'a üç el ateş eder ve onu orada öldürür.

Yerden doğrulmaya çalışan Nevzat'ın yüzüne Kara Nizam'ın yeğenlerinden biri var gücüyle basar.

Kara Nizam, Nevzat'a ateş edecekken Pirana, Keto ve Musti birden ortaya çıkar. Bir anda küçük bir kuş Nizam'ın saçlarının arasına dalar ve Nizam yanmaya başlar.

Keto ve Pirana bu kargaşayı fırsat bilip Nevzat'ı kurtarmak için ilerlerken Kara Nizam'ın adamları Keto ve Pirana'yı vurur, Musti ise son anda bir evin kapısına sığınır.

Nevzat çocuklara ateş eden Medet ve Kudret'i vurur.

Nazlı, Civan ve Memo olayı duyar duymaz gelirler.

Pirana ve Keto olay yerinde ölür.

"Aşkı ölümle birlikte düşünmek, siz erkeklerin harcıdır"

Ertesi gün Nevzat, Jale'yi sorguya alır. Tarık'ın kaldığı otelde Tarık ve İhsan ile birlikte birkaç kez buluştukları tespit edilir. Jale suçlamaları reddeder. Sorgudan bir sonuç çıkmaz ve Jale serbest kalır.

"Yoksa aradığınız katil o mu?"

Hiçbir sonuca varılamayan cinayet dosyası kapanır.

Nevzat, Evgenia ve Ali bir akşam Zeyneplere yemeğe gider.

Ailesi Bulgaristan göçmeni olan Zeynep babasına Klarnetçi Sadri'yi tanıyıp tanımadığını sorar.

Zeynep'in annesi Sakine Hanım Sadri'nin asıl adının Sergey olduğunu duyunca o dönem gazetelerde çıkan bir haberi hatırlar. Sergey sirkte bıçak atma ustasıdır ve bir gün kazara kardeşi Pembe'nin ölümüne neden olur.

"Aşkın iyilikte bir ilgisi yok"

Sadri'nin bıçak atma ustası olduğu ortaya çıkınca Zeyneplerdeki yemeğin ardından Neşe Pavyon'a giderler. Polisleri karşısında gören Sadri, Azize'yi sevdiği için Engin'i öldürdüğünü itiraf eder.

"Beyoğlu'nun En Güzel Abisi"

Nevzat daha önce uğradığı kitabevinin sahibi ile karşılaşır. Komşusunun yeni çıkan son romanını Nevzat'a hediye eder.

Nevzat kitabın adının "*Beyoğlu'nun En Güzel Abisi*" olduğunu görünce şaşırır, romanın ilk sayfasını açıp baktığında ise romanda kendisinin anlatıldığını anlar.

Romanın ilk sayfası tekrardan romana dâhil edilir.

2.11.4. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Roman, Ahmet Ümit'in diğer romanlarında sıklıkla başvurduğu bir giriş bölümü ile başlatılmaktadır. Bu bölüm diğer bölümlere nazaran herhangi bir başlık ya da bölüm numarası taşımaz. Bu sebepten de yaklaşık dört sayfa olan bu kısım diğer bölümlerden farklılık arz eder.

Farklılığın en bariz örneği bu kısmın romanın genelini aktaran anlatıcıdan farklı olmasıdır. Buradaki anlatıcı üçüncü tekil kişidir ve dört sayfa hâkim bakış açışına sahip gözlemci anlatıcı tarafından aktarılır. Roman boyunca bu anlatıcının varlığı söz konusu olmadığı için romanın asıl anlatıcısı olarak özne anlatıcı kabul edilir. İlk bölümden son bölüme kadar romanda özne anlatıcının varlığı hissedilir.

Romanda doğrudan anlatım tekniği kullanılır. Nitekim özne anlatıcı, şahısların konuşmalarını birebir, tırnak içinde aktarır. Bu kullanım anlatıma canlılık ve inandırıcılık katar.

Romana hâkim olan anlatıcının özne anlatıcı olması dolayısıyla, anlatıcı her durum ve olay hakkında bilgi sahibi olamadığı gibi şahısların iç dünyaları hakkında da kesin bir hükme sahip değildir ve tekil bakış açısı kullanılır. Romandaki özne anlatıcı rolü Başkomiser Nevzat'a aittir. Nevzat, cinayet soruşturmasının içinde olması sebebiyle olaylara ve kişilere daima kuşkucu ve gözlemci bir yaklaşım sergiler. Bu da cinayetlerin ve ipuçlarının okuyucuya yansıtılması bakımından önemli bir husustur.

Özne anlatıcı, olayları vaka zamanından sonra aktarır ve aktarım sırasında karşısında biri varmış gibi bir izlenimin oluşmasına neden olur. Bir nevi anlattığı şeylere karşı yapılabilecek farklı yorumları engellemek, olayı daha iyi izah etmek amacıyla bu yönteme başvurur.

"Metinde roman kişilerinin/figürlerinin okura yönelerek anlatmaları, öte yandan roman kurgusunun üzerinde yapılandığı meddahlık geleneğinin bir uzantısıdır kuşkusuz; romanın kurgu özelliğidir."[160]

Özne anlatıcı karşılaştığı bazı durumlarda iç diyalog yöntemini kullanarak kendisiyle hesaplaşma içerisine girer: İç diyalog tekniği kahramanın kendisiyle muhasebe yapabilmesi ve ruhsal portresinin okuyucuya yansıtılabilmesi açısından elzemdir.

2.11.5. Şahıs Kadrosu

Beyoğlu'nun En Güzel Abisi romanının şahıs kadrosu, karakter ve tip bağlamında oldukça zengin örnekler sunmaktadır. Romanda yer alan şahıslar birbiriyle organik bir bütünlük kurarak romanın konusuna hizmet ederler.

- **Merkezî Şahıslar:**

Romandaki merkezî şahıslar genel anlamda Tarlabaşı semtinin doğal profiline uygun olarak seçilmiş insanlardır. Seçilen roman şahısları ile romanın konusu organik bir bütünlük içersindedir. *Beyoğlu'nun En Güzel Abisi* romanında Beyoğlu'nun sosyo ve ekonomik kimliği bu şahıslar nezdinde ortaya konulmaktadır.

Engin Akça:

Engin, *Beyoğlu'nun En Güzel Abisi* romanında işlenen ilk cinayetin maktulüdür. Kara Nizam'ın sağ kolu olan Engin bir süre Durdu amcasının yanında uyuşturucu kaçaklığı yapar fakat amcasının öldürülmesinden sonra İtalyan mafya tarafından kıskaca alınır. Bu olaylardan sonra Engin canını zor kurtarıp soluğu İstanbul'da alır.

İtalyan mafyası tarafından yurt dışına çıkışı engellenir ve amcasından kalan yüklü miktar paraya da bu nedenle ulaşamaz. Yurt dışına çıkıp İsveç'teki paralara ulaştığında öldürüleceğinin farkındadır.

Parasal anlamdaki bu açığını yakışıklılığının sağladığı avantajlarla gidermeye çalışan Engin, Jale adında evli ve zengin bir kadını parasal açıdan kullanmayı seçer. Kadının

[160] Yıldız Ecevit, *Türk Romanında Postmodernist Açılımlar*, İletişim Yayınları, İstanbul 2009, s. 159.

sağladığı para desteğiyle patronu Kara Nizam'dan habersiz Tarlabaşı'nda eski evleri satın almaya başlar. Amacı ekonomik durumunu iyileştirip Türkiye'den gitmektir.

Tarlabaşı sokaklarında herkes ondan çekinir, sokağın evsiz çocukları ondan hayranlıkla bahseder. Romanda yakışıklılığıyla ifade edilen Engin'in buna rağmen pek de güzel olmayan şarkıcı Azize'ye gönül vermesi çoğu kişi tarafından yadırganır. Engin'in fiziksel özellikleri romanda şu şekilde tasvir edilir:

> *"Yakışıklı bir adamdı; düzgün bir burun, kalın, biçimli kaşlar, koyu renk bir bıyık, kirli bir sakalın süslediği genişçe bir çene." (s. 17)*

Azize'ye karşı gösterdiği hoyrat sevgi yüzünden bu duruma daha fazla dayanamayan Klarnetçi Sadri tarafından tek bıçak darbesiyle öldürülür. Hoyratça yaşadığı gönül ilişkileri yüzünden elde ettiği tüm mal varlığı duvarlar ardındaki kasalarda kalır. Ölmeden evvel onu kalbinden tek vuruşla öldürenin yüzünü görür ve katiline hiç şaşırmaz. Yaşadığı hayat yüzünden ölümü bekler gibidir.

Nevzat:

Cinayet Masasının Başkomiseri Nevzat, Ahmet Ümit'in diğer romanlarında da karşımıza çıkan bir karakterdir. Mesleğini seven ve meslek ahlakına sahip olan orta yaşlı bir adamdır. Cinayetlerle ilgili uğraşlar içindeyken kendisini daha iyi ve dinç hisseder.

Rum sevgilisi Evgenia'nın İstanbul'u bırakıp Gökçeada'ya yerleşme ve rahat bir yaşam sürme hayali, Nevzat'a rahatlıktan daha çok bir ıstırap gibi gelir. Eğer rahatlığa kavuşur da boş kalırsa işte o zaman karısı ve kızının acısının karabasan gibi yüreğine çökeleceğinden korkar.

Babacan tavırlarıyla da okuyucunun sevgisini kazanan Nevzat, karısı ve kızını bombalı bir saldırıda kaybetmiştir. Bu olaydan sonra oldukça zor günler geçiren Nevzat, yanında çalışan genç komiserlerden Ali ve Zeynep'i ailesi gibi görür. Bazen kendini Zeynep'in babasıymış gibi hissederek onu Ali'den kıskanır.

Romanlarda yer yer karşımıza çıkan, meslek etiğine aykırı davranan polislerin aksine Nevzat; ahlaklı, erdemli ve adaletli bir polistir. Romanda Nevzat için çizilen bu

görüntü suçlular da dâhil olmak üzere pek çok kişi tarafından desteklenir. Bir polis olarak oldukça merhametli olan Nevzat cinayet mahallinde karşısında çıkan sokak çocukları için üzülür ve onları sanki kendi çocuğu gibi hisseder. Onları gördükçe aklına kaybettiği kızı Aysun gelir.

Romanlarda Evgenia ile olan ilişkisiyle bütünleşen Nevzat, içinde yaşadığı acılara karşın Evgenia'ya karşı oldukça nazik ve kibar bir adam olarak yaklaşır.

Kara Nizam:

Öztarlabaşılılar Kulübü'nün işletmecisidir. Yaşlı ve çirkin bir adam olan Nizam'ın lakabı da soyadından gelmektedir. Tarlabaşılılar Kulübü'nün sahibi Barbut İhsan ile arasında devamlılık arz eden bir düşmanlık söz konusudur. Bu düşmanlığın temellerini atan ise Kara Nizam olur. Kara Nizam, Barbut İhsan'ın sevgilisi Çilem'e göz diker ve türlü iğrençliklerle İhsan ile Çilem'i ayırıp Çilem'i kendisiyle evlenmeye mecbur bırakır.

Kara Nizam kızı yaşındaki bu Çilem'e görür görmez âşık olur. Hem yaşlı hem de çirkin olmasından ötürü İhsan'ın karşısında hiç şansı olmadığının farkında olduğu için böyle bir oyuna başvurur.

Kara Nizam bununla da sınırlı kalmayıp haince bir planlar yaparak önce İhsan'ın adamlarını satın alır, İhsan'ın kulüpteki odasına bu adamlar aracılığıyla ruhsatsız silah koydurtmak suretiyle İhsan'ın hapse girmesine neden olur. Bu boşluktan istifade eden Nizam en sonunda da Çilem'i tuzağa düşürerek yaptığı şantajlarla genç kadını evliliğe zorlar.

Tarlabaşı'nda yirmi iki binanın sahibidir ve sabıka kaydı oldukça kabarıktır. Kanunsuz otopark işi, gasp, adam öldürme, adam yaralama, azmettirme gibi suç kartelası oldukça geniş bir adamdır. Bu bağlamda Kara Nizam her türlü kirli işe bulaşmış, romanda kötülüğü ve çirkinliğiyle yer alan bir tip olarak değerlendirilir.

Barbut İhsan (Yıldızeli):

Tarlabaşılılar Kulübü'nün işletmecisidir. Keto'ya göre Barbut İhsan, Tarlabaşı'nın en pis kumarbazı, en ahlaksızı ve en korkağıdır. Romanda Barbut İhsan'ın özellikleri şu şekilde aktarılır:

> *"Gür kumral saçları, şakaklarından beyazlamaya başlamıştı. İnce kaşlarının altındaki tarçın rengi gözleri lüzumsuz bir samimiyetle bakıyordu. En az Engin kadar yakışıklıydı." (s. 119)*

Nevzat, Tarlabaşılılar Kulübü'nde İhsan'ı ilk gördüğünde onu bir mafyadan daha çok sigorta şirketi müdürüne benzetir. İhsan giyimi, kuşamı düzgün ve bakımlı bir adamdır. Bu işlere devam etmesinin nedeni baba mesleği olmasından kaynaklanır.

Çilem'i çok sevmesine rağmen Kara Nizam'ın kumpasına kanarak sevdiği kadını önce döver sonra da ondan yüz çevirir. Sabıkası oldukça kabarıktır. Gasp, adam yaralama gibi suçlardan dolayı çoğu kez içeri girer. Romanın sonunda Kara Nizam ve kendi adamlarının pususuna düşer ve öldürülür.

Nazlı:

Kumral, dalgalı saçlı, geniş alınlı, bir kadına göre oldukça iri cüsseli olarak tasvir edilen Nazlı Ferhat Çerağ adını verdiği bir kültür merkezinin sahibidir. Babası emlak zengini olan Nazlı, üniversite yıllarında bir gence âşık olur. Fakat o genç Nazlı'yı kendi emelleri için kullanır. Nitekim bu genç adam sol görüşlerinden kaynaklı eylemlerde yakalanıp hapse girer ve çıkan çatışmada ölür. Nazlı o genci hayatı boyunca unutmaz ve dört yıl önce kurduğu derneğe sevdiği adamın ismini verir.

Nazlı, anne ve babasını erken yaşta kaybeder ve ona deli gözüyle bakan kuzenleri dışında da başka bir akrabası yoktur. Ailesinden kalan tüm mal varlığını ihtiyaç sahibi insanlar için harcar. Başkalarına yardım etmekten mutluluk duyar.

Dört yıl gibi bir süre zarfı boyunca Tarlabaşı'nda yaşamayı sürdürür ve zengin olmasına rağmen bu yoksul semtte yaşamaktan ötürü hiçbir rahatsızlık duymaz. Aksine bu semti sahiplenir ve "Tarlabaşı'nda Ranta Hayır" adlı bir kampanya yürütür. Bu nedenle semtin her yanını ele geçiren mafya adamları ile sık sık ters

düşer. Nazlı hayatı boyunca güçlü ve dimdik bir imaj çizen sağlam karakterli ve merhametli bir kadın olarak romanda yerini alır.

Keto:

Keto on altı, on yedi yaşlarında kimsesiz bir sokak çocuğudur ve tiner bağımlısıdır. Sokaklarda yaşayan Keto kendisiyle aynı kaderi paylaşan Musti ve Pirana ile yakın arkadaştır. Annesi hayatın harcadığı kadınlardandır ve Keto'yu terk etmiştir. Engin'in öldürüldüğünü öğrenince çok üzülür ve onu bir abi, bir baba gibi sevdiğini ifade eder. Roman boyunca arkadaşlarıyla birlikte etkin bir rol oynar. Sokakta yaşamaları sebebiyle hemen hemen her şey hakkında malumatı vardır ve bu konuda Başkomiser Nevzat'a da yardımı dokunur. Çatışma sırasında Nevzat'a yardım etme pahasına kendi hayatından olur.

Pirana:

Pirana, romandaki sokak çocuklarından bir diğeridir. Yıkık dökük evlere sığınarak yaşamını sürdürür. Onu hayatta tutan, acılarını unutturan tek şey tinerdir. Gezi Parkı olaylarında sol gözüne gelen fişek nedeniyle gözünü kaybeder. Nevzat'ın saldırıya uğradığı anda meydana ok gibi fırlayarak eli silahlı adamlara kafa tutar ve Nevzat'ı kurtarabilmek uğruna kendi hayatını kaybeder.

Musti:

Musti romandaki sokak çocuklarının bir diğeridir. Kimsesiz olan Musti'nin tek yakını Keto ve Pirana'dır. Nevzat'ın iki kabadayının arasında, çatışma ortasında kaldığı sırada o da arkadaşları gibi öne atılarak Başkomiser Nevzat'ı kurtarmak ister. Keto ve Pirana'yı aynı çatışmada kaybedince bir kez daha kimsesiz kalır. Daha önceden gidip sonra da kaçtıkları kültür merkezine, Nazlı'nın yanına geri döner ve burada yaşamaya başlar.

Çilem:

Gerçek ismini kullanmayı istemeyen Hacer, ikinci bir isim olarak Çilem'i seçer. Uzun yıllardan beri Barbut İhsan'a âşıktır ve onun yanında çalışmaktadır. Güzelliği ve gençliğiyle dikkat çeken Çilem, Kara Nizam tarafından oyuna getirilerek

uygunsuz fotoğraflarının İhsan'a gönderilmesi üzerine çok sevdiği İhsan tarafından önce dayak yer ardından da kapının önüne konulur. Sonunda da başına gelenleri kabullenerek Kara Nizam'la evlenir. Genç yaşta hayatın acı yönleriyle tanışır ve sevdiği adamdan ayrılmak zorunda kalarak yaşlı ve çirkin bir adamla evlenir.

Sadri:

Bulgar göçmeni olan Sadri, Azize'nin çalıştığı pavyonda klarnetçidir. Asıl adı Sergey'dir. Kardeşi, Pembe'nin ölümüne sebep olur ve annesini de bu acı yüzünden kaybeder. Bu hayatta tıpkı Azize gibi yalnız olan Sadri, Azize'yi hem ölen kardeşi Pembe'nin yerine koyar hem de ona karşı saf bir sevgi besler.

Engin'in Azize'ye kötü davranmasına daha fazla tahammül edemez ve Engin'i tek bir bıçak hamlesiyle öldürür. Kendi halinde bir klarnetçi olması nedeniyle romanın sonuna kadar kimse ondan şüphe duymaz.

Azize:

Almanya'da doğup büyüyen Azize, babasının annesi ve onu Alman bir kadın için terk etmesiyle birlikte hayatla çok erken tanışır. Babasının onları terk etmesinin ardından annesiyle birlikte İzmir'e yerleşirler ve annesi burada ikinci bir evlilik yapar. Annesinin de ölümünün ardından kimsesiz kalan Azize kendini Tarlabaşı'ndaki Neşe Pavyon'da bulur.

Yanık bir sese sahip olan Azize, Neşe Pavyonu'nda şarkı söyleyip ve konsomatrislik yaparak hayata tutunmaya çalışır. Güzel bir kız değildir fakat Engin onu pavyonda ilk gördüğü gün beğenir. Bu ilgiye karşılık veren Azize, Engin'in ona açtığı evde tek başına yaşar.

Romanda kimsesiz, kendi halinde genç bir kadın olarak karakterize edilen Azize, acıklı hayat hikâyesiyle mağdur kadın tipine örnektir.

- **Yardımcı Şahıslar:**

Pire Necmi:

Romanın başlarında Barbut İhsan'ın adamı olarak yer alan Pire lakaplı Necmi bu lakabını boyunun kısa olmasından dolayı alır. Romanın sonlarında bir hain olarak karşımıza çıkan Necmi aslında Kara Nizam'ın adamıdır ve Barbut'a tuzak kurarak onu öldürür. Barbut'un odasına ruhsatsız silah koyup onun hapse girmesine sebep olan da yine Necmi'dir. Nitekim Barbut son nefesini vermeden önce ateş ederek Necmi'yi öldürüp intikamını alır. Bu bağlamda Pire Necmi romanlarda yer alan hain tiplerden biridir.

Fidan:

Nazlı'nın derneğinde yaşayan genç bir kızdır. Babasının zulmünden kaçıp Nazlı'nın buraya sığınır. Nazlı ona diş doktorunun yanında bir iş bulur ve Fidan zamanla kendi ayakları üstünde durmayı öğrenir. Arkadaşlarıyla birlikte eve çıkmak ister ve bu süreçte Salı Grubu adında bir derneğe üye olur. Hayattaki amacı babası gibi kumarbaz adamları cezalandırmak, kumarhaneleri kapattırmaktır. Romandaki bahtı kötü olan kadınlardan biridir.

Bu amaçla gruptaki arkadaşlarıyla birlikte cenaze nedeniyle kapalı olduğunu sandıkları Öztarlabaşılılar Kulübüne molotof ile saldırırlar. Bunun üzerine Fidan, Kara Nizam'ın yeğeni tarafından üzerine yedi el ateş açılarak öldürülür.

Jale:

Zengin bir adamla evli olan Jale oldukça güzel ve alımlı bir kadın olarak tasvir edilir. Kocası felç geçirip yatağa mahkûm olunca Jale, daha önceden de tanıdığı Engin'e gönlünü kaptırır. Fakat Jale, güzel olmasına karşın Engin'den yaşça büyüktür ve bu fark göze çarpacak cinstendir. Engin tarafından parası için kullanılır ve bu durumdan ötürü zanlılar listesinde yer alır. Olayın aydınlatılmasının ardından suçsuzluğu ispat edilir.

Janti Cemal:

Eski kabadayılardan olan Cemal yıllar önce bu işleri bırakır. Bırakmasının sebebi ise can yakmanın, ah almanız verdiği dayanılmaz vicdan azabıdır. Fakat ona göre bu işlerinden elini, eteğini çekmek öyle kolay değildir. Boş bulunduğu bir anda herhangi bir kabadayı tarafından bir zarara uğramaktan korkan Cemal, en çok da çocuklarını düşünür. Bu nedenlerle pis işlere karışmak istemese de yine de meydanı boş bırakmaz.

> *"Dostça ışıldayan çakır gözler, sigaradan sararmış sarı bıyıklar, elinden hiç düşürmediği kehribar tespih. Her zaman şık, her zaman samimi…" (s. 84)*

Nevzat bilgi akışı açısından yardımı dokunan Cemal'den ara ara kuşku duyar. Mafyalarla birlik olup ona yanlış bilgi aktarıyor olabileceğini aklına getirse de Cemal roman boyunca onu hiç aldatmaz. Kara Nizam ve Barbut İhsan arasında çıkacak olan çatışmanın haberini alır almaz Nevzat'a haber verir. Nevzat'tan önce olay yerine gelir ve ağır yaralanır. Nevzat, meydana geldiğinde Cemal'i göremeyince bir kez daha ondan kuşku duysa da bu eski kabadayı dost onu yine haksız çıkarır.

Saltanat Süleyman:

Tarlabaşı'nın eski ve en namlı kabadayısıdır. Naciye adındaki karısını pazarlayarak para kazanır. Daha önceden yanında çalışan üç tane daha kadın vardır fakat onları kumar masasında Engin'e karşı kaybeder. Kadınlarla birlikte zaman içerisinde eski gücünü ve varlığını da kaybeder. Bu nedenle Saltanat Süleyman ve Engin arasında husumet vardır. Aralarındaki bu husumet nedeniyle ve çok iyi bıçak kullanmasından ötürü Başkomiser Nevzat, Engin'in cinayeti hususunda Saltanat Süleyman'dan da şüphelenir.

Tarık Seberci:

Tarlabaşı'na nam salan acımasız bir kiralık katildir. Nevzat ve Ali tarafından Engin öldükten sonra onun evinde yakalanır. Aralarında çıkan çatışmada Ali tarafından vurulup ölür.

Roman boyunca Engin'in evinde ne aradığı açıklığa kavuşturulmasa da Jale tarafından Engin'i öldürmek amacıyla tutulduğu izlenimi verilir.

Kimse adına çalışmayan Tarık'ın yeri yurdu belli değildir. Cinayetlerinin ardında hiçbir iz bırakmadığı için ona "Titiz" lakabını takarlar. Romanda şüpheliler listesinde yer alan Tarık, kiralık katil tipine örnek teşkil eder.

Yazar:

Nevzat'ın komşusu, emekli bir polisiye roman yazarıdır. Karısı ile birlikte yaşayan yazarın Rüzgâr adında bir de torunu vardır. Romanda yazarın adı kasıtlı olarak zikredilmez. Çünkü yazar olarak romanda yer alan kişi Ahmet Ümit'ten başkası değildir. Bu yazarın *Aşk Köpekliktir*, *Beyoğlu* Rapsodisi, *Patasana* gibi pek çok eserinin var oluşu açıkça ifade edilir.

Nevzat aşırı derecede meraklı olan bu polisiye yazarı komşusundan hiç hoşlanmaz. Nevzat'ın yazara karşı takındığı onca kaba davranışa rağmen yazar ise sakinliğini bozmaz.

Nevzat'ın hayatına ve yürüttüğü soruşturmalara oldukça ilgili bir tavır sergiler. Adeta bir gölge gibi Nevzat'ı takip eder fakat bu takibi oldukça gizli yürütür. Romanın sonuna kadar bu takipler okuyucunun gözüne batmaz.

Ali'nin bu yazarı bir yerden tanıdığını söylemesi üzerine Nevzat şu yorumda bulunur: *"Televizyonda görmüşsündür. Kitapları çıktığı zaman kanal kanal dolaşıp röportaj veriyor." (s. 214)*

Romanın sonlarına doğru Nevzat'ı 3 Ocak tarihinde dikkatli olması konusunda uyarır ve nitekim dedikleri doğru çıkar. Bunları söylerken bir yazarın sözlerine itibar etmek gerektiğini vurgulayarak romanı yazma hususunda tüyolar verir. Romanın sonunda dairesinden taşınır ve giderken Nevzat'a yeni çıkan kitabı *Beyoğlu'nun En Güzel Abisi*'ni armağan eder.

> *"Demek herkeste aynı etkiyi yaratıyordu bu herif. Empati kurmayı bildiği için olabilir miydi? Yazarların, insanları çok iyi gözlemlediğini söylerdi babam, karşılarına çıkan kişileri kolayca anlayabildiklerin, hatta*

çözümleyebildiklerini… Ama büyük yazarlardan bahsediyordu babam. Bunun gibi sıradan polisiye romanlar yazan birinden değil" (s. 320)

Başkomiser Nevzat karakterinin ekseninde yazarlık ve polisiye roman yazarlığı hakkında yazar kişisinden hareketle bazı çıkarımlarda bulunur. Ahmet Ümit bunu yaparken polisiye roman yazarlığına olan önyargıyı da gözler önüne serer.

Gerilla Civan (Asker):

Ferhat Çerağ Kültür Merkezi'nde Kürt kadınlara Türkçe dersleri verir. Kürt asıllı olan Civan daha önce terör yanlısı çalışmaları olduğu için "gerilla" lakabını alır. Yirmi yıl önce dağa çıkar ve merhametli bir insan olması nedeniyle eline silah alamaz. Baskın yediğinde tüm işkencelere rağmen tek bir arkadaşının dâhi adını vermez.

Keto'nun tarifine göre uzun boylu, kalıplı, güçlü bir adamdır fakat bir ayağı protezdir. Çatışmada ayağından vurulduğu için bacağını kesilmiştir. On yıl hapis hayatı yaşadıktan sonra içerden tamamen barış yanlısı bir insan olarak çıkar. Çevresindeki insanların tanımlamalarına göre karıncayı bile incitemeyecek kadar barışçıl bir insandır. Hayatının geri kalanını insanlara öğretmenlik yaparak geçirir ve romanda öğretmen tipi olarak yer alır.

Çekirge Memo:

Keto, Pirana ve Musti'den birkaç yaş büyük olan Memo, sokaklarda büyür. Nazlı'nın ona sahip çıkmasıyla hayatı değişir. Tiner çekmeyi, sokaklarda yatmayı, serserilik yapmayı bırakıp kültür merkezinde çalışmaya başlar. Burada getir götür işlerine bakarak Nazlı'ya yardım eder. Çok yüksek yerlere zıplayabildiği için "çekirge" lakabını alır.

Diyojen:

Bir gece Nevzat'ın karşısına çıkıp Beyoğlu'nda yaşanacak felaketlerin haberini verir. Yıllar önce karısı Katerina ve kızı Nana'yla birlikte yaşayan Diyojen'in asıl adı Adonis'tir. Beyoğlu'nda Rum ve Ermenilere yönelik çıkan karışıklıkta karısı saldırıya uğrar ve bu duruma dayanamayarak kızı ile birlikte intihar eder. O günden

sonra Adonis meczup olur ve zengin olmasına rağmen sokaklarda yaşar. Kilise tarafından mülklerinin kirası karşılığında bakımı üstlenilir.

Beyoğlu'nda, geçmişte yaşanan olayların tekrar edeceği yönünde varsayımlarda bulunarak romanda meczup tipi olarak yer alır.

Fofo Yenge:

Evgenia'nın dayısının eşi olan Fofo, uzunca bir dönem Beyoğlu'nda yaşar. Rumların ülkelerine zorunlu göçe tabii tutulmasıyla istemeyerek de olsa Atina'ya döner. İstanbul'a karşı oldukça büyük bir sevgisi olan Fofo, o yıllarda Beyoğlu'nda çıkan kargaşayı bütün netliğiyle hatırlar. Diyojen'i de o yıllardan tanıyan Fofo, döneme ışık tutması açısından romanda yardımcı şahıs olarak yer alır. Romanda neşeli, şen şakrak bir kadın olarak tasvir edilir ve Beyoğlu'nda zorunlu göçe zorlanan Rumların özellikle de Diyojen'in sesi olur.

Ali:

Ali, Başkomiser Nevzat gibi yazarın diğer romanlarında da yer alan bir karakterdir. Kimsesiz büyümenin verdiği hırçınlıkla kamçılanan Ali, suçlular karşısında sert bir polis imajı çizer. Nevzat, Ali'nin bu yönünü onun kimsesizler yurdunda büyümüş olmasına ve gençliğine bağlar. Zeynep ile yakınlıkları bu romanda perçinlenir.

Zeynep:

Üç çocuklu bir ailenin en büyükleridir. Babası, annesi ve iki erkek kardeşi ile birlikte tek katlı bir evde yaşamaktadır. Babası Zeynep'i büyük fedakârlıklar yaparak okutmuştur. Bulgaristan göçmeni olan Zeynep, Nevzat'ın tasvirleriyle oldukça güzel bir kız olarak anlatılır.

Kudret ve Medet:

Kara Nizam'ın yeğenleri olan ikiz kardeşler aynı zamanda Nizam'ın korumaları ve fedaileridir. Kudret, Fidan adında genç bir kızı öldürmekten içeri girse de nefsi müdafaa kararıyla kısa zamanda tahliye olur ve herkese adaleti sorgulatır. Romanda fedailer olarak yer alırlar.

2.11.6. Mekân

Beyoğlu'nun En Güzel Abisi romanında açık/geniş mekân olarak karşımıza çıkan ve romana adını veren Beyoğlu, dinamik bir şekilde ele alınır. Beyoğlu'nda yaşayan insanların hayatlarına değinen bu semt Ahmet Ümit için önemli olan semtlerden biridir. Bu bağlamda yazar Beyoğlu'nu sadece olayların sahnesi olarak tasarlamaz, Beyoğlu'nu yaşayan bir semt olarak ifade eder.

Bu durumu ilk olarak realistlerin ortaya çıkarmasıyla romancıların mekâna farklı bir şekilde yaklaşmaya başladığını ifade eden Mehmet Tekin mekâna dair bakışın değişimini şu şekilde ifade eder:

> *"Onların getirdiği anlayış ve görüş doğrultusunda romancılar, mekânı farklı bir şekilde değerlendirmeye, yansıtmaya çalışmışlardır. Böylece mekân, anlatı sisteminde 'statik' (tekdüze ve tek boyutlu) olmaktan çıkmış 'dinamik' (işlevsel)bir unsur olarak yer almıştır."*[161]

Romanda Beyoğlu semti ve özellikle de Tarlabaşı içinde yaşayan insanlarla birlikte bir bütünü ifade eder. Tarlabaşı'nın yıkılmaya yüz tutan evleri sokak çocuklarına yuva olur. Sokaklarda kadın pazarlayanlar, külhanbeyleri, uyuşturucu satıcıları kol gezer. Bu nedenle romanında İstanbul'un bu yüzüne bakmak ve bu yüzünü göstermek isteyen yazar, seçtiği kahramanlarla Tarlabaşı arasında bir uyum yakalayarak mekân-insan ilişkisini ortaya koyar.

> *"Mekân unsurundan, kahramanın kimliğiyle birlikte içinde yaşanılan ortamın sosyo/kültürel portresinin çizimi yönünden de yararlanılır."*[162]

Romandaki tüm cinayetler Tarlabaşı'nda vuku bulur. İlk cinayet Tarlabaşılılar Kulübü'nün hemen önünde işlenir. Anlatıcı kulübün bulunduğu bu binayı yorgun bir insan olarak betimler.

Tarlabaşılılar Kulübü, okey, briç gibi şans oyunlarının oynadığı bir mekândır. İşletmecisi ise Barbut İhsan adındaki mafya adamıdır. Her ne kadar burada kumar

[161] Tekin, *a.g.e.*, s. 161.
[162] *a.g.e.*, s. 157.

amaçlı oyun oynanmadığını iddia etseler de kendi taraflarına çektikleri birtakım polisleri de suçlarına ortak ederler.

Mekân ve insan arasındaki o gizli ilişkinin varlığı kaçınılmaz bir gerçektir. Mekânlar ve insanlar bir dönüşüm halinde birbirlerini etkileyerek gelişim gösterirler. Nevzat sokak çocuklarını Tarlabaşı'nın eski ve küf kokan sokaklarına benzettir ve çocukların bu sokakların birer parçası haline geldiğini vurgular.

Maktul Engin'in Tarlabaşı'nda ikamet ettiği sokak oldukça ironiktir. Sokağın adı "Kadın Çıkmazı"dır ve çapkınlığıyla meşhur olan Engin'in karakteriyle birebir uyuşmaktadır. Yıllar önce Zürih'ten gelen Engin, Zürih ve İstanbul arasındaki ayrımı ortaya koyarak iki kenti karşılaştırır.

> *"Belki Zürih'teki gibi olacak… Gençliğindeki gibi… Gölün kenarında yaptığı gece yürüyüşlerinde olduğu gibi. Bu Allah'ın belası şehre gelmeden önceki gibi…" (s. 12)*

Ahmet Ümit, diğer romanlarında olduğu gibi bu romanında da olayların yaşandığı mekânların gerçekliklerine değinmeden geçmez. Nitekim romanın ana mekânı olarak karşımıza çıkan Tarlabaşı hakkında tarihî gerçekliği yansıtan bilgileri öznel yorumlarıyla birlikte harmanlayarak okuyucuya sunar.

Tarlabaşı'nın değişen siluetine değinen Ahmet Ümit, yıllar önce yaşanmış olayların izlerini romanlarında sürmeye devam eder. Beyoğlu'nda bir ofisi bulunan yazar, bu semtin atmosferine ve tarihine oldukça yakın bir yerden okuyucusuna seslenir. *Beyoğlu'nun En Güzel Abisi* romanında Tarlabaşı'nın geçirdiği değişimi gerçekliklere bağlı kalarak aktarır ve konuyu 1924'te yaşanan zorunlu göçe dayandırır.

> *"1870 büyük Beyoğlu yangınından sonra kurulan Tarlabaşı semti yaklaşık 100 yıl boyunca azınlıkların yaşadığı İstanbul'un şirin ve aynı zamanda sıradışı bir bölgesiydi. 1924 mübadelesinden sonra yaşananlar, 1941 Varlık vergisi, 1955 olayları, 1964 zorunluk göç ve 1974 Kıbrıs Barış Harekatı'ndan sonra oluşan siyasi ortamda bu semtin içi boşaldı. Azınlıklardan boşalan bu boşluğu önce Anadolu'dan göç edenler, sonra*

köyleri yakılan Kürtler, Romanlar, Afrikalılar, Suriyeliler ve diğer mülteciler doldurdu.

Göçler beraberinde çöküntüyü de getirdi. Tarlabaşı şimdi bir yenileme projesi kapsamında yeniden düzenleniyor. Eski tüccar evlerinin yerine yenileri yapılıyor. 150 yıllık bir semt, içindeki insanlarla birlikte sessiz sedasız İstanbul'a veda ediyor."[163]

Nevzat, Tarlabaşı için bir yandan bunları düşünürken diğer yandan yağan karla birlikte kötülüğün sindiği bu semtin temizlendiğini hisseder.

Romanda yerleşim yerleri haricinde yeme-içme açısından pek çok mekânın adlarına yer verilir. Bu anlamda Ahmet Ümit'in romanları bir gezi rehberi tadında seyreder, okuyucu anlatıcı ile birlikte semtin sokaklarında dolaşır. Yazar, okuyucuya bu anlamda rehberlik eder.

Mehmet Usta'nın Lezzet Lokantası, Nevzat'ın eskiden de sık sık uğradığı bir mekândır. Nitekim cinayet faillerinden Saltanat Süleyman ile de burada karşılaşırlar ve Engin hakkındaki bazı bilgilere bu mekânın yarattığı tesadüf sonucunda ulaşırlar.

Bu lokanta sosyal sınıflamalardan uzak bir mekândır. Bu bağlamda bu mekân birleştirici bir role sahiptir. Eski kabadayılar, genç kızlar ve oğlanlar, sokak esnafları, bodyguardlar, müzisyenler, travestiler gibi pek çok kesime ait insanı bir araya getirir. Bu açıdan Mehmet Usta'nın Lokantası bir tür kültürel birleşim alanıdır.

Nevzat'ın yaşadığı yer Balat'tadır. Bu ev ona rahmetli babasından kalmıştır. Karısı ve kızının ölümünden sonra sessizleşen evini otel odası gibi kullanır. Evin o eski canlılığı, kurulan o akşam yemeği sofraları artık yoktur. İnsanlar aynı mekânın farklı şekilde görünmesine sebep olabilir, bu bir tür etkileşimdir. Nitekim Nevzat, yaşadığı kayıplardan sonra evini eskisi gibi görüp hissedemez. Evine yabancılaşır ve buranın yuva olma özelliği kaybedilir.

Nevzat'ın arkadaşı Erdinç'in işlettiği Feraye Meyhanesi, romanda rastlanan bir diğer yeme-içme alanlarından biridir ve içlerinde görünüş açısından en orijinal olanıdır:

[163] https://www.sabah.com.tr/galeri/yasam/beyoglunun-uvey-evladi-tarlabasi/74, (Erişim Tarihi: 22.05.2019).

Nevzat, Tarlabaşı'nın bugünkü haline sitemle karışık bir hüzünle bakar. Eskiden en nezih semtlerden biri olan Tarlabaşı, bugün acınacak bir haldedir. Bu düşüncede olan yalnızca Nevzat değildir; yıllarca İstanbul'da yaşayıp sonra Yunanistan'a göç etmek zorunda kalan Fofo Yenge de Nevzat ile aynı görüşlere sahiptir:

> *"Bu güzelim şehrin tarihi kimin umurundaydı ki, her biri hakiki bir mücevher olan bu binaları korumak, kumarbazların umurunda olsun." (s. 110)*

Tarlabaşı'nda büyük bir kentsel dönüşüm hareketi başlar ve bu durum zaten darmadağın olan semti iyiden iyiye bozar. Nizam ve Engin olanca el çabukluğuyla bir zamanlar ülkemizde yaşayan Ermeni, Rum ve Yahudilerin 6 Eylül olaylarıyla zorunlu göçe tabi tutulmalarıyla boş kalan evlerini üçer beşer satın almaya başlarlar.

Yıkılmayı bekleyen sahipli fakat sahipsiz evler kendileri gibi kimsesizlere ev sahipliği yapmayı sürdürür. Nevzat, Tarlabaşılılar Kulübü'nden çıkıp Sakızağacı Sokak'a geldiğinde yıkılmaya hazırlanan evlerin etrafının teneke levhalarla sarıldığını görür ve evleri ölümü bekleyen hastalara benzetir. Ali de semtin içinde bulunduğu bu duruma sessiz kalamaz:

> *"Ne hayatlar yaşanmıştır bu evlerde değil mi? Şimdi de itin kopuğun elinde. Bir tarafta Barbut İhsan, bir tarafta Kara Nizam… Yazık be." (s. 133)*

Roman şahıslarının mekânlara bakışı birbirinden farklıdır. Özne anlatıcının hâkim olduğu romanda, diğer unsurlar gibi mekânlar da anlatıcının gözünden aktarılır. *Beyoğlu'nun En Güzel Abisi* romanında Ali ve Zeynep aynı mekân için farklı yorumlarda bulur. Ali, kar altındaki mekânı seyrederken karın üzerinde yürümeye çalışan insanların bu kışta kıyamette dışarda ne işleri olduklarını sorgular ve mekâna daha realist yaklaşır. Zeynep ise mekâna daha romantik bir açıdan bakar. Karın mekânı tehlikeli bir hale getirmesinden ziyade karın kente sunduğu güzelliği görür ve İstanbul'un kar altındaki hâlini bir masal âlemine benzetir. Nevzat ise İstanbul'u hüzünlü bir masal âlemine benzeterek farklı bir duyguyu ifade eder.

Başkomiser Nevzat mesleklerinin büyük bir parçası olan sorgu odalarını, oda tiyatrolarına benzeterek farklı bir metafor oluşturur. Bu mekânlar kapalı mekânlardır ve her ikisinin içinde de insanlar olduklarından farklı roller sergiler.

Azize'nin çalıştığı Neşe Pavyon, romanda çöküntüye uğrayan mekânlardan bir diğeridir. Işıklı tabelasıyla aldatıcı bir görüntüsü olan pavyonun içi adeta viraneyi andırır, ne kadar süslenip ışıklandırılsa da acılara gebedir:

> *"Tarlabaşı'nda hep bodrum katında yer alan, ne kadar uğraşılırsa uğraşılsın taşlarına kadar sinmiş küf kokusundan bit türlü kurtulamayan şu batakhanelerden biri." (s. 180)*

Babası emlak zengini olan Nazlı, Tarlabaşı'nda sahip olduğu mülkleri toplum yararına kullanmayı seçer. Henüz üniversite yıllarındayken âşık olup kandırıldığı kişinin adını evsizlere açtığı kültür merkezinde yaşatmaya çalışarak adını "Ferhat Çerağ Kültür Merkezi" koyar. Romanda yer alan bu kültür merkezinin gerçek hayattaki karşılığı da benzer amaçlara hizmet etmektedir. Bu açıdan Ahmet Ümit'in romanlarına konu ettiği mekânları büyük bir gözlem sonucu oluşturduğu aşikârdır.

2.11.7. Zaman

Beyoğlu'nun En Güzel Abisi romanında vaka zamanı romanın başından itibaren okuyucunun bilgisine sunulur. Bu bağlamda vaka zamanı yılbaşı gecesidir ve saatler gecenin üçüdür.

Romandaki nesnel zaman ise 31 Aralık 2012 ile 6 Ocak 2013'ü kapsamaktadır. Fakat romandaki nesnel zamanın bitiş sürecinin kesinlik arz etmesi son sayfalara bırakılır. En son edinilen nesnel zaman hakkındaki net bilgi Komiser Zeynep'in, iş arkadaşları Nevzat ve Ali'yi o hafta sonu pazar günü aile yemeğine davet etmesiyle edinilirken Sadri'nin merkeze alınması ve savcı önüne çıkması arasındaki süreç hakkında bir bilgi romanda yer almamaktadır.

Romanda olaylar bazı durumlarda önce atlanılıp daha sonra özetleme tekniği ile kısaca bahsedilir. Örneğin Nevzat çocukların kavgasını ayırırken Keto'nun

yaralanmasına neden olur ve bu olaydan sonra Keto'nun hastaneye götürülme anı sonradan okuyucunun bilgisine sunulur:

> *"Keto'nun burnu kanayınca, çocukları devriye arabasına doldurup, iki üniformalı polisi de yanlarına katıp Taksim İlkyardım Hastanesi'ne yollamıştım." (s. 40)*

Vaka zamanı ve anlatma zamanı birbirinden farklı zaman dilimlerinde yer alır. Anlatma zamanına dair romanda herhangi bir bilgi yer almamaktadır fakat kullanılan zaman ekleriyle romanın daha sonradan aktarıldığı aşikârdır.

Romanın sonu üstkurmaca tekniğine dayandırılır ve kurgu içinde kurguya yer verilir. Başkomiser Nevzat ve ekibinin roman boyunca yaşadığı olaylar, kimliği belirsiz tutulan polisiye yazarı olan üst komşu tarafın aktarılır. Nevzat, bu yazarla roman boyunca karşı karşıya gelir. Bahsi geçen yazar bir gölge gibi Nevzat'ı takip eder ve romanın sonunda yaşananları bir roman şeklinde yazıp kitabı Nevzat'a hediye eder. Bu bağlamda değerlendirildiğinde roman bir yandan yaşanırken diğer yandan başka biri tarafından yazıya dökülür fakat bu durumdan hareketle romanın anlatma ve vaka zamanlarının aynı olduğunu söylemek mümkün değildir. Romanın asıl anlatıcısı Nevzat'tır ve bahsedilen bu örnek oyun içinde oyundur. Yıldız Ecevit postmodern romanlarda üstkurmaca hakkında şu ifadelerde bulunur:

> *"Yaşamla kurmacanın birbirine karıştığı bu çokkatmanlı postmodern metinlerde, üstkurmaca, yaratılan metaforik imge ortamının yapısına göre, ya belirgindir, açık olarak yapılır ya da satır arasında örtük olarak kendini gösterir."*[164]

Zamanda geriye gidiş ve özetlemelerle birlikte romanın kronolojik düzlemi bozulur. Vaka zamanı yaklaşık yedi günden meydana gelirken zamanda geriye gidişlerle birlikte zaman genişletilir.

[164] Ecevit, *a.g.e.*, s. 100.

2.11.8. Dil ve Üslup

Beyoğlu'nun En Güzel Abisi romanı genel itibariyle kurallı cümlelerden meydana gelmektedir. Bunun yanı sıra anlatıma akıcılık katan devrik ve eksiltili cümlelere de romanda yer verilir.

Kullanılan dil sade ve anlaşılır bir yapıdadır. Konu itibariyle ele alınan mekân ve şahıs kadrosunun niteliği, romanın dil ve üslubuna yansımaktadır. Şahısların kabadayı, sokak çocuğu gibi alt kültür tabakasından insanları yansıtması nedeniyle romanda argo ve küfürlü sözcüklere sıklıkla yer verilir. Bu durum yazarın kullandığı üslubu da etkiler. *Beyoğlu'nun En Güzel Abisi* romanında kullanılan üslup daha çok avam üslup özelliklerine sahiptir.

> *"Kültür ve eğitim seviyesi düşük, medenî münasebetlerde bilgi ve görgü donanımı eksik, derinliği olmayan, alelade bir hayat süren alt kültür topluluklarının üslubudur."*[165]

Kullanılan ikileme, deyim, atasözü gibi unsurlar romanı dil ve üslup açısından zenginleştirmektedir. Şahısların kullandığı ağız özellikleri ise romana canlılık katar. Klarnetçi Sadri'nin Trakya yöresine ait ağız özellikleri bu bağlamda dikkat çekicidir:

> *"Biz alaylıyız be Başkomiser, mektep filan okumadık, te çocukluktan beri elimizde bu alet… Öttüre öttüre öğrendik bu mereti." (s. 182)*

İkilemeler:

Hıçkıra hıçkıra, derin derin, bile bile, ufak tefek, suçlu suçlu, paldır küldür, basa basa, fersah fersah, yavaş yavaş, ses seda, hüngür hüngür, tıklım tıklım, abuk sabuk, kıpır kıpır, alttan alttan, ağır ağır, çakmak çakmak, ağır ağır, ipsiz sapsız, ürkek ürkek, tatlı tatlı, kat kat, apar topar, kolay kolay, kıkır kıkır, abuk sabuk, abidik gubidik, tuhaf tuhaf, zırt pırt, iri iri, densiz densiz, delik deşik, alık alık, alev alev, ışıl ışıl,tek tek, ters ters, derin derin, paldır küldür, tir tir, boğum boğum, cayır cayır, sıra sıra, renk renk, sağ salim, pişman pişman, çatır çatır, muzip muzip, süklüm püklüm.

[165] Çetin, *a.g.e.*, s. 276.

Deyimler:

Kulak kesilmek, göz yummak, dili damağına dolaşmak, toz olmak, arka çıkmak, boyun bükmek, gözleri açık gitmek, işi tatlıya bağlamak, aklı karışmak, gıcık olmak, pis pis sırıtmak, iş pişirmek, mercimeği fırına vermek, ziyan etmek, paçayı kurtarmak, kanlı bıçaklı olmak, gıkını çıkarmamak, gafil avlamak, taşı gediğine koymak, iflah olmak, rezil rüsva olmak, eşek sudan gelinceye kadar dövmek, canına okumak, akıl sır erdirememek, balıklama dalmak, biti kanlanmak, göz göze gelmek, balıklama dalmak, yerinde yeller esmek, ununu eleyip eleğini asmak, baltayı taşa vurmak, bodoslama dalmak, ocağına düşmek, bir taşla iki kuş vurmak, ağzını yoklamak, cirit atmak, dil dökmek, ağzının payını vermek, oyunbozanlık etmek, mundar etmek, çıt çıkmamak, ucuz atlatmak, dırdır etmek, bir çuval inciri berbat etmek, lafı gediğine koymak, dik dik bakmak, kan beynine sıçramak, tavuk gibi yolmak, anası ağlamak, ağzıyla kuş tutmak, dut yemiş bülbüle dönmek, bam teline dokunmak, kılı kırk yarmak, allak bullak olmak, kendi söküğünü kendi dikmek, eski hamam eski tas, dilinde tüy bitmek, iki ayağını bir pabuca sokmak, gönül koymak, ağzından baklayı çıkarmak, dilini yutmak, el pençe divan durmak, gözdağı vermek, boyun eğmek, dört dönmek, gönlünü almak, elini eteğini çekmek, leb demeden leblebiyi anlamak, paçayı sıyırmak, boynuz kulağı geçer, ekmeğine yağ sürmek, süngüsü düşmek, tuzla buz olmak, akla karayı seçmek, gıkını çıkarmamak, külahları değişmek, faltaşı gibi açılmak, keçileri kaçırmak, deveyi iğne deliğinden geçirmek, ödü bokuna karışmak, dolap çevirmek, kan ter içinde kalmak, iki büklüm olmak, beşlik simit gibi sırıtmak, el pençe divan durmak, dümen suyuna girmek, dudak bükmek, tuz biber ekmek, kanayan yarasına tuz basmak, burnundan fitil fitil getirmek, tepesi atmak, hevesi kursağında kalmak, umutları suya düşmek, pabucunu dama atmak, kafayı yemek, gözünü kan bürümek, kulak asmak, ağzının payını vermek, yanıp tutuşmak, can kulağıyla dinlemek.

Atasözleri:

Tilkiyi ölüme götüren güzel kuyruğudur.

Karaman'ın koyunu, sonra çıkar oyunu.

Bir ipte iki cambaz oynamaz.

Suya düşen yılana sarılır.

Şeriatın kestiği parmak acımaz.

Kambersiz düğün olmaz.

İki gönül bir olunca samanlık seyranlık olur.

Argo ve Küfür:

Romanda yer alan mekânsal düzlemin ve şahısların kültürel durumunun yarattığı etki neticesinde çok sayıda argo ve küfürlü sözcüklere rastlanılır. Küfürlü sözcüklerin birçoğunun bu çalışmada yer verilmesinin uygun olmayacağı kanaatine varılarak söz konusu olan küfürlü sözcüklerin bazıları değerlendirme altına alınmadı.

Kullanılan diğer argo ve küfürlü sözcükler şunlardır: lan, cebellezi, mangiz, oğlum, öküz, çakozlamadın mı, manita, cillop, çakozlamak, godoş, kopil, bok, geri zekâlı, naş naş, anam avradım olsun ki, puşt, şerefsiz, apışıp kalmak, manyak, racon kesmek, yavşak, deyyus, gavat, ana avrat düz gitmek, herif.

Ayrıca sokak jargonunu yansıtan özlü söz mahiyetindeki kullanımlar da içerik açısından dikkat çekici özelliktedir.

Ölüme gidiyoruz dedin de mazotumuz mu bitti dedik?

Bizde yanlış olmaz oğlum olursa da yanlışlıkla olur.

Yemin:

Kur'an mushaf çarpsın.

2.12. Elveda Güzel Vatanım

2.12.1. Romanın Kimliği

Ahmet Ümit, *Elveda Güzel Vatanım*, 1.Basım, Everest Yayınları, İstanbul Aralık 2015.

Ahmet Ümit, *Elveda Güzel Vatanım*, 2. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Aralık 2015.

Ahmet Ümit, *Elveda Güzel Vatanım*, 3. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Ekim 2016.

Ahmet Ümit, *Elveda Güzel Vatanım*, 4. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Ocak 2017.

Ahmet Ümit, *Elveda Güzel Vatanım*, 5-6. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Mart 2017.

Ahmet Ümit, *Elveda Güzel Vatanım*, 7-8. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Ekim 2017.

Ahmet Ümit, *Elveda Güzel Vatanım*, 9-11. Basım, Everest Yayınları, İstanbul Mart 2018, 558 s.

2.12.2. Romanın Konusu ve Özeti

Elveda Güzel Vatanım romanında, vatanı müdafaa etmekle sevgilisi Ester'le birlikte Paris'e gitmek arasında kalan genç yazar Şehsuvar'ın bu uğurda vatanını seçmesi ve yirmi yıl boyunca başından geçen olaylar mektup anlatım tekniğiyle aktarılır. Ahmet Ümit'in bu romanı polisiye romandan ziyade işlediği tema açısından tarihî ve siyasi bir romandır. Fakat yazarın nesnel tarihi olduğu gibi aktarma amacı söz konusu değildir. Gerçek ve kurmacanın yenitarihselcilik bağlamında harmanlandığı bu romanda, bazı şahıslar ve olaylar tarihten alıntılanmaktadır. Bab-ı Âli Baskını, Meşrutiyet'in ilan edilmesi, II. Abdülhamit'in tahtan indirilmesi gibi birtakım tarihsel gerçekliği olan olaylar aktarılırken işin içine romanın kurgusal kısmı da dâhil olur.

Sosyal bilimler arasında edebiyat ve tarihin yakın ilişkisi aşikârdır. Tarih olanı, edebiyat olması istenileni anlatır ve bunu yaparken çoğu zaman estetik hazzı esas alır. Onur Bilge Kula'nın deyimiyle tarih yaşanmışı, edebiyat ise yaşanmıştan yola

çıkarak yaşanabilir olanı anlatır.[166] Edebiyat ve tarih bilimlerinin bir araya gelmesiyle tarihî olaylarla kurgulanan edebî eserler meydana gelir.

> *"Her yazınsal yapıt gibi, yazarın öznel tasarım ve kurgusunun ürünü olan tarihsel roman, anlatılaştırdığı olayları bilimsel anlamda neden-sonuç ilişkisi içinde açımlamaz; fakat tarihsel olayları ve kahramanları çarpıtmaz da. Dolayısıyla, tarihsel romandan bilimsel doğruluk veya kesinlik değil, kahramanların belirgin bir derinlikle, olayları, konuları, bir bütünlük içinde şiirselleştirerek betimlemesi beklenir."*[167]

1908 yıllarından itibaren Şehsuvar Sami karakterinden hareketle tarihsel olaylar, bir roman kurgusu hâline getirilir. Anlatılanların mektup tarzında olması, kitap olarak basıldığının belirtilmesi de romana gerçekçi bir hava katar. Aslında kendi romanını yazan Şehsuvar'ın, ölümünün ardından mektuplar Ester tarafından *"İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin son yirmi yılını anlatan tarihî bir roman…"* tanıtımıyla kitap hâline getirilir.

> *"Yazar Ahmet Ümit'in "Elveda Güzel Vatanım" romanı 19 yıllık yazım hayatının 4 yıl hazırlık süresinden sonra kaleme aldığı ilk tarihsel romandır. Bu romanın yazımının düşünülmeye başladığı yıllar, Türkiye'de tarih ve tarihi konulara olan ilginin gerek görsel, gerekse yazılı medyada arttığını gözlemlediğimiz bir döneme denk gelmektedir."*[168]

Şehsuvar Sami, İttihat ve Terakki'nin dağılmasının ardından kendi köşesine çekilir ve İzmir Suikastından İttihatçıların sorumlu tutulmasından dolayı kendini güvende hissetmez. Beşiktaş'taki evinden ayrılarak Pera Palas'a yerleşir. Ölecekse birilerinin onu fark etmesini ister.

Otel odasına yerleşmesiyle beraber Ester'e başından geçenleri yazmaya başlar. Bu yazıları Ester'i ne uğruna terk ettiğini anlamak ve anlatmak için kaleme aldığını ifade

---

[166] Kula, *a.g.e.*, s. 170.
[167] *a.g.e.*, s. 170.
[168] Mustafa Gençer, "*Elveda Güzel Vatanım*: Devletin Derinlikleri, Toprağın Derinliklerinden Daha Karanlıktır", *Tarih Kritik*, Ocak 2017, s. 131.

eder. On altı gün boyunca yazdığı mektuplarda İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne nasıl katıldığını anlatır.

Romanın ilk siyasi olayı Şemsi Paşa'nın İttihat ve Terakki üyeleri tarafından düzenlenen suikasta uğramasıdır. Zabitlerin isyan etmesiyle Abdülhamit, isyanı bastırması için Şemsi Paşa'yı harekete geçirir. Bu duruma engel olmak isteyen cemiyet üyeleri de karşı atağa geçerek Paşa'ya suikast düzenlerler fakat Selanik'teki ilk denemeleri başarısızlıkla sonuçlanır. Suikast, Manastır'da gerçekleştirilmek üzere ertelenir ve Şemsi Paşa Manastır'da öldürülür. Bu Şehsuvar'ın katıldığı ilk suikast olur.

Şehsuvar'ın cemiyete katılıp padişaha karşı hareket etmesinin bir nedeni de babasının II. Abdülhamit tarafından Fizan'a sürgüne gönderilmesi ve orada yaşamını yitirmesidir. Mektubunda bu nedenle Ester'in kendisini anlayamayacağını yazar. Şehsuvar, inkılabı aşka tercih eder.

Meşrutiyet'in ilan edildiği anı ve o coşkuyu anlatan Şehsuvar'ın sözleri çalan telefonla yarıda kalır. Otel görevlisinin çağrısı üzerine Şehsuvar lobiye iner ve karşısında Mehmet Esad'ı bulur. Eski cemiyet üyesi ve Şehsuvar'ın eski arkadaşı olan Mehmet Esad, Şehsuvar'a hükümet adına çalışması için teklifte bulunur. Şehsuvar ise Mehmet'in hükümet için değil eski İttihatçılar için çalışıyor olmasından şüphelenir. Nitekim öyle olmasa bile artık her iki tarafta da yer almak istemediğini söyleyerek teklifi reddeder. Otelde Mehmet Esad'ı gören Reşit huzursuz olur ve bu tip adamlarla görüşmemesi için Şehsuvar'ı uyarır. Reşit ve Şehsuvar Sami, Cezmi Kenan ile görüşmeye gitmek üzere sözleşirler. Ardından Şehsuvar odasına çıkarak mektup yazmaya devam eder.

Fedailer grubuna katılan Şehsuvar, İstanbul'a gitmek üzere yola çıkar ve trende Ester'i düşünür. Onda ki bu garip hali sezinleyen Talat Bey, vatanın öncelikli olduğunu ifade eder. Fakat yıllar sonra Talat Bey'in evlendiği duyan Şehsuvar, Ester'den ayrıldığı için bir kez daha üzüntü duyar.

31 Mart 1909'da gericilerin Sultanahmet'te toplanmasıyla başlayan isyan patlak verir. Tarihe 31 Mart Vakası olarak da geçen bu isyan, yenilik istemeyen birtakım alaylı askerler, medrese öğrencileri gibi kişilerin öncülüğünde başlar ve tüm şehre

yayılır. İsyanın sonunda hükümet düşer ve İttihatçıların desteklediği Hüseyin Hilmi Paşa'nın yerine Ahmed Tevfik Paşa sadrazamlığa getirilir. Hareket Ordusu'nun Selanik'ten İstanbul'a gelişiyle kardeşin kardeşi kırdığı isyanın önüne geçilir. Hareket Ordusu ile birlikte Mustafa Kemal'in de adı zikredilir. Mustafa Kemal 1909 yılında henüz kolağasıdır ve 31 Mart Ayaklanması ile adını tarih sahnesinde duyurur.

Mektubuna burada ara veren Şehsuvar, Reşit ile birlikte Cezmi Kenan'ın evine gider. Maksadı Mehmed Esad'ı soruşturup doğruyu söyleyip söylemediğini anlamaktır. Cezmi Kenan, Mehmed Esad'ın bir vatan haini olduğunu söyler fakat Şehsuvar bu yaşlı askere inanmak istemez.

Şehsuvar otele dönünce mektubuna bunları da ilave ederek anlatmaya kaldığı yerden devam eder. 31 Mart Ayaklanması'nın bastırılmasının ardından Sultan Abdülhamit tahttan indirilerek yerine kardeşi Sultan Reşad geçirilir. Abdülhamit'in İstanbul'da kalmasını istemezler ve onu Selanik'e sürgüne gönderirler. Yolculuk esnasında ona eşlik edenlerin arasında Şehsuvar da vardır. Şehsuvar, Abdülhamit'in kaldığı kompartımanı kolaçan ederken koridorda karşı karşıya gelirler. Abdülhamit, Şehsuvar'ın elindeki kitabı görünce aralarında edebiyata ve bilhassa polisiye romana dair bir sohbet başlar.

Şehsuvar'ın okumakta olduğu kitap Eugene Sue adlı yazarın *Paris Sırları* kitabıdır. Yazarı ve eserini çok iyi tanıdığını söyleyen Abdülhamit, aynı yazarın on yedi eserini tercüme ettirdiğini, Arthur Conan Doyle'u sarayında bizzat misafir ettiğini anlatır. Polisiye romana olan ilgisiyle de tanınan Sultan Abdülhamit, polisiye edebiyat ile ilgili şu yorumda bulunur:

> *"İnsanın aklını çalıştırıyor, hislerini keskinleştiriyor, zekâyı diri tutuyor. Sizi eşi menendi olmayan bir seyahate çıkarıyor." (s. 211)*

Şehsuvar, Abdülhamit'in bu görüşlerine katılmadığını açıkça belirtir. Edebiyatın zekâya dokunduğu kadar ruha da dokunması gerektiğini söyler. Abdülhamit Şehsuvar'ın bu denli edebiyatla alakadar olduğunu görünce ona yazıp yazmadığını sorar. Şehsuvar ise sadece bir merak sonucu ilgilendiğini söyleyerek önceki zamanlarda yazdıklarından bahsetmez.

31 Mart Ayaklanmasıyla bir ilgisi olmadığını ayrıca Meşrutiyet'e de karşı olmadığını belirten Abdülhamit, bu sürgünü hak etmediğini söyler. Şehsuvar'ın edebiyata bu denli yatkın olmasına rağmen fedai olmasına anlam veremeyen Abdülhamit bunun nedenini sorar. Şehsuvar kendini tutamaz ve *"siz önayak oldunuz efendim*," der. Şehsuvar, babasının sürgüne gönderildiğini anlatır. Abdülhamit ne diyeceğini bilemez.

Ertesi gün şehre vardıklarında köşke yerleştirilen Abdülhamit, Şehsuvar'a *Bir Sherlock Holmes Macerası, Bruce Partington Planları* kitabını hediye eder. Abdülhamit'e karşı öfke duyan Şehsuvar, birden bire karşısındaki adamın kim olduğunun bir önemi kalmadığını düşünerek onun da tıpkı kendisi gibi bir kitapsever olduğunu anlar.

Romanda aynı zamanda Gazeteci Hasan Fehmi'nin İttihatçılar tarafından öldürülmüş olduğu bilgisine de yer verilirken Leon Dayı bu ölümü haklı bulmaz ve kardeşin kardeşi kırdığı bu davanın mantığını sorgulamaya başlar: *(s. 223)*

Reşit, Şehsuvar'a Pera Palas'a gelen İngiliz kadın yazardan bahseder. Bu yazar polisiye romanlarıyla dünya çapında ünlü olan Agatha Christie'dir. Fakat Şehsuvar, Reşit'in bu haberiyle alakadar olmaz. Başında bin türlü bela olduğunu düşünerek odasına çekilmeyi tercih eder. Akşam olunca Ester'i sormak için Cezmi Kenan'ın evine gider. Fakat Cezmi Kenan'ı evinde öldürülmüş olarak bulur. Oradan uzaklaşarak otele döner ve mektup yazmaya kaldığı yerden devam eder.

1911 yılında İtalyanlar Trablsugarb'a asker çıkarır. Fuad, Selanik'e giderek ailesi ve nişanlısıyla helalleşir. Şehsuvar'ın helallik alacağı bir akrabası yoktur. Ester'e yazmayı düşünür fakat bunu gururuna yediremez ve şehit olmayı daha onurlu sayar. Şehsuvar, Basri ve Fuad sahte kimliklerle önce Mısır'a ardından da Trablusgarp'a geçerler. Derne'de onları Mustafa Kemal karşılar. Mustafa Kemal, Enver'in hayal kurduğunu, vaziyetin onun düşündüğü gibi iyi gitmediğini anlatır.

Basri Trablusgarp'ta şehit düşer. Şehsuvar, Basri'nin ailesine şehitlik haberini vermek için Selanik'e gider. Burada Ester ile karşılaşır ve Ester ona eskisi gibi sıcak davranmaz. Ester, İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin despotlukla suçladıkları Abdülhamit'ten daha zorba olduğunu ve Osmanlı'nın bittiğini farkında olmadıklarını

söyler. Ayrıca Selanik'te birtakım kopmaların yaşanmaya başladığını anlatsa da Şehsuvar buna ihtimal vermez. Ayaküstü gerçekleşen bu kısa konuşmanın ardından Şehsuvar ve Ester vedalaşarak ayrılırlar. Şehsuvar Selanik'te dolaşırken karşısına Tiresias çıkar ve Şehsuvar'a kaçıp kendini kurtarmasını söyler. Ona göre Aziz Dimitrios uyanmıştır ve Selanik artık sadece Hristiyanların olacaktır. Nitekim Şehsuvar, Dersaadet'e döndükten bir ay sonra Selanik düşer.[169]

İttihat ve Terakki Cemiyeti Trablusgarp'ta savaştayken İtilaf ve Hürriyet adında yeni bir parti kurulur ve çok geçmeden iktidar olur. İttihat ve Terakki Cemiyeti ise yeniden muhalefet partisi durumuna düşer. Parti bu görevi de layığıyla yerine getiremez.

1926 yılına dönüldüğünde Mehmed Esad, Şehsuvar'ı devlet adına çalışması için ikna etmeye çalışır. Şehsuvar bu teklifi kabul edemeyeceğini ve artık İttihatçılarla arasında bir ilişki kalmadığını anlatır. Otele dönen Şehsuvar mektup yazmaya devam eder.

İttihat ve Terakki Cemiyeti, Kamil Paşa Hükümeti'ne karşı harekete geçerek 23 Ocak 1913 yılında Bab-ı Âli'ye baskın düzenler ve Kamil Paşa'yı indirirler. Onun yerine Mahmud Şevket Paşa sadrazam olur ve Talat Paşa da Dâhiliye Nazırlığına getirilir. Fuad bu gidişattan hiç memnun kalmaz. Yedi ay önce zorla istifa ettirilen Mahmud Şevket bu kez de sadrazamlığa getirilir.

Edirne'nin kaybedilmesiyle birlikte İtilaf ve Hürriyet Fırkası, milleti Mahmud Şevket Paşa Hükümeti'ne karşı doldurur. Divan-ı Harp, suikastta parmağı olan Damat Salih Paşa ve Çerkez Ethem'in de olduğu on iki kişiyi ölüm cezasına çarptırır. Firar eden Prens Sabahattin için de idam cezası çıkarılır.

Sadrazamlık makamına Sait Halim Paşa getirilir. Balkan Savaşları'nda alınan mağlubiyetten ötürü Balkan topraklarında kalan akrabalarına ve sevdiklerine insanlar hasret kalır.1914 yılında I. Dünya Savaşı patlak verir ve tarafsız kalma çabasında olan Osmanlı Devleti, Enver Paşa'nın Alman hayranlığı neticesinde savaşa Almanya'nın yanında katılmak zorunda kalır.

[169] Bkz., Kula, *a.g.e.,* s. 187.

1926 yılına dönüldüğünde Şehsuvar otelden çıkınca bir araba ile kaçırılır. Şehzadebaşı'ndaki Ferah Tiyatrosu'na getirilir ve karşısında eski fedai arkadaşı Fuad'ı bulur. Fuad, İttihat ve Terakki Cemiyeti'ni yeniden canlandırmak istediğini söyler ve Şehsuvar'dan kendilerine katılmasını ister. Şehsuvar, Fuad ve Mehmed Esad'ın onu kandırmak için böyle bir oyun tezgâhladıklarını düşünse de kararlı bir şekilde cemiyete geri dönmeyeceğini belirtir.

Şehsuvar, Leon Dayı'yı bulur ve Ester'in Paris'te olduğunu, 1925 yılının yaz aylarında evlendiğini öğrenir. Bu haberle yıkılan Şehsuvar, otele giderek anlatacaklarını bir an evvel bitirmek ister.

1914 yılında Osmanlı Devleti, Rus limanlarını bombalayarak Almanya'nın yanında savaşa girer. Fuad, cepheye çağrılırken Şehsuvar Talat Bey'in emriyle İstanbul'da kalır

İstanbul'da geçirdiği zaman esnasında eski dostu Arşak ile karşılaşır. İlerleyen günlerde Arşak ile Maksim'de buluşan Şehsuvar, mekânın sahibi Thomas'tan Mehmed Esad'ın İngilizlerle arasının çok iyi olduğunu öğrenir. Şehsuvar'ın aklına Binbaşı Cezmi Kenan'ın Mehmed Esad hakkında söyledikleri gelir. Şehsuvar, Mehmed Esad'ın casus olabileceğini düşünmeye başlar.

Sekiz yıl aradan sonra Mustafa Kemal'in İstanbul'a geleceği haberi montaj tekniği ile romanda yer alır:

"Şehrimiz, Reisicumhur Hazretlerini Karşılamaya Hazırdır." (s. 479)

Fuad, Şehsuvar'ı kaldığı otelde ziyarete gelir. Fuad da tıpkı Mehmed Esad gibi Şehsuvar'ın hangi tarafta yer aldığını anlamaya çalışır. Ona bir opera plağı hediye eder ve otelden ayrılır.

Elveda Güzel Vatanım romanı sadece tarihî ve siyasi birtakım oluşumları aktarmakla kalmaz aynı zamanda savaş ve kıtlığın hüküm sürdüğü yıllardaki yaşayışlara da eğilir. Kahvenin lüks olduğu o zamanlarda nohuttan yapılan sahte kahvelerden bahsedilir.

Enver Paşa hırsının kurbanı olur ve Sarıkamış Harekâtında büyük bir yenilgi alır. I. Dünya Savaşı'ndan mağlup ayrılan İttihat ve Terakki yönetimi bıraktığını ilan eder ve Enver Paşa, Talat Paşa gibi isimler çok geçmeden sürgüne gönderilir. Dört yıl kadar sonra da hepsi öldürülür.

Mehmed Esad ve Fuad Şehsuvar'ı aracı tutarak birbirleriyle görüştürülme talebinde bulunurlar. Ferah Tiyatrosu'nda bir araya gelen eski arkadaşlara Mehmed Esad'ın Mısırlı yardımcısı Ruşeym ve Çolak Cafer de katılır. Tiyatroyu çok seven Fua'ın mekân seçimi enteresandır ve hep birlikte *"Hain kim?"* oyununu oynayacaklarını söyleyerek ortamda soğuk hava bir havanın esmesine neden olur. Fuad eteğindeki taşları dökerek Mehmed Esad'ın İngilizler için casusluk yaptığını ima eder. Kroker Otel'de tutsak edilen Çolak Cafer bizzat Mehmed Esad'ın İngiliz casusu Sessiz John olduğunu duyar ve bu durumu herkesin içinde anlatmasıyla birlikte Mehmed Esad tarafından vurulması bir olur.

Mehmed Esad, Çolak Cafer'in de anlattığı gibi İngiliz casusudur. Captain Bennett ile tesadüf eseri karşılaştıktan sonra hiçbir ideal uğruna canını tehlikeye atmamaya karar vererek casusluğu seçer. Cumhuriyet hükümetini sarsacak hain bir planla Mustafa Kemal'e suikast hazırlığı içindedir. Yıllar önce İttihatçıların İzmir'de başaramadıklarını eski İttihatçıları toplayarak İstanbul'da başarmaya niyetlidir fakat Fuad bu oyununu bozar. Çünkü Fuad söylediği gibi eski İttihatçılardan değildir ve asıl amacı Mustafa Kemal'e düzenlenmesi planlanan suikastı önlemektir. Fuad hükümet için çalışmaktadır ve bu noktada Mehmed Esad ile karşı karşıya gelirler. Çıkan arbedede Fuad omuzundan yaralanır ve Fuad'ın talimatıyla Ruşeym, Mehmed Esad'ı vurur.

İngilizlerin birçok kötülüğüne şahit olan Ruşeym onlardan ve Mehmed Esad'dan tiksinmektedir. Bu nedenle Mehmed Esad'ın İngilizler adına daha fazla çalışmasını kabullenemeyerek Fuad ile işbirliği yapar.

Tüm olayların ortaya çıkmasıyla beraber Fuad ve Mehmed Esad hastaneye kaldırılır. Ertesi gün Şehsuvar, Fuad'ı ziyarete gider ve Çolak Cafer'in Cezmi Kenan'ı kaza sonucu öldürdüğünü öğrenir. Fuad, Şehsuvar'a hükümet için çalışmayı telif eder fakat Şehsuvar bunu kabul etmez.

Şehsuvar'ın Ester'e yazdığı mektupları alıkoyan Fuad, mektupların hepsini Şehsuvar'a teslim eder. Ester'in evlendiğini öğrenen Şehsuvar mektupları göndermekte kararsız kalır ve son mektubunu yazdığını belirterek anlattıklarına son verir.

Aradan dokuz yıl geçtikten sonra Ester, bu mektupları tarihî bir roman haline getirerek yayınlar. Kitabın önsözünü de kendisi yazar. Ulus gazetesinde Şehsuvar'ın romanının yayınlanma haberi ile 2 Kasım 1926'da Şehsuvar Sami'nin intihar etmiş olduğu haberi de yer alarak roman sona erer.

2.12.3. Olay Örgüsü

Elveda Güzel Vatanım romanı, mektup anlatım tekniğinin kullanımıyla meydana gelmektedir. Mektupların anlatıcısı olan Şehsuvar Sami, bir yandan yirmi yıl boyunca başından geçenleri anlatırken diğer yandan mektupları yazmayı sürdürdüğü on altı günde yaşadıklarını aktarır. Hem geçmişin hem bugünün anlatılması sebebiyle romanda çok zincirli olay örgüsünün varlığı söz konusudur.

Olay örgüsünü oluşturan metin halkalarının her biri Şehsuvar Sami karakterinin etrafında teşekkül eder. Olay örgüsünün çok zincirli olmasının nedeni hem geçmişin hem de şimdinin bir arada anlatılması olup farklı konuların anlatılagelmesinden kaynaklanır.

Şehsuvar, on altı gün boyunca her gün birden fazla mektup yazarak başından geçenleri eski sevgilisi Ester'e anlatmayı hedefler. Mektup tekniği ile oluşturulan roman, kurgusal anlamda da Şehsuvar Sami'nin intiharının ardından Ester tarafından roman olarak yayınlanır. Bu anlamda Şehsuvar Sami, kendi romanını yazan bir karakter olarak karşımıza çıkar.

Romanın olay örgüsünü oluşturan metin halkalarının bir kısmı mektupların yazıldığı günlerle eş zamanlı olarak ilerler. Diğer kısım ise geçmiş zaman anlatılarına dayanır.

1.Gün, Sabah "Ölüm şehirlerimizi kaybetmekle başlar…"

Şehsuvar Sami ilk mektubuna, mektupları yazma amacını ifade ederek başlar.

1.Gün, Öğleden Sonra "Söyle bana Şehsuvar, katil mi olacaksın?"

Şehsuvar Sami, İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne nasıl katıldığını anlatır.

1.Gün, Akşamüzeri "Zamanı gelmiş fikirden daha güçlü bir şey yoktur."

1906 yılından mektubu yazma zamanı olan 1926 yılına geri döner. Burada ikili olay örgüsü ortaya çıkar. Şehsuvar üçüncü mektubu yazdığı sırada Pera Palas'ta çıkan yangını anlatır. Ardından İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Şemsi Paşa'ya düzenlediği suikast hazırlıklarından bahsederek mektubu sonlandırır.

1.Gün, Akşam "Hiç şikâyet etme, senin kararın."

1908 yılında Selanik'te, Şemsi Paşa'ya düzenlenmesi planlanan suikast anlatılmaya devam edilir.

1.Gün Gece "Ne yapıyorsun, asıl katil kaçıyor!

Mülazım Atıf'ın Şehsuvar'ın desteğiyle Şemsi Paşa'yı öldürmesi anlatılır.

2.Gün, Sabah "Bu imparatorluk bizim için imkânsızlık demek Şehsuvar!"

Şemsi Paşa'nın yerine Tatar Osman Paşa görevi devralır.

2.Gün, Akşam "Ölümle yüzleşmek, ölmeyi düşünmekten daha iyidir."

Şehsuvar'ın odasını, kendi odası sandığını söyleyen bir adamın kapıyı zorlar. Yazmaya ara veren Şehsuvar, dışarı çıkar. Onu takip eden adamları fark eder.

22 Temmuz'da Tatar Osman Paşa, dağa kaldırılır.

23 Temmuz 1908'de Meşrutiyet ilan edilir.

3.Gün, Sabah "Fakat bir kusuru var, çok içiyor. Aşktan diyorlar…"

Gazeteleri okuyup, kahvesini içtikten sonra yazmaya devam eder.

Meşrutiyet'in ilanı ve yaşanan o coşkuyu anlatırken odanın telefonu çalar.

3.Gün, Akşamüzeri "Devlette devamlılık esastır."

Arayan otelin kabul yeri görevlisi Ömer'dir ve bir arkadaşının kendisini görmek istediğini iletir.

Mehmet Esad hükümet adına çalışması için Şehsuvar Sami'ye teklifte bulunur. Şehsuvar bu teklifi reddeder.

3.Gün, Gece "Av olan bendim…"

Mehmet Esad'la görüştükten sonra dışarıya çıkar, dönünce 1908 yılında Basri Bey ile tanışmasını ve kuryecilikten fedailiğe geçişini anlatır.

4.Gün, Sabaha Karşı "İki hüzünlü çiçek gibi bakan, iri kara gözlerin…"

Gece yarısı korkunç bir rüya gören Şehsuvar, uyanır uyanmaz 31 Mart Ayaklanmasından sonra gördüğü rüyayı anlatır. *"Evet, maziye dönelim yine,"* diyerek geçmiş zamanı anlatmaya devam eder.

Büyük Efendi Talat Bey'i öldürmeye çalışan suikastçıların İttihatçılar tarafından bertaraf edilişi ve Mehmed Esad'ın bu olaydan sonra Şehsuvarların grubundan ayrılışı anlatılır.

4.Gün, Sabah "İnsanoğlu, dünyanın en büyük muammasıdır."

Mehmed Esad'ın otele gelmesi Reşit'i telaşlandırır ve Şehsuvar'a Binbaşı Cezmi Kenan'ın yaşadığı haberini verir.

4.Gün, Akşam "Vatan, hepsinden daha kıymetlidir."

Şehsuvar Sami, Ester'den ayrılışını, payitahta gidişini anlatır.

5.Gün, Sabah "Tarihin iradesi karşısında fertlerin ne önemi var?"

Reşit, polislerin baskın yapacağı duyumunu alır almaz panikleyerek Şehsuvar Sami'ye haber verir. Bu haberle birlikte Şehsuvar da endişelenir fakat haberin onunla ilgisi olmadığını anlayınca rahatlar, mektup yazmaya devam eder.

Selanik'e dönünce Ester'e İttihat ve Terakki'ye katılacağını söyler ve on beş gün burada kaldıktan sonra İstanbul'a gider.

5.Gün, Öğle "Bu, bir intikam oyunu değildi."

Bab-ı Ali yokuşundaki Müsâvât Neşriyat'ta göstermelik olarak tercümanlığa başlamasını, cemiyet için jurnal topladığını anlatır. Fuad, mülazım olarak gruplarına katılır.

5.Gün, Akşam "Mahvolduk evladım, mahvoldu vatan…"

31 Mart 1909 yılında gerçekleşen 31 Mart Ayaklanmasını anlatır. Sadrazam Hüseyin Hilmi Paşa'nın yerine Ahmed Tevfik Paşa getirilir.

6.Gün, Sabah "Sadece sana yazmak, ihtiyacı ayakta tutuyor beni."

Beş gün boyunca Ahmed Rıza'nın güvenliğinin sağlanmasında etkin rol oynar.

6.Gün, Öğle "İsyancıların teslim olmak gibi bir niyeti yoktu."

31 Mart Ayaklanması nedeniyle hükümet de Meclis-i Mebusan da etkisiz hale gelir. Meclis-i Mebusan, Yeşilköy'e taşınır.

İstifa eden Ahmed Rıza Paşa yeniden meclis başkanlığına getirilir ve isyandan Abdülhamit'i sorumlu tutarak tahttan indirilmesine karar verilir.

Hareket Ordusu, bu isyanı bastırır. Çatışmada İttihat ve Terakki, Hareket Ordusu'nun yanında yer alır.

6.Öğleden Sonra "Çünkü söz namustur…"

Şehsuvar, Reşit ile birlikte Cezmi Kenan'ı ziyarete gider. Cezmi, Mehmed Esad'ın vatan haini olduğunu ve İngilizler adına çalıştığını anlatır.

Cezmi Kenan, Çolak Cafer'in Ester'i Beyazıt'taki kitapçıların önünde gördüğü bilgisini verir.

6.Gün, Gece "Kusura bakma evlat ama seninki münevver hassasiyeti."

Sultan II. Abdülhamit tahttan indirilir ve yerine kardeşi Sultan Reşad çıkartılır.

Basri ve Şehsuvar, Selanik'e sürgüne gönderilen Abdülhamit'e eşlik etmekle görevlendirilirler. Abdülhamit ve Şehsuvar arasında edebiyata dair bir konuşma geçer.

7.Gün, Sabah "Sensizliğin, sürekli sen, hatırlatmasından bahsediyorum."

Ester'in İstanbul'da olabilme ihtimaline karşın büyük bir neşe içinde uyanır. Mehmed Esad'dan gelen mektubu okur ve randevusuna gitmemeye karar verir. Yeniden yazmaya başlar.

Abdülhamit, Selanik'teki Alatini Köşkü'ne yerleştirilir. Köşkten ayrılmak üzere olan Şehsuvar'ı yanına çağıran Abdülhamit, ona *Bir Sherlock Holmes Macerası, Bruce Partington Planları* kitabını hediye eder.

7.Gün, Öğleden Sonra "Kimin katil, kimin cani olduğuna karar verecek kişi ben değilim."

Mehmet Esad, tekrardan Şehsuvar'ı ziyarete gelir. Şehsuvar yarın uğrayacağını söyleyerek başından savar. Odasına çıkıp yazmaya devam eder.

Sadrazamlığa Hüseyin Hilmi Paşa'nın getirildiğini ve Talat Bey'in nazır olduğunu anlatır.

7.Gün, Akşam "Çünkü sen mucizelerle doluydun."

Şehsuvar Sami, adam öldürme görevlerinden men edilerek kanun dışı teşkilatlanan muhalefetin üzerine gitmekle görevlendirilir.

8.Gün, Sabah "Eğer kendimizi bağışlama kabiliyetimiz olmasaydı, varlığımızı sürdüremezdik."

Meşrutiyet'i yıkmaya çalışan Cemiyet-i Hafiye'nin üyeleri tutuklanır.

8.Gün, Öğleden Sonra "Milletimin insanca yaşaması için çabalarken belki de kendi insanlığımı kaybetmiştim."

Şehsuvar Sami, 1910 yılında annesini kaybettiğini anlatır.

8.Gün, Akşam "Dövüşmekten başka çare yok…"

Ester'i bulabilmek umuduyla Cezmi Kenan'ın evine gider ve onu kanlar içinde bulur. Telaş içinde evden ayrılarak otele döner ve yazmaya devam eder.

1911 yılında İtalyanlar Trablusgarb'a asker çıkartır. Şehsuvar, Basri ve Fuad Trablusgarp'a gider.

8.Gün, Akşam "Bana bir ölüm bağışlamalısın Şehsuvar…"

Reşit'e Cezmi Kenan'ın öldürüldüğü haberini verir. Ardından odasına çıkarak mektubuna devam eder.

Basri ve Fuad, çöl eşkıyaları tarafından pusuya düşürülür. Ağır yaralı olan Basri, Şehsuvar'dan kendisini vurmasını ister.

8.Gün, Gece Yarısı "Osmanlı'ya artık hasta adam demiyorlar, canlı cenaze diyorlar."

Şehsuvar o gece yazdıklarının etkisinde kalarak rüyasında Basri'yi öldürdüğünü görür. Uykudan uyanan Şehsuvar, yazmaya devam eder.

Selanik'e gidip Basri'nin ailesine Basri'nin şehitlik haberini verir, burada Ester ile karşılaşır.

İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne karşı İtilaf ve Hürriyet adında yeni bir cemiyet kurulur.

9.Gün, Sabah "Git, canını kurtar zabit."

Şehsuvar Sami, Dersaadet'e döndükten bir ay sonra Selanik, İttihat ve Terakki düşmanı Hasan Tahsin Paşa tarafından savaşmadan Yunanlara teslim edilir.

9.Gün, Öğle "Ölülerimizden medet umacak halde değiliz."

1926 yılına, vaka zamanına dönüldüğünde Mehmet Esad yine Şehsuvar Sami'nin kaldığı otele gelir ve onuna mutlaka görüşmek istediğini belirtir.

Polisler, Cezmi Kenan cinayeti ile ilgili Şehsuvar Sami ile konuşmaya gelir.

Selanik'in elden çıkmasıyla binlerce muhacir Dersaadet'e göç eder.

İttihat ve Terakki Cemiyeti, Bab-ı Âli'ye baskın düzenleme kararı alır.

9.Gün, Akşamüzeri "İstifa Paşa hazretleri, istifa!"

Şehsuvar Sami, Mehmed Esad ile görüşmek için Avrupa Pasajı'ndaki halıcı dükkânına gider ve otele döndüğünde yazmaya devam eder.

23 Ocak 1913 yılında Bab-ı Âli'ye baskın düzenlenir ve Kamil Paşa istifa ettirilir.

9.Gün, Akşam "Devlet kademesindeki herkes, eski İttihatçı değil mi?"

Mahmud Şevket Paşa Bab-ı Âli'de sadrazamlık görevine getirilir. Talat Bey ise geçici olarak Dâhiliye Nazırı olur.

26 Mart'ta Edirne kaybedilir ve Londra Antlaşması ile Trakya sınırı Midye-Enez Hattı'na kadar geriler.

10.Gün, Sabah "O alçağı tutuklamalıydık!"

Mahmud Şevket Paşa'ya suikast düzenlenir ve Paşa ölür. Suikastı düzenleyen on iki kişi idam edilirken aralarında Prens Sabahattin'in de olduğu kaçan on bir kişi için de idam cezası çıkartılır.

10.Gün, İkinci "Biliyorum, biz hayatla nişanlıysak, ölümle nikâhlıyız."

Mektup yazmaya ara veren Şehsuvar, Tokatlıyan Otel'e giderek Leon Dayı ve Ester'i' arar fakat otel kayıtlarında isimlerini bulamaz. Pera Palas'a dönerek yazmaya devam eder.

Mahmud Şevket Paşa'nın yerine Sait Halim Paşa sadrazam olur, Talat Bey ise Dâhiliye Nazırlığı görevine devam eder.

10.Gün, Akşam "Ormanda kurt ölünce, çakallar birbirini parçalarmış."

Şehsuvar, Mehmet Esad ile buluşur ve Leon Dayı'yı bulmaları şartı ile tekliflerini kabul edeceğini söyler. Otele dönen Şehsuvar Sami yazmaya kaldığı yerden devam eder.

21 Temmuz 1913'te Edirne düşmanın elinden kurtarılır.

11.Gün, Sabah "Burası Ankara değil, casuslar cirit atıyor her yerde."

Enver Bey, Harbiye Nazırı, Cemal Bey ise Bahriye Nazırı olur.

11.Gün, İkindi "Ne işimiz var bu kanlı kapışmada?"

Şehsuvar, Mekteb-i Sultani'den arkadaşı Arşak ile karşılaşır, Maksim'de buluşmak üzere sözleşirler.

Mehmed Esad ile buluşan Şehsuvar, ilk görevinin tecrübeli eski İtihatçılara ulaşmak olduğunu öğrenir. Otele dönüp yazmaya devam eder.

Birinci Dünya Savaşı patlak verir ve Enver Paşa'nın isteğiyle savaşa Almanya'nın yanında girmeye karar verilir.

11.Gün, Akşam "Harbe girdiğimiz filan yok."

Şehsuvar gezintiye çıktığı sırada Fuad ve adamları tarafından kaçırılır. Fuad, İttihat ve Terakki Cemiyeti'ni yeniden kurmayı teklif eder. Şehsuvar Sami bu teklifi reddeder.

1914 yılında İngilizlerin, paraları ödenen Reşadiye ve Sultan Osman gemilerini teslim etmemesi üzerine Osmanlı, Goben ve Breslau gemilerini İngiltere'ye teslim etmeyerek misilleme yapar.

12.Gün, Sabah "Keşke fedai olacağına yazar olsaydı…"

Çolak Cafer, Pera Palas'a gelir ve Leon'un avukatlık bürosunun adresini tarif eder. Bu sırada Şehsuvar, Cezmi Kenan'da gördüğü, ismine özel tabakanın Cafer'de olduğunu fark eder.

1914 yıllarında I. Dünya Savaşı başlar ve Ahmet Rıza ile Cavit Bey, Alman karşıtı ittifakta yer almak isterler.

12.Gün, Akşamüzeri "Kaybedilmiş bir davanın umutsuz neferleri…"

Şehsuvar Sami, Leon Dayı'nın yazıhanesine gider ve Ester'in Paris'te evlendiğini öğrenir. Otele gelip yazmaya devam etmesi gerektiğini düşünür.

1914 yılında Osmanlı tarafından Rus limanları bombalanır ve Osmanlı Devleti Almanya'nın yanında savaşa girer. Fuad ve Süleyman Askeri cepheye çağrılır.

12.Gün, Gece "Bu topraklarda bir kötülük var…"

Şehsuvar Sami, Arşak ile buluşur. Burada Mehmet Esad ile karşılaşır ve Thomas'tan Mehmed Esad hakkında bazı malumatlar edinir. Otel odasına döner ve yazmaya devam eder.

Enver Paşa'nın 1915 yılında komuta ettiği Sarıkamış Harekâtı'ndan alınan hezimet anlatılır. Ardından Cemal Paşa komutasındaki 4. Ordu İngilizler tarafından mağlup edilir. Bir yıl sonra Kut'ül Amare Zaferi yaşanır. Halil Paşa, İngiliz General Charles Townshend'i mağlup eder.

13.Gün, Sabah "Aşk hikâyesi diyorlar buna, değil, asla değil; bu bir arkadaşlık hikâyesi."

Şehsuvar Sami otel lobisinde kahvaltı yaparken Fuad gelir ve Şehsuvar Sami'ye Puccini'nin *Tosca* adlı opera plağını hediye eder. Ertesi gün Ferah Tiyatrosu'nda buluşmak üzere sözleşirler.

Fuad'ın gitmesinin ardından Şehsuvar odasına çıkıp yazmaya devam eder. Teşkilat-ı Mahsusa'da üstlendiği görevlerden anlatır.

Sait Halim Paşa başbakanlık görevinden alınarak yerine Talat Paşa getirilir.

1917'de Amerikalılar İngilizlerin safında harbe katılır.

1917 yılının Kasım ayında Rusya'da sosyalistler Rus Çarı II. Nikolay'ı devirir.

1918'de II. Abdülhamit vefat eder.

5 ay sonra tahta geçen Mehmed Reşad vefat eder ve yerine Vahdeddin geçer.

1918 sonbaharında I. Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti mağlup olur.

14.Gün, Gece "Öyle kahpece bir ölüm istemiyorum."

Şehsuvar Sami, Orient Bar'da Mehmed Esad ile buluşur. Mehmet Esad, Şehsuvar Sami'den Fuad'ı ona getirmesini ister. Şehsuvar, Ferah Tiyatrosu'nda buluşabileceklerini söyleyerek Mehmed Esad'ın yanından ayrılır.

2 Kasım 1918 toplanan İttihat ve Terakki Kongresi'nde Talat Paşa, İttihat ve Terakki'nin Merkez-i Umumisi'nden istifa ettiklerini ve idareyi konseye bıraktıklarını açıklar.

Talat Paşa sürgüne gönderilir ve 2 Kasım 1918 tarihinde İttihat ve Terakki Cemiyeti hükümsüz kalır.

15.Gün, Gece "Yaşadıklarımız hepimizi birer katile çevirdi."

Şehsuvar, Mehmed Esad, Fuad, Çolak Cafer ve Ruşeym, Ferah Tiyatrosu'nda buluşur. Mehmed Esad'ın İngiliz ajanı Sessiz John olduğu Çolak Cafer'in görgü tanıklığı yapmasıyla ortaya çıkar. İfşa olan Mehmed Esad Çolak Cafer'in daha fazla konuşmasına fırsat vermez ve onu öldürür.

Mehmed Esad ve Fuad arasında çıkan arbedede Fuad vurulup yaralanır. Mehmed Esad, Sessiz John olduğunu, Fuad ise hükümet için çalıştığını itiraf eder.

Mısırlı Ruşeym, Mehmed Esad'ı vurur. Tüm yaralılar Cerrahpaşa Hastanesi'ne kaldırılır. Fuad ve Mehmed Esad hayati tehlikeyi atlatır.

Şehsuvar otele geri dönüp yazmaya devam eder.

16.Gün, Akşam "Seni kaybettiğim anda vatanımı da yitirmeye başlamıştım."

Şehsuvar Sami, Fuad'ı ziyaret etmek için hastaneye gider ve el koyulan mektuplarını geri alır. Hastaneden otel odasına döner ve Ester'e son mektubunu yazar.

Mektupların tamamlanmasıyla beraber olay örgüsü de sona erer. Romanda Şehsuvar Sami'nin mektubunu tamamladıktan sonra intihar edişi, gazetede çıkan roman tanıtım yazısı aracılığıyla haberdar edilir.

2.12.4. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Elveda Güzel Vatanım romanı, İttihat ve Terakki fedaisi olan Şehsuvar'ın eski sevgilisi Ester'e yazdığı mektuplardan oluşmaktadır. Bu nedenle romanın anlatıcı kişisi, mektupların başkahramanı olan Şehsuvar'dır ve romana hâkim olan anlatıcı türü özne anlatıcıdır. Özne anlatıcı yirmi yıl gibi bir süre zarfında yaşadıklarını kaleme alır ve olayları birincil ağızdan, tekil bakış açısından yararlanarak aktarır. Olaylara anlatıcının bakış açısıyla yaklaşıldığı için bu bakış açısı diğerlerine göre daha dar kapsamlıdır.[170]

Mektup anlatım tekniği kullanılarak meydana getirilen romanda, yirmi yıllık bir geçmişin anlatılmasının yanı sıra mektupların yazılmaya başlandığı tarihten, yazmanın sona erdiği tarihe kadarki şimdiki zaman, eş zamanlı olarak anlatılır fakat yirmi yıllık bir dönem zamanda geriye gidilerek aktarıldığı için romanda kronolojik bir zaman düzlemi söz konusu değildir. Mektup tarzı sebebiyle, öyküleme anlatım tekniğinin yanı sıra betimleyici anlatım tekniğinden de yararlanılır:

> *"Sonunda güneş doğdu. Pencereden içeri sızmaya çalışan o kasvetli grilik yerini dupduru bir maviliğe bıraktı. Balkon kapısını açıp dışarı çıktım. Nemli bir rüzgâr çarptı yüzüme." (s. 15)*

Mektuplar, dönemin toplumsal ve siyasal yapısına ışık tutmakla birlikte Şehsuvar Sami'nin iç dünyasını da yansıtır. Kendini ve Ester olmadan geçen yıllarını, yazma yeteneğinin geç de olsa devreye girmesiyle kâğıda dökmek ister. Bir nevi Ester'e

[170] Bkz., Ayşe (Eziler) Kıran, Zeynel Kıran, *Yazınsal Okuma Süreçleri*, s. 145.

kendini anlatma ihtiyacı duyar. *"Özellikle bireyin iç dünyasını aydınlatmada, bu tekniğin katkısı tartışılmaz düzeydedir."*[171]

Mektupların yazımı on altı gün boyunca aralıksız olarak devam eder. Günün nerdeyse her vaktinde odasına çekilip mektup yazmayı sürdüren Şehsuvar Sami, günde bazen iki mektup yazarken bazen bu sayı beşe yükselir. Romanın sonlarına doğru vaka zamanında yaşanan olayların yoğunlaşmasından ötürü olayları sıcağı sıcağına aktardığı için mektupların sayısı azalış gösterir.

Türk ve Dünya edebiyatında mektup yazınsal türünün örneklerine sıkça rastlanılır. *"Her biri bir kurgu ürünü olan ve başat yazınsal izleği belirginleştiren mektuplar, ötekini veya başkayı tasarımlamayı kolaylaştırır."*[172]

Mektupları yazan özne anlatıcı iç diyalog tekniğine de yer vererek mektupların konuşma havası içinde aktarılmasına neden olur. Şehsuvar Sami karşısında Ester varmışçasına mektupları kaleme alır:

> *"Ama dur, dur yine aceleye getirdim yazıyı, yine acemice davrandım. Evet, tekar kaldığımız yere dönelim." (s. 490)*

Elveda Güzel Vatanım romanında Selanik kentinin mekânsal olarak yer almasından ötürü Ahmet Ümit'in seçtiği Selanik Türküsü edebî alıntılama tekniğiyle romana dâhil edilir. *"Edebî alıntıda romancılarımızın başvurduğu kaynaklar genellikle onların ilişki içinde oldukları kültürle ilgili ve dünya görüşlerini ortaya koyacak nitelikte oluyor."* Türkü Pera Palas'ın müdürü Selanikli Reşit tarafından aktarılır:

> *"Selanik Selanik viran olasın*
>
> *Taşını toprağını seller alasın*
>
> *Sen de benim gibi yarsız kalasın*
>
> *Aman ölüm zalim ölüm üç gün ara ver*
>
> *Al başımdan bu sevdayı götür yâre ver."(s. 499)*

[171] Mehmet Tekin, *Roman Sanatı 1: Romanın Unsurları*, s. 238.
[172] Kula, *a.g.e.*, s. 176.

Şehsuvar Sami yirmi yıllık süreci on altı gün gibi kısa bir sürede kendi bakış açısından mektup tekniğiyle aktarırken bir yandan da üstkurmaca anlatımın ortaya çıkmasına zemin hazırlar. Şehsuvar Sami'nin intiharının ardından mektupların yeni sahibi Ester, bu mektupları roman olarak yayınlar ve ülkenin içinde bulunduğu durumdan ötürü çok sevdiği yazarlık mesleğine fırsat bulamayan Şehsuvar Sami farkında olmadan ardında edebî bir eser bırakmış olur.

Ester tarafından kitap haline getirilen *Elveda Güzel Vatanım* romanının yayınlanma haberi Ulus gazetesinde yer alır. Bu bağlamda roman içinde roman kurgusu yaratılır ve postmodern edebiyatın üstkurmaca tekniği açısından başarılı bir örnek sunulur. Bu bağlamda yazar kendini edebî eserden soyutlayarak özne anlatıcının ardına gizlenir ve romanın inandırıcılığını artırır.

2.12.5. Şahıs Kadrosu

Konusunu tarihten alan *Elveda Güzel Vatanım* romanındaki şahıs kadrosu, kurmaca ve tarihî olmak üzere pek çok farklı mahiyetteki şahıslardan meydana gelir. İttihat ve Terakki fedaisi olan Şehsuvar Sami'nin nezdinde gelişen olaylar, onun hayatında yer etmiş şahıslarla birlikte kurgulanır. Romandaki şahıslar, özne anlatıcı olan Şehsuvar Sami tarafından aktarılır.

Romanda seçilen konunun ve zamanın gerçeklik payının olmasıyla birlikte tarih sahnesinde yer alan karakterlere romanın şahıs kadrosunda yer verilir:

> *"Padişahlar II. Abdülhamid, Sultan Mehmet Reşat, Vahdettin ile dönemin Sadrazamları (Örneğin Kamil Paşa, Said Halim Paşa, Talat Paşa) ve Nazırları (Harbiye Nazırı Enver Paşa ile Bahriye Nazırı Cemal Paşalar) ile diğer komutanlar (örneğin Şemsi Paşa, Mahmut Şevket Paşa, Mustafa Kemal Paşa) romanda adı geçen kişi ve görevlilerdendirler."*[173]

Şehsuvar Sami, Ester, Leon Dayı, Mehmet Esad, Fuad gibi diğer karakterler ise romanda yer alan kurmaca karakterlerdir. *"Ahmet Ümit Elveda Güzel Vatanım*

[173] Gençer, a.g.m., s. 132.

romanının iki başkahramanı olan Şehsuvar Sami ve Ester'i güçlü, kararlı ve istençli insanlar olarak kurgulamış."[174]

- **Merkezî Şahıslar:**

Roman, Şehsuvar Sami şahsından hareketle kurgulanarak dönemin siyasi birtakım olaylarına ve karakterlerine yer verir ve diğer şahıslar merkezî ve yardımcı şahıs olarak romanın konusunu beslerler.

Şehsuvar Sami:

Şehsuvar, Selanik'te annesi ile birlikte yaşamaktadır. Babası II. Abdülhamit tarafından Fizan'a sürgüne gönderilir ve orada yaşamını yitirir. Babasının ölümünü haksız bulan Şehsuvar, ülkede olup bitenlere sessiz kalamayarak Teşkilat-ı Mahsusa'ya yani İttihat ve Terakki Cemiyetine katılma kararı alır. Bu kararda Ester'in dayısı Leon'un büyük payı olur. Şehsuvar, vatanının selameti için çok sevdiği Ester'den ayrılmak zorunda kalsa da Selanik'in memleket topraklarından ayrılmasına engel olamaz:

> *"Ahmet Ümit'in anlatımıyla, Şehsuvar doğduğu kenti yitirmiştir ve vatanını da yitirme endişesi içinde olduğu için, "Vatan nedir?" sorusuyla irdeleşmektedir."*[175]

Kendi hâlinde hikâyeler kaleme alan Şehsuvar, aynı zamanda iyi bir okuyucudur. Ester, onun hikâyelerini çok beğenir ve yazar olması için onu yüreklendirir. Fakat Selanik'in bu sanatı icra etmek için uygun bir yer olmadığını ve birlikte "Özgür Paris'e" gidip orada hem aşklarını yaşayıp hem yazıyla ve şiirle uğraşmaları gerektiğini söyler. Şehsuvar, Ester'in bu sözlerini dikkate almayarak 1906 yılında Ester'den habersizce İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne üye olur.

Ester 'den ve annesinden gizli birkaç göreve katılır. Önce kuryelik yapar fakat cemiyet içinde cesur oluşu dikkat çekince gözde fedailer arasında yer alır. Başından pek çok olay geçer. II. Abdülhamit'in tahttan indirilişine tanık olur ve II.

[174] Kula, *a.g.e.*, s. 173.
[175] *a.g.e.*, s. 172.

Abdülhamit'i Selanik'e götüren fedailer arasında yer alır. Gençliğini, hayatını ve aşkını cemiyet için harcar:

> *"(...) iki Şehsuvar vardı, biri ruhunu tamamıyla sana adamış o genç yazar, ikincisi ise tarihin rüzgârına kapılmış, bu uğurda ölmeyi, öldürmeyi göze almış o inkılapçı. Şu ana kadar bu ikisi hiç anlaşamamıştı, bundan sonra da anlaşacaklarını hiç zannetmiyordum." (s. 220)*

Nitekim 1926 yılına gelindiğinde İttihat ve Terakki Cemiyeti dağılır. Bir süre Karakol Teşkilatı'nda işgalcilere karşı koymak için çalışırken tutuklanır ardından da Malta'ya sürgüne gönderilir. İstanbul kurtulduktan sonra da başka bir cemiyete üye olmaz. Şehsuvar, can güvenliğini tehlikede görerek Pera Palas'ta bir otel odasına yerleşir. Bu otel odası yıllar sonra ona yazma isteğini yeniden hissettirir. Tıpkı Agatha Christie gibi Pera Palas'ta yazmaya başlar.

> *"Romanda Şehsuvar Sami inkılapçılıktan uzaklaştığı ölçüde yazmayı öne çıkarır. Özgürlük ve eşitlik ülküsüyle İttihat ve Terakki'ye katılan Şehsuvar Sami acımasız bir ölüm-kalım savaşımından geçtikten sonra, öz-geçmişini eleştirel değerlendirmeye başlar."*[176]

Estersiz geçen yirmi yılda başından geçenleri tüm gerçekliğiyle anlatmak ister. Her gün üç-dört tane mektup yazar. On altı gününü bilfiil yazarak geçirir.

Tüm bu mektup yazımının arasında eski İttihatçı yeni İngiliz ajanı olan Mehmet Esad ve Teşkilat-ı Mahsusa'dan Kuvayı Milliye'ye geçen Fuad'ın arasındaki oyunun içinde kalır. Her iki arkadaşının siyasi teklifine de sıcak bakmayarak tarafsızlığını ilan eder. Bunda en büyük etken Ester'i kaybeden Şehsuvar'ın hayata dair ideallerini de yitirmesinden kaynaklanır. Ester'in evlendiğini öğrendikten sonra onu ayakta tutan son umudu da tükenerek yarım bıraktığı işi bir an evvel tamamlamak ister ve mektupları yazmaya devam eder. Anlatacaklarını tamamladıktan sonra da otel odasında intihar eder.

[176] *a.g.e.*, s. 203.

Ester Romano:

Çocuk yaşında annesini kaybeden Ester, babasının onu bırakıp Paris'e gitmesiyle ninesi ve dayısı tarafından büyütülür. Babası Mösyö Naum edebiyat profesörlüğü yaptığı Paris'te yeniden evlenir.

Babası gibi edebiyatla ilgili olan Ester, sanatın ve Paris'in, sevgilisi Şehsuvar Sami ve kendisini kurtaracağına inanır. Oysa Şehsuvar için Ester'in düşünceleri öncelik arz etmez. İçinde yaşadıkları düzen Paris hayalleri kurmak için uygun değildir. Şehsuvar, Ester'in ısrarla anlattığı Paris hayallerine şu yorumda bulunur:

> *"Paris'te yaşanacak günler, edebiyat dergileri, sanat münakaşaları, züppe mösyöler, çıtkırıldım matmazeller, huysuz madamlar… Sanki dünyanın başka meselesi yokmuş gibi aklını aşk ve edebiyatla bozmuştun…" (s. 126)*

Şehsuvar Sami'nin İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne katılması, ardından da İstanbul'a gitmesi üzerine Ester de hayallerinin peşinden Şehsuvar Sami olmadan yürümeyi seçer. Paris'e giderek edebiyat öğrenimine başlar. Paris'te 1913 yılında kendisi gibi Yahudi bir ressamla evlenir. 1914 yılında ise üçüncü şiir kitabını çıkararak hayatına devam eder.

Ester sanatçı kişiliği, Avrupa hayranlığı ve özgürlüğüne düşkünlüğüyle romanda ön plana çıkarılır. Bu anlamda Ester'i romanda ele alınışı bakımında Avrupaî tip ve sanatçı tip olarak değerlendirmek mümkündür.

Mehmed Esad:

Üsküplü olan Mehmed Esad, İttihat ve Terakki Cemiyeti üyelerindendir. Cemiyetteyken Şehsuvar ile arkadaşlık yapar fakat görev sırasında yaptığı bir hata yüzünden arkadaşlarının ve kendi hayatını tehlikeye atmasından ötürü başka bir göreve nakledilir ve Şehsuvar ile bir arada görüşemezler.

Şehsuvar'ın fedailiğe üye olduğu ilk yıllarda Mehmed Esad mülazımdır ve bu nedenle başlarda kendini Şehsuvar'dan üstün görür. Fakat Şehsuvar'ın arkadaşça

tavırları ve görevlerdeki başarıları neticesinde Mehmed Esad, Şehsuvar'ın cemiyetteki varlığına alışır.

Basri Bey ve Şehsuvar'ın da hayatını tehlikeye attığı görevden sonra grupla ilişiği kesilir ve ne zaman Şehsuvar'ı görse yüzünde mahcup ve ezik bir ifade belirir. Yıllar sonra Pera Palas'a geldiğinde ise o mahcup halinden eser yoktur.

İngiliz bir komutanla tanışmasının ardından bütün hayatı değişir ve İngilizler adına casusluk yapmaya başlar. Artık hiçbir siyasi grup için canını ve özgürlüğünü tehlikeye atmamaya karar vererek kazandığı paraya bakar.

Mustafa Kemal'i öldürmek amacıyla eski İttihatçıları toplamak için Şehsuvar'ı kandırmaya çalışsa da işin içine Fuad'ın dâhil olmasıyla yakalanır ve İngiliz casusu Sessiz John olduğu ortaya çıkar. Bu bağlamda Mehmed Esad şahsı romanda, vatan haini tipi olarak okuyucunun karşısına çıkar.

Fuad:

Eski İttihat Terakki Cemiyeti üyelerindendir. Şehsuvar Sami ile birlikte o yıllarda pek çok görevde yer alır. Pek çok cephede, en önde çarpışır ve bunun doğal bir sonucu olarak da pek çok ölüme tanık olur. Selanik'in vatan topraklarından ayrılmasıyla ailesinden ve nişanlısından ayrı düşer. Karakol Teşkilatı'nda çalışır ve ardından İngilizler tarafından Malta'ya sürgüne gönderilir. Savaş döneminde Mustafa Kemal ile yakın ilişkiler kurma fırsatı yakalayarak siyasi düşüncelerinde değişim yaşar. İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin son zamanlarında durumun vahametinin farkında olan Fuad, cemiyetin dağılmasının ardından Milli Emniyet adına çalışmaya başlar. Mustafa Kemal'e düzenlenmesi planlanan suikastı bertaraf edebilmek için hummalı bir çalışma içerisine girerek Mehmed Esad'ın asıl kimliğini ortaya çıkarır. Mehmed Esad'ın kişiliği ile tam tersi bir kişiliğe sahip olan Fuad, vatanperver bir tip olarak romanda yerini alır.

- **Yardımcı Şahıslar:**

Cezmi Kenan:

Şehsuvar ile birlikte Trablusgarp'ta harbe katılan Binbaşı Cezmi, 1926 yıllarının anlatıldığı süreçte hayattadır. Karısını Balkan Savaşları sırasında tifüsten kaybeden Cezmi Kenan, çocuğu olmadığı için yalnız bir yaşam sürdürür. Şehsuvar'a göre dünyanın en cesur zabitlerinden biridir.

Eski İttihatçılardan olan Cezmi, Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'na bağlılığından vazgeçmez. Cezmi, kendini hala binbaşı sanmaktadır. Fakat Mustafa Kemal'den hiç hoşlanmayan Cezmi, Mustafa Kemal öldürülmeden bu ülkede rahat yaşamanın imkânı olmadığını savunur. Romanın sonunda Fuad'ın adımı Çolak Cafer tarafından yaşanan arbede sırasında öldürülür.

Çolak Cafer:

Selanikli olan Cafer ülkenin işgali sırasında İngilizler tarafından işkence görür ve bir kolunu kaybeder. Bu nedenle de Çolak lakabını alır. İşkenceye maruz kaldığı Kroker Otel'de Mehmed Esad'ın İngiliz casusu olduğunu öğrenir ve Fuad'ın yanında yer alarak Mehmed Esad'ın aleyhinde ifade verir. Mehmed Esad'ın kurşunlarının hedefi olur ve yaşamını kaybeder.

Leon Azuz:

Ester'in dayısı olan Leon, avukatlık yapmasının yanı sıra eski bir İttihat ve Terakki üyesidir. Leon, parçalanmış bir imparatorluğu kurtarmaktan ziyade Fransız İhtilali'nin etkisine kapılmış bir romantiktir. Şehsuvar'ın cemiyete katılması için elinden geleni yapar ve Ester ile Şehsuvar'ın yollarının sonsuz kadar ayrılmasına neden olur.

Şehsuvar'ı cemiyete dâhil ettiği, Ester'le ayrı düşmelerine neden olduğu için sonradan çok pişman olur. İttihatçı siyasetin hayatlarını ve ülkeyi mahvettiğini düşünür. Selanik'te daha fazla yaşayamayarak İstanbul'da avukatlık bürosu açar.

Ruşeym:

Mehmed Esad'ın yanında çalışan siyahîdir. Aslen Mısırlı olan Ruşeym İngiliz esaretinin ardından Mehmed Esad'ın yanına verilir. Tutsaklık zamanında İngilizler tarafından dili kesildiği için konuşma yetisini kaybeder.

Mehmed Esad'ın İngilizlere casusluk yapmasından rahatsızlık duyar ve Fuad'la işbirliği yapar. Cumhuriyetin istihbarat teşkilatında görev alan Ruşeym, Fuad'ın emriyle gözünü kırpmadan Mehmed Esad'ı vurur.

Madam Melina:

Kocası Spiros'un ölümünden sonra Beşiktaş'taki konağında yalnız yaşayan bir kadındır. Şehsuvar'a evine açan bu kadın, tombul, mavi gözlü, güzel yemekler pişiren ve neşeli bir kadın olarak tasvir edilir.

Arşak:

Şehsuvar'ın Mekteb-i Sultani'den Ermeni arkadaşıdır. Arşak Çanakkale Cephesi'nde düşmanla çarpışırken ailesi Ermeni Tehrici Kanunu'nun çıkarılmasıyla hayatlarını kaybeder. Arşak memleketi Sivas'a dönünce köyünde tek bir insan dâhi bulamaz. Kimsesi kalmayan Arşak, bu topraklarda yaşamayacağını düşünerek Paris'e gider. Tıpkı Ester gibi Arşak da huzuru Paris'te arar. Fakat vatan toprağından da tamamen kopamayarak sık sık İstanbul'a gelir.

Şehsuvar, Arşak için *"ergenlik dönemimin bir parçasıydı"* (s. 461) diye bahseder. Arşak maddî ve manevi olarak her zaman Şehsuvar'ın destekçisi olur.

Reşit:

Pera Palas'ın genç müdürü, Şehsuvar'ın arkadaşıdır. Babası Trablusgarp Savaşı'nda şehit olur. Şehsuvar ile tanışıklıkları da babasından ileri gelir. Galatasaray Sultanisi mezunudur. Cezmi Kenan ile Şehsuvar'ın yıllar sonra bir araya gelmesinde aracılık görevi üstlenir.

Paloma Nine:

Ester'in büyükannesi Paloma yaşlı bir kadındır ve Ester'in üzerinde büyük bir emeği vardır. Şehsuvar Sami ve Ester'in duygusal bağından haberdar olan Paloma Nine, Şehsuvar'a karşı her zaman iyi davranır ve onu evinde ağırlamaktan mutluluk duyar.

- **Tarihî Gerçekliği Olan Şahıslar:**

II. Abdülhamit:

Elveda Güzel Vatanım romanında II. Abdülhamit, tarihî kişi olarak yer alır. Yoğun olarak İttihat ve Terakki mensuplarının anlatıldığı romanda II. Abdülhamit sevilmeyen bir padişah olarak anlatılagelir. İttihatçılara göre II. Abdülhamit despot bir yöneticidir. Yenilikçi olmamakla suçlanan padişah, 31 Mart Ayaklanmasının ardından tahttan indirilir ve Selanik'e sürgüne gönderilir. Yerine de kardeşi Reşad geçer.

Abdülhamit'in sürgüne gönderilmek üzere trene bindiriliş anı Şehsuvar Sami'nin gözünden aktarılır. Padişahın içinde bulunduğu hâlden ötürü Şehsuvar Sami bile kederlenir:

> *"Osmanlı milletlerini pençesinde titreten o kudretli Abdülhamit, şimdi kamburlaşmış sırtı, süzülmüş ince yüzü, güvensizce attığı adımlarla ne kadar da çaresiz görünüyordu." (s. 209)*

Tren yolculuğu boyunca II. Abdülhamit'e refakat eden Şehsuvar Sami, padişah ile birebir konuşma fırsatı elde eder. Şehsuvar Sami'nin cebinde bir kitabın varlığını fark eden padişah konuyu edebiyata getirerek Şehsuvar Sami ile sohbet eder:

> *"Sanki 30 yıl küsur yıl vatanı istibdadı altında inleten bir zorba değil, bir edebiyat meraklısı vardı karşımda." (s. 218)*

Babasının Fizan'a sürgüne gönderilmesinden II. Abdülhamit'i sorumlu tutan Şehsuvar Sami bu edebiyat konulu ortamda padişaha olan tüm öfkesini kısa bir anlığına da olsa unutur.

II. Abdülhamit romanda, polisiye edebiyata ve edebiyata olan ilgisiyle ele alınarak padişahın edebî yönüne vurgu yapılır.

Enver Paşa:

Hürriyet kahramanı ve binbaşı sıfatlarıyla karşımıza çıkan Enver Paşa, tarihten gelen bir kişi olarak roman kurgusunda yer alır. Roman boyunca kendinden emin tavırlarıyla dikkat çeken Enver Paşa; Fizan, Derne, Trablus, Tobruk ve Bingazi'de kendisine bağlı İslam Devleti kuracağından söz eder fakat durumlar onun hayal ettiği gibi ilerlemez. Enver Paşa'nın hayalci tavrı en çok Mustafa Kemal'i rahatsız eder.

Edirne'nin düşmanın elinden kurtarılması için harekete geçen ordunun başında yer alarak Edirne'nin kurtuluşundan payına düşeni alır ve Edirne Fatihi olarak anılır. I. Dünya Savaşı sırasında Doğu Cephesinin komutanlığını yapan Enver Paşa Sarıkamış'ta büyük bir hezimete uğrar. Hatalı kararlarından ötürü birçok askerin şehit düşmesine neden olur ve romanda bu yönüyle eleştirilir:

> *"Sarıkamış'ta mağlup olacağımızı anlayınca, emrindeki orduyu bir başka kumandana bırakarak payitahta dönen namıdiğer "Hürriyet Kahramanı" Enver Paşa…" (s. 474)*

1914 yılında Harbiye Nazırı olan Enver Paşa, Naciye Sultan ile evlenerek saraya damat olur ve hedefleri doğrultusunda emin adımlarla ilerlemeyi sürdürür. İttihat ve Terakki Partisi'nin nihayete erdirilmesinin ardından sürgüne gönderilir ve sürgündeyken ölür.

Basri Bey:

Şehsuvar'ın cemiyetteki ilk kumandanıdır ve o yıllarda kolağası rütbesindedir. Vatan ve millet sevgisini yoğun olarak yaşayan ve yaşatan Basri, bir kahraman gibi ölür. Şehsuvar'ın grubuna dâhil olmaktaki kararsızlığını sezince onu açıkça izah etmekten çekinmez. Romanda fiziksel ve karakteristik özellikleri bakımından şu ifadelerde bulunulur:

"Orta boylu, yapılı bir adamdı, açık kestane rengi gözlerinde, insana dostluk aşılayan bir sıcaklık vardı. Burnu iriceydi ama gür bıyıkları bu kusurunu gizliyor, azametli bir ifade veriyordu yüzüne." (s. 93)

Çölde pusuya düşürüldükleri sırada tam bir kahramanlık örneği sergiler. Yaralı olması nedeniyle diğer askerlere ayak bağı olmamak için Şehsuvar'dan kendisini öldürmesini ister ve ölüm haberini Selanik'e Şehsuvar götürür.

Talat Bey:

Cemiyetin beyni, teşkilatçısı, büyük efendisidir. Geçici olarak getirildiği Dâhiliye Nazırlığı'nda 1916 yılından sonra kalıcı olur. Rahat ve iyimser bir insan olarak tasvir edilen Talat Bey, cemiyeti dengede tutan kişidir. İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin başarısızlıklarını kabul ederek yönetimden çekildiklerini duyuracak kadar da özgüvenlidir. Enver Paşa gibi isimlerle birlikte sürgüne gönderilir ve o topraklarda yaşamını yitirir.

Şemsi Paşa:

Şemsi Paşa namı-ı diğer Şemso, padişaha bağlı, meşrutiyet ve isyancılardan nefret eden bir adamdır. II. Abdülhamit'in eli kanlı Arnavut celladıdır. İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin düzenlediği suikastta öldürülür.

Ahmet Rıza:

İttihat ve Terakki'nin fikir babası ve kurucusudur. Şehsuvar'ı en çok etkileyen kişi ve çok kıymetli bir Osmanlı aydınıdır.

Kuşçubaşı Eşref:

Teşkilat-ı Mahsusa'nın önemli adamlarından olan Eşref, Çerkez'dir. Hakkında fazla bilgi verilmez.

Cemal Paşa:

4. Ordu komutanı olan Cemal Paşa, Enver Paşa gibi özgüveni yüksek olan devlet adamlarından biridir. Kendini Mısır Fatihi olarak görmektedir ve acımasızlığıyla

bilinir. Suriye Filistin bölgesinde Arap milliyetçilerini idam ettirir ve pek çok insanı Anadolu ve Rumeli'ye sürgüne gönderir.

Süleyman Askeri:

Fuad ile birlikte gittikleri Basra'da İngilizlerle çarpışma sırasında bacağından yaralanır. 12 Nisan 1915'te Bercisiyye Ormanı'ndaki büyük çatışmada İngilizlerin mağlubiyetine uğrayacaklarını anlayan Süleyman Askeri, askerlerine geri çekilme emri vererek birliğinin güvenliğini sağladıktan sonra son mermisini kafasına sıkarak intihar eder. Bu noktada Enver Paşa'ın tam tersi bir karaktere sahiptir.

- **İsmi Geçen Diğer Tarihî Şahıslar:**

Sadrazam Sait Halim Paşa

Sultan Mehmet Reşad

Sultan Vahdeddin

Mustafa Kemal

Yüzbaşı Bennett

2.12.6. Mekân

Elveda Güzel Vatanım romanı, Selanik'te yaşayan insanların vatanlarından ayrılıp dört bir yana savruluşlarını konu edinen tarihî ve siyasi temaya sahip bir romandır. Doğma büyüme Selanikli olan Şehsuvar Sami, İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne katıldıktan sonra kendisine verilen görevler sebebiyle Selanik'ten ayrılarak İstanbul'a gider.

1906-1926 yıllarını anlatan romanda karşımıza çıkan mekânlar; Selanik, İstanbul ve Paris'tir. Selanik, Ester ve Şehsuvar'ın yollarını kesiştiren bir mekân olarak karşımıza çıkarken İstanbul ve Paris, iki sevgiliyi ayıran kentlerdir. Romanda Paris'te yer alan olaylar aktarılmaz fakat Ester'in ifadeleriyle Paris ve İstanbul'un karşılaştırılmasına şahit olunur.

Ester'in sanat tutkusu ile Şehsuvar Sami'nin vatan sevgisi, onları iki farklı mekâna sürükler. Şehsuvar çeşitli hikâyeler yazmaktadır ve Ester, Şehsuvar'ı bu anlamda oldukça yetenekli bulur. Bu nedenle Ester, Şehsuvar Sami'ye birlikte Paris'e gitmeleri ve sanatlarını orada icra etmeleri gerektiğini söyler. Nitekim Şehsuvar Sami, sevgilisi Ester'in bu isteğine karşılık veremez. İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne katılarak hem Selanik'ten ayrılır hem de Paris onun için ulaşılmaz bir hayal olarak kalır. Şehsuvar'ın Ester'den ayrılıp İstanbul'a gitmesiyle Ester de Paris'e giderek orada şiirler yazar ve üniversitede öğrenim görür.

Selanik'in Osmanlı topraklarından ayrılmasıyla birlikte Şehsuvar Sami, doğup büyüdüğü topraklardan ayrı kalır. Annesinin mezarı da Selanik topraklarında kalınca Şehsuvar Sami yalnızlaşır. Yirmi yıl sonra İstanbul'da Pera Palas Oteli'nden denize bakarken Selanik'in sakin sularını hatırlar. Bu bağlamda deniz, Şehsuvar Sami'ye vatanını hatırlatır ve açık bir mekân olarak karşımıza çıkar.

> *"Elveda Güzel Vatanım, sadece Selanik değildir; aslında Osmanlı Devletinin Balkanlar'daki topraklarını da imler. Dolayısıyla, bu toprak, romanda merkezi bir yer tutan "vatan" kavramını anlatır."*[177]

Eski bir İttihatçı olarak güvenliğinden endişe duyan Şehsuvar, evini terk ederek otel odasına yerleşir, mektuplarını bu otel odasında kaleme alır. Yaşadığı mekân onun güvenlik ihtiyacını karşılayamaz hâle gelir ve kişisel bir sığınak alanı olan ev bu bağlamda anlamını yitirir. Hayatından endişe eden Şehsuvar, Beşiktaş'taki evini güvenli bulmadığı için daha kalabalık, daha göz önünde olan bir mekânda yaşamayı tercih eder. Eğer ölecekse birilerinin onu fark etmesini ister. Bu mekân, Pera Palas'tır. Otel bu noktada güvenlik açısından evden daha emniyetlidir ve Pera Palas aynı zamanda Şehsuvar'a yazma ihtiyacını yeniden hissettirebilen bir mekândır.

Şehsuvar Sami bazen Selanik'teki evini hatırlar fakat zaman geçtikçe hatıraların silinmesinden yakınır. Selanik'teki evini unutuyor olmaktan ötürü acı duyar:

> *"Selanik'teki evimin balkonu, zannederim çok daha genişti bu odanınkinden… Zannederim derken içim acıyor, insan doğduğu şehri, yaşadığı evi unutabilir mi? Elbette unutamaz ama zaman, hatıraları*

[177] *a.g.e.*, s. 172.

siliyor birer birer. 'Ölüm şehirlerimizi kaybetmekle başlar.' Kim söylemişti bu cümleyi hatırlamıyorum, ne yazık ki doğru… Doğru lakin eksik. Ölüm, şehirlerimizi kaybetmekle başlar, vatanımızı kaybetmekle neticelenir." (s. 15)

Vatanı için çok sevdiği sevgilisi Ester'den ayrılmayı seçen Şehsuvar, İttihat ve Terakki Cemiyet'i dağıldıktan sonra büyük bir yanılgıya kapıldığını anlar. Fakat onun için o yıllarda önemli olan vatandır, vatan olmadan bir sevgiliyle geleceği ümit etmek ona göre bir şey değildir. Bu nedenle doğduğu toprakları, yaşadığı vatanı seçen Şehsuvar, vatanın tanımını şu edebî cümlelerle ifade eder:

"Ne sadece toprak parçası, ne su havzaları, ne ağaç silsilesi… Annemizin şefkati, babamızın saçlarına düşen ak, ilk aşkımız, doğan çocuğumuz, dedelerimizin mezarlarıdır vatan… Vatanı olmayan insanın hayatı da olmaz." (s. 16)

Romanda Paris ve İstanbul arasında kıyaslamaya gidilir. Ester her fırsatta Şehsuvar Sami'ye Paris'e gitmeleri gerektiğini söyleyerek Paris'in güzelliklerinden bahseder: Şehsuvar Sami ise doğup büyüdüğü toprakları tam da ona ihtiyacı varken bırakıp gitmeyi kendine yediremez. Eğer gerekenler yapılırsa İstanbul'un da en az Paris kadar güzel bir kent olabileceğine dair umut taşır fakat Ester, Şehsuvar kadar iyimser olamaz.

Günümüzde Libya'nın bir kenti olan Fizan, romanda sürgünlerin başkenti olarak yer alır. İklimi ve Anadolu topraklarına olan uzaklığından ötürü Osmanlı zamanında kişilerin sürgüne gönderildiği belli başlı şehirlerin arasında yer alır. Fizan, "*Fizan'a bile giderim,"* sözüyle insanların sevdikleri için göze alabilecekleri zorluğun seviyesini ölçtükleri bir yer olarak karşımıza çıkarken çok uzakları ifade etmek amacıyla kullanılır. Şehsuvar Sami'nin babası, II. Abdülhamit'in kararıyla Fizan'a gönderilir ve çöl sıcaklarına dayanamayarak orada ölür.

Şehsuvar Sami Hacopulo Pasajı'nın önüne gelip pasajı görmesiyle birlikte Ester'in İstanbul'a kendisini ziyarete gelişini ve birlikte bu pasajı gezdikleri günü anımsar. Namık Kemal'in İbret gazetesini çıkardığı yeri, Ahmet Mithat Efendi'nin yaşadığı evi Ester'e gösterdiği günler hafızasında canlanır. Ardından; Cadde-i Kebir'e yani

bugünkü adıyla İstiklal Caddesi'ne çıkar, Mekteb-i Sultani'nin önünden geçer. 31 Mart'ta gericilerin ayaklanmasını ve okul müdürleri Tevfik Fikret'in gericilerin karşısına dikilişini anımsar. Bu bağlamda Şehsuvar'ın 1926 yılında dolaştığı bu mekânlar ona geçmişini hatırlatan mekânlar olarak karşımıza çıkar. İstanbul'u kişiselleştirerek I. Dünya Savaşı'nın kaybedeni olarak niteler:

> *"Aslında şehirler de kaybetmişti Harb-i Umumi'de. O şehirlerden biri de Dersaadet'ti işte. Ne kabahati varsa artık, başkent olmaktan çıkarılmıştı bir gecede." (s. 157)*

Abdülhamit'e refakat etmek için Selanik'e giden Şehsuvar Sami ilk kez bu şehri sevmediğini fark eder. Artık bu şehirde Ester yoktur ve bir zamanlar birlikte geçtikleri sokaklar Şehsuvar Sami için bir şey ifade etmez. Şehirler, insanlarla beraber anlamlıdır ve Selanik Şehsuvar Sami için anlamını yitirir. Bir sene sonra annesinin ölmesinin ardından Selanik'e karşı duyguları değişir. Artık bu şehirden nefret etmediğini fark eder. Aksine bu şehri sevdiğini anlar. Basri'nin şehitlik haberini vermeye gittiğinde hatıralar ve annesinin mezarı haricinde Selanik'le hiçbir bağının kalmadığını anlar. Şehsuvar, annesinin mezarını her fırsatta ziyarete geleceğine kendi kendine söz verir fakat Selanik'in vatan topraklarından ayrılmasıyla bu sözünü tutamaz. Şehirle beraber annesini de bir kez daha kaybeder. *(s. 314)*

Ailesini kaybeden Arşak, Çanakkale'den döndükten sonra daha fazla bu topraklarda yaşayamayarak Paris'e gider. Paris tıpkı Ester gibi Arşak için de bir sığınma mekânı olur bu bağlamda Paris, Ester ve Arşak için açık bir mekândır. Şehsuvar'la yıllar sonra karşılaştıklarında yine de bu topraklardan kopamadığını, mezarlarını bilmese de ailesinin buralarda bir yerde olduğunu bilme düşüncesiyle bu toprakların onu kendine çektiğini ifade eder.

Pera Palas romanda güvenli ve konforlu bir mekân olarak yer alırken 1920'li yıllarda varlık gösteren Kroker Otel de İstanbul'un gözde otellerinden biridir. Fakat romanda, savaş yıllarında İngilizlerin işkence merkezi olarak kullandıkları bir mekân olarak yer alır. Bu anlamda Pera Palas açık/geniş bir mekân olarak yer alırken Kroker Otel kapalı/dar mekân özelliği gösterir.

2.12.7. Zaman

Elveda Güzel Vatanım romanı, mektup anlatım tekniği ile oluşturulan bir roman olması münasebetiyle, mektupların başında anlatım zamanına dair bilgilere yer verilir.

Romanın anlatma ve vaka zamanı 1926 yılına tekâmül eder. Romanın anlatıcısı olan Şehsuvar Sami, eski sevgilisi Ester'e yirmi yıl boyunca başından geçen hadiseleri anlatmak için on altı gün boyunca mektup yazar. Bu mektuplarda yirmi yıllık geçmiş zaman anlatılırken bir yandan da mektupların yazılma zamanı olan 1926 yılının on altı gününde yaşanan hadiselere yer verilir. Roman mektuplar şeklinde, on altı günde toplam kırk beş mektuptan meydana gelir.

Bu bağlamda romanın vaka zamanı on altı günden meydana gelir. Romanın nesnel zamanı ise 1926 yılıdır. Romanda yoğun olarak geriye dönüş tekniği kullanılarak yirmi yıl öncesinde yaşananlar anlatılır ve romanın vaka zamanı yirmi yıl kadar genişler. Mektuplarını yazarken sadece geçmiş zamanı anlatmakla kalmayan anlatıcı, aynı zamanda mektubu yazma anına da birebir yer verir:

> *"Kapı vuruluyor, oda hizmetlisi geldi galiba… Özür dilerim, mektubu yine kesmek zorundayım. Ama emin olabilirsin, çok ara vermeyeceğim." (s. 35)*

Yine de bir anlatının meydana gelmesi için önce anlatının malzemesi olan olayların yaşanması gerekir. Bu bazen çok uzun bir süreç olabilirken bazen çok kısa bir süre de olabilir. Fakat anlatma zamanı aradaki zaman farkı az ya da çok olsa dâhi vaka zamanından sonra geliştiği gerçeği değişmez. Mehmet Narlı, vaka zamanı ve anlatma zamanını şu şekilde ifade eder:

> *"Vaka zamanı, kahramanların yaşadığı, olayların meydana geldiği canlı zamandır. Yani vaka zamanının süresi doğaldır; anlatma zamanını anlatıcı istediği şekilde düzenler."*[178]

Elveda Güzel Vatanım romanındaki anlatma zamanı vaka zamanıyla aynıdır ve her iki zaman da on altı günden meydana gelir. Bu noktada anlatma zamanı ve romanın

[178] Narlı, a.g.m., s. 92.

yazılma zamanının karıştırılmaması gerektiğini ifade eden Adem Can, yazılma zamanını yazarın romanı kaleme aldığı zaman olarak ifade eder.[179]

Mektubu yazmayı yarıda bırakıp vaka zamanından devam eden anlatıcı, odasına dönüp yeniden mektubunu yazmaya başladığında aradan geçen o zamanlarda neler yaptığını sıcağı sıcağına aktarır.

Anlatıcı vaka zamanı esnasında bazı durumlarda, özellikle de roman şahıslarından bahsederken zamanda ileriye giderek sonra söyleyeceği şeyi önceden söyler. Bu da romanda kronolojik bir sıranın oluşmasını engeller. Talat Paşa'nın sürgüne gönderilmesinden sonra Şehsuvar Sami'nin başına gelenler zamanda ileri gidiş tekniğiyle aktarılır:

> *"Öyle de oldu; iki sene boyunca işgalcilere karşı dövüştükten sonra İngiliz işgal kuvvetleri tarafından tutuklanacak, işkence görecek, iki sene Malta'da sürgün kalacaktım." (s. 504)*

1918 yılı anlatılırken zamanda ileriye gidilerek dört sene sonrasında olacakların önceden vurgusu yapılır ve 1922 yılından bahsedilir. Ardında da 2 Kasım 1918 tarihine geri dönülerek anlatıma devam edilir. Romanda bu tarz zamansal örneklerin sayısı fazladır.

2.12.8. Dil ve Üslup

Elveda Güzel Vatanım, 1906-1926 yılları arasında yaşananların konu edildiği tarihî bir romandır. Zamansal açıdan geçmiş yıllara dayanan romanda, eski Türkçeye ait kelimelere yer verilir. Bu anlamda romanın dili döneminin dilini yansıtma konusunda başarılıdır. Romanın anlattığı konuya ve doğal zamana uygun olarak; güruh, sual, meyanda, malumat, bedbaht olmak, tevatür, izzetüikram gibi kelimeler tercih edilir. Bab-ı Âli Baskını sırasında Kamil Paşa'ya yazdırılan istifa mektubu, romanda ele alınan dönemin dil özelliklerinin *Elveda Güzel Vatanım* romanının diline yansıyışına örnek teşkil eder:

[179] Adem Can, "Romanda Zaman Meselesi", s. 117.

"Ahali ve cihet-i askeriyeden vuku bulan teklif üzerine huzur-ı şahanelerine istifanâme-i acizanemin arzına mecbur olduğum muhat-i ilm-i âlî buyuruldukta ol babda ve katibe-i ahvalde emr-ü ferman hazret-i veliyyü'l-emr efendimizindir." (s. 347)

Yirmi yıllık bir süreci aktaran Şehsuvar Sami ekseninde hem toplumsal hem de bireysel çatışmalar aktarılır. Şehsuvar Sami'nin hayattan vazgeçişi ve içinde bulunduğu boşluğun yankıları dramatik üslubun kullanımıyla ifade edilir.

Şehsuvar Sami, iki siyasi grubun ortasında kalır ve hiçbirine sempati duymadan bir otel odasında yaklaşan sonunu bekler. Bu süre zarfında eski sevgilisine yazdığı mektuplar aracılığıyla geçmişteki yaşantısını, yanlışlarını, yenilgilerini ölçüp biçme fırsatı bulur. Tüm bunlar dramatik üslupla ifade edilir. *"Kişi, zaaflarıyla, güçlü yanlarıyla, eksiklikleri, fazlalıkları, yanlışları ve doğrularıyla bir bütün olarak sunulur."*[180] *Elveda Güzel Vatanım* romanında Şehsuvar Sami'nin kendine dair itirafları, mektup anlatım tekniğinin kullanımıyla birincil ağızdan aktarılma imkânını elde eder.

Romanda argo kelimeler haricinde ağır küfürlere yer verilmemektedir. Bu durum romanın zihniyetiyle yani ele alınan dönemle doğrudan ilişkilidir. İkileme, deyim, atasözü, terimler ve yabancı kelimeler kendi aralarında gruplandırılarak incelenmektedir.

İkilemeler:

Derin derin, birer birer, parça parça, tek tek, apar topar, tıklım tıklım, tuhaf tuhaf, zaman zaman, adım adım, sık sık, şaşkın şaşkın, çakmak çakmak, ters ters, ekşi ekşi, ağır ağır, derin derin, iri iri, itiş kakış, tekrar tekrar, kırış kırış, teker teker, kıs kıs, tatlı tatlı, yavaş yavaş, birer birer, dalga dalga, gevrek gevrek, cayır cayır, salkım saçak, aptal aptal, sinirli sinirli, salak salak, salına salına, ufak tefek, hüngür hüngür, kuzu kuzu, küme küme, hızlı hızlı, ışıl ışıl, bölük pörçük, sapır sapır, zangır zangır, serin serin, aylak aylak, boş boş, mışıl mışıl, uzun uzun, tuhaf tuhaf, delik deşik, acı acı, abuk sabuk, tane tane, çatır çatır, ılık ılık, pişkin pişkin, hıçkıra hıçkıra, kolay kolay.

[180] Nurullah Çetin, *Roman Çözümleme Yöntemi*, s. 277.

Deyimler:

Can çekişmek, can vermek, can atmak, kalemi kırılmak, göze almak, pahalıya mal olmak, defterini dürmek, kestirip atmak, kulak asmamak, sökün etmek, sırra kadem basmak, duvara toslamak, zılgıt yemek, burnunun direği sızlamak, cılkı çıkmak, sarmaş dolaş olmak, cirit atmak, işi yokuşa sürmek, ununu eleyip eleğini asmak, işi yokuşa sürmek, lafı ağzında koymak, ağzı laf yapmak, tüyleri diken diken olmak, burnundan kıl aldırmamak, çark etmek, ağzını yoklamak, kılını kıpırdatmamak, iç geçirmek, muradına ermek, gönlünü çelmek, bir kulağından girip ötekinden çıkmak, sarhoştum aydım ben bu işten caydım, latife etmek, maraza çıkmak, sus pus olmak, bir çuval inciri berbat etmek, eli ekmek tutmak, kafa tutmak, kem küm etmek, ayağını yerden kesmek, nurlar içinde yatmak, ayak diremek, kırk fırın ekmek yemek, yerin dibine sokmak, gözünü budaktan sakınmamak, küplere binmek, buza kesmek, ödü kopmak, can kulağıyla dinlemek, bağrına basmak, yerle yeksan olmak, balıklama dalmak, dilden dile dolaşmak, bodoslama dalmak, ipe sapa gelmemek, punduna getirmek, tüyleri diken diken olmak, havanda su dövmek, boş atıp dolu tutmak, içine kurt düşmek, kestirip atmak, yem atmak, kaleminden kan damlamak, birin üzerine bin koymak, ipin ucunu kaçırmak, yerin dibine geçmek, yüzünü kara çıkarmak, turnayı gözünden vurmak, abayı yakmak, baş göz etmek, başının etini yemek, damarına basmak, deveye hendek atlatmak, baltayı taşa vurmak, pabuç bırakmamak, aptala yatmak, eteğindeki taşları dökmek, lafı ağzında koymak, ipleri koparmak, tuzla buz etmek, göz kulak olmak, bıçak kemiğe dayandı, elini taşın altına koymak, bülbül gibi şakımak, bir kaşık suda boğmak, harama uçkur çözmek, içi içini yemek, tereciye tere satmak, eli kulağında olmak, gözünü kan bürümek, fol yok yumurta yok, tongaya düşmek, çark etmek, foyası ortaya çıkmak, gözünü boyamak, kalbini bozmak, akla karayı seçmek, çoluk çocuğa karışmak, can ciğer kuzu sarması, ipe sapa gelmemek, tüy dikmek, suya sabuna dokunmamak, küplere binmek, sineye çekmek, muradına ermek, taşı gediğine koymak, nabza göre şerbet vermek, sırra kadem basmak.

Atasözleri:

Haydan gelen hu ’ya gider.

Kurunun yanında yaş da yanar.

Ummadığın taş baş yarar.

Kol kırılır yen içinde kalır.

Pilavdan dönenin kaşığı kırılsın.

Ateş düştüğü yeri yakar.

Şeriatın kestiği parmak acımaz.

Kervan yolda düzülür.

Argo ve Küfür:

Aptal, salak, it, ulan, herif, bok, apışıp kalmak, deyyus, gavat, çakal, voliyi vurmak.

Terim:

Askerî terim: Nişan almak, silah, tetik, gez göz arpacık, kışla, hücum, tüfek, asker, binbaşı, yüzbaşı, siper, ordu, asayiş berkemal.

Yabancı Kelimeler:

Vive liberte, egalite, fraternite (Yaşasın hürriyet, müsâvât, uhuvvet!).

2.13. Kırlangıç Çığlığı

2.13.1. Romanın Kimliği

Ahmet Ümit, *Kırlangıç Çığlığı*, 1.Basım: Everest Yayınları, İstanbul Mart 2018, 398 s.

2.13.2. Romanın Konusu ve Özeti

Zihniyet bağlamında döneminin sorunlarını yansıtmayı başaran *Kırlangıç Çığlığı* romanı, polisiye roman olmasının yanı sıra değindiği bazı sosyal temalar bakımından büyük bir zenginliğe sahiptir.

Romanda asıl konu, faili meçhul bir şekilde, ardı ardına işlenen cinayetlerin aydınlatılmaya çalışılmasıdır. Bu cinayetlerin işleniş nedenleri ve faillerin psikolojik travmaları göz önüne alındığında, cinayetlerin akabinde pek çok konuya da romanda yer verilir.

Bu konulardan ilki, günümüzün en büyük sorunlarından biri olan çocuk istismarıdır. Çocuk istismarı konusu, cinayetlerle harmanlanarak yazar tarafından çarpıcı bir şekilde gözler önüne serilir. Ayrıca Suriyeli mülteciler ve organ mafyası gibi konular da romanda karşımıza çıkar.

Roman, çocuk parkına bırakılan bir cesedin polis tarafından bulunmasıyla başlar. Romanda, eski bir seri katilin yeniden harekete geçmesiyle maktuller, benzer ritüellere bağlı kalınarak teker teker öldürülmektedirler.

Seri katilin izlediği ritüellere göre maktuller, enselerinden tek kurşunla öldürülüp gözleri kırmızı bir kadife kumaş ile bağlanarak anlamsal olarak çocuklarla bütünleşmiş bir mekâna bırakılırlar. Cinayetlerle çocuklar arasında bağlantı kurmayı amaçlayan yazar, bunu yaparken sadece seçtiği mekânla sınırlı kalmaz aynı zamanda maktullerin yanına katil tarafından bir oyuncak bırakılır. Bu oyuncak bazen bir Barbie bebekken, bazen oyuncak bir araba ya da bir trendir.

Maktulleri diğerler cinayetlerden ayıran başka husus ise kurbanların sağ kulaklarının yarısının kesik olmasıdır. Kısacası katil, işlediği cinayetlere imzasını atarak çocuk istismarına dikkat çekmeyi hedefler. Tüm bunlar roman boyunca karşımıza çıkan cinayetlerin ortak noktalarıdır ve seri katilin cinayetlerde uyguladığı ritüellerdir.

Romanın sonlarına doğru aynı ritüellere bağlı kalınarak beş yıl önce işlenen on iki cinayetle son işlenen üç cinayet arasındaki farklılıklar polisler tarafından fark edilir. Birileri, kendi cinayetlerini örtbas edebilmek için Körebe adındaki seri katili taklit eder. Başından beri olayların içinde yer alan ve işlenen yeni cinayetlere şahit olan Körebe, yeniden öldürmeye başlar.

Romandaki ilk kurban Akif adındaki sabıkalı bir çocuk tacizcisidir. Cinayete dair geride bırakılan izlerden ötürü Nevzat ve ekibinin aklına Körebe adındaki seri katilin yeniden harekete geçmiş olabileceği ihtimali gelir. Nevzat, beş yıl önce aynı tarihte

işlenen cinayeti soruşturan emekli polis Zekai'nin evine gider ve ondan bilgi edinmeye çalışır. Zekai, Körebe'nin yeniden harekete geçmiş olabileceğini duyunca heyecanlanır. Bazı bilgileri kendine saklayarak zaten bilinen şeyleri tekrar etmekten öteye geçmez.

Gerekli araştırmaları yapmaya başlayan Başkomiser Nevzat ve Komiser Zeynep, Akif'in büyüdüğü yetiştirme yurdunun eski müdürü Hicabi ile konuşmaya giderler. Akif'in çocuk tacizcisi olduğunu duyan Hicabi, öfkelenir ve böyle bir durumun mümkün olamayacağını söyleyerek Nevzat ve Zeynep'i evinden kovar.

Öte yandan kimsesiz Akif'in cenazesini, arkadaşı Sipsi İsmail sahiplenir. Sipsi İsmail gibi bir çete liderinin çocuk tacizcisinin cenazesine sahip çıkması Nevzat ve ekibinin kafasını karıştırır. Nitekim konu geliştikçe bu durumun altında yatan neden de ortaya çıkar.

Tüm bu cinayetlere ve soruşturmaya paralel olarak Suriyeli mülteciler sorununa da romanda yer verilir. Evgenia, Nevzat'a ulaşarak Medeni adında bir Suriyeli göçmenin, Fahhar adlı yeğeninin kaybolduğunu ve onlara yardım etmesi gerektiğini söyler. Böylelikle romana mülteciler ve organ mafyası konusu da dâhil edilir ve romanın konu yelpazesi genişler.

Bu hususta emniyet, Suriyeli çocukların kayıp dilekçelerinden ötürü oldukça mustariptir. Kayıpların yanı sıra hırsızlık, gasp gibi pek çok olayda Suriyelilerin adları geçmektedir. Yazar, Komiser Münir'in yorumuyla, günümüz Türkiye'sinin kanayan yarasına değinmeden geçmez:

> *"Biz niye bulaştık bu Suriye davasına Başkomiserim? İnsani yardım tamam, ama sanki savaşın tarafıymışız gibi davrandık. Niye? Ne işimiz vardı bizim Suriye'de?" (s. 93)*

Bu esnada Nevzat, Fahhar olayıyla ilgilenirken yeni bir cinayetin haberini alır. Maktul yine Körebe'nin ritüellerine uygun bir şekilde öldürülmüştür ve bu kez ceset Tophane'deki Çocuk Müzesi'ne bırakılmıştır. Tarihler ise 4 Haziran'ı göstermektedir ve öldürülen kişi, Ferit Selcim adındaki çocuk tacizcisidir.

Aynı gün içerisinde Nevzat ve Ali, Akif'in cenaze törenine katılır. Amaçları Sipsi İsmail ile konuşmaktır. Fakat yurt müdürü Hicabi'nin, iki genç adam tarafından kovalandığına şahit olurlar. Nevzat ve Ali olaya anında müdahale ederek neler olup bittiğini anlamaya çalışırlar.

Kavgayı duyup gelen Sipsi, Nevzat'ı tanır ve adamlarına geri çekilmelerini emreder. Sipsi, Akif'in çok pişman olduğunu bildiği ve aynı zamanda da hapishane arkadaşı oldukları için Akif'in cenazesine sahip çıktığını anlatır. Sipsi İsmail, her şeyin Hicabi yüzünden olduğunu, daha çocuk yaşta Akif'i taciz ettiğini anlatır. Bu ayrıntılar Ali'nin dikkatini çeker ve bu yurt müdürünün başka bir adı olup olmadığını ve sol yanağında yara izinin var olup olmadığını sorar. Ali'nin Sipsi'ye yönelttiği bu soruların cevabı ise olumlu olur.

Cenaze esnasında Zekai arar ve Nevzat'la buluşma talep eder. Eğer onu da bu işe katarlarsa tüm bildiklerini anlatacağını söyler, Nevzat Zekai'den gelen bu teklifi geri çevirmez. Bir saat sonra bir kafede buluşurlar. Nevzat, Ali ve Zekai konuşurlarken birden Zeynep ve Savcı Nadir çıkagelir. Savcı, bu soruşturmada Zekai'nin yardımlarının bir sakıncası olmadığını söyler. Gizli saklı çalışmaktan kurtulan Zekai, Körebe adlı seri katilin, teşkilattan olabileceği düşüncesini beyan eder. Zeynep ve Nevzat da bu görüşe katılır. Kendini iyiden iyiye güvende hisseden Zekai, dosyalarda yer almayan bir bilgi olarak cinayet mahalline bırakılan oyuncakların barkotlarındaki farklılığı paylaşmakta da bir sakınca görmez.

Zekai, Körebe'nin cesetlerin yanına bıraktığı oyuncakların barkodlarını değiştirerek tıpkı cinayet günlerinin 12 sayısını bulması gibi barkod sayılarının toplamının da 12 sayısına işaret ettiğini belirtir. Ayrıca katilin kurbanlarını bir minibüsle taşıdığından da emindir.

Gün içerisinde Münir'den gelen telefonla Fahhar'ın denizde boğulup öldüğü haberi gelir. Münir bu olaydan şüphelenir ve organ mafyasıyla bir bağlantısının olabileceğini düşünerek otopsi raporu ister. Fahhar'ın ölüm haberini alan Evgenia ise Azez'i evlat edinmek ister. Evgenia, Azez'i bu hayattan kurtarabileceğine inanır.

Öte yandan Ali, Hicabi'nin evinde üstelik Hicabi'nin cansız bedeninin başında, elinde cinayet silahı ile polislere yakalanır. Anında olay yerine giden Nevzat, Ali'yi

şoke olmuş bir şekilde bulur. Ali hiçbir suretle kimseye cevap vermez. Bu da onu, diğer polislerin gözünde suçlu durumuna düşürür. Kısa bir süreliğine de olsa Nevzat ve Zeynep, Ali'nin katil olabilme ihtimali üzerinde düşünür. Komiser Ercü ve ekibinin gitmesinin ardından Ali, eve geldiğinde Hicabi'nin yerde kanlar içinde yattığını ve bu cinayeti işlemediğini söyler.

Zeynep ise Hicabi'nin evinin sokağını görüntüleyen kameraları inceler ve Ali'den önce Hicabi'nin evine giren Arda ve Serkan'ı teşhis eder. Bunlar Sipsi'nin adamlarıdır. Serkan, Arda ve Sipsi İsmail sorguya alınır. Üçü de tüm suçlamaları reddeder.

Ali, o gece Hicabi'nin evine gider fakat niyeti onu öldürmek değildir. Yıllar önce kaldığı kimsesizler yurdunda müdür olan Hicabi, tıpkı Akif gibi Ali'yi de taciz etmiştir. Ali, o yıllarda Hicabi'nin bir günlük tuttuğunu ve yaşadığı her şeyi o deftere kaydettiğini bilmektedir. Ali'nin amacı, Hicabi'nin günlüğünü bulup ona saldırdığı ve sonrasında bayılana kadar dayak yediği gece başına ne geldiğini öğrenmektir fakat Ali, Hicabi'nin evine gittiğinde Hicabi'yi evinde kanlar içinde bulur.

Aradığı günlüğü bulan Ali, polis sirenlerini duyunca günlüğü saklar. Evden çıkarken de defteri alıp gider. O gece günlüğü okur ve Hicabi'nin ona bir fenalık edemediğini öğrenir.

Ali, günlüğü okurken Sipsi İsmail ile ilgili de çok çarpıcı bilgilere ulaşır. Sipsi de yetiştirme yurdunda büyümüştür ve o da Hicabi'nin tacizine maruz kalmıştır. Hatta Hicabi ona Süslü İsmail diye hitap etmektedir. Ali, sorgudaki Sipsi'yi sıkıştırmak için günlükte yazılanları tek tek anlatır. Sipsi başta inkâr eder, yetiştirme yurdunda kalmadığını söyler fakat gerçekler ortaya çıkar.

Gazeteci Buket'le buluştuktan sonra tekrar emniyete dönen Nevzat, Arda'nın sorgu için getirildiğini görür ve ilk iş olarak adamın kollarına bakar. Arda'nın kolları çizik içindedir. Ardından Zeka'nin ölüm haberi gelir.

Akif ve Ferit'in otopsi sonuçlarından, katilin kurbanlarını öldürmeden önce ilaçla uyuşturduğu sonra da öldürdüğü ortaya çıkar. Bu noktada katil, tıbbi bilgiye sahip

olan biridir. Bunun için de Zekai'nin yakinen tanıdığı eski polis Alper'in kimliği uygundur çünkü babası Yalova Devlet Hastanesi'nde cerrahtır.

Üçüncü ceset, Feriköy'de bir lunaparka bırakılır. Önceki iki kurbanda olduğu gibi bu kurbanın yanında da bir oyuncak bulunur ve aynı şekilde gözleri kırmızı bir kumaş ile bağlıdır. Kurbanın doktor olmasından ötürü daha önce çalıştığı hastaneyle görüşülür. Hastanenin sahibi, Kansu'nun eski ortağı olan Hayati, kızı Serap'ın kalp yetmezliği nedeniyle öldüğünü anlatır. Bu nedenle de kurdukları hastaneye Serap ismini verirler.

Hastaneden ayrıldıktan sonra Kansu'nun evine giden Nevzat ve Ali, mahallede park halindeki bir minibüsü fark ederler. Bu minibüs Alper'in şirketine aittir. Akıllarına yine Alper'in suçlu olabileceği gelir. Kansu'nun dairesine girdiklerinde Zeynep'i baygın bir halde bulurlar. Kamera kayıtları incelenince temizlik görevlisi kılığında bir adamı fark ederler.

Ardından Bercis adında bir göçmen çocuğun daha, ormanda cansız bedenine ulaşılır. Günlerdir kayıp olmasına rağmen Türkmen olan anne ve babası herhangi bir ihbarda bulunmamışlardır. Fakat çocuklarının öldüğünü öğrenen aile, down sendromlu olan Bercis'in bir böbreğini satarak bu hayattan kurtulmak istediklerini fakat Bercis'in küçük ve hasta bedeni bu ameliyatı kaldıramadığını anlatırlar.

Bercis'in annesi Ayber, ülkelerinde çıkan savaştan önce öğretmenlik mesleğini icra etmektedir. Savaşın patlak vermesiyle birlikte çocukları ve kocasıyla birlikte Türkiye'ye sığınır. Fakat burada gördükleri muameleden, yokluktan, hastalıktan şikâyet eder. Bu nedenle, ölen çocuğu hakkında konuşmaya gelen polislerle adeta meydan okur:

> *"Evet, teşekkür ederiz bizi misafir ediyorsunuz. Ama her gece buradan fuhuşa giden kızları görmüyor musunuz? Her sabah dilenmeye giden çocukları görmüyor musunuz?" (s. 298)*

Ayber'in isyanı sığındığı bu ülkeye değil aslında baştan yanlış giden düzene karşıdır. Ayrıca Ayber, Bercis gibi Fahhar'ın da böbreğini ölen Doktor Kansu'nun satın aldığını ve organ nakli bekleyen zengin ailelere sattığını, Medeni'nin Azez ve

Fahhar'ın akrabası olmadığını anlatır. Mülteciler, yoksulluktan ve çaresizlikten dolayı çocukların böbreklerini satıp umut ararlar fakat hiçbir şey hayal ettikleri gibi gitmez ve bu onlara daha çok ölüm getirir.

Romanda iki farklı temanın var oluşu romanı konu itibariyle zenginleştirmektedir. Hem çocuk istismarcılarına hem de mülteciler üzerinden yürütülen organ kaçakçılığına değinilir. Çocuk tacizi de tıpkı organ mafyası kadar ağır bir travmadır ve Zeynep, bu noktada şu yorumda bulunarak günümüzün büyük problemine sözcülük yapar:

> *"Evet, Alicim, kızlar kendi kardeşlerini doğuruyor, abilerinden, amcalarından hamile kalıyor." (s. 333)*

Münir ve Ali ise bu sapıkların cehennemden kaçıp gelen şeytanlar olduğunu ifade etse de Nevzat ve Zeynep aslında bu sapıkların da birer kurban olduğunun altını çizerler. Nitekim Savcı Nadir de bu görüştedir ve 2012 yılında işlenen on iki cinayeti de bu nedenle işler.

Romanın sonlarına doğru beklenmeyen bir şekilde Savcı Nadir'in küçük bir çocukken üvey babası tarafından nasıl tacize uğradığı anlatılır. Bu travma karşısında annesinin hiçbir şey olmamış gibi davranması ve Nadir'in psikolojik destek almasını sağlamaması üzerine Savcı Nadir, öldürmekten zevk alan bir adam haline gelir ve on iki yaşında uğradığı tacizden ötürü 2012 yılında, on iki çocuk tacizcisini öldürür.

Hayati ve Alper ise borç batağında olan ve her fırsatta Hayati'yi organ kaçakçılığı yaptığını ifşa etmekle tehdit eden Kansu'dan kurtulmaya karar verirler. Bunun için de Körebe adlı seri katilinin arkasına saklanarak önce göstermelik iki cinayet işlerler. Bu cinayetlerde Körebe'nin ritüellerini birebir uygularlar fakat atladıkları bir şey vardır. O da maktullerin yanına bırakılan oyuncakların barkodlarıdır.

Hayati ve Alper, Kansu'nun çocuk tacizcisi olmaması ve Körebe'nin öldürdüğü insanların profiline uymaması nedeniyle bilgisayarına bu içerikte videolar gönderip, evine uygunsuz fotoğraflar bırakırlar. Hayati ve Alper'in adını kullanarak yeniden cinayet işlemesine sinirlenen Savcı Nadir, beş yıl aradan sonra yeniden öldürmeye

başlar. Önce kimliğini tespit eden Zekai'yi ardından Alper, Merdan ve Hayati'yi öldürür.

Başkomiser Nevzat, olay mahallerinde rastladığı kırmızı kum parçalarının aynısına tesadüf bir şekilde Nadir'in ayakkabılarında da rastlayınca tüm gerçeği anlar. Bunu fark eden Nadir ise Nevzat'ı evine götürür ve onu burada alıkoyar. Nevzat'ı öldürmeden önce ona, çocukken nasıl tacize uğradığını anlatır. Anlatacakları bitince de son olarak Nevzat'ı da öldürmeye çalışır fakat Zeynep'in ondan önce davranmasıyla ölen kendisi olur ve ılık bir esintiyle birlikte roman sona erer.

2.13.3. Olay Örgüsü

Kırlangıç Çığlığı romanı, elli yedi bölümden meydana gelir. Her bölümün kendi muhtevasıyla ilgili bir de başlığı bulunmaktadır. Bölümler cinayetlerin açıklığa kavuşturulması bağlamında birer basamak görevindedir ve birbirlerine anlamsal olarak bağlıdırlar. Bölümler arasındaki geçiş; olay, zaman ve mekân değişiklikleriyle sağlanır. Romandaki bölüm sayısının çok olması olayların gelişimiyle bağlantılıdır fakat bölümler sayfa sayıları bağlamında hacimli değildir.

Olay örgüsü konu itibariyle iki farklı olayla kurgulanır. Bunlardan birincisi çocuk tacizcileri konusu ve bu paravanın arkasına sığınılarak işlenen çıkar cinayetleridir. İkincisi ise, organ mafyasının mülteci çocukların organlarını satın alırken onların ölümüne neden olmalarıdır. Bu anlamda olay örgüsü iki farklı noktadan ilerler ve Başkomiser Nevzat karakterinde birleşirler.

Birinci Bölüm: "Yine bir cinayet var Başkomiserim!"

Olay örgüsü, Nevzat'ın yeni bir cinayetin haberini almasıyla başlar. Nevzat, bir önceki geceyi sevgilisi Evgenia'nın yanında geçirir ve sabah kahvaltı esnasında çalan telefonuyla kendini yeni bir cinayetin peşinde bulur. Kasımpaşa'da, çocuk parkında bir erkek cesedi bulunmuştur.

İkinci Bölüm: "Çok erken tanışmışlar vahşetle…"

Evgenia'nın yanından ayrılan Nevzat, olay yerine intikal eder. Cesedi henüz sekiz dokuz yaşlarında iki çocuk bulmuştur. Nevzat, maktulün yanındaki Barbie bebeği

görür ve maktulün yıllar önce kızını taciz eden Akif adındaki çocuk tacizcisi olduğunu anlar.

Üçüncü Bölüm: "Bir raslantı mıydı, yoksa bana verilmiş bir mesaj mı?"

Olay yerine Savcı Nadir gelir ve Nevzat, tüm ayrıntıları Savcı ile paylaşır. Ayrıca Nevzat, bu olayın kızıyla ve kendisiyle bir bağlantı olup olmadığından şüphelendiğini de aktarır.

Dördüncü Bölüm: "Ama farklı bir seri katil…"

Nevzat, masasında düşüncelere dalarken odasına birden Zeynep ve Ali girer. Bu cinayetin Körebe adlı seri katilin ritüellerine uygun olduğunu ve Körebe'nin geri dönmüş olabileceğini düşünürler. Beş yıl önce gerçekleşen Körebe vakasına, emekli Başkomiser Tazı Zekai'nin baktığı bilgisine ulaşılır.

Beşinci Bölüm: "Seri katiller için ritüel çok önemlidir!"

Nevzat, Zekai Başkomiser ile konuşmak için evine gider. Nevzat, Zekai'ye Körebe'nin beş yıl aradan sonra yeniden harekete geçmiş olabileceğinden bahseder. Nevzat'ın verdiği ayrıntılardan sonra Zekai de cinayeti işleyen kişinin Körebe olabileceğini düşünür.

Altıncı Bölüm: "Kabuk bağlayan yarayı kanatmanın manası yok…"

Nevzat, Zekai'nin evinden kafasında soru işaretleriyle birlikte ayrılır.

Nevzat, kızı Aysun'un Barbie bebeğinin evde olup olmadığını kontrol etmek için bodrum kata iner ve kızının bebeğini orada bulunca rahatlar.

Yedinci Bölüm: "Bizden sakladığı bilgiler var."

Bütün geceyi olay yerinde geçiren Ali ve Zeynep, cinayet silahına ait mermi ve kovanı bulamazlar. Ayrıca Körebe'nin cinayet tarihiyle ilgili ritüelinin yeni cinayet tarihiyle uyuşmaması Nevzat ve Zeynep'i düşündürür.

Sekizinci Bölüm: "Çocuklarımın hepsi birer pırlantadır."

Nevzat ve Zeynep, Akif'in büyüdüğü yetiştirme yurdunun eski müdürü Hicabi ile görüşmek için Zeytinburnu'ndaki evine giderler.

Hicabi, Akif'in çocuk tacizi suçundan sabıkalı olduğunu duyunca çok sinirlenir ve onun yetiştirdiği çocuğun böyle bir kötülük yapamayacağını savunur.

Dokuzuncu Bölüm: "Sispi İsmail sahip çıkmış cenazeye."

Nevzat ve Zeynep, Hicabi'nin daha fazla konuşmayı istememesi üzerine evden ayrılırlar. Arabaya bindiklerinde Ali arar. Akif'in cenazesini Sipsi İsmail'in sahiplendiğini ve Zekai Amirin Körebe soruşturmasına devam ettiği bilgisini verir.

Onuncu Bölüm: "Ruhları yok bunların, hepsi arzularının peşinde koşan aşağılık herifler…"

Nevzat ve Zeynep araştırma yapmak için Akif'in evine giderler. Aşayişten Komiser Münir ile karşılaşırlar. Münir, olası taciz vakalarının önüne geçebilmek için Akif'in başka tacizcilerle bağlantıları olup olmadığını araştırmaktadır.

On Birinci Bölüm: "Bu sıcak hayra alamet değil Başkomiserim!"

Akif'in evinden ayrılan Nevzat ve Zeynep, Dolmabahçe Sarayı'nın yakınlarındaki kafeye otururlar. Ali de onlara katılır. O sırada Nevzat'ın telefonu çalar, arayan Evgenia'dır. Feriköy'de yaşayan mültecilerden bir ailenin başlarında büyük bir bela olduğunu söyler ve Nevzat'ı akşam Tatavla'ya çağırır.

Bu bölümden itibaren olay örgüsünde çatallaşma görülür. Romanda iki farklı konu iki farklı cephelerde anlatılırken Başkomiser Nevzat bu iki olayın tam ortasında yer alır.

On İkinci Bölüm: "Kayboldu, Fahhar kayboldu. Bir sabah evden çıktı, bir daha dönmedi."

Ali ve Zeynep'in yanından ayrılan Nevzat, Tatavla'ya gider. Medeni ile konuşur ve yeğeni Fahhar'ın kaybolduğunu öğrenir.

On Üçüncü Bölüm: "Gömülmemiş ölü çocuklar mezarlığı…"

Nevzat gece yarısı Tatavla'dan ayrılıp evine gider. Uykuya daldığında bir rüya görür. Rüya içinde 12 patika yol vardır ve kızı Aysun'u bir adam bu yolda kovalamaktadır. Kızını kurtarmaya çalışır fakat bakar ki kızını kovalayan adam kendisidir.

On Dördüncü Bölüm: "Alçaklıkların en rezili siyasi alçaklıktır."

Münir bilgisayarından kayıp çocuk Fahhar'ın dilekçesine bakar. Fakat sistemde bilgileri yoktur.

Yeni bir cinayet daha işlenir ve ceset bu kez Tophane'de Çocuk Müzesi'ne bırakılır.

On Beşinci Bölüm: "Bizden çıkmaz öyle ilginç katiller…"

Maktul yine aynı ritüellere bağlı kalarak öldürülür. Müzede gece bekçisi olarak çalışan Veysi, iri yarı bir adamı ve adamın kullandığı minibüsü fark eder.

On Altıncı Bölüm: "Akif'i ben öldürmedim. O benim arkadaşımdı…"

İkinci cinayetin işlendiği gün Akif'in cenaze töreni düzenlenir. Nevzat ve Ali de Sipsi İsmail ile konuşabilmek amacıyla cenazeye gider. Akif'in Hicabi ve edebiyat öğretmeni Talat tarafından defalarca taciz edildiğini öğrenirler.

On Yedinci Bölüm: "Ey cemaat, musalla taşındaki şu merhumu nasıl bilirdinizi?"

Akif'in cenaze töreninden sonra Zekai, Nevzat'ı arar. İkinci cinayetin haberini almıştır. Eğer onu da bu olaya dâhil ederlerse bildiği her şeyi anlatacağını söyler. Bir saat sonra buluşmak için sözleşirler.

On Sekizinci Bölüm: "Koyu renk bir minibüs…"

Nevzat, Ali ve Zekai bir kafede buluşur. Savcı Nadir ve Zeynep de yanlarına gelir. Zekai gerçek Körebe'nin maktullerin yanına bıraktığı oyuncakların barkod numaralarını değiştirdiğinden bahseder.

On Dokuzuncu Bölüm: "Seri katillerin cinayetleri bir tür ibadet gibidir."

Nevzat, son işlenen iki cinayetin Körebe tarafından değil de onu taklit eden başka biri tarafından işlenmiş olabileceği ihtimali üzerinde durur. Gelen telefonla Nevzat, Fahhar'ın cesedinin bulunduğu haberini alır.

Yirminci Bölüm: "Çocuğun böbreğini çaldılar."

Nevzat, Medeni ile birlikte Fahhar'ın cesedini teşhis etmek için morga gider. Komiser Münir'in dikkatini eski bir ameliyat izi çeker. Medeni, Fahhar'ın bir yıl önce böbrek ameliyatı olduğunu söyler. Münir ise bu durumdan kuşkulanır ve işin içinde organ mafyası olduğunu düşünerek otopsi ister.

Yirmi Birinci Bölüm: "Allah'tan gelene ne denir Nevzat Bey?"

Nevzat, morgdan ayrılınca Medeni'yi Feriköy'deki Göçmen Barınma Merkezi'ne bırakır, ardından da Tatavla'ya gider. Evgenia, Nevzat'a Azez'i evlat edinmek istediğini söyler. O sırada Ali'nin Hicabi'nin cesediyle Hicabi'nin evinde Asayiş Büro tarafından yakalandığı haberi gelir.

Yirmi İkinci Bölüm: "Belki de beni hiç savunmamalıydınız."

Ali suçlamalara ve sorulara bir yanıt vermeyip olay yerini terk eder. Ali'nin de kimsesizler yurdunda büyümesinden hareketle tüm şüpheler Ali'nin üzerine çevrilir.

Yirmi Üçüncü Bölüm: "Herkesten daha zayıftım çünkü herkesten fazla yaralanmıştım."

Hicabi'nin de öldürülmesiyle işler karmaşık bir hâl alır. Nevzat, ihtimal vermese de Ali'den şüphelenmeye başlar.

Yirmi Dördüncü Bölüm: "Boş yere ağlıyorsun, o böyle bir şey yapmaz."

Zeynep tüm gece kamera kayıtlarını inceler ve Ali'den önce Hicabi'nin evine giren Serkan ve Arda'yı tespit eder.

Yirmi Beşinci Bölüm: "Mobeselerde katil arıyordum."

Sipsi İsmail, Serkan ve Arda sorguya alınır.

Nevzat ve Gazeteci Buket, Körebe hakkında konuşmak için randevulaşırlar.

Yirmi Altıncı Bölüm: "Ulan çakal, Allah'ın adamını dün Allah'ın evinde öldürecektiniz be!"

Serkan suçlamaları reddeder fakat ellerinde eve girerken ki görüntüleri olduğunu öğrenince afallar.

Yirmi Yedinci Bölüm: "Sen de bir zamanlar çocuktun!"

Serkan'ın sorgusunun ardından İsmail'in sorgusuna geçilir.

Yirmi Sekizinci Bölüm: "Annen baban yoksa çocukluk korkunç bir şey…"

Ali, yetiştirme yurdundayken başından geçenleri anlatır. Hicabi'nin evine, Hicabi'nin günlüğünü bulmak için gittiğini dile getirir.

Yirmi Dokuzuncu Bölüm: "Ben sadece haberini yaparım."

Nevzat, Buket ile buluşmak için pastaneye gider. Tam Buket'le buluştuğunda Zekai arar ve Nevzat'la acil görüşmek istediğini ve Körebe'nin kim olduğunu bulmuş olabileceğini söyler. Emniyette buluşmak üzere sözleşirler.

Otuzuncu Bölüm: "Aşk, dünyanın en büyük hazinesidir."

Nevzat, Zekai'nin evinde öldürüldüğü haberini alır.

Otuz Birinci Bölüm: "Ne mesajı Başkomserim?"

Zekai, evinin bahçesinde çenesinin altından giren bir kurşunla öldürüldüğü öğrenilir.

Otuz İkinci Bölüm: "Öylece yatıyordu, o çok sevdiği güllerin altında."

Nevzat, Zekai'nin küçük bir teknesi olduğunu ve son zamanlarda orada çok sık vakit geçirdiğini öğrenir.

Otuz Üçüncü Bölüm: "Körebe zulayı patlatmış Başkomserim!"

Zekai'nin teknesindeki küçük odanın kilidini kırıktır ve odanın ortasında duran siyah çantanın içi boştur.

Otuz Dördüncü Bölüm: "Bu saatte çalan telefon hiç de hayra alamet değildi."

Otopsi raporlarından, katilin kurbanlarını öldürmeden önce bir ilaçla onları uyuşturduğu ortaya çıkar.

Lunaparka bırakılan başka bir cesedin haberi gelir.

Otuz Beşinci Bölüm: "Bir seri katil, bizden daha mı iyi bilgi topluyor?"

Nevzat, Ali ve Zeynep, lunaparka gelir. Cesedin kimliğini teşhis ederler.

Otuz Altıncı Bölüm: "Her cinayet, her olay hakkında ayrıntılı bilgim var."

Hicabi'nin parmaklarındaki deri kalıntıları Arda'nın doku örnekleriyle eşleşir.

Alper, önemli şeyler anlatacağını söyleyerek Nevzat'la görüşmek ister.

Otuz Yedinci Bölüm: "Acımasız bir yalnız kurt."

Alper, Nevzat'a elinden gelen yardımı yapacağını söyler. Zekai'nin ölmeden önce verdiği Körebe dosyasının bir kopyasını Nevzat'a verir.

Otuz Sekizinci Bölüm: "Saçma sapan bir zengin eğlencesi…"

Nevzat ve Ali, Kansu'nun daha önceden ortağı olduğu ve görev yaptığı hastaneye giderler. Başhekimle konuşurlar ve Kansu'nun bahis oynadığını öğrenirler.

Otuz Dokuzuncu Bölüm: "Serap'ın adını yaşatmamız lazım."

Nevzat ve Ali, Serap Hastaneleri'nin sahibi Hayati ile tanışır. Hayati, Kansu ile birlikte hastaneyi nasıl kurduklarını, Kansu'nun borç içinde olduğunu anlatır.

Kırkıncı Bölüm: "Çok paran varsa, çok da korkun olur Alicim…"

Nevzat ve Ali, Kansu'nun evine gider. Kansu'nun evinden çocuklarla ilgili mide bulandırıcı bazı fotoğraflar çıkar.

Kırk Birinci Bölüm: "Belki paniklemiştir…"

Ayrıca Kansu'nun evinden kırmızı toprak kalıntıları bulunur. Kamera kayıtlarında temizlik şirketinin kıyafetleri içinde bir adam tespit edilir.

Kırk İkinci Bölüm: "Niye Türkiye'de değil de Kosova'da?"

Nevzat, Satılmış ile görüşür. Kansu'nun Kosova'da, Satılmış'ın yeğenine, borçları karşılığında böbrek nakli yapacağını öğrenir.

Kırk Üçüncü Bölüm: "Kimlerin yaptığını bulduk, önemli olan kimin yaptırdığı."

Sipsi İsmail, Nevzat ile konuşmak için Nevzat'ın merkezdeki odasına gelir. Eğer çocukluk yıllarında yurt müdürü Hicabi'nin tacizine uğradığını kimseye söylemezlerse suçunu itiraf edeceğini söyler.

Kırk Dördüncü Bölüm: "Sevinç çığlıkları değil bunlar, acı dolu haykırışlar…"

Nevzat, Tatavla'ya Evgenia'nın yanına gider. Evgenia, Nevzat'a bir mülteci çocuğun daha cesedinin bulunduğu haberini verir.

Kırk Beşinci Bölüm: "Ölümü çoktan göze aldık, lakin iki yavru daha var geride..."

Nevzat ardından Feriköy'deki sığınma evine gider. Ölen çocuk, Bercis'in annesi Ayber, Nevzat'a çocuklarının böbreklerini sattıklarını itiraf eder.

Kırk Altıncı Bölüm: "Bir, iki, üç, karanlığı seç!"

Nevzat rüyasında Körebe oynayan küçük bir oğlan çocuğu görür. Çocuğu sobelemeye çalışan ise kendisidir. Uyanınca Cemal'i arayıp Satılmış'ı karakola getirmesini ister. Kansu'nun bilgisayarında bulunan uygunsuz görüntülerin virüs olarak gönderildiği anlaşılır.

Kırk Yedinci Bölüm: "Fahhar'ın böbreğini de satmışlar değil mi?"

Nevzat, Satılmış'a Ayber'i gösterir ve bu kadının Kansu'nun muayenehanesinde gördüğü o siyah giysili kadın olup olmadığını sorar.

Ayber, Medeni'nin Azez ve Fahhar'ın akrabası olmadıklarını anlatır.

Kırk Sekizinci Bölüm: "Güven, insanı zayıf kılar."

Ayber'in sorgusunu tamamlayan Nevzat, cenaze törenine yetişemeyerek Zekai'nin evine taziyeye gider. Nevzat, burada Savcı Nadir ile karşılaşır.

Kırk Dokuzuncu Bölüm: "Kendi mesleğime ihanet etmekten çekinmezdim."

Cenaze evinden ayrılmak üzere olan Nevzat'ı Alper durdurur, cinayetlerle ilgili bir gelişme olup olmadığını sorar.

Ellinci Bölüm: "Cehennem boşalmış, şeytanlar aramızda."

Medeni sorguya alınır.

Elli Birinci Bölüm: "Çaresizliğin gözü kör olsun, bizi birer zalime çevirdi."

Medeni, karısının ilaçlarını alamadığı için Fahhar'ın böbreğini sattığını itiraf eder.

Nevzat, Medeni'den Mirza ve Kansu'nun organ kaçakçılığı için kullandıkları muayenehanenin adresini alır.

Elli İkinci Bölüm: "Çünkü kötüler gider ama kötülük kalır."

Nevzat, Tatavla'ya gider ve Evgenia'ya Azez'i yanlarına almalarında bir engel kalmadığı müjdesini verir.

Elli Üçüncü Bölüm: "İnsanın en büyük kepazeliği işte bu bağışlama duygusuydu…"

Nevzat ve diğer polisler organ mafyasının ameliyatları yaptığı muayenehaneye baskın düzenler. Mirza'yı, diğer adıyla Dinç Açıkgöz'ü ve yanında çalışan doktoru yakalarlar.

Elli Dördüncü Bölüm: "Zenginsen yaşıyorsun, yoksulsan parça parça bedenini satıyorsun."

Zekai haricindeki işlenen son üç cinayette, olay mahalline bırakılan oyuncakların barkodlarının on iki sayısına ulaşmadığı tespit edilir.

Alper'in Kansu ve Hayati ile tanışıklığı ortaya çıkar. Kansu'nun öldürülmesinde Hayati ve Alper'in parmağı olduğu anlaşılır.

Alper ve Merdan'ın ölü bulunduğu haberi gelir.

Elli Beşinci Bölüm: "Artık bitirelim şu Körebe efsanesini!"

Körebe'nin Hayati'yi de öldüreceğini düşünerek Hayati'ye ulaşmaya çalışırlar fakat ulaşamazlar.

Zekai ve Kansu'nun evinde bulunan kırmızı toprağın aynısından Alper ve Merdan'ın öldürüldüğü evden de çıkar.

Nevzat, aynı kırmızı toprak parçalarını Savcı Nadir'in arabasında da görür veher şeyi anlar. Nevzat'ın durumu anladığını fark eden Savcı Nadir, Nevzat'ı etkisiz hale getirir.

Elli Altıncı Bölüm: "Bilge, mavi balık…"

Savcı, Nevzat'ı rehin alır. Zekai, Alper ve Merdan'ı niçin öldürdüğünü anlatır ve Nevzat'tan önce kaçırmış olduğu Hayati'yi orada öldürür.

Elli Yedinci Bölüm: "İnkâra gerek yok Başkomserim, hepimiz rezil hayvanlarız!"

Savcı Nadir, üvey babası tarafından küçük bir çocukken tacize uğradığını ve annesi, Doktor Mukaddes Hanım'ın kocasını öldürdüğünü anlatır.

Nevzat'ı öldürmeye teşebbüs eden Savcı Nadir'i Zeynep ateş ederek durdurur ve Savcı Nadir ölür.

2.13.4. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Kırlangıç Çığlığı romanında kullanılan anlatıcı çeşidi özne anlatıcıdır. Özne anlatıcı tekil bakış açısına sahiptir ve olayları bu çerçeveden aktarır.

Romanda özne anlatıcı, Ahmet Ümit'in diğer romanlarının da ortak karakteri olan Nevzat Başkomiser'dir. Nevzat Başkomiser'in etrafında şekillenen olaylar, yine onun anlatımıyla aktarılır. Bunu sağlarken de anlatım tekniklerinden anlatma ve gösterme teknikleri aynı anda kullanılır. Ayrıca, bazı kısımlarda anlatıcı, kendi kendiyle iç muhasebe yoluna gitmek suretiyle içinde bulundukları karmaşık durumları açıklığa kavuşturmaya çalışır. Bunu yaparken de iç diyalog tekniğini kullanır. Mehmet Tekin'in ifadesiyle iç diyalog tekniği, kahramanın sanki karşısında biri varmışçasına kendi kendisiyle konuşması durumudur.[181]

Vaka zamanı ve anlatı zamanı farklı olduğu için anlatıcı, yaşanmış ve bitmiş olayları aktarır fakat bu aktarımı yaparken olayların sonuçlarını bildiğini sezdirmez. Sanki olayları anlatırken yaşıyormuşçasına bir tavra bürünür. Bu da polisiye/gerilim romanları için olmazsa olmaz bir unsurdur. Aksi halde romanın tüm büyüsünü son sayfaya kadar sürdürmek mümkün olmaz.

Romanda tek anlatıcının varlığı söz konusudur fakat romanın bir bölümü olarak yer almasa da giriş olarak değerlendirebilecek iki sayfalık kısım katilin bakış açısıyla aktarılmaktadır.

Körebe adlı seri katilin kurbanlarına uyguladığı ritüeller hep aynıdır. Gözlerini kırmızı kadife bağ ile bağlama, ensesinden tek kurşunla öldürme, maktulün yanına oyuncak bırakma gibi unsurlar romanda tekrar tekrar karşımıza çıkan özelliklerdir ve leitmotiv olarak değerlendirilebilir. *Kırlangıç Çığlığı* romanında sıklıkla tekrarlanan ve kurguda bir ipucu olarak üzerinde durulan 12 sayısı leitmotiv tekniğine örnektir.

2.13.5. Şahıs Kadrosu

Kırlangıç Çığlığı romanında şahıs kadrosu, faili meçhul cinayetlerin aydınlığa kavuşması bakımından önemli bir unsurdur. Konu itibariyle insanı ele alan polisiye

[181] Tekin, *a.g.e.*, s. 271.

romanlarda, insanın öldürme ve ölme eylemlerindeki psikolojik tahliller bu bağlamda önemlidir. Bu önem yalnızca polisiye edebiyat ürünleri için geçerli değildir. Diğer edebî tür ve eserlerde de şahıs kadrosunun varlığı elzemdir. Bu noktada şahısların oluşumu, romanın konusuna büyük katkı sağlar. Mehmet Tekin, romandaki şahıs kadrosunun önemini şu sözlerle ifade eder:

> *"Romancının muhayyile gücü ve yazma yeteneğiyle aslına benzer yaratılan bu dünyada başlıca ilgi odağı, kişidir. İlgi odağıdır; çünkü, diğer ögeler onun için vardırlar ve söz konusu dünya onunla bir anlam ve işlev kazanmaktadır."*[182]

Kırlangıç Çığlığı romanı, şahıs kadrosu açısından bir hayli zengindir. Romanda, açıklığa kavuşmayı bekleyen çok sayıda eski ve yeni cinayetler olması sebebiyle de şahıslar hakkında verilen bilgilere, şahısların olaylar karşısında takındığı tavırlara özellikle dikkat edilmektedir. Bunların tümü, romanda birer ipucu olarak değerlendirilebilecek unsurlardır.

Polisiye romanlarda her an herkesin katil olma ihtimali vardır ve en başından itibaren okuyucu, tüm şahıslara şüphe ile yaklaşır. Polisiye romanın gerilim unsurunu artıran en önemli etken de olayın çözüme kavuşması, katilin ya da katillerin bulunmasına yönelik okuyucunun takındığı şüpheci yaklaşımdır. Bu nedenle şahıs kadrosu polisiye/gerilim romanlarının temelini oluşturur.

- **Merkezî Şahıslar:**

Kırlangıç Çığlığı romanında yer alan merkezî şahıslar, Başkomiser Nevzat'ın ekseninde daha çok katiller, maktuller ve mültecilerden meydana gelmektedir. Buna Komiser Ali'nin hikâyesinin de eklenmesiyle birlikte merkezî şahıslara Komiser Ali ve Komiser Zeynep de dâhil olur.

Başkomiser Nevzat:

Başkomiser Nevzat hem anlatıcı hem de olayın merkezinde yer alan şahıs konumundadır. Vakaya etkisi, özne anlatıcı olması bağlamında ele alındığında doğrudandır ve tekil bakış açısıyla olaylar aktarılır.

[182] *a.g.e.*, s. 75.

Nevzat, yıllar önce bombalı bir saldırıda, karısı Güzide ve kızı Aysun'u kaybeder. Cinayet büroda başkomiserlik görevinde bulunan Nevzat, yardımcıları Ali ve Zeynep'i kaybettiği ailesinin yerine koyar ve onlarla alakadar olur. Bu açıdan Nevzat, babacan bir amir olarak klasik polis tipinden sıyrılır ve bir karakter olarak özele indirgenir.

Nevzat, sevgilisi Evgenia'yı gerçek manada çok sevse de bu sevgi ona ölen karısı ve kızını unutturamaz. Nevzat, roman boyunca merhametli ve sevdiklerine sadık bir karakter olarak yer alır ve bu durum yer aldığı diğer romanlarda da değişmez.

E.M. Forster, karakteri kendi içerisinde yuvarlak ve düz karakter olmak üzere ikiye ayırır. Düz karakterler, okuyucunun zihninde değişmeden kalan ve kalıcılıkları etkili olan karakterlerdir.[183] Başkomiser Nevzat karakteri de Forster'in deyimiyle yuvarlak bir karakterdir. Ahmet Ümit'in birçok okuyucusu, arka arkaya yayınlanan romanlardan ötürü Ahmet Ümit ile Başkomiser Nevzat karakterini özdeşleştirir.

Karısı ve kızının yüzlerini gözünün önüne getirmeye her çalışışında gün geçtikçe başarısız olduğunu fark eden Nevzat bu durumdan dolayı kendine kızar. Her gün onların fotoğraflarına bakarak uyur ve yine onların gözlerinin içine bakarak uyanır. Bir zamanlar karısı ve kızıyla yaşadığı evini gün geçtikçe otel odası gibi kullanmaya başlar. Bu anlamda mekân ile ilgili bağlantısını da en aza indirgemeye çalışır. Bu bağlamda mekânın hatırlatıcı özelliğinden etkilenecek kadar duygusal bir karakterdir.

Nevzat polislik mesleğine yıllarını ve hatta karısı ve kızının yaşamını da feda etmiştir. Fakat ilk kez bu vakada yorulduğunu hisseder. Artık kimin kim tarafından nasıl öldürüldüğünü merak etmediğinin farkına varır. Bu hislerinin farkına varmasıyla birlikte iç muhasebeye yapar:

> *"Yaşlanıyor muydum? Bu meslekten sıkılmaya mı başlamıştım yoksa? Hayır hayır, sıkıldığım filan yoktu, bu bıkkınlık hali, şu yapış yapış sıcağın etkisiydi sadece." (s. 15)*

[183] E.M. Forster, "Düz ve Yuvarlak Karakterler", *Roman Teorisi*, (Hazırlayan: Philip Stevick), Akçağ Yayınları, Ankara 2017, s. 171.

Olay yerinde cesedin yanına bırakılan oyuncağın aynısının, bir zamanlar kızı Aysun'da da var olması ve ölen kişinin küçükken kızını da taciz etmiş olması gibi ayrıntılar, Nevzat'ın içindeki o isteksizliğin kaybolmasını sağlar.

Azez adındaki Suriyeli küçük mülteci kızı gördüğünde ise Aysun'un acısını derinden hisseder. Evgenia'nın bu küçük kızı evlat edinmeyi istemesiyle de bedenini engel olamadığı bir kıskançlık dalgası kaplar. Bu küçük kız sanıldığının aksine Nevzat'ta karmaşık duygulara neden olur. Küçük kızı her gördüğünde Aysun'un acısının tazelenmesinden korkan Nevzat, bir gece yan komşusunun kızının ağlama sesini duyduğunda aslında hiçbir çocuğun yalnız kalmaması gerektiğine inanır ve Azez'i evlat edinme konusunda Evgenia'yı sonuna kadar desteklemeye karar verir.

Savcı Nadir:

Cinayetlerin sorumlu savcısı ve aynı zamanda beş yıl önce işlenen on iki cinayetin de failidir. Romanda iri bedenli, güçlü ve çevik olarak tasvir edilen Savcı Nadir, işine sıkı sıkıya bağlı, benzerine az rastlanan bir kanun adamıdır. Fakat romanın ilerleyen sayfalarında anlaşılır ki Savcı Nadir hiç de dışarıdan göründüğü gibi biri değildir.

Nadir, çocukluk yıllarını annesi ve üvey babası ile birlikte geçirmiştir. Çok küçük yaştayken asker olan babasını kaybeder ve annesi müteahhit bir adamla evlenir. Başta her şey çok iyi giderken Nadir, babası yerine koyduğu bu adamın ona karşı olan sevgisinin ölçüsüz bir şekilde arttığını ve tıpkı annesine yaklaştığı gibi kendisine yaklaştığını fark eder. Fakat Nadir, bu tacizlere itiraz etmez, karşı koymaz. Zaman ilerledikçe üvey baba da tacizin dozunu artırır ve Nadir'e tecavüz eder. Doktor olan Mukaddes Hanım, oğlunun kan dışkılamasının farkına varınca tüm gerçeği bir çırpıda anlar. Oğluna yapılan bu kötülüğü cezasız bırakmaz ve bir akşam üvey babayı, eski eşinin beylik tabancasıyla öldürür. Cesedini de evlerinin yanındaki nar ağacının altına gömer.

Mukaddes Hanım, hiçbir şey olmamış gibi yaşamaya, Nadir'e sürekli olarak bu işte onun bir kabahati olmadığını söyleyerek olanları üstünü kapatmaya çalışsa da Nadir hiçbir psikolojik destek almaması sebebiyle yaşadığı bu psikolojik travmayı hayatı boyunca atlatamaz. Atlatmış görünür fakat bunu başaramaz. Hayatı boyunca çaba gösterse de bir kadınla evlilik yoluna giremez ve üvey babasının tacizlerine sessiz

kalıp ona boyun eğdiği için hayatı boyunca kendini suçlar. Nitekim aşamadığı bu durumlar onu hasta bir adam olarak topluma kazandırır ve güçlü olmak için bir savaş vermeye başlar. Güçlü olmanın yolunun öldürmekten geçtiğini düşünür ve on iki yaşlarında tacize uğraması sebebiyle 12 sayısını kendine bir sistem olarak seçer.

Birbirinden farklı 12 çocuk tacizcisini, 2012 yılı içerisinde, 12 ay boyunca periyodik aralıklarla öldürmeye başlar. Savcı olması dolayısıyla da geride hiçbir iz bırakmaz. Annesinin doktor olması sebebiyle ilaçlara karşı yatkınlığını da bu cinayetler için kullanarak akıllıca ve kontrollü cinayetler işler. Ona Körebe lakabını Başkomiser Zekai takmıştır. Nitekim bu yerinde bir tespittir, tıpkı üvey babasının ona yaptığı gibi o da kurbanlarının gözlerini bağlar. Annesi tarafından, çenesinden tek kurşunla öldürülen üvey babası gibi o da kurbanlarını tek kurşunla öldürür. Üstelik üvey babasının sağ kulağının yarısı yoktur. Nadir, kurbanlarını üvey babasına benzetmek için onları öldürmeden önce sağ kulaklarının yarısını keser. Üvey babası her tacizin ardından ona bir oyuncak vermiştir, Savcı Nadir de tıpkı üvey babası gibi cesetlerin yanlarına oyuncaklar bırakır. Çocukluk yıllarında uğradığı tacizlerin hepsi Nadir'in kişiliğinde bir yara açarken aynı zamanda tacizlerle ilgili bu ayrıntılar onun cinayetlerde kullandığı ritüellerini meydana getirir.

Nadir, cinayetlerini beş yıl önce işlemeyi bırakır fakat Hayati, Alper ve Merdan üçlüsünün Kansu cinayetini örtbas etmek için cinayetleri Körebe'ye aitmiş gibi göstermeleriyle birlikte Nadir yani namı değer Körebe tekrar harekete geçer. Alper'i, Merdan'i ve Hayati'yi gözünü kırpmadan öldürür.

Maktullerin yanına bırakılan oyuncakların barkodlarını değiştirerek toplamlarının 12 olmasını sağlayan Nadir, Zekai'nin iz sürmesinin ardından tespit edilir. Fakat Nadir bu durumu anlar anlamaz Zekai'yi öldürür. Adım adım sonuca yaklaşan Nevzat'ı da fark etmesiyle Nevzat'ı öldürme yeltenen Nadir, Zeynep tarafından öldürülür.

Nadir, bu dünyada zararlı olanların öldürülmesinden yanadır. Hatta onun için kötü insanların ölmesi, dünyada bir insana daha yer açılması demektir. Çocukluğunda yaşadığı ağır travmanın izlerini, insanları öldürerek silebileceğine inanan Nadir, kendisi gibi mağdur edilen çocukların intikamını alarak hayatına devam eder. Kendisiyle birlikte taciz mağduru olan insanların sırlarının açığa çıkmasıyla romandaki görevini tamamlar.

Ali:

Ali karakteri, tıpkı Nevzat gibi yazarın diğer romanlarında da yer alır. Çocukluğunu yetiştirme yurdunda geçiren Ali, kimsesiz olmanın verdiği hırçınlıkla birlikte romanda ele avuca sığmayan bir komiser olarak karşımıza çıkar.

Nevzat'a göre Ali, hayatı ve insanları henüz tanıyamamış, temiz kalpli, iyi bir polistir. Aynı zamanda bir o kadar da gözü kara ve korkusuz olan Ali için Nevzat, pek çok sıfat kullanır. Delişmen, serseri, serdengeçti, dövüş horozu, kaldırım şövalyesi, delibozuk gibi tabirlerle Ali'yi nitelerken aslında ona olan sevgisini de dile getirmiş olur.

Önceki romanlardan bilindiği üzere Ali, yetiştirme yurdunda büyümüştür ve yazarın son romanı olan *Kırlangıç Çığlığı* romanında bu bilgi daha ayrıntılı bir şekilde gözler önüne serilir. Yoğun bir şekilde çocuk istismarının tema olarak işlendiği romanda, henüz küçük bir çocukken Ali'nin yaşadığı travma, vaka zincirinde önemli bir unsur olarak yer alır.

Beş yıl aradan sonra çocuk istismarcılarının yeniden öldürülmesine başlanması, olası seri katilin harekete geçmesiyle birlikte Ali'nin de geçmişe dayanan sırları gün yüzüne çıkar. Uğradığı tacizi, en yakınları olarak gördüğü Başkomiser Nevzat ve sevgilisi Komiser Zeynep'e anlatarak hayatının gizli sayfalarını açıklığa kavuşturur.

Zeynep:

Bulgaristan göçmeni olan bir ailenin en büyük çocuğu olan Zeynep, ailesinin maddi zorluklarına rağmen okuyup meslek sahibi olan genç bir kızdır. Zorluklarla okumanın verdiği mücadeleyi sonuna kadar kazanan Zeynep, işini seven ve çalışkan bir komiser olarak şahıs kadrosunda yerini alır. Nevzat ve Ali karakterleri gibi Zeynep de Ahmet Ümit'in diğer birkaç romanında aktif olarak karşımıza çıkar.

Özne anlatıcı olan Nevzat tarafından çalışkanlığı ve güzelliğiyle ön plana çıkarılan Zeynep'ten *Kırlangıç Çığlığı* romanında da övgü dolu sözlerle bahsedilir. Zeynep emniyette kriminolog olarak görev almaktadır ve olay yeri incelemenin en titiz, en başarılı komiseridir. Başarılı ve güzel olduğu kadar aynı zamanda soğukkanlı bir

karaktere sahip olan Zeynep her romanda aynı özelliklerde karşımıza çıkar ve polis tipi özelliklerini gösterir. Nurullah Çetin tipin tanımını şu şekilde yapar:

> *"Tip, temsilcisi olduğu sosyal grubun medeniyet, kültür ve dünya görüşünün adeta bir sisteme kavuştuğu kişidir. Tip, kendine benzeyen birçok insanın ortak sorunlarını, özelliklerini ve dramlarını yansıtır."*[184]

Bu bağlamda Zeynep, karakterden daha ziyade tip özelliği gösterir. Polislik mesleğinin iş etiğini bünyesinde barındıran Zeynep, olması gereken polis imajını çizer.

Zekai:

Zekai, Cinayet Büro'nun eski Başkomiseridir. Meslek hayatı boyunca sorumluluğu altında olduğu yalnızca bir olay haricindeki diğer tüm olayları aydınlığa kavuşturan başarılı bir polistir. Olayları kolay ve hızlı bir şekilde çözüme kavuşturmasından dolayı emniyet camiasındaki lakabı, Tazı Zekai'dir.

Sonucuna ulaşamadığı tek bir dosya vardır, o da Körebe adını verdiği seri katilin dosyasıdır. Zekai, 2012 yılında, 12 kişiyi aynı ritüellere bağlı kalarak öldüren ve ardında tek bir ipucu bırakmayan Körebe dosyasını aydınlığa kavuşturamadan emekli olmak zorunda kalır.

Nevzat'ın ona Körebe'nin yeniden harekete geçtiği haberiyle gelmesiyle sakin bir emeklilik hayatı yaşadığı düşünülen Zekai, avının kokusunu almış bir avcıya dönüşür.

Zekai oldukça dik kafalı bir adamdır ve kolay kolay dediğinden dönmez. Karısı ve onu tanıyan insanlar, onun mesleki konularda ne kadar ketum bir adam olduğunu vurgular. Emekli olduktan sonra Körebe dosyasının peşini bırakmaz ve bu durumdan karısının haberi dâhi olmaz. Soruşturma ile ilgili belgeleri, küçük teknesindeki bir odada saklar. Bu konuda çok titiz çalışır fakat katile ulaştığını düşündüğü anda bu bilgiyi Nevzat'la paylaşamadan Körebe tarafından öldürülür.

[184] Çetin, *a.g.e.*, s. 149-150.

Hicabi Emir İnce:

Altmış yaşlarında, bekâr ve yalnız yaşayan bir adamdır. Anadolu'nun çeşitli illerini dolaşmaktan evlenmeye fırsat bulamadığını söylese de aslında bunun altında bambaşka bir sebep yatar. Hicabi, çok eskiden beri çocuk tacizcisidir ve bu nedenle sık sık şehir değiştirir. Görevinden emekli olduktan sonra İstanbul'da Zeytinburnu'na taşınır.

Sol yanağında derin bir yara izi vardır. İlk bakışta Nevzat'a sevimli ve nazik bir adam gibi gelir. Kırlaşmış saçları ve siyah gözleriyle eski Yeşilçam aktörlerine benzetilir. Güven veren bir yanı vardır fakat Akif'in cinayetinin ardından Hicabi'nin kirli geçmişi, Sipsi İsmail'in itirafları ve kendi yazdığı günlük ile ortaya çıkar. Edebiyat öğretmeni Talat ile birlik olup yurttaki çocukları taciz eder hatta daha ileri gidip yurtta kalan bazı çocuklara tecavüz ederler. Hasta ve pis ruhlu, sahtekâr bir adam olarak romanda yer alan Hicabi, bu bağlamda sapık tipi olarak karşımıza çıkar.

Akif Soykan:

Kasımpaşa'da bir çocuk parkında, kum havuzunun içinde ensesinden tek kurşunla öldürülmüş olarak bulunur ve romanın ilk maktulüdür. Kuzguni siyah saçları olan bu genç adam, sağ kulağının yarısı kesik, gözünde kırmızı bir bağ ve yanında oyuncak bir bebekle bulunur.

Akif, çocuk istismarcısıdır ve bu suç nedeniyle defalarca gözaltına alınmış, bir kez de aynı suçtan hüküm giymiştir. Asıl hikâyesi ise ölümünden sonra ortaya çıkar, tıpkı taciz ettiği çocuklar gibi Akif de bir kurbandır.

Akif, kimsesiz bir çocuk olarak Çocuk Esirgeme Kurumu'nda büyür ve yıllarca yurt müdürü Hicabi ve edebiyat öğretmeni Talat tarafından tacize ve tecavüze uğrar. Yıllar sonra büyüyüp yetişkin bir adam olduğunda ise çocuklukken yaşadığı o korkunç olayların izini silemez ve çocukları taciz etmeye başlar. Nitekim Arif hastadır ve hapse girdiği zaman bu hastalıklı halinden kurtulmaya karar verir. Hapisten çıktıktan iki yıl sonra da adı hiçbir taciz vakasına karışmaz. Hatta bu illetten kurtulmak için hadım olmaya karar verir fakat bunu gerçekleştiremeden öldürülür.

Nevzat, olay yerinde görür görmez onu tanır. Akif, yıllar önce Nevzat'ın kızını da taciz etmiştir. Akif o yıllarda henüz yirmi beş yaşındadır. Nevzat, Akif'in o yıllardaki halini şu sözlerle ifade eder:

> *"Temiz bir yüzü vardı; onu görenler çocuklara musallat olan hastalıklı biri olduğunu asla düşünmezdi. Düzgün bir Türkçeyle konuşuyordu, son derece kibardı, hatta fazla kibar…" (s. 27)*

Akif dokuz yaşındayken anne ve babasını trafik kazasında kaybetmiştir. Çanakkale Ezine'deki büyük amcası, maddi durumu iyi olmadığı için Akif'e bakamaz ve onu yetiştirme yurduna bırakır. Zaten Akif'in çilesi de tam olarak o günlerde başlar. Yıllarca tacize uğrar ve tüm hayatı kararır. Başına gelen tüm felaketlere rağmen liseyi başarıyla bitirir. Aynı zamanda çok da güzel hikâyeler yazan Akif, iyileşme fırsatı bulamadan öldürülür.

Hayati:

Serap Hastaneleri'nin dört kurucularından en büyüğüdür. Diğer üç ortağının hisselerini kendisine devretmesiyle dokuz hastanenin tek sahibi haline gelir. Bu hastaneler açılmadan on beş yıl önce küçük kızını organ yetmezliği yüzünden kaybedince organ nakli alanında hizmet veren hastane zincirini kurar ve hastanelere de kızının ismini verir. Romanda Hayati'nin fiziksel özellikleri şu şekilde tarif edilir:

> *"Orta boyluydu, kaslı bir vücudu vardı, ellilerinde olmalıydı. Aslan yelesini andıran gümüş renkli saçları, yanık teni, koyu mavi gözleriyle oldukça yakışıklı sayılırdı." (s. 250)*

Bir dönem adı organ kaçakçılığına karışsa da kendini aklamayı başarır. Fakat organ mafyası olduğu bilgisi doğrudur. Kızının ölümünden psikolojik olarak bir hayli etkilenen Hayati, bu kaybından sonra fakirlerin organlarını alıp zenginlere nakil etmeye başlar. Sahip olduğu dokuz hastaneyi de bu kirli paralar sayesinde kurmuştur.

Önce Kansu'nun hislerini devralır ardından Kansu'yu işten çıkarır. İşsiz kalan Kansu Hayati'yi tehdit eder ve ondan yüklü miktarda para ister. Eğer vermezse yasa dışı organ nakli yaptığını ifşa edeceğini söyler. Çıkmaza düşen Hayati, eski polis Alper

ile birlikte Körebe planını uygulayarak Kansu'yu ortadan kaldırır fakat o da Savcı Nadir tarafından öldürülür.

Kansu Sarmaşık:

Romanda öldürülen üçüncü kişidir. Serap Hastaneleri'nin hissedarlarından olan Kansu, tıpkı Hayati gibi cerrahtır. Bahis adını verdikleri kumar oyununa kendini çok kaptırınca elinde ne var ne yoksa satar ve hislerinin tümünü Hayati'ye devreder. Babasından kalan apartman da dâhil olmak üzere tüm mal varlığını oynadığı bahis oyununda bırakır. Sürekli borç içinde olması ve hastaneden maddi kaynak talep etmesi üzerine çalıştığı hastane ile ilişiği kesilir.

Kansu başarılı ve yetenekli bir cerrahtır fakat bahis tuzağına düştükten sonra bu yeteneğini organ kaçırma işlerinde kullanmaya başlar. Böylelikle de bahisler için gereken mali kaynağı elde eder. Hayati'nin bu duruma daha fazla göz yummak istememesi üzerine Kansu öldürülür ve cesedi lunaparkta dönen salıncaklarda asılı halde bulunur.

Ferit Selcim:

Romanda, ikinci maktul olarak yer alan ve çocuk tacizcisi olan Ferit, aslında bir terzidir, lakabı ise Cicili Ferit'tir. Çocukları taciz etme suçundan üç kere tutuklanmıştır, iki kez bıçaklanmış bir kere de ölümden dönmüştür. Bir zamanlar Haute Couture adındaki kişiye özel ve lüks elbiseler diken Ferit, tacizci olduğunun duyulmasının ardından zengin müşterilerini teker teker kaybetmiştir. Son zamanlarda ise kendi adını kullanmadan başka terziler için elbise dikerek çalışmaktadır. Tıpkı Akif cinayeti gibi onun cinayeti de göstermelik bir cinayettir ve Kansu cinayetini ört bas etmek için öldürülür.

Medeni:

Suriye'deki iç savaştan kaçıp Türkiye'ye sığınan yaşlı bir mültecidir. Karısı ve yeğeni olduğunu iddia ettiği Fahhar ve Azez adındaki iki çocukla Feriköy'deki Sığınma Evleri'nde yaşar.

Esmer, uzun boylu ve zayıf bir adam olan Medeni'nin gözleri ürkekçe bakmaktadır. Mülteci olduğu, bu ülkeye ait olmadığı her halinden bellidir. Üstelik hayatın ona sunduğu şartlar karşısında beli bükülmüştür. Türkçeyi oldukça düzgün konuşan Medeni, Hacettepe Üniversitesi'de Türkçe Tercümanlık okumuştur. Daha önce Türkiye'de iş adamlarına tercümanlık yapmıştır. Fakat Suriye'deki iç savaş onları da darmadağın edince Medeni Türkiye'ye sığınır. Ne kadar istemese de hayatta kalabilmeleri için yeğeni olarak tanıttığı Fahhar'ın böbreğini satmak zorunda kalır.

Ayber:

Göçmen Sığınma Merkezi'nde yaşayan çaresiz bir kadındır. Üç çocuğu ve kendisi gibi öğretmen olan kocası ile birlikte yaşam mücadelesi vermektedir. Çocuklarından en büyüğü olan Bercis, down sendromludur. Medeni'nin Fahhar'ın bir böbreğini sattığını ve çocuğa bir şey olmadığını öğrenince kendi çocuğu olan Bercis'in böbreğini satıp bu sefaletten kurtulmayı ister. Fakat işler Ayber ve kocasının planladığı gibi gitmez ve Bercis bu ameliyatı kaldıramayıp ölür. Günlerce oğullarından haber alamayan aile bir ay sonra polisler aracılığıyla çocuklarının cansız bedeniyle bulur.

Ayber, göz göre göre çocuğunun ölümüne sebep olduğu için büyük bir pişmanlık ve üzüntü duyar. Fakat Türkiye'deki şartların onlar için çok kötü olduğunu ve bunu yapmaya mecbur olduklarını savunur. Ayber şu şekilde tasvir edilir:

> *"Uzun boyluydu erkek, beyaz tenli, koyu renk gözlüydü, kırklı yaşlarını sürüyor olmalıydı; kadın inadına esmerdi, ama güzeldi, hem de çok güzel… Bütün bedenine sinen o ağır hüzün bile bozamamıştı güzelliğini." (s. 296)*

Ayber, yaşadığı tüm acılara rağmen güzelliğinden hiçbir şey kaybetmediği gibi kendi benliğini de yitirmeden yaşamaya, çocukları ve eşiyle birlikte mücadele etmeye devam eder. Göçmen kampında kalan diğer kadınlara ve genç kızların para kazanmak için seçtikleri yolu doğru bulmasa da onları buna mecbur bırakan sisteme karşı çıkar. Ayber, şahıs kadrosunda mülteci tipi olarak yer alır. Bu bağlamda mültecilerin yaşadığı sıkıntıları, yurtsuzluğu, çaresizliği temsil eder.

- **Yardımcı Şahıslar:**

Sipsi İsmail:

Sipsi İsmail, mafya adamıdır ve asıl adı İsmail'dir. Daha önce türlü suçlardan gözaltına alınan Sipsi İsmail de tıpkı Akif gibi kimsesizler yurdunda büyümüştür ve o da Hicabi'nin tacizlerine maruz kalmıştır. Bu nedenle de Akif'in cenazesini sahipsiz bırakmaz, onun da kendisi gibi bir kurban olduğunu düşünür. Sipsi İsmail de tacize uğrayan tüm çocuklar gibi bir kurban olarak yıllarca bu utancın izleriyle yaşar.

Sipsi İsmail diğer mafya adamları gibi polisin karşısında yılışık tavır sergilemeyen, kendince çizgisi olan bir adamdır. Adamları Serkan ve Arda'yı Hicabi'nin evine göndererek Hicabi'nin tuttuğu günlüğü kendisine getirmelerini ister. Çünkü Akif'in öldürülmesiyle Hicabi olayı patlak vermiştir ve eğer evindeki günlük bulunursa kendisinin de bir zamanlar tecavüze uğradığı ortaya çıkacaktır. Bir mafya adamı olarak saygınlığının gölgelenmesine müsaade etmek istemez. Fakat adamları günlüğü bulamaz üstelik Hicabi'yi de öldürürler. Ali'nin günlüğü bulmasıyla da İsmail'in herkesten hatta kendinden bile sakladığı büyük sırrı ortaya çıkar. Namusuna söz gelmemesi için suçunu itiraf ederek ceza almaya razı olur.

Alper Siper:

2012 yılında Körebe dosyasında Zekai ile birlikte çalışır. 2013 yılında ise görevinden istifa eder. Ardından da Siber Güvenlik adında bir şirket kurar.

Katilin geride hiçbir iz bırakmaması ve cinayetler konusunda uzman olması dikkatleri eski polis olan Alper'in üzerine çeker. Üstelik eve ve tekneye sık sık gelip gitmesi de şüpheleri artırır. Zekai ve Celile, onu olmayan çocuklarının yerine koymuştur. Zekai'ye baba, Celile'ye ise anne diye hitap eder. Ayrıca, tekvandoda siyah kuşağı vardır ve maktulleri taşımak için yeterli güce sahip görünür bu da ondan şüphelenmek için bir başka sebeptir.

Münir:

Asayiş Büro 'da görevli olan Komiser Münir, sapıklara ve bilhassa çocuk tacizcilerine karşı oldukça sert üslubuyla karşımıza çıkar. Zeynep'in bu sapıkların bir

tür hastalıklı ruhlara sahip olduklarını ve tüm bunların nedenlerinin araştırılması gerekliliği fikrine şiddetle karşı çıkar. Sapıkların asla ehlileştirilemeyeceğine inanmaktadır. İçten içe, Körebe'nin ülkedeki sapıkları temizlemesine hak verir. Münir, görevini yapan, kendi halinde bir polis memuru tipi olarak şahıs kadrosundaki yerini almaktadır.

Fahhar el Kutubi:

Suriye'deki iç savaştan kaçan on üç yaşında kimsesiz bir çocuktur. Toplama kampında tanıştığı Medeni ve karısı ile birlikte İstanbul'a gelmiştir. Medeni ve karısı, Fahhar'ın böbreğini organ mafyasına satar ve aradan altı ay geçtikten sonra Fahhar ortadan kaybolur. Kaybolmadan önce Şişli'de bir pastanede çalışmaktadır. Son derece akıllı ve terbiyeli bir çocuk olan Fahhar, birkaç gün sonra İstanbul'un serin sularında ölü olarak bulunur.

Azez:

Suriye'deki iç savaştan Türkiye'ye kaçan kimsesiz, altı yaşlarında, esmer bir kız çocuğudur. Medeni ve karısı, onu yanlarına alır ve ona gerçekten değer verirler. Evgenia ise bu küçük kızı oldukça fazla sevmektedir ve onu evlat edinmek ister. Azez her seferinde Nevzat'a kızı Aysun'u hatırlatır.

Ercü:

Ercü, Aşayiş'te komiserdir. Fazlasıyla hırslı bir polis olan Ercü'nün yükselmek için yapmayacağı şey yoktur. Bu nedenle de polis camiasında lakabı Piç Ercü'dür. Başarılı fakat vicdansız bir polistir. Ayrıca Ali ile aralarında önceki yıllara dayanan bir husumet vardır. Nevzat da tıpkı Ali gibi Ercü'den hiç hoşlanmaz ve onu oldukça kötü sıfatlarla niteler. Bu noktada Ercü kötü polis tipi olarak karşımıza çıkar.

Evgenia:

Nevzat'ın Rum asıllı sevgilisidir. Tatavla adında babasından kalan meyhaneyi işletmektedir. Yardımsever ve yumuşak huylu olan Evgenia, Ahmet Ümit'in diğer romanlarında da karşımıza çıkan bir karakterdir. Bu romanda, Evgenia'yı yer aldığı

diğer romanlarından farklı olarak Azez adında Suriyeli küçük bir kızı evlatlık almak için çaba sarf ederken görürüz.

2.13.6. Mekân

Polisiye romanlarda mekânın varoluşu yadsınamaz bir gerçektir. Cinayetlerin herhangi bir mekânda işlendiği göz önüne alındığında mekân ile cinayetler arasında önemli bir bağın varlığı söz konusudur.

Bu bağlamda özellikle polisiye türünde değerlendirilen romanlardaki mekân, cinayetlerin aydınlatılmasında oldukça etkili bir olgu olarak karşımıza çıkar. Romanlarda, cinayetlerin delilleri yine mekânsal bir varoluşla elde edilir ve katille maktulün cinayetin işlendiği yerle bağlantısı ortaya konulur.

Cinayet mekânının seçilme nedenleri bağlamında mekânlar ele alındığında, cinayetin mahiyetinden karakterlerin analizlerine kadar pek çok bilgi mekânlar vasıtasıyla elde edilir. Bu noktada çok bilindik bir atasözü olan *"Aslan yattığı yerden belli olur,"* sözünden hareketle mekân-insan arasındaki ilişkinin varlığı gözler önüne serilir.

Tanzimat Dönemi'nden önce mekâna özel bir anlam yüklenmemekteydi. Fakat bu algı özellikle 19.yy.dan sonra kırılmaya başladı ve mekân tasvirleri belli amaçlara hizmet etmek üzere bilinçli bir şekilde yapıldı.[185] Daha çok doğa tasvirleri ile yüklü olan Tanzimat Dönemi ve Servet-i Fünun edebiyatına nazaran modern edebiyatla birlikte bu algı kırılmaya, polisiye edebiyatla birlikte ise mekân oldukça dikkat çekici ve işlevsel bir unsur olarak karşımıza çıkmaya başlamıştır.

Ahmet Ümit'in *Kırlangıç Çığlığı* romanı da polisiye roman kapsamında değerlendirilen bir romandır. Romanda birbiriyle bağlantılı şekilde işlenen birden fazla cinayet yer almaktadır. Dört cinayet haricinde geriye kalan üç cinayetin mekânları arasında anlamsal bir bağ bulunmaktadır. Bunun haricinde romanda şehir mahiyetinde seçilen mekân İstanbul'dur.

Romanda ilk maktulün bulunduğu yer, İstanbul Kasımpaşa'da bir çocuk parkıdır. İstanbul gibi ara sokakları ve izbe yerleri bol olan bir şehirde, bir cesedin çocuk

[185] *a.g.e.*, s. 135.

parkına bırakılması Başkomiser Nevzat tarafından garip karşılanır. Fakat romanda seçilen cinayet mahallerinin çocuklarla ilintili olması tesadüfi değil, kastîdir. Bu anlamda romanda yer alan cinayet mekânları, fiziksel anlamda açık birer mekân olsalar da ruhsal anlamda kapalılık arz ederler.

> *"İstanbul sürprizlerle doludur. Bu park da öyleydi; beton yığınlarının ortasında bir vaha gibi ansızın çıkıvermişti karşıma. İronik olan, dar sokakların arasında renksiz, sıvasız binaların kıyısında kalmış bu güzelim parka bir ceset bırakılmış olmasıydı*." *(s. 17)*

Romanlarının pek çoğunda İstanbul'un betonarme, ruhsuz siluetine ve mekânsal anlamda yozlaşmasına değinen Ahmet Ümit *Kırlangıç Çığlığı* romanında, bu duruma, binalar arasında kalmış çocuk parkı vasıtasıyla değinir. Betonarmenin yoğun olarak gözler önüne serildiği İstanbul anakentinde, azınlıkta kalan yeşil alanların varlığı, farklı bir bakış açısıyla yorumlanır.

Cesedin gece vakti bırakılması itibariyle çocuk parkı bu saatler için uygun bir mekândır. Nevzat cesedi kaydırağın hemen önündeki kum havuzunda görünce maktul ve mekân arasında anlamsal bir bağ kurar. Ceset tıpkı parkta oynarken yere kapaklanmış ve doğrulamamış bir çocuk gibi kaydırağın hemen önüne bırakılmıştır. *(s. 19)*

Cinayet mahallerinin haricinde romanda yer verilen diğer bir mekân, emekli Başkomiser Zekai'nin bahçesidir. Zekai, emekli olduktan sonra bahçesine daha çok vakit ayırmaya başlar fakat ölüm onu görev başındayken değil, özenle bakımını sağladığı bahçesinde bulur. Nevzat, Zekai'nin evine gittiğinde o betonarme yığınlarının arasında kalan bu şirin, bahçeli eve hayranlıkla bakar ve tıpkı çocuk parkında olduğu gibi bu mekânı da İstanbul'un çarpık mimarisinden ayrı tutar. Denizin kokusunu, bu bahçedeyken alabilmiş olmasını bir mucize olarak niteler: *(s. 37)*

Fakat Nevzat, aynı olumlu duyguları kendi evinde hissedemez. Bu ev bir zamanlar karısı ve kızı ile birlikte yaşadığı yerdir ve onlara dair hatıraları barındırır. Nevzat, baktığı her yerde kaybettiği ailesinin yokluğunu hisseder ve bu eve sığamaz hâle gelir. Hatırların verdiği acılardan ötürü söz konusu edilen mekân, Nevzat için kapalı

bir mekân olarak karşımıza çıkar. Evin korunaklı yapısının yanı sıra aynı güveni ve huzuru Nevzat bu evde hissedemez:

Nitekim karısı ve kızından kalan eşyaları ve giysileri atmaya kıyamayan Nevzat, onları evinin altında yer alan bodrum katta muhafaza eder. Eşyalarıyla birlikte onların da bu katta yaşadıklarını düşünür ve uzun zamandır buraya inmediği için merdivenlerden çıkan sesi, yalnız bırakılmanın acı çekişi olarak yorumlar. Bu bağlamda Nevzat, ölen karısı ve kızının eşyalarını sakladığı bu mekânı kişiselleştirir ve onu kendi yalnızlığına ortak eder:

> *"O kadar çok zaman olmuştu ki alt kata inmeyeli, her adım attığımda basamaklar acı çekiyormuş gibi inliyordu ayaklarımın altında.(...) Burası onların eviydi, bedenleri aramızdan ayrılsa bile eşyaları bu evde kalmalıydı." (s. 46)*

Hicabi'nin Zeytinburnu'ndaki evi ise tıpkı Hicabi'nin kişiliği gibi bir tür kültürel yozlaşmanın örneğini teşkil etmektedir. Gecekondu da olsa nezih ve sakin bir hayat yaşanan eski Zeytinburnu'nun Anadolu'dan İstanbul'a doğru gerçekleşen orantısız göçün bir sonucu olarak nasıl değişip dönüştüğü Nevzat tarafından gözler önüne serilir. *(s. 55)*

Çocukluğundan beri türlü acıya ve eziyete maruz kalan kimsesiz Akif'in evi de tıpkı Hicabi'nin yaşadığı mekânın kendisinden izler taşıması gibi kişisel bir hüviyete sahiptir. Akif'in evi, acılarıyla ve konuşup bağıramadıklarıyla doludur. Fatih Tepebaşılı'nın da belirttiği üzere mekân, bir biçimlendirme aracıdır ve şahısların kurmaca gerçekliklerini yapılandırır.[186]

> *"Maktulün dairesi Eyüp'te, takati çoktan tükenmiş kâgir binaların birinin bodrum katındaydı. (s.65) Bütün duvarlar masmaviydi, kopkoyu, neredeyse laciverte yakın bir mavi. Pencereler ise bordo renkli perdelerle kapatılmıştı." (s. 69)*

Bu bağlamda Akif'in evi onun ruh halinin ipuçlarını verebilecek ibarelere sahiptir. Evinin duvarlarında boş çerçeveler asılıdır. Çerçevelerle aynı renge boyanmış

[186] Fatih Tepebaşılı, *Roman İncelemesine Giriş*, s. 76.

kitaplıkta ise duvarların rengi gibi mavi kâğıtlarla kaplanmış defterler vardır. Komiser Zeynep bu defterleri açtığında hepsinin içinin boş olduğunu görür. Tıpkı çerçevelerin içindeki beyaz kartonlar gibi defterin de içi bomboştur. Akıllara Akif'in çocukluk yıllarında çok güzel hikâyeler yazdığı ve Talat öğretmenin ona hediye ettiği defterler gelir. Belli ki Akif, tacizci öğretmeninin verdiği tüm defterleri saklamış, üzerlerine bir kelime dahi yazamamıştır. Böylesine travmatik bir durumun kanıtları ise Akif'in yaşadığı evin bir parçası haline gelerek onun kişiliğini yansıtır:

> *"Ev, insanın iç dünyasını ve yetiştiği kültürü birebir yansıtan önemli bir yaşama alanıdır. Bu açıdan ev, psikolojik ve sosyolojik çözümlemeler için verimli bir labaratuvar işlevi görür. Romancı, ele aldığı kişiyi ev ortamında göstererek onun kimliğini oluşturan unsurları da açığa çıkarmış olur. Ev, bir insanın kültürün kimlik kartı gibidir."*[187]

Nevzat'ın huzur bulduğu nadir yerlerden birisi Evgenia'nın Tatavla adındaki meyhanesidir. Aslında bu meyhanenin diğerlerinden görünüş itibariyle pek bir farkı yoktur. Burayı Nevzat için özel ve nefes alınabilir kılan Evgenia'nın varlığıdır. Bu bağlamda mekân ve insan arasındaki ilişkinin yakınlığı yadsınamaz bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır:

İstanbul'u seven ve bu şehri bir bütün olarak tüm değerleriyle önemseyen Nevzat, İstanbul'u en çok Salacak civarlarından seyretmeyi sever. Bu noktada mekânsal bir ayrım yapan Nevzat, tıpkı Ahmet Haşim gibi vakitlerden akşamı, karanlığı tercih eder. İstanbul'u kuşatan iğrenç binaların çirkin siluetini karanlıkta daha katlanılır bulur.

Zekai Salacak kıyılarına demirlediği küçük teknesindeki odayı, herkesten gizli olarak yürüttüğü soruşturmanın bir tanığı hâline dönüştürür. Görünürde basit bir balıkçı teknesi olan bu mekân, Zekai'nin sırlarına ortaklık eder. Vaktinin pek çoğunu burada geçiren Zekai, bu küçük odanın her yanını Körebe hakkında çıkan gazete kupürleriyle donatır. Böylelikle mekân ve işlevselliği arasında anlamsal bir bağ

[187] Handan İnci Elçi, *Roman ve Mekân: Türk Romanında Ev*, s. 17.

kurulur. *"Mekânın ortaya konulma biçimi, aynı zamanda onun işlevini de açığa çıkarır."*[188]

Cinayetlerle birlikte harmanlanan mekân konusu, romandaki üçüncü kurbanın evi vasıtasıyla mekânsal değişimi, yozlaşmayı ve bunun akabinde çirkinleşebilmeyi yeniden gözler önüne serer. Bu kez Bomonti semtini ele alan yazar, eskinin ceviz ağaçlarının gölgelendirdiği semtin şimdi plastik ve beton yığınlarıyla kaplandığından dem vurur. Başkomiser Nevzat, insanların kendi elleriyle oluşturdukları bu çirkin yapılara bir de yüklü paralar ödeyip sahip olmalarının mantıksızlığını sorgulayarak İstanbul'a bu kez farklı bir semtten bakar.

Ayrıca romanda Körebe'nin ritüelleriyle işlenen üç cinayetin maktulü, çocuklarla ilintili mekânlara bırakılmaktadır ve bu mekânların hepsi aynı zamanda açık mekân niteliğindedir. Cinayetlerin kamuya açık bir alana bırakılması ya da buralarda işlenmesi cesede veya suça ulaşmayı kolaylaştırır. Ayrıca roman boyunca, iz sürmede yardımcı olacak görgü tanıklarının oluşmasına da olanak tanır. Bu nedenle; *"Açık mekânlar, olay ağırlıklı polisiye roman ve macera romanı türlerinde karşımıza çıkar."*[189]

Romanda cinayet mahalli olarak karşımıza çıkan açık mekânlardan ilki bir çocuk parkıdır; ikincisi bir çocuk müzesi, üçüncüsü ise lunaparktır. Çocuk tacizcilerine dikkat çekmekten çok asıl cinayeti gizlemek için Körebe'yi kendilerine bir kalkan olarak seçen asıl zanlıların, cesetleri bu mekânlara bırakmalarının ardında bir amaç gizlidir. Körebe'nin işlediği cinayetlerin ardında yatan sebep çocuk tacizcileridir ve katil bu nedenle kurbanlarını öldürdükten sonra cesetlerini çocuklarla ilintili olan mekânlara bırakmayı tercih etmektedir. Bu bağlamda seçilen mekânlar, katillerin amaçlarına hizmet eder niteliktedir ve amaç cinayetleri kamuoyuna duyurabilmektir.

2.13.7. Zaman

Genel itibariyle romandaki anlatma zamanı ve yazma zamanı birbirine karıştırılsa da her anlatıcının roman yazarı olarak düşünülemeyeceği gibi anlatma zamanı da

[188] Mehmet Bakır Şengül, "Romanda Mekân Kavramı", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Volume 3/11 Spring 2010, s. 537.
[189] a.g.m., s. 537.

romanın yazılma zamanı olarak düşünülemez. Okuma zamanı ise okuyucudan okuyucuya farklılık göstermesi bağlamında daha öznel bir zaman çeşididir.

Romanda zaman mefhumu önemli bir unsurdur fakat polisiye romanlarda zaman kavramı diğer romanlarına nazaran daha yavaş ve ayrıntılı bir şekilde ilerler. Romanda bir gün içerisinde pek çok olay meydana gelir; bu bir gün sayfalarca bazen de birden fazla roman bölümü boyunca sürebilir. Çünkü cinayetin ve gizemin çözümlenmesi bağlamında zaman aralığı oldukça önemlidir; zaman az fakat dolu dolu ilerler.

Cinayetlerin sonuca bağlanması için bir an evvel soruşturmanın tamamlanması hedeflenir ve bu nedenle polisiye romanlarda olayların geçtiği süre kısadır. *Kırlangıç Çığlığı* romanı, Ahmet Ümit'in polisiye türü kapsamında yer alan eseridir ve bu bağlamda romanda zaman kavramı kısa tutulmaktadır.

Edebî eserlerde özetleme tekniğinden yararlanılarak roman zamanında tasarruf sağlanır. *"Yani romancı, hikâye için gerekli, fakat üzerinde durmaya değmeyen roman unsurlarını sahne tekniğiyle ayrıntılı bir şekilde vermez. Bu durumlarda kullanılan teknik özettir."*[190] Böylece romandaki zaman kısalır fakat anlatımda herhangi bir kopukluk meydana gelmez.

Bazen vaka içinde önemsiz görülen yerler tamamen atlanılır ve aradaki günler, haftalar aktarılmaz. Bu atlamalar vaka/olay örgüsünde herhangi bir boşluk veya anlaşılmazlık yaratmazsa roman önemsiz detaylardan arındırılarak akış canlı tutulur. Fakat romanda gereksiz ve çok sayıda yapılan atlamalar, olay örgüsünde anlam kopukluğuna neden olur. Bu atlamalar yerine anlatmaya bağlı edebî eserlerde özet tekniği daha çok kullanılır. Seçil Dumantepe anlatmaya bağlı edebî metinlerde özetlemeyi şu şekilde ifade eder:

> *"Birkaç gün, ay ya da yılın, eylem veya konuşma ayrıntılarına girmeden birkaç paragraf ya da sayfada anlatılmasıdır. Örneğin; kahramanın hayatındaki 5 yıllık bir dönemi bir iki paragrafla, bazen de birkaç*

[190] Phylis Bentley, "Özet Tekniğinin Kullanılışı", *Roman Teorisi*, (Hazırlayan: Philip Stevick), Akçağ Yayınları, Ankara 2017, s. 49.

cümleyle anlatabilir. Bu durumda anlatı zamanı öykü zamanından kısadır.”[191]

Kırlangıç Çığlığı romanda, mekânsal değişimlerde zamanın atlanması durumu söz konusudur. Örneğin romanda, Akif'in evinden çıkan Nevzat ve Ali'nin Dolmabahçe Sarayı'na gidişi, buradaki kafeye varmaları gibi süreçler romanda atlanılan zaman aralıkları olarak karşımıza çıkar. Bu aralıklar bazı durumlarda özetleme tekniğinden yararlanılarak okuyucuya sonradan aktarılır.

Kırlangıç Çığlığı romanında, vaka zamanı açık bir şekilde verilir. Bunun nedeni, cinayet tarihlerinin cinayetlerin çözülmesi için önemli olmasıdır. Romanda vaka zamanı 2 Haziran 2017'dir. Bu bağlamda verilen tarih, aynı zamanda romanın nesnel zamanıdır. 2 Haziran 2017, herkes için yaşanmış ya da yaşanacak olan ortak bir zaman dilimidir. Nurullah Çetin'in nesnel zamanı tanımlayışı ise şu şekildedir:

“Romanda nesnel zaman, romana göre canlı olan, gerçek olan ya da yüzey yapıda, ön planda yer alan zaman dilimidir. Mesela Birinci Dünya Savaşını konu alan romanın nesnel zamanı, 1914 ve sonrası yıllardır. 1914 ve sonrası yıllar, romana ait bir zaman dilimi değil; genel, herkese ait bir zamandır.”[192]

Anlatma zamanı yani vakanın yazıya geçirilme tarihi, romanda yer almamaktadır bu da romanın daha gerçekçi bir metin olarak algılanmasına yardımcı olur. Bu bağlamda anlatma zamanı hakkında romanda net bir tarih olmasa da anlatıcının kullandığı üslup ve haber kipleri neticesinde romanın vaka zamanıyla anlatma zamanının farklı tarihlerde yer aldığı kanısına ulaşılır.

Kırlangıç Çığlığı romanında, vaka zamanı ve anlatma zamanı birbirinden farklıdır. Anlatıcı yaşanan olayları, olayların bitiminden sonra aktarır fakat aradaki bu sürecin ne kadar olduğu romanda belirgin değildir.

Geçmiş zamana ait olaylara ya da karakterlerin geçmiş yaşamlarına değinildiği bazı durumlarda zamanda geriye gidilerek art zamanlı bir anlatım tercih edilir. Akif'in

[191] Seçil Dumantepe, *Roman ve Öyküde Zaman*, s. 294.
[192] Çetin, *a.g.e.*, s. 129-130.

geçmiş yıllarda Başkomiser Nevzat'ın kızını da taciz ettiğine değinmek amacıyla zamanda geriye dönüş yapılır. Bunlar romanda anı niteliği de taşırlar.

Kırlangıç Çığlığı romanında zaman, nesnel ve vaka zamanı olmak üzere iki başlık altında incelemeye uygundur. Romandaki nesnel zaman 2017 yılının Haziran ayının ilk haftasını esas alırken, romanın vaka zamanı toplam yedi günden oluşmaktadır. Anlatma zamanı ise romanda elde edilemeyen bilgi dâhilindedir.

2.13.8. Dil ve Üslup

Kırlangıç Çığlığı romanında kullanılan dil, oldukça sadece ve akıcıdır. Romanda yer alan şahısların karakteristik özellikleri bağlamında konuşma tarzları da değişiklik göstermektedir. Örneğin cevval bir polis olan Ali'nin zanlılarla konuşma tavrı daha hamasidir ve kullandığı kelimeler argo ve küfür kategorisinde değerlendirilebilecek türdedir. Romanda, devrik ve eksiltili cümlelere nazaran kurallı cümlelerin kullanımı çoğunluktadır. Romanda yöresel ve uydurma sözcüklere yer verilmemekle beraber kurbanların öldürülmeden önce nasıl etkisiz hale getirildiklerinin anlatıldığı kısımda, kullanılan tıbbî terimler dikkat çeker.

Anlatıcı, zaman zaman hiciv üslubuna yer vererek bazı konu ve olaylar hakkındaki eleştirel bakışını ortaya koyar, irdeler ve yargılar. Bunun en güzel örneği ise Suriyeli mültecilere yönelik düşüncelerini aktarırken karşımıza çıkar.

Roman, kullanılan deyimler, atasözleri ve ikilemelerle zengin bir anlatıma sahiptir. Zanlıların alt kültür ve mafya adamlarının olduğu göz önüne alındığında ise küfür ve argo kelimelere yer verilmesi olağan bir durumdur.

İkilemeler:

Yapış yapış, ballandıra balladıra, cayır cayır, kolay kolay, delik deşik, boncuk boncuk, apar topar, bölük pörçük, tane tane, ağır ağır, apar topar, teker teker, yana yana, kıtır kıtır, derin derin, zaman zaman, sert sert, suçlu suçlu, kesik kesik, ses seda, ağlaya ağlaya, gizli gizli, tek tek, gevrek gevrek, bıcır bıcır, horul horul, pis pis, küstah küstah, abuk sabuk, sinirli sinirli, derme çatma, cayır cayır, epi topu, boş boş, kıpır kıpır, parça parça, iri iri, hızlı hızlı, şıpır şıpır, tatsız tatsız, usul usul.

Deyimler:

Allah'ın bildiğini kuldan saklamamak, mest olmak, baltayı taşa vurmak, cayır cayır yanmak, kılı kırk yarmak, göze alamamak, eli boş dönmek, aklının ucundan geçmemek, yüreğine taş basmak, beti benzi atmak, lafı ağzına tıkamak, boynunu bükmek, kestirip atmak, ağzındaki baklayı çıkarmak, töhmet altında bırakmak, tereyağından kıl çekmek, sarmaş dolaş olmak, omuz silkmek, pişkinliğe vurmak, hasret gidermek, sahalara geri dönmek, tadı kaçmak, kılı kırk yarmak, göz atmak, aklını kurcalamak, diş göstermek, tabana kuvvet kaçmak, fikir yürütmek, dudak bükmek, kendine yedirememek, yaşı kemale ermek, ağzı laf yapmak, gönlü razı olmamak, ayağı kesilmek, kulak vermek, köşesine çekilmek, ilaç gibi gelmek, gözleriyle yemek, dize gelmek, işi mavraya vurmak, iç geçirmek, eşek sudan gelinceye kadar dövmek, akıl sır erdirememek, gönlünü almak, yerin dibine geçmek, tabanları yağlamak, beti benzi atmak, kol kanat germek, defterini dürmek, anasından emdiği sütü burnundan getirmek, kanı çekilmek, can atmak, tık çıkmamak, fal taşı gibi açılmak, tongaya düşmek, zıvanadan çıkmak, zeytinyağı gibi üste çıkmak, öküz altında buzağı aramak, yanıp tutuşmak, yelkenleri indirmek, meydan okumak, kuyruğu dik tutmak, sabrı taşmak, canını dişine takmak, kan beynine sıçramak, dank etmek, kestirip atmak, ayaklarını yerden kesmek, istifini bozmamak, yalayıp yutmak, yakayı ele vermek, burun buruna gelmek, temize çıkmak, canına mal olmak, yüreği ağzında yaşamak, papara yemek, göz kulak olmak, bayramlık ağzını açmak, fırça yemek, göz yummak, akıl yürütmek, cuk oturmak, kestirip atmak, kan ter içinde kalmak, damarına basmak, boş atıp dolu tutmak, dilinin altındaki baklayı çıkarmak, başının etini yemek, zıvanadan çıkmak, gözünü boyamak, yabana atmamak, taş çıkartmak, dünyaya kazık dikmek, dört dönmek, tereyağından kıl çekmek, yerle yeksan olmak, içi cız etmek, çileden çıkmak, eli kolu bağlı beklemek, başını yakmak, yüzünde güller açmak, elini kana bulamak, akıl sır erdirememek, gözü açık gitmek, kulak kesilmek, medet ummak, lafı gediğine koymak, hafife almak.

Atasözleri:

Su testisi suyolunda kırılır.

Kambersiz düğün olmaz.

Üzümü ye, bağını sorma.

Argo ve Küfür:

Romanda kullanılan küfür ve argolar, roman dilini günlük konuşma diline yaklaştırırken aynı zamanda sokak jargonunu da yansıtır.

Manyak, lan, lavuk, şerefsiz, yavşak, labunya, peşkeş çekmek, piç, mafyozo, naber lan zurna, şapa oturmak, zırtapoz, pezevenk, zulayı patlatmak, anam avradım olsun, köftehor, racon kesmek, gavat, maval okumak.

Terim:

Tıp ve Eczacılık Terimleri: Mivakuryum, nöromüsküler bloker, perifetik, anestezi.

BÖLÜM 3
ROMANLARIN YAPI VE ANLATIM ÖZELLİKLERİNİN MUKAYESELİ OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ

Çalışmanın bu bölümünde, Ahmet Ümit'in on üç romanı oluşturulan tablolarla birlikte bütüncül bir değerlendirmeye tabi tutulmaktadır. Romanlar; tertip, konu, anlatıcı ve bakış açısı, şahıs kadrosu, mekân, zaman, dil ve üslup başlıkları adı altında toplu bir bakış açısıyla benzerlikleri ve farklılıkları yönünden de ele alınmaktadır.

3.1. Romanların Tertibi

Ahmet Ümit'in romanları; sayı, başlık, hem sayı hem başlık şeklinde meydana gelmektedir. Fakat en çok tercih edilen bölümlendirme şekli sayı ile yapılmaktadır. Romanlardaki bölümlerin sayı ile oluşturulma durumu ise iki çeşittir. İlkinde sıra sayıları (birinci, ikinci, üçüncü…) kullanılırken ikincisinde sayı ve başlıklar aynı anda tercih edilmektedir.

Romanlarda tercih edilen bölümlendirme şekilleri farklı olsa da, bu bölümlerin oluşmasındaki en önemli etken, olay örgüsünün değişim göstermesidir. Bu değişim bazen bir mekânın, anlatıcının ya da anlatılan zamanın değişmesi ile de meydana gelir.

Patasana romanında iki farklı olay örgüsü yer alır. Bundan dolayı romandaki bölümlendirme de iki şekilde karşımıza çıkar. Her bir olay örgüsü kendi içinde yirmi sekiz bölümden meydana gelir ve bu da toplamda elli altı bölüme tekâmül eder. Yazar, romanında böyle bir olay örgüsünü tasarlarken ilk hikâyenin bölümlerini birinci bölüm şeklinde sıralar. İlk hikâyeye paralel olarak ilerleyen ikinci hikâye ise konuya uygun bir şekilde, tabletler şeklinde bölümlendirilir.

Aynı örnek *Ninatta'nın Bileziği* romanında da karşımıza çıkar. Romandaki bölümler, içeriğe uygun olarak tabletlerden oluşur. Böyle bir yapılandırma her iki romana da gerçeklik algısı katar. Tabletlerin her biri farklı bir hiyerogliflerle zenginleştirilirken bölüm başlarında kullanılan bu hiyerogliflerin anlamları romanın sonunda açıklanır.

Bunun haricinde *Ninatta'nın Bileziği* romanının yine son sayfalarında, romanda yer alan kişilerin listesi yer almaktadır.

Elveda Güzel Vatanım romanı, mektuplardan meydana gelmektedir. Romanlardaki bölümler yazılan mektuplar esas alınarak oluşturulmuştur. Mektupların yazarı olan Şehsuvar Sami'nin gün içerisinde yazdığı mektuplar, romanda bölümler arası geçişi sağlar. Ayrıca bölümler, mektupların içeriğine uygun düşecek şekilde başlıklandırılmıştır. Şehsuvar Sami'nin Ester'e göndermek amacıyla yazdığı romanların Ester tarafından kitap haline getirildiği bilgisi, 1935 tarihli Ulus gazetesinin ilk sayfasında haberin sözde kupürü olarak romanın son sayfasında yer alır. Romanda ayrıca İttihat ve Terakki'nin 1889 yılından 1918 yılına kadar olan varlığının kronolojisi bulunurken konu edinilen dönemin dili itibariyle kullanılan kelimeler için romanda sözlük kısmına da yer verilmiştir.

İstanbul Hatırası romanında ise Ahmet Ümit, diğer romanlarından farklı bir bölümlendirme yoluna gitmeyi tercih eder. Bu roman, yedi ana bölümden meydana gelir ve her bölüm öncelikle sayı ya da başlıkla isimlendirilmeyen bir iki sayfalık farklı bir dönemi yansıtan bölümle başlar. Sadece son bölümünde ara bölümlemeler yer almaz. Diğer altı bölüm, birbirinden farklı sayıda alt bölümlerden meydana gelir.

Bunların haricindeki Ahmet Ümit'in diğer on iki romanında ise normal bir bölümlendirme yoluna gidilir. Romanların hepsinde bir bölümlendirme söz konusudur ve bölümler sayıca fazladır. Bu duruma ters orantılı olarak bölümlerin içeriği bazen iki, üç sayfadan ibarettir.

Ahmet Ümit; *Elveda Güzel Vatanım*, *Sultanı Öldürmek*, *İstanbul Hatırası*, *Bab-ı Esrar* ve *Kavim* romanlarında işlenen konulara kaynaklık eden bazı kitaplara, romanlarının sonunda kaynakça olarak yer verir. Bu kaynakçalar, romanı besleyen konularla ilişkilidir. Kurgusal anlamda ele alınan konular, farklı bir bilgilenme yaşamak isteyen okuyucuların ilgisine sunulur. Bu durum edebiyatımızda sık karşılaşılan bir durum olmamakla beraber Ahmet Ümit'in romanlarında oldukça dikkat çekicidir. Bu bağlamda Ahmet Ümit'in romanları edebiyatımıza farklı bir yaklaşım getirir.

Sonuç olarak romanların kurgulanışı bölümler vasıtasıyla sağlanır ve romanlardaki bölümlerin sayıca çok olması dikkat çeker. Bu bölümler romandaki kurgunun akışında önemlidir. Romanda önemsiz olaylar, bu bölümler vasıtasıyla geçilir ve zamanda ve mekânda geçiş kolaylaşarak romanlarda olası anlamsal ve mantıksal kopuklukların önüne geçilir.

Tablo 3. 1. Romanların tertibi

Roman Adı	Bölüm Sayısı	Bölümlendirme Şekli
Sis ve Gece	27	Sıra sayısı ile
Kar Kokusu	31	Sıra sayısı ile
Patasana	28+28	Sıra sayısı ile bölüm ve tablet
Kukla	40	Sıra sayısı ile
Beyoğlu Rapsodisi	33	Sıra sayısı ile
Kavim	39	Başlıklar şeklinde
Ninatta'nın Bileziği	12	Tabletler şeklinde
Bab-ı Esrar	46	Sayı ve başlıklar şeklinde
İstanbul Hatırası	7 Ana Bölüm (11+13+14+9+9+7)	Başlıklar şeklinde
Sultanı Öldürmek	49	Sayı ve başlıklar şeklinde
Beyoğlu'nun En Güzel Abisi	49	Başlıklar şeklinde
Elveda Güzel Vatanım	45	Başlıklar şeklinde
Kırlangıç Çığlığı	57	Sayı ve başlıklar şeklinde

3.2. Konu

Ahmet Ümit'in romanlarında işlediği konular oldukça çeşitlidir. İki romanı haricindeki on bir romanında cinai kurguları ele alan yazarın bu romanları polisiye edebiyat ürünleridir. *Elveda Güzel Vatanım* ve *Ninatta'nın Bileziği* romanlarında da ölümler yaşansa da bu romanlarda cinayetler ve ölümler üzerinde durulmaz, romanlarda anlatılmak istenen konu başkadır.

Ninatta'nın Bileziği romanı, destansı bir özellik taşır. Bu anlamda onu, *Binbir Gece Masalları*'na benzetmek mümkündür. Ninatta adında genç bir kadının gençliğinden yaşlılığına kadar etkisi altında kaldığı lanet, romanın konusunu meydana getirir.

Elveda Güzel Vatanım romanında konu, İttihat ve Terakki Cemiyeti ve cemiyete üye olan fedaileri, onların bu inanç uğruna verdikleri mücadeleleri, ihanetleri ve kayıpları ele alır. Aynı zamanda bir dönem romanı olarak nitelendirebileceğimiz bu roman, pek çok tarihî gerçekliği olan olayları da konusu dâhilinde ele alır.

Sis ve Gece romanı, Ahmet Ümit'in ilk romanıdır ve konu itibariyle MİT görevlisi Sedat'ın nezdinde, teşkilattaki anlaşmazlıkları ve sol görüşle bağlantılı insanların yaşamlarına yer verir. Roman bu iki konu ekseninde ilerlerken Sedat ve Mine'nin aşkı da bu iki konuyla harmanlanır.

Kar Kokusu romanı, Ahmet Ümit'in 1980'li yıllardaki siyasi yaşamından ve Moskova'daki yıllarından izler taşır. Yazar tarafından yarı otobiyografik bir roman olarak tanımlanan *Kar Kokusu* romanı, Moskova'da ve Türkiye'de yaşanan siyasi olaylara ışık tutarken bir yandan da faili meçhul olarak işlenen cinayetin etrafında kurgusal bir mahiyet kazanır.

Patasana romanı iki farklı olay örgüsünden meydana gelmesi sebebiyle iki farklı konuyu ele alır. Bu bağlamda her iki konuda da "öldürme" eylemi üzerinde durulur. Çerçeve hikâyede, haksız yere insanları öldürenlere tepki amaçlı üç cinayet işlenirken, iç hikâye olarak adlandırılan diğer hikâye, intikam hırsıyla tüm şehrin katledilmesine sebep olan Patasana'nın pişmanlıklarını konu edinir.

Kukla romanında iki üvey kardeş arasındaki düşmanlıktan hareketle sağ-sol olaylarına ve 1996 yılında meydana gelen Susurluk Olayı ele alınır. *Kavim* romanında ise dinsel temalar ağırlıktadır. Müslüman, Hıristiyan, Süryani ve inançsızlık konuları üzerinde duran romanda işlenen cinayetin sebebi yine sağ-sol siyasi ayrımına dayanır.

Beyoğlu Rapsodisi romanı, yaklaşık seksen yıl önce işlenen cinayetleri ve bu cinayetlerin gizlenmesi için işlenen dört yeni cinayeti konu edinir.

Bab-ı Esrar romanında, Karen Kimya karakterinden hareketle Şems ve Mevlana'nın yüzyıllar öncesine ait hikâyesi okuyucuyla buluşturulur. Romanda mistik unsurlar hat safhadadır. Gerçekle hayalin, rüya ile sanrıların bir arada ilerlediği romanda, gerçek olanla olmayanın ayrımını yapmak güçtür.

Beyoğlu En Güzel Abisi romanı Tarlabaşı semtinde işlenen bir cinayetle birlikte bu semtte yuvalanmış kanundışı birtakım adamların rant savaşını konu edinir. Tarlabaşı semtinin kültürel ve yapısal yozlaşmasını ele alan romanda, Tarlabaşılılar ve Öztarlabaşılılar kulüplerinin çete savaşları konu edinilirken bir yandan da Nevzat Başkomiser ve ekibi işlenen cinayeti araştırır.

İstanbul Hatırası romanında, tarihî mekânları yok edenlere karşı iki eski arkadaşın açtığı kanlı savaş anlatılır. Yekta ve Demir'in çok sevdikleri Handan'ın ve oğlu Umut'un ölümüne neden olan bir inşaat firması için çalışan yedi kişiyi, büyük bir soğukkanlılıkla öldürüp İstanbul'un tarihî mekânlarına bırakılması anlatılır. İşlenen cinayetlerden çok, romanda İstanbul'un bu tarihî mekânları üzerinde durulur. Topkapı Müzesi'nde görevli olan Leyla'nın işbirliğiyle Başkomiser Nevzat, İstanbul'un yüzyıllar boyunca tanıklık ettiği yedi büyük devlet adamına ve arkalarında bıraktıkları tarihî yapıların varlığına rehberlik eder.

Sultanı Öldürmek romanında ana izlek yine İstanbul'dur. Konu itibariyle dünyaca ünlü bir tarih profesörünün öldürülmesi ele alınırken onun ölmeden önce üzerinde çalıştığı düşünülen "Fatih Sultan Mehmet ve Baba Katli" konusu romana hâkim olan bir diğer konu olarak karşımıza çıkar.

Kırlangıç Çığlığı romanında cinayetlerle birlikte vurgulanmak istenilen asıl konular; çocuk istismarı, mülteciler ve organ mafyasıdır. Bu anlamda *Kırlangıç Çığlığı* romanı ele aldığı konular bakımında toplumsal konulara eğilen, onları gözeten bir romandır.

Sonuç olarak Ahmet Ümit'in *Ninatta'nın Bileziği* ve *Elveda Güzel Vatanım* romanları, polisiye edebiyatın izlerinden uzak olan romanlarıdır. *Elveda Güzel Vatanım* romanında Yüzbaşı'nın öldürülmesi bir cinai olaydır fakat romanda bu cinayetin izleri sürülmez. Olayların gelişmesiyle birlikte cinayeti işleyen kişinin kimliği ortaya çıkar. Romanda üzerinde durulan konu daha çok İttihat ve Terakki Dönemi'nde yaşanan siyasi ve toplumsal birtakım olaylardır.

Bu romanların dışında kalan diğer on bir roman, Ahmet Ümit'in polisiye türünde yazmış olduğu, cinai unsurların ve muammanın bir arada yer aldığı romanlarıdır.

3.3. Anlatıcı ve Bakış Akışı

Anlatıma dayalı edebî sanatlarda anlatıcı faktörünün rolü önemlidir. İster hikâye ister roman olsun anlatıma dayalı edebî eserlerde bir anlatıcının varlığı zorunludur. Söz konusu edilen hikâye(olay), bu anlatıcı kimliğinin aracılığıyla aktarılır. İsmail Çetişli, anlatıcı hususunda şu ifadeleri kullanır:

> *"Bütün anlatma esasına bağlı eserler/türler, temelde iki unsurdan oluşurlar. Bunlar; "anlatan" ve "anlatılan"; yani "hikâyeci" ve "hikaye"dir. Destandan masala, efsaneden halk hikâyesine, modern hikâyeden romana kadar uzanan geniş bir yelpaze oluşturan anlatma esasına bağlı eser/türlerin özünü teşkil eden "anlatma/tahkiye", ancak "anlatıcı/hikâyeci" ve "anlatılan/hikâye" ile var olabilir. Zira anlatıcı, anlatma eylemi ile hikâyeyi var kılarken; hikâye de, anlatıcıya anlatma malzemesin vererek onun bu sıfatı kazanmasına zemin hazırlar. Dolayısıyla diğer anlatma esasına bağlı edebî eserler/türler gibi, roman ve hikâyenin varlığı, mutlak manada bu iki unsura muhtaçtır."*[193]

Bu bağlamda anlatıcının anlatmaya dayalı edebî eserlerdeki rolü, olan biteni birtakım bakış açılarını kullanarak okuyucuya aktarmaktadır. Romanlarda gözlemci ve özne anlatıcının yer alabileceği gibi birden fazla anlatıcının söz konusu olduğu anlatıcı tiplerine de rastlanır. Buna çoğul anlatıcı adı verilir.

> *"Roman kişilerinin kendi kendilerini ayrı ayrı anlatması ve kendi kendilerini ifade etmeleridir. Ayrıca bir romanda birden çok anlatıcı tipine yer verilmesidir. Bu, kuşkusuz romanın tekdüze anlatımını kıran, okuyucuyu uyanık tutmaya yarayan, romana bir çeşni ve renk veren bir uygulamadır. Ayrıca bazı durum ve olaylar gözlemci, bazıları da özne anlatıcıyla aktarılabilir. Dolayısıyla romanı bazen sadece tek bir anlatıcı tipiyle anlatmak yetersiz kalabilir. Böyle durumlarda çoğul anlatıcı işlevsel bir konum kazanır."*[194]

Ahmet Ümit'in diğer romanlarındaki anlatıcı ve bakış açıları şu şekildedir:

---

[193] İsmail Çetişli, *Metin Tahlillerine Giriş/2*, s. 101.
[194] Nurullah Çetin, *Roman Çözümleme Yöntemi*, s. 115-116.

Tablo 3. 2. Anlatıcı ve bakış açısı

Romanın Adı	Anlatıcı	Bakış Açısı
Sis ve Gece	Özne anlatıcı	Tekil bakış açısı
Kar Kokusu	Gözlemci anlatıcı	Hâkim bakış açısı
Patasana	1. Gözlemci anlatıcı 2. Özne anlatıcı	1.Çoklu bakış açısı 2.Tekil bakış açısı
Kukla	Özne anlatıcı	Tekil bakış açısı
Beyoğlu Rapsodisi	Özne anlatıcı	Tekil bakış açısı
Kavim	Özne anlatıcı	Tekil bakış açısı
Ninatta'nın Bileziği	Özne anlatıcı	Tekil bakış açısı
Bab-ı Esrar	Özne anlatıcı	Tekil bakış açısı
İstanbul Hatırası	Özne anlatıcı	Tekil bakış açısı
Sultanı Öldürmek	Özne anlatıcı	Tekil bakış açısı
Beyoğlu'nun En Güzel Abisi	Özne anlatıcı	Tekil bakış açısı
Elveda Güzel Vatanım	Özne anlatıcı	Tekil bakış açısı
Kırlangıç Çığlığı	Özne anlatıcı	Tekil bakış açısı

Ahmet Ümit'in romanlarında çoğul anlatıcı modeline rastlanmamaktadır. Romanlarında daha çok özne anlatıcıyı tercih eden Ahmet Ümit, genel olarak roman karakterleri anlatıcı olarak seçerek romanların kurgusundaki gerçeklik olgusunu sağlamlaştırır. *Patasana* romanında farklı olarak iki anlatıcının varlığı hissedilse de aslında romanda tercih edilen anlatıcı türü gözlemci anlatıcıdır. Gözlemci anlatıcı hâkim bakış açısının yanı sıra roman şahıslarından birinin bakış açısından yararlanarak aktarım yapma yoluna gider. Bu noktada devreye iki bakış açısı çıkar fakat bu romanda çoğul anlatıcının olduğu anlamına gelmemektedir:

> *"Gözlemci anlatıcı, olayları roman kişilerinden birinin görüş açısıyla, onun bakışı ve değerlendirmesi açısından aktarır. Burada roman kişisi, olayları, kişileri, varlık ve durumları kendi öznel bakış açısı, algılama*

biçimi ve görüp değerlendirmeleriyle, kendi yorumuyla izler ama bu durum, roman kişisinin değil, gözlemci anlatıcının ağzından aktarılır.''[195]

Patasana romanında hâkim olan anlatıcı tipi gözlemci anlatıcı olmakla beraber anlatıcının bakış açısıyla beraber kullanılan bir diğer bakış açısı da romanın başkarakteri olan Esra'ya aittir. Ayrıca bu romanda iki farklı olay örgüsünün yer alması bakımından romanın iç hikâye olarak adlandırılan kısmında özne anlatıcının varlığı söz konusudur.

Ahmet Ümit'in romanlarında genel itibariyle kullanılan anlatıcı tipi, özne anlatıcıdır. Özne anlatıcı, romanın herhangi bir kahramanı olmasından ziyade, daha çok romanın başkarakteri durumundadır. Buna özne anlatıcı denilebildiği gibi kahraman anlatıcı da denilebilir.

"Ben anlatım konumunda, anlatıcının yeri tamamen kurmaca dünyadadır, tıpkı diğer kurmaca kahramanlar gibidir. Dolaylılık ilkesi bunun aracılığıyla gerçekleşir. Bu konumda karakterlerin dünyasıyla anlatımın dünyası arasında uyum vardır.''[196]

Dolayısıyla özne anlatıcıda kullanılan bakış açısı, tekil bakış açısıdır. Anlatıcı, roman kurgusunda olayları hem yaşayan hem de aktaran pozisyonundadır. Bu nedenle özne anlatıcı tipinin kullanıldığı romanlarda anlatım özneldir; anlatıcı yaşadıklarını ve gördüklerini kendi bakış açısından yansıttığı için nesnel davranması zordur.

Kar Kokusu romanı, Ahmet Ümit'in de deyimiyle yazarın yarı otobiyografik romanıdır. Yazar bu nedenle romanda anlatıcı olarak gözlemci anlatıcıyı tercih eder. Bunu yaparken de hâkim bakış açısını kullanır ve şahısların geçmişlerini, içlerinden geçenleri bilir. Böylece romandaki kahramanlardan biri olmayarak olaylara gözlemci kisvesi altından bakabilir. Romandaki herhangi bir kişi olarak karşımıza çıkmayan Ahmet Ümit, kurgudaki cinayetler haricinde, Sovyetler Dönemi'nde yaşanan olaylara ışık tutar. Cinayetler haricinde Moskova'da ve Türkiye'de hüküm süren siyasi hayat, Ahmet Ümit'in Leninizm Enstitüsü'nde geçirdiği zaman dilimlerine değinilir.

---

[195] *a.g.e.*, s. 108.
[196] Fatih Tepebaşılı, *Roman İncelemesine Giriş*, s. 161.

Patasana ve *Kar Kokusu* romanlarının haricindeki diğer on bir romanda, özne anlatıcı tipi kullanılmaktadır. Bu romanlardaki bakış açısı da tekil bakış açısıdır. Başkomiser Nevzat'ın yer aldığı romanlarda aktarım onun nezdinde gerçekleştirilir. *Kukla*, *Sultanı Öldürmek*, *Sis ve Gece*, *Bab-ı Esrar*, *Ninatta'nın Bileziği*, *Beyoğlu Rapsodisi*, *Elveda Güzel Vatanım* romanlarında ise anlatıcılar yine özne anlatıcı olmakla beraber hepsinde bu görevi farklı farklı kişiler üstlenir.

3.4. Şahıs Kadrosu

Ahmet Ümit'in romanlarındaki şahıs kadrosu, çok farklı statüde ve kimlikte olan insanlardan meydana gelir. İnsan haricinde, *Beyoğlu'nun En Güzel Abisi*, *İstanbul Hatırası* romanlarında Başkomiser Nevzat'ın mahallesindeki Bahtiyar adlı köpek de romanda yer alan bir diğer canlı varlıktır.

Bu bağlamda romanlarda yer alan karakterler oldukça çeşitlidir. Toplumun her kesiminden insanı romanlarına dâhil eden Ahmet Ümit, bu harmoniyi başarıyla oluşturur. Polisiye türdeki romanlarında suç ve suçlular bu anlamda her kesimden insan olarak karşımıza çıkar. Bu da romandaki muammayı artırır, suçlunun tahminini zorlaştırır.

Ahmet Ümit'in birkaç romanını okumuş olan okuyucu ise bu durumun farkında olarak tüm karakterlere şüphe ile yaklaşmayı öğrenir. *Kırlangıç Çığlığı* romanında suçlunun, cinayetlerin soruşturmasını yürüten Savcı Nadir olması, roman açısından beklenmeyen bir sondur. Bu anlamda romanda yer alan şahısların kurgusu başarılıdır.

Polisiye türünde olan romanlarında suçlular; savcı, veteriner, şair, müzisyen, temizlikçi, akademisyen, eski bir polis olabilirken cinayeti aydınlatmaya çalışanlar çoğu zaman polis ya da dedektifler olarak karşımıza çıkmaz.

Sis ve Gece romanında Milli İstihbarat Teşkilatında görevli olan Sedat, bir yandan Mine'yi ararken diğer yandan kendisine saldıranların izini sürer. Suçluların peşine düşen Sedat, romanın sonunda kendisine ulaşır. Romanda hem suçun peşine düşen hem de suçlu kendisidir.

Kar Kokusu romanında komünistler konu edinilir ve karakterler de bu noktada şekillenir. Türkiye Komünist Partisi üyelerinin Moskova'da bulunan Kurkino Köyü'ndeki Leninizm Enstitüsü'nde yaşadıkları ele alınan romanda işlenen iki cinayetle birlikte olaylar gelişim gösterir. Cinayetleri soruşturan kişiler bu kez Moskova'nın milis güçleri ve onların peşin hükümlerine karşı direnen öğretmen Lenoid'dir.

Patasana romanında, cinayetlerin izini süren Yüzbaşı Eşref'tir fakat Ahmet Ümit'in romanlarında bir ilk yaşanır ve Yüzbaşı bu cinayetleri aydınlatamadan katil kendi kimliğini açığa çıkarır.

Kukla romanında, cinayetlerin faili olan Doğan'ın peşine düşen emniyet mensubu Müfit'tir fakat romanın sonunda Müfit de katil olarak karşımıza çıkar. Bu noktada sağ-sol çatışması içinde insanların birbirlerini nasıl katlettiklerine tanık olunur.

Beyoğlu Rapsodisi romanında, katilin peşine düşen bir polis ya da asker değildir. Zengin ve maceraperest bir karakter olarak karşımıza çıkan Kenan, romanda katilin izini süren kişidir.

Ninatta'nın Bileziği romanı, polisiye roman kapsamında değildir. Bu noktada anlatıcı ve anlatılan olayları yaşayan aynı kişidir.

Bab-ı Esrar romanında Karen Kimya, Konya'ya şüpheli bir otel yangınını araştırmak için Londra'dan gelen sigorta çalışanıdır. Amacı sigorta şirketinin yangın için para ödeyip ödemeyeceğini araştırmak olan Karen Kimya, kendini maddi çıkarlar için işlenen cinayetlerin ortasında bulur. Bununla da kalmayıp babası ile olan geçmişiyle yüzleşirken yüzyıllar öncesinde yaşayan Şems'in ölümü üzerinde de kafa yorar.

Elveda Güzel Vatanım romanı, polisiye romandan daha çok bir dönem romanıdır. İttihat ve Terakki'nin hüküm sürdüğü yılları ve bir fedainin yirmi yılını konu edinen romanda cinayet vardır fakat bu romanda çok geri planda kaldığı için polis sorgusunun dışında, cinayetin üzerinde durulmaz.

Kavim, *İstanbul Hatırası*, *Sultanı Öldürmek*, *Beyoğlu'nun En Güzel Abisi* ve *Kırlangıç Çığlığı* romanlarında cinayetlerin peşine düşen kişi Başkomiser Nevzat ve ekibidir. *Sultanı Öldürmek* romanında şizofreni hastası olan Müştak, ara ara bilincini

kaybetmesi sebebiyle kendini cinayetin faili olarak düşünür. Yaşadığı gelgitlerle katilin kendisi olup olmayacağından emin olmak için cinayetin izini sürer.

Başkomiser Nevzat, Ahmet Ümit'in kült haline gelmiş karakteridir. Başkomiser Nevzat ve ekip üyeleri Ali ile Zeynep; *Beyoğlu Rapsodisi*, *Kavim*, *İstanbul Hatırası*, *Sultanı Öldürmek*, *Beyoğlu'nun En Güzel Abisi* ve *Kırlangıç Çığlığı* romanlarında karşımıza çıkan devamlılığı olan karakterlerdir.

Romanlarında yabancı uyruklu kişilere de yer veren Ahmet Ümit, bu kişileri Türkiye topraklarında azınlık olarak yaşayan insanlar şeklinde ele alır. Örneğin *Sis ve Gece* romanındaki Madam Eleni, Başkomiser Nevzat karakterinin odluğu romanlarda yer alan Evgenia gibi kişiler bu anlamda dikkat çeker.

3.5. Mekân

Mekân ve insan ilişkisi oldukça yakındır. Veysel Şahin'e göre bu ilişki insanlık tarihi kadar eskidir.[197] Canlı ve cansız ayrım yapmaksızın her varlık mekânsal bir düzlemde yer alır. İnsanlar yaşamları boyunca bir mekânda yaşamlarını sürdürürler ve yine yaşamlarının sonunda bir mekâna karışıp madden yok olurlar.

Mekân ve insan ilişkisi edebî eserlerde anlatının meydana getirilmesinde, karakterin oluşturulmasında, olayların gelişmesinde önemli bir yere sahiptir. Mekân ve insan arasındaki etkileşim bu anlamda devinimli bir hâl alır. Mekân insanı, insan da mekânı şekillendirir. Bu durum etkileşim edebî eserlerde de karşımıza çıkar. İnsanın yaşadığı mekân, onun hakkındaki bazı ipuçlarını barındırır.

> *"Mekân tasvirleri, eserdeki kahramanların bazı hususiyetlerini dikkatlere sunmaya da yardım eder. Bir odanın tefriş tarzı, orada, günlerini geçiren insan hakkında bilgi verir. Anlatma esasına bağlı eserlerde mekâna ait görünüşle vaka kahramanının uyuşması kadar mahalle has hususiyetlerle ferdin yaşayış tarzı arasındaki çatışmalardan*

[197] Veysel Şahin, "Halid Ziya Uşaklıgil'in 'Aşk-ı Memnu' Romanında Mekân-İnsan Diyalektiği", *Romanda Mekân: Romanda Mekân Poetiği ve Çözümlemeler*, (Ed. Ramazan Korkmaz, Veysel Şahin), Akçağ Yayınları, Ankara 2017, s. 27.

da yararlanılabilir. Kısacası vaka zincirinin muhtevası ce kahramanların psikolojik hâli, mekân tasvirlerinden de anlaşılabilir."[198]

Ahmet Ümit'in romanlarında mekân, daha çok kent biçemiyle karşımıza çıkar ve Şerif Aktaş'ın da bahsettiği gibi içinde var olan insanlarla birlikte bir devinim içinde yer alır. Romanlarındaki kenti yaşayan bir varlık olarak ele alan Ahmet Ümit, bunu yaparken mekânların ve mimari yapıların korunmasından yana bir taraf sergiler. Bu açıdan romanlarında yer alan mekânları ve özellikle tarihî hüviyeti olanları koruma içgüdüsü içerisine girer.

Hayatını etkileyen üç mekân olarak İstanbul, Gaziantep ve Moskova'yı kabul eden yazar, bu üç kente de romanlarında mekânsal bir malzeme olarak yer verir. Fakat eserlerinde en çok yer verdiği kent İstanbul'dur ve on üç romanının dokuzunda İstanbul kenti mekân olarak karşımıza çıkar. Bu romanlarında İstanbul'un yozlaşmasından tarihî kimliğine kadar pek çok konuyu ele alır. Özellikle polisiye içerikli romanlarında suç unsurunu işlerken İstanbul kenti, yazara büyük bir malzeme olanağı sunar.

Romanlardaki mekânlar bununla da sınırlı kalmaz. *Patasana* romanında mekân Gaziantep'in bir ilçesidir ve konu ile etkileşimli olarak burada yer alan bir kazı alanı romanın mekânı olarak seçilir. *Ninatta'nın Bileziği* romanında mekân, eski Hitit Uygarlığının hüküm sürdüğü, günümüzde Çorum il sınırları içerisinde kalan Hattuşa (Hattuşaş)'dır. *Kar Kokusu* romanında mekân, Moskova'nın Kurkino Köyü'ndeki Leninizm Enstitüsü'dür. Mekânsal düzlemin yanı sıra bu romanda mevsim olarak kış aylarının seçilmesi Moskova'nın atmosferinin daha derinden hissedilmesine neden olur. Nitekim karlı bir Moskova gecesinde, enstitü bahçesinde bulunan bir ceset, tüm öğrencileri içinden çıkmakta zorlanacakları durumun içine sokar ve o mekânda bulunan herkes bu cinayettin şüphelisi hâline gelir.

Bab-ı Esrar romanında mekân, Konya'dır. Karen Kimya karakterinin nezdinde gelişen olaylar, Şems ve Mevlana'nın yüzyıllar öncesine ait olan hikâyesine dayandırılır. Rüyalarla geçiş sağlanan bu iki konu arasında ortak olan unsurlardan biri mekândır. Karen Kimya iş seyahati için geldiği Konya'da, Mevlana'nın

[198] Şerif Aktaş, *Roman Sanatı ve İncelemesine Giriş*, s. 131.

türbesine bakan bir otel odasında konaklar. Bu oda aynı zamanda Karen Kimya'nın rüyalar vasıtasıyla Şems ile tanışmasına, konuşmasına ve onun ölümüne şahit olmasına psikolojik bir zemin hazırlar. Arada yüzlerce yıl zamansal bir fark olmasına rağmen Karen Kimya, içinde bulunduğu mekân dolayısıyla sanrılar görür. Bunda mekân tek başına etkili olmasa da önemli bir etkendir.

Elveda Güzel Vatanım romanında mekân romanın başlarında Selanik'tir. Romanın başkarakteri ve anlatıcısı olan Şehsuvar Sami'nin İttihat ve Terakki fedaisi olarak görevlendirilmesinden sonra olayların büyük çoğunluğu İstanbul'da geçer. Selanik kaybedilen bir değer olarak romanda yer alırken Ester'in hayallerini süsleyen Paris, sanatın ve özgürlüğün başkenti olarak adlandırılır. İstanbul ise arada kalmışların, mekânsız kalanların mekânıdır.

Beyoğlu Rapsodisi romanında, anlatıcı ve başkarakter olan Selim, mimarlık bölümünden mezundur. Özellikle Beyoğlu'nun mimarîsi hakkında donanımlı bir bilgi birikimine sahiptir. Rus asıllı olan ve birkaç yıldır İstanbul'da yaşayan Katya'ya, Beyoğlu'nun tarihî binalarını, pasajlarını büyük bir keyifle tanıtır. Selim'in nezdinde okuyucu, Beyoğlu sokaklarında küçük bir geziye çıkartılır. Bu anlamda Selim, İstanbul kentinden haz alan bir birey olarak karşımıza çıkar. Kevin Lynch'in bu konu ile alakalı ifadesi şu şekildedir:

> *"Görünüşü ne kadar sıradan olursa olsun, kentlere bakmak insana özel bir zevk verebilir. Mimari bir eser gibi, kent de uzamdaki bir yapıdır. Tek farkı, ölçeğinin daha büyük olması ve uzun zaman içinde algılanabilir olmasıdır."*[199]

Bu bağlamda Selim de İstanbul mimarîsine bakarken aynı hazzı duyar. Bu romanda cinayet mahalli olarak kapalı bir mekânı tercih eden yazar, birbirinden farklı zamanlarda işlenmiş beş cinayeti aynı mekâna gizler.

Beyoğlu'nun En Güzel Abisi romanında Beyoğlu bu kez farklı bir siluetiyle karşımıza çıkar. Bir yılbaşı gecesi sokak ortasında öldürülen bir adamla Tarlabaşı'nda başlayan macera, Tarlabaşı'nı başlı başına bir roman karakteri olarak kurgular.

[199] Kevin Lynch, *Kent İmgesi*, (Çev. İrem Başaran), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2016, s. 1.

Beyoğlu'nun arka sokaklarına, Tarlabaşı'na uzanan bu romanda, Ermeni ve Rum vatandaşlarının zorunlu göçünün ardından semtin nasıl yozlaştığı ve sahipsiz kaldığına değinilir. Suç ve kültürel yozlaşmanın kol gezdiği Tarlabaşı sokakları, tüm çıplaklığıyla kurgu içerisine dâhil edilerek aktarılır. Kabadayıların ele geçirdiği bu sokakta, polisin yetkisi dahi asgariye inmiş durumdadır. Fuhuş, cinayet, kumar, gasp gibi pek çok felaket bu sokaklarda yaşamaktadır.

> *"Kent, çok çeşitli sınıf ve karakterlere sahip milyonlarca insan tarafından algılanabilen ve hatta zevk alınan bir nesne olmanın ötesinde, yapısını kendilerince sebeplere göre sürekli geliştiren pek çok yaratıcının da ürünüdür. Genel hatlarıyla bir süreliğine sabit kalsa da ayrıntıları sürekli değişir."*[200]

Tarlabaşı semti de zamanla ve içinde barındırdığı insanların müdahaleleriyle değişime uğrar ve bu değişim olumlu bir yönde olmaz.

İstanbul Hatırası ve *Sultanı Öldürmek* romanlarında İstanbul, kendini duyurmayı başaran bir kent olarak yer alır. Mekân itibariyle İstanbul'u ele alan her iki roman da tarihe tanıklık eder. *İstanbul Hatırası* romanında, birbiri arkasına işlenen yedi cinayet, yedi farklı mekâna bırakılır. Bu noktada katiller kurbanlarını bırakacakları mekânı İstanbul'un en önemli tarihî mekânlarının arasından seçer. Tarihî mekânların ve değerlerin korunması gerekliliği konusu işlenen yedi cinayetle vurgulanmaya çalışılır. Burada işlenen cinayetler amaç değil araçtır.

Sultanı Öldürmek romanında İstanbul bu kez de tarihe tanıklık eder. Müştak karakteri çerçevesinde kurgulanan romanda, Müştak'ın tarih profesörü olmasından hareketle konu Fatih Sultan Mehmet'in ölümüne ve İstanbul'un fethine dayandırılır. Bu bağlamda, İstanbul'un fethini bir tarih gezisi formatında anlatan Müştak ve hocası Tahir Hakkı, gezi katılımcılarını küçük bir fetih turuna çıkarırlar. Böylelikle İstanbul'un fethi gibi tarihi bir olaya yerinden tanıklık ederler. Olayın geçtiği mekânda anlatılmasının etkisi ise dinleyiciler üzerinde oldukça büyük olur. Öyle ki içlerinde en pısırık ve sinmez olanı bile kendini bu atmosferin heyecanından alıkoyamaz.

---

[200] *a.g.e.*, s. 2.

Sis ve Gece romanında seçilen mekân kapalı mekân özelliği gösterir. Mine'nin tek başına yaşadığı apartman dairesinin mahzeni, Mine'nin mezarı olur. Yine Mine'nin ev sahibesinin kendi evine yüklediği anlam da romanda mekânsal anlamda incelenmeye değer bir kavramdır. Yıllarca yaşadığı evini vatanı bilen yaşlı Madam, bu eve doğduğu topraklardan daha fazla değer atfeder. Çünkü burası yaşadığı, anılarını biriktirdiği mekândır ve değerli olması da yaşanmışlıklardan ötürüdür. Handan İnci Elçi'ye göre, *"Bir mekânda yaşamak, orada izler bırakmak demektir."*[201]

Kavim ve *Kukla* romanlarında da mekân İstanbul'dur. Ayrıca *Kavim* romanında anlatılanlar eşliğinde Mardin kenti ve Süryanilerin ibadethanesinden bahsedilirken yine aynı romanda müşterilerin ilgisini çekmek amacıyla Müslüman bir işletmecinin sahibi olduğu barı kilise şeklinde dekor etmesi, mekânın dönüşümü ile değişen ihtiyaçlar ve değer yargıları arasında eleştirel bir bakış açısı geliştirir.

Kukla romanında ise iki üvey kardeşin bir dönem zorunlu olarak aynı evi paylaşması ve sonunda dönüp dolaşıp aynı eve gelmeleri noktasında mekânın varlığı önemlidir. Çocukluğundan beri o evde bir sığıntı gibi yaşayan Doğan'ın başına gelen türlü tehlikelerin ardından dönüp dolaşıp yine aynı evde yaşamını yitirmesi dikkat çekicidir.

Ahmet Ümit, Özer Sayın ile yaptığı bir söyleşide romanlarındaki asıl amacının sadece mekânı anlatmak olmadığının altını çizer:

> *"Patasana'dan sonra yazdığım romanlarda da tarihsel arka planları kullanmaya devam ettim. Kavim'de Süryanileri, Beyoğlu Rapsodosi'nde bir semti, Bab-ı Esrar'daysa Şemsi anlattım. Yani bu kitaplar aslında aynı zincirin halkaları gibidir. Bu toprakların kültürünü ve insanını anlatmaya çalıştım. Ben hiçbir zaman, sadece mekânı anlatmak için roman yazmadım. Bütün mekânların insan için olduğu gerçeğinden hareketle insanı, insanlığı anlatmak gibi bir derdim oldu."*[202]

[201] İnci Elçi, *a.g.e.*, s. 18.
[202] Ahmet Ümit, "Edebiyatın Asıl Amacı İnsan Ruhunu Anlatmaktır", (Söyleşi: Özer Sayın), *Oggito*, 2 Ekim 2013, Kaynak: https://oggito.com/ahmet-umit-edebiyatin-asil-amaci-insan-ruhunu-anlamaktir-1020134618, (Erişim Tarihi: 22.02.2018).

Bu noktadan hareketle Ahmet Ümit, romanlarında insan ve mekân ilişkisini çok yakın bir perspektiften ele alır.

Tablo 3. 3. Mekân

Romanın Adı	Mekânlar
Sis ve Gece	İstanbul
Kar Kokusu	Moskova
Patasana	Gaziantep
Kukla	İstanbul
Beyoğlu Rapsodisi	İstanbul – Beyoğlu
Kavim	İstanbul
Ninatta'nın Bileziği	Çorum – Hattuşa
Bab-ı Esrar	Konya
İstanbul Hatırası	İstanbul
Sultanı Öldürmek	İstanbul
Beyoğlu'nun En Güzel Abisi	İstanbul – Beyoğlu – Tarlabaşı
Elveda Güzel Vatanım	İstanbul – Selanik
Kırlangıç Çığlığı	İstanbul

3.6. Zaman

Ahmet Ümit'in romanlarında zaman mefhumu, ele alınan konuya paralel olarak gelişir. Nesnel zaman bu açıdan romanlarda çok çeşitlidir. Vaka zamanları ise polisiye romanlarda bir ayı geçmez ve çoğunlukla bir hafta kadar bir zaman dilimini kapsar. *"Zaman, algılanması bireyden bireye, toplumdan topluma, kültürden kültüre değişen, çok yönlü ve disiplinlerarası bir kavramdır."*[203] Bu bağlamda romanlarda ele alınan zaman kavramı da romandan romana farklılık gösterir. Romanlardaki zaman kurguya aittir ve olay örgüsü için önem teşkil eder.

> *"Anlatmaya bağlı edebî eserlerin incelenmesinde zaman problemi üzerinde durma zarureti vardır. Bu tarz eserlerin ilk vasfı îtibarî*

[203] Seçil Dumantepe, *Roman ve Öyküde Zaman*, s. 15.

olmalarıdır, yani îtibarî bir âlemde meydana gelen hayat tezahürlerini anlatmalarıdır. Bu âlemde zamanın da îtibarî olması tabiîdir.''[204]

Romanlarda zamanın incelenmesi farklı görüşlere açıktır. Kimi araştırmacılar nesnel zamanı değerlendirmeye almazken kimileri ise okuma zamanını, göreceli bir kavram oluşundan ötürü dikkate almazlar. Mehmet Bakır Şengül romanda zaman kavramını ele aldığı makalesinde, zamanı dört bölüme ayırır. Bunlar; vaka zamanı, anlatma zamanı, yazma zamanı ve okuma zamanıdır.[205]

Tablo 3. 4. Zaman

Romanın Adı	**Nesnel Zaman**	**Vaka Zamanı**	**Anlatma Zamanı**	**Yayın Tarihi**
Sis ve Gece	1995	1 ay	-	1996
Kar Kokusu	1986	7 gün	-	1998
Patasana	1999 - M.Ö. 700	Çerçeve hikâye: 7 gün	-	2000
Kukla	-	30 gün	-	2002
Beyoğlu Rapsodisi	2002	40 gün	-	2003
Kavim	2005	9 gün	-	2006
Ninatta'nın Bileziği	M.Ö. 1200	-	-	2006
Bab-ı Esrar	-	4 gün	-	2008
İstanbul Hatırası	-	7 gün	-	2010
Sultanı Öldürmek	-	4 gün	-	2012
Beyoğlu'nun En Güzel Abisi	2013	7 gün	-	2013
Elveda Güzel Vatanım	1906-1926	20 yıl	16 gün	2015
Kırlangıç Çığlığı	2017	7 gün	-	2018

Nurullah Çetin ise romanda zamanı; nesnel zaman, vaka zamanı ve anlatma zamanı olarak üç başlık altında ele alır.[206] Şerif Aktaş ise zaman kavramını, vaka ve anlatma

[204] Aktaş, *a.g.e.,* s. 107.
[205] Mehmet Bakır Şengül, "Romanda Zaman Kavramı", s. 431-433.
[206] Bkz. Çetin, *a.g.e.,* s.128-134.

zamanı olarak ikiye başlık altına toplar. Ona göre vaka zamanı, olayın gerçekleştiği zaman dilimidir, anlatma zamanı ise anlatıcının bu olayı öğrenip aktarmaya başladığı zaman dilimidir.[207] Ahmet Ümit'in romanları; nesnel zaman, vaka zamanı ve anlatma zamanı esas alınarak tablo şeklinde belirtilmiştir:

Bu tabloya göre, romanlardaki olayların geçtiği zaman dilimi, nesnel zaman olarak ele alınırken vaka zamanı, bu nesnel zamanın tümünü kapsamadığından, sadece belli bir süreyi içerdiği için nesnel zamana nazaran daha dar bir zamanı ifade eder. Anlatma zamanı ise Ahmet Ümit'in romanlarında tespit edilmesi güç bir unsurdur. Çünkü romanda anlatma zamanına dair herhangi bir zaman bilgisine doğrudan ya da dolaylı olarak ulaşılamamaktadır. Yalnızca *Elveda Güzel Vatanım* adlı romanda anlatma zamanı, mektup anlatım tekniğinin kullanılmasından ötürü belirgindir.

1906-1926 yıllarını konu edinen romanda 1926 yılı anlatma zamanı olarak karşımıza çıkar. Romanda söz konusu edilen zaman dilimi yirmi yıllık bir süreçtir. Anlatıcı tarafından bu yirmi yıllık süreç, mektup anlatım tekniği kullanılarak aktarılır. Bunu yaparken içinde bulunduğu zaman dilimi 1926 yılıdır ve mektupları toplamda on altı günde tamamlar. Bu bağlamda romandaki anlatma zamanı on altı günlük bir süreç olmakla birlikte vaka zamanı yirmi yılı kapsar. Yirmi yıl, yılı yılına ya da günü güne aktarılmaz fakat zamanda özetleme tekniğine başvurularak bu noktada önemli olaylar aktarılır.

Kukla, *Bab-ı Esrar*, *İstanbul Hatırası*, *Sultanı Öldürmek* romanlarında nesnel zaman hakkında belirgin bir ifade yoktur. Vaka zamanları ise romanlarda dikkatli bir okuma yapılarak elde edilir. *Kukla* romanında vaka zamanı yaklaşık otuz günde, *Bab-ı Esrar* romanında dört günde, *İstanbul Hatırası* romanında yedi sayısının leitmotiv olarak kullanılmasından hareketle vaka zamanı da yedi günde tamamlanırken *Sultanı Öldürmek* romanında dört gün gibi kısa bir süre içerisinde tamamlanır.

Bu dört romanda da nesnel zaman ve anlatma zamanına yer verilmeyerek zaman kavramı geri planda bırakılmıştır. *İstanbul Hatırası* romanında ise vakanın yedi günde tamamlanması, İstanbul şehrinin yedi tepe üzerine kurulu olması, yedi cinayet işlenmesi, yedi farklı tarihî mekân kullanılması durumu etkili olmuştur.

[207] Aktaş, *a.g.e.*, s. 108.

Sis ve Gece romanında özetleme tekniği kullanılarak zamanda ileriye sıçramalar yaşanır. Böylelikle romandaki vaka zamanında hızlı bir seyir yaşanır. Örneğin, Sedat'ın hastanede yatışından taburcu edilişine kadar ki birkaç günlük süreden romanda kısaca bahsedilir.

Ahmet Ümit'in romanlarında zamanda geriye gidiş tekniği ile de geçmiş yaşantılara ve anılara yer verilir. Geriye gidiş tekniği ile vaka zamanı dâhilinde olmayan zamana ait bilgiler elde edilir. Çoğu zaman bu yöntemle karakterler hakkındaki ayrıntılara ulaşılmış olur.

> *"Geri dönüşler, eserde devam eden olayların öncesine yönelik gönderimlerdir. Anlatım süreci kırılır veya durdurularak öncesine dönülür. Bir şahsa ait biyografik bilgiler verilmesi örnek verilebilir. Geri gidiş veya dönüş ise geçmiş zamanın çağrılarak şimdiki zamanda devam eden olayın genişletilmesi başka bir ifadeyle eşzamanlık demektir."*[208]

Kar Kokusu romanı, Sovyetler Birliği'nin henüz dağılmadığı bir dönem olan 1986 yılını konu edinir. Zamandaki bu tercih konu ile doğrudan orantılıdır. Ahmet Ümit'in yarı otobiyografik roman olarak bahsettiği *Kar Kokusu*, bu anlamda Ahmet Ümit'in 1980'lerdeki Moskova yıllarından izler taşır ve Moskova'da hâkim olan siyasi hava, zamanla ilişkilidir.

Ninatta'nın Bileziği ve *Patasana* romanları, zaman bağlamında ortak bir paydada yer alırlar. M.Ö. 700 ve 1200'lü yılları konu edinen bu iki romanda seçilen zaman, şahıs kadrosundan, dil ve üsluba kadar pek çok tahkiye unsurunu şekillendirmektedir.

Beyoğlu'nun En Güzel Abisi romanı, nesnel zaman olarak 2013 yılıdır. 2012 yılındaki Tarlabaşı semtinin kentsel dönüşüme uğratılmak istenmesine sosyal bir eleştiride bulunan romanda, bu konu cinayetler etrafında işlenerek dönemin zihniyetine ışık tutar. Nesnel zamanın tamamının kullanılmadığı romanda, vaka zamanı yedi gündür.

Ahmet Ümit'in romanları, ele alınan dönemler bakımından zihniyeti yansıtmada başarılıdır. Bunun en güzel örneğine *Kırlangıç Çığlığı* romanında rastlanır. Son

[208] Tepebaşılı, *a.g.e.,* s. 134.

zamanlarda artan çocuk istismarı olayları, bu romanda ana tema olarak karşımıza çıkar. Buna ek olarak mülteci ve organ mafyacılığı konusu da romanda yer alan bir diğer temadır. Bu noktada roman, ait olduğu zamanın izlerini taşır, dönemin zihniyetini yansıtır. Sonuç olarak Ahmet Ümit'in romanlarında zaman, diğer roman unsurlarına göre geri planda kalmıştır.

Ahmet Ümit'in romanları, ele alınan dönemler bakımından zihniyeti yansıtmada başarılıdır. Bunun en güzel örneğine *Kırlangıç Çığlığı* romanında rastlanır. Son zamanlarda artan çocuk istismarı olayları, bu romanda ana tema olarak karşımıza çıkar. Buna ek olarak mülteci ve organ mafyacılığı konusu da romanda yer alan bir diğer temadır. Bu noktada roman, ait olduğu zamanın izlerini taşır, dönemin zihniyetini yansıtır. Sonuç olarak Ahmet Ümit'in romanlarında zaman, diğer roman unsurlarına göre geri planda kalmıştır.

3.7. Dil ve Üslup

Ahmet Ümit'in romanlarında kullandığı dil oldukça sade ve anlaşılırdır. Her kesimden okuyucuya hitap eden yazarın okunma oranıyla bu durum doğrudan ilişkilidir.

> *"Roman dili, romancının sanatkârca bir görüşle, kendine özgü bir biçimde, tamamiyle şahsî tasarruflarıyla ürettiği bir dildir. Romancı, sıradan dil unsurlarına hayat vermeli, kanatlandırmalı, onu zengin çağrışım ve imgelerle doldurmalı, dili adeta yeniden üretmelidir."*[209]

Romanlarda kullanılan dil ağır ve ağdalı olmamakla birlikte klasik romanlarda sıklıkla kullanılan lirik çevre betimlemeleri de görülmez. Mekânlar ile ilgili yapılan tasvirler daha çok bilgi vermek amacı taşır ve kullanılan üslup didaktiktir.

Romanlarıyla her kesimden insana seslenen Ahmet Ümit, bu bağlamda romanlarında her kesimden insan profiline yer vermeye özen gösterir. Herhangi bir zümre, meslek, din ya da ırk ayrımı yapmadan şahıs kadrosunu meydana getiren yazarın bu tercihi

[209] Çetin, *a.g.e*., s. 258.

romanlarında kullandığı üslubunu da etkiler. Yazarın kendine ait bir üslubunun olması onu diğer yazarlardan farklı kılar.

> *"Bir yazarın kendine özgü tutumu, deyişi, söyleyiş biçimi onun üslubunu verir. Üslup, bir kişinin duygu, düşünce ve hayallerini sözle ya da yazıyla kendine has bir tarzda dile getiriş, ifade ediş biçimidir."*[210]

Beyoğlu'nun En Güzel Abisi romanı, birbirine düşman olan iki kabadayının etrafında teşekkül eder. Bu nedenle romanda kullanılan üslup daha avam bir yapıya sahiptir. Kullanılan argo ve küfürler ile de bu üslup desteklenir.

Ninatta'nın Bileziği ve *Patasana* romanının iç hikâye olarak adlandırılan kısımda ise kullanılan dil, şiir dili olmakla beraber üslup şairanedir. Bu iki romanda, diğer romanlara nazaran farklı bir dil ve üslup kullanılmasının nedeni, iki romanın da zamansal açıdan M.Ö. ye ait olması ve işlenen konuların daha destansı bir havaya sahip olmasından kaynaklanır. Ayrıca bu romanlar, yazım şekli itibariyle de diğer romanlardan ayrılır. Mensur yapılardan meydana gelen iki roman, seçildikleri yüzyıllara uygun olarak tabletler şeklinde kurgulanır. Kullanılan kelime tekrarları ile romanlarda bir ahenk yaratılır ve bu da romanların üslubunun şairane olmasında en büyük etkendir.

Bu romanların Ahmet Ümit'in diğer romanlarından bir diğer farkı, küfür ve argoya yer verilmemesidir. *Ninatta'nın Bileziği* romanında deyim ve atasözleri örneklerine rastlanmaz fakat nida sanatı oldukça fazla kullanılır. Mensur bir yapıda olan romanda, cümleler zaman zaman küçük harfle başlatılır. Dedim-dedi ifadelerinin sıklıkla kullanıldığı roman akıllara halk edebiyatı ürünlerini getirir.

Bab-ı Esrar, *Patasana*'nın iç hikâye kısmında ise atasözü ve deyimlerin sayısı oldukça azdır. Şems ve Mevlana'nın hayatlarından kesitler verilen *Bab-ı Esrar* romanında bu kısımlar, daha havas bir üsluba sahiptir.

1906-1926 yılları arasını konu edinen *Elveda Güzel Vatanım* romanında ise ele alınan dönem itibariyle kullanılan dilde eski Türkçe kelimelere rastlanır. Romanın mektup anlatım tekniği ile kurgulanması bakımından hitabet üslubu ön plandadır.

[210] *a.g.e.*, s. 273.

Romanın anlatıcısı ve mektupların yazarı konumunda olan Şehsuvar Sami, yazarlık yönü nedeniyle mektuplarını bu üslupla kaleme alır. Bunda dönemin etkisi de yadsınamaz bir gerçektir.

Ahmet Ümit'in diğer romanları ise üslup bakımından oldukça yalındır. Bu bağlamda, romanda anlatılmak istenenler, edebî sanattan uzak bir şekilde aktarılırlar. Cümleler genel itibariyle düzenli ve kurallıdır. Bu romanlarda, yukarıda bahsedilen romanlara nazaran daha fazla ikileme, atasözü ve deyim yer almaktadır. Ayrıca argo ve küfüre de daha fazla yer verilen bu romanlarda, belli bir seviyenin üstünde yer alan küfürlü ifadeler de mevcuttur.

Romanlarında renk olarak, bal rengini sıklıkla kullanması dikkat çekici bir unsurdur. Yine aynı şekilde "kallavi" Ahmet Ümit'in romanlarında kullanımı dikkat çeken bir başka kelimedir.

Ahmet Ümit'in okuyucuyu yormayan, akıcı ve dingin dili, eserlerinin daha fazla insan tarafından okunmasında büyük bir etkendir.

SONUÇ

Günümüz Türkiye'sinde çok okunan yazarların başında gelen Ahmet Ümit, gençlik yıllarında sağlam bir okurluk hayatının yanı sıra edebiyatın üretimiyle yani edebiyatın mutfak kısmıyla 1980'li yılların başlarında tanışır. O yıllarda henüz yirmili yaşlarda olan Ahmet Ümit, Türkiye'nin içinde bulunduğu siyasi karışıklıkların tam da ortasında yer alır. Sol görüşlü siyasi bir grubun aktif üyesi olarak görev alan yazar edebiyat hayatına, hazırladığı siyasi içerikli bildirilerle başlar.

Bu çalışmada, aktif olarak yazarlık hayatına devam eden Ahmet Ümit'in birbirinden farklı yıllarda yayınlamış olduğu on üç romanının, tahkiye unsurları esas alınarak incelenmesi hedeflenmiştir. Bu amaç doğrultusunda, Ahmet Ümit'in çeşitli konu yelpazesine sahip olan romanlarının birçoğunun polisiye roman türüne ait olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Hem içerik hem de sayfa sayısı bakımından hacimli olan bu romanlar, sonuç olarak tahkiye unsurları açısından kıymetli bilgiler sunmaktadır. İncelenen romanlarda konu, şahıs kadrosu ve mekân, özellikle dikkat çeken unsurlar olarak karşımıza çıkmıştır.

Ahmet Ümit, yazın hayatına ilk olarak hikâyeleriyle başlar fakat yayınlanan ilk eseri, *"Sokağın Zulası"* adlı şiir kitabı olur. 1992 yılında ilk hikâye kitabı olan *Çıplak Ayaklıydı Gece* ile polisiye eser kaleme aldığının farkına varır. 1994 yılında *Bir Ses Böler Geceyi* adlı novellası, Alevi kültüründen izler taşır. Bu eserin ardından polisiye edebiyat üzerine okumalar yapan yazar, 1996 yılında, ilk romanı *Sis ve Gece*'yi yayınlar. Bu romanında kendi siyasi hayatının ters bir noktasında yer alan yazar, tarafsızlığını ortaya koyarak romanındaki anlatıcıyı bir MİT görevlisi olarak kaleme alır. MİT içerisindeki ayrışmalara, MİT'in sol görüşlü insanlarla karşı karşıya gelişine tanık olunurken bir yandan da romanda kayıp olan genç bir kızın izi sürülür.

Bu romanından önce, küçükken annesinden dinlediği masalları da derleyerek *Masal Masal İçinde* adlı bir masal kitabı yayınlar. Bu noktada çok yönlü bir yazar olarak karşımıza çıkan Ahmet Ümit, edebiyatın tiyatro türü haricinde neredeyse pek çok türde eser kaleme almıştır. *Bir Ses Böler Geceyi* ile *Sis ve Gece* eserleri senaryoya aktarılıp ekranlara taşınmıştır.

Yazarın bu çalışmada ele alınan on üç romanından on bir tanesi, polisiye roman türündedir. Yazar, romanlarında sadece cinai meselelere değinmekle kalmayıp pek çok konuyu polisiye edebiyat çerçevesinde kurgulamıştır.

Bu bağlamda çalışmanın değerlendirme kısmında da bahsedildiği gibi Ahmet Ümit'in romanları, konu bakımından oldukça zengindir. Bireysel ve toplumsal ayrımı yapmaksızın pek çok soruna değinen yazar, bunu yaparken cinai ve gizem unsurunu ön plana alır. Bu nedenle Ahmet Ümit, edebiyat camiasında daha çok polisiye roman yazarı olarak tanınmaktadır. Bunun nedeni, eserlerinin büyük kısmının polisiye edebiyat türü çerçevesinde yazılmış olmasıdır.

Romanlarda yer alan konular bazen M.Ö. 1200'lü yıllara bazense Türkiye'nin yakın geçmişine dayanmaktadır. Siyasi ve toplumsal konuların yoğun olarak ele alındığı romanlarda, II. Abdülhamit Dönemi, Susurluk Olayı, 1980'li yıllardaki sol ve sağ görüşlü örgütlerin ülkede hüküm sürdüğü atmosfer, çocuk tacizi, mülteci sorunu gibi pek çok konuya yer verilmiştir. Mevlana ve Şems'in hikâyesi mistik bir şekilde kurguya dâhil edilirken kimi zaman da çok farklı kültürlerin beşiği haline gelmiş Türkiye'nin inanç mozaiği, romanın konusu olarak karşımıza çıkar.

Bu bağlamda romanlarında çok çeşitli konulara yer veren Ahmet Ümit'in ele aldığı şahıs kadrosu da bir hayli kalabalıktır. Suçlular; her an herkes olabilir ve romanda hemen hemen herkesin, cinayet işlemesi için bir nedeni vardır. Bu anlamda romanlardaki suçlu profilleri de bir hayli zengindir. Savcı, müzisyen, iş adamı, eski polis, öğretim görevlisi, temizlikçi gibi toplumun hemen hemen her kesiminden insan karşımıza çıkar. Bu bağlamda yazar, şahıs kadrosunda homojenliği yakalamayı başarır.

Ahmet Ümit'in bazı roman, hikâye ve çizgi romanlarında karşımıza çıkan "Başkomiser Nevzat" karakteri, kült bir şahıs olarak ortaya çıkar ve bazı okuyucular tarafından Ahmet Ümit ile özdeşleştirilir. *Beyoğlu Rapsodisi*, *İstanbul Hatırası*, *Sultanı Öldürmek*, *Kavim*, *Beyoğlu'nun En Güzel Abisi*, *Kırlangıç Çığlığı* romanlarında Başkomiser Nevzat ve ekip arkadaşları Ali ile Zeynep tekrar edilen karakterlerdir. Bu romanlarda bahsedilen bu şahıslar, değişmeyen unsurlar olsalar da her romanda birbirinden farklı bir cinayeti aydınlatırlar.

Ahmet Ümit'in romanlarında dikkat çeken en önemli nokta şahıs kadrosunda Ermeni ve Rum vatandaşlarına da yer verilmesidir. Özellikle Başkomiser Nevzat'ın sevgilisi Evgenia nezdinde zorunlu göçe tabi tutulan Rum ailelerine değinilerek yazar tarafından roman konusu çeşitlendirilir.

Mekânsal bir zenginliğe sahip olan romanlarda açık ve kapalı mekânlar iç içedir. Özellikle polisiye kurgulu romanlarında mekânın işlevi büyüktür. Cinayetlerin aydınlatılmasında olay mahalli, barındırdığı ipuçları bakımında ayrıntılı bir şekilde ele alınır. Bu noktada anlatıcının bilgi birikimi ve dikkati devreye girer. Ayrıntılı mekân tasvirlerinin yanı sıra şehirlerin tarihlerine ve tarihî yapıtlarına da sıklıkla değinen yazarın, şehrin mimarisi konusunda hatırı sayılır bilgi birikimine sahip olduğunu gözlemlenmektedir.

Ahmet Ümit, hayatında onu etkileyen üç şehirden bahsederken İstanbul, Gaziantep ve Moskova'yı sayar. Nitekim yazarı etkileyen bu üç şehir, romanlarındaki mekânsal bağlama da yansır. Örneğin; *Kar Kokusu* romanı Moskova'da geçmektedir. *Patasana* romanında ise mekân olarak Gaziantep'in bir ilçesi seçilir. *Bab-ı Esrar* romanında mekân Konya'dır, *Ninatta'nın Bileziği*'nde ise mekân olarak Hitit Uygarlığı'nın başkenti olan Hattuşa seçilir. *Elveda Güzel Vatanım* romanında, eski adıyla "Dersaadet" yani İstanbul konu edinilirken Selanik şehri de hatırlanan mekân olarak romanda yerini alır. Adlarında da anlaşılacağı üzere *İstanbul Hatırası*, *Beyoğlu'nun En Güzel Abisi*, *Beyoğlu Rapsodisi* romanlarında yer alan mekânlar İstanbul ve semtleridir. Aynı şekilde *Sis ve Gece*, *Sultanı Öldürmek*, *Kavim* ve *Kukla* romanlarında da mekânlar İstanbul'dan seçilir.

Eserlerinde mekân olarak büyük ölçüde İstanbul'u ele alan yazarın tercihi afaki değildir. Küçük yaşlarda İstanbul'a gelen ve İstanbul'da ikamet etmeyi sürdüren Ahmet Ümit için İstanbul'un önemi büyüktür. Romanlarında, İstanbul'u kurgularken sık sık bu şehrin gereken değeri ve özeni görmediğinden dem vuran yazar, yitip giden değerlerimize ve tarihimize romanlardaki mekânlar vasıtasıyla ışık tutar. Bir zamanların gözde semtlerinden olan Tarlabaşı'nın günümüzde, içler acısı bir halde oluşunu çarpıcı bir şekilde ortaya koyar. *Beyoğlu'nun En Güzel Abisi* romanında Tarlabaşı semti, romanın bir karakteriymişçesine gözler önüne serilir. Semte yaşayan insanları ve kültürlerini yansıtan yazar, semtin beşeri siluetine değinerek romanını

kurgular. Bu bağlamda *Beyoğlu'nun En Güzel Abisi* romanı mekânsal anlamda zengin bir karaktere sahiptir. Aynı şekilde *Sultanı Öldürmek* romanında, İstanbul'un fethi anlatılırken kullanılan mekân, romanda bir fon olarak yerini alır. *Beyoğlu Rapsodisi* romanında ise Selim karakteri ile birlikte okuyucu adeta Beyoğlu sokaklarında mimari bir seyre çıkarılır. Özetlemek gerekirse Ahmet Ümit'in romanlarında yer alan mekânlar oldukça çeşitli ve ayrıntılı bir şekilde ele alınır.

Çalışmada ele alınan bir diğer başlık ise zamandır. Ahmet Ümit'in romanlarında zaman; anlatma zamanı ve vaka zamanı bakımından ele alınmaya gayret edildi. Tüm romanlarında, anlatma zamanı tam olarak ifade edilmese de vaka zamanının netliği dikkat çeker.

Kendini yazan roman olarak değerlendirilebilecek üç romanı bulunan Ahmet Ümit'in, özellikle *Elveda Güzel Vatanım* adlı romanında, mektup anlatım tekniğinin kullanılmasından ötürü anlatma zamanı belirgindir ve toplam on altı günden meydana gelir. Şehsuvar Sami'nin yazdığı mektuplardan oluşan roman, kurgu içerisinde de mektupların Ester tarafından kitap haline getirilmesiyle roman içinde roman yazımı şeklinde postmodern bir anlayışla karşımıza çıkar.

Romanlarda anlatıcı olarak daha çok özne anlatıcıya yer verilirken *Patasana* romanında farklı bir yaklaşımla hem anlatıcı kişinin hem de romanın başkarakterinin bakış açısına yer verilir.

Ahmet Ümit'in romanları dil ve üslup ögeleri açısından da oldukça zengin bir kaynağa sahiptir. Nitekim romanlarda kullanılan deyimler ve atasözleri, kültürel varlığımızı gözler önüne sererken kullanım sayısı açısından epey çok olan ikilemeler de bir o kadar dikkat çekicidir. Günlük konuşma diliyle yazılan romanlarda yer yer küfür ve argolara yer verilirken yabancı dillere ait sözcüklere de rastlanılır.

Romanlarında açık ve yalın bir anlatıma sahip olan Ahmet Ümit, üslup olarak iki eserinde, daha şiirsel bir ifadeye yer verir. *Ninatta'nın Bileziği* adlı destansı özellik gösteren romanında, iç kafiye ve kelime tekrarlarıyla ahenk sağlanırken biçim olarak da mensur tarzda bir eser meydana getirir. Konu itibariyle *Ninatta'nın Bileziği* ile benzerlik gösteren *Patasana* romanında da üslup şiirseldir ve tekrarlanan kelimelerle ahenkli bir söyleyiş sağlanır.

Henüz yazarlık serüvenini tamamlamamış olan Ahmet Ümit'in yaşayan ve üretmeye devam eden bir yazar olması sebebiyle edebî kişiliği ve sanatı hakkında kesin yargılarda bulunmak mümkün olmasa da 1980-2018 yılları arasında yazdığı romanlar ele alınarak yazarın, yaklaşık otuz sekiz yıllık edebî hayatına bu çalışma ile ayna tutulmaya çalışıldı. Yazarın, söz konusu tarihler arasında yazmış olduğu on üç romanı, bir bütün olarak; konu, olay örgüsü, anlatıcı ve bakış açısı, şahıs kadrosu, mekân, zaman, dil ve üslup başlıkları altında ele alınarak literatüre katkı sağlaması amaç edinildi. Ahmet Ümit'in romanlarının, bütüncül bir bakış açısıyla ele alındığı bu çalışmanın, yapılacak diğer çalışmalara kaynaklık edeceği ümidindeyiz.

KAYNAKÇA

A. Çalışmada Yararlanılan Kitaplar:

ÜMİT Ahmet, *Sis ve Gece*, 56-57. Basım, Everest Yayınları, İstanbul 2018.

ÜMİT Ahmet, *Kar Kokusu*, 34-35. Basım, Everest Yayınları, İstanbul 2017.

ÜMİT Ahmet, *Patasana*, 64-65. Basım, Everest Yayınları, İstanbul 2018.

ÜMİT Ahmet, *Kukla*, 34-35. Basım, Everest Yayınları, İstanbul 2017.

ÜMİT Ahmet, *Beyoğlu Rapsodisi*, 63-63. Basım, Everest Yayınları, İstanbul 2017.

ÜMİT Ahmet, *Kavim*, 43-44. Basım, Everest Yayınları, İstanbul 2018.

ÜMİT Ahmet, *Ninatta'nın Bileziği*, 28. Basım, Everest Yayınları, İstanbul 2007.

ÜMİT Ahmet, *Bab-ı Esrar*, 135-136. Basım, Everest Yayınları, İstanbul 2018.

ÜMİT Ahmet, *İstanbul Hatırası*, 18. Basım, Everest Yayınları, İstanbul 2018.

ÜMİT Ahmet, *Sultanı Öldürmek*, 12. Basım, Everest Yayınları, İstanbul 2018.

ÜMİT Ahmet, *Beyoğlu'nun En Güzel Abisi*, 1-5. Basım (cep boy), Everest Yayınları, İstanbul 2014.

ÜMİT Ahmet*, Elveda Güzel Vatanım*, 9-11. Basım, Everest Yayınları, İstanbul 2018.

ÜMİT Ahmet, *Kırlangıç Çığlığı*, 1. Basım, Everest Yayınları, İstanbul 2018.

B. Kitaplar:

AKTAŞ Şerif, *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*, Akçağ Yayınları, Ankara 1991.

AYTAÇ Gürsel, *Çağdaş Türk Romanları Üzerine İncelemeler*, Gündoğan Yayınları, Ankara 1990.

AYTAŞ Gıyasettin, *Tematik Roman İncelemeleri*, Akçağ Yayınları, Ankara 2008.

AYTÜR Ünal, *Henry James ve Roman Sanatı*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2009.

BAHTİN Mihail, *Karnavaldan Romana*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2014.

BACHELARD, Gaston, *Mekânın Poetikası*, (Çev: Alp Tümertekin), İthaki Yayınları, İstanbul 2018.

ÇETİN Nurullah, *Roman Çözümleme Yöntemi*, Akçağ Yayınları, Ankara 2015.

ÇETİŞLİ İsmail, *Edebiyat Sanatı ve Bilimi*, Akçağ Yayınları, Ankara 2014.

ÇETİŞLİ İsmail, *Metin Tahlillerine Giriş/2 Hikâye Roman Tiyatro*, Akçağ Yayınları, Ankara 2016.

DUMANTEPE Seçil, *Roman ve Öyküde Zaman*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2018.

ECEVİT Yıldız, *Türk Romanında Postmodernist Açılımlar*, İletişim Yayınları, İstanbul 2009.

ECO Umberto, *Anlatı Ormanlarında Altı Gezinti*, Can Yayınları, İstanbul 2017.

ELÇİ Handan İnci, *Roman ve Mekân: Türk Romanında Ev*, Arma Yayınları, İstanbul 2003.

GÖKTÜRK Akşit, *Okuma Uğraşı*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2016.

GÜZELŞEN Mehmet Rifat, *Roman Kurgusu ve Yapısal Çözümleme*: *Michel Butor'un Değişimi*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1978.

HAEDENS Kleber, *Roman Sanatı*, (Çev. Yaşar Nabi), Varlık Yayınları, İstanbul 1953.

KAPLAN Mehmet, *Tip Tahlilleri*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2014.

KILIÇBAY Mehmet Ali, *Şehirler ve Kentler*, İmge Kitabevi, Ankara 2000.

KIRAN Ayşe (Eziler), KIRAN Zeynel, *Yazınsal Okuma Süreçleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2011.

KORKMAZ Ramazan, Veysel Şahin (editörler), *Romanda Mekân*, Akçağ Yayınları, Ankara 2017.

KUDRET Cevdet, *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman III*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 2009.

KULA, Onur Bilge, *Yazınsal Yapıt ve Ahmet Ümit Nasıl Okunabilir?*, Everest Yayınları, İstanbul 2016.

LÜLECİ Murat (editör), *Kent İnsan Roman, Türk Romanında Kentleşme Olgusu Üzerine İncelemeler (1980-2010)*, Gece Kitaplığı, Ankara 2017.

LYNCH Kevin, *Kent İmgesi*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2016.

MORAN Berna, *Türk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış 3*, İletişim Yayınları, İstanbul 2010.

MANDEL Ernest, *Hoş Cinayet*, Yazın Yayıncılık, İstanbul 1985.

NACİ Fethi, *Yüzyılın 100 Romanı*, Adam Yayınları, İstanbul 1999.

NARLI, Mehmet, *Roman Ne Anlatır?*, Akçağ Yayınları, Ankara 2012.

ÖZDEMİR Emin, *Eleştirel Okuma*, Bilgi Yayınevi, Ankara 2017.

STEVİCK Philip, *Roman Teorisi*, (Çev. Sevim Kantarcıoğlu), Akçağ Yayınları, Ankara 2017.

TEKİN Mehmet, *Roman Sanatı 1: Romanın Unsurları*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2018.

TEPEBAŞILI Fatih, *Roman İncelemesine Giriş*, Çizgi Kitabevi, Konya 2012.

UĞUR Veli, *1980 Sonrası Türkiye'de Popüler Roman*, Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2013.

ÜYEPAZARCI Erol, *Korkmayınız Mister Sherlock Holmes*, Türkiye'de Polisiye Romanın 125 Yıllık Öyküsü (1881-2006) C. 1, Oğlak Yayıncılık, İstanbul 2008.

YALÇIN Alemdar, *Cumhuriyet Dönemi Türk Romanı 1920-1949*, Akçağ Yayınları, Ankara 2006.

YALÇIN Alemdar, *Cumhuriyet Dönemi Çağdaş Türk Romanı 1946-2000*, Akçağ Yayınları, Ankara 2011.

YALÇIN-ÇELİK S. Dilek, *Yeni Tarihselcilik Kuramı ve Türk Edebiyatında Postmodern Tarih Romanları*, Akçağ Yayınları, Ankara 2005.

YAVUZ Hilmi, *Roman Kavramı ve Türk Romanı*, Bilgi Yayınevi, İstanbul 1977.

YILMAZ Durali, *Roman Kavramı ve Türk Romanının Doğuşu*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1990.

WELLEK Rene, WARREN Austin, *Edebiyat Teorisi*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2016.

C. Makaleler:

AKYÜZ SİZGEN Berna, "Bab-ı Esrar Romanında Fantastik Umsurlar", *TSA*, Y. 17, S. 4, Kasım 2014, s. 97-119.

APAYDIN Mustafa, "Postmodernizmin Değeri Dışlayan 'Çoğulcu Estetik'i ve Bunun 1980 Sonrası Türk Romanına Yansımaları", *1980 Sonrası Türk Romanı Sempozyumu: Bildiriler*, Erciyes Üniversitesi Yayınları, No: 170, Kayseri 2009, s. 29.

AYDEMİR Mustafa, "Tarihsel Bir Polisiye Roman: İstanbul Hatırası", *Turkish Studies*, Volume 7/3, Summer 2012, s. 351-367.

CAN Adem, "Romanda Zaman Meselesi", *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları*, Y. 5, S. 9, Ocak-Haziran 2013, s. 107-137.

CANDAN İRİ Emine, "Ahmet Ümit'in *Patasana* Romanının Kurmaca Dünyası", *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları*, Temmuz-Aralık 2016/8:16, s. 104-125.

DEMİR Fethi, “Ahmet Ümit’in Bab-ı Esrar’ını Postmodern Polisiye Olarak Okumak”, *The Journal of Academic Social Science Studies*, Volume 5 Issue 7, December 2012, p. 247-257.

ESEN Nüket, “Orhan Pamuk Anlatısının Özellikleri”, *1980 Sonrası Türk Romanı Sempozyumu: Bildiriler*, Erciyes Üniversitesi Yayınları, No: 170, Kayseri 2009, s. 119.

GENÇER Mustafa, “Elveda Güzel Vatanım: Devletin Derinlikleri, Toprağın Derinliklerinden Daha Karanlıktır”, *Tarih Kritik*, Ocak 2017, s. 131-146.

KARABURGU Oğuzhan, “Arayışın Postmodernist Anlatısı: Bin Hüzünlü Haz”, *1980 Sonrası Türk Romanı Sempozyumu: Bildiriler*, Erciyes Üniversitesi Yayınları, No: 170, Kayseri 2009, s. 192-193.

NARLI Mehmet, “Romanda Zaman ve Mekân Kavramı”, *Balıkesir Sosyal Bilimler Dergisi* (Journal of Social Sciences), C. 7, S. 7, Mayıs 2002, s. 91-106.

SOĞUKÖMEROĞULLARI Mehmet, “Ahmet Ümit’in Kar Kokusu Romanında Toplumcu Gerçekçilik”, *Turkish Studies*, Volume 5/1 Winter 2010, s. 1310-1327.

ŞENGÜL Mehmet Bakır, “Romanda Mekân Kavramı”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Volume 3/11 Spring 2010, s. 528-538.

TÜRKMENOĞLU Sevgül, “Ahmet Ümit’in İlk Polisiye Romanı: Sis ve Gece”, *Turkish Studies*, Ankara Volume 9/6 Spring 2014, p. 1043-1050.

YAŞAR Hüseyin, “Ahmet Ümit’in Beyoğlu Rapsodisi’nde Mekân Olarak “Beyoğlu””, *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 21, S. 2, 2012, s. 37-58.

YÜCELŞEN Neslihan, KARAGÖZ, Melda, “Ahmet Ümit’in “İstanbul Hatırası” Adlı Yapıtında Medeniyet Kavramının Soyut Göstergeleri”, Cyprus International University, *Folklor/ Edebiyat*, C. 21, S. 81, 2015/1, s. 139-149.

D. Tezler:

BAYRAM Elif Güliz, *Türkiye'de Polisiye Roman: Osman Aysu Romanları*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Ana Bilim Dalı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2004.

GEZER Habibe, *Türk Edebiyatı'nda Polisiye Roman ve Ahmet Ümit'in Polisiye Roman Kurguları*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta 2006.

İSPİR Engin, *Aziz Nesin'in Romanları Üzerine Bir İnceleme*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya 2006.

KOÇAK Orhan Kemal, *Sözlü Kültürden Yazılı Kültüre Anlatı Geleneği ve Popüler Bir Mit Olarak Polisiye Roman*, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Bilimleri Bilim Dalı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2003.

ÜNAL Derya, *Elif Şafak'ın "Aşk" Romanı ile Ahmet Ümit'in "Bab-ı Esrar" Romanının Mukayesesi*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyon 2015.

E. Sözlükler:

YURTBAŞI Metin, *Sınıflandırılmış Atasözleri Sözlüğü*, Excellence Publishing Yay., İstanbul 2012.

YURTBAŞI Metin, *Sınıflandırılmış Deyimler Sözlüğü*, Excellence Publishing Yay., İstanbul 2012.

F. Gazete Ekleri ve Dergiler:

AKTAŞ Burcu, ÜYEPAZARCI Erol, "İstanbul'da Yedi Gizemli Cinayet", *Radikal Kitap*, 4 Haziran 2010, Y.9, S.481, s.22-26.

ALVER Köksal, "Roman Dilinde Kent", *Hece Dergisi*, S. 147.

DURAK TUNCER Serpil, "Bir Lanet Böler Barışı", *Radikal Kitap*, 20 Ekim 2006, Y. 5, S. 292.

DURAK TUNÇER Serpil, "Uyan, Ey Kılıç ve Suç Perdesini Arala", *Radikal Kitap*, 17 Mart 2006, Y. 4, S. 261, s. 24-25.

"İyi Polisiye İyi Edebiyattır", *Notos*, (Hazırlayan: Ahmet Ümit), Haziran-Temmuz 2014, S. 46.

PARILTI Abidin, "İki Âlemde Cinayet", *Radikal Kitap*, 28 Kasım 2008, Y. 7, S. 402, s. 16-17

ULUTÜRK Yavuz, "Türkçede Dünden Bugüne Çeviri Polisiye Roman", *Türk Edebiyatı, Aylık Fikir ve Sanat Dergisi*, İstanbul Mart 2013, S. 473, s. 51-54.

ÜMİT Ahmet, "Edebiyat Benim İçin Bir Mutlu Olma Aracı ve Biçimidir", *Türk Edebiyatı, Aylık Fikir ve Sanat Dergisi*, İstanbul Mart 2013, S. 473, s. 28-34.

ÜYEPAZARCI Erol, "Polisiye İnsana Kaçış Zevki Verir", *Türk Edebiyatı, Aylık Fikir ve Sanat Dergisi*, İstanbul Mart 2013, S. 473, s. 4-10.

ÜYEPAZARCI Erol, "Polisiye Yazan Ünlü Edebiyatçılarımız", *Türk Edebiyatı, Aylık Fikir ve Sanat Dergisi*, İstanbul Mart 2013, S. 473, s. 12-16.

G. İnternet Kaynakları:

ARMAN Ayşe, https://medyanin50tonu.com/ahmet-%C3%BCmit-yeni-kitab%C4%B1-k%C4%B1rlang%C4%B1%C3%A7-%C3%A7%C4%B1%C4%9Fl%C4%B1%C4%9F%C4%B1n%C4%B1-ay%C5%9Fe-arman-a-anlatt%C4%B1-ebcf3156c916, (Erişim Tarihi: 10 Mart 2018)

AYDIN Buket, http://www.milliyet.com.tr/ahmet-umit-kimdir-ahmet-umit-in-gundem-2834328/, (Erişim Tarihi: 27.02.2019)

https://www.cnnturk.com/kultur-sanat/ahmet-umit-kimdir, (Erişim Tarihi: 02.05.2019)

http://www.hurriyet.com.tr/kitap-sanat/baskomiser-nevzat-bu-defa-zorda-katilin-kurbani-cocuk-tacizcileri-40765676, (Erişim Tarihi: 08.03.2018)

KAYA Neşe Pelin, http://www.remzi.com.tr/kitap-gazetesi/once-kul-kulturu-kirilmali, (Erişim Tarihi: 05.05.2019)

TANRIYAR Elif, http://www.milliyetsanat.com/kitap/kapak-konusu/polisiyenin-en-guzel-abisi-ahmet-umit/295, (Erişim Tarihi: 02.05.2019)

ÜMİT Ahmet, https://www.insanokur.org/kapitalizmin-yarattigi-iki-olgu-marksizm-ve-polisiye-roman-ahmet-umit/, (Erişim Tarihi: 02.05.2019)

ÜMİT Ahmet, https://www.youtube.com/user/kopekbaligicalisiyor,

YILMAZ İhsan, http://www.hurriyet.com.tr/gundem/ahmet-umit-fethi-naci-yi-nasil-oldurdu-82967, (Erişim Tarihi: 04.05.2019)

http://www.tarihiistanbul.com/kiztasi-marcianus-sutunu, (Erişim Tarihi: 17.12.2018)

http://www.anadoluuygarliklari.com/hititler/119-2-muvatalli, (Erişim Tarihi: 10.01.2019)

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı	Hacer Gülcan
Doğum Yeri	Çankırı
Doğum Tarihi	08.06.1991

LİSANS EĞİTİM BİLGİLERİ

Üniversite	Çorum Hitit Üniversitesi
Fakülte	Fen Edebiyat Fakültesi
Bölüm	Türk Dili ve Edebiyatı

İLETİŞİM BİLGİLERİ

Adres	Aksu Mahallesi Hürriyet Caddesi Çeşme Sokak Ölmez Apartmanı 20/17 ÇANKIRI / MERKEZ
E-mail	hacergulcan.edb@gmail.com